

శ్రీరస్తు

శ్రీదక్షిణా మూర్తయేనమః

శ్లో॥ శ్రీశివాచార్య వర్యాద్యాం శతకరాచార్యమధ్యమాం

అస్తదాచార్యపర్యం తాంవందే గురుపరింపరామ్

శ్రీపత్మకలముముత్సుజన కల్పదుగ్రీమంబగునీ గ్రంథముతోలుత శ్రీసద్గురుదక్షిణా మూర్తులవారిచేసిన
నుగ్రహమువడసినబ్రహ్మదేవుని చేతతనపుత్యండుగు వసిష్ఠమహర్షికి నుపదేశింప బడియె- వారు
బ్రహ్మత్వవిద్వరిష్ఠులైలోకోపకారమకోరకు తాగకబ్రహ్మవతారమైన శ్రీరాములవారికిడపదేశించి
చిలందువలన నీగ్రంథమునకువాసిష్ఠరామాయణంబనియు నిందునకలత త్వార్థసారంబులుం బ్రకా
శించుటంజేసితత్వసారాయణంబనియు నామద్వయంబుగలిగే- మరియునీగ్రంథము జ్ఞానకాండము
ఉపాసనాకాండము- కర్మకాండము, అనునీసంజ్ఞలచేనెప్పచున్నది - అట్టిప్రతికాండ మునకునా
లుగేసిపాదములునుఒక్కొక్కపాదమునకు ౨౫ యిరువదియైదధ్యాయములును - గలిగియున్నది.
యిదియునుంగాక ముఖ్యముగదీనియందు సద్యోముక్తి- క్రమముక్తి- జీవన్ముక్తి- విదేహముక్తిసా
ధనములునునల్లక్ష్యలక్షణములుంబ్రతిపాదించంబడి చతుర్వింశత్యక్షరాత్మకం బగుగాయత్రీవర్ణ
ములంబ్రతిసహస్రాద్రియందోక్కొక్కవర్ణముచొప్పునంగలిగిసిరువదినాలుగువేలగ్రంథములచే విలసి
ల్లుదు సిఘ్రిలముముత్సుజనసంసారమోక్షదాయకంబైయుంటున్నది- ఇట్లుసర్వమతసమ్మతం బగునీ
గ్రంథమునధ్యయనముజేయంగోరువారలకు వృగ్యంబైయుండుటంబట్టి సకలజనసుకరం బగునట్లు
ముద్రాక్షరాంకింతంబొనర్చిన నైహికాముష్మిక ఫలంబులబ్ధుననియంచిజ్ఞానకాండ యిదివరకచే
న్నపట్టణమునముద్రించియుండుటచేత ప్రకృతమీయుపాసనాకాండమును ముద్రించితిమి- కర్మకా
ండమునుముద్రింపనారంభించినారము- యికనుజ్ఞానకాండమునుముద్రింపనారంభించ బోతున్నాము
ఇదిసకలశాస్త్రసారభూతంబై సర్వమతసమ్మతంబైఅష్టోత్తరశతోప నిషదర్థ ప్రతిపాదంకంబైపూ
జనపారాయణశ్రవణశ్రావణాదికాన్యతమ మాత్రముచేమోక్షదాయకంబైయుండుటవలన సర్వజ
నోపయోగియు చతుర్విధ పురుషార్థసాధకం బునునగు నీగ్రంథము వలయువారు కార్షేజనగరం
శ్రీభారతీలీలాసదవ ముద్రాక్షరశాల నెట్రిటరీ కొటిక నగసిహ్మయ్యగారిపేను V. P. P. ద్వారా
పంపమనికార్డువాసి తెప్పించుకొనవచ్చును.

* * * *

శ్రీ రస్తు

ఉపాసనాకాండస్థవిషయాగ క్రమణికా

అధ్యాయసంఖ్య	విషయసంఖ్య	అధ్యాయసంఖ్య	విషయసంఖ్య
౧ జ్ఞానస్మృత్యుత్పత్తికోపాసనావిధి శేషత్వం	౧	౧ శ్రీరామగీతాయామయోధ్యామర్మపాదవివర్ణనమ్	౧
౨ జ్ఞానకాండోక్తకోపాసనా యాజీవస్తుక్త్యజనకశ్చ	౨	౨ ప్రశూణసారవివరణం	౨
౩ అన్నపూర్ణోపనిషదాజీవస్తుక్తలక్షణం	౩	౩ భౌతయోగనిరూపణం	౩
౪ ఋషు నిదాఘ సంవాదేనవిదేహ ముక్తలక్షణం	౪	౪ జీవస్తుక్తినిరూపణం	౪
౫ మనోనాశవాసనాక్షయ పాగ్రాస్తస్త నిరోధనిరూపణం	౫	౫ విదేహముక్తినిరూపణం	౫
౬ విశ్వయోగనిరూపణం	౬	౬ వాసనాక్షయోదనిరూపణం	౬
౭ మార్త్యవృత్తయోగాభ్యాసేనకమనిశ్చయోవాసనజైమినిపక్షభవశ్చ	౭	౭ సప్తభూమికానిరూపణం	౭
౮ అభేదోపాసనాభ్యయోగః యోగినః ఉపదేశానపేదాశ్చ	౮	౮ సమాధినిరూపణం	౮
౯ అక్షికోపనిషదాసత్తభూమినిరూపణం	౯	౯ వర్ణాశ్రమవ్యవస్థాపనం	౯
౧౦ దర్శనోపనిషదాఅష్టాంగయోగేయ మనియమానససాగ్రాణాయామాః	౧౦	౧౦ కర్తృవిభాగయోగః	౧౦
౧౧ నాదీశుద్ధప్రత్యాహారా	౧౧	౧౧ గుణత్రయవిభాగయోగః	౧౧
౧౨ ధారణా	౧౨	౧౨ విశ్వరూపనిరూపణం	౧౨
౧౩ ధ్యానం	౧౩	౧౩ ప్రాణవిభాగయోగః	౧౩
౧౪ సమాధిః	౧౪	౧౪ మతావాక్యార్థవివరణం	౧౪
౧౫ సత్తత్వమాలికా	౧౫	౧౫ సవచక్రవిచేకయోగః	౧౫
౧౬ అవధూతోపనిషదాస్వానుభూతిః	౧౬	౧౬ అజీమాదిసిద్ధిరూపణం	౧౬
౧౭ సర్వాపవ్యవేశీవిచేకః	౧౭	౧౭ విద్యావస్తతిగురుతత్వనిరూపణం	౧౭
౧౮ మూలబద్ధోద్ధ్యాజాలన్తరాః	౧౮	౧౮ సర్వాధ్యానసజ్జతి నిరూపణం	౧౮
౧౯ మన్తస్త్రిలయహత రాజయోగాః	౧౯	౧౯ రామాలింగనప్రాప్తినాకృష్టావతారప్రకారశ్చ	౧౯
౨౦ అజీమాదిసిద్ధిరూపణం	౨౦	౨౦ కృష్ణోద్ధవనంబాదేననిర్గుణబ్రహ్మపాస్తిప్రకారః	౨౦
౨౧ శుకజనకసంవాదః	౨౧	౨౧ సాంఖ్యయోగయోగపౌర్వాపర్యంసర్వమిదాభ్యాసీవాచనిరాకరణం	౨౧
౨౨ ఋషునిదాఘసంవాదేవివేక్షానజైరాగ్యాదిరూపణం	౨౨	౨౨ యోగప్రయోగసంయోగాః	౨౨
౨౩ బ్రహ్మవిల్లశ్శతకథనం	౨౩	౨౩ మైత్రేయమహాదేవసంవాదేసమాజస్వానుభూతినిరూపణం	౨౩
౨౪ సప్తజ్ఞానభూమయఃఅజ్ఞానభూమయఃస్పృహ	౨౪	౨౪ ఋషునిదాఘసంవాదేనూతనదేవోత్పత్తికథనం	౨౪
౨౫ పురుషుషయత్నపాగ్రాన్యం	౨౫	౨౫ సమాధిసమాజ్ఞానభవాప్రణవవిష్కృతిప్రమాణవిదాదిలక్షణఉపాస్తి శేషజ్ఞానంచ	౨౫

అధ్యాయ సంఖ్య	విషయసంఖ్య	అధ్యాయ సంఖ్య	విషయసంఖ్య
* తృతీయ పాదః *		* చతుర్థ పాదః *	
౧ ప్రత్యక్షసేవదేవేంద్రసంవాదేక్రీకరణోపాగ	౧	౧ బ్రహ్మప్రూపనిరూపణం-ముఖనిదాఘసంవా	౧
నాప్రకారః		దేనమోక్షేన్వగతభేదస్థిశ్చ	
౨ శ్రవణమాత్రజ్ఞానదూషణంబ్రహ్మత్రిలింగపాదః	౨	౨ జీవన్ముక్తచతుష్టయకరణచేష్టా	౨
౩ పంచాక్షరాక్షాదివర్ణనం	౩	౩ విరతిభూషణం	౩
౪ వైష్ణవాష్టాశరరామక్షదక్షరవర్ణనమ్	౪	౪ ముక్తిగోపనిషదనురోధేన అష్టోత్తరశతోపనిష	౪
౫ రామతత్త్వనిరూపణమ్	౫	త్వారమ్యం	
౬ గుణభేదేనశివాధిక్యనిరూపణమ్	౬	౫ సద్గురూపాసనాక్రమః	౫
౭ సనత్కుమారస్తోత్రశతకశివామృతతరంగిణీ	౭	౬ శివమీడాస్తవరాజః	౬
౮ గాయత్రిపాసనం	౮	౭ సప్తవిధభుభాశుభవాసనాః	౭
౯ ప్రణవార్థవివరణంనైకబ్రహ్మవాదశ్చ	౯	౮ అగస్త్యరామసంవాదేనబ్రహ్మత్వైక్యోపాసనం	౮
౧౦ చిన్మనోపాస్తిప్రకారః	౧౦	౯ మహాయోగఃఅద్వైతమతదూషణంచ	౯
౧౧ మాతృకోపాస్తిప్రకారః	౧౧	౧౦ వృత్తిశోధనం	౧౦
౧౨ జీవన్ముక్తానుభవః	౧౨	౧౧ వృత్తిమచ్ఛోధనం	౧౧
౧౩ యోగచూడామణిశ్రుత్యాచిత్రజయప్రకారః	౧౩	౧౨ వృత్తిహీనాత్మశోధనం	౧౨
౧౪ హతయోగక్రమేణభేదర్యాదినిరూపణమ్	౧౪	౧౩ మహానారాయణోపనిషదాబ్రహ్మణ్యక	౧౩
౧౫ వశిష్టశక్తిసంవాదేశివపారమ్యనిరూపణం	౧౫	త్వచతుష్పాత్పనిర్ణయః	
వైవవైదికతాన్త్రికోపాసనాచ		౧౪ సాకారనిరాకారభేదప్రదర్శనం	౧౪
౧౬ శాక్తవైదికతాన్త్రికోపాసనా	౧౬	౧౫ సాకారోపాసనాయాఃపారమ్యం	౧౫
౧౭ వామశాక్తమార్గస్యహేయత్వం	౧౭	౧౬ తేజోబింబాపనిషదాసజాతీయప్రత్యయామృ	౧౬
౧౮ వైష్ణవవైదికతాన్త్రికోపాసనా	౧౮	త్యాత్మకోపాసనం	
౧౯ సూర్యోపాసనంగణపత్యుపాసనంచ	౧౯	౧౭ ఆత్మనశ్చిన్తాత్రత్యమహంబ్రహ్మస్తిమన్తశ్చ	౧౭
౨౦ యోగకుణ్డల్యాహతరాజయోగనిరూపణం	౨౦	౧౮ శివస్కందసంవాదేనజీవన్ముక్తినిరూపణం	౧౮
౨౧ సయోగకుణ్డల్యాసగర్భాగర్భయోగః	౨౧	౧౯ విదేహముక్తినిరూపణం	౧౯
౨౨ జీవబ్రహ్మైక్యోపాసనంద్వైతవిశిష్టాద్వైతని	౨౨	౨౦ హరిప్రహ్లాదసంవాదేనమనోలయసాధననిరూపణం౨౦	
రాసపూర్వకంబంధముక్త్యోర్వైతాద్వైతనిరూపణం		౨౧ స్వరూపలీనమనసఃప్రహ్లాదస్యపునరుత్థానాదికం	౨౧
౨౩ ప్రణాపతిదేవసంవాదేనప్రవిధవైతస్యమజ్ఞ	౨౩	౨౨ సనత్కుమారకృతప్రశ్నమాత్రకథనం	౨౨
ద్వప్రాయసగుణేశసత్యత్వంచ		౨౩ సునందప్రోక్తోత్తరమాత్రకథనం	౨౩
౨౪ దేవుపనిషదాసగుణిర్గుణదేవ్యుపాసనం	౨౪	౨౪ పునస్సనత్కుమారకృత ఉపాసనాద్భాగ	౨౪
స్తోత్రశతోపనిషదోవిదేహముక్త్యర్థతాచిచ్ఛక్తి		స్యపారమ్యప్రశ్న	
పారమ్యంచ		౨౫ సునందప్రోక్తంజ్ఞానాదుపాసనస్యపారమ్యా	౨౫
౨౫ బ్రహ్మనిష్ఠానానిర్గుణముక్తతారతమ్యంచ	౨౫	త్వరం	

తత్త్వసారాయణోన్మర్శతస్యపాదచతుష్టయవర్ణితస్యస్వగతజ్ఞోకసహప్రాదా క్రమేణభాది । హిషర్యస్తగాయత్రిద్విగ్
యపాదాష్టాక్షరశోభితస్య । ఉపాసనాకాండ్యప్రతిపాదంజ్ఞోకాః సహస్రద్వయ పరిమితాః । పాదైశ్చైకస్య స
హస్రద్వయజ్ఞోకరీత్యామిళితస్యపాదచతుష్టయహత్యజ్ఞోకాః అష్టసహస్రసంఖ్యాసమ్మితాభివీక్ష్యేయాః ॥

ఉపాసనాకాండోపశుద్ధాశుద్ధం

పుటసంపత్తిసం	అశుద్ధం	శుద్ధం	పుటసంపత్తిసం	అశుద్ధం	శుద్ధం
౧	౪ వాజ్ఞ	వాజ్ఞ	౪౪	౨౪ జేవ	జేవ
౧౪	మదూరో	మద్గూరో	౪౫	౩ బన్ధో	బన్ధో
	త్ప్రహ్మ	ద్ప్రహ్మ	౪౫	౨౬ కృరతి	కృరతి
౨౭	ద్రథయన్తి	ద్ద్రథయన్తి	౪౬	౧౯ జాల	జాలం
౪	జానమా	జ్ఞానమా	౪౬	౩౦ దేవత్వ	దేవత్వ
౧౦	త్ప్రహ్మవిద్యవేత్	ద్ప్రహ్మవిద్యవేత్	౪౮	౬ జ్వాల	జ్వాల
౧౬	త్ప్రహ్మత్వ	ద్ప్రహ్మత్వ	౪౮	౨౬ సర్వ	సర్వ
౯	నంగీరా	నంగీకారా	౪౯	౭ వన్యత	వన్యత
౬	౩ జానకాణ్డోక్తం	జ్ఞానకాణ్డోక్తం	౪౯	౧౦ విషయాకుల	విషయాకుల
౨౧	బిస్తునాద	చిస్తునాద	౪౯	౧౧ బ్రహ	బ్రహ
౮	౨౫ అత్తాస్థూలో	అత్తాస్థూలో	౫౦	౫ వావనన	వావన
	౨౬ ప్రాణస్పంద	ప్రాణస్పంద	౫౦	౧౯ దార్ద్ర్యం	దార్ద్ర్యం
౧౫	౧౦ త్యక్వా	త్యక్త్వా	౫౦	౨౧ జీవన్ముక్త	జీవన్ముక్త
౧౭	౨౯ ప్రథమమ	ప్రథమ	౫౦	౩౧ లపణ	లపణ
౨౦	౩ సదాచార	సదాచార	౫౧	౩ దారిద్ర్య	దారిద్ర్య
	౧౩ నైవాత్ర	నైవాత్ర	౫౧	౨౩ మద్భుతం	మద్భుతం
	౩౧ త్యక్త్వా	త్యక్త్వా	౫౧	౨౬ ప్రభావతః	ప్రభావతః
	౩౨ త్యక్త్వా	త్యక్త్వా	౫౨	౨౫ బాష్పాంబు	బాష్పాంబు
౨౧	౧౦ పరాజ్ఞముఖాః	పరాజ్ఞుఖాః	౫౪	౪ దిద్భ్రమ	దిద్భ్రమ
౨౩	౬ తస్సుఖాసన	తస్సుఖాసన	౫౪	౯ భుక్త్వాచ	భుక్త్వాచ
౨౪	౩ వేదిభిః	వేదిభిః	౫౪	౧౪ భుక్తే	భుక్తే
	౧౯ అన్యథా	అన్యథా	౫౪	౧౬ ధ్వితార	ధ్వితార
౨౬	౨ వినిర్ముక్తో	వినిర్ముక్తో	౫౪	౨౩ ప్రథగ్భావే	ప్రథగ్భావే
౨౭	౧౨ జానమాగ్దేణ	జ్ఞానమాగ్దేణ	౫౬	౧౮ శూనేన	శూన్యేన
౨౮	౪ ప్రత్యహరోహి	ప్రత్యాహరోహి	౫౭	౩ విజాయనే	విజాయనే
౨౮	౧౧ ప్రథమపాద	ప్రథమపాదే	౫౭	౧౮ శ్రంఖల	శ్రంఖల
౨౮	౩౦ పరావరే	పరావరే	౫౭	౨౭ సత్తజ్య	సత్తజ్య
౨౯	౨౮ పసిద్ధేశ్వా	ప్రసిద్ధేశ్వా	౫౭	౧౯ త్సంసార	త్సంసార
౩౨	౨౮ నాస్తిహిః	నాస్తిహి	౬౧	౧౧ రాత్రితః	రాత్రితః
౩౫	౨౫ భుక్తే	భుక్తే	౬౧	౨౦ జగ	జగ
౩౭	౫ స్ఫుట	స్ఫుటం	౬౧	౨౨ పాదప్రద్యయే	పాదప్రద్యయే
౩౭	౨౪ తిష్ఠస్వయం	తిష్ఠతిస్వయం	౬౨	౧ ద్భూమా	ద్భూమా
౩౮	౨౭ ద్భవే	ద్భవే	౬౨	౧౫ ప్రస్తు	ప్రస్తు
౩౯	౧౮ బ్రహ్మ	బ్రహ్మ	౬౩	౪ కాషితకి	కాషితకి
౪౦	౨౬ మార్గేణ	మార్గేణ	౬౩	౧౮ ద్విజోత్తమాః	ద్విజోత్తమాః
౪౩	౧౬ జ్ఞాయతే	జ్ఞాయతే	౬౩	౩౨ ఉత్పపత్తౌ	ఉత్పపత్తౌ
౪౪	౭ ప్రథపాద	ప్రథమపాదే	౬౪	౧౨ నిమిత్తం	నిమిత్తం
౪౪	౧౦ హృత్కత్వా	హృత్కత్వా	౬౫	౨ విధ	విధం

శ్రీ భగవాన్ శాస్త్రి ఆశీర్వాదం

ప్ర.సం.	అ.సం.	శబ్దం
౬౭	౧౨	జాన
౬౮	౩	అత్యోభ్యశ్శాతి
౬౯	౧	ష్యేతే
౭౦	౨	షిష్యుం
౭౧	౧౧	వానాః
౭౨	౨౧	యాశ్చతస్రాః
౭౩	౧౭	గృహీ
౭౪	౩౧	ద్విరూపితే
౭౫	౨౨	తద్భూహ
౭౬	౨౪	హస్వాణు
౭౭	౧	భృశ
౭౮	౭	శ్రీరావ
౭౯	౨౪	గోవనీయా
౮౦	౨౧	నిచ్చిన్య
౮౧	౬	వరశు
౮౨	౨౭	బృహదా
౮౩	౨౮	ప్రసీదతి
౮౪	౪	ధ్యత్వా
౮౫	౬	సనోన్యం
౮౬	౧౯	ఆపి
౮౭	౨౯	ద్వితీయపాదే
౮౮	౩౧	౩౪ - ౬౯
౮౯	౩౦	సజ్జాతం
౯౦	౨౬	భోత్రా
౯౧	౨౭	నిర్భో
౯౨	౯	త్యజులం
౯౩	౨౪	భోగసక్తి
౯౪	౪	ర్భత్వా
౯౫	౬	సమూర్ష
౯౬	౯	మానస్యః
౯౭	౨	ప్రతిక్వా
౯౮	౪	దవసితః
౯౯	౭	చేత్ద్భుధః
౧౦౦	౧౦	వాజ్ఞే
౧౦౧	౨	మాఘ్నయాత్
౧౦౨	౪	దుఖయోః
౧౦౩	౧౪	కుమహలాత్
౧౦౪	౪	వృత్తాయ

పుట	పత్రిక	అనుబంధం	అనుబంధం
౧౧౭	౨	సంస్థాన	సంస్థాన
౧౧౮	౨౬	రాష్ట్రకోట	రాష్ట్రకోట
౧౧౯	౫	పుటార్జనశ్వరం	పుటార్జనశ్వరం
	౭	పుటార్జనశ్వరం	పుటార్జనశ్వరం
౧౨౦	౭	గురుసోత్తాధికం	గురుసోత్తాధికం
	౧౭	సురపుంగవ	సురపుంగవ
	౨౮	సమ్యక్సానిత్వా	సమ్యక్సానిత్వా
	౩౨	బ్రహ్మనన్దాపి	బ్రహ్మనన్దాపి
౧౨౩	౩	హృదయగ్రన్థి	హృదయగ్రన్థి
	౨౧	కురుష్యేత్యధి	కురుష్యేత్యధి
	౩౦	తద్దానేన	తద్దానేన
౧౨౪	౪	విశుద్ధ్యకర	విశుద్ధ్యకర
	౧౧	ధ్యానశేషన	ధ్యానశేషన
	౨౮	వక్త్రునశక్యతే	వక్త్రునశక్యతే
౧౨౫	౧౮	రజ్జా	రజ్జా
	౨౩	సమ్యక్సానామ్య	సమ్యక్సానామ్య
	౨౮	శ్రుతిస్మృతి	శ్రుతిస్మృతి
	౨౯	విధ్యాది	విధ్యాది
౧౨౬	౪	శ్రుతిశ్రవణ	శ్రుతిశ్రవణ
౧౨౭	౧౧	మహాపుయోత్	మహాపుయోత్
	౨౧	ఉత్కృష్ట	ఉత్కృష్ట
	౨౮	వైష్ణవ్యా	వైష్ణవ్యా
	౩౭	సతతంపియే	సతతంపియే
౧౨౮	౩	శ్రీపుటార్జనపతి	శ్రీపుటార్జనపతి
	౧౧	ముత్యుష్టం	ముత్యుష్టం
	౧౮	యశ్చపూర్ణాత్	యశ్చపూర్ణాత్
	౧౩	సముద్రాగ్న	సముద్రాగ్న
౧౩౦		స్మృతిమ	స్మృతిమ
౧౩౩	౨౬	ప్రసాదాస్తమహి	ప్రసాదాస్తమహి
	౨౭	ర్షదిభావ్యమానః	ర్షదిభావ్యమానః
౧౩౪	౭	తస్యైవమోస్తు	తస్యైవమోస్తు
	౧౮	షష్ఠాధ్యాయః	షష్ఠాధ్యాయః
	౨౯	శివకీర్తన	శివకీర్తన
౧౩౫	౪	వేత్తావభవతా	వేత్తావభవతా
౧౩౬	౧౧	మూర్ధా	మూర్ధా
	౧౩	తీకస్వయమపి	తీకస్వయమపి

ఉపాసనాశాస్త్రమునకు

పుట	పజ్ఞానం	అనుధానం	శుద్ధం
౧౩౭	౨౮	ధిజ్ఞరథం	ధిజ్ఞరథం
౧౩౮	౧౮	తస్మాద్దామసే	తస్మాద్దామసే
	౨౨	కృష్ణాన్తరాంశు	కృష్ణాన్తరాంశు
౧౩౯	౧౩	పియూష	పియూష
	౧౪	సన్తోషామపి	సన్తోషామపి
	౨౮	నియమాత్మభో	నియమాత్మభో
౧౪౦	౯	సంసిద్ధ్య	సంసిద్ధ్య
	౧౭	అవాజ్ఞానన	అవాజ్ఞానన
	౨౦	త్పరాచన	త్పరాచన
	౨౪	స్వాస్థ్యం	స్వాస్థ్యం
		త్వన్యదవాంతరం	త్వన్యదవాంతరం
	౨౬	స్వాస్థ్యం	స్వాస్థ్యం
	౩౩	సంభవాత్	సంభవాత్
	౬	వైకృంతాత్మన	వైకృంతాత్మన
౧౪౧	౩౬	మసేతేత	మసేతేత
౧౪౩	౩	ఆచార్య	ఆచార్య
౧౪౪	౩౨	బ్రహ్మత్వ	బ్రహ్మత్వ
౧౪౬	౩౩	నాభిలక్షణ	నాభిలక్షణ
౧౪౭	౬	మనుజస్య	మనుజస్య
	౧౧	సమరాంగణ	సమరాంగణ
౧౪౮	౧౨	స్వత్పుకకర్త	స్వత్పుకకర్త
౧౪౯	౨౧	చేచ్ఛుగ్ని	చేచ్ఛుగ్ని
౧౫౦	౪	విధైర్హ	విధైర్హ
౧౫౩	౫	ప్రాగుత్పత్తే	ప్రాగుత్పత్తే
౧౫౪	౧౫	మహద్భూతి	మహద్భూతి
౧౫౪	౧౭	బ్రహ్మత్వవేదినాం	బ్రహ్మత్వవేదినాం
౧౫౬	౨౨	అనన్తోహ	అనన్తోహ
౧౫౮	౧౭	తాన్ద్రేవం	తాన్ద్రేవం
౧౫౮	౧౮	మూర్త్యధానా	మూర్త్యధానా
౧౫౯	౧౦	బ్రహ్మహి	బ్రహ్మహి
౧౬౦	౧౫	పరజ్యోతిరూప	పరజ్యోతిరూప
	౨౨	విష్ణుర్తి	విష్ణుర్తి
౧౬౩	౨౪	సమ్యక్సాదాపి	సమ్యక్సాదాపి
౧౬౪	౧౭	సముద్భూత	సముద్భూత
౧౬౬	౧౬	పున్యవాన్తునే	పున్యవాన్తునే
౧౬౯	౨౫	కోస్తిధువం	కోస్తిధువం
౧౬౯	౩౦	కేచిన్మియస్తే	కేచిన్మియస్తే
౧౭౦	౪	ప్రవృత్తినిధి	ప్రవృత్తినిధి

పుట	పజ్ఞానం	అనుధానం	శుద్ధం
౧౬౩	౧	కృచిత్రమనా	కృచిత్రమనా
		వ్యాప్య	వ్యాప్య
౧౬౩	౩౧	అశాస్త్రీయేణ	అశాస్త్రీయేణ
౧౬౪	౩౨	మహాత్తరం	మహాత్తరం
౧౬౬	౧౨	సద్గురూపాసన	సద్గురూపాసన
౧౬౯	౨౭	సృష్టత్వా	సృష్టత్వా
౨౦౦	౯	ఋభువక్త్రా	ఋభువక్త్రా
౨౦౨	౧	సర్వైర్నిర్వాసన	సర్వైర్నిర్వాసన
౨౦౪	౩౩	భృపం	భృపం
౨౦౫	౧౪	ధిత్రయయోగేన	ధిత్రయయోగేన
౨౦౬	౯	శ్రుతియుక్త్యనుభూ	శ్రుతియుక్త్యనుభూ
౨౦౬	౧౪	కృచిత్రోక్తం	కృచిత్రోక్తం
౨౦౭	౨	సద్గురూద్యాన	సద్గురూద్యాన
౨౦౮	౧	బ్రహ్మత్వైక్య	బ్రహ్మత్వైక్య
౨౧౩	౧౭	స్త్రీతీయేన	స్త్రీతీయేన
౨౧౫	౧౭	స్వామింశ్చోక్తి	స్వామింశ్చోక్తి
౨౧౬	౨	జాగ్రత్తదానా	జాగ్రత్తదానా
౨౧౬	౨౭	మూలత్వోన్మిష	మూలత్వోన్మిష
౨౨౦	౨౭	స్వేచ్ఛాను	స్వేచ్ఛాను
౨౨౫	౨	హరిశివః	హరిశివః
౨౨౮	౭	నమేవహిన్నమే	నమేవహిన్నమే
౨౨౯	౪	వాక్యేతి	వాక్యేతి
౨౨౯	౧౭	బ్రహ్మనన్ద	బ్రహ్మనన్ద
౨౩౦	౧౭	ప్రహ్లాదశ్చ	ప్రహ్లాదశ్చ
౨౩౨	౧౧	సమ్యక్సాదా	సమ్యక్సాదా
౨౩౨	౨౧	తేషాన్మనోలయః	తేషాన్మనోలయః
౨౩౩	౧౪	వద్భృహన్ముపదేశో	వద్భృహన్ముపదేశో
౨౩౪	౮	కృష్ణోహ్లాదో	కృష్ణోహ్లాదో
౨౩౫	౫	మద్భక్తా	మద్భక్తా
౨౩౫	౨౦	ప్రహ్లాదో	ప్రహ్లాదో
౨౩౬	౧౫	బ్రహ్మవాన్తి	బ్రహ్మవాన్తి
	౨౪	సృష్టగవత్	సృష్టగవత్
౨౩౯	౨౩	బ్రహ్మత్వై	బ్రహ్మత్వై
౨౪౧	౧౬	సంసిద్ధ్య	సంసిద్ధ్య
౨౪౨	౩౧	వృజేత్కశ్చి	వృజేత్కశ్చి
౨౪౪	౬	బిభూషణ	బిభూషణ

శ్రీరస్తు

శ్రీగురుచరణారవిద్యాభ్యాసమోనముః

ఉపాసనా కాండపారంభః

భవాభిధంభస్త్రితమారలోచనం శివాత్మకంసుస్త్రితదగ్ధపత్రనం |

✽

భవాపహంసస్త్రితదివ్యనర్తనం జవాద్భజేవిస్త్రితభక్తసజ్జనం ||

(౧)

వేదాంతపీఠామరసాకాపిబంతం నాదాంతసస్త్రితప్రనిజస్వరూపం |

✽

పాదాతిగంవాఙ్మనసాతిదురంభేదాపహంసద్గురుమాద్యమీదే ||

(౨)

వీణాసుఖాస్వాదనమత్రచిత్తామేతాంకసూర్యాధికచిత్స్వరూపం |

✽

ఘాతాద్యశేషేన్ద్రియదురసంస్థాంపాతాధికాంనామిపరాత్మవిద్యాం (౩)

—*బ్రహ్మ*— గురుమూర్తేదయామూర్తేసంసారభయమోచక । జ్ఞానకాండంసవిస్తారం శ్రుత్వాహంత్యస్తుఖాం
 బుజాత్ ||౪|| పరబ్రహ్మత్వబోధేనసర్వసంశయవర్జితః । దేహాద్యనాత్మధిషణాంత్యక్తవానన్త్యసంశయం । ౫ || ఏ
 తేనకృతకృత్యత్వాద్బోధేనాతఃపరంమమ । శ్రోతవ్యంవాఙ్మనఃసర్వవిద్యవ్యవహారికం । ౬ || ఇతిమన్యోస్వబోధస్యస్వా
 తన్త్రాన్త్యోక్షసిద్ధయే । ఆత్మజ్ఞానవిహీనోహిశ్రవణాదీనపేక్షతే ||౭|| తత్త్వప్రసాదాత్పరాత్మైక్యజ్ఞానసిద్ధాకథంమమ
 శ్రవణాదిష్వ పేతాస్యాత్మిష్టపేషణవద్గూరో ||౮|| యఃకశ్చిత్సంశయస్సాన్యచేత్ప్రప్రాప్తైకత్వవేదనే । ప్రశస్య
 శ్రవణంకార్యం నతుమేసంశయఃకవచితే ||౯|| రజ్జ్వదికమివాత్మైకస్సత్య ఇత్యవధారితం । సర్వాదికమివానార్యాన
 ర్వోమిచ్ఛేతిచాధునా ||౧౦|| అతోహంత్యత్ప్రసాదేనకృతకృత్యోస్త్రిసర్వధా । దేహాదిప్రతిభానస్తు ప్రారభ్యాస్తేవి
 నంశ్చ్యతి ||౧౧|| ఇతిశ్రుత్వావిధేర్వాక్యందక్షిణామూర్తిరీశ్వరః । సర్వజ్ఞస్సస్త్రితంప్రాహబ్రహ్మణంజ్ఞానగర్వితం ||౧౨||
 —*శ్రీగురుమూర్తి*— బ్రహ్మబ్రహ్మత్వవిజ్ఞానాత్పూర్వోక్తా త్కృతకృత్యతాంఆత్మనోమన్య సేయత్వం
 తన్నూర్ధోసినసంశయః ||౧౩|| సర్వసంశయహీనస్యజ్ఞానస్యాపుష్పదయాత్పరం । కర్తవ్యంహిపరాత్మైక్యోపాసనం
 ధీమతాన్వహం ||౧౪|| తదర్థంసద్గురోర్వక్తాప్రచీతవ్యం వర్తచస్ఫుటం । వేదాంతోక్తందురూహాఙ్చబ్రహ్మవిజ్ఞానా
 మపి ||౧౫|| ఐక్యోపాసనసహీనత్వేస్వాత్మబోధస్యముక్తయే । సద్యోనైవాన్తికీర్ణద్వాస్వాతన్త్ర్యంపద్మసంభవం ||౧౬||
 క్రమముక్త్యైచకర్తవ్యంనిత్యకర్తవ్యపేక్షయా । నస్వాతన్త్ర్యంపరోక్షస్యజ్ఞానస్యాన్యాసహాయినః ||౧౭|| విజ్ఞానం సం
 శయాపేతమపియత్సవిపర్యయం । తద్వివర్యయనాశాయబ్రహ్మైక్యోపాసనంమతం ||౧౮|| నైవకశ్చిది హపాజ్ఞోఽన్యభే
 దోపాసనంవినా । సాక్షాత్ప్రశ్నేతపరమంబ్రహ్మసచ్చిత్సుఖాత్మకం ||౧౯|| జ్ఞానమాత్రవతాంనాపి పాగ్రభ్యాస్తేపరంప
 దం । నిర్విశేషంమహస్సిద్ధేదుతాహ్రీన్తికవర్జితం ||౨౦|| జ్ఞానోదయాత్పరం కిర్ణతకర్తవ్యంనేతివాదినః । స్వేచ్ఛా
 చారవశాత్సత్వంసంకరాప్తిరీవ్యతే ||౨౧|| ఉపాస్తివిధిశేషత్వంజ్ఞానస్యాస్త్రైవసర్వధా । శ్రుతయశ్చపరబ్రహ్మోపాస
 నంద్రథయన్తిహి ||౨౨|| ఇదంసర్వంఖలుబ్రహ్మతజ్జలానీతసర్వధా । ఉపాసీతబుధశ్శాస్త్ర ఇతిశ్రోతవిధిస్ఫుటః ||౨౩||
 మననోదితవిజ్ఞానాత్పరమాత్మైక్యసిద్ధయే । నిదిద్ధ్యాసనరూపంహివిహితంతదుపాసనం ||౨౪|| లిక్లోట్రవ్యాదయస్సు
 ప్తాబ్రహ్మత్వోపాసనార్థకాః । విధిరూపాశ్చుత్తిస్త్యుత్తోరుపలభ్యంతవచ ||౨౫|| నైతేహంకుణ్ఠనం క్వాపిభవి

వ్యతికదాచన । ఉపాసనైకనిష్ఠాశ్చపూర్వముక్తాస్సహస్రశః ॥౨౬॥ దేవతాయాఃపరస్యాశ్చభేదోపాసనమేవతు । ని
 శ్చ్యతేబహుధాశ్రుత్యానాభేదోపాసనంకృతమ్ ॥౨౭॥ అహంబ్రహ్మాస్మ్యహం బ్రహ్మాస్మ్యహం బ్రహ్మైతిసన్తతం ।
 ప్రత్యయావృత్తిరూపంతదుపాసనిమిహాత్మమం ॥౨౮॥ బ్రహ్మత్వైకత్వవిజ్ఞానానన్తరం కార్యమిత్యముం । సిద్ధాన్తం
 మనునిశ్చయకమవధారయచేతసి ॥౨౯॥ బ్రహ్మ ॥ జానమాత్రోక్తవల్యముక్తిర్నానైతికదాచన । ఉపాసనాదిభిః
 ర్నసాంఖ్యయోగైరితిశ్రుతేః ॥౩౦॥ జ్ఞానైకసాధ్యముక్తిర్హిస్తుటమేవావగమ్యతే । ఏవంసతికథం స్యామిన్నుపాసనవి
 ధిర్భవేత్ ॥౩౧॥ అతిమృత్యుంవిదిత్యైతితమేవేత్యాదిభిః ॥౩౨॥ వాక్యైరానేతరఃపఞ్చాయనాయనిష్ఠ్యతే ॥౩౩॥
 బ్రహ్మత్వైకత్వవిజ్ఞానాదేవనర్వత్రసువ్యతే । సర్వపాశాపహానిశ్చజాత్యాదేవమితిశ్రుతేః ॥౩౪॥ యద్యత్ప్రపాసనా
 దీనివిధీయస్తేకృతత్వచిత్ ॥౩౫॥ శ్రుత్యాదిభుతభాష్యేతత్ జ్ఞానాంగానీతిశ్చయః ॥౩౬॥ నభేదోపాసనంనాచ్యంజ్ఞానాం
 గమితకేవలం । అభేదోపాసనస్యాపిజ్ఞానాంగత్వోపపత్తితః ॥౩౭॥ అభేదోపాసనేవైవ సంశుభహృదయఃపుమాన్ ।
 తత్త్వమస్యాదివాక్యార్థశ్రవణాత్ప్రహ్మవిద్భవేత్ ॥౩౮॥ వాక్యార్థశ్రవణేనైవకేవ లేనాత్మవేదనం । యస్యనోదేతిమన్త
 స్సనియుజ్యేతహ్యుపాసనే ॥౩౯॥ విజ్ఞానప్రతిబద్ధేమపూర్వజన్మతపోబలాత్ । ప్రక్షిణేమసకృద్భావ్యక్తశ్రవణాత్ జ్ఞాన
 ముద్భవేత్ ॥౪౦॥ ఉపాసనస్వరూపాణి తపాంస్యత్రతుకుర్వతాం । సద్యోముక్తిశ్చసభవేదిమస్యేగురూత్తమ ॥౪౧॥
 అభేదవిషయేవాస్యాద్యదిభక్తిరుపాసనే । తస్యనాభేదసంసిద్ధిర్భవన్మిత్యతికదాచన ॥౪౨॥ భేదస్యపూర్వసిద్ధత్వేతత్ప్ర
 జ్ఞాపూర్వకంకృతం । అభేదోపాసనంబ్రహ్మభేదస్యజనకంభవేత్ ॥౪౩॥ బ్రహ్మత్వైకస్యజన్యత్వేతాదృశోపాస
 నేనతు । పునర్విభాగవివస్వాత్కృతకస్యవినాశతః ॥౪౪॥ ముక్తానాశ్చపునర్భగ్నాస్తాగ్రామర్థహీనతా । అబ్ర
 హ్మత్వంప్రమేయస్యాప్యాపతేరన్నిరంకుశం ॥౪౫॥ తస్మాత్ప్రహ్మత్వబోధస్యత్రికాలాద్వైతరూపిణః । ఉపాస్తి
 విధిశేషత్వంనైవవాచ్యంత్యయాగురో ॥౪౬॥ జుష్టీగురుమూర్తిః ॥ జ్ఞానైకసాధ్యతాముక్తేర్యాపోక్తాతే మయాపు
 రా । యుక్తేహోపాసనాదీనాంతేషాంభేదపరత్వతః ॥౪౭॥ అభేదజ్ఞానముత్యప్రపం యచ్ఛేదోపాసనాత్ప్రయం
 తదుపాసనశేషత్వంనజ్ఞానస్యాభిధీయతే ॥౪౮॥ శ్రౌతస్తూపాసనాదీనాంబిషేధఉపపద్యతే । భయహేతురయాలే
 షాంభేదైకవిషయత్వతః ॥౪౯॥ అభేదోపాస్తిశేషత్వం త్వాత్తజ్ఞానస్యకేనచిత్ । శక్యంవారయతుంనైవ సర్వకా
 న్త్రువిదాపివా ॥౫౦॥ జ్ఞానమాత్రోయాపోక్తాపాశహానిశ్చుత్తినా । సమాన్యతేకమాస్తుత్తేస్సద్యోముక్తిర్భూ
 సాసనాత్ ॥౫౧॥ వాక్యార్థశ్రవణం కార్యమభేదోపాస్త్యనన్తరం । ఇతియద్యపలాపోక్తమిదంబ్విత్తభృతాక్షుభ
 ఉపాసనాంగోపాస్త్యుక్తమోనన్ద్విధీయతే । నిద్ధిధ్యానసయాసత్కాత్ప్రకృతోపాసనస్యచ ॥౫౨॥ తస్మాదుపాస
 నాంగత్వంవిజ్ఞానస్యేతినిశ్చిను । ఉత్తమోపినియుజ్యేతబ్రహ్మత్వోపాసనేయతః ॥౫౩॥ సచాధికారిణః కస్యాభ్యుదయ
 వేదుత్తమస్యవా । సమ్యక్ జ్ఞానంవిదోపాస్త్యశ్రవణాదేవకేవలాత్ ॥౫౪॥ క్షిణేమప్రతిబద్ధేమ తపసాపూర్వజన్మ
 ని । తదైవమోక్షసంసిద్ధ్యావ్యర్థస్తచ్చవిణంపునః ॥౫౫॥ అతోతోపాసనంభిత్వంకుర్వతామేవదేహీనాం । సద్యోకై
 వల్యముక్తిస్సాస్మితజ్ఞానమాత్రవతాంసతు ॥౫౬॥ ఉపాసనేనజన్యత్వేబ్రహ్మత్వైకస్యపక్షజ । పునర్విభాగ ఇత్యేవం
 నైవకంకితుమర్హసి ॥౫౭॥ ఏకీకృతస్యతోయస్యకైవతోయాన్తరేణాహి । పునర్విభాగోభృష్టో త్రస్యయంతద్వద్విని
 ష్చిను ॥౫౮॥ కృతకస్యవినాశోపినచసార్వత్రికోభవేత్ । బ్రహ్మత్వైక్యతరేష్యేవకృతేష్యస్యయంభవతాత్ ॥౫౯॥ జ
 న్యత్వదోషంసర్వత్రయదిబ్రూయాత్తదాత్మనః । జ్ఞానస్యప్రతిజన్యత్వంమోక్షస్యజ్ఞానజన్యతా ॥౬౦॥ ఇతిసర్వత్రదోష
 స్యాస్మిన్నచజ్ఞానాద్విముక్తతా । నాపిచశ్రవణాదేవకేవలాత్పూర్ణబోధతా ॥౬౧॥ అభేదోపాసకస్యైవపూర్ణబోధ
 వకాత్పరా । సద్యోకైవల్యముక్తిస్సాస్మిదితివేదాస్త్యిశ్చయాత్ ॥౬౨॥ ఉపాసనేనయుక్తస్యపరబ్రహ్మణిర్గుణే । వి

లీనసర్వతత్వత్యామృతభక్తస్తనంభవః ॥౬౨॥ సర్వకాస్త్రాగ్రధవతానప్రమేయస్యచిదాత్మతా । నిర్వికలం ప్రసిద్ధ్యంత
 బ్రహ్మ పాననిష్ఠయా ॥౬౩॥ ఉపాసనప్రకారశ్చోక్తివ్యోగురువక్త్రితః । ఉపాసనార్థం విజ్ఞానలభానైర
 మాదరాత్ ॥౬౪॥ జ్ఞానప్రకారశ్చోక్తివ్యోమభాజ్ఞానార్థమాత్మనః । దన్యనాభ్యుద్ధం ప్రత్యానప్రసంజ్ఞానకాయశా
 ఏవంసలిపరాత్మ్యోపాసనస్యోత్తమస్యచ । సప్రకృతైవల్యమోతాఽపసాతా త్యాధనతావదాత్ ॥౬౫॥ ఉపాసనా
 శేషత్వంవిజ్ఞానస్యాభవత్స్ఫుటం । అభేదోపాసనీహేతుత్యాత్మార్పణస్థితిర్వచస్యచాత్ ॥౬౬॥ రస్యమహాసత్వే
 ధ్వాప్రకృతేపంకజోద్భవ । తిహాభవతు సేవత్వనిర్గుణాత్మోదంబయే ॥౬౭॥ ఉపాస్తేహ్యనశేషశ్చంజ్ఞానస్యోపాస్తేహ
 తా । తీతద్వంద్వభవతీత్రయతేతద్వయావ్యవహారికం ॥౬౮॥ నిర్గుణజ్ఞానశేషత్వంసగుణోపాసనస్యచ । అభేదోపాస్తే
 పత్వంపరోక్షావగలేరపి ॥౬౯॥ వివర్త్యంవిహీనంయత్సమ్యక్ జ్ఞానంత్యయోద్యతే । సేవజ్ఞానగర్భేత మయోద్భవ
 తదేచ్ఛ ॥౭౦॥ నివిధ్యాసనవిధ్యత్వానంగీరాత్వయోవిశంసనమ్యుక్తజ్ఞానమవస్థాత్వద్వివిధ్యాసనంయతం ॥౭౧॥
 సచరణంయత్రేవపర్యాసస్యసంహారం । భావజ్యోతికావ్యవ్రయనసేవాభ్యుదయభావత్ ॥౭౨॥ నివిధ్యాసనమ
 గాత్యభేదోపాసనేనయం । ఏయతేనద్యవహత్సమ్యుక్తజ్ఞానభ్యుదయభావత్ ॥౭౩॥ అత్యంతస్థావరాత్సేవిత్యాతాత్మ
 విదర్శనః । ఏపర్యాసనస్యత్వస్యశేషోపాసనంకుటః ॥౭౪॥

(౭౫)

భువితత్వసారాయణ ఉపాసనాకాల్పస్య ప్రథమపాదే ప్రథమోధ్యాయః

—ప్రథమోధ్యాయః— స్వామిస్త్వయమపాస్త్రీనిధిధ్యాసనమిదే । సప్రకృతైవల్య ముక్తజ్ఞానానకాత్మే ప్రక
 బ్ధతా ॥౧॥ అత్యంతవక్తానృపకృత్యోభవేత్పుమాత్ । కిచిత్సంపునరారంభంకార్తస్యావ్యవహారికం ॥౨॥ ప్రకృ
 తాత్మీసాధువృద్ధంత్యయాప్రకృత్యన్వివిధ్యాసనతఃపరం । సమాధిరవతరోక్తిమివస్మైరవికృతతే ॥౩॥ తస్మా
 జ్ఞానాజ్ఞానమధ్యస్థైరసాధితం । చిదన్తర్కైర్ననిర్వృతపద్మైర్జ్ఞానైరగోపరా ॥౪॥ సహస్యతశ్చ గ్రహితా ఏవాంధరా
 గస్త్రప్రపత్తః । అత్రవివేకభావాగచచ్ఛతే శ్రవణసాదరం ॥౫॥ ఆత్మావ్రతబోధ్యవహారశ్రవణాదినా । నిర్భూ
 త్యవివేకోయశ్చ గ్రహణ శ్రవణంవిదుః ॥౬॥ నిర్విశేష పరబ్రహ్మ నివృత్తాహుతేభయం । సత్సంగర త్యాగం
 మత సంసారసమీర్థతే ॥౭॥ దృష్టిపినిర్దు శేతత్వేతా హత్వాగ్రసం భవార్తహా । తుల్యం యతశ్చ గ్రహ
 ణనివిధ్యాసన మయ్యతే ॥౮॥ ప్రాప్తయ మభ్యాప్తిత్యా వాక్య మన్తైర్వతదన్తని । తుల్యా శయోయ్య
 హాసమాధిపరికల్పతే ॥౯॥ తేహత్మనాం విహతస్తు సుహృద్గ్రీహ్యచరస్వరం ॥౧౦॥ ఆసాతయత్త్వ మనశ్శరవణం
 ముచిర్యతే ॥౧౧॥ తత్త్వయాహ్మోత్తరత్యాత్మని ప్రసంయమైర్విస్మయతః ॥ గ్రన్థిందివైవ మనసయనసంపరకల్పతే ॥౧౨॥
 యుక్త్యపనిప్తి తేభావచేతనాధారగభవత్ । గుప్తకాగ్నిప్రకాసన నిధిధ్యాసనమీయతే ॥౧౩॥ సహస్త్రిన్విసృ
 పాంశ్వప్రసక్త్యాసపరావ్యయః । దృశ్యానుభవోమనససమాధిస్సముచిర్యతే ॥౧౪॥ ఆనంగాదిభుజేభేషు దృశ్యసంబంధ
 జ్ఞానాత్ ॥ ప్రేమాత్య ప్రసిద్ధిధ్యాసనప్రచలంబరికీర్త్యతే ॥౧౫॥ ఆనంగాదీగురోశ్చ గ్రీవాశ్చజ్ఞానభావయతోగ్రీవయా
 సప్తవృత్తానిదిధ్యాసనమనంవిమమంమరం ॥౧౬॥ భావనాభావిచక్రస్యంతయ భ్యానతత్పరా । తత్త్వత్తిర్విదిధ్యా
 సనిధిధ్యాసనభిర్యతే ॥౧౭॥ జ్ఞాన్తిమాత్రావద్విగ్రహ్యాభ్యామృత్యాసభిదాతగా । గ్రన్థిశ్చేదాన్తి నిధ్యాసనమాధిసాధిధి
 యతే ॥ దృష్టదుఃఖనివృత్తంనిర్వికల్పస్థిస్సమా త్రాశ్చేద్యాత్మనచోలాభ స్సమాధిశ్రవణం భవేత్ ॥౧౮॥ గచ్ఛత స్తి
 ష్ఠతోవాస్యాదనుభూతాత్మచింతనంసదోచరతిహార్యంయత్సమాధిమనసంవిదుః ॥౧౯॥ సర్వకార్యంసముత్సృజ్యనిర్విక
 ల్పితమాత్రతః । ససమాధినిధిధ్యాసావిసుద్ధంసత్వముద్యతే ॥౨౦॥ సలక్షణబ్రహ్మమాత్ర నిష్టామేతావతీత్యంత
 పసమాధిసమాధిస్సాస్త్రనోహచామగోచరం ॥౨౧॥ నిత్యానిత్యవివేకాఖ్యశ్రవణశ్రవణేనతు । స్థూలాజ్ఞానాభిధా
 వశ్యంప్రతిబద్ధోవిసశ్యతి ॥౨౨॥ ద్వివీతయేనచతత్సాక్ష్య స్త్రీతీయేనతు కారణం । తురీయేనతు రీయచ్ఛూర్యోత్తన

క్రమేణ వై || ౨౩ || అజ్ఞానసంశయవిపర్యాసవిత్తేపసంజ్ఞాకాః | చతుర్విధాశ్చస్థూలాద్యైరంజైష్టోడశధాతథా || ౨౪ ||
 విభిన్నాఃక్రమశోవశ్యం నశ్యన్తిప్రతిబద్ధకాః | అపరోక్షాత్తత్త్వవిజ్ఞానే సజ్ఞాతేపిరంకుశే || ౨౫ || వర్తమానశరీరాత్త
 సంబద్ధస్యానపాయతః | అత్రత్యాఃప్రతిబద్ధాస్తేననశ్యన్త్యుక్తపూర్వకాః || ౨౬ || ఆగామిదేహసంబద్ధస్సమ్యక్జ్ఞానాత్ప
 ణశ్యతి | తత్రత్యాఃప్రతిబద్ధాశ్చనశ్యన్త్యేవనసంశయః || ౨౭ || అత్రత్యాఃప్రతిబద్ధాస్తుసర్వేష్యైకాత్త్వబోధతః | ఆరబ్ధ
 కర్మణీక్షితేప్రణశ్యన్తిమహాత్మనాం || ౨౮ || తస్మాత్సమాధేశ్య గ్రహణమననేహర్నిశంతథా | నిదిద్ధ్యాసపమాధీచ కార్యా
 స్సమ్యగ్విదాప్యమి || ౨౯ || అన్యథాచేత్స గ్రహదేనమదమాత్సర్యరూపిణా | చాపీర్ముఖ్యం గతానూనంభవేయూర్వా
 యయావృతాః || ౩౦ || యథాపకృష్టంజైవాలమిత్యేవంప్రోచ్యతేయతః | తతోహిసావధానేన సదా బ్రహ్మభ్యసేత్సు
 ధీః || ౩౧ || సత్యత్వేనతథాప్రాతిభాసికత్వేనచస్ఫుటం | వ్యావహారికభావాచ్చసిద్ధాస్తేప్రతిబద్ధకాః || ౩౨ || శ్రవణశ్ర
 వణాద్యైర్వామననశ్రవణాదిభిః | కథన్నష్టానిదిద్ధ్యాసశ్రవణాద్యైర్భవన్తివా || ౩౩ || ఆగామికస్థూలసూక్ష్మకారణా
 ఖ్యవపుసగరాః | సద్యఏవవిసశ్యన్తిసమ్యగ్బోధోదయేఖలాః || ౩౪ || ప్రతిబద్ధాశ్చిత్తశ్చాత్మసిద్ధాస్తస్సాధుసమృతః | ప్రమా
 దేనపునర్తాయాపాశబద్ధోపిబోధవాన్ || ౩౫ || నపునర్జన్తయత్యేవనోత్కృష్టాన్తిశ్చేతిహితుతిః | అప్రమత్తస్తుత
 ద్దుఃఖైర్వర్తమానైర్మలివ్యతే || ౩౬ || స్వయమజ్ఞఃప్రమత్తశ్చేదేతువాదరతఃపుమాన్ | రౌరవన్నరకంయతిజాయతేశ్వ
 దియోనిషు || ౩౭ || ఏవంయోడశధానుక్తపూర్వత్వాచ్చ గ్రహణాదిభిః | సామాన్యఃపూర్వ గదితైర్నసాత్మా త్కారఉ
 ద్భవేత్ || ౩౮ || అనుక్తపూర్వాఅన్యేచరహస్యాద్ధాఅనేకశః | వదిష్యామ్యత్రనిపుణంసప్తభూమ్యాదయోవిధే || ౩౯ ||
 తస్మాదుపాసనాకాండప్రారంభోస్త్యేషసార్థకః | ఉపాసనవిహీనస్త్యన్నధన్యోపిప్రబోధవాన్ || ౪౦ || ఇతిశ్రీత్వా
 గురోర్వాక్యంసుతరాంభీతమానసః | పద్మయోనిరువాచేదంస్తద్భక్తాఃప్రకంపితః || ౪౧ || బ్రహ్మ ఉపాసనాప్రకా
 రంమేబూహికారుణ్యసాగర | తద్విజ్ఞాతైవకర్తవ్యంనచతచ్చ గ్రహణంవినా || ౪౨ || నహివిజ్ఞానసంపన్నోవ్యభేదో
 పాసనంస్వయం | ఉపదేశంవినాకర్తుంశక్నుయాతోగపిసద్గురో || ౪౩ || శ్రీగురుమూర్తిః || తత్త్వమస్యాదివాక్యాద్ధ
 శగ్రహణాన్నననాదపి | అజ్ఞానసంశయాపేతజ్ఞానవిజ్ఞానవానపి || ౪౪ || విపర్యయవినిర్ముక్తస్ససమ్యక్జ్ఞానసిద్ధయే | వివి
 క్తదేశఆసీనస్సద్గురుం పృథమంస్తరేత్ || ౪౫ || పశ్చాత్త్రికరజైర్నత్వాశ్చిద్ధాభక్తిపురస్సరం | బద్ధపద్మాసనోభూ
 త్వాసమగ్రీవశిరోముఖః || ౪౬ || సర్వేన్ద్రియాణిసంహత్యచిదేకరసవస్తుని | ఆత్మానంయోజయేత్సూర్ణబ్రహ్మభా
 వనయావిధే || ౪౭ || అహంబ్రహ్మాస్మి త్యోస్తి సచ్చిదూపోస్తి కేవలః | అహమానందరూపోస్తి ప్రజ్ఞానఘనలఘ
 ణః || ౪౮ || అఖణ్డబోధరూపోస్తి జ్యోతిషాంజ్యోతిరస్త్యహం | సర్వప్రపంచానోస్తి సర్వాధారోస్తి నిర్గుణః || ౪౯ || అసం
 గోస్త్యైఖిలాత్మాహంపరిపూర్ణ స్వయంప్రభః | ఆకాశవద్విష్ణుశ్చాస్తి నిర్వికారోస్తి నిర్మలః || ౫౦ || అచఙ్కులస్వరూపో
 స్తినిస్తరంగసముద్రవత్ | ఆదిమద్ధ్యాంతశూన్యోస్తి జగజ్జీవాదివర్జితః || ౫౧ || అదైవతపూర్ణ బోధోస్తి సర్వబద్ధవివర్జితః | మా
 యావిద్యాదినిర్ముక్తోస్త్యనస్తసుఖనిర్భరః || ౫౨ || నిత్యశుద్ధవిబుద్ధోస్తి నిత్యముక్తోస్తి నిర్భయః | శోకమోహాదిహీ
 నోస్తి పూర్ణానందైకవిగ్రహః || ౫౩ || ఏకాంతనిష్కళాననోస్త్యస్థూలత్వాది మానహం | సర్వతత్త్వవిముక్తోస్తి పరత
 త్వాత్త్యోస్త్యహం || ౫౪ || అహమేవాస్మి నానోస్తి సదాహంకారవర్జితః | నామరూపవిహీనోస్తి చిత్తాత్త్రజ్యోతిర
 స్త్యహం || ౫౫ || ఆనందప్రచురోస్త్యేషసర్వభూతాంతరాత్మకః | సర్వానుస్యూతరూపోహం సర్వవస్తువివర్జితః || ౫౬
 సర్వలోకాధికోస్త్యేషసర్వలోకవివర్జితః | సత్యవిష్ణునరూపోస్తి సర్వసాక్షిత్వవర్జితః || ౫౭ || ఇత్యేవమాదిభిశ్చబైశ్చ
 త్యుక్తైర్భావయేత్పరం | బృహదూపశ్చిదానందంబ్రహ్మసప్రతియోగికం || ౫౮ || భావనాభావితేబ్రహ్మణ్యఖణ్డానందవి
 గ్రహేప్రాణిపాదాదిరహితేసంయోజితమనాస్సదా || ౫౯ || అభేదోపాసకస్సోయమఖణ్డా కారవృత్తిమాన్ | సమ్యక్
 జ్ఞానీతిసంపోక్తస్సజీవస్తుక్తఇత్యపి || ౬౦ || ఉపాసనమిదంశాస్తే నిదిద్ధ్యాససముచ్యతే | క్వచిచ్ఛబ్దానుద్ధాఖ్యస్స

మాధిరితివక్వచిత్ ॥౬౦॥ క్వచిద్ధ్యానమితిబ్రహ్మక్వచిద్ద్యోగశతకవచిత్ । ప్రత్యయావృత్తిరితివక్వచి దధ్యానశత్య
పి॥౬౧॥ క్వచి దేవానుసన్ధానమితినిష్ఠేతివక్వచిత్ । వాసనేతివక్వచి త్తత్వచి న్ననభ్యేతితత్త్వచిత్ ॥ ౬౩ ॥ తస్మాత్సర్వత్రవే
దాన్తేష్వదైవతోపాసనంమహాత్ । కైవల్యసాధనత్వేనతాత్పర్యేణప్రపజ్ఞితం॥౬౪॥ సూత్రకారశ్చబహుశోబ్రహ్మ
పాసనమిదృశం । ఉవాచపరమప్రీత్యాబాదరాయణసంజ్ఞకః ॥౬౫॥ త్రివిధోపాసనోక్తేశ్చచేతోర్షణనిదర్శనాత్
యోగిసంరాధనోక్తేశ్చవిస్మయోహితదాశయః ॥౬౬॥ ధ్యానయోగానుసారిత్యాదపిచబ్రహ్మవాదినః । అనేనోపాస
నేనైవబ్రహ్మపశ్యకానశక్తికం॥౬౭॥ బ్రహ్మధ్యానవిహీనస్యమనోనాశాద్యనంభవాత్ । బ్రహ్మవిచ్ఛిన్నదాకార్యంస
ద్భృహ్మధ్యానమాదరాత్॥౬౮॥ యత్సర్వతోకమోహాదినివర్తనపటుస్వయం । సర్వవేదాంతసంసిద్ధంతద్భృహ్మ
పాసనంవిదుః॥౬౯॥ యదేవాచరతాన్నిత్యమిదన్వగ్రహణన్నహిసచాహంతాకృహీతిశ్చతద్భృహ్మపాసనంవిదుః॥౭౦॥
యేనాభానావృత్తిర్నశ్యేత్సత్త్వభానోదయకారిణా । నశ్యేత్కారణదేహశ్చతద్భృహ్మపాసనంవిదుః ॥౭౧॥ యస్యై
విజ్ఞానసంపన్నాఅపిసన్యాసకాంక్షిణః । సర్వతోపరతాశ్శాంతాస్తద్భృహ్మపాసనంవిదుః॥౭౨॥ యస్మాద్భృహ్మ
విదోష్యత్రకర్తృసంగ్రహకారిణః । గృహీతోభోగవిరతాస్తద్భృహ్మపాసనంవిదుః॥౭౩॥ యస్యతుల్యంక్వచిద్దేవదే
ష్యపిసోక్తముపాసనం । స్తుతావశక్తశ్చేషోపితద్భృహ్మపాసనంవిదుః॥౭౪॥ యస్మిన్నేవపరబ్రహ్మత్వైక్యవిఘ్న
ర్తిరద్భుతా । ఉద్భవేద్ద్విదుషామత్రతద్భృహ్మపాసనంవిదుః ॥౭౫॥ బ్రహ్మత్వైక్యానుసన్ధానరహితస్యబుధస్యవా
కైవల్యముక్తిరైవస్యాత్కల్పకోటిశతైరపి ॥౭౬॥ అభిధ్యానమిదన్నిత్యంరుద్రవిష్ణోద్దయోపిచ । కృత్యైవసమ్యక్జ్ఞాని
త్వంలేభిరేవద్దనంభవ ॥౭౭॥ వినాహివిషయత్యాగంప్రకృతోపాసనేస్థితిః । సస్యాత్కస్యాపిసైతాన్భువి నావిష
యనిర్మృతిః ॥౭౮॥ మన్దానాంప్రకృతోపాస్తాకాతిన్యంప్రతిభాసతే । ఉత్తమానాస్తకమాన్భిఃస్థాఘటంప్రతిభాసతే
కాతిన్యబుద్ధ్యోపేక్షేరన్యదితేజ్ఞానవాదినః । ఉపాసనమిదంమోక్షవర్తనప్రచ్యుతాధుగ్రవం ॥౮౦॥ యథాశక్తిప్రకుర్వీ
రన్తన్తాఅపితుసాత్త్వికాః । జ్ఞానినస్తామసాస్తేహివిషయైకరతాభృశం ॥౮౧॥ స్వాశ్రమోక్తేషుకర్తవ్యప్యాదాసీన్యా
ద్యభేష్టతః । భోగనిష్ఠాఃపరాధీనాస్సన్భయన్తిజనానపి । ౮౨ ॥ యేషాముపాసనే శ్రద్ధాకేవలం వర్తతేదృఢా । నతు
ప్రవృత్తిర్నియమాత్తేపిధన్యానసంశయః ॥౮౩॥ జ్ఞానినాంసాత్త్వికానాంహిజ్ఞానస్యోపాస్తిశేషతా । చిత్తేస్ఫురతితేనై
తేమన్దాఅప్యాశ్రమేరతాః ॥౮౪॥ కర్తవ్యశేషసద్భావవిద్యాన్నస్యాత్ప్రమాదవాక్ । అవినష్టమనావప్రమాదీవి
ధినిన్తకః ॥౮౫॥ ఉపాసనవిధింస్వస్యపరమానన్తదాయినం । నిన్తకథంపరాంముక్తింప్రాప్నుయాత్పురుషాధమః॥౮౬॥
యుష్టానోనిర్గుణబ్రహ్మణ్యోత్తానంసతతంమునిః । సద్యవవవిముచ్యేతమృత్యుసంసారబన్ధనాత్ ॥౮౭॥ అఖణ్డేనిర్గుణేల
త్యైయుష్టతోమనఆత్మనః । అభేదోపాసనారూపస్సంయోగస్సిద్ధ్యతిస్వయం॥౮౮॥ యుక్తస్యసర్వదాజ్యోతిఃపరమంభా
తిసర్వగం॥అయుక్తస్యబుధస్యాపిరాగాభ్యంసర్వగంతమః ॥ఉపాసనవిహీనస్యమనోనిగ్రహశర్లనాత్ । విక్షేపదుఃఖంప్ర
బలంభవేద్ద్విజ్ఞానినోపివా ॥౯౦॥ జ్ఞానాదానన్తలేశోపినిజోపాసనవర్జితే । సంభవేనైవకామాదిపారవశ్యాదహ
ర్నిశం ॥౯౧॥ బ్రహ్మపాసననిష్ఠస్యమేరువత్సుస్థిరత్వతః । నకశ్చిదపిచాధోస్తివిషయైఃప్రబలైరపి ॥౯౨॥ అభిధ్యా
తేపరబ్రహ్మణ్యాత్కలిస్తాభవేన్నవా । ఇతికైశ్చిద్భుధైరత్రశంక్యతేబతపన్తజ ॥౯౩॥ యద్యథోపాసతేలోకాస్తత్తథా
భవతీతిచ । శ్రుతిరస్తిచదృష్టాన్తఃకీటభృమరగోచరః॥౯౪॥ తస్మాద్భృహ్మణిచిమూపేనిరం తరముపాసితే ॥బ్రహ్మత్వైకత్వ
నిస్తాస్యాన్నాత్రకార్యావిచారణా ॥ కెచిచ్చకల్పనామాత్రంక్షేయత్వన్నతువాస్తవం । సాశ్రగామేహారిర్దర్శనదితిజల్ప
స్యహిజనాః ॥౯౬॥ సంవాదిర్వావిసంవాదిర్నభృమోత్రవివక్షితః । కాలత్రయేపిసద్దన్వస్తుహ్యపాస్యంపరికీర్త్యతే
పరంజ్యోతిస్వరూపస్యహ్యవిర్భావఉపాసనాత్ । బ్రహ్మైకవిషయాదేవశిష్టైరభ్యుపగమ్యతే॥౯౮॥ యద్యభిధ్యానహీ

నస్యస్వయమావిర్భవేత్పరం | బ్రహ్మస్వరూపంవైషమ్యనైర్ముఖ్యాశ్చస్యసంపతేత్ |౯౯| బ్రహ్మతూపాస్తిసాపే.
 తుంస్యాస్తనుంవృణులేపరాం | ఉపాసకస్యేత్యేతస్యాశ్చ |తేర్భాధఃకథంభవేత్ | ౧౦౦ | ఉపాసనామిమాంకుర్వక్
 పురుషఃపురుషోత్తమః | అతిపావనచారిత్వాత్సరైవస్సంపూజ్యతేసదా |౧౦౧|యత్ జ్ఞేయంజానకాణ్డోక్తం |బ్రహ్మస
 ప్రతియోగికం | తదేవోపాస్యమద్వైతన్నతునిష్ప్రతియోగికం |౧౦౨| ఉపాస్యజ్ఞేయయోర త్రభేదాభావేషపద్మజ | త
 యోరుపాసకజ్ఞాతోర్భేదస్సిద్ధ్యతితచ్చుగ్రణు |౧౦౩ | ఉపాసకోహిమనన ప్రజ్ఞావానిహకథ్యతే | విజ్ఞాతాశ్రవణారూ
 ఢప్రజ్ఞావాకమలాసన |౧౦౪| జ్ఞానోపాసనయోరేవమవగచ్ఛభిదామపి | మనోవృత్తిత్వచామ్యేపి పూర్వాపరసము
 ద్భవాత్ | ౧౦౫ | నిర్విశేషేపరబ్రహ్మణ్యాత్మచిత్తస్థిరీకృతిః | ఉపాసనమితిపోక్తంతద్విద్యాకోనుముచ్యతే |౧౦౬| జ్ఞా
 నమాత్రంసమాదాయద్రులపస్త్రీహకేచన | ఉపాసనంవృద్ధైవేతిభాగ్నాస్తేతుబహిర్ముఖాః | ౧౦౭ | భేదైకవిషయోపా
 స్తిరభేదవిషయంపరం | జ్ఞానమిత్యవగచ్ఛన్తితేచవేదాస్తవజ్ఞితాః |౧౦౮| అభేదవిషయోపాస్తిర్బహుశఃఖలుగీయతే
 వేదాస్తైరేవతేషాన్తనసోగ్ధోభాతిపాపతః |౧౦౯ | తస్మాదేవం విధాబుద్ధిస్తవమాస్తుకదాచన | అహంబ్రహ్మైతి
 సతతమభేదోపాసనంకురు | ౧౧౦ | బ్రహ్మన్నిరీడ్ధ్యాసనయోగనిష్ఠయాజీవద్విముక్తాఅపికేచనోత్తమాః | సంబా
 ధితాస్సంసృతిదృష్టదుఃఖతఃపరాముపాస్తింసుదృఢంహిగుర్వతే | ౧౧౧ | ఏవంసతికాత్వపరై క్యవేదనాదుపాస్తి
 హీనాదిహముక్తతాభవేత్ | తస్మాచ్చుత్తిస్త్యుత్పదితంమహాజనైరుపాసనశ్చాచరితంసమాచర || * *(౧౧౨)

ఇతితత్వసారాయణ ఉపాసనాకాండస్య ప్రథమపాదేద్వి తీయోధ్యాయః

—*బ్రహ్మ*— స్వామిస్తవహజనేతైతత్కేనవోపాసనంకృతం | తద్బ్రూహిమేదయా సిన్ధోజీవన్ముక్తేన
 చేత్యహేమ |౧| జీవద్విముక్తిస్సాధ్యేహజ్ఞానోపాస్త్యాదిసాధనం | ఇతిప్రసిద్ధేముక్తస్య సాధనాన్వేషణంకుతః |౨|
 —*శ్రీగురుమూర్తిః*— అన్నపూర్ణోపనిషదంవదామిశ్రుణుపద్మజ | యయాత్వదీయశంకాయా నివృత్తిస్సంభవి
 ష్యతి |౩| నిదాహేనామయోగీన్ద్రోబుభుంబ్రహ్మవిదాంవరం | ప్రణమ్యదణ్డవద్భూమావుత్థాయసపునర్దునిః |౪| ఆ
 త్మతత్వమనుబ్రూహి త్యేవంపప్రచ్ఛసాదరం | కయోపాసనయాబ్రహ్మన్నిదృశంప్రాప్తవానసి |౫| తాంమేబ్రూహిమ
 హావిద్యాంమోక్షసామాజ్యదాయసిం | నిదాఘత్వంకృతాగ్ధోసిశ్రుణువిద్యాంసనాతనాం |౬| యస్యవిజ్ఞానమాత్రే
 ణజీవన్ముక్తోభవిష్యసి | మూలశృంగాటమధ్యస్థాచిన్తునాదకళాశ్రయా |౭| నిత్యానన్దానిరాధారావిఖ్యాతావిలస
 త్కచా | విష్ణుపేశిమహాలక్ష్మీఃకామస్తారోన్నతిస్తధా |౮| భగవత్యంనపూర్ణైతిమమాభిలషితస్తతః | అన్నందేహిత
 తస్వాహమస్త్రీసాచేతివిశుతా |౯| సప్తవింశతివర్ణాత్తాయోగిసిగణసేవితా | ఐంహ్రీంసాశ్చీంసతతఃక్షీమిత్యక్షరైః
 పూర్వయోజితః |౧౦| ఓంసమోభగవత్యన్నపూర్ణైన్నద్దేహిమేప్రియం | స్వాహేత్యయంమహామస్త్రీః పితృదిష్టో
 మమాదరాత్ |౧౧| అహఞ్చశ్రద్ధయోపేతస్తదాదినియమస్థితః | కార్యసిద్ధ్యైకతాత్పర్యసహితశ్చాభవంతతః ||
 కృతవాక్సాశ్రమాచారోమన్త్రానుష్ఠానమన్వహం | ఏవంకతేబహుచినేపాదురాసీన్తమాగ్రతః ||౧౩| అన్నపూ
 ర్ణావిశాలాక్షీస్తయమానముఖాంబుజా | తాందృష్ట్యాదణ్డవద్భూమానత్వాప్రాజ్ఞలిరాస్థితః |౧౪| అహోవత్సకృ
 తాగ్ధోసివరంవగయమాచిరం | ఏవముక్తోవిశాలాత్యోహ్యహోచంమునిపుంగవ |౧౫| ఆత్మతత్వంమనసిమేపాదుగ్భవతు
 పార్వతి | తదైవాస్త్వితిమాముక్త్యాతత్రైవాన్తరథీయత |౧౬| తదామేమతిరుత్పన్నాజగద్వైచిత్ర్యదర్శనాత్ |
 భగ్నిఃపశ్యవిధోభాతితదేవేహసముచ్యతే |౧౭| జీవేశ్వరాభిన్నరూపావితిప్రాథమికోభగ్నిః | ఆత్మనిష్ఠంకర్తుగు
 ణంవాస్తవవాద్విత్తీయకః |౧౮| శరీరత్రయసంయుక్తజీవోసంగీతృత్తీయకః | జగత్కారణరూపస్యవికారిత్వంచతు
 ర్థకః |౧౯| కారణాచ్ఛిన్నజగతస్సత్యత్వంపశ్యమోభగ్నిః | పశ్యభగ్నిమనివృత్తిశ్చతదాస్ఫురతిచేతసి |౨౦| దర్శనేన

గృథాదర్శాన్యబింబ ప్రతిబింబయోః । భేదభ్రామోనివృత్తోభూత్వ త్ర్యగ్జీవాత్తనోః పురా ॥ ౨౧ ॥ స్ఫుటికేలోహిత
స్యాథదర్శనేనజపాసుమాత్ ॥ పారమార్థికకర్తృత్వభ్రామోన్యోనివర్తితః ॥ ౨౨ ॥ సర్వసజ్జారవద్ద్వాయదర్శనేనాత్మ
నోమమ ॥ శరీరత్రయసంగిత్యభ్రామోపిచనివర్తితః ॥ ౨౩ ॥ ఘటకుడ్యకుసూలాదిష్యాకాశస్యచదర్శనాత్ ॥ జగత్కార
ణబీజస్యవికారిత్వభ్రామోగతః ॥ ౨౪ ॥ రజ్జుసర్పాదివైకస్యదృష్టాన్తప్యచదర్శనాత్ ॥ జగత్సత్త్వరూపోపినివృత్తఃపజ్జ
మోభ్రామః ॥ ౨౫ ॥ తదాప్రభృతిమచ్చిత్రంబ్రహ్మకారమభూత్స్వయం ॥ నిదాఘత్వమపి త్వేవంతత్వజ్ఞానమవాప్నుహి
నిదాఘఃప్రణతోభూత్వాఘ్నుభుంపప్రచ్ఛసాదరంబ్రాహ్మిమేత్రద్దధానాయబ్రహ్మవిద్యామనుత్రమాం ॥ ౨౬ ॥ తథేత్యా
హఘ్నుఃప్రీతస్తత్త్వజానంవదామితే , మహాకర్తామహాభోక్తామహాత్యాగీభవానఘ ॥ ౨౭ ॥ స్వస్వరూపానుసన్ధాన
మేవంక్యత్వాసుఖీభవ ॥ నాన్యథానుఖసంసిద్ధిఃక్వచిదప్యత్రదేహీనాం ॥ ౨౮ ॥ నిర్వోచితంవిమలమాద్యమనన్తరూపం
బ్రహ్మస్మి నేతరకలాకలనంహికింభితే ! ఇత్యేవభావయనిరజ్జనతాముపేతోనిర్వాణమేహిగళలామలశాన్తవృత్తిః ॥ ౩౦ ॥
యదిదన్తృశ్యతేకింభితత్తన్నాస్తీతిభావయ ! యథాగర్భర్వనగరంయథావారిమరుష్టలే ॥ ౩౧ ॥ యత్తునోద్యశ్యకైకింభి
ద్యన్నుకింబిదిరస్థితం మనష్షష్టేన్దియతీతంతన్తయోభవనైమునే ॥ ౩౨ ॥ అవినాశిచిదాకాశంసర్వాత్మకమఖణ్ణితం ని
రర్థగ్రింభారివాశేషంతదస్తీతివిభావయ ॥ ౩౩ ॥ యదాసంక్షీయతేచిత్తమభావాత్సన్తభావనాత్ , చిత్సామాన్యస్వరూ
పస్యసత్తాసామాన్యతాతదా ॥ ౩౪ ॥ నూనంచైత్యాంశరహితాచిద్యదాత్మనిలీయతే ॥ అసద్భ్రావదత్యచ్ఛాసత్తా
సామాన్యతాతదా ॥ ౩౫ ॥ దృష్టిరేషాహిపరమాసదేహదేహయోస్సమా ॥ ముక్తయోస్సంభవత్యేవతుర్యాతీతపదా
బిధా ॥ ౩౬ ॥ వృత్తితస్యభవత్యేషాసమాధిష్ఠస్యచానఘ ॥ జ్ఞస్యకేవలమజ్ఞస్యనభవత్యేవబోధజా ॥ ౩౭ ॥ అనాన్దసమా
నన్దముగ్ధముగ్ధముఖద్యుతిః ॥ చిరకాలపరిక్షీణమననాదిపరిభ్రామః ॥ ౩౮ ॥ పదమాసాద్యతేపుణ్యంప్రజ్ఞయైవైకయా
థాఽఇమంగుణసమాహారమనాత్మత్యేనపశ్యతః ॥ ౩౯ ॥ అన్తశ్శీతశతాయాసాసమాధిరితికథ్యతే ॥ అవాసనంస్థిరంప్రా
క్తంమనోధ్యానంతక్రైవచ ॥ ౪౦ ॥ తదైవకేవలిభావశాన్తజైవచతత్సదా ॥ అనువాసనమత్యుచ్చైఃపదాయోద్యతమచ్యతే
అవాసనంమనోకర్తృపదంతస్త్వాదవాస్యతే ॥ ఘనవాసనమేతత్తుచేతఃకర్తృత్వభావనం ॥ ౪౧ ॥ సర్వదుఃఖప్రదన్త
స్త్వాద్వాసనాన్తనుతాన్నయేత్ ॥ చేతసాసంపరిత్యజ్యసర్వభావాత్త భావనాం ॥ ౪౩ ॥ సర్వమాకాశతామేతిని
త్యమన్తర్ముఖస్థితేః ॥ యథావిహాగాలోకావిహారన్తోష్యసత్సమాః ॥ ౪౪ ॥ అసంబద్ధాత్తథాజ్ఞస్యగ్రామోపివిషి నోషమః
అన్తర్ముఖతయానిత్యంసుప్తోబుద్ధోవ్రజణపతణ ॥ ౪౫ ॥ పురజ్ఞనపదంగ్రామమరణ్యమివపశ్యతి ॥ అన్తశ్శీతశతాయా
న్తులబ్ధాయాంశీతశంజగత్ ॥ ౪౬ ॥ అన్తస్తృప్తోపతప్తానాందావదాహమయంజగత్ ॥ భవత్యఖిలజన్తూనాంయ
దంతస్తత్బహిష్ఠితం ॥ ౪౭ ॥ యస్తాత్త్వరతిరేనాన్తఃకుర్వకచ్ఛేన్దియైఃక్రియాః ! నవకోహర్షకోకాభ్యాంసస
మాహితఉద్యతే ॥ ౪౮ ॥ ఆత్మవత్సర్వభూతానిపరద్రవ్యాణిలోష్టవత్ ॥ స్వభావాదేనభయాద్యఃపశ్యతినపశ్యతి ॥ ౪౯ ॥
అద్యైవమృతిరాయాతుకల్పాన్తనిచయేథవా ॥ నాసౌకళకమాప్నోతిహేమపంకగతంయథా ॥ ౫౦ ॥ కోహంకథమి
దంకింవాకథంమరణజన్తనీ ॥ విచారయాన్తరేవేథంమహత్తశ్ఫలమేవ్యసి ॥ ౫౧ ॥ విచారేణపరిజ్ఞాతస్వభావస్యనతస్తవమ
నస్వరూపముత్సృజ్యసమమేవ్యతివిజ్వరం ॥ ౫౨ ॥ విజ్వరత్వంగతజ్ఞేతస్తవసంసారవృత్తిః ॥ సనిమజ్జతేతద్భ్రష్టా
గోష్పదేష్వివవారాః ॥ ౫౩ ॥ కృపణన్తమనోబ్రహ్మగోష్పదేపినిమజ్జతి ॥ కార్యేగోష్పదతోయేపివిశ్లిగ్ణోమశకోయ
థా ॥ ౫౪ ॥ యావద్యావన్తునిశేష్తస్వయంసన్త్యజ్యతేఖిలంతావజ్ఞావత్పరాలోకఃపరమాన్తైవశిష్యతే ॥ ౫౫ ॥ యావ
త్సర్వంసన్త్యక్తన్తావదాత్మానలభ్యతే ॥ సర్వవన్తుపరిత్యాగేశేషఆశ్చేతికథ్యతే ॥ ౫౬ ॥ ఆత్మావలోకనార్థస్తతస్త్వా
త్సర్వంపరిత్యజేత్ ॥ సర్వంసన్త్యజ్యదూరేణయచ్ఛిష్టన్తన్తయోభవ ॥ ౫౭ ॥ సర్వంకింబిదిదంధృశ్యం దృశ్యతేయజ్జగన్
తంచిన్నిష్పద్దాంశమాత్రంతన్నాన్యతీగ్జ్ఞసశాశ్వతం ॥ ౫౮ ॥ సమాహితానిత్యసృష్టాయథాభూతార్థదర్శనీ ॥ బ్రహ్మ

సమాధిశబ్దేనపరావ్రజ్ఞోచ్యతేబుధైః ॥౫౯॥ అక్షుభానిరహంకారాద్వంద్వేష్యననుపాతినీ ! పోక్తాసమాధిశబ్దేన
మేరోద్ధితరాస్థితిః ॥౬౦॥ నిశ్చితావిగతాభీష్టాహేయోపాదేయవర్జితా । పోక్తాసమాధిశబ్దేనపరిపూర్ణామనోగతిః
కేవలశ్చిత్తగ్రాశాంశకల్పితాస్థితాంగతా । తుర్యాసాపాప్ర్యతేదృష్టిర్నహద్భిర్వేదవిత్తమైః ॥౬౧॥ అదూరగత
సాదృశ్యానుషస్తస్యోపలక్ష్యతే । మనోహంకారవిలయేనర్వభావాన్తరస్థితా ॥౬౩॥ సముదేతిపరానన్దాయాతనుఃపా
దమేశ్వరీ । మనసైవమనశ్చిత్వాసాస్వయంలభ్యతేగతిః ॥౬౪॥ తదనువిషయవాసనావినాశస్తదనుశుభః పరమస్ఫుటప్రకా
శః । తదనుచసమతావశాత్స్వరూపేపరిణమనంమహతామచిన్త్యరూపం ॥ అఖిలమిదమనన్తమాత్మతత్వందృఢపరిణామి
నిచేతసిస్థితేన్తః । బహిరుపశమితేచరాచరాత్మాస్వయమనుభూయతవచేవచేవః ॥౬౬॥ అసక్తంనిర్మలంచిత్రంయుక్తం
సంసార్యపిస్ఫుటం । సక్తస్తువీర్ఘతపసాయుక్తమప్యతిబద్ధవత్ ॥౬౭॥ అన్తస్సంసక్తినిర్మలకోజీవోమధురవృత్తిమాన్ ।
బహిఃకుర్వన్నకుర్వన్వా కర్తాభోక్తానహిక్వచిత్ ॥౬౮॥ నిదాఘః ॥ సంఘోషేదృశ ఇత్యుక్తః కశ్చబద్ధాయదేహినాం ।
కశ్చమోక్షాయకథితఃకథన్వేషచికిత్స్యతే ॥౬౯॥ ఋఘః ॥ దేహదేహివిభాగైకపరిత్యాగేనభావనా । దేహమాత్రే
హివిశ్వాసస్సంగోబద్ధాయకథ్యతే ॥౭౦॥ సర్వమాత్మేదమత్రాహంకింవాఞ్ఞామిత్యజామికిం । ఇత్యసంగస్థితింవిద్ధిజీవన్ము
క్తతనుస్థితాం ॥౭౧॥ నాహమస్మిన్చాన్యోస్మిన్చాయంనచనేతరః । కోసంగఇతిసంప్రోక్తోబ్రహ్మస్తీత్యేవసర్వదా ॥౭౨॥
నాభిన్నంతైషకర్తృత్వంనకర్తృత్వనుషజ్యతే । సుసమాయోపరిత్యాగీ సోసంసక్తఇతిప్రృతః ॥౭౩॥ సర్వకర్తృఫలాదీనాం
మనసైవనకర్తృణా । నిపుణోయఃఫలత్యాగసోసంసక్తఇతిప్రృతః ॥ ౭౪ ॥ అసంకల్పేనసకలాశ్చేష్టా నానావిజృం
భితాః । చికిత్సితాభవనీహశ్రేయస్సంపాదయన్తిహి ॥౭౫॥ ససక్తమిహచేష్టాసునచిన్తాసునవస్తుషు । నగమాగమ
చేష్టాసునకాలకలనాసుచ ॥౭౬॥ కేవలశ్చితివిశ్రమ్యకించైత్త్యావలంబ్యపి । సర్వత్రసీరసమిహతిష్ఠత్యాత్మరసంమనః
న్యవహరమిదంసర్వంమాకరోతుకరోతువా । అకుర్వన్వాపికుర్వన్వాజీవస్వాత్తరతిక్రియః ॥౭౮॥ అథవాతమపిత్యక్త్వా
న్వైత్యాంశంశాన్తచిద్వనః । జీవస్తిష్ఠతి సంశాన్తోజ్వలన్దణిరవాత్మని ॥౭౯॥ చిత్రేచైత్యదశాహీనే యాస్థితిఃక్షీణచేత
సాం । సోవ్యతేశాన్తకలనాజాగ్రత్యేవనుషుప్తతా ॥౮౦॥ ఏషానిదాఘసౌషుప్తిస్థితిరభ్యాసయోగతః । ప్రాధా
నతీతుకీయేతికథితాతత్వకోవిదైః ॥౮౧॥ ఆస్యాంతురీయావస్థాయాంస్థితింప్రాప్యా వినాశినీం । ఆనందైకాన్తశీలత్వా
దనానన్దపదంగతః ॥౮౨॥ అనానన్దమహానన్దకలాతీతస్తతోపిహి । ముక్తఇత్యుచ్యతేయోగీతుర్యాస్తీతపదంగతః ॥౮౩॥
పరిగభితసమస్తజన్తపాశస్సకలవిలీనతమోమయాభిమానః । పరమరసమయ్యాం పరాత్మసత్త్వాం జలగతనైస్థవఖిన్దవ
న్తహత్తా ॥౮౪॥ జడాజడదృశోర్నద్యేయతత్వంపారమార్థికం । అనుభూతిమయంతస్మాత్సారంబ్రహ్మేతికథ్యతే ॥
దృశ్యసంవలితోబన్ధస్తన్మక్తముక్తిరుచ్యతే । దృశ్యదర్శనసంబంధేయానుభూతిరనామయా ॥౮౬॥ తామవన్ధ్యభ్యతిష్ఠతత్వం
సౌషుప్తింభజతేస్థితిం । సైవతుర్యత్యమాప్నోతితస్యాన్ద్రుప్తింస్థిరాంకురు ॥౮౭॥ అత్తాష్టూలోనచైవాణుర్నప్రత్య
క్షోనచేతరః । నచేతనోనచజడోనచైవాసన్నసన్తయః ॥౮౮॥ నాహన్నాన్యోనచైవైకోనచానేకోద్వయోవ్యయః ।
యదిదందృశ్యతాంప్రాప్తంమనస్సర్వేష్టియాస్పదం ॥౮౯॥ దృశ్యదర్శనసంబంధేయత్సుఖం పారమార్థికం ; తదతీతం
పదంయస్మాత్తన్నకింశ్చిదిజైనశత్ ॥౯౦॥ నమోక్షోనభసఃపృష్ఠేనపాతాల్లేనభూతలే । సర్వాశాసంక్షయచేతఃక
యోమోక్షఇతిష్యతే ॥౯౧॥ మోక్షోమేస్త్విచిన్తాన్తర్జ్జాతాచేదుశ్శితంమనః । మననోత్థేమనస్యేషబన్ధస్సాంసారికో
దృఢః ॥౯౨॥ ఆత్మన్యతీతేనర్వస్తాత్స్వరూపేభవాతలే । కోబన్ధఃకశ్చవామోక్షోనిర్మూలంమననంకురు ॥౯౩॥ అధ్యాత్మ
రతిరాశాన్తఃపూర్ణఃపావనమానసః । ప్రాప్తానుత్తమవిశ్రాన్తిర్నకించదిహవాఞ్ఞతి ॥ ౯౪ ॥ సర్వాధిష్ఠానసన్ద్రావేని
ర్వికల్పేచిదాత్మని । యోజీవతీగతస్నేహస్సజీవన్ముక్తఃకథ్యతే ॥౯౫॥ నాపేక్షతేభవిష్యచ్ఛవర్తమానేనస్థితి । న

సంస్తరత్యతీతఞ్చ సర్వమేవకరోతిచ ॥౯౬॥ అనుబద్ధపరేజన్తావసంసర్గమనాస్సదా । భక్తేభ క్తసమాచారశ్శరేతతథవ
స్థితః ॥౯౭॥ చాలోచాలేషువృద్ధేషువృద్ధోధీరేషుస్తేర్యవాః । యునాయావనవృత్తేషుదుఃఖతేషు సుదుఃఖభీః ॥౯౮॥
ధీరధీరుదితానస్తఃపేళలః పుణ్యకీర్తనః । ప్రాజ్ఞప్రసన్నమధురోదైన్యాదపగతాశయః ॥౯౯॥ అభ్యాసేనపరి
స్పదేప్రాణానాంక్షయమాగతే ॥మనఃప్రళమమాయాతినీర్వామవశిష్యతే ॥౧౦౦॥యతోవాచోని వర్తనేవికల్పకలనా
న్వితాః ॥వికల్పసంక్షయా జ్ఞాంతోపదంతదవశిష్యతే ॥౧౦౧॥ అనాద్యంతావభాసాత్తా పరమాత్మేహవిద్యతే । ఇత్యేత
న్నిశ్చయంస్ఫారంసమ్యక్జ్ఞానంవిదుర్బుధాః ॥౧౦౨॥యథాభూతార్థదర్శిత్యమేతావద్భువనత్రయే ॥యదాత్మైవజగత్స
ర్వమితినిశ్చిత్యపూర్ణతా ॥౧౦౩॥ సర్వమాత్మైవకౌద్యప్తౌ భావాభావాక్వవాస్థితౌ । క్వబద్ధమోక్షకలనే బ్రహ్మైవే
దంవిజృంభతే ॥౧౦౪॥ సర్వమేకంపరంవ్యోమకోమోక్షఃకస్యబద్ధతా । బ్రహ్మైదంబృంహితాకారంబ్రహ్మబృహదవ
స్థితం ॥౧౦౫॥ దూరాదస్తమితద్విత్వంభవాత్మైవత్వమాత్మనా । సమ్యగాలోకితేరూపేకావృషాపాషాణవాససాం ॥
మనాగపినభేదోస్తిక్వాసినంకల్పనోస్తుఖః । ఆదావస్తేచసంకాంత స్వరూపమవినాశియత్ ॥౧౦౬॥ వస్తునామా
త్మనశ్చైతత్తన్నయోభవసర్వదా । ద్వైతాద్వైతసముద్భేదేజరామరణవిభ్రమైః ॥౧౦౭॥ స్ఫురత్యాత్మభీరాత్మైవ
చిత్తైర్విచిభిరభివత్ ॥ఆపత్యరజ్జవర శుంపరాయానిర్వృతేఃపదం ॥౧౦౮॥ శుద్ధమాత్మావమాలింగ్య నిత్యమస్తథ
యాధియా । యస్థితస్తంకఆత్మేహాభోగోచాధ యతుంక్షమః ॥౧౦౯॥ కృతస్ఫారవిచారస్య మనోభోగాదయోర
యాః । మనాగపినభిన్దన్తిశైలంమందానిలాగవ ॥౧౧౦॥ నానాత్వమస్తికలనాసునవస్తుతోస్తర్వానా విభాసుసరసీవజ
లాదివాన్యత్ ॥ ఇత్యేకనిశ్చయమయఃపురుషోవిముక్తఇత్యుచ్యతేసమవలోకితసమ్యగ్ధః ॥ * * (౧౧౧)

ఇతి తత్వసారాయణ ఉపాసనాకాండస్య ప్రథమపాదే తృతీయోధ్యాయః

నిదాఘః విదేహముక్తేఃకింఋపంత ద్వారాకోవామహమునిః । కంయోగంసముపాస్థాయప్రాస్తవావర
మంపదం ॥౧॥ ఋఘుః ॥ సుమేరోర్వసుధాపీరేమాణ్డవ్యోనామవైమునిః । కాణ్డీన్యాత్తత్వమాస్థాయజీవన్ముక్తోభవత్య
సా ॥౨॥ జీవన్ముక్తిదశాంప్రాప్యకదాచిద్భ్రష్టా విత్తమః । సర్వేన్ద్రియాణిసంహర్తుంమనశ్చక్రేమహమునిః ॥౩॥
బద్ధపద్మాసనస్తిష్ఠన్మథోస్థిలితలోచనః । బాహ్యరాభ్యంతరాంచైవ స్పర్శావపరిహరణశనైః ॥౪॥ తతస్యమనస
స్థైర్యాన్మనసావిగతైనసాః ॥అహోనుచక్చలమిదంప్రత్యాహృతమపిస్ఫుటం ॥౫॥ ఘటాత్పటముపాయాతిపటాచ్ఛకట
ముత్కటం । చిత్తమగ్రేషుచరతిపాదపేష్వివమరగటః ॥౬॥ షణ్ముద్వారాణిమనసాచక్షురాదీన్యమూన్యలం । బుద్ధి
న్ద్రియాభిధానానితాన్యేవాలోకయామ్యహం ॥౭॥ హతేన్ద్రియగణాయూయంత్యజతాకులతాంశనైః । చిదాత్మాభ
గవావసర్వసాక్షిత్వేనస్థితోస్త్వహం ॥౮॥ తేనాత్మనాబహుజ్ఞేననిర్జ్ఞాతాశ్చక్షురాదయః । పరినిర్వామిశాన్తోస్సిదిష్ట్యా
స్తివిగతజ్వరః ॥౯॥ స్వాత్మన్యేవావత్తిషేహంతుర్యరూపపదేంశిని । అన్తరేవశశామాన్యక్రమేణప్రాణసంతతిః ॥౧౦॥
జ్వాలాజాలపరిస్పర్తోదగ్ధేన్ధనఇవానలః । ఉడితోస్తంగతతవస్వస్తంగతతవోదీతః ॥౧౧॥ సమస్సమరసాభాసస్తిష్ఠామి
స్తంభితస్థితిః । సబాహ్యభ్యంతరాభావాస్తూలావసూత్తుతరానపి ॥౧౨॥ త్రేలోక్యసంభవాంస్త్యక్వాసం
కత్వైకవినిర్మితావ ॥ సహప్రణవసర్వన్తదీగ్గునిస్వనతస్తునా ॥౧౩॥ జహావిన్ద్రియతన్నాత్రంజాలంఖగఇవానిలం । త
తోంగసంవిదంస్వధ్చాంతిభాసముపాగతాం ॥౧౪॥ సద్యోభాతశిశుజ్ఞానంప్రాపతస్తునిపుంగవః । జహాచితశ్చై
త్యదశాంస్సన్దశక్తిమివానిలః ॥౧౫॥ చిత్ సామాన్యమథాసాద్యస్తతా మాత్రాత్మకస్తతః । సుషుప్తపదమాలంబ్య
తస్మాగిరిరివాచలః ॥౧౬॥ సుషుప్తస్థైర్యమాసాద్యతుర్యరూపముపాయయా । నిరానందోపిసానన్దస్సచ్చసచ్చభూవసః ॥

తతస్తత్సంబభూవాసాయద్దిరామప్యగోచరం । యచ్చున్యవాదినాంశూన్యం బ్రహ్మబ్రహ్మవిదాశ్చయత్ ॥ ౧౮ ॥ వి
 జ్ఞానమాత్రం విజ్ఞానవిదాంయదమలాత్మకం । పురుషస్సంఖ్యదృష్టీనామీశ్వరోయోగవాదినాం ॥ ౧౯ ॥ శివశ్చైవాగ
 మస్థానాంకాలికాలైకవాదినాం । యత్సర్వశాస్త్రసిద్ధాంతయత్సర్వహృదయానుగం ॥ ౨౦ ॥ యత్సర్వద్వంద్వనిర్ము
 క్తం యద్భేదత్రయవర్జితం । యత్సర్వంసర్వగంవస్తుయత్తత్వంతదసౌస్థితః ॥ ౨౧ ॥ యదనుక్తమనిష్ఠ స్తందీపకనైజ
 సామపి । స్వానుభూత్యేకమానశ్చయత్తత్వంతదసౌస్థితః ॥ ౨౨ ॥ యదేకశ్చాప్యనేకశ్చ సాజ్ఞానశ్చనిరజనం । య
 త్సర్వశ్చాప్యసర్వశ్చయత్తత్వంతదసౌస్థితః ॥ ౨౩ ॥ అజమమరమనాద్యమాద్యమేకంపదమమలంసకశ్చానిష్కళంచ ।
 స్థితఇతితదానభస్వరూపాదపివిమలస్థితిరీశ్వరఃక్షణేన ॥ ౨౪ ॥ నిదాఘః జీవన్ముక్తస్యకింలత్త్వహ్యకాశగమనాదికం । త
 థాచేన్దునిశార్దూలశత్రవైవప్రలత్యుతే ॥ ౨౫ ॥ ఋఘః । అనాత్మవిదముక్తోపినభోవిహరణాదికం । ద్రవ్యమస్త్రీ
 క్రియాకాలయుక్త్యాప్నోత్యేవసద్విజ ॥ ౨౬ ॥ నాత్మజ్ఞస్యైషవిషయ ఆత్మజ్ఞో హ్యత్మమాత్రదృక్ । ఆత్మనాత్మనిసస్త్ర
 ప్తోనావిద్యామనుధావతి ॥ ౨౭ ॥ యేయేజగతిభావాస్తాంస్తానవిద్యామయాన్విదుః । త్యక్తావిద్యోమహాయోగీకథస్తే
 ఘనిమజ్జతి ॥ ౨౮ ॥ యస్తుమూఢోల్బబుద్ధిర్వాసిద్ధిజాలానివాశ్చతి । ససిద్ధస్సాధనైర్యోగైస్తానిసాధయతి క్రమాత్ ॥
 ద్రవ్యమస్త్రీక్రియాకాలయుక్తయస్సాధుసిద్ధిదాః । పరమాత్మపదప్రాప్తౌ నోప కుర్వన్తిశిశ్చన ॥ ౩౦ ॥ యస్యేచ్ఛావి
 ద్యతేకాచిత్ససిద్ధింసాధయత్యహం । నిరిచ్ఛోపరిపూర్ణస్యనేచ్ఛాసంభవతిక్వచిత్ ॥ ౩౧ ॥ సర్వేచ్ఛాజాలసంశాంతా
 వాత్మలాభోభవేన్దునే । సకథంసిద్ధిజాలానిస్వయంవాశ్చత్యచిత్తకః ॥ ౩౨ ॥ అపిశీతరుచావర్కే-సుతీష్ణేపిష్టమద్ధలే ।
 అప్యధఃప్రసరత్యగ్నోజీవన్ముక్తోనవిస్తయీ ॥ ౩౩ ॥ అధిస్తానేపరేతత్వే కల్పితారజ్ఞ సర్వవత్ । కల్పితాశ్చ ర్యజాలే
 మనాభ్యుదేతికుతూహలం ॥ ౩౪ ॥ యేహివిజ్ఞాత విజ్ఞేయావీతరాగామహాధియః । విచ్ఛిన్నగ్రంథయస్సర్వేతేస్వత
 న్త్రాస్త్రసాస్థితాః ॥ ౩౫ ॥ సుఖదుఃఖదశాధీరం సామ్యంనప్రోద్ధరన్తియం । నిశ్వాసా ఇవశైలేంద్రంచి తంతస్యమృతంవి
 దుః ॥ ౩౬ ॥ ఆపతాగర్భణ్యముత్సాహామదోమాన్ద్యంమహాత్మవః । యంనయన్తినవైరూప్యంతస్యనష్టంమనోవిదుః
 ద్వివిధశ్చిత్తనాశోపిసరూపోరూపవచః । జీవన్ముక్తాసరూపస్సాదరూపోదేహముక్తిగః ॥ ౩౭ ॥ చిత్తసత్తేహదుఃఖా
 యచిత్తనాశస్సుఖాయచ । చిత్తసత్తాంక్షయంసీత్వాచిత్తనాశముపానయేత్ ॥ ౩౮ ॥ మనస్తాంమూఢతాంవిద్ధియదాన
 శ్యతిసానఘ । చిత్తనాశాభిధానంహితత్వరూపమితీరితం ॥ ౪౦ ॥ మైత్ర్యాదిభిర్గుణైర్ముక్తం భవత్యుత్తమవాసనం
 ఘాయోజన్మవినిర్ముక్తంజీవన్ముక్తస్యతన్తనః ॥ ౪౧ ॥ సరూపోసామనోనాశోజీవన్ముక్తస్యవిద్యతే । నిదాఘరూపనా
 శస్త్రవర్తతేదేహముక్తిగే ॥ ౪౨ ॥ విదేహముక్తపవాసావిద్యతేనిష్కళాత్మకః । సమగ్రాగ్ర్యగుణా ధారమపిసత్వం
 ప్రతీయతే ॥ ౪౩ ॥ విదేహముక్తావిమలేపదేపరమపావనే । విదేహముక్తివిషయేతస్త్రినత్యక్షయాత్మకే ॥ ౪౪ ॥ చి
 త్తనాశేవిరూపాఖ్యేనకిశ్చిచిహవిద్యతే । నగుణానాగుణాస్తత్రన శ్రీరాక్షశీర్షలోకతా ॥ ౪౫ ॥ నచోదయోనాస్త
 మయోనహర్షామర్షసంవిదః । సతేజోనతమఃకిశ్చిన్నసన్ధ్యాదినరాత్రయః ॥ ౪౬ ॥ నసత్తానాపిచానత్తానచమధ్యంహి
 తత్పదం । యేహిపారంగతాబుద్ధే స్సంసారాడంబరస్యచ ॥ ౪౭ ॥ తేహంతరాస్పదంస్సారం పవనానామివాం
 బరం । తదేవసర్వదూరస్థమవాజ్ఞునసగోచరం ॥ ౪౮ ॥ సంశాంతదుఃఖ మజడాత్మకమేకసుప్తమానందమన్ధరమపేతర
 జస్తమోయత్ । ఆకాశకోశతనవోతనవోమహాస్తస్తస్త్రిపదేగళితచిత్తలవాభవన్తి ॥ ౪౯ ॥ హేనిదాఘమహాప్రా
 జ్ఞనిర్వాసనమనాభవ । బలాచ్యేతస్సమాధాయనిర్వికల్పమనాభవ ॥ ౫౦ ॥ యజ్జగద్భాసకం భానం నిత్యంభాతిస్వత
 స్ఫురత్ । సవీరజగతస్సాక్షీ సర్వాత్మావిమలాకృతిః ॥ ౫౧ ॥ ప్రతిష్ఠాసర్వభూతానాం ప్రజ్ఞానఘనలక్షణః । తద్వి
 ద్యాచిషయంబ్రహ్మసత్యజ్ఞానసుఖాద్వయం ॥ ౫౨ ॥ ఏకంబ్రహ్మహమస్త్రీకృతకృత్యోభవేన్దునిః । సర్వాధిష్ఠానమ

ద్వంద్వం పరబ్రహ్మసనాతనం ॥ ౫౩ ॥ సచ్చిదానందయాపస్తదవాఙ్మనసగోచరం । అపరోక్షతయాధ్యేయంధ్యే
యాతీతభృత్యుద్భవేత్ ॥ ౫౪ ॥ సతత్రచన్ద్రాగ్రవపుఃప్రకాశతేనవాన్రివాతాస్సకలాదేవతాశ్చ । సపవదేవఃకృత
భావభూతస్వయంవిశుద్ధోవిరజాఃప్రకాశతే ॥ ౫౫ ॥ భిద్యతేహృదయగ్రస్థిభిద్యస్తేస్వసంశయాః । క్షీయస్తేచాస్య
కర్మాణి తస్మిన్దృష్టే పరావరే ॥ ౫౬ ॥ ద్వాసుపర్ణాశరీరేస్త్విజీవేశాఖ్యా సహస్థితా । తయోద్భవః ఫలంభుక్తే
కర్మణోన మహేశ్వరః ॥ ౫౭ ॥ కేవలంసాక్షిరూపేణ వినాభోగం మహేశ్వరః । ప్రకాశతేస్వయంభేదః కల్పితో
మాయయాతయోః ॥ ౫౮ ॥ చిచ్ఛిదాకారతోభిన్నానభిన్నాచిత్త్వహానితః । తర్కతశ్చప్రమాణాచ్చచిదేకత్వస్యవ
స్థితేః ॥ ౫౯ ॥ చిదేకత్వపరిజ్ఞానేనశోచతినముక్త్యాతి । నిత్యానందస్వరూపత్వాచ్చిద్రూపస్య పరాత్తనః ॥ ౬౦ ॥ అధి
ష్ఠానంసమస్తస్యజగతస్సత్యచిత్ ఫునం । అహమస్తీతినిశ్చిత్యవీతశోకోభవేన్తునిః ॥ ౬౧ ॥ స్వశరీరేస్వయంజ్యోతిస్స్వ
రూపంసర్వసాక్షిణం । క్షీణదోషాఃప్రపశ్యన్తినతగేమాయయావృతాః ॥ ౬౨ ॥ తమేవధీరోవిజ్ఞాయ ప్రజ్ఞాఽకు
ర్వీతబ్రాహ్మణః । నాసుధ్యాయేహూతశబ్దాన్వాచోవిగ్లాపనంహితత్ ॥ ౬౩ ॥ బాల్యేనైవ హితిష్ఠాసేర్నిర్వి
ద్యబ్రహ్మవేదనం । బ్రహ్మవిద్యాశ్చబాల్యశ్చనిర్విద్యమునిరాత్మవాన్ ॥ ౬౪ ॥ అన్తర్గీన సమారంభ శుభాశుభమ
హంకురం । సంసృతివ్రతతేర్భీజం శరీరం విద్ధిభాతకం ॥ ౬౫ ॥ భావాభావ దశాకోశందుఃఖరక్తసముద్గకం । బీజ
మస్యశరీరస్యచిత్తమాశావశాసుగం ॥ ౬౬ ॥ ద్వేషేజేచిత్తవృక్షస్య వృత్తివ్రతతిధారిణః । ఏకంప్రాణవ రిస్సన్తోద్వి
తీయందృఢభావనా ॥ ౬౭ ॥ యదాప్రస్పృష్టతేప్రాణోవాడీసంస్పర్శనాద్యతః । తదాసంవేదనమయంచిత్తమాశుప్రజా
యతే ॥ ౬౮ ॥ సాహిసర్వగతాసంవిత్ప్రాణస్సర్వేనబోధ్యతే । సంవిత్సంరోధనంశ్రేయః ప్రాణాదిస్సన్దనంవినా॥
యోగిసన్నితశాన్త్యర్థంకుర్వన్ప్రాణరోధనం । ప్రాణాయామస్తథాధ్యానైః ప్రయోగైర్మృక్షీకల్పితైః ॥ ౬౯ ॥ చి
త్తోపశాన్తిఫలదంపరమంవిద్ధికారణం । సుఖదంసంవిదస్సాన్విష్టంప్రాణసం రోధనంవిదుః ॥ ౭౦ ॥ దృఢభావన
యాత్యక్తపూర్వాపరవిచారణం । యదాదానంపదార్థస్యవా సనాసాప్రకీర్తితా ॥ ౭౧ ॥ యదానభావ్యతేకిశ్చ
ద్ధేయోపాదేయరూపియత్ । స్థీయతేనకలంత్యక్వా తదాచిత్తంనజాయతే ॥ ౭౨ ॥ అవాసనత్వాత్సతతం యదా
నమనుతేమనః । అమనస్తాతదోదేతిపరమోపశమప్రదా ॥ ౭౩ ॥ యదానభావ్యతేభావఃక్వచిజ్జగతివస్తుని । తదా
హృదంబరేశూన్యే కథశ్చిత్తంప్రజాయతే ॥ ౭౪ ॥ యదభావనమాస్థాయ యదభావస్యభావనం । యద్యథావ
స్తుదశ్చిత్వంతదచిత్తత్వమవ్యతే ॥ ౭౫ ॥ సర్వమన్తఃపరిత్యజ్యశీత శాశయవర్తియత్ । వృత్తిస్థమపితచ్చిత్తమస
ద్రూపముదాహృతం ॥ ౭౬ ॥ మృప్తబీజోపమంయేహంపునర్జన నవర్జితం । వాసనారసనిర్హీనాజీవన్ముక్తా హితే
స్సృతాః ॥ ౭౭ ॥ సత్వరూపపరిప్రాప్తచిత్తాస్తేజ్ఞానపారగాః । అచిత్తా ఇతికథ్యంతేదేహస్తేవ్యోమరూపిణః ॥ ౭౮ ॥
సంవేద్యసంపరిత్యాగాత్ప్రాణస్సన్దనవాసనే । సమూలంనశ్యతిక్షీప్రంమూలచ్ఛేదాది వద్రుమః ॥ ౭౯ ॥ పూర్వ
దృష్టమదృష్టంవాయదస్యాః ప్రతిభాసతే । సంవిదస్తస్మిన్తేనమార్జనీయంవిజానతా ॥ ౮౦ ॥ తదమార్జనమా
త్రంహిమహాసంసారతాంగతం । తత్ప్రమార్జనమాత్రస్తు మోక్షఇత్య భిధీయతే ॥ ౮౧ ॥ అజఙ్ గభితానంద
స్త్వక్తసంవేదనోభవ । సంవిద్యస్తుదశాలంబస్సాయస్యేహనవిద్యతే ॥ ౮౨ ॥ సోసంవిదజడఃప్రోక్తఃకుర్వ కార్య
శతాన్యపి । సంవేద్యేనహృదాకాశేమనాగపినిశ్యతే ॥ ౮౩ ॥ యస్యాసా వజడాసంవిజ్ఞేవన్ముక్తస్సకథ్యతే । య
దానభావ్యతేకిశ్చిన్నిర్వాసనతయాత్తని ॥ ౮౪ ॥ బాలమూకాదివిజ్ఞాన మివచస్థీయతేస్థిరం । తదాటాద్యవినిర్ము
క్తమసంవేదనమాతతం ॥ ౮౫ ॥ ఆశ్రితంభవతిప్రాజ్ఞోయస్మాద్భూయోనలిప్యతే । సమస్తావాసనాస్త్యత్వానిర్వి
కల్పసమాధినా ॥ ౮౬ ॥ తన్మయత్వాదనాద్యస్తేతదశ్యస్తర్విధీయతే । తిష్ఠగచ్ఛగచ్ఛజిఘ్రీన్నపితల్లేపవ

ర్జితః ॥ ౮౮ ॥ అపడోగభితానన్తస్త్వక్తసంపేదనస్సుఖీ ! ఏతాన్దృష్టి మవప్తభ్య కప్తచేష్టాయుతోఽసన్ ॥ ౮౯ ॥
 తరేద్దుఃఖాంబుధేఃపారమపారగుణసాగరం! విశేషంసంపరిత్యజ్యసన్నాత్రంయదలేపకం॥౯౦॥ ఏకరూపంమహారూపం
 సత్తాయాస్తత్పదంవిదుః । యస్మాత్పదా త్సమస్తశ్చ విశేషోగభితో భవేత్ ॥ ౯౧ ॥ కాలసత్తా కలాసత్తావ
 స్తుసత్తేయమిత్యపి । విభాగకలనాంత్యక్వాసన్నాత్తైరికపరోభవ ॥ ౯౨ ॥ సత్తాసామాన్యమేవైకంభావ యన్కేవ
 లంవిధుః । పరిపూర్ణఃపరానస్తీతిస్తాపూరితదిగ్భరః ॥౯౩॥ సత్తాసామాన్యపర్యంతేయత్రతలనయోర్ద్విత్ ॥ పద
 మాద్యమనాద్యంతతస్యబీజంనవిద్యతే ॥ ౯౪ ॥ తత్రసంవీయతేసంవిన్నర్వికల్పశ్చిత్తమితి । భూయోనవర్తతేదుః ఘోత
 త్రలబ్ధపదఃపుమాన్ ॥ ౯౫ ॥ తద్ధేతుస్సర్వభూతానాంతస్యహేతుర్నవిద్యతే । సంసారస్సర్వసారాణాంతస్మాత్సా
 రోనవిద్యతే ॥ ౯౬ ॥ తస్మిన్చదర్పణేస్థా రేసమస్తావస్తుదృష్టయః । ఇమాస్తాఃప్రతిబింబన్తి, సరసీవతటద్రుమాః ॥
 తదమలమరజంతదాత్మతత్త్వం తదవగతావృషశాన్తిమేతి చేతః । అవగతవిగతైక తత్త్వరూపోభవభయముక్తపదో
 సిసమ్యగేవ ॥ ౯౭ ॥ * * * * *

—* ఇతితత్వసారాయణఉపాసనాకాండస్యప్రథమపాదే చతుర్థోధ్యాయః *—

ఋభుః॥ ఏతేషాన్దుఃఖభిజానాన్ప్రోక్తంయద్యత్ప్రయోత్తరం । తస్యతస్యప్రయోగేణశీఘ్రంతత్పాప్ర్యతేపదం॥౧౦౧॥
 త్తాసామాన్యకోటిస్థేద్రాగిత్యేవపదేయది । పౌరుషేణప్రయత్నేనబలాత్సన్త్యజ్యవాసనాం ॥ ౨ ॥ స్థితింబధ్నాసీత
 త్వజ్జ్ఞానమవ్యక్తయాత్మికాం । తుణేస్త్రినేవతత్సార్థంపదమాసాదయస్యలం ॥ ౩ ॥ సత్తాసామాన్యరూపేవాక
 రోఽపిస్థితిమాధరాత్ । తత్త్వి-ఇచ్చదధికేనేహయత్నేనాపోషితత్వదం ॥ ౪ ॥ సంవిత్తత్వేకృతధ్యానో నిదాఘయ
 దిత్తిష్ఠసి । తదానేనాధికేనోచ్చైరాసాదయసీతత్వదం ॥ ౫ ॥ వాసనాసంపరిత్యాగేయదియత్నంకరోషిభో । యా
 వద్విలీనంనమనోనతావద్వాసనాక్షయః ॥ ౬ ॥ సక్షీణావాసనాయా వచ్చిత్తంతావన్నకామ్యతి । యావన్నతత్వవి
 జ్ఞానంతావచ్చిత్తకమఃకుతః ॥ ౭ ॥ యావన్నచిత్తోపశమోనతావత్తత్వవేదనం । యావన్నవాసనానాశస్తావత్తత్వా
 గమఃకుతః ॥ ౮ ॥ యావన్నతత్వసంప్రాప్తిర్నతావద్వాసనాక్షయః । తత్వజ్ఞానంమనోనాశోవాసనాక్షయఏవచ॥౯॥
 మిథఃకారణతాంగత్వాదస్సాధానిస్థితాన్యతః । భోగేచ్ఛాన్దూరతస్త్వక్త్వాత్రయమేతత్సమాచర ॥ ౧౦ ॥ వాస
 నాక్షయవిజ్ఞానమనోనాశామహామతే । సమకాలిచ్చిరాభ్యస్తాభవన్తిఫలదామతాః ॥ ౧౧ ॥ త్రిభిరేభిస్సమభ్యస్తై
 స్త్వదయగ్రన్థయోద్యుతాః । నిశ్చేషమేవత్రుట్యన్తివిసచ్చేదాద్గుణాశ్చ ॥ ౧౨ ॥ వాసనాసంపరిత్యాగ సమప్రా
 ణనిరోధనం । విదుస్తత్త్వవిదస్తస్మాత్తదప్రేవంసమాచరేత్ ॥ ౧౩ ॥ వాసనాసంపరిత్యాగాచ్చిత్తంగచ్ఛత్యచిత్త
 తాం । ప్రాణస్పందనిరోధాచ్చయథేచ్ఛసీతథాకురు ॥ ౧౪ ॥ ప్రాణాయామదృఢాభ్యాసై ర్యుక్త్యాచగురుదత్తయా ।
 ఆసనాశనరోధేనప్రాణస్పందోనిరుద్ధ్యతే ॥ ౧౫ ॥ నిస్సంగవ్యవహారత్వాద్భవభావనవర్జనాత్ । శరీరనాశదర్శిత్యా
 ద్వాసరానప్రవర్తతే ॥ ౧౬ ॥ యఃప్రాణపవనస్పన్దశ్చిత్తస్పన్దస్సవీవహి । ప్రాణస్పన్దజయేయత్నఃకర్తవ్యోధీమతోచ్చ
 క్తైః ॥ ౧౭ ॥ నశక్యతేమనోజేతుంవినాయుక్తిమనిన్తి తాం । శుద్ధాన్సంవిదమాశ్రిత్యవీతరాగఃస్థిరోభవ ॥ ౧౮ ॥ సంపే
 ద్యనర్జితమనుత్తమమాద్యమేకంసంవిత్పదంవికలదంకలయన్మహాత్మా । హృద్యేవతిష్ఠ కలనారహితః క్రియాన్తుకుర్వ
 న్నకర్తృసదమేత్యశమోదితః॥ ౧౯॥ మనాగపిచిరేణచేతసఃస్వస్యనిగ్రహః । పురుషేణకృతోయేనతేనాస్తంజన్తనః
 ఫలం ॥ ౨౦ ॥ గచ్ఛతస్థితోవాపిచాగ్రతస్సర్వపతోపివా । నవిచారపరశ్చేతోయస్యాసౌమ్యతఉచ్యతే ॥ ౨౧॥ సమ్యక్
 జ్ఞానసమాలోకఃపుమాన్జ్ఞేయసమస్త్వయం । నభిభేతనచాదత్రే వైవశ్యంనచదీనతాం ॥ ౨౨ ॥ అపవిత్రమపథ్యశ్చ
 విషసంసర్గమాపితం । ధుక్తజ్వరయతిజ్ఞానీష్టిష్ఠంనష్టశ్చ మృష్టవత్ ॥ ౨౩ ॥ సంగత్యాగంవిదుర్మోక్షం సంగత్యాగా

దజన్తతా । సంకంత్యజత్వంభావానాంజీవన్ముక్తోభవానఘ ॥ ౨౪ ॥ భావాభావేపదార్థావాంహర్నామర్నవికారతా ।
మలినావాసనాయైషాసోసంగ ఇతికథ్యతే ॥ ౨౫ ॥ జీవన్ముక్తశరీరాణామపునర్జన్త కారణే । ముక్తాహర్న విషాదా
భ్యాంశుద్ధాభవతివాసనా ॥ ౨౬ ॥ దుఃఖేర్నగ్లానిమాయాసిహృదిహృష్యసిసోసుఖైః । ఆశావై వశ్యముత్సృజ్యనిదాఘా
సంగతాంప్రజ ॥ ౨౭ ॥ దిక్కాలా ద్యనవచ్ఛిన్నమదృష్టోభయకోటికం । చిన్తాత్రమక్షయం శాంతమేకంబ్రహ్మ
స్తి నేతరత్ ॥ ౨౮ ॥ ఇతిమత్వాహమిత్యన్తర్ముక్తాముక్తవపుఃపుమాన్ ॥ ఏకరూపఃప్రశాంతాత్మా మానీ స్వాత్మసు
ఖోభవ ॥ ౨౯ ॥ నాస్తిచిత్తంనచావిద్యానమనోనచజీవకః । బ్రహ్మేవైకమనాద్యన్తమభివత్సృజ్యంభతే ॥ ౩౦ ॥ దే
హేయావదహంభావోదృశ్యేస్థిన్యావదాత్మతా । యావన్మమేదమిత్యాస్థాతావచ్ఛిత్తాదివిభిముః ॥ ౩౧ ॥ అన్తర్ము
ఖతయాసర్వంచద్వైత్తైతిజగత్ప్రణం । జుహ్వతో నర్నివర్తన్తేమునేచిత్తాదివిభిముః ॥ ౩౨ ॥ చిదాత్మాస్థినిరంశో
స్తి పరాపరవివర్జితః । రూపంస్కరనిజంస్సారంమాన్తృత్యాసమ్మితోభవ ॥ ౩౩ ॥ అధ్యాత్మశాస్త్రశస్త్రేణతృప్త్యావి
షవిషూచికా । క్షీయతేభావితేనాన్తశ్శరదామిహికాయథా ॥ ౩౪ ॥ పరిజ్ఞాయపరిత్యాగోవాసనానాం య ఉత్త
మః । సత్తాసామాన్యరూపత్వాత్తత్కైవల్యపదంవిదుః ॥ ౩౫ ॥ యత్రాస్తివాసనాలీనా తత్సుషుప్తంనసిద్ధయే । ని
ర్బీజవాసనాయత్రతత్తుర్యంసిద్ధిదంస్త్వతం ॥ ౩౬ ॥ వాసనాయాన్తథావస్థేఋణవ్యాధిద్విషామపి । స్నేహవై
రవిషాణాఞ్చశేషస్సల్పాపిచాధతే ॥ ౩౭ ॥ నిర్దగ్ధవాసనా బీజస్సత్తాసామాన్య రూపవాన్ ॥ సదేహూవావిదే
హూవా నభూయోదుఃఖభాగ్భవేత్ ॥ ౩౮ ॥ ఏతావదేవవిద్యాత్వంనేదం బ్రహ్మేతినిశ్చయః । ఏషఏవక్షయస్త
స్యాబ్రహ్మేదమితినిశ్చయః ॥ ౩౯ ॥ బ్రహ్మవిద్యృహ్మభవనంబ్రహ్మభూతపరంపరం । బ్రహ్మహంబ్రహ్మవిచ్ఛత్రు
ర్భృహ్మచిన్తాత్రపాథవాః ॥ ౪౦ ॥ బ్రహ్మేవసర్వమిత్యేవభావితేబ్రహ్మవైపుమాన్ ॥ సర్వత్రావస్థితం శాంతంచ
దృష్టేత్వసుభూయతే ॥ ౪౧ ॥ అసంస్కృతాద్భగాలోకేమనస్యన్యత్రసంస్థితే । యాప్రతీతిరనాగస్కాతచ్ఛిద్భృ
హ్మస్థిసర్వగం ॥ ౪౨ ॥ ప్రశాన్తసర్వసంకల్పంవిగతాఖిలకాతుకం । విగతాశేషసంరంభం చిదాత్మానం సమా
శ్రయ ॥ ౪౩ ॥ ఏవంపూర్ణధియోధీరాస్సమానీరాగచేతసః । ననన్తన్తినన్తన్తిజీవితంమరణంతథా ॥ ౪౪ ॥ ప్రా
ణోయమనిశంబ్రహ్మైస్సన్తశక్తిస్సదాగతిః । సబాహ్యభ్యన్తరేదేహేప్రాణో సామూర్ధ్వగస్థితః ॥ ౪౫ ॥ అపా
నోఽప్యనిశంబ్రహ్మైస్సన్తశక్తిస్సదాగతిః । సబాహ్యభ్యన్తరేదేహేఽప్యపానోయమవాక్స్థితః ॥ ౪౬ ॥ జాగ్రత్స్వపత
తైవప్రాణాయామోయఉత్తమః । ప్రవర్తతేహ్యభిజ్ఞస్యతత్తావచ్ఛేయసేఘ్రం ॥ ౪౭ ॥ ద్వాదశాంగులపర్య
న్తంచాహ్యమాక్రమతాంతతః । ప్రాణానామంగసంస్కరోయస్సపూరకఉచ్యతే ॥ ౪౮ ॥ అపానశ్చన్తమాదే
హమాప్యాయయతిసువ్రత । ప్రాణసుస్కరోగ్నిరథవాపచత్యన్తరిదంవపుః ॥ ౪౯ ॥ ప్రాణతయ సమీపస్థమపా
నోదయకోటికం । అపానప్రాణయోరైక్యం చిదాత్మానంసమాశ్రయ ॥ ౫౦ ॥ అపానోస్తంగతోయత్రప్రాణో
నాభ్యుదితఃక్షణం । కలాశశంకరహితంతచ్చిత్తత్వంసమాశ్రయ ॥ ౫౧ ॥ ఆభాసమాత్రమేవేదం నసన్నా సజ్జగ
త్ప్రయం । ఇత్యన్యకలనాత్యాగంసమ్యక్ జ్ఞానంవిదుర్బుధాః ॥ ౫౨ ॥ ఆభాసమాత్రకంబ్రహ్మైచిత్తాదర్శకశంకి
తం । తతస్తదపిన్తస్యజ్యనిరాభాసోభవోత్తమ ॥ ౫౩ ॥ భయప్రదమకల్యాణంధైర్యసర్వస్వహరిణం । మనఃపి
శాచముత్సార్యయోసిసోస్థిరోభవ ॥ ౫౪ ॥ చిద్వ్యోమైవకీలాస్తీహ పరాపరవివర్జితం ॥ సర్వత్రాసంభవతైచ
త్యంయతలల్పాస్తేవశిష్యతే ॥ ౫౫ ॥ వాఙ్మృతజేతుయాతుష్టిస్త్రవజ్జైవకారణం । తుష్టిస్త్రవతుష్టిసర్వనాతస్తా
ద్వాఙ్మృతపరిత్యజ ॥ ౫౬ ॥ ఆశాయాతునిరాశాత్యుభావంయాతుభావనా । అమనస్త్యంమనోయాతుతవాసంగే
నజీవతః ॥ ౫౭ ॥ వాసనారహితైరన్తరిన్ద్రియైరాహరణ్క్రియాః । నిర్వికారమవాప్నోషిఖవత్క్షోభశతైరపి ॥ ౫౮

చిత్తోన్మేషనిమేషాభ్యాంసంసారప్రళయోదయా । వాసనాప్రాణసంరోధాదనున్మేషంమనఃకురు ॥౫౯॥ ప్రాణో
న్మేషనిమేషాభ్యాంసంస్మతేఃప్రళయోదయా । తమభ్యాసప్రయోగాభ్యా మున్మేషరహితంకురు ॥ ౬౦ ॥ మాఖ్యో
న్మేషనిమేషాభ్యాంకర్మణాం ప్రళయోదయా । తద్వివీనం కురుబలాద్ధురుశాస్త్రా ర్థసంగమైః ॥ ౬౧ ॥ అసంవిత్
స్మన్దరూపేణయాతిచిత్తమచిత్తతాం । ప్రాణానాంవానిరోధేనతదేవపరమంపదం ॥ ౬౨ ॥ దృశ్యదర్శనసంబంధేయ
త్సుఖంపారమార్థికం । తదేకాన్తరసంవిత్ప్రాబ్రహ్మదృష్ట్యావలోకయ ॥ ౬౩ ॥ యత్రనాభ్యుదితఃశ్చిత్తం తద్వైస్సుఖమ
కృత్తిమం । త్షయాతిశయనిర్ముక్తంనోదేతినచశామ్యతి ॥ ౬౪ ॥ జ్ఞప్యచిత్తన్నచిత్తాఖ్యంచిత్వచిత్తత్వమేవహి । త
దేవతుర్యావస్థాయాంతుర్యాతీతంభవత్యతః ॥ ౬౫ ॥ సన్యస్తసర్వసంకల్పస్సమశ్శాన్తమనామనిః । సన్యాసయోగ
యుక్తాత్తాజ్ఞానవాన్మోక్షవాక్భవ ॥ ౬౬ ॥ * * * * *

—*ఇతితత్వసారాయణ ఉపాసనాకాండస్యప్రథమపాదేపంచమోద్ధ్యాయః*

పునర్యోగంప్రవక్ష్యామితవసాంఖ్యపురస్కృతం । యేనసంసారపాథోధిమనాయాసంతరిష్యసి ॥ ౧ ॥ సర్వసంకల్పసం
శాస్తా ప్రశాన్తఘనవాసనం । నకింఛిద్భావనాకారం యత్తద్భ్రష్టపరంవిదుః ॥ ౨ ॥ సమ్యక్జ్ఞానా వరోధేనని
త్యమేకసమాధినా । సాంఖ్యఏవావబుద్ధాయేతేసాంఖ్యాయోగినఃపరే ॥ ౩ ॥ ప్రాణాద్యనిలసంశాస్తాయుక్తాయే
పదమాగతాః అనామయమనాద్యంతంతేస్త్వతాయోగయోగినః ॥ ౪ ॥ ఉపాదేయస్తుసర్వేషాంశాన్తం పదమకృ
త్తిమం । ఏకార్థాభ్యాసనంప్రాణరోధశ్చేతఃపరిత్యయః ॥ ౫ ॥ ఏకస్మిన్నేవసంసిద్ధేసంసిద్ధ్యన్తి పరస్పరం । అవి
నాభావిసీత్యంజన్తూనాంప్రాణచేతసీ ॥ ౬ ॥ ఆధారాధేయవచ్చైతేఏకభావేవినశ్యతఃకురుతస్స్వవినాశేనకార్యం
మోక్షాఖ్యమత్తమం ॥ ౭ ॥ సర్వమేతద్ధియాత్యక్త్వాయదితిష్ఠసినిశ్చలః । తదహంకారవిలయేత్వమే వపరమం పదం ॥ ౮ ॥
మహాచిదేకైవేహస్తిమహానత్రేతియోచ్యతే । నిష్కలంకాసమాశుద్ధా నిరహంకారరూపిణీ ॥ ౯ ॥ సకృద్విభాతావి
మలానిత్యోదయనతీనమా । సాబ్రహ్మపరమాత్రేతినామభిఃపరిగీయతే ॥ ౧౦ ॥ సైవాహమితి నిశ్చిత్త నిదాఘకృత
కృత్యవాక్ । నభూతంనభవిష్యచ్చచిన్తయామికదాచన ॥ ౧౧ ॥ దృష్టిమాలంబ్యతిష్ఠామివర్తమా నమిహాత్మనా । ఇ
దమద్యమయాలభ్యమిమంప్రాప్స్యామిసున్తరం ॥ ౧౨ ॥ నస్తామినచ నిద్రామిత్రాత్సన్యన్నహిక్వచిత్ । నతుష్యామి
శుభప్రాప్తానఖిద్యామ్యశుభాగమే ॥ ౧౩ ॥ ప్రశాన్తచా పలంపితశోకమస్తసమీహితం । మనోమమమునేశాన్తం
తేనజీవామ్యనామయః ॥ ౧౪ ॥ అయంబంధుఃపరశ్చాయంమమాయమయమన్యకః । ఇతిబ్రహ్మన్నజానామి సంస్ప
ర్శంనదదామ్యహం ॥ ౧౫ ॥ వాసనామాత్రసన్త్యాగాజ్జరామరణావర్జితం । సవాసనంమనోజ్ఞానంజ్ఞేయంనిర్వాసనం
మనః ॥ ౧౬ ॥ చిత్తేత్యక్తేలయంయాతిద్వైతమేతచ్చసర్వతః । శిష్యతేపరమంశాన్తమేకమచ్ఛమనామయం ॥ ౧౭ ॥
అనన్తమజమవ్యక్తమజరం శాన్తమచ్యుతం । అద్వితీయ మనాద్యంతం యదాద్య ముపలంభనం ॥ ౧౮ ॥ ఏకమాద్య
న్తరహితంచిన్తాత్రమమలన్తతం । ఖాదప్యతితరాంసూక్ష్మంతద్భ్రష్టస్మిన్సంశయః ॥ ౧౯ ॥ దికాగ్లాద్యనవ
చ్ఛిన్నంస్వచ్ఛంనిత్యోదితంతతం । సర్వాత్యర్థమయంకోర్థంచిన్తాత్రిమ మలంపరం ॥ ౨౦ ॥ సర్వమేక మిదంశా
న్తమాదిమధ్యాన్తవర్జితం । భావాభావమిదంసర్వమితమత్వాసుఖీభవ ॥ ౨౧ ॥ నబద్ధోస్మిన్ ముక్తోస్మిన్బ్రహ్మేవాస్మిన్
రామయం । ద్వేతభావవిముక్తోస్మిన్చిదానన్తలక్షణః ॥ ౨౨ ॥ ఏవంభావయయత్సేనజీవన్ముక్తోభవిష్యసి । జీవ
న్ముక్తిపదేప్రాప్తేనదుఃఖస్తేభవిష్యతి ॥ ౨౩ ॥ పదార్థబృన్దేదాహాదిధియం సంత్యజ్యదూరతః । ఆశీతశాన్తఃకరణోని
త్యమాత్మపరోభవ ॥ ౨౪ ॥ ఇదంరమ్యమిదంనేతి బీజస్తేదుఃఖసన్తతేః । తస్మిన్ సామ్యాగ్ని నాదగ్ధేదుఃఖస్యావస
రఃకుతః ॥ ౨౫ ॥ అన్తఃప్రత్యాహృతివశాన్చైత్యశ్చేన్నవిభావితం । ముక్తఏవననన్దేహామహాసమతయాతయా ॥ ౨౬

నమ్రయేనచజీవామినాహంసన్నాప్యసన్నయః । అహంజ్ఞత్వజ్ఞచిదితిమత్వాధీరోనశోచతి ॥ ౨౭ ॥ తృణాన్త్రేవ్వంబ
 రేభానానరనాగామరేఖచ । యస్తిష్ఠతిసవవాహమితిమత్వానశోచతి ॥ ౨౮ ॥ భావనాంసర్వభావేభ్యస్సముత్సృ
 జ్యసమప్తితః । అవశిష్టంపరంబ్రహ్మతదేనాస్తీతిభావయ ॥ ౨౯ ॥ వాచామతీతవిషయోవిషయాశాదశోద్ధియతః । ఐ
 రానన్దరసాక్షుభోరమతేస్వాత్మనాత్మని ॥ ౩౦ ॥ సర్వకర్మపరిత్యాగీనిత్యతృప్తోనిరాశ్రయః । నపుణ్యేనచపాపేననేతరే
 ణచలిష్యతే ॥ ౩౧ ॥ స్ఫుటికఃప్రతిబింబేనయథానాయాతిరజ్జనం । తద్జ్ఞకర్మఫలేనాస్తస్తథానాయాతిరజ్జనం ॥ ౩౨ ॥

విహరణజనతాబృన్దేదేహకర్తనపూజనైః । ఖేదాహ్లాదౌనజానాతి ప్రతిబింబగతైరివ ॥ ౩౩ ॥ నిస్తోత్రోసర్వికారశ్చపూజ్య
 పూజావివర్జితః । సంయుక్తశ్చవియుక్తశ్చసర్వాచారనయక్రమైః ॥ ౩౪ ॥ తనుస్త్యజతువాతీధేవ్యపచస్య గృహేథవా ।
 జ్ఞానసంపత్తిసమయేముక్తోసావిగతాశయః ॥ ౩౫ ॥ సంకల్పఏవబన్ధస్యకారణంతంపరిత్యజ । మోక్షోభవేదసంకల్పాత్త
 దభ్యాసంధియాకురు ॥ ౩౬ ॥ సావధానో భవత్వజ్ఞ గ్రాహ్యగ్రాహకసంగమే । అజస్రమేవసంకల్పదశాఃపరిహరణ
 శనైః ॥ ౩౭ ॥ మాభవగ్రాహ్యభావాత్తాగ్రాహకాత్తాచమాభవ । భావనామఖిలాన్త్యక్వా యచ్ఛిష్టం తన్నమో
 భవ ॥ ౩౮ ॥ కింఛిచ్ఛేద్రోచతేతుభ్యస్తద్భద్రోసిభవస్థితా । నకింఛిద్రోచతేచేత్రేతన్నుక్తోసిభవస్థితా ॥ ౩౯ ॥ అస్మాత్పదా
 ర్థనిచయా ద్యౌవత్థావరజంగమాత్ । తృణాదేదేహపర్యవ్వాన్తాకింఛిత్తత్రరోచతాం ॥ ౪౦ ॥ అహంభావా నహం
 భావాత్వత్వాసదసతీతథా । యదాసక్తంసమంస్వచ్ఛంస్థితస్తత్తుర్యముచ్యతే ॥ ౪౧ ॥ యాన్వస్థానమతా శాన్తాజీవ
 న్దుక్తవ్యవస్థితా । సాత్మ్యవస్థావ్యవహృతౌసాతుర్యాకలనోచ్యతే ॥ ౪౨ ॥ నైతజ్ఞాగ్రన్నచస్వప్నస్సంకల్పానామసం
 భవాత్ । సుషుప్తభావోనోప్యేతదభావాజ్జడతాస్థితేః ॥ ౪౩ ॥ శాన్తస్సన్యక్ప్రబుద్ధానాంయథాస్థితమిదంజగత్ ।
 విలీనంతుర్యమిత్యాహురబుద్ధానాంస్థితంస్థితం ॥ ౪౪ ॥ అహంకారకలాత్యాగేనమతా యాస్సముద్గమే । విశరాశౌ
 కృతేచిత్రేతుర్యావస్థోపతిష్ఠతే ॥ ౪౫ ॥ సిద్ధానైభ్యాత్త శాస్త్రాణాంసర్వాపస్తవఏవహి । నావిద్యాస్తీహనోమాయా
 శాన్తంబ్రహ్మేదమక్లమం ॥ ౪౬ ॥ శాన్తఏవచిదాకాశే స్వచ్ఛేదమసమాత్మనిసమగ్రశక్తిఖచితేబ్రహ్మేతికలితాభిధే ॥ ౪౭ ॥
 సర్వమేవపరిత్యజ్యమహామహాసిభవానఘ । నిర్వాణవాన్నిర్వననఃక్షీణచిత్రప్రశాంతధీః ॥ ౪౮ ॥ ఆత్మన్యేవప్రశాంతా
 త్తామూకాన్ధబధిరోపమః । నిత్యమన్తర్ముఖస్సవ్యచ్ఛాత్మనాన్త్రప్రపూర్ణధీః ॥ ౪౯ ॥ జాగ్రత్స్వేవసుషుప్తిస్థఃకురుకర్మా
 ణివైద్విజ । అన్తస్సర్వపరిత్యాగీబహిఃకురుయథాగతం ॥ ౫౦ ॥ చిత్తసత్తాపరందుఃఖంచిత్రత్యాగఃపరంసుఖం । అతశ్చ
 త్తంచిదేకాత్మానయక్షయమవేదనాత్ ॥ ౫౧ ॥ దృష్టార్థమ్య మరమ్యం వాస్థేయంపాషాణవత్సమం । ఏతావతా
 త్తయత్తేనజితాభవతిసంస్పృతిః ॥ ౫౨ ॥ వేదాన్తేపరమంగుహ్యంపురాకల్పప్రచోదితం । నాప్రశాన్తాయదాతవ్యంనా
 పుత్రాకృతాత్మనే ॥ ౫౩ ॥ నాశిష్యానసకామాయలోభమోహాయుతాయచ । దాంభికాయకృతఘ్నాయసదాసూ
 యాశవేపిచ ॥ ౫౪ ॥ అన్నపూర్ణోపనిషదంయోధీతేగుర్వనుగ్రహత్ । సజీవన్దుక్తతాంపాప్యబ్రహ్మైవభవతిస్వయం ॥ ౫౫ ॥

—*శ్రిత తత్వసారాయణ ఉపాసనాకాండస్య ప్రథమ పాదే షష్ఠోధ్యాయః*

—*బ్రహ్మ*— జీవన్ముక్తిపదంపాప్యాయోగమౌగయ్యుక్తోభూదితిమేతత్రసంశ
 యః ॥ ౧ ॥ యేనాత్మాపేక్ష్యతేపుంసాసమాధిర్నససోభ్యశం । కర్తృత్వంతస్యసంసిద్ధమకర్తుస్తదుపేక్షణాత్ ॥ ౨ ॥
 కర్తృత్వేనతిసంసారేబద్ధత్వాత్సజీవతా । విస్వప్తేవేత్యతోజీవన్ముక్తత్వనోపపద్యతే ॥ ౩ ॥ కుర్యాత్పరిచయంయశ్చస
 మాధౌనియమాన్నరః । బ్రహ్మత్వైకత్వవిజ్ఞానవిహీనస్సపశుర్భవేత్ ॥ ౪ ॥ మనస్సమాధ్యధిష్ఠానంసగుణంబ్రహ్మత
 ద్భవేత్ । సగుణోపాసకస్యైవసోచ్యతేపశుతాశ్రుతౌ ॥ ౫ ॥ సమాధ్యుపాస్త్యోపర్యాయాదనర్థాన్తరతాస్ఫుటా ।
 ఉపాస్యంసగుణంబ్రహ్మచిత్తశుద్ధ్యర్థముచ్యతే ॥ ౬ ॥ ఉపాసకస్యమన్తత్వంశ్రేష్ఠత్వంజ్ఞానినోపిచ । సర్వత్రసుప్రసిద్ధేస్తస్తస్మా

నోపాసనంమహత్ ॥౭॥ అభ్యసేద్యదియట్టి-జ్ఞత్సనారూఢోనసంశయః! అనారూఢస్యచస్వస్తిన్నజీవన్ముక్తతోచితా ॥౮॥ వాక్యార్థశ్రవణోత్థస్య జ్ఞానస్యావిధిశేషతా ॥ శిష్టాభ్యుపగతాయస్తాత్పశ్యానోపాసనావిధిః ॥౯॥ సూత్రకారశ్చ శేషత్వాదిత్యాదౌపూర్వపక్షతాం ॥ ఆహజైమినిపక్షేహేపురుషార్థోతపవతు ॥౧౦॥ యత్తదోకోగ్రత్యాదౌవిధిశేషత్వముచ్యతే ॥ క్రమము క్లృష్ణక త్వేనమాన్వాత్తదుపపద్యతే ॥ ౧౧॥ సద్యోము క్లృష్ణకేజ్ఞానేప్రమాణజనితేకథం ॥ ఉపాస్తివిధిశేషత్వంతద్వక్తుంశక్యతేప్రభో ॥౧౨॥ ఆత్మానం యదియజ్ఞోతపరస్తి ॥ బ్రహ్మణిస్వయం ॥ సయోగీనైవమోక్షార్హస్త్వభేదజ్ఞానవత్వతః ॥౧౩॥ పరాపరైక్యవిజ్ఞానాభావాదేవహితాదృశః ॥ యోగాభ్యాసోమహాయాసనిమిత్తోఽప్యస్యరోచతే ॥౧౪॥ పరస్మాద్యదిభిన్నస్యాన్యదాత్మాయజ్ఞోతతంతదా ॥ నతుకాలత్రయేఽప్యస్యభేదోస్తిపరమాత్మనః ॥౧౫॥ అభ్యస్యతేహివేదా నైయోగశబ్దఃపునఃపునః ॥ సనకాద్యాఃప్రసిద్ధాశ్చేత్యేతన్వైవవిరుద్ధ్యతే ॥౧౬॥ అవగత్యర్థకంప్రాహుర్యోగశబ్దంహిపణ్డితాః ॥ ఏవనైజ్ఞానినశ్చాపియోగినస్సనకాదయః ॥౧౭॥ తస్మాద్యోగానపేక్షేణజ్ఞానేనైవపరాత్మనః ॥ సద్యోముక్తిరితిస్వామిన్తమభాతి దయానిధే ॥౧౮॥ —*శ్రీగురుమూర్తిః*— ఏవంవిధానాంప్రశ్ననాముక్తేష్వప్యత్తరేషుతే ॥ స్వాపరోక్ష్యవిహీనత్వా జ్ఞాయతేసంశయఃపునః ॥౧౯॥ పరోక్షజ్ఞానినోమాన్వాత్సంశయోయుజ్యతేపిచ ॥ తథాపిసావధానేనచేతసాశ్రుణుపద్మజ ॥౨౦॥ ప్రాతిభాసికసంసారబద్ధస్యాప్యాత్మయోగినః ॥ సత్యసంసారహీనత్వాద్యుక్తాజీవద్దివ్యముక్తతా ॥౨౧॥ ప్రాతిభాసిక కర్మత్వనివృత్త్యైవసమాధయః ॥ నిరస్తరమపేక్ష్యస్తేతేనశాస్త్రోక్తవర్తనా ॥౨౨॥ బ్రహ్మత్వైకత్వవిజ్ఞానానస్తరం హిసమాధిషు ॥ కార్యాః పరిచయాస్తస్యపశుత్వంకథముచ్యతే ॥౨౩॥ మనస్సమాధ్యభిస్తానం నిర్గుణంబ్రహ్మచిద్భవం ॥ విపక్షితమిహేవాపాస్యంనత్వస్యత్సగుణంవిధే ॥౨౪॥ జ్ఞానిభ్యోనిర్గుణబ్రహ్మోపాసకశ్చేష్టఉచ్యతే ॥ తస్మాద్భక్తిహ్మత్వవిజ్ఞానాత్తదాత్మ్యోపాసనంమహత్ ॥౨౫॥ సహజాభ్యాసనిష్ఠోపిస్వారూఢోహిసమాధిషు ॥ సాక్షాత్కృతాత్మనస్తస్యకావ్యజీవన్ముక్తతాభవేత్ ॥౨౬॥ శ్రవణోత్థస్యజ్ఞేచ్ఛజ్ఞానస్యాభ్యుపగమ్యతే ॥ కామ్యనైమిత్తికాశేషకర్మా శేషత్వమేవహి ॥౨౭॥ నిత్యకర్మపరాత్మైకోపాస్యశేషత్వమత్రతు ॥ నకేనచిదపిబ్రహ్మోపారమార్థికవేదినా ॥౨౮॥ శేషత్వాదితపక్షస్యనైమినేఘోర్వపక్షతాం ॥ యుక్తమేవాహకామ్యాదియుక్తత్వాద్బుద్ధరాయణః ॥౨౯॥ యద్యపిక్రమముక్త్యర్థేహోపాస్తిఃశిషతా ॥ సాతదోకోగ్రత్యత్రప్రోక్తామాన్వయంచయుజ్యతే ॥౩౦॥ తథాపిసద్యోముక్త్యర్థోపాస్తేశ్చేషితప్వనిర్ణయే ॥ దృష్టాంతత్వేనతత్సూత్రంప్రమాణంముఖ్యమిష్యతే ॥౩౧॥ హోర్దాసుగ్రహసంపత్తిర్విద్యాశేషానుచిన్తనాత్ ॥ యథోక్తతద్వదత్ప్రాపి విద్యాశేషముపాసనం ॥౩౨॥ యుజ్జీతాత్మానమేకానైయోగీబ్రహ్మణిర్వరే ॥ సవసద్యోముక్త్యర్హస్త్వభేదాచాచక్రత్వతః ॥౩౩॥ పరాపరైక్యజ్ఞానీత్యప్యస్యసంత్పత్తివర్జనాత్ ॥ యోగాభ్యాసోమహానదా దనాయాసోత్రరోచతే ॥౩౪॥ పరస్మాద్భిన్నపవాస్తిజీవాత్తాజ్ఞానీనోపిచ ॥ మధ్యకాలేతతోయోగఃకర్తవ్యస్సర్వధావిధే ॥౩౫॥ యోగినాంజ్ఞానితాప్రోక్తాజ్ఞానినాంయోగితాపిచ ॥ జ్ఞానయోగినపవైతే సనకాద్యాధికారిణః ॥౩౬॥ తథాప్యస్యత్రభేదస్యవివక్షాయాన్తుపద్మజ ॥ యోగశేషత్వమేవస్యాత్జ్ఞానస్యేతివినిశ్చయః ॥౩౭॥ తస్మాద్యోగానపేక్షేణజ్ఞానేనకురమాత్మనః ॥ సద్యోముక్తిరితీమాన్వయంమతింసన్త్యజదూరతః ॥౩౮॥ బ్రహ్మతాదాత్మ్యసిద్ధ్యర్థంబ్రహ్మధ్యానంవిధీయతే ॥ వేదాస్తేష్వసకృద్భక్తిహ్మంస్తస్మాత్తద్ధ్యానమాచర ॥౩౯॥ నిర్గుణబ్రహ్మసంప్రాప్తిస్సుగుణధ్యానతోభవేత్ ॥ ఇతికేచిత్తుమన్యస్తేతదయుక్తచ్ఛతుర్ముఖ ॥౪౦॥ ధ్యానానురూపాసిద్ధిస్తాశ్రుత్యాస్త్యైత్యాచగమ్యతే ॥ తదన్యథాకథంశస్యసిద్ధిర్భవితుమన్తతి ॥౪౧॥ నిర్గుణాతీతసంప్రాప్తిర్నిర్గుణధ్యానతోయథా ॥ తథాస్యాదితీయ్యాత్మత్రవత్కామితేశ్రుణు ॥౪౨॥ అత్యంతావిషయత్వేనధ్యేయత్వానుపపత్తితః ॥ ప్రాప్యత్వం

నిర్గుణధ్యానాన్నిర్గుణాతీతవస్తునః ॥ ౪౩ ॥ ధ్యేయత్వస్యో పపత్తిర్నివిద్యతేనిర్గుణాత్తనః । సచ్చిదానందరూపత్వా
 దేకాన్తవిషయత్వతః ॥ ౪౪ ॥ తస్మాదాత్మానమద్వైతమఖండంసత్యచిద్భువం । ధ్యాయేత్సద్యోవిముక్త్యర్థమహంబ్రహ్మే
 తిసన్తతం ॥ ౪౫ ॥ సర్వేకాణ్డీన్యమాణ్డవ్యనిదాఘఋభుపూర్వకాః । మహర్షయోమహాత్మానఃకృతార్థాయదుపాసనైః
 తద్భగ్నిహ్నిర్గుణంశాన్తంసర్వగంజ్యోతిరుత్తమం । అహమస్తీత్యభిధ్యాయేద్భగ్నిహ్నివిద్విజనేస్తీతః ॥ ౪౬ ॥ యేనస
 ర్వాణిదుఃఖానిస్వయమేవలయంయయః । కామాదయశ్చయేనైవతద్భగ్నిహ్నిపాసనంపరం ॥ ౪౭ ॥ యేనైవచిత్త
 వృత్తీనామశేషాణాంశమోభవేత్ । పాణ్డాదీనాఞ్చయేనైవతద్భగ్నిహ్నిపాసనంపరం ॥ ౪౮ ॥ యేనైవముక్త
 బ్ధానాంప్రచురంసుఖమేధతే । యతైవరమతేవిద్వాత్తద్భగ్నిహ్నిపాసనంపరం ॥ ౪౯ ॥ యత్రసర్వాణివిజ్ఞా
 నాన్యవసీయన్తవీచ । ఉపాసనాన్తరాణ్యేకంతద్భగ్నిహ్నిపాసనంపరం ॥ ౫౦ ॥ యద్వినాసమబుద్ధిస్సాన్యతస్సర్వ
 త్రవిదుపాంసచ । నైరపేక్ష్యఞ్చమానిత్వంతద్భగ్నిహ్నిపాసనంపరం ॥ ౫౧ ॥ యదాచరన్తోనియమాదుపశా
 న్తేద్దిగ్రియాభృశం । నష్టప్రియాభవంత్యత్రతద్భగ్నిహ్నిపాసనంపరం ॥ ౫౨ ॥ సర్వసాక్షిణమాత్మానంయఉపాస్తేని
 రంతరం । సవకృతకృత్యస్సాన్యన్నేతరఃపణ్డితోపివా ॥ ౫౩ ॥ సాక్ష్యోపాస్తిమతాందుఃఖంసాత్మ్యపాస్తిమతాంసుఖం
 మహద్భవేదతస్సాత్మాత్మాత్మ్యపాసనమాచరేత్ ॥ ౫౪ ॥ సాక్షిణ్యోపితాశేషసాత్మ్యవస్తూనిసంత్యజత్ । ఉపా
 స్తేసాక్షిణంయోత్రకింతస్యోపాసనాంతరైః ॥ ౫౫ ॥ సాత్మ్యేణాంసవికారత్వాత్సాక్షిణోనిర్వికారతా । తస్మాదని
 త్యఫలదాంసాత్మ్యపాస్తింనచింశయ ॥ ౫౬ ॥ సాక్షిణోపిచభేదోస్తిస్వగతఃపరమాత్మనః । నతావతావికారిత్వంత
 స్యశంక్యంకదాచన ॥ ౫౭ ॥ జాగ్రత్సాక్షీబ్రహ్మవిత్సోహమప్తిస్వప్నేసాక్షీతద్వరశ్చాన్తకామః । సుప్తేసాక్షీతద్వర
 యాప్ప్రశాంతస్తుధ్యేసాక్షీతద్వరిరోతిశాన్తః ॥ ౫౮ ॥ సాత్మ్యేకత్వంసాక్షీనైకత్వవాదాద్ధీయేతేతిప్రస్తుతామాస్తు
 శంకా । సామాన్యోక్తేర్గుజ్యతేస్సాద్విశేషాద్ధానిర్భేదేద్ధివారాహవాక్యం ॥ ౫౯ ॥ యస్మాదేతేసాక్షీచైత
 న్యస్థితాశ్చత్వారస్తేతత్వమస్యాదివాక్యైః । సాత్మ్యేణానోనిశ్చితాస్తీయభేదాత్తస్మాదైక్యేష్యస్తిభేదోపపత్తిః ॥ ౬౦
 ఏకస్సాక్షీజాగ్రవాద్యాశ్చతస్యోయతావస్థాశ్చ తాన్తత్రయైః । స్థూలాద్యంతైర్యత్రతాష్టోడశాంశాశ్చత్వా
 రస్సుస్సాక్షీణస్త్రతశాస్తే ॥ ౬౧ ॥ సాత్మ్యంభిన్నంనైవసాక్షీతుభిన్నంనైలక్షణ్యాదిశ్చ సామాన్యశంకా । సాత్మ్య
 ద్వైతంయస్యభూవాత్రసాత్మ్యంసాత్మ్యభేదస్సాక్షీభేదశ్చసిద్ధౌ ॥ ౬౨ ॥ సత్యస్సాక్షీయోవిజాతీయసాక్షీసాత్మ్యభాసో
 యస్సజాతీయసాక్షీ । సాక్షీవాచాశేవలంయస్స సాక్షీభేదశ్చైవంసాక్షీణాంవేదితవ్యః ॥ ౬౩ ॥ జాగ్రత్సాక్షీవేద్దిచై
 కామవస్థాంద్వేవస్థేన్యస్సస్వసాక్షీత్యవస్థాః । సుప్తేసాక్షీతుర్యసాక్షీచతస్రస్తస్మాదేవంసాక్షీభేదఞ్చవిద్ధి ॥ ౬౪ ॥
 సాత్మ్యాన్యత్వంసాక్షీణస్సిద్ధమేవంసాత్మ్యన్యత్వంనైవసాత్మ్యస్ససిద్ధం । అన్యోన్యైక్యంసాక్షీచైతన్యద్వైత్యాభేదాభేదౌ
 సాక్షీసాత్మ్యప్రసిద్ధౌ ॥ * * * * * (౬౬)

—*ఇతితత్వసారాయణ ఉపాసనాకాండస్యప్రథమపాదే సప్తమోధ్యాయః*

—*బ్రహ్మ*—సామిన్బ్రహ్మణివిజ్ఞాతేనిర్విశేషేచిదాత్మకే । ఏకస్త్రికసర్వవిజ్ఞానంప్రతిజ్ఞాయతఏవహి ॥౧
 యస్యనిర్విషయంజాతంసర్వజ్ఞత్వంకృతాత్మనః । కృతకృత్యతయాతస్యకిమంథదుపాసనం ॥౨॥ బ్రహ్మత్వైకత్వవి
 జ్ఞానంసాధ్యంమోక్షాయకేవలం । సాధనన్ద్వితరతోక్రితమభేదోపాసనాదికం ॥౩॥ శ్రవణోఽథంయథాజ్ఞానంభేదో
 పాసనపూర్వకం । క్రమముక్తింముముతూణాందేహపాతేప్రయచ్ఛతి ॥౪॥ సమ్యక్జ్ఞానంతథాధ్యానాభేదోపాసనపూ
 ర్వకం । సద్యోముక్తింముముతూణాంసతిదేహేప్రయచ్ఛతి ॥౫॥ ఏవంసతివిముక్త్యైతుసమ్యక్జ్ఞానస్యసద్గురో । పా
 ధాన్యసిద్ధ్యతిబ్రహ్మపాసనవ్యవధానతః ॥ ౬ ॥ అభేదోపాసనంగౌణంనిదిద్ధ్యాననంజ్ఞితం । సాధనంప్రభవే
 (౫).

త్పుంసాంపారంపర్యేణకేవలం || ౭ || తస్మాద్వివక్షితంప్రత్యక్బ్రహ్మేకోపాసనశ్చతత్ | స్వసమ్యక్జ్ఞానశేషత్వం
 ప్రజేదితిమతిర్నమ || ౮ || —*శ్రీగురుమూర్తిః*—బాధమేతత్తథాబ్రహ్మన్తతంనజ్ఞానవాదినాం | యద్యేవమ
 వగచ్ఛేయః కృతార్థాస్తేనసంశయః || ౯ || నత్వేవమవగచ్ఛన్తిశ్రవణాతేనవలాద్యతః | సద్యోముక్త్యర్థకం
 జ్ఞానముత్పద్యతఇతీర్యతే || ౧౦ || సకృచ్ఛ్రవణమాత్రేణసమ్యక్జ్ఞానోదయంవిధే | ఉరరీకుర్వతాంజ్ఞానం
 స్వప్రధానంకథంభవేత్ || ౧౧ || అభేదోపాస్తిశేషత్వంప్రజేత్జ్ఞానంహితాదృశం | ప్రతిబద్ధవిశిష్టత్వాత్స
 సద్యోముక్తికారణం || ౧౨ || నివిధ్యాసనరూపస్యబ్రహ్మేకోపాసనస్యయత్ | మన్దాధికారిపరతాంప్రలపన్తిచక్ర
 తః || ౧౩ || అతస్తేవశ్చకాస్సమ్యక్జ్ఞానశబ్దేనలొకేకాత్ | మజ్జయన్తిభవాంభోధాన్వయంమజ్జన్తిచాబుధాః || ౧౪ ||
 అభేదధ్యానజనితంచతస్మ్యక్జ్ఞానముచ్యతే | వాస్తవంతదపిబ్రహ్మన్తర్వాచీనంహ్యుపాసనాత్ || ౧౫ || సమ్యక్
 జ్ఞానవతాప్రంసాప్యమస్థైర్యముపాసనం | నిర్వికల్పసమాధ్యాఖ్యంవైదేహ్యేముక్తయేస్తిహి || ౧౬ || తస్మాదుపాస
 నాంతోయంవేదాన్తస్సకలోపిత | నతుజ్ఞానాన్తత్వేవమత్వోపాస్తింసమాచర || ౧౭ || ఉక్తోపాసననిష్ఠస్యనకిళ్ళి
 దపిదుర్లభం | అస్యవశ్యమనసూత్వాన్నకామాదిశ్చసంభవేత్ || ౧౮ || నిర్గుణోపాసకస్యైవసర్వేశమదమాదయః
 గుణాశ్శిష్టపరిగ్రాహ్యభవేయుర్వేతరస్యతు || ౧౯ || ఉపాసనవిహీనస్యజ్ఞానమాత్రేణజీవతః | సదావిక్షిప్తచిత్తస్యకథం
 తెన్మృశ్యమాదయః || ౨౦ || శ్రవణస్యఫలంబోధః | బోధస్యమనసంఫలం | మననస్యఫలంస్వాత్మవిజ్ఞానం తస్యయోజ
 నం || ౨౧ || యోజనస్యఫలంసమ్యక్జ్ఞానమేతస్యయత్ఫలం | సమాధిలక్షణోపాస్తిస్తత్ఫలంముక్తిరివ్యతే || ౨౨ ||
 బ్రహ్మోపాసననిష్ఠోయస్సవబ్రహ్మచిత్తమః | తస్యసర్వేత్యణప్రాయాసానైద్రుద్రాదయోపివా || ౨౩ || అహంబ్ర
 హ్మత్స్యహంబ్రహ్మస్త్వహంబ్రహ్మేతిసంతతం | కుర్వతఃప్రత్యయావృత్తింకృతాన్తనైతిచాన్తికం || ౨౪ || విచ్ఛిన్నస
 ర్వపాశస్యనిత్యముక్తస్యయోగినః | యుపాశప్రసక్తిఃకాకోవారోగాదసంగమః || ౨౫ || యఉపాస్తేపరంబ్రహ్మ
 స్వాభిన్నత్వేనసర్వదా | తస్యదేహాదిసంరక్షణాగ్రూకోస్త్వహంఖలు || ౨౬ || శ్రుత్యాచార్యప్రసాదాభ్యాంబ్ర
 హ్మజ్ఞాతశ్చిదాత్మకం | తదుపాస్త్యర్థమేతాన్తాంత్యకుర్వన్తోభ్రమన్త్యహుః || ౨౭ || అహార్యరబ్ధబద్ధత్వాదశక్తా
 ఆధికారికాః | తేపికుర్వన్త్యుపాస్తిన్తాంతదన్వేహన్తనోనరాః || ౨౮ || ఉపాస్తిరహితామర్త్యాబ్రహ్మవిజ్ఞానోపిత |
 కామాదిపీడితాఃకష్టంమజ్జన్తిభవసాగరే || ౨౯ || యత్కింశ్చిత్ప్రాప్రణీయశ్చైత్తత్రోపాస్తిర్హిసాధనం | తథైవో
 పాసితవ్యశ్చైద్యత్కింశ్చిత్జ్ఞానమత్రచ || ౩౦ || తస్మాద్బ్రహ్మపరంజ్ఞాత్వాపశ్చచ్ఛతదుపాసనాత్ | తత్ప్రాప్రణీయంస్వ
 త్వేనరాన్యథాపద్దసంభవ || ౩౧ || బ్రహ్మేత్తోపాసనాదేవబ్రహ్మత్వజ్ఞానపూర్వకాత్ | లేభిరేమునయఃపూర్వేతద్వి
 జ్ఞాఃపరమంపదం || ౩౨ || అగ్నిసంయోజితఃఖడ్గఃకర్పూరస్యయథాన్వయం | శనైర్విలీయతేతత్రనిశ్శేషంచతురానన ||
 బ్రహ్మసంయోజితంచిత్రంజీవస్యచతథాన్వయం | శనైర్విలీయతేతత్రనిశ్శేషంచాత్రసంశయః || ౩౩ || పుటపాశే
 ననైర్మల్యంసువర్ణాదేర్యథాభవేత్ | బ్రహ్మయోగేననైర్మల్యంచిత్రాదేశ్చతథాభవేత్ || ౩౪ || కుంభకేనయథాప్రా
 ణోయాతినిశ్చలతాంతథా | బ్రహ్మధ్యానేననైశ్చల్యంయాన్తిప్రాణేన్ద్రియాణిచ || ౩౫ || రేచకాద్యనపేక్షస్తేప్రాణా
 శ్చాత్మైకయోజనాత్ | నిశ్చలానప్తవత్సమ్యక్తదాభాన్తితపీతః || ౩౬ || భావయన్నాత్మనసానైత్పరబ్రహ్మత్వమ
 న్యహం | పరబ్రహ్మణిసంలీనోనైవపశ్యతికిళ్ళన || ౩౭ || యదాబ్రహ్మణిసంయుక్తంచిద్రూపేభావనాబలాత్ | తదై
 వాద్యేతసంసిద్ధిర్నాన్యథాతుకదాచన || ౩౮ || అద్వేతయోగినస్సర్వేప్యద్యేతజ్ఞానవాదిభిః | సర్వైశ్చసర్వదారా
 ధ్యానయోగినాంవైభవంమహత్ || ౪౦ || నిశాన్యహరివాభాతినిశేవాహరవిస్వయంసంనియమ్యేన్ద్రియగ్రామంయజ్ఞతో
 యోగముత్తమం || ౪౧ || తమాంసిచప్రకాశాంశ్చసదోపేక్ష్యపరాత్మని | సంయుక్తస్యస్వయంజ్యోతిస్వరూపస్యభయం
 దుతః || ౪౨ || బ్రహ్మజ్ఞానాన్యశేషస్యనోమోదేరపియోవిధుః | అవకాశందదౌస్వస్తికాసయోగీకిన్నప్రేక్షతే || ౪౩ || స్వ

యంప్రకాశమానస్యసర్వగన్యాన్యయోగినః । వాసన్తానంమయాదత్తమితిమూఢోహిమన్యతే ॥౪౪॥ పరమాత్మనియు
క్షేనయుజ్ఞానేనచసర్వదా । స్వదేశస్సంపరిత్యాజ్యస్వగ్రామోవాసుభేచ్ఛనా ॥ ౪౫ ॥ జ్ఞాతాశ్చరన్యిత్రాత్మయోగ
స్యప్రతిపద్ధిసః । తస్మిన్దేశేమహాయోగీసోపిదుఃఖమవాప్నుయాత్ ॥౪౬॥ బాన్ధవాస్సహృదశ్చాస్యచిత్తవిక్షేపకారి
ణః । కామ్యాధేయోజయేయర్హియక్తమప్యద్యయాత్మని ॥౪౭॥ విషయేషునియుజ్జితయదిచిత్తం తుణంతనా । స
యోగినాంవరోప్యత్రతదాదుఃఖంమహల్లాభేత్ ॥ ౪౮ ॥ సంగోహిదుఃఖమేతుస్సాన్యబృన్ధభిర్యోగినోపిచ । తస్మాత్సం
గఃపరిత్యాజ్యస్సర్వదాసుఖమిచ్ఛతా ॥౪౯॥ సర్వసంగంసముత్సృజ్యనిస్సం గేయక్తమానసం । వదన్తిసర్వేవేదాన్తా
జీవన్ముక్తంచతుర్ముఖ ॥౫౦॥ ఉపాసనాభిధోయోగోజ్ఞానకాణ్డేకృచ్ఛిత్ కృచ్ఛిత్ । ప్రోక్తస్తథాప్యయంహ్యత్రప్రపాధా
న్యేనప్రపంచ్యతే॥౫౧॥ యోగశ్చబహుధాప్రోక్తశ్శ్రుత్యంతేషుస్మృతిష్వపి । హఠరాజాదిభేదేనతేనకింపరయోగినః॥
బ్రహ్మత్వేక్యమహాయోగీసుతరాంతాసుపేక్షతే । జన్మాన్తరకృతాభ్యాసాన్తత్వాతుల్లాఘయత్యపి॥౫౩॥ సంసారసుఖ
దుఃఖానాంప్రక్షయస్సాన్వత్తయోగతః । సద్యవవభవేద్బ్రహ్మంస్తస్మాద్యోగంసమాచర ॥౫౪॥ పరాపరై క్యయో
గోయంసర్వసంసారభేషజం । అత్రోపేక్షానకారై ర్యవసర్వలోకేశ్వరేణవా ॥౫౫॥ యోగాభ్యాసాసమర్థశ్చేన్త
ర్వశ్శ్రద్ధాన్వితోస్తువా । యదియోగేభవేచ్ఛ్రద్ధాస్వేచ్ఛాచారోనసంభవేత్ ॥౫౬॥ స్వేచ్ఛాచారవిహీనస్యపురుష
స్యమహాత్మనః । క్రమాత్రైవల్యముక్తిస్సాన్యద్యోగైకకృతచేతసః ॥౫౭॥ తుష్యతాంజ్ఞానమాత్రేణకృతార్థత్వాభి
మానతః । యోగాభ్యాసేకథంశ్రద్ధాప్రకృతేప్రభవేద్విధే ॥ ౫౮॥ తేత్వవశ్యమనఃప్రాణాః పరోక్షజ్ఞానినోజనాః । ఆ
పరోక్ష్యంవృధామత్వాయోగంనిన్దన్త్యపీదృశం ॥౫౯॥ ఈషణాత్రయసంబద్ధానైస్సర్వంపాపానికుర్వతే । తేషాన్తు
శాస్త్రానేన్ద్రస్సాన్యత్వాదైవస్వతోస్తిహి ॥౬౦॥ శ్రుణ్వన్తుశతకృత్వోవామన్యన్తాఞ్చతథాజనాః । యోగంవినాన
ముక్తాస్సున్యోకల్పకోటిశతైరపి ॥౬౧॥ సద్యోముముక్షురఖలశ్రుతినిశ్చితస్తద్బ్రహ్మద్వితీయమహమిత్యమలంవిదిత్వా ।
పశ్చాద్వివిక్తవసతిర్నియతేంద్రియస్సన్యజ్జితతత్రపరిపూర్ణరసేస్వచిత్తం ॥ ౬౨ ॥ యుక్తోపితత్రపరమాత్మనినిత్యశుదే
ప్రారబ్ధకర్మవశతఃపునరుద్ధితస్సాన్యతే । నూనంతథాపినగురోరుపదేశకాంక్షీయోగీశ్వరోభవతితత్వమసీతిసోయం॥౬౩॥
యోగేనప్రకృతేనలీనమనసస్సచ్చిత్సఖేబ్రహ్మణిప్రక్షీణంప్రతిబద్ధకత్రయమభూదజ్ఞానపూర్వంఖలు । తస్మాద్యోగినఉ
త్తమస్యనమహావాక్యోపదేశాదికంశ్రోతృత్వాదివివర్ణరాత్సతుగురుగ్లోకస్యసర్వస్యచ * * * (౬౪)

— * ఇతితత్వసారాయణఉపాసనాకాణ్డస్యప్రథమపాదేష్టమోఽధ్యాయః * —

— * బ్రహ్మ * — మనూష్యికోపనిషదం బ్రూహిసన్గదునాయక । సంగ్రహేణోదితాయత్ర రహస్యార్థా
తిశ్రుతం॥౧॥ శ్రీగురుమూర్తిః ॥ సాంకృతిర్నామసూర్యస్యలోకంపంకజసంభవ । కదాచిదగమత్తఞ్చనత్వాదిత్యమ
థాస్తువత్ ॥౨॥ చాక్షుష్కత్యైవపరయావిద్యయాసోపసంస్తుతః । సూర్యనారాయణోదేవస్సప్రీతశ్చభవత్తదా॥౩॥
పప్రచ్ఛసాంకృతిస్సూర్యంభగవత్బ్రూహిమేపరాం । బ్రహ్మవిద్యామితీదఞ్చసోబ్రవీత్సంకృతింరవిః ॥ ౪ ॥ సూ
ర్యనారాయణః ॥ సాంకృతేశ్రుణువత్సోమితత్వజ్ఞానంసుదుర్లభం । యేనవిజ్ఞానమాత్రేణజీవన్ముక్తోభవిష్యసి ॥ ౫ ॥
సర్వమేకమజం శాస్త్రమనన్తంధృవమవ్యయం । పశ్యేత్తథాతార్థచిద్రూపం శాస్త్రాన్వయధానుఖం ॥౬॥ అవేదనం
విదుర్యోగంచితక్షయమకృత్రిమం । యోగస్థఃకురుకర్మాణీనీరసోవాధమాకురు ॥౭॥ విరాగముపయాత్యన్తర్వాస
నాస్వసువాసరం । క్రియాసూదారరూపాసుక్రమతేమోదతేన్ద్రహం ॥ ౮ ॥ గ్రామ్యాసుజడచేష్టాసుసతతంవిజుగు
ప్సతే । నోదాహరతిమర్మాణి పుణ్యకర్మాణీసేవతే ॥౯॥ అనన్యోద్వేగకారీణిమ్ముదుకర్మాణీసేవతే । పాపాద్భిభే
తిసతతంనచభోగమపేక్షతే ॥౧౦॥ స్నేహప్రణయగర్భాణాపేశలాన్యుచితానిచ । దేశకాలోపన్నానివచనాన్యభి
భాషతే ॥౧౧॥ మనసాకర్మణావాచాసజ్జనానుపసేవతే । యతఃకుతస్చిదానీయనిశ్యంతాస్త్రాణ్యవేక్షతే ॥౧౨॥

తవాసౌప్రథమామేకాంప్రాప్తౌభవతిభూమికాం ! ఏవంవిచార వాన్యస్యాత్సంసారోత్తా రణంప్రతి || ౧౩ || స
భూమికా వానితుక్తశ్చేషస్తాన్వర్యతిస్త్రుతః । విచారనామ్నీ మితరామాగ తోయోగ భూమికాం || ౧౪ ||
శుతిస్త్రుతినదాచారధారణాధ్యానకర్తృణః । ముఖ్యయావ్యాఖ్యయాఖ్యాతాశ్రయతి శ్రేష్ఠపణ్డితాః || ౧౫ || పదార్థ
ప్రవిభాగజ్ఞఃకార్యాకార్యవిర్ణయం , జానాత్యధికతశాప్రవ్యోగ్యహంకృహపతిర్యథా || ౧౬ || మదాభిమా ననూత్న
ర్యలోభమోహతిశాయితాం । బహిరప్యాస్థితామీష త్త్యజత్యహిరివత్వచం || ౧౭ || ఇత్థంభూతమతిశ్యాస్త్రు గురుసజ్జ
నసేవయా । సరహస్యమశేషేణయథావధిగచ్ఛతి || ౧౮ || అసంస్కృతాభిధామన్యాంతృతీయాంయోగభూమికాం త
తఃపతత్యసౌకాంతఃపుష్పశయ్యామినామలాం || ౧౯ || యథావచ్ఛాస్త్ర వాక్యార్థేమతిమా ధాయనిశ్చలాం తాపసాశ్ర
మవిశ్రాంతైర్ధ్యాత్మకథనక్రమైః || ౨౦ || శిలాశయ్యాసనాసీనోజరయ త్యాయురాతతం । వనావనివిహారేణ చిత్తోపశ
మశోభినా || ౨౧ || అసంగసుఖసౌఖ్యేనకాలంనయశినీతిమాన్ । అభ్యాసాత్సాధుశాస్త్రాంకరణాత్పుణ్యకర్మ
ణాం || ౨౨ || జన్తోర్యధావదేవేయంవస్తుదృష్టిఃప్రసీదతి । తృతీయాంభూమికాంప్రాప్యబుద్ధోసుభవతిస్వయం । ౨౩ ||
ద్విప్రకారమసంసర్గంతస్యభేదమిమంశుః । ద్వివిధోయమసంసర్గస్సామాన్యశ్చేష్ఠవీవచ || ౨౪ || నాహంకర్తా నభో
క్తాచనబాద్ధ్యోనచచాధకః । ఇత్యసజ్జనమర్థేషుసామాన్యాసంగనామకం || ౨౫ || పాక్ష్మ-ర్తనిర్మితంసర్వమీశ్వరాధీ
నమేవచ । సుఖంవాయదివాదుఃఖంకైవాత్రతవకర్తృతా || ౨౬ || భోగాభోగమహారోగాస్సంపదఃసరమాపదః
వియోగాయైవసంయోగాఅభయోవ్యాధయోధియాం || ౨౭ || కాలశ్చకలనోద్యుక్తస్సర్వభావాననారతం, అనాన్ధయే
చిభావానాంయదభావనమాన్తరం || ౨౮ || వాక్యార్థలబ్ధమనసస్సామాన్యోసావసంగమః, అసేనక్రమ యోగేనసంయో
గేనమహత్తనాం || ౨౯ || నాహంకరేశ్వరఃకర్తాకర్తృవాప్రా క్తనంమమ, కృత్వాదూరతరేనూనమితిశబ్దార్థభావనాం
యతేనమానసంశాన్తం తచ్ఛ్రేష్ఠాసంగఉచ్యతే । సన్తోషామో దమధురా ప్రథమోదేతి భూమికా || ౩౦ ||
భూమిఃప్రొదితమాత్రాన్తరమృతాం కురికేవసా । ఏషాహిపరి మృష్టాన్తరన్యాసాంప్రసవైకభూః || ౩౧ || ద్వి
తీయాఞ్చ తృతీయాఞ్చ భూమికాం ప్రాపుయాత్తతః, శ్రేష్ఠాసర్వకతాప్యేషా తృతీయాభూమికాశ్రమి || ౩౨ ||
భవతిప్రొద్ధితాశేష సంకల్ప కలనః పుమాన్ । భూమికా త్రితయాభ్యా సాదజ్ఞానే క్షయమాగతే || ౩౩ || స
మంసర్వత్రపశ్యంతిచతుర్థీంభూమికాంగతాః । అద్వైతేస్తేర్వమాయాతేద్వైతేచ ప్రళయంగతే । ౩౪ || పశ్యన్తిస్వ
ప్నవల్లంకంచతుర్థీంభూమికాంగతాః । భూమికాత్రితయంజాగ్రచ్ఛతుర్థీన్వప్నఉచ్యతే || ౩౫ || చిత్తస్తుశరవభాగ్గోచరి
లయంప్రవిలియతే । సత్వావశేషఏవాస్తేపఞ్చమీంభూమికాంగతాః । ౩౬ || జగద్వికల్పవోదేతిచి త్రస్యాత్రవికల్పనాత్ ।
పఞ్చమీంభూమికామేత్యసుషుప్తపదనామికాం || ౩౭ || శాస్త్రాశేషవిశేషాం శస్త్రీషత్యద్వైతమాత్రకః । గభీతద్వై
తనిర్భాసోముషితోన్తఃప్రబోధవాన్ || ౩౮ || సుషుప్తఘనవీవాస్తేపఞ్చమీంభూమికాంగతాః । నిరావరణదైతన్యసి
ష్టాస్సుప్తేపరాధికా || ౩౯ || అంతర్ముఖతయాతివృత్తబహిర్వృత్తిపరోపిసత్ । పరిశాంతతయానిత్యం నిద్రాభరివలత్య
తే || ౪౦ || కుర్వన్నభ్యాసమేతస్యాంభూమికాయాంవివాసనంషష్ఠీంతుర్యాభిధామన్యాంక్రమాత్పతతి భూమికా || ౪౧ ||
యిత్రనాసన్నసమూహోనాహంనాశ్యనహంకృతిః । కేవలంక్షీణమనసతస్తేద్వై తేతినిర్భయః || ౪౨ || నిర్గన్ధిశ్చాన్తసం
దేహూజీవన్ముక్తోవిభావనః । అనిర్వాణోఽనిర్వాణశ్చిత్రదీపఇవస్థితః || ౪౩ || పస్త్యాంభూమావసాస్థిత్యాసప్రమీం
భూమిమాపుయాత్ । విశేషాముక్తతాతూక్తాసప్రమీయోగభూమికా || ౪౪ || అగమ్యావచసాం శాస్త్రాసాసీమాసర్వ
భూమిషు । సర్వద్వంద్వవినిర్ముక్తాలక్ష్యలక్షణవర్జితా || ౪౫ || లోకానువర్తనంత్యక్త్యాత్యక్త్యా శాస్త్రానువర్తనం ।
దేహానువర్తనంత్యక్త్యాస్వాభ్యాసాపనయంకురు || ౪౬ || ఓంకారమాత్రమఖిలం విశ్వప్రజ్ఞాదిలక్షణం । వాచ్యవాచక
తాభేదాద్భేదేనానుపలబ్ధితః || ౪౭ || అకారమాత్రంవిశ్వస్యాదుకారస్తైజసస్త్రుతః । ప్రాజ్ఞోమకారఇ త్యేవంప

రిపశ్యేత్-మేణతు ||౪౯|| సమాధికాలాత్పై గ్రేవవిచిన్త్యాతిప్రయత్నతః | స్థూలసూక్ష్మక్రమాత్సర్వం చిదాత్మనివి
 లాపయేత్ ||౫౦|| చిదాత్మాహంనిత్యశుద్ధబుద్ధము క్తనదద్వయః | పరమానందసందోహూవాసుదేవోహమోమితి ||౫౧||
 ఆదిమధ్యావసానేషుఃఖంసర్వమిదంయతః | తస్మాత్సర్వంపరిత్యజ్యతత్వనిష్టోభవానఘ ||౫౨|| అవిద్యాతిమిరాతీ
 తంసర్వాభాసవివర్జితం | ఆనందమలంశుద్ధంమనోవాచామగోచరం ||౫౩|| శుద్ధానాంగోచరంసత్యంమనోవాచాంప
 రాత్పరం | ప్రజ్ఞానఘనమానందంబ్రహ్మస్తీతివిభావయేత్ ||౫౪|| *బ్రహ్మ* స్వామిస్తేవంశ్రుతిప్రకీ యోగాభ్యాసే
 మహాత్మరే | కుతోబభూవకేషాఞ్చిదుపేక్షాజ్ఞానవాదినాం ||౫౫|| —*శ్రీగురుమూర్తిః*— బ్రహ్మనుపేక్షాయో
 గేస్తిన్నుణాంజ్ఞానైకవాదిరాం | మహర్షిశాపగస్తత్వానభవత్పద్మసంభవ ||౫౬|| దధీచిగాతమాద్యాహిసర్వజ్ఞానై
 మహర్షయః | యుక్తమేవదదుశ్శాపంతాద్యశంజ్ఞానవాదినాం ||౫౭|| ఉక్తయోగోపయుక్తస్తజ్ఞానంయైర్లభ్యతేశుతేః
 సద్యఃక్రమేణవాముక్తాస్తేధన్యాస్సుర్మరొత్తమాః ||౫౮|| బ్రహ్మత్వైకత్వయోగస్సమహద్భిఃకార్యవీవతు | అశక్తా
 స్తోస్సవయంతతేత్యేవంజానంతిసాధవః ||౫౯|| జ్ఞానమాత్రేణజీవంతేప్యేతేయోగపరాజ్ఞుముఖాః | యోగంహిబహుమ
 న్యవేతన్నస్యాత్స్వైరచేష్టితం ||౬౦|| స్వైరచేష్టేవిహీనానాంసదాపావనకర్తృణాం | జ్ఞానినాంపరమంశ్రేయః క్రమా
 త్స్యాన్నాత్రసంశయః ||౬౧|| జ్ఞానశాస్త్రాద్విదంశ్రేష్ఠంయోగశాస్త్రమితీదృశీ | మతిస్సంజాయతేపుంసాంపూర్వపుణ్య
 శత్రైఃఖలు ||౬౨|| బ్రహ్మత్వవిజ్ఞానపురస్కృతంవినాయోగంసకన్యాసిభవేద్విమోచనం | సంసారబద్ధాద్భహుదుఃఖకార
 ణాదాత్రిత్యసర్వాణ్యపిసాధనానివా ||౬౩|| ప్రపంచసర్గాధికృతోపిపద్మజత్వంనిత్యమేకాన్తగతఃకథంబున | బ్రహ్మత్వ
 నోన్వైనియమేనసాదరంనిరంతరంతాద్యశయోగమాచర | * * * * * (౬౪)

—*ఇతి తత్వసారాయణ ఉపాసనాకాణ్డస్య ప్రథమపాదేనవమోధ్యామః*

శ్రీగురుమూర్తిః సూర్యోకేవలమేతంసయోగంసాంకృతయేబ్రవీత్ | దత్తాత్రేయశ్చభగవాన్సాష్టాంగం
 తంచతుర్ముఖం | అస్మైసాంకృతయేప్రాహదర్శనాఖ్యశ్రుతౌపురాతడహంతేప్రవక్ష్యామిసావభాసమనాశ్శు ||౬౫||
 దత్తాత్రేయోమహాయోగీభగవాన్భూతభావనః | చతుర్భుజోమహావిష్ణుర్వ్యోగసామ్బాజ్యదీక్షితః ||౬౬|| తస్యశిష్యోము
 నివరస్సాంకృతిర్నామభక్తిమాన్ | పప్రచ్ఛగురుమేకాన్తేప్రాజ్ఞలిర్విదయాన్వితః ||౬౭|| సాంకృతిః | భగవన్ బ్రూహి
 మేయోగంసాష్టాంగంసప్రపంచకం | యేనవిజ్ఞానమాత్రేణజీవన్ముక్తోభవామ్యహం ||౬౮|| దత్తాత్రేయః ||సాంకృతేశు
 ణవక్ష్యామియోగంసాష్టాంగదర్శనం | యమశ్చనియమశ్చైవతథైవాసనమేవచ ||౬౯|| సాణాయామస్తథాబ్రహ్మప్ర
 త్యాహారస్తతఃపరం | ధారణాచతథాధ్యానంసమాధిశ్చాప్తమంమునే ||౭౦|| అహింసాసత్యమస్తేయంబ్రహ్మచర్యస్స
 యార్జవం | ఉమాధృతిర్నితాహరశ్శౌచంచైవయమాదశ ||౭౧|| వేదోక్తేనప్రకారేణ వినాసత్యంతపోధన | కా
 యేనమనసావాచాహింసాహింసానచాన్యథా ||౭౨|| ఆత్మసర్వగతోచ్ఛేద్యోనగ్రాహ్యఇతియామతిః | సాచాహింసాప
 రాప్రోక్తామునేవేదాన్తవేదిభిః ||౭౩|| చతురాదీన్ద్రియైర్ద్వైష్టంశ్రుతంఘ్రాతంమునీశ్వర | తస్మైవోక్తిర్భవేత్సత్యంవిప్ర
 తన్నాన్యథాభవేత్ ||౭౪|| సర్వంసత్యంపరంబ్రహ్మనచాన్యదితియామతిః | తచ్చసత్యంపరంప్రోక్తం వేదాన్తజ్ఞాన
 పారక్షః ||౭౫|| అన్యదీయేత్యణేర్తేకాఞ్చనేమాక్తికేపిచ | మనసాపినివృత్తిర్యాతదస్తేయం విదుర్బుధాః ||౭౬|| ఆత్మ
 న్యనాత్మభావేనవ్యవహరవివర్జనం | యత్తదస్తేయమిత్యుక్తమాత్మవిద్భిర్మహామతే ||౭౭|| కాయేనమనసావాచా
 స్త్రీణాంపరివివర్జనం | ఋతౌభార్యాంతదాస్వస్యబ్రహ్మచర్యం తదుచ్యతే ||౭౮|| బ్రహ్మభావేమనశ్చారం బ్రహ్మచ
 ర్యంపరంతప | ఆశ్రమేప్రథమేచారంగౌణమాహుస్తుతస్తునే ||౭౯|| స్వాత్మవత్సర్వభూతేషుకాయేనమనసాగిరా | అ
 నుజ్ఞాయాదయాప్రోక్తానైవవేదాన్తవేదిభిః ||౮౦|| పుత్రమిత్రకళత్రేషురిపాచాత్మనిసంతతం | ఏకరూపంమనోయత్త

దానవంప్రోచ్యతేమయా ॥౧౮॥ కాయేనమనసావాచాశ్రుభిఃపరిపీడితే । బుద్ధితోభనిష్పత్తిర్యాతమాసామునిపుంగవ ।
 వేదాదేవవినిర్మితస్సంసారస్యనచాన్యథా । ఇతివిజ్ఞాననిష్పత్తిఃధృతిఃప్రోక్తాతువైదికైః ॥౨౦॥ అహమాత్మానచా
 న్యోస్తీత్యేవమప్రచ్యుతామతిః । యాసాచధృతిరత్రోక్తావేదవేదాంతపారకైః ॥౨౧॥ అల్పమృష్టాశనాభ్యాఞ్చచతు
 థాంశాపశేషకం । యత్తద్యోగానుగుణ్యేనభోజనంమితభోజనం ॥౨౨॥ స్వదేహమలనిర్మితోమృజ్జలాభ్యాంమహా
 మనే । యత్తచ్చౌచంభవేద్బాహ్యంమానసంమననంవిదుః ॥౨౩॥ అహంశుద్ధితిజ్ఞానంశౌచమాహుర్మనీషిణః । బ్ర
 హ్మేవాస్తీతియాప్రజ్ఞాశౌచంతత్రోత్తమంవిదుః ॥౨౪॥ అత్యంతమలినోదేహాదేహీచాత్యంతనిర్మలః । ఉభయోరంతరం
 జ్ఞాత్వాకస్యశౌచంవిధీయతే ॥౨౫॥ జ్ఞానశౌచంపరిత్యజ్యబాహ్యయోరమతేనరః । సమూఢః కాఞ్చనంత్యక్తావలో
 మ్మంగుష్ఠాతిసువ్రత ॥౨౬॥ జ్ఞానామృతేనతృప్తస్యకృతకృత్యస్యయోగినః । నచాస్తీకిఞ్చితగర్తవ్యమస్తీచేన్నసతత్వవిత్
 లోకత్రయేపితక్షవ్యంకేఞ్చిన్నాస్త్రాత్తవేదినాం । తస్మాత్సర్వప్రయత్నేనమునేహింసాదిసాధనైః ॥౨౭॥ అతానమక్ష
 రంబ్రహ్మసత్యజ్ఞానాదిలక్షణం । విదిత్వాయోగమాగ్గణ్యకృతకృత్యోభవాధునా ॥౨౮॥ తపస్సన్తోషమాస్తీక్యందానమీ
 శ్వరపూజనం । సిద్ధాంతశ్రవణంచైవహీర్మతిశ్చజప్రావ్రతం ॥౩౦॥ ఏతేచనియమాః ప్రోక్తాస్తాన్వత్సోమక్రమాచ్చుగ్ర
 ణు । నిత్యనైమిత్తికైస్సరైఃకర్మభిస్సాన్విత్రమోచితైః ॥౩౧॥ వేదోక్తేనప్రకారేణకృచ్ఛ్రాచాన్ద్రాగ్నితాదిభిఃశరీరశో
 షణంయత్తత్తపఃకర్మచ్యుతేబుధేః ॥౩౨॥ కోవామోక్షః కథంకేనసంసారంప్రతిపన్నవా ॥ ఇత్యాలోక నమగ్ధజ్ఞా
 న్తపశ్శంసన్తిపణ్డితాః ॥౩౩॥ యదృచ్ఛాలాభతోనిత్యంప్రీతిర్యాజాయలేన్యథాం । తత్సంతోషంవిదుఃప్రాజ్ఞాః పరిజ్ఞానై
 కతత్పరాః ॥౩౪॥ బ్రహ్మవలోకపర్యవ్యాప్తిరక్రమైర్లభేత్ప్రియంసర్వత్రవిగతస్నేహంసన్తోషంపరమంవిదుః ॥౩౫॥ శౌ
 తేస్తారేచవిశ్వాసాగురువాక్యేషుసర్వదా । బ్రహ్మస్తిత్వేచవిశ్వాసాయస్తదాస్తీక్యముచ్యతే ॥౩౬॥ న్యాయార్జితధనం
 శ్రాత్రక్షణ్యాయైదిశజనే । అన్యద్వాద్యత్ప్రదీయేతత్తద్దానంప్రోచ్యతేమయా ॥౩౭॥ రాగాద్యపేతంహృదయంవా
 గదుష్టాన్యతాదినా । హింసాదిరహితంకర్మయత్తదీశ్వరపూజనం ॥౩౮॥ సత్యంజ్ఞానమనంతజ్ఞుపరానన్దంపరంధృవం
 ప్రత్యగీత్యవగంతవ్యంవేదాంతశ్రవణంబుధాః ॥౩౯॥ వేదలౌకికమార్గేషుకుత్సితంకర్మయద్యవేత్ । తస్మిన్భవతియా
 లజ్జాహీన్యైవేతిప్రకీర్తితా ॥౪౦॥ స్మృత్యుక్తేషుసమస్తేష్వప్యనవద్యేషుకర్మసు । వైదికేషుచసర్వేషుశ్రద్ధాయాసామ
 తిర్చవేత్ ॥౪౧॥ గురుణాచోపదిష్టోపితస్త్రసంబద్ధవర్జితః । వేదోక్తేనైవమార్గేణమన్త్రాభ్యాసోజపస్త్పితః ॥౪౨॥ క
 ల్పసూత్రేయథావేదేధర్మశాస్త్రేపురాణకే । ఇతిహాసేచవృత్తిర్యాసజపఃప్రోచ్యతేమయా ॥ ౪౩॥ జపస్తద్వివిధః
 ప్రోక్తోవాచికోమానసస్తథా । వాచికోపాంశురుచ్చైశ్చద్వివిధఃపరికీర్తితః ॥౪౪॥ మానసోమననధ్యానభేదాత్ ద్వై
 విధ్యమాశ్రితః । ఉచ్చైర్జపాదుపాంశుశ్చసహస్రగుణఉచ్యతే ॥౪౫॥ మానసశ్చతథోపాంశోస్సహస్రగుణఉచ్యతే । ఉ
 చ్చైర్జపశ్చసర్వేషాంయథోక్తఫలదోభవేత్ ॥౪౬॥ నీచైశ్శోక్తిత్రైణచేన్నస్త్రీశ్చుక్తితస్మాన్నిష్ఫలభవేత్ । తస్మా
 దుపాంశురేవస్యాదుత్తమోవాచికోజపః ॥౪౭॥ స్వస్తికంగోముఖంపద్మంవీరసిహ్నసనేతథా । భద్రంముక్తాసనజ్ఞాచవ
 మయూరాసనమేవచ ॥౪౮॥ సుఖాసనసమాఖ్యాఞ్చనవమంమునిపుంగవ । ఆసనానిసమస్తానిజేతవ్యానిమనీషిణః ॥౪౯॥
 జానూర్వోరస్తరేకృత్వాసమ్యక్పాదతలేఉభే । సమగ్రీవశరఃకాయస్వస్తికంనిత్యమభ్యసేత్ ॥౫౦॥ సవ్యేదక్షిణగుల్ఫ
 స్తుప్తృపార్శ్వేనియోజయేత్ । దక్షిణేపితథాసవ్యంగోముఖంతత్ప్రచక్షతే ॥౫౧॥ అంగుష్ఠావధిగృహ్ణీయాద్ధస్తాభ్యాం
 వ్యుత్కర్రమేణతు । ఊర్వోరుపరివిప్రేన్ద్రకృత్వాపాదతలద్వయం ॥ ౫౨॥ పద్మాసనంభవేత్ప్రాజ్ఞసర్వరోగభ
 యాపహం । ప్రాయోణబహవోలోకేతిన్ద్ర్యైవయోగినః ॥౫౩॥ దక్షిణేతరపాదస్తదక్షిణోరుణివిన్యసేత్ । ఋ
 జుకాయస్సమాసీనోపిరాసనముదాహృతం ॥౫౪॥ గుల్ఫేతువృషణస్యాధస్తీవిన్యాఃపార్శ్వయోఃక్షిపేత్ । పార్శ్వ

పాదోచపాణిభ్యాం దృఢంబద్ధ్యాసునిశ్చలం ॥౫౫॥ భద్రాసనంభవేదేతద్విషరోగవినాశనం । అభద్రనాశనస్తాత్త
త్సర్వదుఃఖాపహంసృతాం ॥౫౬॥ నిషిడ్యసీవినీంసూక్ష్మాందక్షిణేతరగుల్ఫతః । వామంయామ్యేనగుల్ఫేన ముక్తాసనమి
దంభవేత్ ॥౫౭॥ మేఢాదుపరినిక్షిప్యసవ్యంగుల్ఫంతతోపరి । గుల్ఫాంతరఞ్చసంక్షిప్యముక్తా సనమిదం మునే ॥౫౮॥
కూర్పరాగ్రేమునిశ్రేష్ఠనిక్షిపేన్నాభిపార్శ్వయోః । భూమ్యాంపాణితలద్వంద్వంనిక్షిప్యైకాగ్ర మానసః ॥౫౯॥ సము
న్నతశిరఃపాదోదణ్డవద్యోమ్నిసంస్థితః । మయూరాసనమేతత్సృత్సర్వపాపప్రణాశనం ॥౬౦॥ యేన కేనప్రకారేణసు
ఖంధైర్యఞ్చజాయతే । తస్సుఖాసనమిత్యుక్త మశక్తస్తత్సమాశ్రయేత్ ॥౬౧॥ ఆసనంవిజితం యేనజితం తేనజగ
త్త్రయం । అనేనవిధినాయుక్తఃప్రాణాయామంసదాకురు ॥౬౨॥ శరీరంతావదేవస్యాత్షణ్డవత్సంగులాత్త కం । దేహ
మధ్యేశిఖిస్తానంతప్రజాంబూనదప్రభం ॥౬౩॥ త్రికోణంమనుజానాస్తుసత్యముక్తం హిసాంకృతే । గుదాత్తుద్వ్యంగులా
దూర్ధ్వంమేఢాత్తుద్వ్యంగులాదధః ॥౬౪॥ దేహమధ్యంవిజానీహిమనుజానాంహిసాంకృతే । కన్దస్థానంమునిశ్రేష్ఠమూ
లాధారంనవాంగులం ॥౬౫॥ చతురంగులమాయామవిస్తారంమునిపుంగవ । కుక్కుటాణ్డవదాకారం భూషితస్తుశ్వ
గాదిభిః ॥౬౬॥ తన్నధ్యేనాభిరిత్యుక్తంయోగజ్ఞైర్నునిపుంగవ । కన్దమధ్యేస్థితానాడీసుఖమేతిప్రకీర్తితా ॥౬౭॥ తిష్ఠ
న్తిపరితస్తస్యానాడయోమునిపుంగవ । ద్విసప్తతీసహస్రాణితాసాంముఖ్యాశ్చతుర్దశ ॥౬౮॥ సుఖమ్నాపింగళాతద్వ
దిశాచైవసరస్వతీ । పూషాచవరుణాచైవహస్తీజిహ్వాయశస్వినీ ॥౬౯॥ అలంబుసాకుహూజ్యైవవిశ్వోదారా యశస్వి
నీ । శంఖినీచైవగాన్ధారాఇతిముఖ్యాశ్చతుర్దశ ॥౭౦॥ ఆసాంముఖ్యమాప్తిస్రస్తిసృష్ట్యేకోతమోక్షమా । బ్రహ్మనాడీ
తిసాప్రోక్తామునేవేదాంతవేదిభిః ॥౭౧॥ పృష్ఠమధ్యస్థితేనాస్థావీణాదణ్డేనసువ్రతసహమస్తకపర్యంతం సుఖమ్నాసం
ప్రతిష్ఠితా ॥౭౨॥ నాభికన్దాదధస్థానంకుణ్డల్యాద్వ్యంగులంమునే । అష్టప్రకృతిరూపాసాకుణ్డలీమునిసత్తమ ॥౭౩॥ య
థావద్వాయుచేష్టాశ్చజలాన్నాదీనిత్యశః । పరితఃకన్దపార్శ్వేషునిరుద్యేవసదాస్థితా ॥౭౪॥ స్వముఖేన సదావేష్య
బ్రహ్మరస్థ్రముఖంమునే సుఖమ్నాయాశ్చశాసవ్యేదక్షిణేపింగళాస్థితా ॥౭౫॥ సరస్వతీకుహూజ్యైవసుఖమ్నాపా
ర్శ్వయోస్థినీతే । గాన్ధారాహస్తీజిహ్వచఇశాయఃపృష్ఠపూర్వయోః ॥౭౬॥ కుహూశ్చహస్తీజిహ్వాయామధ్యేవిశ్వోద
రాస్థితా । యశస్విన్యాఃకుహూర్చధ్యేవరుణాసుప్రతిష్ఠితా ॥౭౭॥ పూషాయాశ్చసరస్వత్యామధ్యేప్రోక్తాచశంఖినీ । అ
లంబుసాస్థితాపాయుపర్యంతంకన్దమధ్యగా ॥౭౮॥ పూర్వభాగే సుఖమ్నాయారాకాయాస్సంస్థితాకుహూః । అధ
శ్చోర్ధ్వంస్థితానాడీవామనాసాంతమిష్యతే ॥౭౯॥ ఇశాతుసవ్యనాసాంతంసంస్థితామునిపుంగవ । యశస్వినీ చవామ
స్యపాదాంగుస్తాంతమిష్యతే ॥౮౦॥ పూషావామాక్షిపర్యంతా పింగళాయాస్తుపృష్ఠతః । పయస్వినిచయామ్యస్యకర్ణాంతం
ప్రోచ్యతేబుధ్దేః ॥౮౧॥ సరస్వతీతథాచోద్ధాజిహ్వయాశ్చతథామునేహస్తీజిహ్వతథాసవ్యపాదాంగుస్తాంతమిష్యతే ॥
శంఖినీనామయానాడీసవ్యకర్ణాంతమిష్యతే । గాన్ధారాసవ్యనేత్రాంతాప్రోక్తావేదాంతవేదిభిః ॥౮౩॥ విశ్వోదారాభిధా
నాడీకన్దమధ్యేవ్యవస్థితా । ప్రాణాపానస్తథావ్యావస్సమానోదానవచ ॥౮౪॥ నాగఃకూర్మశ్చకృకోదేవదత్తోధనంజ
యః । ఏతేనాడీసుసర్వాసుచరన్తిదశవాయవః ॥౮౫॥ తేషుప్రాణాదయఃపఞ్చముఖ్యాఃపఞ్చసుసువ్రత । ప్రాణసంజ్ఞస్త
థాపానఃపూజ్యఃప్రాణస్తయోర్నునే ॥౮౬॥ ఆస్యనాసికయోర్చధ్యేనాభిమద్యేతథాహృది । ప్రాణసంజ్ఞోనిలోనిత్యంవ
ర్తతేమునిసత్తమ ॥౮౭॥ అపానోవర్తతేనిత్యంగుదమధ్యోరుజానుషు । ఉదరేనకలేకట్యాంనాభౌజంఘ్రేచసువ్రత ॥౮౮॥
వ్యానశ్శ్మిత్రాక్షిమధ్యేచకకుభ్యాంగుల్ఫయోరపిప్రాణస్థానేగ శేచైవవర్తతేమునిపుంగవ ॥౮౯॥ ఉదానసంజ్ఞోవిజ్ఞేయః
పాదయోర్నస్తయోరపి । సమానస్సర్వదేహేషువ్యాప్యోష్ఠత్యనుశయం ॥౯౦॥ నాగాదివాయవః పఞ్చత్వగఢ్యాదిషు
సంస్థితాః । నిశ్వాసోచ్ఛ్వాసకాశ్చిక్తాఃప్రాణకర్తృహిసాంకృతే ॥౯౧॥ ఉద్గారాదిగుణఃప్రోక్తోనాగాఖ్యస్యమహాము

నే । ధనంజయస్యశోభాదికర్తృప్రోక్తస్తుసాంకృతే ॥౯౨॥ నిమీలనాదికూర్తస్యతుధాతుకృకరస్యచ । దేవదత్తస్యవిప్రే
న్ద్రగ్రీతస్థిగ్రీకర్తృప్రకీర్తితం ॥౯౩॥ అపానాఖ్యస్యవాయోస్తువిణ్వాత్తాదివిసజ్జనం । సమానస్సర్వసామీప్యంకరోతిమునిపుం
గవ ॥౯౪॥ ఉదానఊర్ధ్వగమనంకరోత్యేవనసంశయః । వ్యానోవివాదకృత్యోక్తోమునేవేదాంతవేదిభిః ॥౯౫॥ సుషు
మ్నాయాశ్శివోదేవఇదాయాదేవతాహరిః । పింగళాయావిరిచ్ఛస్సాన్యస్సరస్యత్యావిరాణ్మనే ॥౯౬॥ పూషాధిదైవతః
ప్రోక్తోవరుణావాయుదేవతా । హస్తిజిహ్వభిధాయాస్తువరుణోదేవతాభవేత్ ॥౯౭॥ యశస్విన్యామునిశ్రేష్ఠభగ
వాక్భాస్కరస్తథా । అలంబుషాయాధర్మాత్కావరుణఃపరికీర్తితః ॥౯౮॥ కుహూస్తుదేవతాప్రోక్తాగ్ధారీచేన్ద్ర
దేవతా । శంఖిన్యాశ్చన్ద్రమాస్తద్వత్పయస్విన్యాఃప్రజాపతిః ॥౯౯॥ విశ్వోదారాభిధాయాస్తుభగవాన్పావకఃపతిః
ఇళాయాశ్చన్ద్రమానిత్యంచరత్యేవమహామునే ॥౧౦౦॥ పింగళాయారవిస్తద్వస్తునేవేదవిదాంవర । అథకాలవిశేషా
స్తేప్రోచ్యస్తేశ్రుణుసాదరం ॥౧౦౧॥ పింగళాయాఇళాయాస్తువాయోస్సంక్రమణిచ్ఛయత్ । తదుత్తరాయణంప్రో
క్తంమునేవేదాంతవేదిభిః ॥౧౦౨॥ ఇళాయాఃపింగళాయాస్తుప్రాణసంక్రమణంమునే । దక్షిణాయనమిత్యుక్తంపిం
గళాయామితిశ్రుతిః ॥౧౦౩॥ ఇళాపింగళయోస్సంధిం యదాప్రాణస్సమాగతః । అమావాస్యాతదాప్రోక్తాదేహే
దేహభృతాంవర ॥౧౦౪॥ మూలాధారంయదాప్రాణఃప్రవిష్టఃపణ్డితోత్తమ । తదాద్యంవిషువంప్రోక్తం తాపనైస్తా
పసోత్తమ ॥౧౦౫॥ ప్రాణసంజ్ఞోమునిశ్రేష్ఠమూర్ధానంప్రవిశేద్యదా । తదన్త్యంవిషువంప్రోక్తం తాపనైస్తత్వచిన్ద
రైః ॥౧౦౬॥ నిశ్వాసోచ్ఛ్వాసనంసర్వంమాసానాంసంక్రమోభవేత్ । ఇళాయాఃకుణ్డలీస్థానంయదాప్రాణస్సమాగతః ।
సోమగ్రహణమిత్యుక్తంతదాతత్వవిదాంవర । యదాపింగళయాప్రాణఃకుణ్డలీస్థానమాగతః ॥౧౦౭॥ తదాతదాభ
వేత్సుర్యగ్రహణంమునిపుంగవ । శ్రీపర్వతంశిరస్థానేకేదారస్తులలాటకే ॥౧౦౮॥ వారాణసీమహాప్రాజ్ఞభ్రువోఘ్రా
ణస్యమధ్యమే । కురుక్షేత్రంకుచస్థానేప్రయాగంహృత్సరోరుహే ॥౧౦౯॥ చిదంబరస్తుకృష్ణన్ద్రే ఆధారేకమలాల
యం । ఆత్మతీర్థంసముత్సృజ్యబాహ్యాస్తీర్థానియోవ్రశేత్ ॥౧౧౦॥ కరస్థానమహాతత్పత్త్యక్త్యాకాచంవిమార్గతే । భా
వతీర్థంపరంతీర్థంప్రమాణంసర్వకర్తృసు ॥౧౧౧॥ అన్యథాలింగ్యతేకాంతాభావేనదుహితాన్యథా । అతశ్చేష్ఠతమం
నిత్యంభావతీర్థంమహామునే ॥౧౧౨॥ స్తీర్థానితోయపూర్ణానిదేవాకాష్ఠాదినిర్మితాన్ । యోగినోనప్రపద్యన్తేస్వా
త్ప్రప్రత్యయాకారణాత్ ॥౧౧౩॥ బహిస్తీర్థాశ్చరంతీర్థమన్తస్తీర్థం మహామునే ॥ ఆత్మతీర్థం మహాతీర్థమన్యస్తీర్థంనిరర్థ
కం ॥౧౧౪॥ చిత్తనున్ద్రతందుష్టంతీర్థస్సానైర్మశుద్ధ్యతి । శతశోపిజలైర్ధాతంసురాభాణ్డమివాశుచి ॥౧౧౫॥ విషువా
యినకాలేషుగ్రహణేచాన్తరేసదా । వారాణస్యాదికేస్థానేస్నాత్వాశుద్ధోభవేన్నరః ॥౧౧౬॥ జ్ఞానయోగ పరా
ణాస్తుపాదప్రత్యోభితంజలం । భావశుద్ధ్యర్థమజ్ఞానాంతస్తీర్థంమునిపుంగవ ॥౧౧౭॥ తీర్థేదానేజపేయజ్ఞేకాష్ఠపాషాణ
కేసదా । శివంపశ్యతిమూఢాత్మాశివేదేహేప్రతిష్ఠితే ॥౧౧౮॥ అవ్రష్ఠంశివమత్సృజ్యబహిష్ఠంయస్తుసేవతే । హ
స్తస్థంపిణ్డమత్సృజ్యలిహేత్కూర్పరమాత్మనః ॥౧౧౯॥ శివమాత్మనిపశ్యన్తిప్రతిమాసునయోగినః । అజ్ఞానాం భావనా
ర్థాయప్రతిమాఃపరికల్పితాః ॥౧౨౦॥ అపూర్వమపరంబ్రహ్మస్వాత్మానంసత్యమద్వయం । ప్రజ్ఞానఘనమానందంయః
పశ్యతినపశ్యతి ॥౧౨౧॥ నాడీపుష్పం సదాసారంసరభావంమహామునే । గమత్సృజ్యత్తనాత్మావమహామిత్యవధార
య ॥౧౨౨॥ అశరీరంశరీరేషుమహాన్తంవిభుమీశ్వరం । ఆనందమక్షరంసాత్మాత్త్వాధీరోనశోచతి ॥౧౨౩॥ నిభేదజన
కేజ్ఞానేనష్టేజ్ఞానబలాన్తునే । ఆత్మనోబ్రహ్మణోభేదమనన్తంకఃకరిష్యతి * * * * * (౧౨౪)

— * ఇతితత్వసారాయణేఉపాసనాకాండస్య ప్రథమపాదేదశమోధ్యాయః * —

సాంకృతిః ॥ సమ్యక్కథయమేబ్రహ్మన్నాడీశుద్ధిం సమాసతః । యయాశుధ్యాసదాధ్యాయకా జీవన్ముక్తోభవాప్య
హం ॥౧॥ దత్తాత్రేయః ॥ సాంకృతేశ్శ్రుణువత్సోమినాడీశుద్ధింసమాసతః । విద్యుక్తకర్తృసంయుక్తఃకామసంకల్పవర్జి

తః ॥౨॥ యమాద్యష్టాంగసంయుక్తశ్చాంతస్సత్యపరాయణః । స్యాత్తన్యవస్థితస్సమ్యక్జ్ఞానిభిశ్చ సుశిక్షితః ॥౩॥ పర్వ
తాగ్రేనదీప్తిరేబిల్వమూలేవనేథవా । మనోరమేశుచోదేశేమతంకృత్వాసమాహితః ॥౪॥ ఆరభ్యచాసనంపశ్చాత్పా
జ్ఞుభోదజ్ఞుభోపివా । సమగ్రివశిరఃకాయస్సంవృతాస్యస్సునిశ్చలః ॥౫॥ నాసాగ్రేశశభృద్భింబే బిన్దుమధ్యస్తురీ
యకం । స్రవంతమమృతంపశ్యేన్నేత్రాభ్యాంసుసమాహితః ॥౬॥ ఇశాయాఃప్రాణమాకృష్యపూరయిత్వోదరస్థితం
తతోగ్నిదైహమధ్యస్థంధ్యాయకజ్వాలావలీయుతం ॥౭॥ బిన్దునాదసమాయుక్తమగ్నిబీజం విచిన్తయేత్ । పశ్చాద్విరే
చయేత్సమ్యక్పాణింపింగళయాబుధః ॥౮॥ పునఃపింగళయాపూర్యవన్నిబీజమనుస్తరేత్ । పునర్విరేచయేద్ధిమాని
శయైవశనైశ్చవైః ॥౯॥ త్రిచతుర్వాసరంవాథత్రిచతుర్వారమేవనా । షట్కృత్వోవిచరేన్నిత్యంరహస్యేవంత్రిసంధిషు ॥౧౦॥
నాడీశుద్ధిమవాప్నోతిపృథక్చిన్తోపలక్షితః । శరీరలఘుతాదీప్తిర్వస్తేర్జ్వరవర్తనః ॥౧౧॥ నాదాభివ్యక్తిరేత్యేతచ్చి
న్తంతస్సిద్ధిసూచకం । యావదేతానిసంపశ్యేత్తావదేవంసమాచరేత్ ॥౧౨॥ అథవైతత్పరిత్యజ్యస్వాత్మశుద్ధింసమా
చరేత్ । ఆత్మానిత్యస్సదాశుద్ధస్సుఖరూపస్వయంప్రభః ॥౧౩॥ అజ్ఞానాన్తలినోభాతిజ్ఞానాచ్ఛుద్ధోవిభాత్యయం । అ
జ్ఞానమలపంకంయః తాళయేత్జ్ఞానతోయతః ॥౧౪॥ సఏవసర్వదాశుద్ధో నాన్యః కర్తృతతోహిసః । ప్రాణా
యామక్రమంవత్సేసాంకృతేశుణుసాదరం ॥౧౫॥ ప్రాణాయామఇతిప్రోక్తోరేచపూరకకుంభకైః । వర్ణత్రయాత్త
కాఃప్రోక్తారేచ పూరకకుంభకాః ॥౧౬॥ సఏషప్రణవః ప్రోక్తఃప్రాణాయామస్తు తన్మయః । ఇశయా వాయు
మాకృష్యపూరయిత్వోదరస్థితం ॥౧౭॥ శనైష్టేడశభిర్తాత్రైరకారంతత్రసంస్తరేత్ । పూరితంధారయేత్పశ్చాచ్ఛతుష్ట
ష్ట్యాతుమాత్రయా ॥౧౮॥ ఉకారమూర్తిమత్రాపిసంస్తరత్ప్రణవంజపేత్ । యావద్వాసకృతేతావద్ధారయేజ్జపతత్ప
రః ॥౧౯॥ పూరితంరేచయేత్పశ్చాన్తకారేణానిలంబుధః । శనైఃపింగళయాతత్రద్వాత్త్రింశంతాత్రయాపునః ॥౨౦॥
ప్రాణాయామోభవేదేషస్తతశ్చైవంసమభ్యసేత్ । పునఃపింగళయాపూర్యమాత్రైష్టేడశభిస్తథా ॥౨౧॥ అకా
రమూర్తిమత్రాపిస్తరేదేకాగ్రమానసః । ధారయేత్పూరితంవిద్వాత్పూరితంసజ్జపన్వశీ ॥౨౨॥ ఉకారమూర్తింసం
ధ్యాయాచ్ఛతుష్టష్ట్యాతుమాత్రయా । మకారస్తుస్తరత్పశ్చాద్రేచయేదిడయానిలం ॥౨౩॥ ఏవమేవపునః కుర్యాదిడ
యాపూర్యబుద్ధిమాన్ । ఏవంసమభ్యసేన్నిత్యంపాణాయామంమునీశ్వర ॥౨౪॥ ఏవమభ్యాసతోనిత్యం పాణ్డా
సాత్జ్ఞానవాణభవేత్ । వత్సరాద్భగ్నిహ్నివిద్వాత్స్యాత్తస్మాన్నిత్యం సమభ్యసేత్ ॥౨౫॥ యోగాభ్యాసరతోని
త్యంస్వధర్మనిరతశ్చయః । ప్రాణసంయమనేవైవజ్ఞానాన్తుక్రోభవివృత్తి ॥౨౬॥ బాహ్యదాపూరణంవాయోరుదరేపూర
కోహిసః । సంపూర్ణకుంభవద్వాయోగ్ధారణంకుంభకోభవేత్ ॥౨౭॥ బహిర్విరేచనం వాయోరుదరాద్రేచక స్సన్నితః ।
ప్రస్ఫేదజనకోయస్తుప్రాణాయామేషుసోధమః ॥౨౮॥ కంపనంమధ్యమం విద్యాదుత్థానఞ్చోత్తమం విదుః । పూ
ర్యపూర్వంప్రకుర్వీతయావదుత్థానసంభవః ॥౨౯॥ సంభవత్యుత్తమేప్రాజ్ఞఃప్రాణాయామేసుఖీభవేత్ । ప్రాణాయా
మేనచిత్తస్తుశుద్ధంభవతిసుప్రత ॥౩౦॥ చిత్తేశుద్ధేశుచిస్సాత్మాత్పత్త్యోజ్యోతిర్వ్యవస్థితం । ప్రాణశ్చిత్తేనసంయుక్తఃప
రమాత్మనితిష్ఠతి ॥౩౧॥ ప్రాణాయామపరస్యాస్యపురుషస్యమహాత్మనః । దేహశ్చోత్తిష్ఠతేనకించితజ్ఞానాద్విముక్త
తా ॥౩౨॥ రేచకంపూరకంముక్తాకుంభకంనిత్యమభ్యసేత్ । సర్వపాపవినిర్ముక్తస్సమ్యక్జ్ఞానమవాప్నుయేత్ ॥౩౩॥
మనోజవత్సమాప్నోతిపలితాదిచనశ్యతి । ప్రాణాయామైకనిష్ఠస్యనకించీదపిదుర్లభం ॥౩౪॥ తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన
ప్రాణాయామాన్ సమభ్యసేత్ । వినియోగాన్ప్రవక్ష్యామిప్రాణాయామస్యసుప్రత ॥౩౫॥ సన్ధ్యయోద్భగ్నిహ్నికా
లేపిమధ్యాన్తేవాథవాసదా । బాహ్యంప్రాణంసమాకృష్యపూరయిత్వోదరేణచ ॥౩౬॥ నాసాగ్రేనాభిమధ్యేచపా
దాంగుష్ఠేచధారయేత్ । సర్వరోగవినిర్ముక్తోజీవేద్వర్షశతంసరః ॥౩౭॥ నాసాగ్రధారణాద్వాపిజితోభవతిసుప్రత । స

ర్వరోగనిష్ఠత్తిస్సన్యన్నాభిమ ధ్యేతుధారణాత్ || ౩౦ || శరీరలఘుతావిప్రపాదాంగుష్ఠేనిరోధనాత్ | జిహ్వాయావా
 యుమాకృష్యయఃపిబేత్సతతంనరః || ౩౧ || శ్రమదాహానివిర్ముక్తోయోగీనిరోగతామియాత్ | జిహ్వాయావాయుమా
 కృష్యజిహ్వములేనిరోధయేత్ || ౩౨ || యఃపిబేదమృతంశుద్ధంవ్యాధిభిర్నుచ్యతేహిసః | ఇడయావేదతత్వజ్ఞతథాపింగళ
 యైవచ || ౩౩ || నాభానిరోధయేత్తేనవ్యాధిభిర్నుచ్యతేనరః | మాసమాత్రం త్రిసప్తాభ్యాంజిహ్వయారోష్యమాతుతం
 అమృతజ్ఞపిబన్నాఖౌమన్దమన్దనిరోధయేత్ | వాతజాఃపిత్తజాదోషానశ్యన్త్యేవనసంశయః || ౩౪ || నాసాభ్యాంవా
 యుమాకృష్యనేత్రద్వంద్వేనిరోధయేత్ | నేత్రరోగావినశ్యన్తితథాశ్శ్రీతనిరోధనాత్ || ౩౫ || తథావాయుంసమా
 రోష్యధారయేచ్ఛిరసిస్థితం | శిరోరోగావినశ్యన్తిసత్యముక్తంహిసాంకృతే || ౩౬ || స్వస్తికాసనమాస్థాయసమాహీ
 తమనాస్తథా | అపానమూర్ఛ్యముత్తాప్యప్రణవేనశనైశ్శనైః || ౩౭ || హస్తాభ్యాన్ధారయేత్సమ్యక్గర్హ్వాదికరణానిచ |
 అంగుష్ఠాభ్యాంమునేశోత్రేతద్జనీభ్యాస్తుచతుషీ || ౩౮ || నాసాపుటావథాన్యభ్యాంప్రచ్ఛాద్యకరణానివై | ఆనన్దావి
 ర్భవోయావత్తావన్తుర్ధనిధారయేత్ || ౩౯ || పాణిఃప్రయాత్యనేనైవబ్రహ్మరథగ్రిమహామునే | బ్రహ్మరథగ్రితేవా
 యానాదశ్చేత్పద్యతేనఘ || ౪౦ || శంఖధ్వనినిభశ్చ దౌమధ్యేమేఘు ధ్వనిర్యథా | శిరోమధ్యగతేవా యోగిరిప్ర
 స్రవణంయథా || ౪౧ || పశ్చాత్పీఠోమహాప్రాజ్ఞాస్సత్తాదాత్తోస్తుఖోభవేత్ | పునస్తత్జ్ఞాననిష్ఠత్తియోగాత్సం
 సారనిష్ఠుతిః || ౪౨ || దక్షిణేతరగుల్ఫేననీవినీపీడయేత్త్విరాం | సవ్యేతరేణగుల్ఫేనపీడయేద్బుద్ధిమాన్మరః || ౪౩ || జా
 నోర్వరధస్థితాంసద్ధింస్త్వత్వాదేవంత్రియంబకం | వినాయకశ్చసంస్త్వత్యతథావాగీశ్వరీంపునః || ౪౪ || లింగవాల్మాత్స
 మాకృష్యవాయుమప్యగ్రతోమునే | ప్రణవేననియుక్తేనబిన్దుయుక్తేనబుద్ధిమాన్ || ౪౫ || మూలాధారస్యవిప్రేన్ద్రమధ్యే
 తస్తునిరోధయేత్ | నిరుద్ధవాయునాదీప్తోవన్తిరూహతికుండలీం || ౪౬ || పునస్సుషుమ్నయావాయుర్వన్తినాసహగచ్ఛ
 తి | ఏవమభ్యస్యతస్తస్యజితోవాయుర్భవేద్భృశం || ౪౭ || ప్రస్వేదఃప్రథమఃపశ్చాత్కంపనంమునిపుంగవ | ఉత్తాన
 శ్చశరీరస్యచిన్తామేతజ్జితేనిలే || ౪౮ || ఏవమభ్యస్యతస్తస్యమూలరోగోవినశ్యతి | భగంధరశ్చనష్టంస్యాత్సర్వరోగశ్చ
 సాంకుతే || ౪౯ || పాతకానివినశ్యన్తితుదాణిచమహాన్తిచ | నష్టే పాపేవిశుద్ధంస్యాచ్చిత్తదర్పణమద్భుతం || ౫౦ ||
 పునర్బ్రహ్మాదిభోగేభ్యోవై రాగ్యంజాయతేహృదివిరక్తస్యతుసంసారాత్ జ్ఞానంకైవల్యసాధనం || ౫౧ || తేనపా
 శాపహానిస్సాన్తజ్ఞానాదేవసదాశివః | జ్ఞానామృతరసోయేనసకృదాస్వాదితోభవేత్ || ౫౨ || ససర్వకార్యముత్సన్న
 జ్యతలైవపరిధావతి | జ్ఞానస్వరూపమేవాహుర్జగదేతద్విచక్షణాః || ౫౩ || అర్థస్వరూపమజ్ఞానాత్పశ్యన్త్యన్యేకుదృష్ట
 యః | ఆత్మస్వరూపవిజ్ఞానాదజ్ఞానస్యపరిక్షయః || ౫౪ || క్షిణేజ్ఞానేమహాప్రాజ్ఞరాగాదీనాంపరిక్షయః | రాగాద్య
 సంభవేప్రాజ్ఞపుణ్యపాపవిమర్దనం || ౫౫ || తయోర్నాశేశరీరేణపునస్సంప్రయుజ్యతే | ప్రాణాయామస్యవిద్ధిత్వం
 ఫలమేతన్నసిశ్వర || ౫౬ || ప్రత్యాహారంవదామ్యద్యసాంకృతేశుణసువ్రత | యస్యశ్రవణమాత్రేణ సద్యశ్శుద్ధోభవి
 ష్యసి || ౫౭ || ఇన్ద్రియాణాంవిచరతాంవిషయేషుస్వభావతః | బలాదాహరణం తేషాంప్రత్యాహారస్సఉచ్యతే || ౫౮ || య
 త్పశ్యతితుతత్సర్వంబ్రహ్మపశ్యత్సమాహితః | ప్రత్యాహారోభవేదేషబ్రహ్మవిద్భిఃపురోదితః || ౫౯ || యద్యచ్ఛుద్ధమ
 శుద్ధంవాకరోత్యామరణాన్తికం | తత్సర్వంబ్రహ్మణేకుర్యాత్ప్రత్యాహారస్సఉచ్యతే || ౬౦ || అధవానిత్యకర్తాణిబ్ర
 హ్మరాధనబుద్ధితః | కామ్యానిచతథాకుర్యాత్ప్రత్యాహారస్సఉచ్యతే || ౬౧ || అధవావాయుమాకృష్యస్థానాత్థా
 ననిరోధయేత్ | దంతమూలాత్తథాకణ్ఠకణ్ఠామరసిమారుతం || ౬౨ || ఉరోదేశాత్సమాకృష్యనాభిదేశేనిరోధయేత్
 నాభిదేశాత్సమాకృష్యకుంజుల్యాన్తనిరోధయేత్ || ౬౩ || కుంజులీదేశతోవిద్వాన్మూలాధారేనిరోధయేత్ | అధాపానా
 త్కటిద్వంద్వేతథోరాచసుమధ్యమే || ౬౪ || తస్మాజ్ఞానుద్వయేజంఘపాదాంగుష్ఠేనిరోధయేత్ | ప్రత్యాహారోయ

ముక్తస్తుప్రత్యాహరపరైఃపురా ॥౭౪॥ ఏవమధ్యాసయ్యుక్తస్యపురుషస్యమహాత్మనః । సర్వపాపానినశ్యంతిభవరో
గశ్చసువ్రత ॥౭౫॥ నాసాభ్యాంవాయుమాకృష్యనిశ్చలస్వస్తికాశనః । పూరయేదనిలంవిద్వానాపాదతలమస్తకం ॥౭౬॥
పశ్చాత్పాదద్వయేతద్వన్మూలాధారేతతైవచ । నాభికన్దేచహృన్త్యధ్యేకణ్డమూలేచతాటుకే ॥౭౭॥ భువోర్మధ్యే
లలాటేచతథామూర్ధనిధారయేత్ । దేహేత్వాత్మమతింవిద్వాన్సమాకృష్యసమాసతః ॥౭౮॥ ఆత్మనాత్మనినిర్ద్వ
ద్వేన్విట్కల్పేనిరోధయేత్ । ప్రత్యాహరస్సమాఖ్యాతస్సత్వాద్వేదాంతవేదిభిః ॥౭౯॥ ఏవమధ్యాస్యతస్తస్యనకేజ్జిదపిదు
ర్లభం । ఇహావాముత్రవాలోకేవిద్యతేమునిపుంగవ ॥౮౦॥ ఆత్మానందేహగంబుద్ధ్యాసమాకృష్యవివేకతః । ఇన్ద్రియేష్వ
సకృద్యోగీవిక్తస్థానిరోధయేత్ ॥౮౧॥ ఇన్ద్రియేషునిరుద్ధచ్చతథాత్మానంతతోబలాత్ । ఆకృష్యాథేషుయోగీన్ద్రియా
త్తుబుద్ధ్యానిరోధయేత్ ॥౮౨॥ తథార్థాసక్తమాత్మాసమాకృష్యమనసిస్వయం । నిరోధయేన్నహాపాఞ్చస్తజ్జుబుద్ధౌ
తతఃపరం ॥౮౩॥ బుద్ధేరపినమాకృష్యమహాత్మాత్మనిబుద్ధిమాన్ ॥ నిరోధయేత్తథావ్యక్తేతద్గతంపురుషేపిచ ॥౮౪॥ పు
రుషఃపూర్ణరూపత్వాన్నతతోన్యోస్తికశ్చన । వస్తుతస్సచ్చిదానందలక్షణః కేవలోద్వయః ॥౮౫॥ అవిద్యాకల్పితేభ్య
స్తుదేహాదిభ్యోమహామతిః । ఉక్తక్రమేణయఃకుర్యారాత్మానంపుథగుత్తమం ॥౮౬॥ ప్రత్యాహృతాత్మాసర్వేభ్యస్స
ఏవపురుషోత్తమః । తస్మిన్విషయవైముఖ్యం స్వతస్సిద్ధంవిభాతిచ ॥౮౭॥ *సాంకృతిః* జానమాగ్నేణవాస్వామిన్యో
గమాగ్నేణవాగురో । ప్రత్యాహరస్సకార్యోత్రవషేకరుణానిధే ॥౮౮॥ ఆద్యేనేతియదీర్యేతయోగాభ్యాసోనిరర్థకః
ఇదంప్రకరణంవ్యర్థంయోగైకవిషయంతదా ॥౮౯॥ యమాద్యపిచపూర్వోక్తంవ్యర్థమంగచతుష్టయం । ప్రత్యాహరో
పయ్యుక్తత్వవర్జనాత్సద్గురూత్తమ ॥౯౦॥ శ్రీగురోర్వదనాంభోజాత్సతతంరేవణంఖలు ॥ ప్రత్యాహరోపయ్యుక్తంస్యాత్త
స్మాదాద్యంవిరుద్ధ్యతే ॥౯౧॥ అథోచ్చేతద్విత్తీయేనేత్యతాప్రత్యక్షైవతనిస్తుతిః । దేహాద్యుక్తవికారాణాంసత్యత్వజ్ఞప్ర
సజ్యతే ॥౯౨॥ జ్ఞానకాణ్డస్యవైయర్థ్యంప్రసిద్ధస్యాపతత్యపి । జ్ఞానమాత్రేణకైవల్యముక్తిశ్చసూత్రయితేశ్రుతా ॥౯౩॥
యమాదికర్తరూపత్వాద్యోగసాధ్యంనవాస్తవం । యోగోవియోగపర్యస్తస్తస్మాదస్యద్విరుద్ధ్యతే ॥౯౪॥ యద్యుచ్చే
తద్వయోశ్చాపిప్రసిద్ధత్వాచ్చుతౌస్తృతౌ । ద్వాభ్యామేవైషమాగ్గాభ్యాంకార్యభిత్వత్రదూష్యతే ॥౯౫॥ పరస్పర
విరోధోహిప్రసిద్ధోజ్ఞానయోగయోః । అద్వైతవిషయంజ్ఞానంయోగస్తుద్వైతగోచరః ॥౯౬॥ ఏవంసతితయోరత్రక
థమాశ్రయణీయతా । ఏకేనపురుషేణస్యాత్తస్మాత్తచ్చనసంగతం ॥౯౭॥ ఇత్యేవంబహుధాస్వామిన్త్యయిసంశయపీడి
తే । కృపయావదనిచ్చిత్వయేనప్రత్యాహృతిర్భవేత్ ॥౯౮॥ దత్తాత్రేయః ॥ సాంకృతేశ్రుణువత్సామిసావధానమనాభి
దం । యోగమాగ్నేణకార్యైవత్వయాప్రత్యాహృతిస్తుసా ॥౯౯॥ తవోత్తమాధికారిత్వాన్నైః కార్యాధీకారిభిః ।
జ్ఞానమాగ్నేణసాద్వాభ్యాంమధ్యమైస్తవధికారిభిః ॥౧౦౦॥ జ్ఞానమాగ్నానురోధ్యుక్తంయమాదిచపురాఖలు । ప్రత్యా
హరోపయ్యుక్తస్తచ్చవణంనతుకేవలం ॥౧౦౧॥ నచాస్తిజ్ఞానమాత్రేణయోగమార్గస్యదూషణం । నాప్యస్తి
యోగమాగ్నేణజ్ఞానమార్గస్యదూషణం ॥౧౦౨॥ నచాస్తిజ్ఞానమాత్రేణసద్యఃకైవల్యమాత్మనః । జ్ఞానంహి
యోగసాపేక్షంసద్యోముక్తింప్రయచ్ఛతి ॥౧౦౩॥ జానపూర్వకఏవాయంకర్తవ్యోయోగఉత్తమః । తథాప్యపే
క్షతేనైవజ్ఞానంమోక్షాయనువ్రత ॥౧౦౪॥ అద్వైతవిషయంజ్ఞానంయథాయోగోప్యయంతథా । అద్వైతవిషయః
ప్రోక్తస్తద్విరోధస్తమోర్నచ ॥౧౦౫॥ పౌర్వాపర్యేణచాభ్యాసవిధానాత్ జ్ఞానయోగయోః । ఏకేనాశ్రయణీ
యత్సంపురుషేణోపపద్యతే ॥౧౦౬॥ నచాస్తినియమోయోగోవియోగాన్తగతిక్వచిత్ । సగుణాదిషుయో
గేషుతాదృజ్ఞీయమసంభవాత్ ॥౧౦౭॥ నిర్విశేషపరాత్మైక్యయోగోహిప్రకృతోమునే । తత్రయ్యుక్తస్యనైవస్యాద్వి
యోగస్తుకదాచన ॥౧౦౮॥ యోగసాధ్యాచసాముక్తిర్వాస్తవీనాత్రసంశయః । యమాదేఃకర్తరూపత్వాభావా

త్వత్సంహితభలం | ౧౦౯ | యద్వాస్తాంకర్తృరూపత్వంతథాప్యస్యనమాషణం | నిష్కామకర్తృరూపత్వాన్నానిత్య
 ఫలహేతుతా | ౧౧౦ | తస్మాద్భవమప్రకారేషు ప్రత్యాహారేషు సాంకృతే | శాస్త్రోక్తేష్వపియోగానుసారీముఖ్యస్స
 మీర్యతే | ౧౧౧ | జ్ఞానానుసారీసోయస్తుకృద్విద్భవతమోభవేత్ | జేహమధ్యగేషమిథ్యాత్వధియాస్వేచ్ఛావిహారతః | ౧౧౨
 దేహేన్ద్రియాదికంసర్వమిదమవిద్యకజ్జడం | ఇతిశ్రవణకార్యోయంప్రత్యహరోహితాదృశః | ౧౧౩ | ప్రత్యాహారేణ
 విషయవిధ్యాత్వజ్ఞానరూపితా | నకస్యాపిభవేత్కాఞ్చిద్దేయముఖ్యవిషయేషుచ | ౧౧౪ | జ్ఞానప్రత్యాహృతిర్నస్యా
 దాత్మనోనిగ్రహక్షమా | బిసతస్తుర్యథాలోకేమతేభస్యవరంతప | ౧౧౫ | తస్మాదియంబలాత్కార్యయోగప్ర
 త్యాహృతిర్ననే | ప్రత్యాహారవిహీనస్యనస్యాన్తోహక్షయఃక్వచిత్ | ౧౧౬ | ప్రత్యాహృతింసకలలోకభయాపహ
 త్తీన్ద్రీయైవాచరంతివిషయే భగ్యిహితాత్కటేభ్యః | హాహంతశాస్త్రజనితాత్పరమాత్తబోధాన్తత్వాబుధాశ్చ
 పురుషాక్షమయోగనిష్ఠాః | ౧౧౭ | నాసంగతాభవితమర్హతిబోధమాత్రాత్కస్యాపిశాస్త్రతతతోటివిదోపిలోకే | ప్ర
 త్యాహృతినిపుణమాచరతిస్యయోగాత్సోసంగతాంసముపయాతిభవస్థితోపి * * * * * ౧౧౮ |

— * ఇతితత్వసారాయణేష పాసనాకాండస్య ప్రథమపాదవీకాదశోధ్యాయః * —

అథాతస్సంప్రవక్ష్యామిధారణాఃపఞ్చసువ్రత | జేహమధ్యగతేహ్యేమిబాహ్యకాశస్తుధారయేత్ | ౧ | పాఞ్డేబా
 హ్యనిలస్తద్వత్జ్వలనేచాగ్నిమాదరే | తోయంతోయాంశకేఘామింఘామిభాగేమహామునే | ౨ | హయరావలకారా
 ఖ్యంమస్త్రముచ్ఛరయేత్క్రమాత్ | ధారణైషాపరాప్రోక్తాసర్వపాపవిశోధినీ | ౩ | జాన్వన్తఃపుథీవీహ్యంశోహ్య
 పాంపాయ్వాస్తఉచ్యతే | హృదయాస్తస్తథాగ్న్యంశోభూమిధ్యాన్తోనిలాంశకః | ౪ | ఆకాశాంశస్తథాప్రాజ్ఞమూ
 ధాన్తఃపరికీర్తితః | బ్రహ్మాణంపుథీవీభాగేవిష్ణున్తోయాంశకేతథా | ౫ | అగ్న్యంశేచమహేశానమీశ్వరఞ్చ నిలాంశ
 కే | ఆకాశాంశేమహాప్రాజ్ఞధారయేత్తుసదాశివం | ౬ | అథవాతవవత్సామిధారణాంమునిపుంగవ | పురుషేసర్వ
 శాస్తారంబోధానస్తమయంశివం | ౭ | ధారయేద్బుద్ధిమాన్నిత్యంసర్వపాపవిశుద్ధయే | బ్రహ్మాదికార్యరూపాణి
 స్వేస్వేసంహృత్యకారణే | ౮ | సర్వకారణమవ్యక్తమనిరూప్యమచేతనం | సాక్షాదాత్మనిసంపూర్ణేధారయేత్ప్రణ
 వేనరః | ౯ | ఇన్ద్రియాణిసమస్తానివాగావీనీహబుద్ధిమా | విషయేభ్యస్సమాహృత్యమనసాత్మనియోజయేత్ | ౧౦ |
 ధారణైషామయాప్రోక్తాసర్వదుఃఖవినాశినీ | నకేనాప్యపశాన్తిస్సాన్వనసోత్రానయావినా | ౧౧ | ధారణాకేషు
 చిద్భృతిషదవాక్తైర్లకగోచరా | సతయాకృతకృత్యత్వంతేషాంభవితమర్హతి | ౧౨ | విషయస్థిరతాంకేచిద్ధారణా
 మవివేకినః | ఆహుస్తత్రతువిశ్వాసస్తాదృశానాంవృధాఖలు | ౧౩ | ప్రత్యాహృతస్యవిషయాదాత్మనోవిషయేతరే
 సకృతాధారణాచేత్సపతత్యేవనిరాశ్రయః | ౧౪ | తస్మాత్సర్వవికారేభ్యఃప్రత్యాహృతమపిస్ఫుటం | ఆత్మానంనిర్వి
 కారేత్వంకురమాత్మనిధారయ | ౧౫ | సాంకృతిః | ధారణాపూర్వకఃకార్యఃప్రత్యాహారోధవాగురోకార్యేయం
 ధారణాశ్రేష్ఠాకింప్రత్యాహారపూర్వకా | ౧౬ | ద్వివిధాయాంక్రియాయాఞ్చవిరోధోస్థిమహాకాఖి | ఆద్యోసంభ
 వవీవస్యాద్వికారస్థస్యజేహీనః | ౧౭ | నిర్వికారపదస్తైర్యంకథంభవితమర్హతి | భూరుహాగ్రస్థితంపంగోర్భూమిష్టస్య
 యథాఫలం | ౧౮ | ద్వితీయఞ్చతథైవస్యాత్ప్రత్యాహారోవికారతః | ఆశ్రయాన్తరహీనస్యకథంభవితమర్హతి | ౧౯ |
 యథోత్తిష్ఠతివేగేనభూమేర్నావ్యోమ్నిలాఘవాత్ | తథాచేత్తతనాన్నప్తఃపునరేవభవేద్గురో | ౨౦ | భిద్యతేహృద
 యగ్రస్థిభిద్యస్తేసర్వసంశయాః | క్షీయంతేచాస్యకర్తాణితస్త్వికదృష్టేపరావరే | ౨౧ | యదాసర్వేప్రముచ్ఛంతేకా
 మాయేస్యహృదిశ్రితాః | అథమర్త్యమృతోభవత్యత్రబ్రహ్మసమశ్చతే | ౨౨ | ఆభ్యాంశుతిభ్యాముభయమన్వయవ్యతి
 రేకతః | ప్రోచ్యతేతోద్వయోరేకంసవాచ్యంకార్యమిత్యపి | ౨౩ | తస్మాదేవందయాసిద్ధోసంశయాకులమానసే | మ

యిప్రసన్నస్త్వంబ్రూహిత్యదన్యఃకో స్తిరక్షకః ॥౨౪॥ దత్తాత్రేయః ॥ అహోబుద్ధిమతాం శ్రేష్ఠమన్త్రాణాముత్తమో
త్తమః । శృణువత్సోమ్యశేషేణనూత్నైర్ధంతవసాంకృతే ॥౨౫॥ ప్రత్యాహరశ్చయః ప్రోక్తోధారణా పిచయాతవ ।
సమకాలంససాధ్యస్తదుభయంవిధిసువ్రత ॥ ౨౬ ॥ పూర్యమాణం యథాతోయం ఘటస్థంసాధ్యఘటాంతరే । త
థాక్రమేణసంసిద్ధిరుభయోరపిక్రణోః ॥౨౭॥ ధారణానభవేదేవవిన్నాప్రత్యాహృతింమునే । ప్రత్యాహృతిశ్చనభ
వేత్కస్యచిద్ధారణాంవిన్నా ॥౨౮॥ వాసనాక్షయవిజ్ఞా సమనోనాశాస్త్రయోయథా । సమకాలం ప్రసిద్ధ్యన్తితద్వ
దత్రచనిశ్చిను ॥ ౨౯ ॥ అన్యథాహివిరోధాస్సృష్టస్త్వదుల్లేఖానుసారిణః । బహువస్తత్సమాభ్యాసం సర్వదాచరసాం
కృతే ॥౩౦॥ యథానర్థనివృత్తిశ్చస్వానందావాప్తిరేవచ । సిద్ధతస్సమకాలేనతథాత్వ మవధారయ ॥౩౧॥ యథా
చలోకేదారిద్యనివృత్తిర్ధనితాపిచ । సిద్ధతస్సమకాలేనతథాత్వమవధారయ ॥ ౩౨ ॥ సమకాలస్థతాదృష్టాప్య
న్వయవ్యతిరేకయోః । అన్వితోవ్యతిరిక్తోస్తివ్యతిరిక్తోపిచాన్వితః ॥౩౩॥ కేవలంవ్యతిరేకస్తుకేచిదాహుర్విన్నాన్వయం
తఏవాధఃపతంత్యత్రహ్యసంగారూపవాదినః ॥౩౪॥ సర్వశక్తివినిర్ముక్తమరూపంబ్రహ్మజానతాం । పతనం వ్యతిరేకే
స్యాద్ధారణానవకాశతః ॥ ౩౫ ॥ అన్వయస్సచ్చిదానందరూపేనప్రతియోగికే । మహతాంత్యాదృశానాంహిప్రత్యా
హరవతాంభవేత్ ॥౩౬॥ చిద్రూపానన్వితానాన్తవాక్తాత్రావ్యతిరిక్తతా । విషయావ్యతిరిక్తత్వాత్సర్వమిథ్యా
త్వవాదినాం ॥౩౭॥ కథంప్రత్యాహృతిస్తేషాంవ్యతిరేకస్వరూపిణీవాచారంభణమాత్రత్వంవదన్తిహిపునఃపునః॥౩౮॥
రజ్జుసర్పదిదృష్టాన్తేస్సర్వమిథ్యేతివాదినాం । యోగమాగ్నేః సంసాధ్యాకథం వాధారణాభవేత్ ॥౩౯॥ అథవార
జ్జుసర్పదిదృష్టాన్తాఃకిన్తదన్వితాః । అరూపస్యాత్మనోరజ్జువదధిష్ఠానతాకథం ॥౪౦॥ ధారణాం వాకథంకుర్యాత్ప్ర
కృతాన్తత్రచాత్మని । కథంవాధారణాహీనఃపురుషార్థంసమశ్నుతే ॥౪౧॥ కథస్తుధారణాహీనంశిష్టాఃపరిగృణన్తి
వా । కథశ్చధారణాహీనేబ్రహ్మవిద్యాప్రకాశతే ॥౪౨॥ తస్మాత్సర్వప్రయత్నేనసాంకృతే శ్రద్ధయాన్వితః । చి
ద్రూపేబ్రహ్మణిస్వస్తిక్ ధారణాభ్యాసమాచర ॥౪౩॥ ధీమతామగ్రగణ్యస్త్వంముక్తాలస్యాహిసర్వదా । అతో
స్తిక్ధారణాభ్యాసేతవాయాసశ్చనోద్భవేత్ ॥౪౪॥ అథవానందవిఘ్నార్థిధారణాయోగినాంమతా । తస్మాత్త్వం
ధారణాయోగాత్సాంకృతేత్వంసుఖీభవ * * * * * (౪౫)

— * ఇతితత్త్వసారాయణఉపాసనాకాణ్డస్యప్రథమపాదేద్వాదశోధ్యాయః * —

౭౫॥౧౧౨॥౧౧౩॥౧౧౪॥౧౧౫॥౧౧౬॥౧౧౭॥౧౧౮॥౧౧౯॥౧౨౦॥ * ఆహత్యజ్ఞోకాః * * * * * (౧౦౦౦)
* సాంకృతిః * గోప్యరూపవిదోప్యాహుర్ధారణాద్విసరిద్ధయే । చిద్రూపశ్చక్షచిత్ బ్రహ్మనత్వ రూపాత్ప్రకర్ష
రో ॥౧॥ సచాధికారిణామాహురుత్తమానామిమానితే ధారణాదీనిరూప బ్రహ్మమాత్రైకదృష్టయః ॥౨॥ తావ
తాతేకథంవాచ్యాధారణాయోగవర్జితాః । అధఃపతనయోగ్యాభివ్యక్తరూపబ్రహ్మవాదినః ॥ ౩ అరూప బ్రహ్మవిదు
షాంధారణాయోగవర్జనాత్ । నైవపాతిత్యగన్తోపిభవేదితిమతిర్నమ ॥౪॥ యదితేషాంభవేదత్రపాతిత్యం శ్రీగురో
తదా సర్వసిద్ధాన్తతాతస్యహీయేతారూపవస్తునః ॥౫॥ తత్త్వయుక్తంసమస్తేషుశ్చుత్వంతేషుప్రసిద్ధితః । తస్మాత్ప్ర
రస్యాభావత్వప్రసిద్ధేశ్చపరస్యవా ॥౬॥ యేత్వరూపాస్తితాబుద్ధిహీనామస్తతమాభువి యోగాభ్యాసై కమతయో
మనోనాశాదికాంక్షిణః ॥ ౭ ॥ తేపితైరనుకం పస్తేచిద్రూపత్వాదివర్జనాత్ । సంరాధనక్రియాగమ్యంబ్రహ్మైత్యా
హుర్హిసద్గురో ॥౮॥ తస్మాదరూపవిద్వాంసోధారణాహీనచేతనః । సర్వమిథ్యాత్వధీమన్తఃపురుషాఃపురుషోత్త
మాః ॥౯॥ ఇతిమేభాతిహృదయేసాధువాతదసాధువా । నజానేభగవానేవతత్త్వజ్ఞానానినిశ్చితం ॥౧౦॥ దత్తాత్రేయః॥
అరూపాదపృథక్ప్రోమశ్చిద్రూపంబ్రహ్మతేయతః । యతశ్చధారణాదీనిమన్దానామధికారిణాం ॥౧౧॥ అధఃపత

నయోగ్యాస్తేతపివాభవస్తునే । అరూపవాదమాత్రేకాత్మప్తిర్ధారణాంవిना ॥౧౨॥ మనోనాశాదిహీనాస్తేకథం
 వాపురుషోత్తమాః । సర్వమిథ్యాత్వబుద్ధ్యాహేనైవరంపాపానికుర్వతే ॥౧౩॥ సర్వసిద్ధాంతతాయామప్యరూపస్యా
 త్వవస్తునః । చిద్రూపధారణాయోగద్వారేణైవాప్యతాయతః ॥౧౪॥ సర్వశాస్త్రప్రసిద్ధాప్తిధారణాయోగినస్తతః
 సర్వేభ్యోఽప్యధికారిభ్యస్సత్యమేవోత్తమోత్తమాః ॥౧౫॥ అరూపంబ్రహ్మచేత్ప్రాప్తంతైరసంగాత్త్వాదిభిః । త
 దానశక్యతేవక్తుమేవంవాగాద్యసంభవాత్ ॥౧౬॥ వాచాఞ్చమనసాంతద్ధిసర్వధాతీతముచ్యతే । తన్నాత్రేణావశిష్టానాం
 కథంవాగాదికార్యతా ॥౧౭॥ యద్యప్యరూపాన్నపరంకించుదస్తికదాపిచ । తథాపినాపరంనేతివాచ్యంతిష్వపిసంభ
 వాత్ ॥౧౮॥ ధారణాయోగతఃపూర్వంశాస్త్రదృష్ట్యాస్తిచిద్భవం । అపరంబ్రహ్మమధ్యేచజీవాస్తేత్యనుభూతితః ॥౧౯॥
 తస్మాదరూపవాదంతద్ధారణానవకాశదం । సముత్సృజ్యచిదానందస్వరూపేధారణాంకురు ॥౨౦॥ చిత్తాదిధారణాం
 యోగాద్యత్సుఖంజాయతేనృణాం । తస్యోపమాద్యపేక్షాయాంమద్యాక్కుణ్డిభవత్యహమా ॥౨౧॥ జానన్తిధారణావ
 స్తస్తన్తహధారణాసుఖం । నేతరేధారణాహీనాగానోఽన్తరంబధిరాయథా ॥౨౨॥ అలక్షణేబ్రహ్మణినాత్మనోభవే
 దత్యన్తమగ్రాహ్యతయైవధారణా । అతస్సదానందచిదాదిలక్షణేనధారయాత్తానమహర్నిశంమునే ॥౨౩॥ ముక్తి
 ర్నహిస్యాదిహధారణాంవిनाకస్యాప్యరూపవ్యవహారమాత్రతః । రుద్రాదయశ్చేష్ఠతమాలిషీశ్వరాఃకుర్వన్తినిత్యం
 నియమేనధారణాం ॥౨౪॥ తస్మాద్భవాంభోనిధిశోషణక్షమాంజన్మాన్తరానేకతపఃఫలాత్తికాం । ముఖ్యామి
 మానిర్లుణవస్తుధారణాం కురుష్వనిత్యంనియమేనసాంకృతే ॥౨౫॥ అథాహంసంప్రవక్ష్యామిధ్యానం సంసార
 నాశనం । ఋతంసత్యం పరంబ్రహ్మసర్వసంసారభేషజం ॥౨౬॥ ఊర్ధ్వరూపంవిరూపాక్షంవిశ్వరూపంమ
 హేశ్వరం । సోహమిత్యాదరేణైవధ్యాయేద్యోగీశ్వరేశ్వరం ॥౨౭॥ అథవాసత్యమీశానంజ్ఞానమానందమద్యయం । అ
 త్యర్థమచలంనిత్యమాదిమధ్యాన్తవర్జితం ॥౨౮॥ తథాస్థూలమనాకాశమసంస్పృశ్యమచక్షుషం । నరసంనచగ్ధాఖ్యమప్ర
 మేయమనూపమం ॥౨౯॥ ఆత్మానంసచ్చిదానందమఖిణ్డంబ్రహ్మసుప్రత । అహమస్తీత్యభిధ్యాయేద్ధ్యేయాతీతంవి
 ముక్తయే ॥౩౦॥ ఏవమభ్యాసయ్యుక్తస్యపురుషస్యమహాత్మనః । క్రమాద్వేదాంతవిజ్ఞానంవిజాయేతనసంశయః ॥౩౧॥
 సాంకృతిః పూర్వోక్తార్థవిరుద్ధంహిభవతాప్రోచ్యతేధునా । జ్ఞానస్యధ్యానజన్యత్వకథనాద్గురునాయక ॥౩౨॥ జ్ఞాన
 మార్గాత్పరోసాస్యాద్యోగమార్గభిత్వయా । యదుక్తంతద్భవద్వాక్యాత్తస్మాదేవహివాద్యతే ॥౩౩॥ స్వతంత్రా
 ద్భూత్వావిజ్ఞానాధ్యానయోగానపేక్షితాత్ । కైవల్యముక్తిత్యేతన్నతమద్వైతినాంస్థితం ॥౩౪॥ ధ్యాత్వధ్యేయభి
 దానాశాధ్యానోత్థాజ్ఞాయతేత్విదం । బ్రహ్మత్వైకత్వవిజ్ఞానంసద్యోముక్త్యైకకారణం ॥౩౫॥ యతోస్యజ్ఞానశేషత్వంధ్యా
 నస్యాభిహితంత్వయా । తతోజ్ఞానస్యమోక్షాయసాక్షాత్సాధనతాహ్యభూత్ ॥౩౬॥ తస్మాద్విజ్ఞానభాగస్యవేదా
 న్తేషుప్రధానతా । నతూక్తయోగభాగస్యేత్యేవంభాతిగురోమమ ॥౩౭॥ *దత్తాత్రేయః* నిదిధ్యానసరూపత్వాధ్యా
 నస్యప్రకృతస్యచ । షతజ్ఞస్యంనవిజ్ఞానంమతమద్వైతినాంకృచిత్ ॥౩౮॥ వాక్యార్థశ్రవణోత్పన్నంధ్యానయోగానపేక్షి
 తం । స్వతన్త్రంబ్రహ్మవిజ్ఞానంమోక్షాయేతిహితన్తతం ॥౩౯॥ తస్యావకాశఃకోవాత్రవేదాన్తేసాంకృతేభవత్ । స
 మ్యుజ్ఞానైకశేషత్వంధ్యానస్యోక్తంమయోచితం ॥౪౦॥ యోగమార్గపరశ్చేతియదుక్తం తదిహస్థితం । అభేదజనకస్యా
 త్రధ్యానయోగస్యవర్ణనాత్ ॥౪౧॥ వేదాన్తేషుచసర్వత్రధ్యానయోగప్రధానతా । అవగమ్యతేవీవాన్యజ్ఞానస్యత్వప్ర
 ధానతా ॥౪౨॥ శ్రవణోత్పన్నమద్వైతబ్రహ్మజ్ఞానఞ్చయద్యపి । ప్రోచ్యతేప్రకృతధ్యానాపేక్షాహీనంవిముక్తయే ॥
 తథాపితక్రమాన్తుక్త్యేదేహపాతాత్పరంభవేత్ । ప్రతిబంధవిశిష్టత్వాన్నతుసద్యోవిముక్తయే ॥౪౩॥ సంప్రజ్ఞాతస
 మాధ్యాఖ్యమహంకారవివర్జితం । బ్రహ్మైకవిషయంధ్యానమిదంసద్యోవిముక్తిదం ॥౪౪॥ సంసారపాశవిచ్ఛేదసమగ్ధంప

రయోగినాం నిశితాక్షురధారేవ ధ్యానమేతన్న హద్ధనం || ౪౬ || ధ్యానేనైవకృతార్థత్వం ధ్యానేనైవామలాత్మతా ।
 ధ్యానేనైవాఖిలంపుంసాంతస్తాద్ధ్యానంసమాచరేత్ || ౪౭ || ధ్యానేనైవాఖిలత్యాగోధ్యానేనైవనిజోదయః । ధ్యా
 నేనైవపరాశాంతిస్తస్మాద్ధ్యానంసమాచరేత్ || ౪౮ || ధ్యానంవి నాక్షణంతిష్ఠేద్వదివి ద్వానపిశ్వరః । మహామోహేనసం
 క్రాంతస్సర్వదాదుఃఖవాక్ భవేత్ || ౪౯ || మహామోహమదోన్నతచిత్రేభేదంమహార్గళాత్ । ధ్యానాదస్తాద్వి నాజేతుంశ
 క్షుయాతోగసుమానవః || ౫౦ || ధ్యానమేవమహాతగర్హ ధ్యానమేవమహాత్తపః । ధ్యానమేవపశ్చాత్త్యాగధ్యానమేవమహా
 ద్వితం || ౫౧ || ధ్యానమేవసదాస్తోత్రంధ్యానమేవప్రదక్షిణం । ధ్యానమేనమస్తారాధ్యానమేవార్చనంసదా । ౫౨ । ధ్యా
 నమేవోత్సవోనిత్యంధ్యానమేవాగ్నిహోత్రకం । ధ్యానమేవవాఖిలాయోగోధ్యానఞ్చధ్యానమేవహి । ౫౩ । తస్మాద్ధ్యా
 నంసదాకార్యంబ్రహ్మేతైకత్వగోచరం । ధ్యానేనైవాస్తకామత్వసంభవాత్సాంకృతేనృణాం || ౫౪ || సాంకృతిః । భారణా
 ధ్యానయోగ్యేదంనావగచ్ఛమిసద్గురో । బ్రహ్మత్వన్యాత్వనస్థైర్యంధారణాఖ్యంమతంపురా || ౫౫ || తదేవాతోవ్యతేధ్యా
 నమితతత్త్వవిదాంవర । భారణాధ్యానయోగైపివాచ్యమైక్యంకథంబున । ౫౬ || సర్వత్రచోభయాంగత్వంకాస్తేగ్రహహిత
 యోర్వతం । అన్యథాతుయమాదీనామప్యభేదఃప్రసజ్యతే || ౫౭ || తస్మాద్భేదంతయోస్సామిన్వివిచ్యమమసద్గురోబ్రాహ్మి
 యేనైవతథ్యానమహంకుర్యామసంశయం । ౫౮ || దత్తాత్రేయః || సాంకృతేత్రుణువత్సామిధారణాధ్యానయోగ్భిదాం ।
 యోగీంద్రాణాస్తుసాభాతిభిదాజగజయోరివ । ౫౯ || ప్రత్యాహృతస్యమనసోవిషయేభ్యస్తుధారణా । యోగిభిఃక్రియతేస్వ
 స్తికాసాక్షివృత్తిసమావృతే । ౬౦ || తత్రైవలయపర్యవోధారణాయోగఃశరీరః । తేనాసత్వావృత్తిర్ధ్వస్తానిశ్చేషంయో
 గినాంభవేత్ । ౬౧ || ధ్యానస్తుప్రకృతంతస్మాద్ధారణాఖ్యాచ్ఛతాధికం । దృశ్యానువిధయోగాద్యదుత్థితోనిత్యమాచరేత్ ||
 అఖండవృత్తిసంయుక్తేసాక్షివృత్తివివర్జితే । స్వస్తికాభావనయాచిత్రస్థైర్యం ధ్యానమితీర్యతే । ౬౩ । అఖణ్డోహ
 మనవోహంసచ్చిదానందలక్షణః । నిర్గుణోహంనిరాకారఃపరిపూర్ణోహమద్వయః । ౬౪ || స్వయంప్రకాశరూపోహం
 జ్యోతిషాంజ్యోతిరస్త్వహం । నిరస్తాఖిలలోకోహంసర్వభావవివర్జితః । ౬౫ || నిమోన్నతవిహీనోహందేహదేహివివర్జి
 తః । అచచ్ఛలస్వరూపోహంనివాతస్థితదీపవత్ || ౬౬ || నిర్మలాస్త్నిరంశోస్త్విపఞ్చకోశఃపర్జితః । సర్వాస్తరోస్త్విస్తభో
 స్త్నినిస్తరంగసముద్రవత్ । ౬౭ || ఇత్యేవంభావనామేవక్రియమాణాంనిరస్తరం । ప్రకృతంసరమం ధ్యానమాహు
 ర్యోగీశ్వరామునే । ౬౮ || అనేనఞ్చానయోగేనసమ్యగర్చనమేతునా । ఉక్తశబ్దానువిధేనధ్వస్తాభానావృత్తిర్భవేత్ । ౬౯ ||
 ధ్యానేనధ్యేయతాదాత్మ్యంధ్యాతుస్సిధ్యతివైయదా । తదైవపరమంజ్యోతిరావిర్భవతీసర్వగం । ౭౦ || అభానావరణధ్వం
 సోజ్యోతిరావిర్భవోపిచ । సమకాలంప్రజాయేతేయోగినఃక్షీణచేతసః । ౭౧ || వేదాన్తేవిమలంపోక్తంశుద్ధిష్టోఃపర
 మంపదం । తదేతద్ధ్యానయోగేనస్వయమావిర్భవత్యహా । ౭౨ || ధ్యానయోగావసానేయాజ్యోతిస్ఫుర్తిఃప్రజాయతే
 తాంస్ఫుటంపశ్యతాంతోషంవత్క్యేకిమితిసాంకృతే । ౭౩ || సాత్మాత్కారస్సవస్యాన్నిత్యస్యపరమాత్మనః । ధ్యానయో
 గేనయత్జ్యోతిరఖణ్డఞ్చప్రకాశతే । ౭౪ || త్రుణోతువాక్యంశతశోప్యధికార్యుత్తమోత్తమః । స్వధ్యానేనవినాసాత్మా
 త్కారోయంనభవేద్భ్రువం । ౭౫ || నాక్యార్థశ్రవణేనైవసాత్మాత్కారోభవన్తమ । పూర్వపుణ్యబలేనేతిప్రలపంస్తవ
 ల్పబుద్ధయః । ౭౬ || యథాలీధాధరోష్ఠోపపిపాసుస్తృప్తిమాత్మనః । దుర్త్వాన్యభినయత్యేవలాలాలాలసతాలసః । ౭౭ ||
 అఖణ్డధ్యానయోగేనస్వస్వరూపంసునిర్మలం । సర్వవేదాన్తసంప్రోక్తంస్వయమేవప్రకాశతే || ౭౮ || ధ్యానంవినామ
 హావాక్యశ్రవణాదేవకేవలాత్ । కృతార్థాఇతిమన్యస్తేకేచిదవైవతీనోబత । ౭౯ || అనేనధ్యానయోగేనవిపర్యాసాభి
 ధోమహా । కారణంసర్వదుఃఖానాంపతిబద్ధోపినశ్యతి । ౮౦ || అభేదధ్యానయోగేనసమ్యగర్చనమాత్మనః । యదాభ
 వత్తదైవాయజ్ఞోవస్తుకృతీర్యతే । ౮౧ || అన్యహిధ్యానయోగస్యప్రత్యయావృత్తిరూపిణః । శ్రవణాన్యపివాక్యానాంక

లాంవార్హన్తియోడశీం ॥౧౨॥ ధ్యానాభ్యాసార్థమేవాస్తాస్సంసారాద్విబుధాఅపి । ఆకాశంస్త్రేక్షు తపోక్రంతంపారి
వ్రాజ్యంమహాత్తరం ॥౧౩॥ దేహాభిమానాత్సర్వేషాందుఃఖముత్పద్యతేషహత్ । సోభిమానస్తవభిధ్యానాదస్తాత్షీ
ప్రంప్రణశ్యతి ॥౧౪॥ కామాదిరిపవస్సర్వేష్యభిధ్యానబలాత్తయం । దృష్ట్వాయోగీశ్వరంసద్యః ప్రణశ్యన్తినిరంశకాః
బ్రహ్మధ్యానపరోమర్త్యోదుర్లభోభువిసాంకృతే । తత్రాపిదుర్లభతరస్తురీయేతుయగేమునే ॥౧౫॥ అద్వైతజ్ఞానవా
దేనపరవచ్చసతత్పరాః । తిష్ఠేయగేజవాస్సర్వేశోద్దగపరాయణాః ॥౧౬॥ వాక్యార్థశ్రవణాత్పూర్వంకార్యంయ
ధ్యానమాత్మనః । యచ్చాన్యత్ప్రకృతం కార్యమభిధ్యానంతతఃపరం ॥౧౭॥ యోగయోగుభయోశ్చగ్రీధాంధ్యా
నాభిధ్యానరూపయోః । వినైవశ్రవణంకుర్వన్త్యహంమోహస్యచైభవం ॥౧౮॥ యోగద్వయేప్యనారూఢాజనాఃప
ద్వితమానినః । యోగద్వయచ్ఛనిస్తస్తద్భిన్నశ్రావయన్త్యహం ॥౧౯॥ భేదధ్యానంవినాబ్రహ్మశృణ్వన్తోపిసహస్ర
ధా । నైవసంప్రాప్నుయ్యన్జ్ఞానంపూర్వసంస్కారవర్జనాత్ ॥౨౦॥ వినాప్యభేదాభిధ్యానంజీవన్ముక్తా ఇమేవయం । ఇ
తినిత్యంవదన్తోపినతథాస్మరసాధనాః ॥౨౧॥ బ్రహ్మభిధ్యానహీనస్య రాగద్వేషాదియోగతః । విషయాతురచిత్త
త్వాత్సర్వత్రాభిభవోభవేత్ ॥౨౨॥ ధ్యానోపేక్షాయంతంమర్త్యంవిత్రాద్యార్జనతత్పరం । జ్ఞానవాదినమప్యన్యోనకోపిబ
హుమన్యతే ॥౨౩॥ సర్వావద్యచరితోపివిటానామగ్రణీఃఖిలః । స్వసామాన్యధియాపాణింస్పృశతిజ్ఞానవాదినః ॥౨౪॥
అవశ్యేన్ద్రియవత్సేవభిమన్తంపరితస్సదా । హస్తకర్షన్తివేశ్యాశ్చసదసిజ్ఞానవాదినం ॥౨౫॥ తస్మాద్ధ్యానద్వయా
పేతంసర్వాభిభవకారణం । జ్ఞానవాదముపేక్ష్యముంయోగమేవసమాశ్రయ ॥౨౬॥ సారాత్సరితరంసమస్తవిబు
ద్ధే శేకాన్తసంసేవితంవిష్ణుబ్రహ్మమహేశ్వరైరపిసదానుష్ఠీయమానంపరం । శిష్టైరుక్తమనుష్ఠితంభువిమనువ్యాసాది
భిశ్చాదరాదేతద్ధ్యానమఖిణ్ణచి త్సుఖపరాత్తైక్యస్యనిత్యంకురు ॥౨౭॥ ధ్యేయంసర్వమిదస్తయాద్యనుతరాంత్యక్త్వావి
కారాశ్రయంధ్యేయంబ్రహ్మపరామృతం విభుపరంస్వత్సేవనిత్యంమహాః । యోయంసంస్మృతిశోక మోహానిబిడోబ
ద్ధోభిలప్రాణినాంకోయంధ్యానపరాయణేషువిబుధశ్రేష్ఠేషుసర్వాత్మసు ॥౨౮॥ జీవన్ముక్తిపదంశ్చుత్సృజితచఃప్రో
క్తంయదీచ్ఛేత్సుమాకాశత్యజ్ఞానసుఖాద్వయాత్తనియతధ్యానంకరోత్వన్వహం । దేహాభ్యంతరసర్వతత్వవిలయోధ్యా
నంవినామోభవేత్తస్మాన్తద్వచనాదరేణకురుతద్ధ్యానంసదాసాంకృతే ॥ * * * * * (౧౦౦)

— * ఇతితత్వసారాంశే ఉపాసనాకాండస్యప్రథమపాదేత్రయోదశోధ్యాయః * —

దత్తాత్రేయః ॥ అథాతస్సంప్రపత్త్యైమిసమాధింభవనాశనం । సమాధిస్సంవిదుత్పత్తిఃపరంజీవైకతాంప్రతి ॥౧॥ నిత్య
స్సర్వగతోప్యాత్మాకూటస్థోదోషవర్జితః । ఏకస్సక భిద్యతేభ్రాన్త్యామాయయాన స్వరూపతః ॥౨॥ తస్మాదద్వైత
మేవాస్తిసప్రపజ్ఞోనసంస్మృతిః । యథాకాశోఘటాకాశోమహాకాశఇతీరితః ॥౩॥ తథాభ్రాన్తేర్ద్విధాప్రోక్తోహ్య
త్వాజీవేశ్వరాత్మనా । నాహందేహేనచప్రాణోనేన్ద్రియాణిమనోనహి ॥౪॥ సదాసాక్షీస్వరూపత్వాచ్ఛివ ఏవా
స్తికేవలః । ఇతిధీర్యామునిశ్రేష్ఠసాసమాధిరిహేచ్యతే ॥౫॥ సోహంబ్రహ్మనసంసారీనమత్తోన్యః కదాచన । య
థాభేనతరంగాదిసముద్రాదుత్థితంపునః ॥౬॥ సముద్రేలియతేతద్వజ్జగన్తయ్యనులీయతే । తస్మాన్తనఃపృథక్పాస్తిజ
గన్తాయాచనాస్తిహిః ॥౭॥ యస్యైవంపరమాత్మాయంప్రత్యగ్భూతఃప్రకాశితః । సతుయాతినస్వపుంభావంస్వ
యంసాత్మోత్పరామృతం ॥౮॥ యదామనసీచైతన్యంభాతినర్వత్రగంసదా । యోగినోవ్యవధానేనతదాసంపద్యతేస్వ
యం ॥౯॥ యదాసర్వాణిభూతానిసాత్మన్యేనాభిపశ్యతి । సర్వభూతేషుచాత్మానంబ్రహ్మసంపద్యతేతదా ॥౧౦॥
యదాసర్వాణిభూతానిసమాధిస్థోనపశ్యతి ॥ ఏకీభూతః పరేణాసౌతదాభవతికేవలః ॥౧౧॥ యదాపశ్యతిచాత్మా

సంకేవలంపరమార్థతః। మాయామాత్రంజగత్కృత్సంతదాభవతినిర్వృతిః॥౧౨॥ శ్రీగురుమూర్తిః॥పవముక్త్యాసభగ
వాదత్రాత్రేయోమహామునిః।సాంకృతేస్వస్వరూపేసుఖమాస్తేతినిర్వయః॥౧౩॥ బ్రహ్మ॥ భగవత్సాంకృతిఃపశ్చా
త్కించకారమహామనాః। తస్యేబ్రాహ్మదయాసిన్ధోసర్వజ్ఞానపయోనిధే॥౧౪॥ శ్రీగురుమూర్తిః॥అథశ్రీమాన్మహాయో
గీదత్తాత్రేయస్సమాధినా।అనుభూయనిజానందముహూర్తముదతిష్ఠత॥౧౫॥ తదాసవినయోపేతస్సాంకృతిఃప్రాజ్ఞలి
ర్తునిః।ప్రదక్షిణత్రయంకృత్వాప్రణమ్యచపునఃపునః॥౧౬॥తూష్టిమాసతదాలేనదత్తాత్రేయేణశౌరిణా।ప్రప్తవ్యాంశో
స్తిచేత్పుచ్చేత్కుక్తంప్రచ్ఛసాంకృతిః॥౧౭॥ సాంకృతిః॥ధ్యానస్యశ్రవణాదేవజ్ఞాతజ్ఞేయోభవంగురో। తథావ్యత్రస
మాధామేకియాజాతోస్తిసంశయః॥౧౮॥ జీవతోఽప్యత్రముక్తిర్నిధ్యానమాత్రేణసిద్ధ్యతి। ఇత్కుక్తంభవతాపూర్వం
తథాచేత్కింసమాధినా॥౧౯॥ సమాధ్యన్యచ్చతత్థ్యానన్నోక్తమిత్యవగమ్యతే। శబ్దానువిధానాన్నాచసంప్రజ్ఞా
తాఖ్యయాపిచ॥౨౦॥సమాధ్యనన్యత్థ్యానంహినుతరాంవర్తితంపురాతతోన్యత్కిమనుష్ఠేయంసమాధిర్వేతరఃకథం॥
దత్తాత్రేయః॥సాంకృతేత్రుణవత్క్యోమి తవప్రశ్నవిదాంవర।యచ్ఛ్రీత్వానాస్తికించద్వాశ్చోతవ్యమథసర్వథా॥౨౧॥
సమాధిర్ద్వివిధఃప్రోక్తోవేదాస్తేషుమహామునే। సంప్రజ్ఞాతాభిధస్తాద్ద్యోసంప్రజ్ఞాతాభిధఃపరః॥ ౨౩॥అద్యశ్చబ్దానువి
ధాఖ్యోనిర్వికల్పాభిధఃపరః।ధ్యానశబ్దేనచాద్యోహిసమాధిస్తేషుయోదితః॥ ద్వితీయాయస్తువైదేహ్యేముక్త్యేకార్యో
వికల్పకః। జీవన్ముక్తేరతీతాసావైదేహీముక్తిరుచ్యతే॥౨౪॥సరూపారూపభేదేనమనోనాశోద్విధామతః। జీవన్ము
క్తేసరూపస్సాదరూపోదేహముక్తిగే॥౨౬॥సరూపస్తుమనోనాశోధ్యానాత్తస్మాత్ప్రజాయతే।అరూపస్తుమనోనాశ
స్సమాధేఃప్రకృతాస్తునే॥౨౭॥ అరూపనాశాసంసిద్ధాజీవన్ముక్తస్యయోగినః। సజ్జితాగామ్యభావేపిప్రారథ్యాద్భ
యమిష్యతే॥౨౮॥ అఖణ్డాకారవృత్తిస్సాన్యదాత్మాభిధ్యాననిష్ఠయా। అఖణ్డైకరసస్ఫూర్తిరమునాతుసమాధినా॥౨౯॥
ధ్యానావసానకాలేహిబ్రహ్మసప్రతియోగికం। పరంబోధ్యిత్యయంపూర్ణమావిర్భవతియోగినః॥౩౦॥ సమాధేరవసా
నేతుబ్రహ్మనిష్ప్రతియోగికం। అరూపంద్వంద్వనిర్ముక్తంస్వయమావిర్భవత్యహూ॥౩౧॥యమాచ్యతగుణఃప్రోక్తో
నియమోన్యస్తథాధికః। నియమాదాసనంవిద్ధిమునేశతగుణాధికం॥ ౩౨॥ ఆసనాచ్యతథావిద్ధిప్రాణాయామం
శతాధికం।ప్రాణాయామాచ్యతద్వత్సాన్యత్ప్రత్యాహరణ్యతాధికః॥౩౩॥ప్రత్యాహరణ్యతాంవిద్ధిఛారణాంత్యంశ
తాధికాం। ఛారణాయాశ్చతత్థ్యానంప్రోక్తమేవశతాధికం॥౩౪॥తస్మాత్థ్యానాదయంప్రోక్తస్సమాధిశ్చశతాధికః।
అంగేస్త్రిన్మష్టమేసర్వంసమాప్తంశాస్త్రమేవతః॥౩౫॥ దృష్టదుఃఖనిష్టత్యర్థంకర్తవ్యోయంమసీషిభిః। సమాధిస్సర్వ
దానాత్రయుక్తోపేక్షాకదాచన॥౩౬॥ఏతంసమాధిపర్యంతంసద్యోనిశ్రేయసప్రదం। అష్టాంగయోగమారూఢోఽప్యధి
కారీతికేచన॥౩౭॥ కేచిత్తుభాన్తవేవాయంనాధికారీకదాచన। ఇత్యాహుస్సాంకృతేతేహినుతరాంధ్రాన్తమాన
సాః॥౩౮॥ అరూపసప్తచిత్తాసుకరణస్యమహాత్మనః। విదేహస్యకథంవాక్యశ్రవణేన్త్యధికారితా॥౩౯॥ ముక్తస్యచే
త్పునర్భంధోయత్రకుత్రాపికథ్యతే। తదాశ్రవణకర్తృత్వంతస్యస్యాద్వేదకేనచిత్॥ ౪౦॥ నతుబద్ధఃపునస్తస్యవిముక్త
స్యాభిధీయతే। శ్రుతిస్మృతిపురాణేషుయత్రకుత్రాపిసాంకృతే॥౪౧॥ నిర్వికల్పసమాధ్యేకనిష్ఠస్య పరయోగినః। పు
నశ్చేచ్ఛ్రీవణాపేక్షాసార్థభామోపియాచకః॥౪౨॥ యేషాంకామాదిగంధోపివిషయేషునజాయతే। నష్టేన్ద్రియ
గణాయేవతపీవాష్టాంగయోగినః॥౪౩॥ అణిమాదివిభూతీనాంలేకలేశోఽనిదృచ్ఛవేత్, యేషుద్రవ్యాదిహీనేషుతపీవా
ష్టాంగయోగినః॥౪౪॥ పూజ్యపూజకభావాదిధర్మవార్తాపియేష్విహ। నజాయతేమహాత్మానస్తపీవాష్టాంగయోగినః
జాగ్రదాద్రయంయేషాంనకదాప్యపజాయతే। దేహాత్రయవినిర్ముక్తాస్తపీవాష్టాంగయోగినః॥ ౪౬॥ సదాచారవి
హీనాశ్చదురాచారవివర్జితాః। వర్ణాశ్రమవినిర్ముక్తాస్తపీవాష్టాంగయోగినః॥ ౪౭॥ ఇదంకర్తవ్యమితివానకర్తవ్యమి

తీహవా! యేహంనోదేతినంకల్పస్తవవాష్టాంగయోగినః ॥౪౮॥ వినష్టవాసనాపూహాభావనాత్రయవర్జితాః । అసం
 గచ్ఛేష్టాయేనిత్యంతవవాష్టాంగయోగినః ॥౪౯॥ శీతోష్ణసుఖదుఃఖాత్మపరశత్రుసుహృన్ముఖాః । యేహంనద్వంద్వినో
 భాన్తితవవాష్టాంగయోగినః ॥౫౦॥ యేహందేహగతారోగానివర్తస్తేస్వయంనతు । మూలికాద్యైర్నివర్తస్తేతవవా
 ష్టాంగయోగినః ॥౫౧॥ సమాధిమాత్రరసికాయేనిత్యంశాంతమానసాః । సర్వసంగవినిర్ముక్తాస్తవవాష్టాంగయోగినః ॥
 అష్టమాన్తేనమాధ్యాఖ్యేప్రకృతేబహుశస్థితిః । కుర్వంతోహిమహంతోయేపూర్వేముక్తామహర్షయః ॥౫౩॥ తస్మాత్త్వ
 మాదరేణైవసమాధినిర్వికల్పకం । కురుష్వసతతంభక్త్యామద్వాక్యేష్యహసాంకృతే ॥౫౪॥ సమాధివిముఖాలోకేజ్ఞా
 నమాత్రావలంబినః । వర్తంతేబహుస్సైస్తేసంగోమాన్తుకదాచన ॥౫౫॥ అద్వైతజ్ఞానినస్తేహిసమాధివిధివర్జితాః । స
 ర్వదావిషయాసక్తాస్సజ్జయన్త్యాశ్రితానపి ॥౫౬॥ యస్యామన్యంనపశ్యన్తిస్వస్మాత్సచ్చిత్సుఖాద్విభాః । నిశ్చలాన్ని
 ర్మలాత్సత్యాత్సానమాధిరిహూచ్యతే ॥౫౭॥ ధ్యాతృధ్యానేప్రహ్మేస్తాయస్యాధ్యేయైకసంస్థితా । శ్రుణోతినాపి
 కిచ్చిచ్చసానమాధిరిహూచ్యతే ॥౫౮॥ యత్సుఖానుభవాత్సర్వప్రపఞ్చస్త్వతివర్జితాః । నిద్రాశయ ఇవాభాన్తిసా
 నమాధిరిహూచ్యతే ॥౫౯॥ కోటిసూర్యప్రతీకాశం సర్వకారణమద్వయం । యత్రావశిష్యతేబ్రహ్మసానమాధిరి
 హూచ్యతే ॥౬౦॥నశాస్త్రంశాననంశాస్తాయత్రాన్యచ్చస్తికిచ్చన । మాయావిద్యాదికంవాపిసానమాధిరిహూచ్యతే
 సర్వవిక్షేపహానిస్స్యాద్యయైవవిదుషామిహ । యద్భలేనావధూతత్వంసానమాధిరిహూచ్యతే ॥౬౧॥ సర్వసంసారరో
 గాణాంసమాధిర్భేషజంమహత్ । సర్వమోహాన్తకారాణాంసమాధిర్భాస్కరోయువా ॥౬౩॥సర్వకామాద్రిపతాణాం
 సమాధిఃప్రబలోశనిః । సర్వాభిమానరాగానాంసమాధిర్జనమేజయః ॥౬౪॥ సర్వకోధహుతాశానాంసమాధిరి
 లోంబువా । సర్వదుఃఖవిషాణాఞ్చసమాధిఃపరమేశ్వరః ॥౬౫॥ మాత్సర్యరక్షసాంశ్రీమాన్సమాధిర్లక్ష్మణాగ్రజః ।
 శోకభీతిసముద్రాణాంసమాధిఃకుంభసంభవః ॥౬౬॥ తస్మాత్సమాధిరేవేహనిత్యత్వప్రీచ్ఛభిర్జనైః ! కర్తవ్యఇత్యయం
 సర్వశ్రుతిస్త్వతిమనిర్ణయః ॥౬౭॥ నిర్వికల్పాభిధానీయంసమాధిశ్చచతుర్విధం । సప్తభూమ్యనురోధేనగమ్యతేతదపిశ్రు
 ణు ॥౬౮॥ దృశ్యశబ్దానువిద్ధౌద్వౌసమాధీభూమికాత్రయే । స్యాతామయన్తురీయాయాంధూమ్యాంస్యాన్నిర్వికల్పకః ।
 అస్యైవతారతమ్యేనపఞ్చమ్యాదిత్రయేపిచ । అవశ్యాభ్యుపగన్తవ్యాప్యనుక్తావస్థితిశ్చ ॥౬౯॥ ఉత్తరోత్తరము
 తగ్మత్సగనిర్వికల్పసమాధితః । సమాధిత్రితయంప్రాక్తంస్తభీభావత్రయత్కనా ॥౭౦॥ నామానితుమథాయోగ్యంశ్రు
 ణుష్వకథయామితే । పఞ్చభూమ్యాంచతుర్థోన్యోనిస్సంకల్పాభిధోమునే ॥౭౧॥ షష్ఠ్యాన్తుపఞ్చమోన్యస్సాన్యన్నిర్వృ
 త్తికసమాహ్వయః । సప్తమ్యాన్తుసమాధిస్సప్తస్తోనిర్వాసనాభిధః ॥౭౩॥ ఏతేసమాధయఃపుంసాంవిధీయంతేవిముక్త
 యే । ఏతైస్సాంసారికాస్సర్వేవిక్షేపాశ్చాన్తిమాపున్నయః ॥౭౪॥ సాంకృతిః । సమాధయోవిధీయస్తేభవతాహ్యదరా
 ద్గురో । తదభ్యాసావధింబూహియత్రాహోభవామ్యహం ॥౭౫॥ దత్తాత్రేయః । లోకేశ్వ్యాషధసేవాస్త్రోగ
 శాన్తవధిర్తునే । తణ్ణువాప్ర్యవధిర్దృష్టోప్యవఘాతఃపరంతప ॥౭౬॥వంప్రార్థనిక్షేపనిశ్చేషావధికంత్విమం । సమా
 ధ్యభ్యాసయోగంత్యంవిధ్యథారూఢతాభవేత్ ॥౭౭॥ యద్యప్యారూఢతాన్యస్యజీవన్ముక్తస్యచోచ్యతే । తథాపిసాక్షి
 కౌణ్యేననతుముఖ్యాన్యభాసనాత్ ॥౭౮॥ యస్యదృష్టావిదంసర్వంనామరూపాత్మకజ్ఞగత్ । కదాపిభాసతేనైవసహ్యరూ
 ఢోనిగద్యతే ॥౭౯॥ ఆప్రాయణాదితప్రాహసూత్రకారశ్చనిశ్చితం । తస్మాదాదేహపాతాత్తేవిధీయంతేసమాధయః
 స్వయంప్రకాశేపరమాత్మవస్తునిస్వరూపవృత్తిపరమాప్యఖణ్ణితా । యేనాప్యయంయాతివికారసఞ్చయైస్తంత్యంసమా
 ధికురుసాంకృతేసదా ॥౮౦॥ విలియతేశారవనీరవోయథావోమిన్స్వయం తద్వదఖణ్ణవృత్తిమాన్ ॥౮౧॥ జీవద్విముక్త
 స్స్వరసేనయేవచైతంత్యంసమాధికురుసాంకృతేసదా ॥ యద్ధూతసంసారసమస్తవాసనాస్సంశేరతేకాష్టసహసదేహీ

నః | ప్రశాంతసర్వేన్ద్రియచేష్టితాబుధా స్తంత్యంసమాధింకురుసాంకృతేనదా | ౧౩ | తపాంసీచ్ఛిగ్గానియదర్థకానిచశ్రు
త్యంతవాక్యశ్రవణానికాన్యపి | కృతానిసత్సంగతయోయదర్థకాస్తంత్యం సమాధింకురుసాంకృతేనదా | ౧౪ | పార్థభ
దుఃఖాద్యసహిష్ణుతావశా ధ్యాదౌవివేకాది బభూవసాధనం | తద్దుఃఖశాంతిర్నవినైవ యేనతేతంత్యంసమాధిం కురు
సాంకృతేనదా | ౧౫ | ప్రణవ్యబహ్వంశకజీవవీకధాత్మఖణ్డబోధైకరసాత్త్వామృతః | యేనాధికంసర్వగతశ్చశోభతే
తంత్యంసమాధింకురుసాంకృతేనదా | ౧౬ | యన్నిష్ఠయాసిద్ధ్యతీసర్వతోభయంయన్నిష్ఠయాసిద్ధ్యతీసర్వతోమృతంయ
న్నిష్ఠయాసిద్ధ్యతీసర్వతస్సుఖంతంత్యంసమాధింకురుసాంకృతేనదా | ౧౭ | యన్నిష్ఠవీతైర్నుజైశ్చపూజ్యతేయన్నిష్ఠవీ
తైరమరైశ్చపూజ్యతే | యన్నిష్ఠఃకైశ్చైస్త్రివిధైశ్చపూజ్యతేతంత్యంసమాధింకురుసాంకృతేనదా | * (౧౮

—*ఇతి తత్వసారాయణ ఉపాసనాకాండస్య ప్రథమపాదేచతుర్దశోధ్యాయః*

—*దత్తాత్రేయః*— సద్గురోఃకృపయావశ్యేదివ్యాగనక్షత్రమాలికాం | సంసారబీజంజీవాఖ్యంబ్రహ్మైతత్సగుణం
భవేత్ | ౧ | జగద్బీజస్తథేశాఖ్యంతతోన్యన్నిర్గుణంపరం | చిద్రూపం వ్యోమవత్సూక్ష్మమూర్తంబ్రహ్మైకేవలం | ౨ |
నిర్గుణాచ్చపరంకింశ్చదరూపంనామమాత్రకం | ఏతేషు హేయంమస్తవ్యంముముక్షోస్సగుణద్వయం | ౩ | చిద్రూపంతదుపా
దేయమభేదధ్యానయోగతః | అహేయమనుపాదేయమరూపంసేత్యతీస్త్వయం | ౪ | తత్త్వంపదార్థశ్రవణాదిశిష్టంబ్ర
హ్మైకమస్తీతివిచిన్త్యనిత్యం | ఐకాత్మ్యమాసాద్యవినష్టబద్ధాయవీవధన్యాఃపురుషోత్తమాస్తే | ౫ | వ్యోమాదికంసర్వవి
కారజాతంవిలాప్యతస్మిన్నధనిర్వికారేచేతఃప్రతిష్ఠాపయతోత్రకింవాపుంసోస్తిసాధ్యంభువనేప్యసాధ్యం | ౬ | ఐకాత్మ్య
నిష్ఠస్యవిరూపనష్టచిత్తాసుచాహ్యేన్ద్రియసంభవస్యవిద్వత్తమస్యాన్యకృతావమానమానాదికంహ్యభరణంబభూవ | ౭ |
అవిద్యకాజైవగుణాంస్తథాన్యాన్తాయామయానైశగుణాంచపహిత్వా | విద్యామయాన్స్వీయగుణాభజస్తస్య
ద్యోవిముక్తావిబుధోత్తమాస్తే | ౮ | అఖణ్డబోధైకరసేనిమజ్జనాదభిన్నమలోక్యనుజీవనైస్తవం | ఇతస్తతోటంతమనస్య
జీవనంవిద్వత్తమంలొకఇహానుకంపతే | ౯ | జనోజడాధీశమమంవిమన్యతేబుధోపిభూమ్యామపిచేతనేశ్వరం | అ
యంనిజానస్తజలాధినాయకోబభూవవర్ణైకతయేతియుజ్యతే | ౧౦ | ప్రాజ్ఞోప్యహూప్రాజ్ఞపరోబుధేశ్వరస్త్వయం
మహానప్యమహాన్సుధీరధీః | అవ్యక్తతోవ్యక్తఇహాన్యఈశ్వరోనిరీశఅనన్తమయోపితత్పరః | ౧౧ | వ్యోమ్నోవిభుత్వంతరజేః
ప్రకాశనంసుఖంసుషుప్తాదచలత్వచుద్రికః | శరజ్జలాన్నిర్మలతాముపాహరన్విద్వానివైకోవివిధోమరన్దకః | ౧౨ || మ
త్తోనాన్యత్సూర్లసమాధావవికల్పేయజ్జీవేశాద్యేతదనత్యజ్జడవృత్త్యం | సమ్యక్జ్ఞానీమన్యతవీవం వ్యవహారేప్రారభా
థోప్యత్రనదైన్యంభజతేహి | ౧౩ || జ్ఞాతాజ్ఞాతాన్సర్వవికారానపలాప్యశ్రుత్యాచార్యప్రోక్తసరణ్యాభువివిద్వాన్ప్రాప్వా
న్యంభేజేనిర్విచిత్తోనిర్తనససోన్యన్ధస్యస్సర్వశరీరీర్వఖిలాత్మా || ౧౪ || మత్స్యంయోగైర్నిర్మియబృద్ధంవిషయేభ్యస్సం
గృహ్యత్సాఖిణీతనీడేబడిశాచ్యైః | భుజ్జేనిత్యంయోస్యసమీక్షేంవిబుధోపిశ్రేయసాగమోపేక్షతవీతత్థలుచిత్రం || ౧౫ ||
ఆత్మారామంకేవలనిత్యాసవవస్తంసర్వధ్వంసోద్యోగనిషణ్ణంవిషయాన్ధం | మిత్రస్వీయాపాయకృదోజోదురవాప్యం
ముగ్ధంవిద్వానప్యహసేవతవీకస్తం || ౧౬ || అగ్నిర్నిర్ధనఇహోపశమంప్రయాతియస్యేన్ద్రియప్రచయవీకచిదన్వితస్య | ఏ
కంనిరస్తపరివారమమంనివృత్తంసరోష్విపినాక్రమితుమర్హతిహస్తలోకః || ౧౭ || లింగాత్తక్తస్త్రినయనోవృషభాధిరూ
థస్సాన్విలంకృతామృతకరోచలజాశ్రితాత్మా | భగీన్ద్రీభూమితతనుస్సి తభస్తశుభఃకేనస్తుతోబుధవరశ్శివభక్తిమాన్
స్యాత్ || ౧౮ || నిత్యంద్విజోత్తమసమాశ్రితదివ్యదేహఃకంజాక్షఉద్ధృతనవాధికరూపవీకః | పీతాంబరోవిధితదన్యలవా
శ్రితోయంవిష్ణుఃకథన్నువిబుధోహరిభక్తిమాన్స్యాత్ || ౧౯ || ఏకాస్తసేవినమముంపరమాత్మనిష్ఠంనైకాస్తసేవినమహూ
విదుసోపిచాహుః | సర్వాసుహృత్తమమథాపిసుహృత్తమస్తంసంసారవస్తమపి సంస్మృతిహీనమత్ర || ౨౦ || శ్రవణమనన

నిత్యధ్యాననిష్ఠైకలభ్యంవిగుణమలబోధంపూర్ణ మానందరూపం స్తుతినతిజపపూజాపూర్వకైస్తోషితాత్మద్రుతమితిన
గుణేశాన్తస్యతేహస్తలభ్యం॥౨౧॥ శ్రుతినిగదితమార్గామోక్షహేతోఃప్రజానాంబహవభిజడాత్మామన్యతేతేషుచైకం
దృఢతరమవలంబ్యయాసహీనుక్యతార్థోభవతికిమితరైస్తైరిత్యహాక్షేశ రూపైః ॥౨౨॥ వచనహృదయదూరబ్రహ్మ
ణోధ్యేయతాయాస్సగుణమలదేహం వైష్ణవంవాఢశైవం । సతతచపిముముక్షుర్ద్రా గుపాసీత మోహాదివిదతిజడ
స్తన్తధ్యగాత్మానభిజ్ఞః ॥౨౩॥ సకృదపివిగుణాత్తధ్యానహీనోయోధేచ్ఛంవిహరతిబతశబ్దానర్థవాదానమత్వా । అసి
కథమశివర్ణోత్యాశ్రమిచేతిపుష్టస్యకలమిదమసత్యం యచ్ఛ్రుతంవక్తిహాన్భ్యాత్ ॥౨౪॥ అసద్భిశ్చసద్భిర్విగీతోమలా
త్మాతథాసంప్రసృష్టోగుణైర్ద్వైభావైః । సశేషేణపూజ్యోప్యశేషేణపూజ్యస్వయోగార్థసిష్టోప్యయోగార్థసిష్ఠః॥౨౫॥
స్వసిద్ధోప్యసిద్ధస్తననోపిసాస్తస్యమస్తారిరిష్టోసమస్తారిరన్యః । అసఖ్యణితోపిస్వసత్ఖణితో నోప్రసఖ్యోచ్ఛితోపిప్రప
ఖ్యోచ్ఛితోనో ॥౨౬॥ అహూనిర్గతిర్నాప్యయం సద్గతిర్విత్స్వపూర్వోపిసర్వాస పూర్వోప్యవితాన్సృత్ । కృతాంతా
తిమారోకృతాంతాతిమారోబలానాప్రబోధోబలానాప్రబోధః ॥౨౭॥ అఖణ్డాత్వబోధేవిలీనాసుచిత్రోస్త్యవీచి సము
దోయథాపూర్వమాణః । స్వతఃతోభహీనోన్యతశ్చాపి నిత్యంసదాభాతితేజోమయానందరూపః ॥౨౮॥ చిత్రన్ని
త్యందివిహివిధాఃపక్షిణస్త్యిన్ద్రియాణిస్వజ్ఞస్యైవావరణరహితబ్రహ్మనీడేసమాధానిర్వాహపారాఅశనరహితాశ్లే
రలేయత్తనైకేకర్మలూకఃప్రబలభిజాగ్నిచారబద్ధజం ॥౨౯॥ కామాంభోధేర్ద్వటభవమతిక్రీధభూభృత్సురేంద్రం
లోభధావృత్తాహరధిపమనన్తోహవాతోరగేశం । శ్రేయస్వీకృన్తదభిగరుత్తమత్యాగిసంకృన్తాత్సర్వాగ్నేర్వయ
ణమచిరాన్తుక్తిరాశ్రిత్యతద్దం ॥౩౦॥ జీవోబ్రహ్మక్రమిత మనిశంభూపతిర్భూపతీశం యోగేయుధే నిహతకరణ
పూహదీన్యత్పదాతిః । చ్ఛిన్నస్వాంతాద్యఖిలతరగోనష్టభూతద్విషేంద్రఃపాతాదస్తేతనురథవరస్యైకవీవావశిష్టః॥౩౧॥
హేమాదాతాబుధవణిగహూనైరికంకోపితత్వాబ్రహ్మనందగ్రహణచతురోతాకికానందదాతా । ఖణ్డాత్మానంస్వయ
మిహకరోత్యేవసర్వేష్వఖణ్డంవ్యత్యస్తత్వం తదితరజనేష్వీత్యతేదుర్వణిక్వాత్ ॥౩౨॥ బృహద్రూపస్సర్వద్యుపవనహు
తాశాంబుధరణిఃప్రసఞ్చంస్తతాగ్ర్యక్షితిధరసదీసాగరముఖాః । స్వతస్త్రస్సకాభుక్త్వాభువిచరతి యోనిత్యసుము
ఖస్సరభవ్యాజాజ్ఞనహీతకృతేభైక్షుమటతి ॥౩౩॥ తిన్మూణాంమధ్యస్థేదిమషినచితాండేషధిషణా భవేతగ్రస్యావ్యత్ర
ప్వయమఖిలసామ్యఞ్చభజతి । ద్వయోరాసీదత్రక్రముకభవపార్శ్వాయససతోస్తథాప్యస్యశ్రేయస్కుతిమతిరహూవ
ర్ధతభూ ॥౩౪॥ త్ర్యవస్థాసాక్షీన౯ భవజనితమఃఖక్షుతికరోన్మణాంహేలాఃపశ్యన్నవికలమనాస్సస్తితమపి । జగ
ద్రక్షాదక్షస్సయమపిసదాపన్నభవయోవిచింత్యాస్వాధీనోజయతిభువివిద్వన్దణిరయం॥౩౫॥ మహావాక్యారణ్యమథన
జనితస్వాత్మహుతభుక్సమంవిద్యాసత్త్వావిజనతలశాలామపివిశ౯ । పరంజేతుంలోకంసకలకరజైరేవసహితస్సమాధి
జ్ఞిద్రూపేయజతిఖిలువిద్వన్తఖివరః ॥౩౬॥ మృదన్వితతయాఘటోమృదితిచాహసతాగ్ర్యమిత్యయంనజనయేద్భిదా
మిహసమస్తసిద్ధాంఖిలు । పురాపిజననాదథప్రశయతశ్చమృత్యుంభయోరభేదభవసంభవేత్సదసతోశ్చమధ్యేతునో॥౩౭॥
సతోయదివిలక్షణంవపుషిజీవకార్యంభవేత్తదైక్యమపినోకదాయదివిలక్షణంనోతదా । నకార్యవచనార్థతాతదయమ
త్రజీవోద్విభాభవత్యుభయసిద్ధయేత్వమితివాచ్యలక్ష్యార్థతః॥౩౮॥ అణుత్వవచనంమృషాభవతిముక్తికాలేస్యయత్స్వకర్మ
ఫలఘక్తయేవపుషక్షతగ్రమాద్యాశ్చుతాః । తదత్రభవబద్ధనేసహిమహత్వ మస్యాన్వతిభుగ్రీవం భవతు మన్యథావద
తివేదబాహ్యస్తుయః ॥౩౯॥ అఖండసుఖపావక ప్రభవవీషహృత్పద్మగన్ధులింగ జ్ఞహవర్ధితశ్చుగ్రితిగురూక్తిశుషేగ్ధ
వైః । ప్రసఞ్చవిషయాటవీన్ద్రితమితోస్తదద్వాఖిలాంస్వయఞ్చశమమేష్యతి భుగ్రీవమదాహ్యభావాదహూ ॥౪౦॥ స్వ
స్త్వాదన్యఃకేవలాన్నాస్తిజీవకర్తాభోక్తేత్యత్రయోభాతిత్యం । ఇత్యేవోద్ధస్సర్వవేదాంతసిద్ధోప్యభ్యాసోతాగ్రీపేత్య

తేస్వానుభూత్యై ॥౪౧॥ ఆవిర్భావోజ్యోతిషోధ్యానతస్సాన్యదిత్యర్థోయంప్రోచ్యతేశ్చౌతవాక్యైః । ఏవంసత్యైత్ర
 నోత్పాద్యతాంహాబూతేకశ్చిత్తస్యసర్వాన్తస్య ॥౪౨॥ లభ్యవ్యత్యేశూ) యమాణేరసస్యాప్యా వ్యత్సన్నేత్యేషసి
 ధాన్తమాహ । సంసార్యత్వం యద్వికార్యత్వమస్మిన్దైవతాతీతేతన్మతిర్నప్రవిష్టా ॥౪౩॥ బ్రహ్మైవాహంసచ్చి
 దానన్దరూపంసర్వాత్కాహంపూర్ణబోధస్వరూపః । సంవిత్సాహం దేవతాఖ్యాపరైవం నిత్యాభ్యాసాదత్రకైవల్య
 భాక్త్యాత్ ॥౪౪॥ నిజయామలయాదృశానిజంస్ఫుటమానన్దమపశ్యతోభయం । ప్రభవేన్నమహత్కర్మవాకదానిజదృ
 క్షార్ణతయాకుతోభయః ॥౪౫॥ దృశిదృశ్యవచఃకథంభవేదితివిద్వానసినిస్సమాధికః । శ్రవణేబలవేదనదృక్తాప్యహో
 జ్ఞేయదితీహదృశ్యతా ॥౪౬॥ అనుదినంశ్రుతిమస్త్రోక్తం విగుణంబ్రహ్మతదేవభావయన్ ॥ అభితామివకీటకౌభృశం
 హ్యచిరాదేతిబుధస్తదాత్మతాం ॥౪౭॥ కిమపియన్నబుధోత్రపశ్యేదణుమాత్రంపరమార్థసంస్థితా । హృదయాశ్రితవృ
 త్తినిరోధాదనిశంబ్రహ్మతదేకమభ్యసేత్ ॥౪౮॥ అచలితహృదయస్థితాత్మతతోవిగళితరాగాదిదుష్టణోవిబుధః । అ
 నుస్మృతపరిశుద్ధశిష్టమాగ్గోవిదళితకర్మాదిబుద్ధనోజయతి ॥౪౯॥ కథమితివిదుషోబ్రవీమినిష్ఠాంప్రశమితసంసారశోకమో
 హభయాం । అనుపమసుఖపూర్ణజయపాంప్రతిదినవిత్రాదినంయమప్రభవాం ॥౫౦॥ అవికృతనిజబోధనిత్యస్థితే
 ప్రవిహతలోకాదివాసనాత్రితయే । స్వవిదుషితనుబంధమోహవారావ్రజతిహివైయర్థ్యమశ్శగతురవత్ ॥౫౧॥ ప్రబ
 లితవపురాత్మబోధనిష్ఠేనుదృఢితపుత్రాదికేషణాత్రితయే । అనిదుషినిజబంధవేదవాక్యంప్రజతిహివైయర్థ్యమశ్శగతు
 రవత్ ॥౫౨॥ అవదదత్రహితాపకతప్యతాంరజసిసత్వగుణేపచసాంఖ్యవాన్ ॥ దినకరేవపుషి తామపీతరోజీవకర్మవి
 దితాంబతచాన్యథా ॥౫౩॥ ప్రబలతాపనివృత్తిమపేక్షిణోనియతనిత్య సమాధిమతత్పరాః । సకలతాపకర్మచయ
 క్షయాత్పరమగుశ్యపరావరదర్శనాత్ ॥౫౪॥ అఖిలలోకపతింపరమేశ్వరంస్వయముపేక్ష్యపరాత్పరమద్వయం । అహ
 మితిప్రతిబుద్ధ్యచనిర్భయంచరతోవిదుషోస్తికుతోభయం ॥౫౫॥ సకలవేదవచఃప్రథితేపథిస్థితిముపేయుషినిజాత్మనిష్ఠయా
 నిఖిలధూతసమూహకృతాభయేవిదుషికస్యభవేదిహదుర్మతిః ॥౫౬॥ సర్వవైత్యవిగతాత్మమానసశ్చిత్తవృత్తిచలితా
 త్మచేతనః । ఖణ్డచేతనవిహీనచేతనస్తదనుశివ్యతవవకోపిహి ॥౫౭॥ వాఙ్మనస్సథనమస్తవృత్తిభిస్తదనుషప్రతిపద్య
 తేతతః । జీవభూతచిదాత్మసుతేక్రమాచ్ఛేతనానితుహాక్వవాముముక్షోః ॥౫౮॥ పఞ్చయజ్ఞవిమలాఖిలేన్ద్రియఃపఞ్చమూ
 ర్రియజనాత్మనుగ్రహః । పఞ్చకోశగళితాత్మవేదనఃపఞ్చతారహితమోక్షమశ్నతే ॥౫౯॥ ఆత్మశాస్త్రనవచేలధా
 రితాప్యన్యశాస్త్రనిజపూర్వకాన్ధికాః । రక్షితాభవనవావనహేతోర్వేదవాక్యనివహాబుధేనచ ॥౬౦॥ అదిదంవపురా
 దినాత్మనోబద్ధవిముక్తజనాప్రవశ్యతః । అన్తరితమృతయోశ్చుగ్రీతవాక్యస్సాన్యదిదంప్రపదంశ్చపశ్యతి ॥౬౧॥ భుక్తిభ
 లేవిషదృష్టిరుత్తమాముక్తిభలేమృతదృష్టిరుత్తమా । ఏవమహావదతీహకేవలంసతవిద్వాననుతిష్ఠస్య ॥౬౨॥ స
 ర్వమిదంపరమాత్మసన్నిధౌజనవద్భాసూరతోవిచేష్టతే । ఇత్థమిదంవచనంపరోక్షగంవైతదభోవిదితేపరోక్షతః ॥౬౩॥
 బ్రహ్మవిదోద్వివిధాశ్చుక్తిసిద్ధాలోకమితోయన్తివిధేశ్చకేచిత్ । దేహాలయేపరతత్వచన్యఇత్యాత్మవివాన్నియమో
 నహిముక్త్యై ॥౬౪॥ శ్రుతిషునిగదితానితత్వానియఃపరమబోధకవక్త్రసరోజతః । విజితవిషయబృన్దఆబోధితోజయ
 తిసకలలోకపూజ్యోబుధః ॥౬౫॥ యమనియమపురస్కరమాత్మనిస్వయమనన్యతయైవసంస్థితః । విషయఃపరశాతిదు
 రాత్మభిఃపరమవిదితవచసంరాజతే ॥౬౬॥ ఉపనిషదుదితైకపికావళోవిబుధవదనగన్తధుస్సనన్త్యాం । పరవశి తమనా
 స్సహిమూర్ఛితః పరవివిదిషుపాన్థలోకోభవేత్ ॥౬౭॥ పరమగురుపదాబ్జాభివాదనేమలయమగుతిసంకలితేక్షణాత్
 జననవిరహతాపసద్బిప్రీతోరుదతినిజవధూన్తరణాదహూ ॥౬౮॥ సఖలంజననన్తదీయమత్రవ్యగమశ్చద్గురుపాద
 పంకజంయః । తుధితోగృహిణంతరుంసుతప్రస్తృపితశ్శీతలితాపగామివదాన్ ॥౬౯॥ విదుషాశ్రవణం హ్యపేక్ష్య

తేనోపరిపూర్ణోదరకుంజవతోదనః । జలమాగళపితగాంగకేనగృహమధ్యాం గణగేనచాతపత్రం । 20 ! శ్రవణా
దవగచ్ఛతి ప్రాయశః పరమాత్మానమ ఖణ్ణచిత్స్వరూపం । తదవిప్రస్తుతశోక మోహయోః ప్రవిహత్యైస్వాత్మ
సమాధిమాచరేత్ ॥ 20 ॥ షడ్విధాడదితాహినమాధయస్సకలామ్నాయరహౌరహస్యవాచా । తాక్షక్రమేణ
సమావరతస్సతఃపరమానందసుధాభిశాయితాస్యాత్ ॥ 21 ॥ కరణానిపీత్యవిమలానిసద్గురుర్దయయావనై కహృద
యోధికారిణః । పరమార్థవస్తునిగమా న్తబోధితంనియమాదవైహితదనీతిబోధయేత్ ॥ 23 ॥ తదగ్రేసగచ్ఛేత్
రణేశశోభనాద్విసయేనగౌణగురుపాదపంకజం । తదుక్తంనిజాక్షిహృదయా న్తరస్థితంమనసాసుసూక్ష్మమనిశంవిభావ
యేత్ ॥ 24 ॥ నతతోన్యమార్గఃకహవిద్య తేమహాబహుధోది తేషుమనసోవిశుద్ధయే । పరరూపలింగమతినై జతేజసా
యమధోపరేణపరమోవదివ్యతి ॥ 25 ॥ అఖిలాగమోక్తవిమలాంశదర్శనం క్రమశోవిముక్తిజననేస్వతంత్ర తాం । భజ
తేయదేతదఖతైర్ముముక్షుభిశ్చ । వణాత్పురైవకరణీయమాదరాత్ ॥ 26 ॥ సంతతవిస్తాకులితంబహువిధరాగాదిపూ
రితంహృదయం । సతతంనిజచిత్తియుక్తైవల్యానద్దమశ్చుతేవిబుధః ॥ 27 ॥ అమలీకృతనైజమనాస్సఫలితనిజజన్తవం
శజాఖిలజనః । జయతిస్వపదేనిరన్తరంయఃపరిపూర్ణానందసాగరోధరణౌ ॥ 28 ॥ సుతరామవశంమనోస్థియస్యస్వ
యమేకాంతసమాధిశీలనాత్స్వవశం । విరచయ్యనిత్యసౌఖ్యంప్రజతిసనిష్ఠాద్విదుర్లభంపరమం ॥ 29 ॥ అచిరాదచి
రద్యుతిప్రకాశంస్వచిరాపూర్వసమూహసంకలితం । శుచినాహృదయేనపశ్యతఃక్వచిదప్యస్తివిలోకనీయమల్పం ॥ 30 ॥
సంసారాదధికతరశ్రమైర్విరక్తశ్శోకానామఖిలగుణోత్కరంనివృత్తైః । ఆచార్యంనిగమశ్శిరోవచఃప్రసిద్ధంసంపృచ్ఛేద
మలతరాగుణంస్వశత్యం ॥ 31 ॥ ప్రత్యక్షంసులభమిదంపరాత్మతత్త్వం శ్రుత్యుక్తంప్రబలితపూర్వపుణ్యవద్భిః । విపా
ద్యైరఖిలజనై రపిప్రపజ్ఞేవగ్ధానాంనియమిహాస్తి నాశ్రమాణాం ॥ 32 ॥ వర్ణాద్యైరధికతరం గురుంప్రపద్యేదిత్యేహోని
యమిహాస్వవేదనేహ్నః । నన్యూనోప్యమనిజాత్మతత్త్వవేత్తాస్వాచార్యోభ వితుమిహార్హతిప్రపక్తా ॥ 33 ॥ రాజా
నంద్యిజఇతియద్గురుంప్రపేదేహ్యరణ్యేబృహతివచఃప్రసిద్ధమస్తి । వ్యత్యాసోనభ వతిచద్వయోర్విరుద్ధః పూర్వేహంపరి
హరణంస్వదేశికానాం ॥ 34 ॥ శాంత్యాయుక్తంగురుజనభక్తంలభ్యాశిష్యంనిజపదసక్తం । కృత్వాలోకేసజయతిము
ఖ్యస్వాత్మారామఃపరహితబుద్ధిః ॥ 35 ॥ ఆత్మానన్యజ్జగ దితిబుధ్వాస్వస్తిన్నేవప్రతిదిననిష్ఠః । త్యక్తాన్సర్వంనిజసుఖీన
స్సర్వారాధ్యోభవతిహివిద్వాత్ ॥ 36 ॥ సంసారాన్నిర్జిమిషమేనం సర్వందృష్ట్యాపరిజనబృన్దం । అన్తఃకంపంప్రజతిచని
త్యంయేనాచారన్తమిహానముఞ్చేత్ ॥ 37 ॥ సాక్షాత్కారోనభవతుమర్హత్యతాగ్రీసక్తిర్భవతిచయావత్ । త్యక్తావద్దా
గ్భవసుఖిబుద్ధింసన్యస్తస్యాత్సద్భవమతిర్వా ॥ 38 ॥ శమితేన్ద్రియాస్సహజబోధగతా విజనేస్థితావిషయభోగహతా ।
భువనేశ్వరాః పరమఖాదిగతావిదుషాంవరాడచితశీలమతా ॥ 39 ॥ సకలేజనాభతరబోధచణాశ్చరమేయగేపరవ
శాఅపిహా కలుషేన్ద్రియాబహుళశోకయుతావిఫలాశ్రమాస్సఫలపాపరతాః । 40 ॥ పరితాపినాంహృదయశీతశ
తావచసాభవేన్న్యదుళితేనసతా । అనుతాపిభిర్గురుభిరేవమిదముదితామృతంపిబతికోనజనః ॥ 41 ॥ పిబతోగురోర్వచ
నసాధరసంశ్రవణాద్భజేదజరతామరతా । నతుపీడనందితిసుతైఃప్రబలైర్నవతత్సఖంవిషయభోగభవం ॥ 42 ॥ అ
ఖణ్డానన్దాన్ధానిత్యమగ్నావిముక్తాఅవిద్యాదుఃఖాన్ధానిత్యమగ్నాస్సుబద్ధాః । అముంవిస్పష్టార్థంశాస్త్ర తస్సంనిదిత్యాప్య
హేమదుఃఖేనమగ్నాకర్తవైచిత్ర్యమేతత్ ॥ 43 ॥ బలీయఃకర్తస్యాదిత్యనాత్మజ్ఞవార్తాంబలీయశ్చజ్ఞానంపూర్ణమాత్మ
జ్ఞవార్తాంవిజిజ్ఞాసుశ్చ । త్యాగర్కణాదుర్బలత్వంమహోవాకామైశ్చప్రత్యహంసాధయేద్దాక్ ॥ 44 ॥ ఇహపాగిర
చ్ఛాఖ్యంకర్తజీవద్విముక్తేప్యతిస్థైర్యోపేతంయద్భలీయోవదేత్తత్ । ప్రతిబూరియాదేతద్యద్విదేహేవిముక్తేవినష్టంప్రజ్ఞా
నాత్తత్ప్రబోధోబలీయాత్ ॥ 45 ॥ వినష్టంభోగాత్యైతత్కర్తచారభసంజ్ఞంనశక్యంతీవాదిత్యస్యనాశాత్సమాధేః ।

శ్రుతిహోక్తాయా శ్చేదన్యథానైవసిద్ధిర్విదేహాఖ్యానైస్తద్భోగనాశోన్యముక్తేః ॥ ౧౬ ॥ జననశతాహితస్యబహుశోబ
హుజన్మనిమిత్తకర్మణోజననశతాహితేనసుక్మతేన హతిర్భవతీత్యకామతః । పరమగురూదితేనసుధయావచసాహిత
మస్తరంగవత్తదనుస్తరకృతుతోనుభయాద్భవతీహవిముక్తబద్ధనః ॥ ౧౭ ॥ సకలజనశ్చిత్రైకసరణేశ్వరియణేవిదుషస్తృశ
ర్మనోవిజనగతోహినిత్యసుఖవాఙ్మహజగోహననాదివర్జితః । కఠినతరాశ్రమేణసహితస్త్రితయాదధి కేనసర్వధావిజనత
లేనివసేన్నియమాన్నచరెదపికర్మగద్ధతః ॥ ౧౮ ॥ అధికతరాతతోవిగృహితానిఖిలాశ్రమికామసిద్ధితోజనికరకామ్యకర్మర
హితఃకలినామయుగేయతిర్భవేత్ । శ్రుతిగదితాత్మవిదాసదృశస్సకలోత్తమసత్యవత్త్వగోవిజయతపఃవికామదృశాసుర
పూజితపాదపంకజః ॥ ౧౯ ॥ జనకముఖాయతస్వమనసస్సుతరామిహశుద్ధిమాగతావిషయసుఖాలయస్యవప్రయోజనికా
రణకర్తనాశతః । తమిహవికామకర్మనివయంపరమాదరయ్యుక్తమానసాజననభయాకులావిదధతిప్రబలాహితపుణ్యస
జ్ఞయాః ॥ ౨౦ ॥ కాణ్డీన్యాఖ్యమునేర్తుఖాత్పరతరంమాణ్డవ్యసంజ్ఞోమునిర్జీవన్ముక్తిపదంప్రపద్యచభృశంప్రార్థదః । ఖా
ర్దితః । తన్నేరోర్వసుధాతలేనిజవపుస్తత్యాజయధ్యానతస్తద్ధ్యానంననినాకథంచనభవేన్ముక్తిర్మృణాంసంస్మతేః ॥ ౨౧ ॥
జీవన్ముక్తిపదాధినశ్శ్రుతి మతిధ్యానాదిరూపశ్శ్రమోయావానస్తివిదేహాముక్తిమనస్తావాన్యతోయంమునిః । సం
హర్తుంనకలేన్ద్రియాణి తదనుస్థితైవపచ్చాసనేయత్నం తత్రచకారతీవ్రమితిసాబూతేన్నపూర్ణాశ్రుతిః ॥ ౨౨ ॥
జీవన్ముక్తివిదేహాముక్తిభిదయాహ్యద్వైతవాదక్షతిర్ముక్తేర్భిహ్వతయేతిచేన్నపరమాద్వైతానుభూతాభిదా । సం
సిద్ధాశ్రమముక్తికారణపరోక్షాద్వైతవాదక్షతిర్మ్యజ్ఞేతవిశేషవాదతత్తత్సామాన్యవాదక్షతిః ॥ ౨౩ ॥ వ్రహ్మదిస్తు
తుషాద్యపేతతరాభిఖ్యాకృతిభ్యాం యతోభిన్నోస్త్విఖలుతణ్డులాదిరితితచ్ఛేదోభవేద్భిహ్వణః । తద్జ్ఞానస్యతథా
శ్రుతిరితతయాతతాగర్యమోక్షస్యచవ్యక్తంముక్తిచతుర్విధత్వముచితంవారాహవాక్యాదిభిః । ౨౪ ॥ వైదేహీమప్య
తీత్యస్వయమఖిలవరాంముక్తిమానస్తరూపాంసర్వప్రార్థహాన్యాసతుమునిరఖిలామ్నాయవాచాంసుదూరం । ధ్యేయా
తీతంవిరూపంసగుణవిగుణతోనామమాత్రస్తదన్యద్భిహ్వేవాభూదితీదంవచనమపితతశ్శ్రుతియతేతత్రముఖ్యం ॥ ౨౫ ॥ త
త్ప్రార్థ్యం దేహావచ్ఛిన్నస్వయమపిపరమాచార్యవాక్యోపదేశాదిత్యే తేహ్యహురత్రశ్రుతిగదితరహస్యార్థగద్ధానభీజ్ఞాః ।
జ్ఞేయాస్తేయచ్ఛ్రుతీనాంవచనదమథసంపత్సృజ్యైవ మాదిప్రామాణ్యం తత్రలభ్యాజయతితనుమతాగద్ధతోవాన
లభ్యం ॥ ౨౬ ॥ హితావలీనాదశాఖ్యాఉపనిషదశమంయద్విజాతీయభేదందావ్రితంశత్రుంజ్ఞికాశ్చ స్వయమపరిభవాయత్స
జాతీయభేదం । నీరూపేతత్రచాప్తోత్తరశతకసమాఖ్యాస్వభేదంతథాయత్తద్యోభేదత్రయఞ్చాప్యపవదతిదత్తై కాన్తనిష్ఠస్స
మూర్ఖః ॥ ౨౭ ॥ ద్రష్టవ్యత్వంనిషిద్ధం భవతివదశమేయాజ్ఞవలేన్యనగార్జ్యమాతిప్రాక్షీరితి ద్రాగతిరుషమనలిప్రశ్న
దేవాఖ్యకస్య । యస్యార్వాచీనమస్తాదమలతరమిదంనిర్గుణం పృచ్ఛతస్తచ్ఛ్రుతిత్యమత్యాదిభిశ్చస్వయమథతుపరా
చీనవస్తుప్రసిధ్యేత్ * * * * * (౨౮)

—*ఇతితత్వసారాయణఉపాసనాకాండస్యప్రథమపాదేపశ్చదశో ధ్యాయః*

*బ్రహ్మ*స్వామించ్ఛిద్విదక్షిణామూర్తేదత్తాత్రేయోమహామునిః । సమాధియోగమేవైకంప్రాధాన్యేనాహసాంకృతేః ॥
ఇతియద్భవతాప్రోక్తంతత్రసంశేయతేమయా । అవధూతోపనిషదితస్తైశిష్యావైగురుః । ౧ ॥ సమాధ్యంతానిసర్వా
ణిసాధనానిసంపహి । ప్రతిపిధ్యాభ్యనుజ్ఞాన్వైస్వరాచారస్యసన్దబ్ధా । ౨ ॥ అధీతపూర్వాంతామేతాంశుణూపనిషదంమ
యా । యస్యాంబ్రహ్మవిదాంసైవ్విహారశ్చవిధీయతే । ౩ ॥ దత్తాత్రేయంసమేత్యాభభగవన్తంససాంకృతిః । భగవత్
కోవధూతస్యాదితిప్రచ్ఛతంకిల । ౪ ॥ కాస్థితిస్తస్యకింలక్ష్యకిన్నుసంసరణంత్వితి । దత్తాత్రేయశ్చభగవాన్ త
హేవావాచదయానిధిః । ౫ ॥ అక్షరత్వాద్వరేణ్యత్వాద్ధూతసంసారబద్ధనాత్ । తత్వమస్యాదిలక్ష్యత్వాదవధూతఇతిర్భ

తే 121 యోవిలంఘ్యశ్రమాన్వదానాత్తస్యేవస్థితస్సదా అతివద్ధాశ్రమియోగీలవ ధూతస్సకథ్యతే 1౮ తస్యక్రియం
శిఃకృత్వామోదోదక్షణపక్షకః ప్రమోదఉత్తరఃపక్షానన్దోగోష్ఠిదాయతే 1౯ గోవాలసదృశంశీర్షేనాపిమధ్యేనచా
ప్యధః 1 బ్రహ్మచుచ్చప్రతిష్ఠేతిపుచ్చాకారేణకారయే ౧౦ ఏవంచతుష్పథంకృత్వాతేయాన్విపరమాంగతి 1 ఇత్యుక్త్వా
చపునఃపాహదత్తాత్రేయస్సస్సాంకృతేః 1౧౧ 1 నకర్తృణానప్రజయధనేనత్యాగేనైకేఅమృతత్వమానః 1 పరేణనాకం
నిహితంగుహాయాంవిభ్రాజజేతద్యతయోవిశంతి 1౧౨ 1 స్వేచ్ఛావిహరణంపైవ్వరంతత్సంసరణమిత్యపి 1 ధర్మాధర్మానతే
షాంస్తస్సాంబరావాదిగంబరాః 1 మేధ్యామేధ్యానచైతేషాంసాంగ్రహణ్యష్టిమాశ్రితాః 1 తేయజనేశ్వమేధస్తమస్త
ర్యాగంమహాబుధాః 1౧౩ 1 సమహామఖిపస్యాన్తహాయోగశ్చసాంకృతే 1 కర్తృతదఖిలజ్ఞిత్రంవిగాయేతైస్సరమేవన 1
మహావ్రతస్తదేవస్యాత్సోవధూతోనమూఢవత్ 1 లిప్యతేపుణ్యపాపైశ్చనిస్సంగజ్ఞానవత్వతః 1 ౧౬ 1 యథారవి
స్సర్వరసా 1 ప్రభుక్షేపూతాశనశ్చాపిహిసర్వభక్షః 1 తదైవయోగీవిషయా 1 ప్రభుక్షేనలిప్యతే పుణ్యపాపైశ్చశు
ద్ధః 1 ౧౭ 1 ఆపూర్యమాణమచలప్రతిష్ఠంసముద్రమాసఃప్రవిశన్తియద్యత్ 1 తద్వత్కమాయంప్రవిశన్తిసర్వేస
శాంతిమాప్నోతిసకామకామీ 1 ౧౮ 1 ననిరోధోనచోత్పత్తిర్నబద్ధోనచసాధకః 1 నముముక్షుర్నవైముక్తశ్చత్యే
షాపరమాధతా 1 ౧౯ 1 ఏహికాముష్టికవాతసిద్ధ్యేముక్త్యేచసిద్ధయే 1 బహుకృత్యంపురాస్యాన్తేతత్సర్వమధు
నాకృతం 1 ౨౦ 1 తదేవకృతకృత్యత్వంప్రతియోగిపురస్సరం 1 పరేచ్ఛాజనితారబ్ధబద్ధత్వాదిహసాంకృతే 1 ౨౧ 1
దుఃఖినోజ్ఞాస్సంసరన్తుకామంపుత్రాద్యపేక్షయా 1 పరమానన్దపూర్ణోహంసంసరామికిమిచ్ఛయా 1 ౨౨ 1 అనుతిష్ఠ
న్తుకర్తాణిపరలోకయియానవః 1 సర్వలోకాత్త్యకఃకస్మాదనుతిష్ఠామికింకథం 1 ౨౩ 1 వ్యాచక్షతాస్తేశాస్త్రాగ్రణివే
దానధ్యాపయన్తువా 1 యేత్రాధికారిణోమేతునాధికారోక్రియత్వతః 1 ౨౪ 1 నిద్రాభిక్షేన్నానశౌచేనేచ్ఛామినక
రోమిచ 1 ద్రష్టారశ్చేత్కల్పయన్తుకిమ్మేస్యాదన్యకల్పనాత్ 1 ౨౫ 1 గుజ్జాపుష్పాదిదహ్యేతనాన్యారోపితవన్తినా 1 నా
న్యారోపితసంసారధర్మానేవమహంభజే 1 ౨౬ 1 శ్రణ్వన్వజ్ఞాతతత్వాస్తేజానకకస్మాచ్ఛ్చుగోమ్యహం 1 మన్యంతాం
సంశయాపన్నానమస్యేహమసంశయః 1 ౨౭ 1 విపర్యస్తోనిదిధ్యాసేత్కింధ్యానమవిపర్యయే 1 దేహాత్మత్వవిపర్యాసం
నకదాచిచ్ఛజామ్యహం 1 ౨౮ 1 అహమ్మనుష్యభిత్వాదివ్యవహారోవినాప్యముం 1 విపర్యాసంచరాభ్యస్తవాసనాతో
వకల్పతే 1 ౨౯ 1 ఆరబ్ధకర్మణీక్షీణేవ్యవహారోనివర్తతే 1 కర్మక్షయేత్వసావైవశామ్యేధ్యానసహస్రతః 1 ౩౦ 1 విరళ
త్వంవ్యవహృతేరిష్టజ్ఞేధ్యానమస్తుతే 1 బాధికర్మవ్యవహృతింపశ్యత్ 1 ధ్యానామ్యహంకుతః 1 ౩౧ 1 విక్షేపోనాస్తి
యస్మాన్తేనసమాధిస్తతోమమ 1 విక్షేపోవాసమాధిర్వామనసస్సాన్విద్వికారిణః 1 ౩౨ 1 నిత్యానుభవరూపస్యకోమే
త్రానుభవంపుథక్ 1 కృతంకృత్యంప్రాపణీయంప్రాప్తమిత్యేవనిత్యతః 1 ౩౩ 1 వ్యవహారోలౌకికోవాశాస్త్రీయోవా
న్యథాపివా 1 మమాకర్తురలేపస్యయధారభంప్రవర్తతాం 1 ౩౪ 1 అథవాకృతకృతోపిలోకానుగ్రహకామ్యయా 1 శా
స్త్రీయేదైవమాగ్నేవర్తేహంమమకాక్షతిః 1 ౩౫ 1 దేవార్చనస్మానశౌచభిక్షాదావర్తతాంవపుః 1 తారంజపతునాక్తద్వ
త్పితత్వామ్నాయమస్తకం 1 ౩౬ 1 విష్ణుంధ్యాయతుధీర్యద్వాబ్రహ్మనన్దేనలీయతాం 1 సాక్ష్యహంకింశ్చిదప్యత్రనకుర్వేనా
పికారయే 1 ౩౭ 1 కృతకృత్యతయాత్పప్రాప్తప్రాప్యతయాపునః 1 తృప్యన్తేవస్వమనసామన్యతేసానిరన్తరం 1 ౩౮ 1
ధన్యోహంధన్యోహంనిత్యంస్వాత్మానిమజ్ఞాసావేద్మి 1 ధన్యోహంధన్యోహంబ్రహ్మనన్దోవిభాతిమేస్తప్తం 1 ౩౯ 1 ధన్యోహం
ధన్యోహందుఃఖంసాంసారికంనవీత్యేద్య 1 ధన్యోహంధన్యోహంస్వస్యాజ్ఞానంపలాయితంక్వాపి 1 ౪౦ 1 ధన్యోహంధన్యో
హంకర్తవ్యంమేనవిద్యతేకింశ్చిత్ 1 ధన్యోధన్యోహంప్రాప్తవ్యంసర్వమత్రసంపన్నం 1 ౪౧ 1 ధన్యోహంధన్యోహంతృప్తే
న్తేకోపమాభవేల్లోకే 1 ధన్యోహంధన్యోహంధన్యోధన్యోపునఃపునర్ధన్యః 1 ౪౨ 1 అహంపుణ్యమహంపుణ్యంఫలితంఫలి

(३३)

పురుషార్థతా ||౮౦|| విషయాబహవస్సన్తిలోకేవిషధరోపమాః | దూరేవసన్తువిబుధాబధ్నస్తుషసునేవవా ||౮౧||
 యోగేనతానథస్వైరమటస్తునియతేన్ద్రియాః | సతేమాన్స్వైరచేష్టాభిహూషణంవిద్యతేక్వచిత్ ||౮౨|| శబ్దాదివిష
 యజ్వాలామాలాకీర్ణేన్ద్రియాగ్నయః | దహన్తిలోకేసర్వేషామాత్మానంహ్యవివేకినాం ||౮౩|| తాన్తస్త్రేణేవయోగే
 సబద్ధాయోగీశ్వరోమహాః | తేషుసంభవతుస్వేచ్ఛంకాహాని స్తస్యజేనవా ||౮౪|| యోగాభ్యాసవిహీనశ్చేదీన్ద్రియాథే
 షుసంభవేత్ | సజ్జానిప్రవరోవాస్తుదగ్ధవక్షణాద్భవేత్ ||౮౫|| సరూపనష్టచిత్తాసుర్గాణయోగీతికథ్యతే | అరూ
 పనష్టచిత్తాసుర్ముఖ్యయోగీతిపద్మజ ||౮౬|| తత్తాద్ర్యస్యప్రవృత్తిస్సాన్యద్విషయేషుకదాచన | తథాపిస్వోచితేష్వేవన
 త్వశాస్త్రోద్దితేష్వపి ||౮౭|| సచతత్రాపిమోహస్సాన్యన్తహంస్త్యోషదర్శనాత్ | సమాధియోగాభ్యాసేనతద్వృ
 త్తిక్షయసంభవాత్ ||౮౮|| సమాధియోగసజ్జాతసుధాపానేనతర్పితః | కథంవిషయసంపరకభవం తౌరరసంపిబేత్ ||
 బ్రహ్మనన్దస్సకృచ్చిత్రేయద్యావిర్భూతశుద్ధశః | సయోగీసర్వదాతత్రరసికఃపరిధావతి ||౯౦|| సమాధియోగాదన్య
 త్రసుఖలేశోపినోద్భవేత్ | సత్యంసత్యంపునస్సత్యంమాస్త్యతతవసంశయః ||౯౧|| సమాధియోగాభ్యాసేనదస్త్రాత్రే
 యోపిసోధికం | లబ్ధ్యావిషయవైశ్యవ్యయవధూతోభవత్తథా ||౯౨|| తస్మాత్త్వమిన్ద్రియగ్రామంనియమ్య సతతం
 విభా | పరమాత్మనిమద్వాక్యాద్యోజయాంభోజసంభవం * * * (౯౩)

—*ఇతితత్వసారాయణ ఉపాసనాకాండస్య ప్రథమపాదేషోఽశోధ్యాయః*

—*శ్రీగురుమూర్తిః*— పునశ్చ తేప్రవక్ష్యామియోగమార్గస్యవైభవం | యస్యశ్రవణమాత్రేణవిధేధన్యోభవిష్య
 సి ||౧|| సుఖదుఃఖాదిమోహేషుయథాసంసారిణాంస్థితిః | తథాజ్ఞానీయదాత్మిమైద్యాసనావాసితస్తదా ||౨|| తయో
 రాన్న్దివిశేషోత్రసమాసంసారభావనా | జ్ఞానశ్చేదీదృశజ్ఞాతమజ్ఞానంకీదృశంపునః ||౩|| జ్ఞానసిష్టోవిరక్తోపిధన్య
 జ్ఞోవిజితేన్ద్రియః | వినాదేహూపియోగేనసమోక్షంలభతేవిధే ||౪|| అపక్వాఃపరిపక్వాశ్చదేహీనోద్వివిధాస్తన్న్య
 తాః | అపక్వాయోగహీనాస్తుపక్వాయోగేనదేహీనః ||౫|| సర్వోయోగగ్నినాదేహూహ్యజడశ్శోకవర్జితః | జడ
 స్తుపార్థివోజ్ఞేయోహ్యపక్వోదుఃఖదోభవేత్ ||౬|| ధ్యానస్థోసౌతథాప్యేవమిన్ద్రియైర్వివశోభవేత్ | తానిగాఢాని
 యమ్యాపితథాప్యన్యైఃప్రబద్ధ్యతే ||౭|| శీతోష్ణసుఖదుఃఖాద్యైర్వ్యాధిభిర్నానస్తథా | అన్యైర్నానావిధైర్జీవైశ్చ
 స్తాగ్నిజలమారుతైః ||౮|| శరీరంషీడ్యతేతైస్తైశ్చిత్రంసంతుభ్యతేతతః | తథాప్రాణవిపత్తాతుతోభమా యాతిమా
 రుతః ||౯|| తతోదుఃఖశతైర్వ్యాస్తంచిత్రంతుభ్యంభవేన్నృణాం | దేహావసానసమయేచిత్రేయద్యద్విభావయేత్ ||
 తత్తదేవభవేజ్జీవభిర్యేవంజన్తకారణం | దేహావైకేభవేజ్జన్తతన్నజానాతిమానవః ||౧౦|| తస్మాద్జానన్తువైరా
 గ్యంజీవేస్యాతేవలశ్రమః | పిపీలికాయథాలగ్నాదేహేథ్యా నాద్విముచ్యతే ||౧౧|| అసౌకింపృశ్చిక్షైర్దష్టోదేహా
 నైవాకళంసుఖీ | తస్మాన్స్తాధానజానన్తిమిత్రాతర్కేణవేష్టితాః ||౧౩|| అహంకృతిర్యథాయస్యనష్టాభవతితస్యవై
 దేహాస్సాన్యత్తుకథానష్టోవాసథయశ్చాస్యకింపునః ||౧౪|| వ్యాధీనామాలయేదేహేయస్యపుష్టాస్త్యహంకృతిఃజలా
 గ్నిశస్త్రీభాతాదిచాధాతస్యభవిష్యతి ||౧౫|| యదాయదాపరిక్షితా పుష్టాచాహంకృతిర్భవేత్ | తదాతదా
 స్యచశ్యంతిప్రవర్ధంతేరుగాదయః ||౧౬|| కారణేనవినాకార్యంనకదాచనవిద్యతే | అహంకారంవినాతద్వదే
 హేమఃఖంకథంభవేత్ ||౧౭|| శరీరేణజితాన్సర్వేశరీరంయోగిభిర్జితం | తత్కథంకురుతేతేషాంసుఖదుఃఖాదికంభ
 లం ||౧౮|| ఇన్ద్రియాణిమనోబుద్ధిఃకామక్రోధాదికశ్చతం | తేనైవవిజితంసర్వంనాసౌకేనాపిబాధ్యతే ||౧౯|| మహాభూ
 తానితత్వానిసంహృతానిక్రమేణచ | సప్తధాతుమయోదేహూదగ్ధోయోగాగ్నినాశనైః ||౨౦|| దేవైరపినలక్ష్మ్యేత
 యోగదేహూమహాబలః | భేదబద్ధవినిర్ముక్తోనానాశక్తిధరోపరః ||౨౧|| యథాకాశస్తథాదేహాకాశాదపినిర్మలః

సూక్ష్మాత్కూత్తు తరోదృశ్యస్థూలాత్ స్థూలజడాజ్జడః ॥౨౨॥ ఇచ్ఛాసూహియోగిన్స్త్వస్త్వజరోమ
రః । క్రిడతేత్రిమూలే కేమలీలయామత్రకుత్రచిత్ ॥౨౩॥ అచిన్త్యశక్తిమాణ్యోగినానారూపాణిధారయేత్ । సం
హరేచ్ఛపునస్తానిస్వేచ్ఛయావిజితేన్ద్రియః ॥౨౪॥ నాసౌమరణమాహ్నితి పునర్యోగబలేనతు । హతేనమృత ఏవా
సౌమృతస్యమరణంకుతః ॥౨౫॥ మరణంయత్రసర్వేషాంతత్రాసాపరిజీవతి । యత్రజీవన్తిమూఢాస్తుతత్రాసౌమృతప
వనై ॥౨౬॥ కర్తవ్యంనైవతస్యాస్తికృతేనాసౌనలిప్యతే । జీవన్ముక్తస్సకాస్యచ్ఛస్సర్వదోషవివర్జితః ॥౨౭॥ విరక్తా
జ్ఞానినశ్చాన్యేదేహేనవిజితాస్సదా । తేకథంయోగిభిస్తుల్కామాంసపిష్టాంకుదేహినః ॥౨౮॥ దేహస్తేజ్ఞానిభిఃపుణ్యా
త్పాపాచ్ఛఫలమాప్యతే । ఈదృశస్తుభవేత్తత్తమ్య క్వాజ్ఞానీపునర్యవేత్ ॥౨౯॥ పశ్చాత్తుణ్యేచలభవేసిద్ధేనసహసం
గతిం । తతస్సిద్ధస్యకృపయాయోగీభవతివాన్యథా । ౩౦॥ తతోనశ్యతినంసారోనాన్యథాశివభాషితం । యోగేనర
హితంజ్ఞానంనమోతాయభవేద్విధే । ౩౧॥ జ్ఞానేనైవవినాయోగోనసిద్ధ్యతికదాచన । జన్మాన్తరైశ్చబహుభి ర్యోగో
జ్ఞానేనలభ్యతే । ౩౨॥ జ్ఞానన్తజన్తనైకేనయోగాదేవప్రజాయతే । తస్మాద్యోగాత్పరతరోనాస్తిమాగ్ధస్తు మోక్షదః॥
ప్రవిచార్యచిరంజ్ఞానంముక్తోహమితిమన్యతే । కిమసౌమననాదేవముక్తో భవతితత్క్షణాత్ । ౩౩॥ పశ్చాజ్జన్మాన్తరశలై
ర్యోగాదేవవియద్యతే । నతథాభవతోయోగాజ్జన్తమృత్యుపునఃపునః । ౩౪॥ ప్రాణాపానసమాయోగశ్చన్ద్రీమూర్త్యై
కతాభవేత్ । సప్తధాతుమయందేహమగ్నినారజ్జయేద్ధ్రువం । ౩౫॥ వ్యాధయస్తస్యనశ్యన్తిచ్ఛేదఖాతాచికంకథం ।
తదసౌపరమాకాశరూపోదేహ్యావతిష్ఠతి । ౩౬॥ కింపునర్పహునోక్తేనమరణంనాస్తితస్యనై । దేహీవదృశ్యతేలోకే
దగ్ధకర్పూరవత్స్వయం । ౩౭॥ చిత్తంప్రాణేనసంబద్ధంసర్వజీవేషుసంస్థితం । రజ్జ్వయద్వత్సుసంబద్ధః పక్షీ తద్వ
దిదంమనః । ౩౮॥ నానాదేర్విచారైస్తునసాధ్యజ్ఞాయతేమనః । తస్మాత్తస్యజయోపాయః ప్రాణవిపహీనాన్యథా॥౪౦॥
తయోగైర్లైష్కాన్త్రజాలైర్యుక్తిభిర్నన్ద్రీభేషజైః । నవశోజాయతేప్రాణస్సిద్ధోపాయంవినావిధే॥౪౧॥ ఉపాయ
న్తమవిజ్ఞాయయోగమాగ్నేప్రవర్తితే । ఖడ్గజ్ఞానేనసహసాజాయతేక్షేతవత్తరః । ౪౨॥ యోజిత్యాపవనంమోహద్యో
గమిచ్ఛతియోగినాం । సోపక్వకుంభమారుహ్యాసాగరన్తర్తుచ్యతి । ౪౩॥ యస్యప్రాణోవిలీనోన్తస్సాధకజీవితేనతి ।
పిండోనపతితస్తస్యచిత్తదోషేప్రజాధ్యతే ॥౪౪॥ శుద్ధేచేతసితస్యైవస్వాత్మజ్ఞానంప్రకాశతే । తస్మాద్జ్ఞానంభవేద్యో
గాజ్జన్తనైకేనపద్మజ । ౪౫॥ ముముక్షుభిఃప్రాణజయఃకర్తవ్యోమోక్షమేతవే । యోగాత్పరతరంపుణ్యంయోగాత్ప
రతరంశివం । ౪౬॥ యోగాత్పరతరంసూక్ష్మంయోగాత్పరతరంసహి । యోపానప్రాణయోరైక్యంస్వరజోరేతసో
న్తథా । ౪౭॥ సూర్యాచన్ద్రీమసోర్యోగోజీవాత్మజరమాత్మనోః ఏవన్తద్వంద్వజాలస్యసంయోగోయోగఉచ్యతే । ౪౮॥
ఃప్రహ్లాదసద్గురోమమసజ్జాతస్సంకయోత్రమహాఖలు । జరామరణరోగాదిహనిర్దేహస్యవైకథం ॥ ౪౯॥ స్వతస్సి
ద్ధంహిషడాభవవత్సంసర్వత్రకథ్యతే । స్వతస్సిద్ధస్యధర్మస్యనాశ శ్చేత్కావ్యవస్థితిః । ౫౦॥ మనఃప్రాణేన్ద్రియా
ణాఞ్చజయోజీవద్విముక్తయే । అవశ్యకార్యవసాన్నతుదేహజయోగురో । ౫౧॥ నచాయంనియమోస్త్యస్యజయాభా
వేత్రవప్త్రాణః । నాన్యేషాఞ్చయథత్యస్యసహభావాశ్చుగ్రితేస్సదా । ౫౨॥ దేహస్యసన్తర్కృష్టావియోగశ్చపునఃపునః॥ అ
న్యేషామిన్ద్రియాదీనాంతానదృష్టాహినద్గురో ॥౫౩॥ శ్రీగురుమూర్తిః॥ యుక్తమేవత్వయాక్షి ప్రమత్రబ్రహ్మనుబుద్ధి
మత్ । తథాపేక్షుణవత్క్యౌమినమాధానంసయుక్తికం'౫౪॥ జీవన్ముక్త్యైనదేహస్యవిజయోత్రనియమ్యతే । నవైదేహ్యో
చముక్త్యైతేపరేషాంవానసంశయః । ౫౫॥ మనఃఆద్యాన్తరాణాంహితత్వానాంనియమోజయే । దేహవిస్మృతిరూ
పాచవైదేహీముక్తిరుచ్యతే । ౫౬॥ తథాపిముక్తిరన్యేషాసిద్ధిమార్గానురోధిని । విచిత్రశక్తిసంయుక్తా స్వదేహజ
యపూర్వికా । ౫౭॥ యోగశాస్త్రప్రసిద్ధాస్తివాత్రకార్యావిచారణా । పిండస్యపతనాభావోదగ్ధకర్పూరవల్లయః । ౫౮॥

సిద్ధిమాన్యవిహీనస్యజితఃపాదాదికస్యవా । జీవన్ముక్తస్యవాన్యస్యనవైభవితుమర్హతః ॥౫౯॥ జరామరణరోగాదిస్వ
తస్సిద్ధోపి నర్హణః । ప్రాయశోబహుశోయోగమహిమ్నాత్రనివర్తతే ॥౬౦॥ యోగశ్చద్వివిధోజ్ఞేయస్సిద్ధియోగశ్చతీతరః
జ్ఞానయోగశ్చతత్రాయంసిద్ధియోగఃప్రపశ్యతః ॥౬౧॥ నచాత్రజ్ఞానమ్యన్తప్రతిషిద్ధంమయావిధే । జ్ఞానపూర్వకయో
గోహిస్తోక్తస్సిద్ధిప్రపూర్వకః ॥౬౨॥ జ్ఞానయోగచిక్షోశ్చదేహరోగ్యమపేక్షతే । అన్యభాగ్యపరబ్రహ్మభ్యానాభ్యా
సనిరోధతః ॥౬౩॥ రోగావిష్కృతిహీనేషుకాలేషుపురుషోత్తమఃక్షీప్రాభ్యాసవశాజ్ఞీవన్ముక్తస్సాన్యదేవయద్యపి॥౬౪॥
తథాపిముక్త్యైవన్దస్యచిరాభ్యాసవ్యపేక్షయా । కాయసిద్ధిశ్చక్రితాప్రోక్తాతస్మాన్నాన్వత్రతేభ్యమః * *(౬౫)

—*ఇతితత్వసారాయణేఉపాసనాకాండస్యప్రథపాదేనప్రథమోధ్యాయః*

అథయోగశిఖాంవయ్యేనర్వజ్ఞానేషుచోత్తమాం యథానుధ్యాయతోమన్త్రింగాత్రకంపోనబాయతే ॥౧॥ ఆసనం వర్జ
కంబధ్వాయచ్ఛాన్యదపిరోచతే । నాసాగ్రేదృష్టిమారోప్యహస్తపాదౌచసంయతౌ ॥౨॥ మనస్సంఘహ్యసర్వత్రఙంకా
రంతత్రచిన్తయేత్ । ధ్యాయతేనతతంప్రాజ్ఞోహృత్కత్వాపరమేశ్వరం ॥౩॥ ఏకస్తంభేనవద్వారేత్రిస్తూణేపశ్చురై
షతే । ఈశ్వరేతుశరీరేవామతిమాన్మోహలక్షయేత్ ॥౪॥ ఆదిత్యమణ్డలాకారంరశ్మిజ్వాలాసమాకులం । తస్యమధ్య
గతంవన్సింహజ్వలేద్దీపవర్తివత్ ॥౫॥ చీపేశిఖాతుయామాత్రాసామాత్రాపరమేశ్వరే । భిన్ననియోగినస్సూర్యంయో
గాభ్యాసేనవైపునః ॥౬॥ ద్వితీయంసుషుమ్నాద్వారంపరిశుభ్రంసమర్చితం । కపాలసంపుటంభిత్వాతతః పశ్యతితత్ప
దం ॥౭॥ పుణ్యమేతత్సమాసాద్యసంక్షిప్తకథితంమయా । లబ్ధయోగోభబుధ్యేతప్రసన్నంపరమేశ్వరం ॥౮॥ జన్మాన్తర
సమాప్తేచుయదాక్షీణస్తుకింప్రపం । తదాపశ్యతియోగేనసంసారోచ్ఛేదనంమహత్ ॥౯॥ అధునాసంప్రవక్ష్యేమియో
గాభ్యాసస్యలక్షణం । మరుజ్జయోయస్యసిద్ధిస్తేవయేత్తంగురుంసదా ॥౧౦॥ గురువక్త్రప్రసాదేనకుర్యాత్పా
జయంబుధః । వితస్తిప్రమితస్తేష్ట్యంచతురంగులవిస్తృతం॥౧౧॥ మృదుశంధవశంప్రోక్తంవేష్టనాంబరలక్షణంనిరుధ్య
మానుతంగాధంశక్తిచాలనయుక్తిభిః ॥౧౨॥ అప్రధాకుణ్డలీభూతామృజ్యంకుర్యాత్తుకుణ్డలీం । వాయోరాకుఞ్చనంకు
ర్వక్కుణ్డలీఞ్చాలయేత్తతః॥౧౩॥ మృత్యువక్త్రగతస్యాపితస్యమృత్యుభయంకుతః । ఏతదేవపరంగుహ్యంకథితస్తమయాత
చ । వజాగినగతోనిత్యమూర్ధ్వావచ్ఛనమభ్యసేత్ । వాయునాజ్వలితోవన్ద్రికుణ్డలీమనిశందహేత్ ॥౧౪॥ సన్తప్తాసాగ్నినా
జీవాశక్తిస్తైలోక్యమోహినీ । ప్రవిశేచ్ఛన్త్రిదండేతుసుషుమ్నావదనాన్తరే ॥౧౬॥ వాయునావన్ద్రినాసాగ్ధం బ్రహ్మర
న్ధ్రంభినత్తిసావిష్ణుగ్రన్ధిస్తతోభిత్వాదుద్రగ్రన్ధౌచత్విత్ ॥౧౭॥ తతస్త్రకుమ్భకైర్గాఢం పూరయిత్వా పునఃపునః । అథా
భ్యసేత్సూర్యభేదముజ్జ్వల్యాఞ్చాపిశీతలీం ॥౧౮॥ భస్త్రీఞ్చసహితాంనామస్యాచ్చతుష్టయకుంభకః । బద్ధత్రయేణసం
యుక్తఃకేవలప్రాప్తికారకః॥౧౯॥ అథాస్యలక్షణంసమ్యక్కథయామిసమాసతః । ఏకాన్తమనసావేద్యంశ్రుణుపంకజ
సంభవ ॥౨౦॥ ఏకాకినాసమసగమృగవిక్తదేశంప్రాణాచిరూపమమృతంపరమాగ్ధత్యం । లఘ్వాశినాధృతిమతాపరి
భావితవ్యంసంసారరోగహరమకాషధమద్వితీయం ॥౨౧॥ సూర్యవాజ్యాసమాకృప్యవాయుమభ్యాసయోగినా । విధి
వతురంభకంకృత్వాచేవయేచ్ఛితశక్తినా ॥౨౨॥ ఉదరేబహురోగఘ్నంక్రమిదోషాన్నిహన్తిచ । ముహుర్ముహురి
దంకార్యంసూర్యభేదముచాహృతం ॥౨౩॥ నాడీభ్యాంవాయుమాకృప్యకుణ్డల్యాఃపార్శ్వయోఃక్షిపేత్ । ధారయే
దుదరేసశ్చాద్రేచయేదిడయాసుధిః ॥౨౪॥ కణ్ఠేకఫాదిదోషఘ్నంశరీరాగ్నివివర్ధనం । నాడీజలాపహన్తాతుగళదో
షవిచాశనం॥౨౫॥ గచ్ఛతస్త్రితతఃకార్యజ్ఞాయ్యాఖ్యస్తుకుంభకః । ముఖేనవాయుంసంగృహ్యఘ్రాగ్రన్ధేగ్రాగ్రేచయేత్ ॥
శ్రితశ్శిరణజ్ఞేదంహస్తపిత్తంక్షుధాంతృపం । స్తవయోరథభస్త్రేవలోహకారస్యవేగతః ॥౨౭॥ రేచయేత్సూర

యే ద్వాయును శ్రయః దేహగంధియా । యదాశ్రమోభవేద్దేహతదానూర్యేణ పూరయేత్ ॥౨౮॥ కణ్ఠసంకోచనం
 కృత్వా పునశ్చన్ద్రే గిరేచయేత్ । వాతపితృశ్లేష్మహరుశరీరాగ్నివివర్ధనం ॥౨౯॥ కుణ్ఠలీబోధకం వక్త్రహోషఘ్నం శుభ
 దంసుఖం । బ్రహ్మనాడీముఖాస్తస్థకఘాద్యగ్గళనాశనం ॥౩౦॥ సవ్యగ్గన్ధసముద్భూతంగ్రన్ధిత్రయవిభేదకం । విశేషే
 నైవకర్తవ్యోభస్తాగ్నిఃకుంభకస్త్యయం ॥౩౧॥ బద్ధత్రయమథేదాసీంప్రవక్ష్యామి యథాక్రమం । నిత్యంకృతేన తేనా
 సౌవాయోర్జయమవాప్నుయాత్ ॥౩౨॥ చతుర్ణామపిభేదానాంకుంభకేసముపస్థితే । బద్ధత్రయమిదంకార్యం వత్స్య
 మాణంమయాహితత్ ॥౩౩॥ ప్రథమోమూలబద్ధస్తుద్విత్తీయోద్యాయణాభిధః । జాలన్ధరస్తృతీయస్తులక్షణం కథయా
 మ్యహం ॥౩౪॥ గుడంపాద్భ్యామనంపీడ్యవాయుమాకుఞ్చయేద్బలాత్ । వారంవారంయథాచోర్ధ్వంసమాయాతినమీర
 ణః ॥౩౫॥ ప్రాణాపానానాదవిస్తూమూలబద్ధేనచైకతాం । గత్వాయోగస్యసంసిద్ధింయచ్ఛతోనాత్రసంశయః ॥౩౬॥
 కుంభకాస్తేరేచకాక్షౌకర్తవ్యస్తూడ్ధీయాణకః । బద్ధోయేనసుషుమ్నాయాంప్రాణస్తూడ్ధీయతేయతః ॥౩౭॥ త
 స్మాదుడ్ధీయణాఖ్యోయంయోగిభిస్సముదాహృతః । ఉడ్ధీయాణస్తుసహజంగురుతాకథితంసదా ॥౩౮॥ అభ్యసేత్తదత
 స్త్రస్త్రిస్తువృద్ధోపితరుణోభవేత్ ॥ నాభేయార్ధవధశ్చాపితాణంకుర్యాత్ప్రయత్నతః ॥౩౯॥ షాఙ్గాసమభ్యసేత్సృ
 త్యంజయత్యేవనసంశయః । పూరకాస్తేతుకర్తవ్యోబద్ధోజాలంధరాభిధః ॥౪౦॥ కణ్ఠసంకోచరూపౌసౌవాయుమార్గ
 నిరోధకః । కణ్ఠమాకుఞ్చ్యహృదయేస్థాపయేద్దృఢమిచ్ఛయా ॥౪౧॥ బద్ధోజాలంధరాఖ్యోయమమృతాప్యాయకారకః
 అధస్తాతుఁశ్చనేనాశుకణ్ఠసంకోచసేకృతే ॥౪౨॥ మధ్యేపశ్చిమతాజేనస్యాత్ప్రాణోబ్రహ్మనాడిగః । వజ్రాసనస్థితో
 యోగీచాలయిత్వాతుకుణ్ఠలీం ॥౪౩॥ కుర్యాదనంతరంభస్త్రింకుణ్ఠలీమాశుబోధయేత్ । భిద్యస్తేగ్రన్ధయోవంశేతప్తలో
 హశలాకయా ॥౪౪॥ తదైవపృష్ఠవంశేస్యాద్ధగ్ధిభేదస్తువాయునా । పివీలికాయాంలగ్నాయాంకణ్ఠాస్తత్రప్రవర్తతే ।
 సుషుమ్నాయాస్తథాభ్యాసాత్సతతంవాయునాభవేత్ । రుద్రగ్రన్ధింతతోభిత్వాతతోయాతిశివాత్తకం ॥౪౫॥ చన్ద్ర
 సూర్యోసమాకృత్వాతయోగ్యోగఃప్రవర్తతే । గుణత్రయమతీతస్యాన్తగ్ధిన్ధిత్రయవిభేదనాత్ ॥౪౬॥ శివశక్తిసమా
 యోగేజాయతేపరమాస్థితిః । యథాకరీకరేణైవపానీయంప్రపితేత్సదా ॥౪౭॥ సుషుమ్నావజ్రనాశేనపవమానం గ్రసే
 త్తథా । వజ్రదన్దసముద్భూతామణియశ్చైకవింశతిః ॥౪౮॥ సుషుమ్నాయాంస్థితాస్సర్వేసూత్రేమణిగణాఐవ । మోక్ష
 మార్గేప్రతిష్ఠానాసుషుమ్నావిశ్వరూపిణీ ॥౪౯॥ యథేవనిశ్చితఃకాలశ్చన్ద్రసూర్యనిబద్ధనాత్ । ఆపూర్యకుంభితోవాయు
 ర్చహిరోయాతిసాధకే ॥౫౦॥ పునఃపునస్తద్వదేవపశ్చిమద్వారలక్షణం । పూరితస్తుసతద్వారైరీషతుఁభకతాంగ
 తః ॥౫౧॥ ప్రవిశేత్సర్వగాత్రేమహాయుంపశ్చిమమార్గతః । రేచితఃక్షీణతాంయాతిపూరితంపోషయేత్తతః ॥౫౨॥ యత్రైవ
 జాతంసకశేబరంమనస్తస్త్రివలీనం కురుతేనయోగతః । నసవముక్తోనిరభాంకృతిస్సుఖీమూఢానజానన్తిహిపిండపాతినః
 చిత్తంవినష్టంయదిభాసితంస్యాత్తత్రప్రపీతోమరుతోపినాశః । నచేద్యదిస్యాన్నతుతస్యశాస్త్రం నాత్మప్రతీతంనగుర్ను
 మోక్షః ॥౫౩॥ జంబుకోరుధిరంయద్వద్బలాదాకృర్నతిస్వయం । బ్రహ్మనాడీతథాథాతూణస్తతాభ్యాసయోగతః ॥౫౪॥
 అనేనాభ్యాసయోగేననిత్యమాసనబద్ధతః । చిత్తంవిలీనతామేతిబిద్ధుర్హియాత్యధస్తథా ॥౫౫॥ రేచకంపూరకంముత్వా
 వాయునాస్థీయతేస్థిరం । నానానాదాఃప్రవర్తంతేసంప్రవేచ్చంస్త్రమిద్దలం ॥౫౬॥ సశ్యన్తికుంభిషాసాద్యాస్సర్వేదోషా
 స్తతస్తదా । స్వరూపేసచ్చిదానన్దేస్థితిమాహ్నోతికేవలం * * * * * (౫౯)

—*ఇతితత్వసారాయణఉపాసనాకాండస్యప్రథమపాదేహారశోధాయః*

కథితస్తుతపత్రీత్యాహ్యేతదభ్యాసలక్షణం ! మన్త్రోలయోహతోరాజయోగాన్తోభూమికాఃక్రమాత్ ॥౧॥ ఏకఏవచతు
 త్థాయంమహాయోగోభిధీయతే । మాకాశేబహిర్యుతీసకాశేణవిశేత్పునః ॥౨॥ హంసహంసేతిమన్త్రోయం సర్వైర్జీ

వైశ్యజప్యతే । గురువాక్యాత్సుమమ్నాయావిపరీతోభవేజ్జపః ॥౩॥ సోహంసోహమితిహస్యాన్తన్త్రయోగస్స ఉచ్యతే । ప్రతితిర్నన్త్రయోగాచ్చ జాయతేపశ్చిమేపథి । ౪ । హకారేతు సూర్యస్సాస్యత్సకారేణేన్దురుచ్యతే । సూర్యాచన్త్రమసోరైక్యం హతఇత్యభిధీయతే । ౫ । హలేనగ్రస్యతేజాడ్యం సర్వదోషసముద్భవం । తేత్రజ్ఞఃపరమాత్మాచతయోరైక్యంసదాభవేత్ । ౬ । తదైక్యేసాధితేబ్రహ్మచిత్తం యాతివిలీనతాం । పవనస్థైర్యమాయాతిలయయోగోదయేనతి । ౭ । లయాత్సంప్రాప్యతేసాఖ్యంస్వాత్మానన్తంపరంపదం । యోనిమధ్యేమహాక్షేత్రేజపాబధూకసన్నిభం । ౮ । రజోవసతిజన్తూనాందేవీతత్త్వంసమావృతం । రజసోరేతసోయోగాద్రాజయోగఇతిన్తృతః । ౯ । అణిమాదిపదంప్రాప్యరాజతేరాజయోగతః । ప్రాణాపానసమాయోగోజ్ఞేయంయోగచతుష్టయం । ౧౦ । సంక్షేపాత్కథితంబ్రహ్మన్నాన్యథాశివభాషితం । క్రమేణప్రాప్యతేప్రాప్యమభ్యాసాదేవనాన్యథా । ౧౧ । ఏకేనైవశరీరేణయోగాభ్యాసాచ్చనైశ్శనైః । చిరాత్సంప్రాప్యతేముక్తిర్కర్మటక్రమఏవసః । ౧౨ । యోగసిద్ధింవినాదేహేప్రమాదాద్యదినశ్యతి । పూర్వవాసనయాన్యైశ్శరీరభ్యాన్యమాప్నుయాత్ । ౧౩ । తతఃపుణ్యవశాత్సిద్ధోగురుడాసహసంగతిః । పశ్చిమద్వారమార్గేణజాయతేత్వరితంఘలం । ౧౪ । పూర్వజన్తృతాభ్యాసాత్సత్త్వరంఘలమశ్నుతే । ఏతదేవహివిజ్ఞేయంతతాకమతముచ్యతే । ౧౫ । నాస్తికాకమతాదన్యదభ్యాసాఖ్యమతఃపరం । తేనైవప్రాప్యతేముక్తిర్నాన్యథాశివభాషితం । ౧౬ । హతయోగక్రమాత్కాష్ఠసర్వజీవలయాదికం । నాకృతంమోక్షమార్గస్సాస్యత్ప్రసిద్ధం పశ్చిమంవినా । ౧౭ । ఆదారోగాఃప్రణశ్యన్తిపశ్చజ్ఞాడ్యంశరీరజం । తతస్సమరసోభూత్వాచన్ద్రోవర్షత్యనారతం । ౧౮ । ధాతూంశ్చసంగ్రహేద్వన్తిఃపవనేనసమన్తతః । నానానాదాఃప్రవర్తన్తేవృద్ధంనస్యాత్కలేబరం । ౧౯ । జిత్వావృష్ట్యాదికంజాడ్యంభేదరస్సభవేన్నరః । సర్వజ్ఞోసౌభవేతామయాపఃపవనవేగవాత్ । ౨౦ । క్రిడతేత్రిషులోకేషు జాయన్తేసిద్ధయోఖిలాః । కర్పూరేలియమానేకింకారిన్యంతత్రవిద్యతే । ౨౧ । అహంకారక్షయేతద్వద్దేహేకరినతాకుతః । సర్వకర్తాచయోగీన్ద్రస్సృతన్తోగిన్తరూపవాత్ । ౨౨ । జీవన్ముక్తోమహాయోగీజాయతేనాత్రసంశయః । ద్వివిధాస్సిద్ధయోలోకేకల్పితాకల్పితాస్తథా । ౨౩ । రసాషధిక్రియాజాలమన్త్రాభ్యాసాదిసాధనాత్ । సిద్ధ్యనిసిద్ధయోయాన్తుకల్పితాస్తాఃప్రకీర్తితాః । ౨౪ । అనిత్యాకల్పవీర్యాస్తాస్సిద్ధయస్సాధనోద్భవాః । సాధనేనవినాప్యేవంజాయన్తైస్సత ఏవహి । ౨౫ । స్వాత్మయోగైకసిష్టేషుస్వాతన్త్రాన్యదీశ్వరప్రియాః । ప్రధూతాస్సిద్ధయోయాస్తాఃకల్పనారహితాస్తస్యతాః । ౨౬ । సిద్ధానిత్యామహావీర్యాఇచ్చారూపాస్స్వయోగజాః । చిరకాలాత్ప్రజాయన్తైవాసనారహితేషుచ । ౨౭ । తాన్తుగోప్యామహాయోగాత్పరమాత్మపదేవ్యయే । వినాకార్యంసదాచీప్తంయోగసిద్ధస్యలక్షణం । ౨౮ । యథాకాశీంసముద్దిశ్యగచ్ఛద్భిఃపథికైఃపథి । నానాతీర్థానిదృశ్యన్తైనాధిమార్గేతుసిద్ధయః । ౨౯ । స్వయమేవప్రజాయన్తైలాభా లాభవివర్జితే । యోగమార్గేతథైవేదంసిద్ధిజాలంప్రవర్తతే । ౩౦ । పరిక్షతైస్సర్వైర్లకారైర్హేమసంప్రోచ్యతేయథా । సిద్ధిభిర్లక్షయేస్సిద్ధంజీవన్ముక్తిస్తథైవచ । ౩౧ । అతాకికగూన్తస్యకదాచిద్దృశ్యతేధుగ్రీవం । సిద్ధిభిఃపరిహీనస్తునరంబద్ధస్తులక్షయేత్ । ౩౨ । అజరామరపిణ్డోయోజీవన్ముక్తస్సఏవహి । పశుకుక్కుటకీటాద్యామృతింసంప్రాప్నువన్తివై । ౩౩ । తేహంకింపిణ్డపాతేనముక్తిర్భవతిపద్మజ । నబహిఃప్రాణాయాతిపిణ్డస్యపతనంకుతః । ౩౪ । పిణ్డపాతేనయాముక్తిస్సాముక్తిర్నతుహన్యతే । దేహేబ్రహ్మత్వమాయాతేజలానాంసైన్ధవంయథా । ౩౫ । అనన్యతాన్యదాయాతితదాముక్తస్సఉచ్యతే । విముక్తానిశరీరాణిఞ్చన్త్రయాణితథైవచ । ౩౬ । బ్రహ్మదేవత్వమాపన్నంయథావాప్తం పునస్తథా । దశద్వారపురందేహందశనాడీమహాపథం ॥౩౭॥ దశభిర్వాయుభిర్వ్యాప్తందశేన్ద్రియపరిచ్ఛదం । షడాధారాపవరకంషడన్వయమహావనం । ౩౮ । చతుఃపీఠసమాకీర్ణంచతురామ్నాయదీపకం । బిన్దునాదమహాలింగంశివశక్తినికేతనం॥

దేహంశివాలయంప్రోక్తంసిద్ధిదంసర్వదేహినాం । గుడమేధాన్తరాశస్థంమూలాధారంక్రికోణకం ॥౧॥ శివస్యజీవ
రూపస్యస్థానస్తస్యప్రచక్షతే । యత్రకుణ్డలిని నామపరాశక్తిఃప్రతిష్ఠితా ॥౧౧॥ యస్మాదుత్పద్యతేవాయ్యుర్యస్మాద్వ
న్మిఃప్రవర్తతే । యస్మాదుత్పద్యతేబిష్టర్యస్మాన్నాదఃప్రవర్తతే ॥౧౨॥ యస్మాదుత్పద్యతేహంసోయస్మాదుత్పద్యతే
మనః । తదేతత్కామరూపాఖ్యంపీఠంకామఫలప్రదం ॥౧౩॥ స్వాధిష్ఠానాత్తకంచక్రంలింగమూలేపడత్రకే । నాభిదే
శేస్థితఞ్చక్రందశారంమణిపూరకం ॥౧౪॥ ద్వాదశారంమహాచక్రంహృదయేచాశ్వనాహతం । తదేతత్పూర్ణగిర్యాఖ్యం
పీఠంకమలసంభవ ॥౧౫॥ కణ్ఠకూపేవిశుద్ధ్యాఖ్యంయచ్చక్రంషోడశాశ్రకం । పీఠంజాలంఘరంనామతిష్ఠత్యత్రసురేశ్వర ॥
౧౬॥ అజ్ఞానామభ్రువోర్మధ్యేన్విదళఞ్చక్రముత్తమం । ఉద్యాతాఖ్యమ్మహాపీఠముపరిష్ఠాత్ప్రతిష్ఠితం ॥౧౭॥ చతురశ్రధర
ణ్యాదాబ్రహ్మతతాధిదేవతా । అర్ధచంద్రాకృతిజలంవిష్ణుస్తస్యాధిదేవతా ॥౧౮॥ త్రికోణమణ్డలోవహ్నిరుద్రస్తస్యా
ధిదేవతా । వాయోర్బింబస్తుపటోకామీశ్వరోస్యాధిదేవతా ॥౧౯॥ ఆకాశమణ్డలంవృత్తందేవతాస్యసదాశివః । నాద
రూపంభ్రువోర్మధ్యేమనసోమణ్డలంవిదుః ॥౨౦॥ బ్రహ్మకీముక్తస్యామరపిండత్వంప్రాణానుతక్రమణియత్ । భవ
తోక్తంమయాతత్రకిఞ్చత్సంశీయతేగురో ॥౨౧॥ ప్రాణావియోగేనంసిద్ధేపిష్ఠాపతనకారణే । ముక్తికథంసదేహస్య
నిర్వికారాత్తరూపిణీ ॥౨౨॥ శ్రీగురుమూర్తిఃదేహేబ్రహ్మత్వమాయాతగతిమద్వాక్యతోవిధే । దేహాభావస్వరూ
పైవముక్తిరుక్తేతినిశ్చిను ॥౨౩॥ నచానుక్రమణోక్తిఞ్చముక్తేప్రాణస్యనిశ్చిను । అవియోగార్థకాంస్వస్తిబ్రహ్మజ్యే
వలయశ్రుతేః ॥౨౪॥ అమరత్వఞ్చపిండస్యపతనాభావమాత్రకం । అభిప్రేత్యమయాప్రోక్తంనతునిత్యత్వచిన్తయా ॥౨౫॥
సహిసర్వేశ్వరస్యాపినర్వేశ్వర్యయుతస్యవై । మాయావిరచితత్వేననిత్యోదేహాభిధీయతే ॥౨౬॥ పిష్ఠోయోగాగ్ని
తప్తోవస్థితఃకల్పశతేష్వపి । పఞ్చభూతవికారత్వాదవశ్యంసశ్యతిభ్రువం ॥౨౭॥ సర్వస్యచవికారస్యబ్రహ్మకార్యత్వద
ర్శనాత్ । లయోబ్రహ్మణిపిండస్యభవితవ్యోనసంశయః ॥౨౮॥ తథాపినద్యశ్చిన్త్యస్సకేవలంసిద్ధయోగినః । క్రమా
త్పతితపిండస్యపుథ్యాదౌజ్ఞానయోగినః ॥౨౯॥ ద్వయోరపితుక్తైవల్యంసమానంపరికీర్త్యతే । విలయస్యసమానత్వా
త్సూక్ష్మకారణదేహయోగి ॥౩౦॥ జీవన్ముక్తిపదంప్రాప్తేసిద్ధయోగినిపూరుషే । రోగాదిహాన్యాప్రారబ్ధదుఃఖహనేర్వ
రిష్టతా ॥౩౧॥ జ్ఞానయోగవతోముక్తాద్దేహద్వయవిలాపినః । దేహత్రయవిలాపీససిద్ధయోగ్యుత్తమఃఖలు ॥౩౨॥

—*శ్రితతత్వసారాయణఉపాసనాకాణ్డస్యప్రథమ పాదే ఏకోనవింశోధ్యాయః*

*బ్రహ్మకపునర్యోగస్యమాహాత్మ్యంశోతుమిచ్ఛామిశంకర । యోగవిజ్ఞానమాత్రేణభేదరీసమతాంవ్రజేత్ ॥౧॥ శ్రీగు
రుమూర్తిఃశ్రుణుబ్రహ్మకప్రవక్ష్యామిగోపనీయంప్రయత్నతః । ద్వాదశాబ్దస్తుశుశ్రూషాంయఃకుర్యాదప్రమాదః ॥
౨॥ తస్మైవక్తాయథాతథ్యంశాన్తాయబ్రహ్మచారిణే । పాణ్డత్యాదర్థలాభాద్వాప్రమాదాద్వాప్రయచ్ఛతి ॥౩॥ తేనాధీతం
శ్రుతంతేనతేనసర్వమనుష్ఠితం । మూలమన్త్రంవిజానాతియోవిద్వాక్గురుదర్శితం ॥౪॥ మూలశక్తిమయంమన్త్రం
మూలాధారాత్సముత్థితంతస్యమన్త్రస్యవైబ్రహ్మంచోచ్చితావక్తాచదుర్లభః ॥౫॥ ఏతస్మీతమిహిప్రోక్తంనాదలింగం
దాన్తకం । తస్యవిజ్ఞానమాత్రేణజీవన్ముక్తిభవేజ్జనః ॥౬॥ అణిమాదికమైశ్వర్యమచిరాదేవజాయతేషననాత్మాణనా
దైచ్ఛవమద్రూపస్యావబోధనాత్ ॥౭॥ మన్త్రమిత్యవ్యతేబ్రహ్మకమదధిష్ఠానతోపివా । మూలత్వాత్సర్వమన్త్రాణాం
మూలాధారాత్సముద్భవాత్ ॥౮॥ మూలస్వరూపలింగత్వాన్ములమన్త్రగతిస్త్వతః । సూక్ష్మత్వాత్కారణత్వాచ్చ
లయనాద్గమనాదపి ॥౯॥ తురమేశస్యలింగమిత్యభిధీయతేసన్నిధానాత్సమస్తేషజన్తుష్వపిచసన్తతం ॥౧౦॥ సూచి
కాగ్రసమానత్వాత్సూర్యాదితాణనాదపి । సూచకత్వాచ్చరూపస్యసూత్రమిత్యభిధీయతే ॥మహామాయామహాలక్ష్మీ

ర్షహాదేవీసరస్వతీఆధారక క్షిరవృత్తాయయావిశ్వంప్రవ ర్తతే॥౧౨॥విస్తపీతంవినిర్బిద్యవాదలింగముపస్థితం । పాశ్చాత్యో
చ్చార్యతేబ్రహ్మృషణ్మఖికరణేనచ॥౧౩॥ గురూపదేశమాగ్నేణసహసైవప్రకాశతే॥స్థూలంసూక్ష్మంపరశ్చైతీత్రవిధం
బ్రహ్మణోవపుః॥౧౪॥ పశ్యబ్రహ్మనుయంరూపంస్థూలం వై రాజముచ్యతే । హిరణ్యగర్భం సూక్ష్మస్తునాదంబీజత్ర
యాత్మకం॥౧౫॥ పరంబ్రహ్మపరంసత్యంసచ్చిదానందలక్షణం । అప్రమేయమనిర్దేశ్యమవాఙ్మనసగోచరం॥౧౬॥ శు
ద్ధంసూక్ష్మం నిరాకారంనిర్వికారంనిరజ్జనం । అనన్తమపరిచ్ఛేద్యమనూపమమనామయం॥౧౭॥ ఆత్మమన్త్రసదాభ్యా
సాత్పరతత్వంప్రకాశతే । తదభివ్యక్తిచిహ్నానిసిద్ధిద్వారాణిమేశ్రుణు॥౧౮॥ దీపజ్వాలసుఖద్యోతవిద్యున్నక్షత్రభాసు
రాః । దృశ్యక్షేసూక్ష్మరూపేణసదాయుక్తస్యయోగినః॥౧౯॥ అణిమాదికమైశ్వర్యమచిరాత్తస్యజాయతే । నాస్తి
నాదాత్పరోమన్త్రోనాదోవాసాత్తస్యఃపరః॥౨౦॥ నానుబద్ధైఃపరాపూజానహితృప్తేఃపరంసుఖం । గోపనీయంప్రయ
త్నేనసర్వదాసిద్ధిమిచ్ఛతా॥౨౧॥ మద్భక్తవీతద్విజ్ఞాయకృతకృత్యస్సుఖభవేత్ । నైతద్జ్ఞానంవిజ్ఞాయేత్ మద్భక్తిరహి
తస్యచై॥౨౨॥ యస్యదేవేపరాభక్తిర్యథాదేవేతథాగురౌ । తస్యైతేకథితాహ్యర్థాఃప్రకాశక్షేమహాత్మనః॥౨౩॥ య
న్నకస్యలిదాభ్యాతంయస్సిద్ధీనాశ్చకారణం । యేనవిజ్ఞానమాత్రేణజన్తబన్ధాద్విముచ్యతే॥౨౪॥అక్షరఃపరమోనాదశ్చ
బ్రహ్మహేతికథ్యతే । మూలాధారకతాశక్తిస్వాధారావిస్తూరూపిణీ॥౨౫॥తస్మాదుత్పద్యతే నాదస్సూక్ష్మనీబాది
వాంకురః । తాంపశ్యస్తీంవిదుర్విశ్వంయథాపశ్యన్తియోగినః॥౨౬॥ హృదయేవ్యజ్యతేఘాషాగర్జత్పర్జన్యసన్నిభః । త
త్రస్థితాసురేశానమధ్యమేత్యభిధీయతే॥౨౭॥ పాశ్చాత్యవస్యరాశ్యేనప్రథితావైఖరీపునః । శాఖాపల్లవరూపేణతా
ల్యాదిస్థానఘట్టనాత్॥౨౮॥ అకారాదిక్షకారాంతాన్యక్షరాణిసమీరయేత్ । అక్షరేభ్యఃపదానిస్యూపదేభ్యోవాక్యసం
భవః॥౨౯॥ సర్వేవాక్యాత్మకామన్త్రావేదశాస్త్రాణికృత్సృజః । పురాణానితుకావ్యానిభాష్యాశ్చవివిధాలపి॥౩౦॥
సప్తస్వరాశ్చగాధాశ్చసర్వేనాదసముద్భవాః । ఏషాసరస్వతీదేవీసర్వభూతగుహాశ్రయా॥౩౧॥ వాయునావన్త్రియు
క్షేనప్రేర్యమాణాశనైశ్శవైః । తద్వివర్ణపదైర్వాఙ్మైరిత్యేవంవర్తతసదా॥౩౨॥ యథిమాంవైఖరీంశక్తింయోగిస్వాత్మ
బసశ్యతి । సవాక్సిద్ధిమవాప్నోతిపరస్వత్కాఃప్రసాదతః॥౩౩॥ వేదశాస్త్రపురాణానాంస్వయంకర్తృభవిష్యతి । య
త్రబిందుశ్చనాదశ్చసోమసూర్యాగ్నివాయవః॥౩౪॥ ఇన్ద్రియాణిచసర్వాణిలయంగచ్ఛన్తిసువ్రత । వాయవో యత్రలీ
యంతేచునోయత్రపిలీయతే॥౩౫॥ యంలభ్యాచాపరంలాభంమన్యతేవాధికంతతః । యస్మిన్స్థితోనదుఃఖేనగురుణాపివి
చ్యాతే॥౩౬॥ యత్రోపరమతేచిత్తంనిగూఢంయోగసేవయా । యత్రచైవాత్మనాత్మానంపశ్యన్నాత్మనితుష్యతి॥౩౭॥
సుఖమాత్యంతికంయత్తద్బుద్ధిగాహ్యమతీంద్రియం । ఏతత్క్షరాక్షరాతీత మనతరమతీంద్రియే॥౩౮॥క్షరస్సర్వాణిభూతాని
మాత్రాత్మాక్షరఉద్యతే । అక్షరంపరమంబ్రహ్మనిర్విశేషంనిరజ్జనం॥౩౯॥అలక్షణమలత్యక్షదప్రతర్క్యమనూపమం । అ
పారపారమచ్ఛేద్యమచిన్త్యమతినిర్మలం॥౪౦॥ ఆధారంసర్వభూతానామనాధారమనామయం । అప్రమాణమనిర్దే
శ్యమప్రమేయమతీంద్రియం॥౪౧॥ అస్థూలమనన్వాహిన్వమదీర్ఘమజమవ్యయం । అశబ్దస్వర్పరూపస్తదచక్షుశ్శ్రోత్రసా
మకం॥౪౨॥ సర్వజ్ఞంసర్వగంశాన్తంసర్వేషాంహృదయేస్థితం । సుసంవేద్యంగురుమతాత్సుదుర్బోధమచేతసాం॥౪౩॥
నిష్కళంనిర్గుణంశాన్తంనిర్వికారంనిరాశ్రయం । నిర్లేపకంనిరాపాయంకూటస్థమచలన్త్రయం॥౪౪॥ జ్యోతిషామపిత
జ్యోతిస్తమఃపారేప్రతిష్ఠితం । భావాభావవినిర్మక్తంభావనామాత్రగోచరం॥౪౫॥భక్తిగమ్యంపరం తత్త్వ మన్త్రీనేన
చేతసా భావనామాత్రమేవాత్రకారణంపద్మపంభవ॥౪౬॥యథాదేహంతరప్రాప్తికారణంభావనాన్యథావిషయం
ధ్యాయతఃపుంసోవిషయేరమతేమనః॥౪౭॥ మామనుస్తరతశ్చిత్తంమయ్యేవాత్రవిలీయతే । సర్వజ్ఞత్వంపరేశత్వంసర్వ
భూపూర్ణతా॥౪౮॥సర్వలోకైకప్రజ్ఞత్వంసర్వసంహర్తృతాతథా । అనన్తశక్తిమత్వచ్ఛమమానుస్తరణాద్భవేత్॥

మోక్షస్యప్రతిబద్ధిన్యోహ్యసిమాదివిభూతయః । తస్మాత్తదిచ్ఛాంత్యక్తైవ యోగాభ్యాసంబుధశ్చరేత్ ॥౫౦॥ పురా
హివిజయాభిఖ్యోకశ్చిద్యోగీశ్వరోభువి । సర్వజ్ఞశ్చప్రశాంతాత్మాస్వతవబ్రవీదిదం ॥౫౧॥ విజయః । దానేనయస్య
సకలంభువనేష్యదత్తంద త్తంభవేదితరథాయదదానతశ్చ । తత్ జ్ఞానమాత్మవిషయం సుతరామ్నుముక్షోద్ధాతుంస్యవే
శయదిహాత్మనిశక్తిమేకాం ॥ ౫౨ ॥ ఈశోమయీహపరిపూర్ణదయాసమేతోనూనం యతోనిజసుఖప్రతిబద్ధరూపాః । శ
క్తిర్నసిద్ధిషుదదావణిమాదిసంజ్ఞాస్వత్యల్పబుద్ధి జనగోవర కుశ్చితాసు ॥ ౫౩ ॥ ముగ్ధాభ్రమస్తు బహుధా బుధనా
మమాత్రంస్వీకృత్యసిద్ధిషుతతోమయికానుహానిః । యఃకోపిచోపనిషదః పరమార్థవేత్తాసన్తానయేద మమసిద్ధమపిస్వ
సిద్ధం ॥ ౫౪ ॥ ఆత్మజ్ఞమస్తమితసర్వ జగద్విమోహంజానన్తై వవిబుధాఅపిసిద్ధిముగ్ధాః । జ్ఞానస్యలక్ష్మణిలుమన్యతఏ
వసిద్ధింకిన్తైస్సహూక్తిభిరతోవిరతిస్తుయక్తా ॥ ౫౫ ॥ దుస్సాధ్యమాత్మవిషయస్తదపీహసహ్యగ్జ్ఞానంసుసాధితమ
భూత్పరమంమయాహితస్మాత్సుసాధ్యతరమేవచసిద్ధిజాతం నత్వప్రయోజనధియాతదపేక్షితంమే ॥ ౫౬ ॥ యశ్చ
త్తయోగసుఖలాభనిర్మలస్థిభాస్త్రస్యతస్యవిషయాకులచిత్తవృత్తేః । లోకప్రతారణకృతేభువిసిద్ధిషుస్యాద్బుద్ధి కథం
నుచుమనిత్యబ్రహ్మత్వభోచోః ॥ ౫౭ ॥ స్వప్నే పిమాస్ఫురతుసామమసిద్ధిరత్రస్వానందసంస్థితివిరోధకరీనికృష్టామూహ్యన్తియ
త్రనిజయోగసుఖాదిహేనాయన్తోహితాః ప్రబలమృత్యువశశ్చయాన్తి । ౫౮ ॥ ఆత్మజ్ఞతాచమనుజస్యనసిద్ధిమత్తాసా
మ్యేనసంభవితుచుగ్ధతవలోకే । జ్యోతిస్తమస్సదృశతాస్తియతస్తయోర్వైధనోస్త్వహస్తబజనిర్గుణయోగమాత్రా
త్ ॥ ౫౯ ॥ స్వతఃపాదుర్భవస్తీనామీశ్వరస్యప్రసాదతః । అకల్పితానాంసీద్ధీనామప్యాహుర్దైయతాంబుధాః ॥ ౬౦
తథాసతిక్రియాద్రవ్యమన్త్రాద్యైఃకల్పితాఇహ । సిద్ధయస్సస్యరుపాదేయాఃకథంమోక్షైకకామిభిః ॥ ౬౧ ॥ ఇతియోగీ
శ్వరస్యైవమతంశ్రుత్యనురోధిచ ప్రబలంవర్తతేబ్రహ్మంస్తత్సాన్నిధిమతిన్త్యజేత్ ॥ * * (౬౨

—*ఇతితత్త్వసారాయణఉపాసనాకాండస్యప్రథమపాదేవింశోధ్యాయః*

—*శ్రీగురుమూర్తిః*— శుకోనామమహాతేజాస్స్వరూపానందతత్పరః । జాతమాత్రేణ సమునిరాసీత్సత్యస్తదా
స్తవా ॥ ౧ ॥ తేనాసాస్వవివేకేనస్వయమేవమహామనాః । ప్రవిచార్యచిరంసాధుస్వాత్మనిశ్చయమాస్తవా ॥ ౨ ॥
అనాఖ్యత్వాదగమ్యత్వాత్సనష్టస్థైర్నియస్థితేః । చిన్తాత్రవీచమాత్మాణురాకాశాదపిసూక్ష్మకః ॥ ౩ ॥ చిదణోఃపరమ
స్యాన్తఃకోటిబ్రహ్మాణ్డరేణవః । ఉత్పత్తిస్థితిమభ్యేత్యలీయనేక క్తిపర్యయాత్ ॥ ౪ ॥ ఆకాశంబాహ్యాశూన్యత్వాదనాకా
శస్తుచిత్వతః । నశ్చిద్భద్రనిర్దేశ్యంవస్తునత్రేతిశ్చిన్ ॥ ౫ ॥ చేతనోసాప్రకాశత్వాద్వేద్యాభావాచ్ఛిలోపమః । స్వా
త్మనివ్యోమనిస్వచ్ఛేజగదున్మేషచిత్రకృత్ ॥ ౬ ॥ తద్భూమాత్రమిదంవిశ్వమితిసస్యాత్తతఃపృథక్ । జగద్భేదోపితద్భూ
నమితిభేదోపితన్తయః ॥ ౭ ॥ సర్వగస్సర్వసంబద్ధోగత్యభావాన్నగచ్ఛతి । నాస్త్యతఃప్రత్యయాభావం యస్యాహుః
ప్రత్యయంబుధాః ॥ ౮ ॥ యత్సంకోచవికాసాభ్యాంజగత్ప్రళయస్పష్టయః । నిష్టావేదాన్తవాక్యానామథవాచామగోచ
రః ॥ ౯ ॥ అహంసచ్చిన్పరానంతబ్రహ్మైవాస్మినచేతరః । స్వయైవసూక్ష్మయాబుద్ధ్యాసర్వంవిజ్ఞాతవాంశ్చకః ॥ ౧౦ ॥ స్వ
యంపాప్రేషరేవస్తున్యవిశాస్త్రమనాస్థితః । ఇదంవస్త్వితరాభ్యాసంనాసావాత్మన్యపాయయా ॥ ౧౧ ॥ కేవలంవిరరా
మాస్యచేతోవిషయచాపలం । భోగేభ్యోభూరితుంగేభ్యోధారాభ్యిగవచాతకః ॥ ౧౨ ॥ ఏకదాసోమలప్రజ్ఞోమేరావేకా
న్తసంస్థితం । పప్రచ్ఛపితరంభక్త్యాకృష్ణద్వైపాయనంమునిం ॥ ౧౩ ॥ శుకః ॥ సంసారాడంబరమిదంకథమధ్యున్మితంమునే ।
కథశ్చప్రశమంయాతికేయత్రస్యకదావద ॥ ౧౪ ॥ ఏవంపుష్టేనమునినావ్యాసేనాఖిలమాత్మజే । యథావదేవసంప్రా
క్తంవక్తవ్యంవిదితాత్మనా ॥ ౧౫ ॥ అజ్ఞాసిషంపూర్వమేవమహామిత్యధతత్ప్రతిః । సశుకస్సన్యకయాబుద్ధ్యానవాక్యం బహ్వమ
న్యత ॥ ౧౬ ॥ వ్యాసోపిభగవాన్బుద్ధావృతాభిప్రాయమీదృశం । ప్రత్యువాచపునఃపుత్రంనాహజ్ఞానామితత్వతః ॥ ౧౭ ॥

జనకోనామధూపాలోవిద్యతేమిథిలాపురేయథావద్యే త్వసావేద్యంతస్తాత్సర్వమవాప్స్యసి । ౧౮ ॥ పితృత్యక్తశ్చ
కఃప్రియాత్సుమేరోర్వసుధాతలాత్ । విదేహానగరీంప్రావజనకేనాభిపాలితాం ॥ ౧౯ ॥ ఆవేదితోసాయాష్టికైర్జనకా
యమహాత్మనే । ద్వారివ్యాససుతోరాజంశ్చకోత్రస్థితవానితి ॥ ౨౦ ॥ జిజ్ఞాసార్థంశుకస్యాసావాస్తామేవేత్యవజ్ఞయా ।
ఉక్త్వాబభూవజనకస్తుష్టింసప్తదినాన్యథ ॥ ౨౧ ॥ తతఃప్రవేశయామాసజనకశ్చకమంకజే । తత్రాహనిచసప్తైవ
తథైవావససదున్ననాః ॥ ౨౨ ॥ తతఃప్రవేశయామాసజనకోన్తఃపురాజిరే । రాజానదృశ్యతేతాఃడితినప్తదినాని
తం ॥ ౨౩ ॥ తతోన్మదాభిఃకాంతాభిరోఽభినైరోఽగసంభయైః । జనకఃకారయామాసశుకంశశినిభాననం ॥ ౨౪ ॥ తేభోగా
స్తానిభోజ్యానివ్యాసపుత్రస్యతన్ననః । నజహుర్నన్దపవనోబద్ధపీతమివాచలం ॥ ౨౫ ॥ కేవలంసుసమస్వచ్ఛమామిదిత
మానసః । సంపూర్ణఞ్చశీతాంశురతిష్ఠదమలశ్చుకః ॥ ౨౬ ॥ పరిజ్ఞాతస్వభావస్తంశుకంసజనకోన్మపః । ఆనీయముది
తాత్త్వానమవలోత్యననామహ ॥ ౨౭ ॥ నిశ్శేషితజగతాఃకర్మఃప్రాణిలమనోరథః । కిమిష్ఠోన్తవేత్త్యాహ కృతస్వా
గతమాగతం ॥ ౨౮ ॥ శుకః । సంసారాడంబరమిదంకథమభ్యుత్థితంగురో । కథంప్రశమమాయాతియథావతగ్రథయాశు
మే ॥ ౨౯ ॥ యథావదఖిలంప్రాక్తంజనకేనమహాత్మనా । తదేవయత్పురాప్రాక్తస్తస్యపిత్రామహాధియా ॥ ౩౦ ॥ స్వయమే
వమయాపూర్వమభిజ్ఞాతంవిశేషతః । ఏతదేవహిమృప్తైనపిత్రామేసముదాహృతం ॥ ౩౧ ॥ భవతాప్యేషవార్థఃకథితోవాగ్వి
దాంవరవిషవహివాక్యార్థశ్శాస్త్రే గ్రహపరిదృశ్యతే ॥ మనోవికల్పసంజ్ఞాతంతద్వికల్పపరిక్షయాత్ । క్షీయతేదగ్ధసంసా
రోఽస్సార్థఞ్చ నిశ్చితః ॥ ౩౨ ॥ తతిగ్రామేతన్నహబాహుసత్యంబూహిమమాచలం । త్వత్తోవిశ్రమమాప్నోతిచేతసాభి
మతాజగత్ ॥ ఇత్యుక్తోజనకఃప్రాహాశ్రీశుకంమునిసత్తమం । శుణుతావదిదానీన్త్వంకథ్యమానమిదంమయా ॥ ౩౩ ॥ జనకః ॥
శ్రీశుకజ్ఞానవిస్తారోబుద్ధ్యాసారాస్తరాస్తరం । యద్విజ్ఞానాత్ పుమాన్సహ్యోజీవస్తుక్తత్వమాప్నూయాత్ ॥ ౩౪ ॥ దృ
శ్యన్నాస్తీతిహాదేనమనసాదృశ్యమార్జనం । సంపన్నశ్చేత్తదుష్పన్నాపరానిర్వాణనిర్వృతిః ॥ ౩౫ ॥ అశేషేణ పరిత్యా
గోవాసనాయాయుడత్తమః । మోక్షఇత్యుచ్యతేసద్భిస్సపవవిమలక్రమః ॥ ౩౬ ॥ యేశుద్ధవాసనాభూయోనజన్మా
నగ్రభాగినః । జ్ఞాతజ్ఞేయాస్తడన్యస్తేజీవన్ముక్తామహాధియః ॥ ౩౭ ॥ పవార్థభావనాదాద్ధ్యంబభగ్యోభిధీయతే । వా
సనాతానవంబ్రహ్మన్మోక్షభగ్యోభిధీయతే ॥ ౩౮ ॥ తపఃప్రభృతినాయస్తైహేతునైవినిపునః । భోగాభిహనరోచ
నై సజీవన్ముక్తఉచ్యతే ॥ ౩౯ ॥ హర్షామర్షభయక్రోధకామకార్యదృష్టిభిః । నపరామృశ్యతేయోన్తస్సజీవన్ము
క్తఉచ్యతే ॥ ౪౦ ॥ ఆపతత్సుయథాకాలంసుఖదుఃఖేషువారతః । నహృష్యతిగ్లాఘతియస్సజీవన్ముక్తఉచ్యతే ॥ ౪౧ ॥
అహంకారమయీన్ద్ర్యాత్వావాసనాంలీలయైవయః । తిష్ఠతిద్ధేయసన్త్యాగీసజీవన్ముక్తఉచ్యతే ॥ ౪౨ ॥ శుష్పితాగిష్పి
తేనస్తాయస్యాన్దర్శిదృష్టిషు । సుషుప్తవద్యశ్చరతిసజీవన్ముక్తఉచ్యతే ॥ ౪౩ ॥ అధ్యాత్మరతిరాసీనః పూర్ణఃపావన
మానసః । ప్రాప్తానుత్తమవిశ్రాంతిస్సజీవన్ముక్తఉచ్యతే ॥ ౪౪ ॥ ఆత్మానందరసేత్సప్తానకింకరహవాఞ్ఛతి । యోజీవతి
గతస్నేహస్సజీవన్ముక్తఉచ్యతే ॥ ౪౫ ॥ సంవేద్యేనహృదాకాశేమనాగపినలిప్యతే । యస్యాసావజడానవిత్స జీవ
న్ముక్తఉచ్యతే ॥ ౪౬ ॥ రాగద్వేషాసుఖదుఃఖంభగ్తాధర్మఫలాఫలే - యఃకరోత్యసపేక్షైవసజీవన్ముక్తఉచ్య
తే ॥ ౪౭ ॥ మానవాన్నిరహంభావోనిర్దానోముక్తమశ్నరః - యతగ్రోతిగతోద్వేగస్స జీవన్ముక్తఉచ్యతే ॥ ౪౮ ॥
సర్వత్రవిగతస్నేహాయస్సాక్షివదవస్థితః - నిరిహోవర్తతేకాశ్యేసజీవన్ముక్తఉచ్యతే ॥ ౪౯ ॥ యేనధర్మమధర్మశ్చ
మనోమననమిహితం - సర్వమన్తఃపరిత్యక్తంసజీవన్ముక్తఉచ్యతే ॥ ౫౦ ॥ యావతీదృశ్యకలనానకలేయంవిలోక్యతే -
సానదాయేనసన్త్యక్తాసజీవన్ముక్తఉచ్యతే ॥ ౫౧ ॥ కట్వమృష్టం మృష్టమేవచ - సమమేవచయోధుడై
సజీవన్ముక్తఉచ్యతే ॥ ౫౨ ॥ ఉద్వేగానందరహితసమయాస్వచ్ఛయాధియా - నశోచతేనహాదేతినజీవన్ముక్తఉచ్యతే ॥ ౫౩ ॥

పల్వేచ్ఛాకలనాశ్శంకాస్సద్వేహస్సర్వనిశ్చయాః - ధియాయేనపరిత్యక్తాస్సజీవన్ముక్తఉచ్యతే ||౫౬|| ఇన్తస్థితివినాశ
 ఘనోదయాస్తమయేషుచ - సమమేవమనోయస్యసజీవన్ముక్తఉచ్యతే ||౫౭|| నకిశ్చినద్వేష్టితధానశ్చిదపికాంతుతిభు
 క్తేయఃప్రాకృతాభోగాసజీవన్ముక్తఉచ్యతే||౫౮|| జరామరణమాపచ్ఛరాజ్యం దారిద్యమేనద - రన్యమి శ్యేవ
 యోభుక్తేసజీవన్ముక్తఉచ్యతే ||౫౯|| ధర్మాధర్మసుఖందుఃఖంతథామరణజన్మనీ - ధియాయేనసుసన్న్యక్తా సజీవ
 న్ముక్తఉచ్యతే ||౬౦|| శాన్తసంసారకలనకశావానపినిష్కళః - యస్సచిత్తోషిశ్చిత్తసజీవన్ముక్తఉచ్యతే || ౬౧ ||
 యస్సమస్తాదృశాలేషువ్యవహార్యపిసిస్సృహః । పరాధ్వేష్టివపూర్ణాత్సానజీవన్ముక్తఉచ్యతే||౬౨|| జీవన్ముక్తపదంత్య
 క్త్వాస్వదేహేకాలసాతృతే - విశత్యదేహము క్తత్వంపవనోస్పన్దతామివ ||౬౩|| విదేహముక్తోనోదేతినాస్తమేన
 శామ్యతి - నసన్నాసన్నయారస్తోసచాహన్నచనేతరః ||౬౪|| తతస్తిమితగంభీరన్నతేజోనతమస్తతం - అనాశ్శమనభి
 వ్యక్తంసత్తిశ్చిదవశిష్యతే ||౬౫|| సశూన్యమపిచాకారీనాశూన్యంనాపిదగ్ధనం - నచభూతపచార్థాచనదనస్తతయాస్థి
 తం ||౬౬|| కిమప్యవ్యపదేశ్యాత్పూర్ణాత్పూర్ణతరాకృతిః - నసన్నాసన్నగదసన్నభావోభావనంనచ||౬౭|| చిన్మా
 త్రక్షాన్త్యరహితమనస్తమజరంశివం - అనాదిమద్ధ్యపర్యంతంయదనాదినిరామయం||౬౮|| దృష్టదగ్ధచదృశ్యాహంమధ్యే
 యద్దగ్ధనంస్తృతం - నాతఃపరతరంకింశ్చిన్నిశ్చయోస్యపరోమునే ||౬౯|| స్వయమేవత్వయాజ్ఞాతంగురుతశ్చపునశ్శు
 తం - స్వసంకల్పవశాద్భృగోసిన్సంకల్పాద్విముచ్యతే||౭౦|| తేనస్వయంత్యయాజ్ఞాతంజ్ఞేయంయస్యమహాత్మనః . భా
 గేభ్యోహ్యరతిజ్ఞాతాదృశ్యాద్వాసకలాదిహ ||౭౧|| ప్రాప్తంప్రాప్తస్యమఖిలంభవతాపూర్ణచేతసా- స్వరూపేపతసి
 బ్రహ్మన్ముక్తస్త్యంభ్రాన్తిముత్సృజ ||౭౨|| అతిబాహ్యనభాబాహ్యమస్తరాభ్యంతరంధియః - శుకపశ్యన్నపశ్యే
 స్త్వంసాక్షీసంపూర్ణకేవలః ||౭౩|| శ్రీగురుమూర్తిః || విశత్రామశుకస్తూష్టింస్వస్తేపరమనస్తని - వీతిశోకభాయాయా
 సోసిరీహశ్చిన్నసంశయః ||౭౪|| జగముశిఖరంమేరోస్సమాద్భ్యుత్థమఖిణ్డతం - తత్రవత్సహస్రాణిఃర్వికల్ప సమాధి
 నా ||౭౫|| అవిద్యాకల్పితాస్త్రీయమనోబుద్ధిగోచినా - దేవేస్థిత్యాకశామాసావాత్తస్యస్నేహదీపవత్ ||౭౬|| వ్యప
 గతకళాకళంకశుద్ధస్వయమమలాత్త నిపావనేపదేసా - సలిలాతగణ ఇవాంబుధౌ మహాత్మా విగళితవా సన
 ఏకతాజ్ఞాగామ|| * * * * *

(22

—*ఇతితత్వసారాయణఉపాసనకాండస్య ప్రథమపాదవికాసవింశోధ్యాయః

—*శ్రీగురుమూర్తిః*—ఇదానీంశునిజవత్కౌమిబ్రహ్మకాపంకజసంభవ - మునేర్నివాళుసంజ్ఞస్యచరిత్రంశ్రావ్యమ
 ద్భుతం ||౧|| యస్యశ్రవణమాత్రేణసర్వపాశనికృంతనం - సద్యఃపైవల్యముక్తిశ్చభవేత్తచ్ఛాన్తివ్యమేవహి ||౨|| నిదా
 ఘోరామమునిరాట్ పాస్తవిద్యశ్చబాలకః - విహృతస్తీగయాత్రాగ్ధంపితానుజ్ఞాతవాన్స్వయం||౩|| సాగ్ధత్రికోటి
 తీర్థేషుస్నాత్వాగ్రహముపాగతః - స్వోదంతకథయామాసముఖస్సత్వామహాయశాః ||౪|| సాగ్ధత్రికోటితీర్థేషు
 స్నానపుణ్యపభావతః - ప్రాదుర్భూతోమనసిమేవిచారస్సోయమీకృతః || ౫ || జాయతేమృతయేలోకోమ్రీయతేజన
 నాయచ - అస్థిరాస్సర్వవేమేసచరాచరచేష్టితాః || ౬ || సర్వాసదాంపదంపాపంభావావిభవభూమయః అయసశ్శ
 కలాస్తుల్యాఃపరస్పరమసంగినః || ౭ || శిష్యస్తేకేవలాభావామనః కల్పనయానియా । భావేష్వరతి రాయతా శధిక
 స్యచరుష్వివ ||౮|| శామ్యతీదంకథందుఃఖమితితప్తోస్థి చేతసా - చిత్తానినయచక్రాణిచానన్దాయధనానిమే || ౯ || సం
 ప్రసూతకశత్రాణిగృహాణ్యుగ్రాపదామివ - ఇయమస్తింస్థితోదారాసంసారేపరిపేలవా ||౧౦|| శ్రీర్తునేపరిమోహం
 యసాపినూనంనశర్కదా - ఆయుఃపల్లకకోణాగ్రలంబాంబుకణభంగురం||౧౧|| ఉన్నతైవసన్న్యజ్యయాత్యకాడ్డే శరీర
 కం . విషయాశీవిషాసంగపరిజగ్న్యరచేతసాం ||౧౨|| అప్రాధాత్మవివేకానామాయారాయాసకారణం - యుజ్యతే

వేస్తుమహామూరాకాశస్యచఖిద్వచం || ౧౩ || గ్రథసఖ్యతరంగాణామాస్థానాయుషియుజ్యతే - ప్రాప్యసంప్రాప్యతే
 యేనభూయోయేనవశోచ్యతే || ౧౪ || పరాయనిర్వృతేస్థానంయత్తజ్జీవితముచ్యతే - తరవోపిహిజీవన్తిజీవన్తిమృగప
 షీణః || ౧౫ || జీవన్తోపినజీవన్తిమరణాగూర్నితాయుషః . సజీవతిషన్యోయస్యమనసేనోపజీవతి || ౧౬ || జాతాస్తపవ
 జగతిజన్తవస్సాధుజీవితాః - యేషునర్షేహజాయస్తేశేషాఽరతగర్దభాః || ౧౭ || భారోవివేకస్సాస్త్రం భారోజ్ఞాన
 ఛరగిణి - అశాన్తస్యమనోభారంభారోనాత్మవిదోవపుః || ౧౮ || అహంకారవశాదాపదహంకారాద్దురాధయః -
 అహంకారవశాచీహానాహంకారాత్పరోరిపుః || ౧౯ || అహంకారవశాదద్యమయాభుక్తఞ్చరాచరం - తత్తత్సర్వ
 మవస్తీవవస్త్యహంకారరిక్తతా || ౨౦ || ఇతశ్చేతశ్చసుఖ్యగ్రంవ్యర్థమేవాభిధావతి - మనోమూరతరంత్యాతిగ్రామే
 కాలేయకోయథా || ౨౧ || క్రూరేణజడతాంయతాత్మస్థాభార్యానుగామినా - వశఃకాలేయకేనేవబ్రహ్మకథుక్తోస్తి
 చేతసా || ౨౨ || అప్యభిపానాన్తహతస్యమేయాన్తులనాదపి . అపివన్త్యశనాద్భ్రీన్తాన్విషమశ్చేత్తసిగ్రహః || ౨౩ ||
 చిత్తంకారణమర్థానాంతస్త్వికసతిజగత్క్రియం - తస్త్విక్షీణేజగత్క్షీణం తచ్చికిత్స్యంప్రయత్నతః || ౨౪ || యాం
 యామహంమునిశ్రేష్ఠపంశ్రయామిగుణత్రయం | తాంతాంకృంతతిమేత్మస్థాతస్త్రిమివకుమూషికా || ౨౫ || పదకరో
 త్యలంఘ్యేషీక్షీణంయాతినభస్థలం - క్షణంభ్రమతిదిక్కుఃక్షౌత్వస్థాహృత్పద్మపట్వదీ || ౨౬ || సర్వపంసారదుఃఖానాం
 తృప్తేకాదీర్ఘమఃఖదా - అస్తఃపురస్థమపియామోజయత్యతిసంకటే || ౨౭ || స్తోకేనానన్తమాయాతిస్తోకేనాయాతిభే
 దతాం - నాస్తిదేహసమశ్శోచ్యోసీహోగుణవివర్జితః || ౨౮ || కళేబరమహంకారగృహస్థస్యమహాగృహం - లుత
 త్వశ్చేతువాన్దైర్యంకిమసేనగురోమమ || ౨౯ || పజ్జివశ్చేద్ద్రియపశుంవల్లత్పృష్ఠాగృహంగనం - చిత్తభృత్యజనాకి
 ర్ణంనష్టందేహగృహంమమ || ౩౦ || జిహ్వమర్కటికాక్రాన్తవదనద్వారభీషణం-దృష్టదన్తాస్థిశకలంనష్టదేహగృహంమ
 మ || ౩౧ || రక్తమాంసమయస్యాస్యసహాహ్యభ్యన్తరేమునే - నాశైకధర్మతోబ్రూహిశైవకార్యస్యరమ్యతా || ౩౨ ||
 తటిత్సుశరదభ్రేషుగర్ధర్వనగరేషుచ | స్థైర్యంయేనవిర్ణీతంసవిశ్వసతువిగ్రహే | ౩౩ || శైశవేగురుతోభీతిర్కాతృతఃపి
 తృతస్తథా | జనతోజ్యేష్ఠచాలాఞ్చశైశవంభయమన్దిరం || ౩౪ || స్వచిత్తవిలసంస్థేననానావిభ్రమకారిణా | బలాత్కా
 మపిశాచేనవివశఃపరిభూయతే || ౩౫ || దాసాఃపుత్రాస్త్రియశ్చైవశాన్తవాన్సుహృదస్తథా | హసన్త్యన్త్యత్తకమివనరం
 వాగ్ధకకంపితం || ౩౬ || దైన్యదోషమయాదీ | ఘనధతేవాగ్ధకేస్పృహ | సర్వాపదామేకసభీహృదిదాహప్రదాయినీ ||
 క్వచిద్వావిద్యతేమైమాసంసారేషుఖభావనా | ఆఖుస్తంభమివాసాద్యకాలస్తామవికృన్తతి || ౩౭ || తృణంపాంసంఘ
 హేన్ద్రిచ్ఛసువర్ణమైరునర్దపం | ఆత్తంభరితయాసర్యమాత్తసాత్కర్తుముద్యతః || ౩౮ || కాలోయంసత్వసంహరీతేనా
 క్రాన్తంజగత్క్రియం | కోవాన్త్యకాలవశగఃపాణీలోకమహామునే || ౪౦ || మాంసపాఞ్చాలికాయాన్తుయన్త్రీలోలేం
 గపజ్జకే | స్నాయుస్థిగ్నిశాలిర్యాస్త్రియః కిమివశోభనం || ౪౧ || త్వష్టాంసరక్తబాష్పాం బువృథకక్త్యాత్వావిలోచనే
 సమాలోకయరమ్యశ్చేత్కిన్ముధాఽరిముహ్యసి || ౪౨ || మేరుశృంగతటోల్లాసిగంగాజలరయోపమా | దృష్టాయస్త్విక
 మునేముక్తాహరస్యోల్లాసశాలితా || ౪౩ || త్వశానేషుదిగన్తేషుసవలలనాస్తనః | శ్వభిరాస్వాద్యతేకాలేషుపిగ్దజ
 వాన్తపః || ౪౪ || కేశకజ్జశధారిణ్యోదుస్సర్పాలోచనప్రియాం | దుష్కృతాగ్నిశిఖానార్యోదహన్తి తృణవన్న
 రం || ౪౫ || జ్వలతామతిదూరేపిసరసాఅపిసీరసాః | స్త్రియోహినరకాగ్నినామిన్ధనఞ్చరుదాదుణం || ౪౬ || కా
 మనామ్నాకిరాతేన విశ్లేష్ణాముగ్ధచేతః || నార్యోసరవిహం గానామంగబన్ధనవాగురాః || ౪౭ || జన్మస్త్వలమ
 త్సాగ్నిశాఞ్చిత్రకర్దమచారిణాం | పుంసాన్దుర్వాసనారజ్జుర్నా రీబళిశపిణ్డీకా || ౪౮ || సర్వేషాన్దోషరత్నానాం
 సుసముద్గకయాశయా | దుఃఖశృంఖలయానిత్యమలమస్తుమహస్త్రియా || ౪౯ || యస్యస్త్రితస్యభోగేచ్ఛానిస్త్రికస్య

—*ఇతితత్ససారాయణడపాసనాకాజ్ఞస్యప్రథమపాదేత్రయోవింశోధ్యాయః—*

—*ముఖః*—అథాపరంప్రవక్ష్యామిశ్రుణుతాతయథాతథం || అజ్ఞానభూస్సప్తపదాజ్జభూస్సప్తపదైవహి || ౧ || ప
దాన్తరాణ్యసంఖ్యానిప్రభవన్త్యన్యథైతయోః | స్వరూపావస్థితిర్నుక్తిస్తద్భ్రంశేహన్యవేదనం || ౨ || శుద్ధసన్యా
త్రసంవిత్తేస్సర్వరూపాన్నవలన్తియే | రాగద్వేషాదయోభావాస్తేషాన్నాజ్ఞత్వసంభవాః || ౩ || యత్స్వరూపపరిభ్రంశం
చైత్యాధేచితిమజ్జనంఏతన్నాదపరోమోహోనభూతోనభవిష్యతి || ౪ || అర్థాదర్థాన్తరభిత్తేయాతిమద్ధేయతయాస్థితిః
సామ్యాతన్తననాకారాస్వరూపస్థితిరుచ్యతే || ౫ || సంతాన్తసర్వసంకల్పాయాశిలావదవస్థితిః | జాగ్రన్నిద్రావినిర్ముక్తా
సాస్వరూపస్థితిఃపరా || ౬ || అహస్త్యేశేషతశ్చాన్తేభదనిష్పన్నచిత్తతా | అజడాయాప్రకచతితత్స్వరూపమితిరితం || ౭ || బీజ
జాగ్రత్తథాజాగ్రన్తహజాగ్రత్తదైవచ | జాగ్రత్స్వప్నస్తథాస్వప్నస్వప్నజాగ్రత్సుషుప్తికం || ౮ || ఇతిసప్తవిధోమో
హాఃపునరేషపరస్పరం | శిష్టోభవత్యనేకాగ్నింశుణ్ణులక్షణమస్యతు || ౯ || ప్రథమశ్చైతనంయత్స్యోదనాఖ్యంనిర్తల
శ్చైతః | భవిష్యచ్చిత్తజీవాదినామశబ్దార్థభాజనం || ౧౦ || బీజరూపస్థితంజాగ్రద్బీజజాగ్రత్తదుచ్యతే | ఏమాజ్ఞప్తేర్ను
వావస్థాత్వజాగ్రత్సంస్థితింశ్రుణు || ౧౧ || నచప్రసూతస్యపరాదయశ్చాహమిదంమమ - ఇతియఃప్రత్యయస్సప్తచ్ఛబ్ద
గ్రత్పాగ్రభావనాత్ || ౧౨ || అయంసోహమిదంతస్తేఇతిజన్మాంతరోదితః | పీవరఃప్రత్యయఃపోక్తోమహజాగ్రదితి
స్ఫుటం || ౧౩ || ఆరూఢమథవారూఢంసర్వధాతన్తయత్తకం | యజ్జాగ్రతోమనోరాజ్యంతజ్జాగ్రత్స్వప్నఉచ్యతే || ౧౪ ||
ద్వీచన్త్రీశుక్తికారూప్యచృగత్యష్టాదిభేదతః | అభ్యాసంపాప్యజాగ్రత్తత్స్వప్నోనానావిధోభవేత్ || ౧౫ || అల్పకాల
మ్యయాదృష్టమేతన్నోదేతియాతిహి | పరామర్శప్రబుధస్యసస్వప్నఇతికథ్యతే || ౧౬ || చిరాత్సందర్శనాభావాదప్రభు
ల్లంబహద్యచః | చిరకాలానువృత్తస్యస్వప్నోజాగ్రదివోదితః || ౧౭ || స్వప్నజాగ్రదితిపోక్తంజాగ్రత్యపిపరిస్ఫురత్ |
షడవస్థాపరిత్యాగేషడజీవస్యయాస్థితిః || ౧౮ || భవిష్యద్దుఃఖబోధాధ్యసోమప్తీసోచ్యతేగతః | జగత్తస్యామవస్థాయా
మన్తస్తమసీలియతే || ౧౯ || సప్తావస్థాఇమాఃపోక్తామయాజ్ఞానస్యవైద్విజ - ఏకైకాదశసంఖ్యాత్రనానావిభవరూపి
ణీ || ౨౦ || ఇమాంసప్తపదాంజ్ఞానభూమిమాకర్తయానఘ్నానయాజ్ఞాతయాభూయోమోహపంకేనిమజ్జతి || ౨౧ ||
వదన్తిబహుభేదేనవాదినోయోగభూమికాః - మమత్వభిమతానూనమిమావశుభప్రదాః || ౨౨ || అవబోధంవిదుర్జ్ఞాత

నచిదంసా ప్రభూమికం॥ ముక్తిస్తుజ్ఞేయమిత్యక్తాభూమికానప్రకాత్పరం॥౨౩॥ శుభేచ్ఛాద్యోఃప్రసిద్ధాహిభూమయ
స్సప్రవత్వయా॥ నిదాసుమన్ముఖాదేవజాతపూర్వాస్సలక్షణాః -౨౪- అన్త్యాహిజీవన్ముక్తే మతుర్యావస్థేతివిద్యతే-
అతఃపరమయాసంతదనవస్థంయదుచ్యతే -౨౫- మేనిదాసుమహాభాగసప్రమీంభూమిమాశ్రితాః - ఆత్మారామామ
హాత్మానస్తేచుహాపదమాగతాః -౨౬- జీవన్ముక్తానమజ్ఞన్తిసుఖదుఃఖరసస్థితే । వికృతేనాథకార్యేణ కిచ్చేత్సుకర్వన్తి
వానవా -౨౭- పార్శ్వస్థబోధితాస్సన్తఃపూర్వాచారక్రమాగతం - ఆచారమాచరన్త్యేవసుప్రబుధవదుత్థితాః-౨౮-
భూమికాసప్రకత్తౌత్థిమతామేవగోచరః పాప్యజ్ఞానదశామేతాంపశుష్టేచ్ఛాదమోపియే - సదేహవాప్యదేహ
వాతేముక్తానాత్రసంశయః -౨౯- జ్ఞప్తిర్విగ్రహిచేదస్తస్త్వి సతివిముక్తతా - మృగశృష్టాంబుద్ధ్యాదిశాన్తిమా
త్రాత్మక స్వస్థాః॥౩౦॥యేతుమోహార్ణవాత్తీర్ణాస్తైఃప్రాప్తంపరమంపదం-తేస్థితాభూమికాసుస్యస్వాత్మలాభపరాయ
ణాః॥౩౧॥ మనఃప్రశమనోపాయోయోగఇత్యభిధీయతే॥ సప్రభూమిస్సవిజ్ఞేయఃకథితాస్తాశ్చభూమికాః-౩౨- ఏతా
సాంభూమికానానుగమ్యంబ్రహ్మభిధంపదం-త్వత్తాహనాత్వతాయత్రపరతానాస్తీకాచన॥౩౩- నకవచిద్భావకల
నానభావాభావగోచరం-సర్వంశాన్తంసరాలంబవ్యోమస్థంశాశ్వతంశివం-౩౪-అనామయమనాభాసమనాత్మకమకా
రణం-నసన్నాసన్నమధ్యాన్తంసర్వంసర్వమేవచ॥ మనోవచోభిరగ్రాహ్యంపూర్ణాత్పూర్ణంసుఖాత్సుఖం-అసంవేదన
మాశాస్త్రమాత్మవేదనమాతతం॥౩౫-సత్తాసర్వపదార్థానాంనాత్మాసంవేదనాదృతే-సంబద్ధేద్వష్టృద్వశ్యానాంమధ్యద్వ
ష్టిర్నరేష్వపుః -౩౬- దృష్టదర్శనదృశ్యాదివర్జితంతదిదంపదం- అజాడ్యసంవిన్తనసంతన్తయోభవసర్వదా- ౩౭-అజా
గ్రత్యష్టనిద్రాస్యతైరూపసనాతనం - అచేతనఞ్చజడత్వంతన్తయోభవసర్వదా -౩౮-జడతాంవర్జయిత్వైకాం
శిలాయాహృదయంహితత్ - అమనస్కంస్వయాపన్తన్తయోభవసర్వదా - ౪౦- చిత్తందూరేప రిత్యజ్యయో
సిసోస్థిస్థిరోభవ - చిత్తమారీకృతాసాక్షాచ్చిన్తయన్త్యంనపంశయః -౪౧- పూర్వమనస్సముదితం పరమాత్మతత్వా
త్రేనాతతచ్చగదితంసవికల్పజాలం॥శూనేనశూన్యమపిప్రయథాంబరేణనీలత్వముల్లసతి చారుతరాభిధానం॥౪౨॥ సం
కల్పసంక్షయవశాద్గభీతేకుచిత్రేసంసారమోహమిహికాగళితాభవన్తి । స్వచ్ఛంవిభాతిశరదీవఖమాగతాయాశ్చిన్తా
త్రమేకమజమాద్యమనన్తమన్తః॥౪౩॥ అకర్తృకమరాగజ్ఞుగగనేతిత్రముర్ఘ్నిశం॥ అదృష్టకంస్వానుభవమనిద్ర
స్వప్నదర్శనం॥౪౪॥ సాక్షిభూతేసమేన్వచ్ఛేరిర్వికల్పేదిదాత్మని॥ నిరిచ్ఛంప్రతిబింబనిజగన్తిముకురేయథా॥౪౫॥
ఏకంబ్రహ్మచిదాకాశంసర్వాత్మకమఖడ్గితం॥ ఇతిభావయయత్సేనచేతశ్చిచ్ఛుల్యశాన్తయే॥౪౬॥ రేఖోపరేఖావలితా
యతైకాపీవరీశిఖా॥ తథాత్త్రైలోక్యవలితంబ్రహ్మేకమిహాదృశ్యతాం॥౪౭॥ ద్వితీయకారణాభావాదనుత్పన్నమిదం
జగత్ । జ్ఞాతంజ్ఞాతవ్యమధునాదృష్టందృష్టవ్యమదృశ్యతం॥ ౪౮॥ విశ్రాంతోస్త్రిచిరం శాన్తశ్చిన్తాత్రాన్నాస్తి
కించన॥ పశ్యన్విశ్రాన్తసందేహంవిగతాశేషకాతుకం॥౪౯॥ నిరస్తకల్పనాజాలమచిత్తశ్వంపరంపదం । యత్రచిత్తవిక
ల్పాదేర్నాణుమాతాస్థిసంగతిః॥౫౦॥ తత్తీవభూమతాంప్రాప్తాస్సంశాన్తాశేషకించీపాః । మహాధియశ్శాన్తధియో
యేయాతావిమనస్క-తాం॥౫౧॥ జన్తోఃకృతవిచారస్యవిగళద్వృత్తిచేతసః । మననన్త్యజతోనిత్యంకిచ్చిత్పరితమ
నః॥ దృశ్యంసన్త్యజతోహేయముపాదేయముపేయమః॥ద్రష్టారంపశ్యతోనిత్యమద్రష్టారమపశ్యతః॥౫౩॥విజ్ఞాతవ్యేప
రేతత్వేభాగరూకస్యజ్ఞేభతః॥ శుప్తస్యభువనమౌహమయేఘంసారవర్షం॥౫౪॥అశ్యన్తపక్వవైరాగ్యాదరసేషురసేష్వ
పి॥ సంసారవాసనాజాలేఖగజాలగణవాఘనా॥౫౫॥ త్రోటితంశూదయగ్రథ్థాన్లభేవైరాగ్యరంహసా॥ కాతకంఘ
లమాసాద్యయథావారిప్రసీదతి॥౫౬॥తథావిజ్ఞానవశతస్స్వభావస్సంప్రసీదతి॥నీరాగంఃరుపాసంగంఃగ్ధ్వంద్వన్నిరు
పాత్రయం॥౫౭॥ వినిర్యాతిమనోజ్ఞాహాద్విహగఃపజ్జరాదివ । శాస్త్రసద్దేశాచౌరాత్మ్యంగతకన్తుకవిభ్రమం॥౫౮॥

త్విభాగభూః । ప్రేమస్యక్వాజగత్త్యక్తం జగత్త్యక్వా సుభీభవేత్ ॥౫౦॥ దిశోపిసహద్యశ్యస్తేదేశోఽప్యమోఽస్య
 పదేశకృత్ । తైలాపివిశీర్యస్తేశీగ్యస్తేతారకాలపి ॥ ౫౧ ॥ శుష్యస్యపిసముదాగ్భృగునోఽప్యభృగవజీవనః । సిద్ధా
 అపివిశ్యన్తిజీర్యస్తేదానవాదయః॥౫౨॥ పరమేష్ఠ్యపినిష్ఠావాస్తీయతేహరిఃకృజః । భవోఽప్యభావమాయాఃజీర్యస్తే
 వైదిగీశ్వరాః ॥౫౩॥ బ్రహ్మవిష్ణుశ్చరుద్రశ్చసర్వావాభూతజాతయః । నాశమేవానుభావన్తిసలిలాసీవచాక్షరం ॥౫౪॥
 అపదఃక్షణమాయాన్తిక్షణమాయాన్తిసంపదః । తుణంజన్మాథమరణంసర్వస్వరమేవతత్ ॥౫౫॥ ఆశూరేణహతా
 శూరాపకేనాపిశతంహతం । విషంవిషయవైషమ్యంసవిషంవిషముచ్యతే ॥౫౬॥ జన్మానరఘ్నవిషయాపకజన్మహరం
 విషం । ఇతిమేదోషదావాగ్నిదగ్ధేసంప్రతిచేతసి ॥ ౫౭ ॥ స్ఫురన్తిహీనభోగాశాన్యగశ్చష్టాసరస్సివః । ఆతోమాంబో
 ధయాశుత్వంతత్కృష్ణానేననైగురో ॥ ౫౮ ॥ నోచేత్సానం సమాప్తాయనిర్దానో గతమత్సరః । నిర్దోహూనిరహం
 కారఃకామక్రోధాదివర్జితః ॥౫౯॥ భావయన్తససావిష్టంలిపికర్తాన్పితోపమః । యథాస్యామహమద్యైవతథాకురు
 మహాగురో ॥ ౬౦ ॥ * * * * *

—*ఇతితత్త్వసారాయణఉపాసనాకాణ్డస్యప్రథమపాదేద్వావింశోధ్యాయః*

ఋషభః ॥ నిదాఘతవనాస్త్యన్యజ్ఞేయంజ్ఞానవతాంవర । ప్రజ్ఞయాత్వంవిజానాసీహీశ్వరానుగృహీతయా ॥౧॥ చిత్తమా
 లిన్యసజ్ఞాతన్యర్థయామిభ్రామన్తునే । మోక్షద్వారేద్వారపాలాశ్చత్వారః పరిక్షీర్తితాః॥౨॥ శమోవిచారస్సన్రోషశ్చ
 తుర్థస్సాధుసంగమః - ఏకంవాసర్వయత్నేనసర్వముత్సృజ్యసంశ్రయేత్ ॥౩॥ ఏకస్మిన్వశగేయాన్విచత్వారోపివశం
 గతాః - శాస్త్రైస్సజ్జనసంపర్కపూర్వకైశ్చతపోదమైః ॥౪॥ అదాసంసారము క్త్యగంప్రజ్ఞామేవాభివర్ధయేత్ - స్వాను
 ఘాతేశ్చశాస్త్రస్యగురోదైచ్ఛవైకవాక్యతా ॥ ౫ ॥ యస్యాభ్యాసేనతేనాత్మానతతత్త్వావలోక్యతే - సంకల్పశాను
 సద్ధానవర్జనశ్చైత్పత్రిక్షణం॥౬॥ కరోషితదచిత్తత్వంప్రాప్తవహసిపావనం-చేతసోయదికర్తృత్వంతత్సమాధానమిరి
 తం ॥౭॥ తదేవకేవలిభావంసాశుభానిహృతిఃపరా-చేతసాసంపదిత్యజ్యనఽవధావాత్తభావనాం॥౮॥ యథాతిష్ఠతిష్ఠ
 త్వంమూకాన్ధబిరోపమః - ఇయమేవపరానిష్ఠాసర్వశాస్త్రవినిశ్చితా॥౯॥ సర్వంప్రశాన్తమజమే కమనాదిమన్థ్య
 మాధాన్యరంస్వదనమాత్రమనైత్యచిన్తం - సర్వంప్రశాన్తమితిశబ్దమయీచదృష్టిరోఽధార్థమేవహిముగ్ధవశదోమితి
 చం ॥౧౦॥ సర్వంకింశ్చిదిదంబృశ్యందృశ్యతేయజ్జగద్గతం - కిచిన్నిష్కాంశమాత్రస్తంనాన్యదస్తీతిభావయ ॥౧౧॥ ని
 త్యప్రబుద్ధచిత్తస్తవ్సంకుర్వన్నపిజగత్ప్రియం . ఆత్మైకత్వంవిదిత్వాత్వంతిష్ఠాత్ముబ్ధమహాభివత్ ॥ ౧౨ ॥ తత్త్వజ్ఞు
 బోధవసావాసనాత్మణపావకః - ప్రోక్తస్సమాధిశబ్దేననతుతూష్టీమవస్థితః ॥౧౩॥ నిరిచ్ఛేసంస్థితేర్నే యథా
 లోకఃప్రవర్తతే - సత్తామాత్రేపరేతత్వేతగైవాయంజగద్గణః ॥౧౪॥ అతశ్చాత్మనికర్తృత్వముకర్తృత్వజ్ఞువైముసే-
 నిరిచ్ఛత్వాదకర్తృసౌకర్యాసన్నిధిమాత్రతః ॥౧౫॥ తద్దేవబ్రహ్మణిభిదైతేకర్తృతాకర్తృతేముసే- యత్రైవైషనమ
 తాగ్రస్తమాశ్రిత్యస్థిరోభవ ॥౧౬॥ తస్మాన్నిత్యమకర్తాహమితిభావనయేద్ధయా - పరమావృతనామ్నిసాసమ
 త్రైవావశిష్యతే॥౧౭॥ నిదాఘశ్రుణుసత్త్వస్థాజాతాభువిమహాగుణాః - తేనిత్యమేవాభ్యుదితావారి దేభ్యఇవేంద్రవః ॥౧౮॥
 నాపదిస్వానిమాయాన్తినిశిహేమాంబుజంయథా . సేహస్తేప్రకృతాదన్యద్రీమస్తేశిష్టవర్తని॥౧౯॥ ఆకృత్యైవవిరాజ
 స్తేష్టైత్యాదిగుణవృత్తిభిః - సమాస్సమరసాస్సౌమ్యాస్సతీతంసాధువృత్తయః ॥ ౨౦ ॥ అభివద్ధృత మర్యాదాభవ
 న్నివిశదాశయాః - నియతినవిముచ్చన్తిమహానోభాసగ్రాభవ - ౨౧ - తోహంకథమిదజ్ఞేతిసంసారమలమాత
 తం - ప్రవీచార్యంప్రయత్నేనప్రాజ్ఞేనసహసాధునా - ౨౨ - నాకర్తృసునియోక్తవ్యంనానార్యేణ సహవసేత్ - ద్రష్ట
 వ్యస్సర్వసంహర్తా నమృత్యురవహేళయా - ౨౩ - శరీరమస్థిమాంసశ్చ త్యక్త్వావర్తద్యశోభనం-భూతముక్తావృత

స్తచిన్మాత్రమవలోకయేత్ . ౨౪ - ఉపాచేయానుపతనం హేయైకాస్తవివర్జనం - యదేతన్ననసోరూపంతద్భవంవి
ద్ధి నేతరత్ - ౨౫ - గురుశాస్త్రోక్తమాగ్ధేహస్వానుభూత్యాచచిద్భవే - బ్రహ్మేవాహమితిజ్ఞాత్వావీతశోకోభవే
స్తునిః - ౨౬ - గురువాక్ససముద్భూతస్వాను భూత్యాదిశుద్ధయా - యస్యాభ్యాసేనతేనాత్మాసతతత్త్వా నలో
క్యతే - ౨౭ - వినష్టదిద్భ్రమస్యాపియథాపూర్వంవిభాతిదిక్ - తథావిజ్ఞానవిధ్వస్తంజగన్మాస్తీతిభావయ-౨౮-
నభనాన్యుపకుర్వంతినమి త్రాణినబాన్ధవాః - నకాయక్లేశవైధుర్భంగతీర్థాయితనశ్రియః - ౨౯ - యత్సమస్తశ్రుతి
ప్రోక్తమనుభూతత్త్వయోగిభిః - కేవలంతన్తనోమాత్రజయేనత్వాప్యతేపదం - ౩౦ - యాతిదుఃఖానియాత్మష్టాదు
స్సహాయేదురాధయః - శాస్త్రచేతస్సుతత్సర్వంతమోర్కృష్టివనశ్యతి - ౩౧ - మాతరీవపరంయాన్తివిషమాణిమృ
దుఃసద - విశ్వాసమిహాభూతాని సర్వాణిశమమాలిని - ౩౨ - నరసాయన పానేనలక్ష్మ్యైవాలింగితేనచ - న
తేధానుఖమాప్నోతిశమేనాన్తర్యథాజనః - ౩౩ - శ్రుత్వాస్మిప్ర్యాచభుక్త్యా చవృష్ట్యాజ్ఞాత్వాశుభాశుభం - న
హృష్యతిశ్వాయతియస్సశాన్తశ్శతకథ్యతే - ౩౪ - తుషారకరబింబాచ్ఛంమనోయస్యనిరాకులం - మరణోత్సవయః
క్షేపసశాన్తశ్శతకథ్యతే - ౩౫ - తపస్విమబహుజ్ఞేషు యాజకేషున్యపేషుచ - బలవత్సుగుణాడ్యే షుశమవా సేవ
రాజ్యతే - ౩౬ - సంతోషామృతపానేనయేశాన్తాస్త్రిప్రమాగతాః - ఆత్మారామామహాత్మానస్తేమహాపదమాగతాః॥
అపాస్తంహీపరిత్యజ్యసంప్రాప్తేనమతాంగతః-అదృష్టభేదాభావోయస్సస్తుష్టశ్శతకథ్యతే - ౩౭ , నాభినిస్తత్యసంప్రా
ప్తంప్రాప్తంభుజ్జేయభేషితం - యస్యసామ్యశవాచారః సుస్తుష్టశ్శతకథ్యతే - ౩౮ - రమతేధీర్యథా ప్రాప్తేసా
ద్వీవాన్తఃపురాజిరే . సాజీవన్తుక్తోదేతిస్వరూపానన్దదాయినీ - ౪౦ - యథాక్షణంయథాశాస్త్రం - యథాదే
శంయథానుఖం - యథాసంభవసత్సంగమిమం మోక్షపథక్రమం - ౪౧-తావద్విచారయేత్ప్రాజ్ఞోయావద్విశ్రాన్తి
రాత్మని - తుర్యవిశ్రాన్తియుక్తస్యనివృత్తస్యభవార్థవాత్ - ౪౨ - జీవతోజీవతశ్చైవగృహస్థస్యాభవాయతేః-
నాకృత్తేనకృతేనార్థోనశ్రుతిస్తృతివిభిః - ౪౩ - నిర్దన్దరశవాంభోధిస్సన్తిషతియథాస్థితః - సర్వాత్మవేదనం
శుద్ధంయద్దోదేతితదాత్మకం ౪౪ - భాతిప్రసృతదికాకాల బాహ్యచ్ఛిద్ద్రావిదేహకం - భాతిచేదంజగత్సర్వంచ
ద్రావిపంశుత్వత్తాచరం - ౪౫ - ఏవమాత్మాయథాయత్రసమూలస్సముపాగతః - తిష్ఠత్యాశుతథాతత్ర తద్రూపశ్చవి
రాజతే . ౪౬ - యదిదంబృశ్యతేసర్వంజగత్సావరజంగమం - తత్సుషుప్తావివస్వత్సంకల్పాన్తేద్రవినశ్యతి - ౪౭ - ఋ
తమాత్మాఫరంబ్రహ్మసత్యమిత్యాదికాబుధైః - కల్పితావ్యవహారాధ్యాయస్యసంజ్ఞామహాత్మనః - ౪౮ - యథాకటక
శస్త్రార్థఃప్రథగ్భావేనకాశ్చనాత్ - నహామకటకాస్తద్వజ్జగచ్ఛబ్దార్థతఃపరే - ౪౯ - తెనేయమిద్ద్రాజాలశ్రీర్జాగతీ
ప్రవితన్యతే - అతఃముహూతినాత్మజ్ఞాన్ద్రాజాలోపమేతతః - ౫౦ - ద్రష్టుర్దృశ్యస్యసత్తాన్తర్భేదత్యభిధీయతే - ద్ర
ష్టాన్తస్యవశాద్భుద్ధోదృశ్యభావేవిముచ్యతే - ౫౧ - జగత్తస్యమహామిత్యాదిసర్గాత్తాదృశ్యముచ్యతే - మనస్తే వేన్ద్ర
జాలశ్రీర్జాగతీప్రవితన్యతే - ౫౨ - యావదేతత్సంభవతితావన్నోక్తోనవిద్యతే - బ్రహ్మణాతన్యతేవిశ్వమనైవస్వయం
భువా - ౫౩ - మనోమయంమతంవిశ్వంయన్నామపరిదృశ్యతే - నాభాహ్యేనాపిహృదయేసద్రూపంవిద్యతేమనః - ౫౪ -
యదర్థంప్రతిభానంతన్తనశ్శత్యభిధీయతే - సంకల్పనంమనోవిధిసంకల్ప సన్నవిద్యతే - ౫౫ - యత్ర సంకల్పనంతత్ర
మన్తోస్తీశ్యవగమ్యతాం - సంకల్పమనసీభిన్నేనకదాచనకేనచిత్ - ౫౬ - సంకల్పజాతేగళితేస్వరూప మవశిష్యతే -
అహంత్యంజగదిత్యాదౌప్రశాన్తేదృశ్యసంభ్రమే - ౫౭ - స్యాత్తద్భ్రశీకేవలతాదృశ్యేనతాముపాగతే - మహాప్రళయసంప
త్తాహ్యసత్తాంసముపాగతే - ౫౮ - అశేషదృశ్యేసర్గాదౌశాస్త్రమేవావశిష్యతే - అస్యనస్తమితోభాస్వానజోదేవోని
రామయః - ౫౯ - సర్వదాసర్వకృత్సర్వపరమాత్మేత్యుదాహృతః - యతోవాచోనివర్తనేయోముక్తైరవగమ్యతే - ౬౦ -

పరిపూర్ణా నరశ్చైతఃపూర్ణేనైవజాయతే నాహన్నచాన్యదస్తీహబ్రహ్మేవాస్మినిరామయం ॥౫౯॥ నవాచ్యోహచ్ఛ
 నావాచ్యోనలక్ష్మ్యోలక్ష్మ్యవన ఇత్థంసదసతోర్తద్ధ్యేయఃపశ్యతిసపశ్యతి ॥౬౦॥ అయతోపసతేష్యక్షిద్ధ్యగ్రవ్యేషయ
 థామనః ॥ నీరాగమేవపతతితద్వత్కార్యేషుధీరధీః ॥౬౧॥ పరిజ్ఞాయోపభుక్తోహిభోగోభవతితుష్టయే ॥ విజ్ఞాయసేవిత
 శ్చోరోమైత్రీమేతినచోరతాం॥౬౨॥ అశంకితోపిసంప్రాప్తగామయాత్రాయథాధ్వనైః ॥ పేక్ష్యతేతద్వదేవజ్ఞైర్భౌ
 గశ్రీరవలోక్యతే॥౬౩॥ మనసోనిగృహీతస్యలీలాభోగోల్పకోపియః ॥ తమేవాలబ్ధవిస్తారంస్థిత్యాదృశుమనస్యతే॥౬౪॥
 బద్ధముక్తోమహీపాలో గామమాప్రేణతుష్యతి ॥ పరైరబద్ధోనాకాన్త్రోనరాష్ట్రంబహుమనస్యతే॥౬౫॥ హస్తంహస్తే
 ససంపీడ్యదవైర్దస్తాన్విచూర్జ్యచ ॥ అంగాన్యంనైస్సమాక్రమ్యజయేదాడౌస్వకమ్మనః॥౬౬॥ మనసోవిజయాన్నాన్యగతి
 రస్తీభవార్థమే ॥ మహానరకసామ్రాజ్యేమత్తదుష్కృతవారణః ॥౬౭॥ ఆశాశరశలాకాస్సృగ్ధుర్జయహీన్ద్రియారయః
 జితచిత్రేన్ద్రియాశస్యవైవాస్థ్యరిభయంక్వచిత్ ॥౬౮॥ ప్రక్షీణచిత్తదర్పస్యనిగ్రహీతేన్ద్రియత్విషఃపద్మిన్యశవహేమా
 స్తేక్షీయంతేభోగవాసనాః॥౬౯॥ తావన్నిశీవవేతాశావల్లన్తిహృదివాసనాః ॥ ఏకతత్వదృశాభ్యాసాద్యావన్నవిజిత
 మ్మనః॥౭౦॥ మూర్త్యాభిమతకర్తృత్వాన్మన్ద్రిసర్వార్థకారణాత్సామస్తశ్చేన్ద్రియాకాన్త్రోమనోమన్యేవివేకినః॥౭౧॥
 లాలనాన్నిగ్ధలలనాపాలనాత్పాలకఃపితా ॥ సుహృదుత్తమవిన్యాసాన్మనోమన్యేమనీషిణః ॥౭౨॥ స్వాలోకిత
 శ్చాస్త్రదృశాస్వబుద్ధ్యాస్వాసుభావితః ॥ ప్రయచ్ఛతిపరాంసిద్ధింత్యక్త్వాత్మానంమనఃపితా ॥౭౩॥ సుదృష్టస్సదృశస్వచ్ఛమృ
 కాన్తస్సుప్రబోధితః ॥ స్వగుణేవోగ్జితోభాతిహృదిహృద్యోమనోమణిః॥౭౪॥ ఏనమ్మనోమణింబ్రహ్మ౯ బహుపంకకశంక
 తంవివేకవారిణాసిద్ధైఃప్రత్యాశ్వాలోకవాభవః॥౭౫॥ వివేకంపరమాత్రిత్యబుద్ధ్యాసత్యమచేత్సృచ ॥ ఇన్ద్రియారీసలబ్ధి
 త్వాత్తిరోభవభవార్థవాత్ ॥౭౬॥ ఆస్థామాత్రమనంతానాందుఃఖానామాకరంవిదుః ॥ అసాస్థామాత్రమభితస్సుఖానా
 మాలయంవిదుః॥౭౭॥ వాసనాతన్తుబద్ధోయంలోకోవిపరీవర్తతే ॥ సాప్రసిద్ధాతిదుఃఖాయసుఖాయోచ్ఛేదమాగతా ॥౭౮॥
 భీరోప్యతిబహుజ్ఞోవికులజ్ఞోపిమహానపితృష్టయాబద్ధ్యతేజస్తస్సింహశ్శృంఖలయాయథా ॥ * * (౭౯

—*ఇతితత్వసారాయణఉపాసనాకాండస్య ప్రథమపాదే చతుర్వింశోధ్యాయః*

—*ఋషుః*

పరమంపాదుషంయత్సమాస్థాయాదాయసూద్యమం ॥ యథాశాస్త్రమనుర్వేగమాచరణకోససి
 ద్ధిభా ॥౧॥ అహంసర్వమిదంవిశ్వంపరమాత్మాహమచ్యుతః ॥ నాన్యదస్తీతినంవిద్యాత్ప్రథమాసాహ్యాహంకృతిః ॥౨॥
 సర్వస్త్వాద్యతిరిక్తోహంవాలాగ్రాదప్యహంతనుః ॥ ఇతియాసంవిదోబ్రహ్మ౯ద్వితీయాహంకృతిశ్శుభా ॥౩॥ మోక్షా
 మైషానబద్ధాయజీవన్ముక్తస్యవిద్యతే ॥ పూర్వోక్తాహంకృతిసానువిదేహస్యేతినిశ్చయః ॥౪॥ పాణిపాదాతిమాతోహ
 మిత్యేషాదురహంకృతిః ॥ త్రితీయాశాకీతుచ్ఛాత్యక్తసద్భావనాచిరం ॥౫॥ వర్జ్యోసౌదురహంకారఃకన్దస్సంసారదుస్త
 రోః ॥ అనేనాభిహతోజస్తరథోధఃఫరిధావతి ॥౬॥ అన్యయాదురహంకృత్యాభావాస్సంత్యతథాచిరః ॥ శిష్టాహంకార
 వాజస్తశ్శ మవాన్యాతిముక్తతాం ॥౭॥ ప్రథితోద్వానహంకారావంగీకృత్య త్వతాకికా ॥ త్రితీయా హంకృ
 తిస్త్యాజ్యాశాకీదుఃఖదాయినీ ॥౮॥ అభతేఅపినన్తజ్యసర్వాహంకృతివర్జితః ॥ సతిస్థతేతథాత్మ్యచైఃపరమేవాధిరో
 హతి ॥౯॥ భోగేచ్ఛామాత్రకోబన్దస్తత్త్వాగోమోక్షఉచ్యతే ॥ మనసోభ్యుదయోనాశోమనోనాశోమహోదయః ॥౧౦॥
 జ్ఞమనోనాశమభ్యేతిమనోజ్ఞస్యహిశ్శంఖలా ॥ ఆతస్తన్నాశయేద్ధీమానుపామేనమనోదురతం ॥౧౧॥ మనఏవమహః
 వ్యాధిర్బాధతేస్వజ్ఞుచప్యహూ ॥ యశ్చిత్తస్థితంప్రాహుస్సవస్తంస్వాత్మైక్యయోగినః॥౧౨॥ మనోవ్యాధేభ్యికిత్సార్థము
 పాయంకథయామితే ॥ యత్తత్సాన్విభిమతంవస్తుతత్వజన్తోక్షమశ్నుతే ॥౧౩॥ స్వాత్మతమేకాన్తహితం స్వేష్ఠితత్యాగ
 వేదనం ॥ యన్యదుష్కరతాయాతంధిక్తంపురుషకీటకం-౧౪- స్వపారుషైకసాధ్యేనస్వేష్ఠితత్యాగరూపితా - వనః

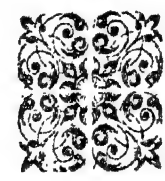
ప్రశమనాత్రేణవినానాస్తిశుభాగతిః-౧౫-అసంకల్పనశస్త్రేణభిన్నంచిత్రమిదంయదా! సర్వసర్వగతంశాస్త్రంబ్రహ్మ
 సంపద్యతేతదా!౧౬-భవభావనయాముక్తీయక్తఃపరమయాధియా. భారయాత్మనమవ్యగోగ్రసచిత్రఃచితఃపరం॥
 పరంపురుషమాశ్రిత్యసీత్వాచిత్రమచిత్రతాం - ధ్యానతోహృదయాకాశేచితచిచ్ఛక్రధారయా॥౧౮॥మనోమారయ
 నిశ్చంకంతాంప్రబద్ధన్తినారయః.అయంసోహమిదంతన్తవీతావన్తాత్రకంమనః॥౧౯॥భీన్నాభ్రమణ్డలంవ్యోమ్నీ
 యథాశరదిధూయతే.వాతేనాకల్పనేనైవతథాస్తర్థాయతేమనః॥౨౦॥కల్పాస్తపననావాన్తయాన్తవైకత్వమర్ణవాఃత
 పస్తుద్వాదశాదిత్యానాస్తినిర్తనసఃక్షుతిః॥౨౧॥అసంకల్పనమాత్రైకసాధ్యేసకలసిద్ధిదే.అసంకల్పాదిసా
 మాశ్రిత్యేతిష్ఠావప్తభుతత్వదః॥౨౨॥నహీచఞ్చలతాహీనమ్మనఃక్వచనదృశ్యతే.చఞ్చలత్వమ్మనోభర్తోవహ్నార్ధర్తో
 యథోష్ణతా॥౨౩॥ఏషాహీచఞ్చలాస్పృశ్యత్యక్తిశ్చిత్రత్వసంస్థితా.తాంవిద్ధిమానసేంశక్తింజగద్వాదంబరాత్మి
 కాం॥౨౪॥యత్తుచఞ్చలతాహీనంతన్తనోమృతముచ్యతే.నవచతపశ్చాస్త్రసిద్ధానైమోక్షఉచ్యతే॥౨౫॥త
 స్యచఞ్చలతాయైపాత్యవిద్యావాసనాత్మికా.వాసనాపరనామ్నీన్తాంవిచారేణవినాశయ॥౨౬॥పారుషేణప్రయ
 త్నైనయస్తిన్నేవపదేమనః.యోజ్యతేతత్పదంప్రాప్యనిర్వికల్పభవానఘ॥౨౭॥అతఃపారుషమాశ్రిత్యచిత్రమాక్ర
 మ్యచేతసా.విశోకంపదమాలంబ్యనిరాతంకస్థిరోభవ॥౨౮॥మనవీవనమర్థంహేమనసోదృఢనిగ్రహే.అరాజాక
 స్యమర్థస్యాన్ద్రాక్షోనిగ్రహకర్తృణి॥౨౯॥తృష్ణాగ్రాహగృహీతానాంసంసారార్ణవపాతినాం.ఆవర్తేరూహ్యమా
 నానాందూరంస్వమనవీవనాః॥౩౦॥మనసైవమనశ్చిత్వాపాశంపరమబద్ధనం.భవాదుత్తరయాత్మానన్నాసా
 వశ్యేనతార్యతే॥౩౧॥యాయోదేతిమనోనామ్నీవాసనావాసితాన్తరా.తాన్తాంపరిహరేత్పృజ్ఞస్తతోవిద్యాత్మ
 యోభవేత్-౩౨-భోగైకవాసనాన్త్యక్త్యాత్యజత్వంభేదవాసనాం.భావాభావాతతస్యక్త్యానిర్వికల్పస్థిరోభ
 వ-౩౩-ఏషఏవమనోనాశస్త్వవిద్యానాశఏవన.యత్తత్సంవేద్యతేకిచ్ఛిత్రత్రాస్తాపరివర్జనం-౩౪-అనాన్త
 వహినిర్వాణందుఃఖమాస్థాపరిగ్రహః.అవిద్యావిద్యమానైవనష్టప్రజ్ఞేషుచ్యతే-౩౫-నామ్నీవాంసీకృతాకా
 రానన్య కృజ్ఞస్యసాకుతః.అవిద్యావిద్యతేయావత్సచ్యజ్ఞానవిరోధినీ-౩౬-తావత్సంసారభృగుషుస్వా
 త్తినానహదేహీనం.ఆన్దోళయతిసిరస్థగ్రిందుఃఖకణ్డకశాలిమ-౩౭-అవిద్యాయాచదస్యాస్తిసోత్పన్నాక్షయకారిణీ
 అస్యాఃపరాప్రపశ్యన్త్యాస్వాత్మనాసంప్రజాయతే-౩౮-దృష్టేసర్వగతేబోధేస్వయంహ్యోషావిలీయతే-ఇచ్ఛా
 మాత్రమవిద్యేయంతన్నాశోమోక్షఉచ్యతే.౩౯-నవసంకల్పనూత్రేణసిద్ధోభవతివైమునే-నునాగపిమనోవ్యో
 మ్నివాసనారజనీకుయే-౪౦-కాళికాతనుతామేచిచిదాదిత్యప్రకాశనాత్.వైత్యానుపాతరహితంసామాన్యేనచన
 ర్వగం.౪౧-యచ్చిత్రత్వమనాభ్యయంసతత్తాపరమేశ్వరః.సర్వఞ్చఘట్టిదంబ్రహ్మసిత్యచిద్వనమక్షతం-౪౨-
 కల్పనాన్యామనోనామ్నీవిద్యతేనహికాచన.నజాయతేనమియతేకిచ్ఛేదప్రజగత్ప్రియే-౪౩-నవభావవికారా
 గాంసతాక్వచనవిద్యతే.కేవలంకేవలాభాసంసర్వసామాన్యమక్షతం-౪౪-వైత్యానుపాతరహితంచిన్తాత్రమి
 హాచ్యతే-తస్మిన్నిత్యతతేకుఢేచిన్తాత్రైరుపద్రవే-౪౫-శాస్త్రేశమనమాభోగేనిర్వికారేచిదాత్మని.యైషా
 స్వభావాభిమతాస్వయంసంకల్ప్యధావతి-౪౬-చిచ్ఛైత్యంస్వయమక్షానంమనవాన్తనఉచ్యతే.అతస్సంకల్ప
 సిద్ధేయంసంకల్పేనైవనశ్యతి.౪౭.నాహంబ్రహ్మేహిసంకల్పాత్సుదృఢాదృఢ్యతేమనః.అహంబ్రహ్మేతిసంక
 ల్పాత్సుదృఢాన్త్యచ్యతేమనః.౪౮.కృశోహందుఃఖబద్ధోహంహస్తపాదాదిమానహం.ఇతిభావానురూపేణవ్యవహారేణబ
 ద్ధ్యతే॥౪౯॥నాహంహంసంసంచాస్థీనిదేహేదన్యోపరోన్యహం.ఇతిశిశ్చితవానస్త్రీణావిద్యోవిముచ్యతే.౫౦.

కల్పితేయమవిద్యేయమనాత్మన్యైత్తభావనాత్ । పరంపారుషమాశ్రిత్యైత్తత్పరమయాధియా ॥ ౫౨ ॥ భోగేచ్ఛా
 న్దూరతస్యక్వానిర్వికల్పస్సుఖీభవ । మమపుత్రోమమధనమహంసోయమిదమమ ॥ ౫౩ ॥ ఇత్యమిన్ద్రజాతేన
 వాసనేవవివర్జిత । మాభవాన్జ్ఞోభవజ్ఞస్త్వంజహిసంసారభావనాం ॥ ౫౪ ॥ అనాత్మన్యైత్తభావేనకిమజ్ఞ ఇవరోదిష్టి
 కస్తవాయంజడోమూకోదేహూమాంసమయోశుచిః ॥ ౫౫ ॥ యదర్థంసుఖదుఃఖాభ్యామవశఃపరిధూయసేఅహే
 నుచిత్రంయత్సత్యంబ్రహ్మతద్విస్తృతన్నుతాం ॥ ౫౬ ॥ తిష్ఠతస్తవకార్యేషుమాస్తురాగానురజ్జనం । అహేనచిత్రం
 పద్మోత్థేర్చిద్ధాస్తస్తుభిరద్రయః ॥ ౫౭ ॥ అవిద్యమానాయావిద్యాతయావిశ్వంసుఖీకృతం । అవిద్యారచితంవిశ్వంవి
 ద్యమానమభూదిహ ॥ ౫౮ ॥ అవిద్యవశగేజంతావివేకాదివివర్జితే । ఇదంతద్వజ్రతాంయూతం త్యజమాత్రంజగత్ర
 యం ॥ ౫౯ ॥ నానన్దంననిరానన్దంనచలన్నచలంస్థిరం । నసన్నాసన్నచైతేషాంమధ్యంజ్ఞానిమనోవిదుః ॥ ౬౦ ॥ ఏషా
 చిదవినాశాత్తాస్వాత్మేత్యాదికృతాభిధా । ఆకాశశతభాగాచ్ఛాజ్ఞేషునిషకశరూపిణీ ॥ ౬౧ ॥ సకళాఖిలసంసారస్వ
 రూపైకాత్మదర్శినీ । పరిపూర్ణచిదానందరసనిశ్చలరూపిణీ ॥ ౬౨ ॥ నాస్తమేతినచోదేతినోత్తిష్ఠతినతిష్ఠతి । నచయాతి
 నచాయాతినచాముత్రనచేహవా ॥ ౬౩ ॥ పైషాచిదమలాకారానిర్వికల్పానిరాస్పదానిత్యబోధస్వరూపైకాస్వతయా
 ప్రాప్యతేబుధ్ధేః ॥ ౬౪ ॥ ఆవిద్యకాఖిలావస్థానిర్ముక్తాంసాపీరూపిణీం । యాముషేత్యవిముచ్యస్తేభవబద్ధాస్తుముక్షవః
 తామేనాంచిన్తయాంశక్తింపరాత్పరతరాంశివాం । భావయన్తనసానిత్యముపశాన్తోమునేభవ ॥ ౬౫ ॥ చితోహిద్వివి
 ధాశక్తిస్సన్దమానాతథేతరా । అస్సన్దమానాశాస్త్రేషుసర్వేష్వపినిగద్యతే ॥ ౬౬ ॥ స్సన్దశక్తివశంప్రాప్తాచిజ్జీవోబ
 ధ్ధఉచ్యతే । అస్సన్దశక్తివశగాబ్రహ్మముక్తఇతీర్యతే ॥ ౬౭ ॥ స్సన్దశక్తిర్నిరోధవ్యాసంస్థితాప్రాణచిత్రయోః - అ
 స్సన్దశక్తిస్సంగ్రహ్యసంస్థితాచిన్తయాత్మని - ౬౮ - బ్రహ్మైత్తధ్యానయోగేననిశ్చలప్రాణమానసః - ఇహచిన్తా
 త్రతామేత్యసద్యసవిముచ్యతే - ౭౦ - చిన్తాత్రధ్యాననిష్ఠస్సన్దతః ప్రాణశ్చమానసం - ఇన్ద్రియాణివలీయైలయా
 భ్యాసంవినామునే - ౭౧ - యాసర్వోపనిషత్సిద్ధాసర్వకారణకారణం - స్వయంప్రకాశరూపా సాచిదుపాస్యాము
 ముక్షుభిః - ౭౨ - యస్యామఖిల్లాసుఖసాన్ద్రాసదాత్మికాయాంవిద్యన్తనోలయముపైతివిచిన్తనేన । సేయంసురేశ విధి
 విష్ణుమహేశ్వరైరప్యారాధ్యతేహినిజరూపతయాచిదేకా ॥ ౭౩ ॥ శ్రీగురుమూర్తిః ॥ ఏవంనిదాఘశ్శుత్యావధచిన్తా
 పధ్యానయోగతః । సద్యోముక్తింపరాంలేఖేనరసీరుహసంభవ * * * * (౭౪)

—*ఇతితత్వసారాయణఉపాసనాకాణ్డస్యప్రథమపాదేపశ్చిమింశోధ్యాయః*

౧౦౦ ॥ ౮౮ ॥ ౧౦౮ ॥ ౧౦౯ ॥ ౧౧౦ ॥ ౧౧౧ ॥ ౧౧౨ ॥ ౧౧౩ ॥ ౧౧౪ ॥ ౧౧౫ ॥ ౧౧౬ ॥ ౧౧౭ ॥ ౧౧౮ ॥ ౧౧౯ ॥ ౧౨౦ ॥ ౧౨౧ ॥ ౧౨౨ ॥ ౧౨౩ ॥ ౧౨౪ ॥ ౧౨౫ ॥ ౧౨౬ ॥ ౧౨౭ ॥ ౧౨౮ ॥ ౧౨౯ ॥ ౧౩౦ ॥

ప్రథమపాదస్సమాప్తః

శ్రీరస్తు

—శ్రీరస్తుసారాంశపాసనాకాండస్యద్వితీయపాదశ్రీరామగీతాపాద్యంభః—

శ్రీగురుమూర్తిః ॥ దేవీంశ్రీరామగీతాంతాం బ్రహ్మన్నత్యద్భుతామహం । అత్యుత్సుకోస్మి తేవక్తుం సావధానమనా శ్శ్రీణు ॥ ౧ ॥ అయోధ్యానగరీరమ్యాసర్వలక్షణసంయుతా । జితబ్రహ్మపురీసాతూదైవకుణ్ణభవవిశ్రుతా ॥ ౨ ॥ తత్రోద్యానోత్తమంభాతినర్వర్తుపరిశోభితం । సర్వవృక్షసమాకీర్ణంసర్వపక్షినిషేవితం ॥ ౩ ॥ వాపీకూపతటాకైశ్చమజ్జులేరువశోభితం । సర్వసంతాపశమనంసర్వానన్దప్రదాయకం ॥ ౪ ॥ తన్నధ్యేకోటిసూర్యాభోభాసతేరత్నమణ్ణపః । అనేకకాఞ్చనస్తంభైరమరైర్విధృతఃపరైః ॥ ౫ ॥ తలసంప్రోతవజ్రేశ్చక్రతివాక్యైస్సుశోభితః । స్తంభాగ్రశంకుషుప్రోతముక్తాహరైర్మహాత్మరైః ॥ ౬ ॥ వైదూర్యకుటిమైస్సర్వమహద్వివహేస్తథా । తోరణైఃకదళీవృక్షైఃపురాతైస్త్వన్మితీభిస్తథా ॥ ౭ ॥ విశాలదర్పణైర్విద్యావిశేషైస్సమలంకృతః । దుకూలాదిపటశ్రేష్ఠైర్మహామన్దైర్గుపావృతః ॥ ౮ ॥ వివిధాలేఖ్యకైశ్చాన్విదాన్యాదిసుగుణైర్వృతః । మాలతీవల్లికాశోకైర్దర్శనశ్రవణాదిభిః ॥ ౯ ॥ చన్దనాగరుకర్పూరసాంఖ్యయోగసమాధిభిః । ఫలపుష్పవిశేషైశ్చచిదానన్దాదివృత్తిభిః ॥ ౧౦ ॥ తాంబూలవీటికాదివ్యలవంగాద్యైస్సుభక్తిభిః । సావర్ణానేకపాతైశ్చవృతోనిష్కామకర్మభిః ॥ ౧౧ ॥ ధూపదీపవిశేషైశ్చస్వధాస్వాహాభిరాశ్రితః । వివిధైస్సర్వపీతైశ్చయన్త్రశ్రేష్ఠైస్సుమణ్ణితః ॥ ౧౨ ॥ వాదితైర్వివిధైశ్చాపియోగైరప్టాంగ సంయుతైః । షడ్రసోపేతభక్తైశ్చస్వాత్మానన్దామృతోత్కృతైః ॥ ౧౩ ॥ అనేకజన్మతపసాందర్శనీయశ్చరాశిభిః । మనసాలోచితుమపిహ్యశకోవిశ్వకర్మణా ॥ ౧౪ ॥ చతుర్దశసులోకేషుకుత్రచిన్నచయత్సమః । భూతభవ్యభవిష్యత్సునకాలేషుచయత్సమః ॥ ౧౫ ॥ తన్నధ్యేవద్రవైదూర్యముక్తాహరైరలంకృతం । ఆభాతికాఞ్చనమయంబృహత్సింహాసనోత్తమం ॥ ౧౬ ॥ నిత్యంవిరాజతేతత్రశ్రీరామోనివన౯భృశం । సీతాభరతశత్రుమైర్లక్ష్మణేనచసేవితః ॥ ౧౭ ॥ బ్రహ్మణాచసరస్వత్యాసనకాద్యైర్నుసీశ్వరైః । షసిష్ఠాద్యైశ్చకాద్యైశ్చస్తూయమానోమహర్షిభిః ॥ ౧౮ ॥ వేదపాఠసమాసక్తాకర్షచిచ్ఛిష్యాశుశిష్యయః । తర్కవ్యాకరణాదీనిశ్చచిదంగానిశిష్యయః ॥ ౧౯ ॥ వేదాన్తోక్తరహస్యాధ్యాత్మకర్షచిన్ముఖ్యాధికారిణాం । యోధయన్పాత్సనాశ్రీడ౯కర్షచిదాత్మసుఖైరతః ॥ ౨౦ ॥ వజ్రవైదూర్యగోమేఘపుష్పరాగాదిమణ్ణితం । కీరీటంశిరసానిత్యంభాసయ౯కాఞ్చనాత్మకం ॥ ౨౧ ॥ చన్ద్రసూర్యప్రతీకాశేశోత్రాభ్యామపికుణ్డలే । ఉన్నతేనాంసయుగ్మేన సావర్ణాజ్జడయుగ్మకం ॥ ౨౨ ॥ అంగులీయకసన్ద్రిహంస్యకీయాంగులిపల్లవైః । ముక్తాహరానతిస్థూలాకణ్ఠోరోభ్యామ్మనోహరాకా ॥ ౨౩ ॥ పీతాంబరశ్చమ్బుదుళంకటిజానూరుణాస్వయం । నూపురద్వయమన్లున పాదప్రద్వయేనచ ॥ ౨౪ ॥ శంఖచక్రగదాపాణిః పద్మనాభోజగత్పతిః । శ్రీరామోభగవాన్స్తతాగ్రీప్యాసనిర్వేదమాత్మని ॥ ౨౫ ॥ లోకైశ్చైవదికైశ్చాపివ్యాపాన్తస్త్రిమహేతుభిః । విషీప్తచిత్తోవైకాన్త్యాదైకాన్త్యేకృతవాన్దతిం - ౨౬ - ఇంగితజ్ఞాన్తతస్సర్వేబ్రహ్మద్యాలక్ష్మణాదయః । హనుమన్తంవినాతూష్ణిం ద్వారపాలంవినిర్వయః ॥ ౨౭ - రావణారిన్తతస్తత్రబద్ధపద్మాసనస్సవ్యయం - ఇన్ద్రియాణిసవస్తానివిషయేభ్యుడపాహరకా - ౨౮ - సర్వవేదాన్స్తసంప్రోక్తేనిర్వికల్పేనిర్జ్ఞనే - నిర్గుణేనచ్చిదానన్దమసేబ్రహ్మణినిశ్చలే - ౨౯ - ప్రతిష్ఠాప్యమనస్తూర్ణమఖణ్డానన్దసాగరే - నిర్వికల్పసమాధౌచమమజ్జభృశమాదరాత్ - ౩౦ - యత్రపశ్యతీనాన్యచ్చనశ్చణోతిచకించన - నవిజానాటికిచ్చభూమానన్దస్వరూపవాకా - ౩౧ - తత్సుఖానుభవాత్సర్వకణ్ఠోల్లాస సంయుతః - జగద్రక్షణధీవీజైఃప్రేరితోబహిరాయయా - ౩౨ - తతస్సమాధివిరతంరామంజ్ఞాత్వామహామతిః - ప్రాజ్ఞలిఃపురతోగ

త్వాహనూమాః పవనాత్మజః-33- ప్రణమ్యదణ్డవద్భుమావినయావనతాననః-అర్ఘ్యపాద్యాదిభిస్సలైఃపరిపూజ్య
 యథావిధి-3౪-భక్త్యాశుశూగ్రహయారామంత త్వార్థకథనోన్ముఖం-తోషయి త్వమ్మదుశ్శక్తిమిదంప్రచ్ఛసాదరం-3౫
 రామత్వంపరమాత్మాసినచ్చిదానందవిగ్రహః- త్వమేవసర్వభూతానాంసృష్టిస్థిత్య న్తకారణం -3౬- ఇతిజానామిసా
 మాన్యాత్ త్వత్సేవాపుణ్యగౌరవాత్ - విశేషతఃపరిజ్ఞానాభావాదస్తీహదుఃఖవాః |3౭| విచార్యమాణేసంసారేదుః
 ఖమేవసమన్తతః- తథాపిసుఖబుద్ధ్యాహంబలీశేమత్యవదగతః -3౮- అహూదుఃఖోదధేఃపారంనావగచ్ఛామిచిన్త
 యః|దేహూరోగాలయోనిత్యష్టద్భావాయస్యనిశ్చితాః -3౯-అనేనకృతకృత్యత్వంకథంవజ్రసమేనవా - దేహేనసర్వ
 ఛాప్యస్తచ్చేయోన్యత్రేతిమేమతిః|౪౦| తవైతత్సగుణంరూపంమాయయావిషకృతన్వయా | సర్వజ్ఞేనదయాసిన్ధో
 సర్వశక్తిమతాస్వయం ||౪౧|| సర్వలోకహితార్థాయదిత్రశుద్ధేవికామినాం హృత్పద్మకుహరేనత్యంధ్యేయంసుని
 పుజైరపి||౪౨|| అపరోక్షీకృతంహ్యేనన్తర్పూర్వసుకృతైఃపరైః| అన్యత్తునిర్గుణంరూపమదృశ్యచ్ఛరణతమషా||౪౩||
 అశరీరంమహాకాశసదృశజ్యోతిరుత్తమం| ప్రసిద్ధస్థిత్యశుద్ధానిత్యబుద్ధాశ్చాశ్వతం ||౪౪|| నిత్యముక్త్యాసర్వేషాం
 పరమాత్మాఖ్యమవ్యయం| అహంవేదితుమిచ్ఛామికృపాయద్యస్తీతేమయి||౪౫|| అహంభూతాగ్రధికారీచేన్నాయాసస్తే
 చవాగ్వియే| ప్రార్థయాద్యాత్మలాభార్థంవక్తవ్యమితేద్యభో| * * * * * (౪౬)

ఇతితత్వసారాయణేడపాసనాకాండస్యద్వితీయపాదేసర్వవేదరహస్యాధానుశ్రీరామ

గీతాసూపనిషత్సవ్యయోధ్యా మణ్డపాదివర్ణనంనామప్రథమోధ్యాయః

—*శ్రీరామః*—సాధుసాధుమహాప్రజ్ఞమారుతేజగతాంహితం|సంసారమోక్షవర్తేదంభవతాప్రప్తమద్భుతం||౧||
 మతోవిదితవేదార్థఃప్రాయేణత్వమర్హమ్ | తథాపివిస్తరేణాద్యవత్తుమత్యుత్సకోస్తీతే | ౨ | త్వత్సమోనాధికారీ
 స్యాద్భగ్విద్వాదిద్యాసుకశ్చన | కింకరిష్యామ్యదేయేనరహస్యేనాప్యహంతవ ||3|| మత్ప్రీతివిషయోలోకేత్వదన్యోజేవ
 విద్యతే | ఏహ్యస్వనికటేపాణిస్త్యద్ధాత్రస్పర్శమిచ్ఛతి ||౪|| ఇత్యుక్త్వాసహనూమన్తమాపాదతలమన్తకం | విమృశ
 న్నస్తుమారేభేతత్వార్థంరఘుపుంగవః ||౫||అశనాయాద్యతీతంయద్భగ్విత్తతాగ్రదివర్జితం | పాప్కాదిదోషరహితం
 నిశ్చలంపూర్ణమద్వయం||౬|| అవస్థాత్రితయాతీతంపంచకోశాదివర్జితం|చిన్మాత్రంకేవలంబ్రహ్మసుసూక్ష్మనిర్గుణంప
 రం |౭|| తదేవమత్సర్వరూపంస్యాత్పరమార్థికమద్భుతం| తత్తుసర్వేషునిత్యేషువేదాంతేషుప్రకృష్టితం||౮|| వేదాంతే
 తరవాక్యైస్తునసమ్యక్జ్ఞాతుమర్హసి | శ్రుతిస్మృతిపురాణేషుశ్రుతేర్హ్యుక్తమమానతాః|| తస్మాత్సంసారమోక్షార్థీకృత్వ
 మద్యైవాజ్ఞానాసుత | మత్సత్యరూపబోధార్థంవేదాంతానముపాశ్రయ | ౧౦|| సాక్షాదుపనిషద్దేవీసర్వతత్వార్థగర్భి
 నీ | తయానావిదితంకించ్చిద్రహస్యంవర్తతేవచిత్ ||౧౧|| తాముపాశ్రిత్యమాంప్రచ్ఛమద్రాపంపవనాత్మజ |సంసా
 రతస్తస్తాంగచ్ఛత్సుధార్తోమాతరంయథా ||౧౨|| హనూమాః || వేదాంతాఃకేరఘశ్రేష్ఠవర్తస్తేకుత్రతేవద |రామవే
 దాఃకతివిధాస్తేషాంశాఖాశ్చరాఘవ||౧౩||తాసూపనిషదఃకాస్య్యుక్త్యపయావదతత్వతః|యాసామగ్ధపరిజ్ఞానాన్తుచ్యే
 యంభవబద్ధవాత్ |౧౪| శ్రీరామః ||హనూమంచ్చగ్రీణవత్యౌమివేదాన్తస్థితిమంజసానిశ్వాసభూతామేవిష్టోర్వేదా
 జాతాస్సువిస్తరాః||౧౫|| తిలేషుతైలవద్దేవేదాన్తస్సుప్రతిష్ఠితః|ఋగ్వేదాదివిభాగేనవేదాశ్చత్వారశ్చ ||౧౬||
 తేషాంశాఖాహ్యవన్తాస్సుస్తాసూపనిషదస్తథా|ఋగ్వేదస్యతుశాఖాస్సురేకవింశతినంఖ్యయా ||౧౭||నవాధికంశతం
 శాఖాయజుషోమారుతాత్మజ | సహస్రసంఖ్యయాజాతాశ్చాఖాస్సామ్నోపరన్తప||౧౮|| అథర్వణ్యశ్చాఖాస్సుగ్రీవశ్చా
 శద్భేదతోహరే | ఏకైకస్యాస్తుశాఖాయావైకోపనిషత్తతా ||౧౯|| తాసామేకామృతంభక్త్యా యః పఠత్యధికస్తుయి |
 సమత్సాయుజ్యపదవీందుర్లభాంప్రప్నుయాన్మరః || ౨౦|| తేభ్యస్సాలోక్యసారూప్యసామేప్యేభ్యోధికాపినా |సాయు

జ్యముక్తిపజ్జుమ్యాకై వల్యాభిధయాహృతా || ౨౦ || హానూమాన్ || ఇమంతైవల్యముక్తిరైకేనోపాయేనసిద్ధ్యతి |
యయాసంసారికూపేన్ద్రిన్నభవేత్పతనంపునః || ౨౧ || శ్రీరామః || ఈశకేనకతప్రశ్నముద్ద మాణ్డూక్యశిత్తిరిః | ఇత
రేయంచభాన్దోగ్యంబ్రహ్మచారణ్యకస్తథా || ౨౩ || బ్రహ్మకైవల్యజాబాలశ్వేతాశ్వోహంసఆరుణిః | గర్భోనారాయ
ణోహంసవిష్టువాదశ్చిరశ్శిఖా || ౨౪ || మైత్రాయణీకాపీతకీబ్రహ్మజ్ఞాబాలతాపీని | కాలాగ్నిరుద్రమైత్రేయాసుబాలయు
రిమన్త్రికా || ౨౫ || సర్వసారస్మిరాలంబరహస్యంవజ్రసూచికం | తేజోనాదధ్యానవిధ్యాయోగతత్వాత్త్వబోధకం |
పరివ్రాట్త్రిశిఖినీతాచూడానిర్వాణమణ్డలం | దక్షిణాశరభంసంస్థంమహానారాయణౌద్వయం || ౨౬ || రహస్యంరామత
పనంవాసుదేవజ్యముద్గలం | శౌణ్డిల్యంపైజలంభిక్షుమహచ్ఛరీరకంశిఖా || ౨౭ || తురీయాతీతసన్యాసపరివ్యాజాక్ష
మాలికా - అవ్యక్తకాక్షరంపూర్ణాసూర్యాత్పద్ధ్యాత్త్వకుండికా || ౨౮ || సావిత్ర్యాత్పాశుపతంపరంబ్రహ్మవధూత
కం | త్రిపురాతపనందేవీత్రిపురాకరభావనా || ౩౦ || హృదయంకుండలీభస్మరుద్రాక్షగణదర్శనం - తారసారంమహావా
క్యంపజ్జుబ్రహ్మగ్నిహేమాత్రకం || ౩౧ || గోపాలతపనంకృష్ణంయజ్ఞవల్క్యంవరాహకం - శాట్యాయనీహయగ్రీవంద
త్వాత్రేయజ్ఞగారుడం || ౩౨ || కలిజాబాలిసౌభాగ్యరహస్యయుచముక్తికా | ఏవమష్టోత్తరశతంభావనాత్రయనాశనం ||
అత్రమాణ్డూక్యమేకంస్యాత్క్రమాత్కైవల్యముక్తయే - తత్రవైవాధికారిచేద్దశోపనిషదంపత || ౩౪ || తేనలభ్యామమ
జ్ఞానంపరోక్షంబ్రహ్మలోకతః - పరంవైకుణ్ఠమాసాద్యమయాగహవిమోక్ష్యసే || ౩౫ || జీవన్ముక్తోతవేచ్ఛాచేద్ధీరోః
ప్రాణోత్క్రమాదిషు | ద్వాత్త్రింశాభ్యోపనిషదంస్వాపరోక్ష్యాయతాంపత || ౩౬ || తత్రాప్యారబ్ధదుఃఖస్యసత్త్వా
త్పాత్రితికస్యవా - విదేహముక్తావిచ్ఛాచేద్దశోత్తరశతంపత || ౩౭ || దేహేన్ద్రిద్విద్యమానేపిప్రాగ్భక్తయసంభవాత్ -
సిద్ధ్యేద్విదేహకైవల్యంనాత్రకార్యావిచారణా || ౩౮ || యతోశీత్యుత్తరశతపరశ్రుతిసహస్రకే - అష్టోత్తరశతంసారంద
శద్వాత్త్రింశతోపిచ || ౩౯ || జ్ఞానవైరాగ్యదంపుంసాంవాసనాత్రయనాశనం | పూర్వోత్తరేషువిహితతత్త్వాన్తిపు
రస్సరం || ౪౦ || వేదవిద్యావ్రతస్నాతదేశికస్యముఖాత్స్వయం | గృహీత్వాష్టోత్తరశతంయేపతన్ద్విజోత్తమాః || ౪౧ || తే
షామాదిత్యవద్ధానంస్వయమేవప్రకాశతే | సదేహాపి తేనదోవిదేహస్సుగ్ధసంశయః || ౪౨ || రాజ్యనేయంధనంచే
యంయాచతఃకామపూరణం | ఇదమష్టోత్తరశతన్మదేయంయస్యకస్యచిత్ || ౪౩ || నాస్తికాయకృతఘ్నాయదురాచా
రరతాయవై - మద్భక్తిరహితాయపిశాస్త్రగర్తేషుముహ్యతే || ౪౪ || గురుభక్తివిహీనాయదాతవ్యంనకదా
చన - నేవాపరాయశిష్యాయహితపుత్రాయమారుతే || ౪౫ || మద్భక్తాయసుశీలాయకులీనాయసుమేధసే - సమ్య
క్పరీక్ష్యదాతవ్యమేవమష్టోత్తరశతం || ౪౬ || యఃపతేత్పాతయేద్వాపిశ్రుణుయాచ్ఛాప్రయేదపి - ప్రాగ్భదేహపతనేసమా
మేతినసంశయః || ౪౭ || సకృచ్ఛ్రివణమాత్రేణసర్వాఘాఘనికృన్తనం - మయోపదిష్టంశిష్యాయతుభ్యంపవననన్దన || ౪౮
ఇదంశాస్త్రమిమయాదిష్టంగుహ్యమష్టోత్తరశతం - జ్ఞానతోజ్ఞానతోవాపిపతతాంబద్ధమోచకం || ౪౯ || విద్యాహవైబ్రా
హ్మణమాజగామగోపాయమాంశేవధిషేహమస్మి - అసూయకాయాన్యజవేళతాయమామాబూరియాద్విర్యచతీతథా
స్యాం || ౫౦ || యమేవైషవిద్యాశ్రుతమప్రమత్తంమేధావినంబ్రహ్మచర్యోపపన్నం | అస్మాఇమాముపసన్నాయసమ్య
క్పరీక్ష్యదాతవ్యదైష్ట్యవీమాత్త్వనిష్ఠాం || * * * * * (౫౦)

ఇతితత్త్వసారాయణఉపాసనాకాండస్యద్వితీయపాదేనర్వవేదరహస్యాధ్యాయ

శ్రీరామగీతాసూపనిషత్సుప్రమాణసారవివరణంనామద్వితీయోధ్యాయః

—*హనూమాన్*—భగవత్కానకీకాస్తజీవసోత్పత్త్యసంభవాత్ - కార్యతానుపపన్నేతిమతమద్వైతినాంఖలు ||
ఉత్పత్తౌతువినాశస్సృద్ధినాశేబ్రహ్మతాస్యనో | తదైకత్వశ్చిత్రేకోపోపరిహార్యఃప్రసక్యతే - ౨ || ద్వైతసిద్ధాభ

యన్నిత్యమృత్యుసంసారవర్తని- అభయంజనకాదీనాంప్రసిద్ధమపిహీయతే॥౩॥ ఆచార్యాభ్యావల్యాభ్యాఅద్యై
తబ్రహ్మవాదినః- విశ్రుతాస్తద్భదాలేశోప్యత్రశాస్త్రేనయజ్యతే ॥ ౪॥ ఇత్యేతత్సాధువాసాధుత్వదన్యోధరణితలే-
వక్తుంశక్తోనమేశ్రీమద్విద్యతేకరుణాంబుధే॥౫॥ శ్రీరామః ॥యజ్జీవబ్రహ్మణోరైక్యంకార్యకారణయోరపి- మతమద్యైతి
నాస్తత్సాన్విజ్ఞోత్పత్తిశ్చతన్తతే - ౬ - ఉత్పత్త్యనభ్యుపగమేతస్యనాశోనసిద్ధ్యతి -అనాశేద్యైతనిశ్యత్వాతో-
పోద్యైతశ్రుతేర్ధృవం ॥౭॥ జీవస్యవివిధస్యాపి వినాశంద్వివిధంశ్రుణు | జీవస్తస్యంపదవాచ్యార్థస్సంసారీదేహ
వానయం ॥ ౮ ॥ అవిద్యాజనితస్యాస్య వినాశోవికృతేరివ - ఆభ్యస్తరవి కారేషుతప్తాయః పిండవత్సతః ॥ ౯ ॥
అన్యస్తస్యంపదలత్యోర్థోసంసారీసాక్షిచేతనః | కూటస్థఃప్రత్యగాత్వాభ్యోబింబభూతోపరస్యచ ॥౧౦॥ బ్రహ్మవి
ద్యోద్భవస్యాస్యస్ఫులింగస్యేవపావకాత్ - వినాశః ప్రకృతాస్వస్యాంబ్రహ్మణ్యద్యయచిద్ధనే | ౧౧ ॥ యస్మా
హ్మతానిజాయంతేయేనజీవనియత్రచ - లీయంతేజ్జేయమేకస్తద్భ్రష్టావహీముముక్షుభిః - ౧౨ - భూతాని
తానిజీవాస్సురుతవ్యోమాదయోధవా - లోకాఃపశ్చీకృతాహ్యేతేనాన్యోస్త్నిర్గుణత్వతః - ౧౩ - కారణంబ్రహ్మ
జీవానానిర్గుణస్తేతరద్భవేత్ -అపశ్చీకృతభూతానామపితజ్జగతాన్నతు -౧౪- జగత్కారణమిశాఖ్యంసగూంబ
హ్మయద్భవేత్ - తత్పశ్చీకృతభూతానానిమిక్తంజగతాంఖలు -౧౫- ఉపాదానస్తుమాయాస్యాచ్ఛిదచిద్వలితాస్వ
యం - కార్యకారణలోకేశవిచారశ్రహనిష్ఫలః -౧౬ - అధ్యాత్మశాస్త్రమశ్రిత్యసద్గురోఃకరుణాబలాత్ - జీవ
బ్రహ్మవిచారేణపురుషార్థంసమశ్నుతే-౧౭- జీవస్యకార్యభూతత్వేనిమిత్తంబ్రహ్మనిర్గుణం - ఉపాదానమవిద్యా
స్యాదభానావృతికారణం - ౧౮ - సర్వజ్ఞంసర్వలోకేశంమాయోపాధి ముమాపతిం -ధ్యాత్వేహచిత్రశుద్ధ్యర్థం
భూతయోనిమథాప్నయాత్ -౧౯- జ్ఞేయత్వంభూతయోనేశ్చధ్యేయత్వమథతస్యవై | స్వతస్సిద్ధమతఃపూర్వంజ్ఞా
త్వాకైవల్యకాంక్షిణః -౨౦- తతస్తంనిర్గుణంబ్రహ్మపరిపూర్ణం నిరస్తరం - అభేదేనపరంధ్యాత్వయాన్తితతాం
క్షితంధృవం -౨౧- ఆరంభవాదమాశ్రిత్యస్యారుహ్యుర్విచారయేత్ - పరిణామంసమాశ్రిత్యత్వభ్యాసీభావయేత్
రం -౨౨- వివర్తవాదస్తావూధేస్వయమేవహీసిద్ధ్యతి- జల్పంస్తదనురోధేనగచ్ఛే త్సాన్వనర్థమాత్మహ -౨౩-రజ్జు
సర్పస్థాణుచోరవన్ధ్యాపుత్రాదిగోచరః - వివర్తవాదోనైవేష్టోముముక్షోస్సంస్మతేఃపరం -౨౪- భృంగకీటదధిక్షీర
మృష్ణటాద్యేకగోచరః - పరిణామసువాదోయంధ్రుమిష్టతమోమతః - ౨౫- బ్రహ్మత్వైక్యానుసన్ధానాదేకాన్తా
ద్భ్రష్టాత్త్వని - సంయుక్తేబోధమాత్రేణతిష్ఠన్తుకోనసంశయః ॥౨౬॥జ్ఞానంహిద్వివిధంప్రోక్తంస్వరూపంవృత్తిరి
త్యపి - తత్రాద్యనిర్గుణంబ్రహ్మసత్యానస్తమఖాత్మకం ॥౨౭॥ అన్యత్తుశుద్ధసత్వాఖ్యమఖణ్డాకారమాత్మనః - ప
రోక్షమపరోక్ష్యాత్యేవద్యైవిధ్యమాప్నయాత్ ॥౨౮॥ ఆద్యాత్క్రమేణముక్తిస్యానిద్భ్రష్టాలోకేతయంగతే-ద్వి
తీయాత్విహతైవల్యంక్షీణేప్రారబ్ధకర్తణి ॥౨౯॥ జీవన్ముక్తిశ్చదేహస్త్విన్విద్యమానేహిసిద్ధ్యతి . అతః కామాదిర్ను
క్తస్సతతంబ్రహ్మభావయ ॥౩౦॥ యద్భ్రష్టానిర్గుణంప్రోక్తంద్వివిధంతత్ప్రచక్షతే - సలక్షణమితిధ్యేయం ధ్యేయా
తీతమలక్షణం ॥౩౧॥ ఆద్యఖ్యత్రివిధంప్రోక్తంపాదైస్సత్వాదిభిస్త్రిభిః -త్రిపాద్భ్రష్టామృతంయస్మాన్నిత్యసిద్ధ
స్వభేదవత్ ॥౩౨॥ తత్రబుద్ధిప్రతిష్ఠాప్యస్థిరమాననమాస్థితః -తాదాత్మ్యంలభతేవిద్యానల్పమప్యస్తరంవినా॥౩౩॥
విజాతీయసజాతీయభేదాజాగతజైవకా - పరస్మిన్నైవవిద్యేతేబ్రహ్మణిత్రిపదాత్మకే ॥౩౪॥హీనేతుస్వగతేభేదేవ
స్తురోధ్యేయతానహి - నమోయోధ్యేయతాహానాధువంసంసారిణామిహ ॥౩౫॥ భేదోస్త్రిబద్ధావస్థానాంజీవాత్
పరమాత్మనోః - మోక్షేస్వభేదపంచ్యాన్యోత్పాతేనకశ్చన ॥౩౬॥ బద్ధస్యపరియోగిత్యాత్మాపేక్షోమోక్షభిష్యతే-
నిరపేక్షమతీతాఖ్యంసగూంభంశ్రుతే ॥౩౭॥ అఖణ్డేకరసాంభోధా మగ్నచిత్రస్యదేహినః - విదేహ ముక్తతాం

ప్రాహుర్బ్రాహ్మణాశ్చ^౧తిపారగాః॥౩౮॥ సమాధియోగయుక్తాత్తాత్యక్తలోకాదివాసనః - నిశ్చేష్టోనిర్వికారశ్చ
విదేహాభిరత్యతే॥౩౯॥ దృశ్యానువిదగ్ధప్రముఖాః క్రమాత్స్పృష్టబుద్ధమాధయః - జగూకాన్యా యతస్తేషునిష్ఠాం కు
ర్వీతబుద్ధిమా^౨ ॥౪౦॥ సమాధిహీనాఃపాపిష్ఠావాక్యార్థజ్ఞానిమానినః • స్వేచ్ఛాచారరతానిత్యం సరకానశ్చవన్తితే॥
మనోనాశవిహీనస్యకథంసంసారనిస్టుతిః-కథంసమాధిహీనస్యమనోనాశోభవేదిహ ॥౪౧॥ సమాధౌవిధిబుద్ధ్యాః
కర్తృసాదృశ్యమూహతే - కల్పకోట్యాపిసంసారాత్తస్యముక్తిర్నసంభవేత్ ॥౪౨॥ చిదాదిస్తుసమానోహి శ్రావ్య
తేజానయోగయోః - ఏవంసతికథంజ్ఞానంకేవలంవిద్యనాశ్రితం ॥౪౩॥ మోక్షస్యసాధనంజ్ఞానమాద్యంవేదాంతవా
క్యజ - అన్నిమంసాధనంయోగస్తస్మాద్యోగంసమాశ్రయ ॥౪౪॥ యోగశ్చద్వివిధఃప్రోక్తస్య భేదోభేదవచః - ఆ
ద్యోబహువిధఃప్రోక్తోహతరాజాదిభేదతః ॥౪౫॥ అభేదఃప్రకృతస్తేవకోజీవబ్రహ్మైక్యలక్షణః - సమాధిరూపఃకైవ
ల్యముఖ్యసాధనమిష్యతే ॥౪౬॥ అస్మిన్నస్యచతద్యోగంశాస్త్రీశాస్త్రంయతస్స్వయం- అతోయోగవిహీనేనసజ్ఞానేనవి
ముక్తతా ॥౪౭॥ యోగాభ్యాసరతోవిద్వా^౩వైరాగ్యేణవసంయుతః- నవిభేతికదాప్యస్తాత్సంసారాద్దుస్తరాదపి॥
ఉత్తమంయోగమాస్థాయజ్ఞానివిగతకల్మషః - మాయాతత్కార్యపాశేభ్యోవిముక్తస్సుఖమశ్నుతే ॥౪౮॥ప్రశాన్తేన్ద్రి
యసంభారశ్చిత్తతోభాదివర్జితః - బ్రహ్మైక్యమహాయోగీనద్యోముక్తిమవాప్నుయాత్ ॥౪౯॥ యోయంవేదాంతసి
ద్ధాంతభూతోయోగస్సమీరితః - ఉపాసనమితిప్రాజ్ఞేరిదమేవోచ్యతేపరం ॥౫౦॥ జన్తాదికారణంశాంతఉపాసీతేతిచ
శ్రుతిః - అభేదోపాసనంసమ్యగుపోద్బలయతిస్ఫుటం ॥౫౧॥ ఉపాసనవిహీనస్యసర్వశాస్త్రేవిదోషివా - చిత్తవిక్షేప
హానిస్సాన్వయైవకల్పాంతరైపి ॥౫౨॥ సకామాసగుణోపాస్తిర్నృణాంభోగాయ సంభవేత్ - నిష్కామాచిత్తశు
భ్యరేత్యేవంశాస్త్రార్థనిర్ణయః ॥౫౩॥ వాలాగ్రాంగుష్ఠనీవారశూకప్రాదేశమాత్రకః - నిర్గుణఃప్రత్యగాత్మాయస్తదు
పాస్తిశ్చశుద్ధిదా ॥౫౪॥అఖణ్డసచ్చిదానందనిర్గుణోపాసనంమహత్ - సద్యఃకైవల్యపాతుస్సాన్వయదహంబ్రహ్మైతిచింతనం॥
మహావాక్యార్థవిజ్ఞానాత్సర్వంమిత్థేతినిశ్చయం - దృఢంప్రాప్యాథముక్త్యర్థంతదుపాసీతసంతతం ॥౫౫॥ ఉపాసనం
వినాజ్ఞానాత్కేవలాచ్ఛేద్విముక్తతా - కన్యాంవినావివాహస్సాన్వితేహలేనవరేణహి॥౫౬॥ తాదాత్మ్యేనసమీపే
యజ్జీవస్యైవాసనంభవేత్ - తదుపాసనమిత్త్యుక్తంసర్వదుఃఖాపహంనృణాం ॥౫౭॥ యదుపాస్తిరభేదేన పూర్ణ
బోధస్వరూపదా - తామాశ్రిత్యైవసర్వేషామక్షయంసుఖముద్భవేత్ ॥౫౮॥ దేహాత్మబుద్ధిమాశ్రీత్యసంసారేభ్యమ
తాన్యణాం- కథంభగిమనివృత్తిస్సాన్విభృహ్మత్తేపాసనంవినా ॥౫౯॥ యస్యాసావజడాసంవిత్స్వయంజీవేశసా
క్షీణి • ఆవిర్భూతానుసంధానాత్పవబ్రహ్మవిద్భవేత్ ॥౬౦॥సంవిదేవపరాశక్తిస్సైవబ్రహ్మచనిర్గుణం - తస్మాదపిప
రాచీనమవాజ్ఞనసగోచరం ॥ ౬౧ ॥ అలక్షణమనిర్దేశ్యమరూపం నామమాత్రవత్ - అపృప్తవ్యం గురౌసాక్షా
న్మాతిప్రాక్షీరితిశ్రుతేః * * * * *

—*ఇతితత్త్వసారాయణఉపాసనాకాండస్యద్వితీయపాదేనర్వవేదరహస్యాధ్యాయశ్రీరామగీతా*

—*సూపనిషత్సుజ్ఞానయోగ నిరూపణామతృతీయోధ్యాయః*

—*హనుమా^౪*—సిద్ధాంతవస్తునఃప్రశ్నఃకథంవాప్రతిషిధ్యతే - జీవన్ముక్తిర్ననుష్ఠానాయద్జ్ఞానాత్స్యాద్రీ
ఘూర్వహ ॥౧॥ శ్రీరామః ॥ ప్రశ్నాదివిషయస్సత్యసుఖబోధైకలక్షణః - పరాత్మాపరిపూర్ణోసావాపరోక్ష్యేణసి
ద్ధ్యతి ॥౨॥ వచసాంమనసాంయత్స్యాచ్ఛుద్ధానాంవిషయఃపరః - తద్భృహ్మవధ్యమంవిధితస్తేబ్రూహీతిచశ్రుతేః ॥
తస్యవృత్పాద్యమానత్వాద్రూపవత్వాచ్ఛనిత్యతః - జ్ఞేయతాద్యేయతాచస్యాత్తం బృహన్తమితిశ్రుతేః ॥౩॥అథం

పరస్పరమియదరూపస్యా ప్తిరుచ్యతే - తేనతస్యనశంక్యంస్యాద్రూపపత్వమముఖ్యతః॥౫॥ జీవజన్మాదిహేతుత్వంశా
స్త్రయోనిత్వమప్యథ - సమన్వితశ్రుతిత్వచ్ఛముఖ్యజ్ఞాన్యవస్తుని ॥౬॥ అరూపేనైవతేదర్శాఃకథజ్ఞిత్వంభవన్త్యపి
అతశ్చసూత్రకారేణస్వరూపంహివిచిన్తితం ॥౭॥ అమాయకానిత్యసిద్ధాన్వతోనావిద్యకాస్తథా - చిదానన్తాదయో
ధర్మానిర్విశేషస్యవిశ్రుతాః ॥౮॥ నైతస్యనిర్విశేషత్వంహీయేతాసన్నిరాసతః - లీయన్తేరేణువద్యద్యప్యథాప్యార
భునిశ్చితాః ॥౯॥ అసతస్సదనన్యత్వేప్యసతోన్యధీనద్భవేత్ - అసన్నిరాసకర్మత్వంసతస్సాన్వేతరస్యతు ॥౧౦॥ స
ద్వైవిధ్యాదివాదేనప్రకృతేనమహామతే - ప్రసిద్ధాద్వైతహానిస్సాదితీచేత్తన్నదూషణం ॥౧౧॥ సామాన్యత్వేన
బాధస్యాదద్వైతస్యతునాన్యథా - విశేషద్వివిధోక్తేశ్చేత్థద్యోతేనరవేరపి ॥౧౨॥ అద్వైతబ్రహ్మవాదోయః పూ
ర్వకైస్సుప్రపశ్చితః - పరోక్షబోధహేతుత్వాత్పూర్వ పక్షగతోహిసః ॥౧౩॥ ద్వివిధబ్రహ్మవాదోయం శృతిభి
స్సుప్రపశ్చితః - అపరోక్షనిదానత్వాద్వైజ్ఞేసిద్ధాన్తపక్షతాం ॥౧౪॥ బ్రహ్మత్వైకత్వవిజ్ఞానందేహాధ్యాసం నివర్త
యేత్ - యస్యనాహంకృతిర్దేహేనజీవన్తుక్తఇష్యతే ॥౧౫॥ సత్యత్వన్నదృఢంయస్యవాసత్యేత్వంజగత్వపి - తట
స్థజ్ఞానవాన్తర్వస్సజీవన్తుక్తఇష్యతే ॥౧౬॥ స్వాస్వభూతిస్సమాధాన్యాదుత్థానానన్తరన్తతః- స్వప్రజ్ఞామాత్రవాన్త
ర్వస్సజీవన్తుక్తఇష్యతే ॥౧౭॥ సాక్షివృత్తేఃపరాచినమఖణ్డైకరసస్థితేః - అర్వాచీన మవస్థానంసజీవన్తుక్తఇష్యతే॥
అఖణ్డోకారవృత్తిస్సాన్వచ్ఛిన్తయాయస్యచేతసి - ససచిత్తోపచిత్తస్సాన్విత్యజీవన్తుక్తఇష్యతే ॥౧౮॥ కర్మివద్భక్తవ
చ్ఛాపియోగివద్జ్ఞానివచ్ఛయః - వ్యవహారైకనిష్ఠోస్తీనజీవన్తుక్తఇష్యతే ॥౧౯॥ దేహాహామిత్యయంబద్ధస్సదాబ్ర
హ్మహామిత్యయం - మోక్షస్తస్మాదహంబుద్ధింకుర్యాద్భ్రహ్మణిబుద్ధిమాక ॥౨౦॥ అహంబ్రహ్మేతినియతాబుద్ధి
స్సాన్వద్యదీనత్రమా - తస్యభీతిఃకుతోవాస్యాత్సర్వత్రాప్యభయశ్రుతేః ॥౨౧॥ యస్యదేహాత్మబుద్ధిస్సాన్వితస్యసర్వ
గతంభయం - తస్మాత్సర్వప్రయత్నైనత్యజేదేహాత్మభావనాం ॥౨౨॥ జపాకుసుమసంపరాత్స్ఫుటికో లోహితో
యథా - గుణత్రయాదినంపరాత్తథాత్మవిజఙ్ఞాభవేత్ ॥౨౩॥ అత్తస్యనాత్మతారోపాద్యథాజాడ్యంప్రసీధ్యతి-అ
నాత్మన్యాత్మతారోపాత్తథాజాడ్యంహిసిద్ధ్యతి ॥౨౪॥ యథాగ్నౌతత్వమాప్యస్యాత్తథాచిత్వంపరాత్తని - చిదే
కత్వపరిజ్ఞానాత్మద్యుక్తైవల్యమశ్నుతే ॥౨౫॥ అఖణ్డోహమనన్తోహంపరిపూర్ణోహమద్వయః - ఇతిధ్యానంభవేద్యస్యస
జీవన్తుక్తతామియాత్ ॥౨౬॥ సమాధ్యభ్యాసహీనశ్చేద్దృష్టదుఃఖోపమర్దితః - ఆరబ్ధపాతపర్యన్తంజగత్పశ్యతినత్య
వత్ ॥౨౭॥ పారమాధిక సత్యత్వేప్రణప్తేస్యజగత్స్వపి - ప్రాతిభాసికసత్యత్వంసిద్ధమారబ్ధయోగతః ॥౨౮॥ అస్య
దగ్ధపటన్యాయాదేహాదిప్రతిభానతః - దుఃఖంతాతాకలికంకిశ్చిద్భవేన్నతుజనిఃపునః ॥౨౯॥ గళితేషుసమస్తేషుసజ్జ్ఞ
తాగామికర్మసు - ప్రారబ్ధమేకంజాగర్తిజీవన్తుక్తేఫలాయహి ॥౩౦॥ ప్రారబ్ధకర్మజనితసుఖదుఃఖవతోపిచ- కైవల్యా
నుపరోధేనసతోద్వై వాస్యముక్తతా - ౩౧ - దేహాదిషు వికారేషు సదా హంభావ వర్జితే - నిర్వికారాత్మబు
ద్ధాచముక్తత్వంనవిరుద్ధ్యతే ॥౩౨॥ శుక్లశోణితమజ్జాస్థిరోమనాడీనశాదిషు- అహంబుద్ధివిహీనోయస్తస్యబద్ధఃకథంభ
వేత్ ॥౩౩॥ వాక్పాణిపాయుగుహ్యంఘ్రిష్టహంభావవివర్జితః- కర్మేన్ద్రియేషుయోవిద్వాన్స్తస్యబద్ధఃకథంభవేత్ ॥౩౪॥
పాణిణాపానసమానాశ్చవ్యానోదానౌచవాయవః| నాహమస్తీతియోవేదతస్యబద్ధఃకథంభవేత్ ॥౩౫॥ నాగఃకూర్మ
శ్చక్రకరోదేవత్తోధనజ్ఞయః| ఏతేనాస్తీత్యుపపాణిస్తస్యబద్ధఃకథంభవేత్ ॥౩౬॥ శ్రోత్రత్వక్షేత్రరసనాఘ్రాణాఖ్యాని
న్ద్రియాణిచ| నాహమస్తీతివిదుషస్తస్యబద్ధఃకథంభవేత్ ॥౩౭॥ మనోబుద్ధిరహంకారశ్చిత్తజ్ఞేతిచతుష్టయం| యస్యనా
త్మతయాభాతితస్యబద్ధఃకథంభవేత్ ॥౩౮॥ అవ్యక్తమహదాదీనివిక్షేపావరణానిచ| యస్యానాత్మతయాభాన్తితస్యబద్ధః
కథంభవేత్ ॥౩౯॥ అవస్థాత్రితయాదన్యత్తథాజీవత్రయాదపి| గుణత్రయాద్విషోబ్రహ్మతస్యబద్ధః కథంభవేత్ ॥౪౦॥ య

స్యప్రజ్ఞా స్త్యనున్యూతాపరమాత్మైకగోచరా । సర్వత్రవ్యవహారేపితస్యబద్ధఃకథంభవేత్ ॥ ౪౨ ॥ శాన్తివాన్త్యాదయో
భర్తాయస్యవిద్యాసముద్భవాః । సహజాభాన్తీసతతంసవీవపురుషోత్తమః ॥ ౪౩ ॥ కామక్రోధాదయోభర్తాయస్యా
విద్యాసముద్భవాః । నష్టబీజానశోభన్తేసవీవపురుషోత్తమః ॥ ౪౪ ॥ అత్యాశ్చర్యనిమిత్తాస్వస్యణిమాద్యాసుసిద్ధిషు । య
స్యనాశ్చర్యగన్తోపిసవీవపురుషోత్తమః ॥ ౪౫ ॥ విచిత్రచనాద్యేషుపారమేశ్వరకర్తృసు । యస్యనస్తయలేశోపిసవీవపురుషో
త్తమః ॥ ౪౬ ॥ వతుర్విధానుసాలోక్యాద్యాసుముక్తిషుయస్యచ । స్వప్నేపిజాయతేనేచ్ఛాసవీవపురుషోత్తమః ॥ ౪౭ ॥ జీవ
న్ముక్తస్యమాహాత్మ్యంతాదృశంపవనాత్తజ ! కోపివర్ణయితుంశక్తోనాదిశేషోప్యసంశయం ॥ ౪౮ ॥ యజ్జన్తనాశవినిహ
న్త్యనుమస్తశోకమోహాదినాశకరమాత్మసుభేకబీజం । సర్వశ్రుతిస్తృతిపురాణవచఃప్రసిద్ధంజీవద్విముక్తిపదమత్రసును
ర్లభంస్యాత్ ॥ ౪౯ ॥ చాహ్యన్తరాఖిలవికారవిలాపనేనశిష్టేపరత్రవిగుణేపరిపూర్ణబోధే । సద్బ్రహ్మణ్నిరమనాఃపవ
నాత్తజత్వంజీవద్విముక్తిపదమత్రలభస్వశీఘ్రం ॥ * * * * * (౫౦)

ఇతితత్వసారాయణ ఉపాసనాకాండస్యద్వితీయ పాదేసర్వవేదరహస్యాగ్ధాసుశ్రీరామగీతా

సూపని షతుజీవన్ముక్తి నిరూపణన్నామ చతుర్థో ధ్యాయః

—*హనూమాన్*—భగవన్సర్వలోకేశవేదార్థజానసాగర । శ్రీరామనిఖిలారామభక్తవత్సలరాఘవ ॥ ౧ ॥ త్వ
స్మైఖాంబుజనివ్యవజీవన్ముక్తకథామృతం । కర్ణాభ్యామాగళంపిత్యానిత్యతృప్తోస్త్యసంశయం ॥ ౨ ॥ తథాపిసంశయః
క్షశ్చిన్తనస్యావిర్భవత్యహా । కథంవిదేహముక్తిస్సాన్యద్దేహేపాగ్రిబద్ధజేసతి ॥ ౩ ॥ జీవన్ముక్తస్యదేహాన్తేవైదేహీముక్తి
తీత్యముం । ప్రసిద్ధార్థంవిహాయత్రభవతాప్యవ్యతేన్యథా ॥ ౪ ॥ దేహాత్మబుద్ధిహీనత్వాద్విదేహాఇతిచేదిహ । జీవన్ము
క్తసమానత్వాన్నివేశేషోత్రసిద్ధతి ॥ ౫ ॥ దేహవిస్తృతిమత్వేనవైలక్షణ్యంవిదేహినః । ఇదిచేదద్ధవాదోయన్నతుసా
క్షాద్విదేహతా ॥ ౬ ॥ దేహమిత్యామతేర్యస్యవిస్తృతాత్మతనోశ్చవా । యదాత్రప్రపతేద్దేహస్తదైవేతిమతిర్నమ ॥ ౭ ॥
—*శ్రీరామః*—పాగ్రిబద్ధకార్యధూతేస్త్విదేహేసత్యపిమారుతే । విదేహముక్తపవాసాయేనదేహాత్రవిస్తృ
తః ॥ ౮ ॥ సర్వోపనిషదామేషరహస్యాగ్ధోయథార్థతః । తుభ్యంహికపిశార్థాలమయోక్తోనాన్యథాభవేత్ ॥ ౯ ॥ అత్య
న్తదేహపాతేతత్ప్రసిద్ధిరవిచారతః । బద్ధమోక్షవిదూరస్యవిరూపస్యైవవస్తునః ॥ ౧౦ ॥ సరూపనష్టచిత్తాసురఖణ్డకార
వృత్తిమాన్ । జీవన్ముక్తఇతిప్రోక్తస్సర్వమిథ్యాత్వనిశ్చయాత్ ॥ ౧౧ ॥ అరూపనష్టచిత్తాసురఖణ్డకరసాత్మవాన్ । వి
దేహముక్తస్సంప్రోక్తస్సర్వవిస్తృతిమత్వతః ॥ ౧౨ ॥ శిష్యోత్తమాయభక్తాయపరప్రేమాస్పదాయతే । అర్థవాదవచ
స్సత్యమహంబ్రూయాంకిమాదరాత్ ॥ ౧౩ ॥ విదేహముక్త్యతీతాన్తాందేహపాతోత్తరోద్భవాం । నావస్థాన్విద్ధిముక్తిం
త్వమవాఙ్మనససగోచరాం ॥ ౧౪ ॥ యస్యవర్ణాశ్రమాచారస్సుప్తహస్తపుష్పవత్ । గళితస్వయమేవాత్రవిదేహాము
క్తవీవసః ॥ ౧౫ ॥ సజ్జనైఃపూజితేదేహేదుర్జనైఃపీడితేపివా । సుఖదుఃఖేనయస్యస్తోవిదేహాముక్తవీవసః ॥ ౧౬ ॥ బా
లోన్మత్తపిశాచాదిచర్యావాన్యోగినాంవరః - సర్వతాపవినిర్ముక్తోవిదేహాముక్తవీవసః ॥ ౧౭ ॥ ఇదంభావవిహీనో
యోస్త్యహంభావవివర్జితః - తత్త్వంభావవిహీనశ్చవిదేహాముక్తవీవసః ॥ ౧౮ ॥ బ్రాహ్మణఃక్షత్రియోవైశ్యశూ
ద్రశ్చేతిభిదామతిః - నజాయతేకదాప్యత్రవిదేహాముక్తవీవసః ॥ ౧౯ ॥ యథాబధిరమూకాన్ధపంగుషణ్డాదయస్థితాః -
తథానిర్ద్వియోవిద్వాన్విదేహాముక్తవీవసః ॥ ౨౦ ॥ వ్యవహారదశాయస్యనైవభౌతికదాచన - జాగ్రదాదిని
ర్ముక్తోవిదేహాముక్తవీవసః ॥ ౨౧ ॥ దృష్టదర్శనదృశ్యాదిభేదః ప్రాతీతికోపివా - యస్యనోదేతి పూర్ణాత్మావిదే
హాముక్తవీవసః ॥ ౨౨ ॥ పశుపక్షిమృగాయస్మాన్మోద్విజన్తేపియస్తథా - తెభ్యోనోద్విజతేనిత్యం విదేహాము
క్తవీవసః ॥ ౨౩ ॥ అఖణ్డేకరసాకారమఖణ్డేకరసాశనం - అఖణ్డేకరసాసీనంవిషయానస్పృశన్తితం ॥ ౨౪ ॥ అఖణ్డేకర

సాచారమఖణ్డైకరసాశ్రయం - అఖణ్డైకరసేమగ్నంవిబుధాఃపూజయన్తితం ॥౨౫॥ అఖణ్డైకరసోల్లాస మఖణ్డైకర సో
స్తుఖం - అఖణ్డైకరసేవినంవేదాన్తాఘోషయన్తితం -౨౬- అఖణ్డైకరసాదన్యదణుమాత్రమపిక్షణం-యస్యస్ఫురతివైవా
త్రస్థితప్రజ్ఞస్పృశ్యతే -౨౭- అత్యోభ్యశాతిగంభీరోనిస్తరంగసముద్రవత్ - నిశ్చేష్టోనిర్వికారశ్చస్థితప్రజ్ఞస్పృశ్యతే ॥
యస్యాజగరవన్నిష్ఠామేరువచ్చవినిశ్చలా - సర్వవృత్తివినిర్ముక్తస్థితప్రజ్ఞస్పృశ్యతే -౨౮-విదేహాస్తీతిచప్రజ్ఞాయ
స్యనైవప్రజాయతే - సదేహాపివిదేహాయస్థితప్రజ్ఞస్పృశ్యతే -౩౦- ॥హనూమాన్॥ స్వామిన్నమస్తేక్షన్తవ్యో
మేపరాధోరఘూద్వహ- ప్రప్తవ్యమే హ్యభూదూభరితవణాదు తరో తరం -౩౧- అఖణ్డైకరసాదన్యదణుమాత్రమన్వి
ద్యతే - ఇతియద్భవతాప్రోక్తంత త్రమేసంశయోమహాన్ - ౩౨ -లబ్ధవ్యతాశ్రుతిప్రోక్తార సన్యేవయతస్తతః -
లభా విభేదసంసిద్ధాకథమద్వైతసంస్థితిః -౩౩- ఖణ్డద్వైతార సాపేక్షోహ్యఖణ్డైకరసాభవేత్ , నిరపేక్ష మదా
సీనామద్వైతంబ్రహ్మవిశ్రుతం-౩౪-తాదాత్మ్యంసతతంప్రాప్తోవ్యవహార్యశ్చనిర్గుణః-వ్యవ హార్యోభవచ్చభేరఖణ్డైకర
సాదిభిః -౩౫- ఉత్పాద్యత్వంవికార్యత్వంసంసార్యత్వమథాశ్చతా . ఏతేహిబ్రహ్మణోధర్మాఃప్రతిషిద్ధాబుధైరపి॥
తస్మాన్జీవద్విముక్తస్యప్రయత్నైనవినాస్వయం - విదేహముక్తిర్దేహవైభవేన్నతుసమాధిభిః-౩౬-జీవన్ముక్తిపదజ్ఞాపం
సతిప్రాప్యంసమాధిభిః - సగుణంపూర్వపక్షత్వాద్దేయత్వాచ్యేతిమేమతిః -౩౭- శ్రీరామః - ప్రవృద్ధిస్సం శయ
స్యాత్రక్షేమామైవమహామతే . యతస్సాధుర్దృఢతరోనిశ్చయస్తేభవిష్యతి-౩౮- నచమేకోధమేతుస్సాన్యత్ప్రశ్నో
యంబహుళోపివా । యాజ్ఞవల్క్యదయఃక్రుద్ధాఃప్రశ్నాన్నైవంవిధాన్చుక్రతా-౪౦-కథమద్వైతహానిస్సాన్యలిఖ్యత్యై
రసాత్త్వనః - తరణౌతరుణేవృద్ధిస్తమసఃకేనదృశ్యతే -౪౧- క్షవానిసర్వసాపేక్షస్వయమస్తేనివర్తకః- అతోనివ
ర్తకాద్వైతంసర్వద్వైతకాంతీనో -౪౨- నైరపేక్ష్యాదికంసిద్ధమేవంసతిపరాత్త్వనః - వ్యవహార్యత్వమప్యస్యశ్రు
తిశ్చైస్తథాశ్చతా -౪౩-యదన్యత్పూర్వముదితమవాఙ్మనసగోచరం - అప్రప్తవ్యంభవేయస్తేత్రనోత్పాద్యతాద
యః -౪౪- నిర్గుణబ్రహ్మరూపత్వాద్ద్వయోర్దుక్తోశ్చసాధనైః-సమాధిభిఃక్రమేణాత్రప్రాప్యతానవిరుద్ధ్యతే-౪౫-
జీవన్ముక్తేర్నహేయత్వంసగుణత్వజ్ఞానమృతం . మాయాగుణఃహినేనప్రార్థ్యత్వాత్తన్ముముక్షుణా-౪౬- మారుతే
త్వమ్మదుక్తార్థమూహాపోహవివక్షణ - సమ్యగాలోచ్యమనసి స్థిరమేవావధారయ . ౪౭ . విదేహముక్తిం సంప్రాప్తా
మాణ్డన్యజనకాదయః - బహువశ్యుఃప్రతిభిఃప్రోక్తాస్తన్మాకుర్వత్రసంశయం ॥౪౮॥ అఖణ్డైకరసేబ్రహ్మణ్యనుస్మృతత
యాభృశం - అభిధ్యాతేమనోనాశస్సమూలోభవతిధృవం ॥౪౯॥ విరూపాఖ్యేమనోనాశేప్రాప్తేతువిషమైస్స
హ - సద్యోవిదేహాకైవల్యంప్రాపుయాదుక్తలక్షణం ॥౫౦॥ భావిభోగవిరక్తాహిజీవన్ముక్త్యధికారిణః - భవ్యభో
గవిరక్తాస్తువైదేహ్యమధికారిణః ॥౫౧॥ వసేషుపృథ్వీధరకన్తరేషుయేనిత్య బోధామృతలీనచిత్తాః - సంశేరతేపక్షిక్య
తాత్త్వనీడతర్ణోత్తమాంగానమవతేభ్యః ॥ ౫౨ ॥ అనన్యరూపైగ్రతసర్వబద్ధైర ఖణ్డబోధై కరసాత్త్వనిష్ఠైః - పున్
ద్ధానహీనైః పురుషోత్తమైస్తేషాన్నివాసోత్రసుద్గ్రభోహి ॥౫౩॥ కశ్చిన్నముత్సుర్రకోటిషుస్యాత్తేషామసేకేషు
పరాత్త్వవేత్తా . కశ్చిచ్చతేషామపిజీవముక్తస్తేషామసేకేషువిదేహముక్తః ॥౫౪॥ విదేహముక్తస్యతుతాంస్వనిష్ఠాం
సహస్రవక్త్రశ్చతురాననోవా- పదాననంపంచముఖాపితకొనవేదితుంవేత్తినవసాత్మాత్ * * (౫౫)

—ఇతితత్వసారాయణఉపాసనాకాండస్యద్వితీయపాదేసర్వ వేదరహస్యాధ్యాయశ్రీరామగీతాసూ—

—*పనిపత్సువి దేహముక్తినిరూపణాన్నామ పంచమోధ్యాయః*

—*హనూమాన్*—సర్వజ్ఞకరుణాస్థోరఘునాయకసాధ్వహం - సర్వవేదాన్తసారాంశంజానామిత్యదను ౧౫
హాత్ ॥౧॥ తథాపివిషయేష్వేతానీన్ద్రియాణిపతన్తిమే - మత్తేభగద్గుతలయోర్భృమరాశ్చవవేగతః ॥౨॥ విషయా

సక్తమనసోమమనిర్విషయేరతిః - కథంస్యాదితిచింతాగ్నిర్హంధహత్యధికంవిభో ॥ ౩॥ యేనేన్ద్రియాణాంవిషయేష్యేతే
 పామరతర్భవేత్ - తముపాయంవదక్షిప్తగ్రంథయితేకరువాస్తిచేత్ ॥ ౪॥ శ్రీరామః ॥ మారుతేతవవత్సామిసా వధాన
 మనాశ్చగ్రీణ - మహద్భిస్సంశ్రితన్నిత్యంవిషయారతికారణం ॥ ౫॥ వాసనాక్షయవిజ్ఞానమనోనాశభిదంత్రయం-స
 మకాలంసమభ్యస్తయేనైవవిషయాజితాః ॥ ౬॥ ఏకైకశోనిషేవ్యస్తేయజ్యేతేచిరమభ్యులం - తన్నసిద్ధిం ప్రయచ్ఛ
 నిమన్త్రాస్సంక్లీగ్నితాగవ ॥ ౭॥ వాసనాసంపరిత్యాగేయదియత్పంకరోషిభో - యావద్విలీనంనమనోనతావద్వాస
 నాక్షయః ॥ ౮॥ నక్షీణావాసనాయావచ్చిత్తంతావన్నశామ్యతి - యావన్నతత్వావిజ్ఞానంతావచ్చిత్తశమఃకుతః ॥ ౯॥
 యావన్నచిత్తోపశమోనతావత్తత్వవేదనం - యావన్నవాసనానాశస్తావత్తత్వాగమఃకుతః ॥ ౧౦॥ యావన్నతత్వ
 సంప్రాప్తిర్నతావద్వాసనాక్షయః - తత్వజ్ఞానంమనోనాశోవాసనాక్షయవచః ॥ ౧౧॥ మిథఃకారణతాంగత్వాదు
 స్సాధానిస్థితాన్యతః - భోగేచ్ఛానూరతస్త్వక్వాత్రయమేతత్స మాచర ॥ ౧౨॥ విదేహముక్తికామస్యపూర్వోక్తం
 సాధనత్రయం - అవశ్యంసాధనీయంయన్తారుతేనాన్యథాహిసా ॥ ౧౩॥ హనూమాన్ ॥ జీవన్ముక్తస్యభగవత్ప్రహ్లా
 ద్యైక్యంప్రపశ్యతః - సర్వానర్థనివృత్తిస్సాధానద్దావాప్తిరేవచ ॥ ౧౪॥ ఇమాస్తస్యభవేయశ్చేన్నహ విషయవా
 నాః - ముక్తత్వనైవతస్యాత్రవత్పంకక్యంకథశ్చన ॥ ౧౫॥ విజ్ఞానవత్సమప్యస్యప్రసిద్ధశ్చామనసగతా - అజ్ఞస్యసమ
 నసగత్యాత్మం సారిత్యంస్ఫుటంఘవి ॥ ౧౬॥ సమకాలస్త్రీయాణాశ్చకః క్షమోభ్యాపకర్షణి ॥ ఏకైకస్యాప్య
 హమ్మన్యే సేవనం దుర్లభం ప్రభో ॥ ౧౭॥ శ్రీరామః ॥ ప్రారబ్ధ వ్యతిరిక్తా యేసశ్చ తాగామి రూపిణః -
 అనర్థాకర్తృసంజ్ఞాస్తేజీవన్ముక్తేనివర్తితాః ॥ ౧౮॥ దృష్టదుఃఖసమేతత్వా దానద్దావాప్తిరస్యచ ॥ సాంకుశైవతద
 న్యస్యత్వదేహస్యనిరంకుశా ॥ ౧౯॥ ఆరబ్ధవాసనావీతాఅయథాపూర్వలక్షణాః ॥ జీవన్ముక్తివిరోధినోన్యోనభవేయుఃకథ
 శ్చన ॥ ౨౦॥ సమ్యగ్జ్ఞానిత్వమస్యస్యాత్వైకాన్యజ్ఞానితాతథా ॥ సరూపనప్తచిత్తత్వన్నత్వరూపామనసగతా ॥ ౨౧॥
 సమకాలస్త్రీయాభ్యాసేక్షమస్సాన్యత్వాద్యశోభువి ॥ సదాగతిమతోపిత్వమసంగసుతవహి ॥ ౨౨॥ సంగస్తేవిషయై
 శేతైర్గన్తమాత్రోపిమారుతే ॥ నభవేదితిసన్నన్యేసులభస్త్రీయసేవనం ॥ ౨౩॥ త్రయపతేసమాయావన్నాభ్యస్తాశ్చపు
 నఃపునః ॥ తావన్నపదసంప్రాప్తిర్భవత్యపిసమాశతైః ॥ ౨౪॥ త్రిభిరేతైశ్చిరాభ్యస్తైర్హృదయగ్రన్ధయోదృఢాః ॥ నిశ్చంక
 మేవత్రుట్యన్తివిసచ్చేవాన్లుతాగవ ॥ ౨౫॥ జన్మాన్తరశతాభ్యస్తామిథ్యసంసారవాసనా ॥ సాచిరాభ్యాసయోగేవవి
 నానక్షీయతేతద్వచితే ॥ ౨౬॥ లోకవాసనయాజన్తోశ్చాస్త్రవాసనయాపిచ ॥ దేహవాసనయాజ్ఞానంయథావనైవజా
 యతే ॥ ౨౭॥ ద్వివిధోవాసనాప్రూహశ్శుభశ్చైవాశుభశ్చతే ॥ వాసనాఘనశుద్ధేనతత్రచేదనునీయసే ॥ ౨౮॥ తత్క
 మేణాశుతేనైవమామకం పదమాపుహి ॥ అశుభప్రూహనాశాచ్చ సద్యస్తప్తిర్నిరంకుశా ॥ ౨౯॥ అథచేదశు
 భోభావస్తాన్యోయోజయతిపంకటే ॥ ప్రాక్తనస్తదసాయత్వాజ్ఞేతవ్యోభవతాకపే ॥ ౩౦॥ శుభాశుభాభ్యాంమాన్దాభ్యాం
 వహస్తీవాసనాసరిత్ ॥ పారుషేణప్రయత్నేనయోజనీయాశుభేపథి ॥ ౩౧॥ అశుభేషుసమావిష్టంశుభేష్వేవావతార
 యేత్ ॥ అశుభాచ్ఛాలితంయతిశుభస్తన్నదపీతరత్ ॥ ౩౨॥ పారుషేణప్రయత్నేనలాలయేచ్చిత్తబాలకం ॥ తదభీష్ట
 ప్రదానేషుప్రవృత్తాగవసంస్థితః ॥ ౩౩॥ ద్విగభ్యాసవశాద్యాతియదాతేవాసనోదయః ॥ తదాభ్యాసస్యసాఫల్యంవిధిత్వమ
 రిమర్దన ॥ ౩౪॥ సన్నిధాయామపిభృశంశుభామేవసమాచర ॥ శుభాయాంవాసనా వృద్ధానదోషోన్తిమరుత్సృత ॥ ౩౫॥
 అశుభైర్వాసనాప్రూహైర్నోబద్ధంవిదుర్బుధాః ॥ సమ్యగ్వాసనయాత్మ్యక్తంముక్తమిత్యభిధీయతే ॥ ౩౬॥ మనోనిర్వా
 సనిభావమాచరాశుమహాకపే ॥ సమ్యగ్లోకనాత్మత్యాద్వాసనాప్రవిలియతే ॥ ౩౭॥ అఖణ్డాకారవృత్త్యాచద్విధాఖ
 ణ్డరసేనచ ॥ వాసనావిలయేచేతశ్శుమాయాతిదీపవత్ ॥ ౩౮॥ వాసనాసంపరిత్యజ్యమయిచిన్తాత్రవిగ్రహే ॥ య

స్త్రీప్రతిగతస్నేహస్నేహంసచ్చిత్సుఖాత్మకః ॥ 3౯॥ సమాధిమథకర్తాణిమాకరోతుకరోతువాహృదయేనాత్తసర్వే
హేమాముక్తవోత్తమాశయః ॥ ౪౦॥ సద్యోముక్తాశ్చచత్వారోనూనంబ్రహ్మవిదాదయః । తథాపితారతమ్యేనదృష్ట
దుఃఖంహిసిద్ధ్యతి ॥ ౪౧॥ తస్మాత్సమాధీంశ్చతురోనిర్వికల్పాదికాక్రమాత్ । కర్తాణ్యపిచనిత్యాని కుర్యాదేవమ
హమతిః ॥ ౪౨॥ నైషకర్తేయీణతస్యాథస్తస్యాథోస్తినకర్తృభిః । ససమాధానజప్యభ్యాంయస్యనిర్వాసనంమనః ॥ ౪౩॥
దృష్టదుఃఖనివృత్త్యంతలోకక్షేమార్థమేవవా । నైషకర్త్యాదికమాత్మజ్ఞశ్శుభస్మిత్యం సమాచరేత్ ॥ ౪౪॥ సవ్యక్త
వాసనాన్తానాదృతేనాన్యుత్తమంపదం । అశుభావాసనాశ్శిద్ధిగృహణ శుభవాసనాః ॥ ౪౫॥ వాసనాహీనమప్యే
తచ్ఛురాదీన్ద్రియంస్వతః । ప్రవర్తతేబహిస్సార్థేవాసనామాత్రకారణం ॥ ౪౬॥ అయతోపనతేష్వక్షిదృగ్ద్రవ్యే
మయథాపునః । సిరాగమేవపతతితద్వతాకర్తేషుధీరధీః ॥ ౪౭॥ భావసంవిత్ప్రకటితామనురూపాశ్చమారుతే చిత్త
స్యోత్పత్తిపరమాంవాసనామ్నునయోవిదుః ॥ ౪౮॥ దృఢాభ్యస్తపదార్థేక భావనాదతిచచ్ఛలం । చిత్తంసజ్జాయతే
జన్మజరామరణకారణం ॥ ౪౯॥ వాసనావశతఃప్రాణస్పన్దతేచవాసనా । క్రియతేచిత్తబిజస్యజేనబీజాంకురక్రమః ॥
ద్వేబిజేచిత్తవృక్షస్యప్రాణస్పన్దనవాసనే । ఏకస్త్రింశ్యతయోఃక్షీణేక్షీప్రంద్వేచవినశ్యతః ॥ ౫౦॥ అసంగవ్యవహారత్వా
ద్భవభావనవర్జనాత్ । శరీరనాశదర్శిత్యాద్వాసనానప్రవర్తతే ॥ ౫౧॥ వాసనాసంపరిత్యాగాచ్చిత్తంగచ్ఛత్యచిత్త
తాం । అవాసనత్వాత్సతతంయదానమనుతేమనః ॥ ౫౩॥ అమనస్తాతదోదేతిపరమోపశమప్రదా । విజ్ఞానశ్చప్రవర్ధతే
సద్యఃకైవల్యకారణం ॥ ౫౪॥ అవ్యుత్పన్నమనాయావద్భవానజ్ఞాతతత్త్వదః । గురుశాస్త్రప్రమాణేస్తునిర్ణీతనావదాచర ॥
తతఃపక్వకమాయేననూనంవిజ్ఞాతవస్తునా । శుభోష్యసాత్వయాత్యక్తోవాసనాఘోభవేత్స్వయం ॥ ౫౬॥ ద్వివిధశ్చిత్తనా
శోస్తీసరూపోహపవచ । జీవన్ముక్తాసరూపస్సాన్యదరూపోదేహముక్తిగః ॥ ౫౭॥ అస్యనాశమిదానీన్ద్ర్యంపావనే
శ్రుణుసాదరం । చిత్తనాశాభిధానంహియదాతేవిద్యతేపునః ॥ ౫౮॥ మైత్ర్యాదిభిర్గుణైర్మృతంశాన్తిమేతినసంశయః ।
భూయోజన్తవినిర్ముక్తంజీవన్ముక్తస్యతన్తనః ॥ ౫౯॥ సహస్రాంకురశాఖాగ్రఫలపల్లవశాలినః । అస్యసంసారవృక్షస్య
మనోమూలిమిదంస్థితం ॥ ౬౦॥ సంకల్పపతన్తన్త్యేసంకల్పా పశమేనతత్ । శోషయాశుయథాశోషమేతినసంసారపా
దపః ॥ ౬౧॥ నిస్సంకల్పసమాధ్యాఖ్యస్సర్వసంకల్పశోషణః । ఉపాయఏకఏవాస్తిమనసస్సన్ద్యనిగ్రహే ॥ ౬౨॥ మన
సోభ్యుదయోనాశోమనోనాశోమహాదయః । జ్ఞమనోనాశమభ్యేతిమనోజ్ఞస్యహిశృంఖలా ॥ ౬౩॥ యస్యనిర్వాసనోచి
త్తోబోధస్సజ్ఞానినాంవరః । సవాసనస్సచిత్తస్తుసులభోనిష్ప్రయోజనః ॥ ౬౪॥ ఆహుశ్శుభేచ్ఛాదిసమాహ్వయాశ్శుభా
శ్శుక్రిత్యన్తసిద్ధాఃఖలుసప్తభూమికాః । ఏకైకకన్యైతదనువ్రజత్రయేచిన్త్యాఃపురోక్తేపిచసప్తసప్తతాః ॥ ౬౫॥ పుణ్యై
ర్మహద్భిర్జననాన్తరోద్భవైస్సంప్రాప్తేపణీయాయతఆద్యభూమికా । ఆరూఢవనామపినైవసంసృతౌవనకప్రపశ్చాత్ప్ర
భవేద్విలక్షణః ।

ఇతితత్వసారాయణ ఉపాసనాకాండస్యద్వితీయపాదేసర్వవేదరహస్యాథాను
శ్రీరామగీతాసూపనిషత్సువాసనాత్మయాదినిరూపణద్వామషష్ఠోధ్యాయః

—*హనూమాక*—భగవక్వేదతత్వజ్ఞనజానేనప్రభూమికాః -యాస్సర్వతత్వసారాంశభూతాస్తవ్యమభిమన్య
సే ॥ ౧- సప్రభూమిప్రబోధేనయథాహంరఘునాయక - కృతార్థస్సాన్యం తథానమ్యగ్బుగ్రహిమేకరుణానిధే ॥ ౨॥
శ్రీరామః * జ్ఞానభూమిశ్శుభేచ్ఛాస్యాత్ప్రభమాసముదీరితా - విచారణాద్వితీయాతృత్వీయాతనుమానసీ ॥ ౩॥ సత్వా
పత్తిశ్చతుర్థీస్యాత్తతోసంసక్తివామికా । పదార్థభావనావష్టీసప్తమీతుర్యగాన్తృతా ॥ ౪॥ స్థితఃకిమ్ముఖవస్త్రిప్రే
మ్యోహంశాన్తగ్రంజన్తైః । వైరాగ్యపూర్వమిచ్ఛేతిశుభేచ్ఛేతువ్యతేబుద్ధేః ॥ ౫॥ శాన్తగ్రంజనసంపరకవైరాగ్యాభ్యాన

పూర్వకం | సదాచారప్రవృత్తిర్యాపోచ్యతేనావిచారణా | ౬ | విచారణాశుభేచ్ఛాభ్యామిన్ద్రియాశ్చేష్టరక్తతా | యత్ర
సాతనుతామేతిపోచ్యతేతనుమానసీ | ౭ | భూమికాత్రితయాభ్యాసాచ్చితైర్థవిరతైర్వశాత్ | సత్వాత్సన్ధితేశుద్ధేనత్వా
పత్తిరుదాహృతా | ౮ | దశాచతుష్టయాభ్యాసాదనంసర్గళలాతుయా | రూఢసత్వచమత్కారాపోక్తాసంసక్తినామి
కా | ౯ | భూమికాపఞ్చకాభ్యాసాత్సాత్త్వారామతయాభృశం | అభ్యస్తరాణాంబాహ్యనాంపదార్థానామభావనాత్
పరప్రయుక్తేనచిరప్రయత్నేనావబోధనంప్రదార్థభావనానామవశ్యేభవతిభూమికా | ౧౦ | షడ్భూమికాచిరాభ్యాసా
ద్భేదస్యానుపలంభనాత్ | యత్సత్త్వావైకనిష్ఠత్వంసాక్షేయాతుర్యగాగతిః || ౧౧ | శుభేచ్ఛాదిత్రయంభూమిభేదాభేద
యుతంస్మృతం | యథావద్భేదబుద్ధేదంజగజ్జాగ్రతిదృశ్యతే | ౧౩ | అదైవతేనైర్వమాయాతేదైవతేవప్రశమంగతే |
పశ్యన్తిస్వప్నవల్లోకంతుర్యభూమిసుయోగతః - ౧౪ - విచ్ఛిన్నశరదభాగంశవిలయంప్రవీలియతే | సత్వావశేషఏవాప్తే
మారుతేత్వందృశీకురు || ౧౫ - పఞ్చభూమింసమారుహ్యసుషుప్తపదనామికాం - శాస్త్రాశేషవిశేషాంశస్తీవృత్త్యదైవతమా
త్రకే - ౧౬ - అంతర్ముఖతయానిత్యంబహిర్వృత్తిపరోపిసత్ - పరిశాస్త్రతయానిత్యం నిద్రాశురివలక్ష్మ్యతే - ౧౭ - కుర్వ
న్నభ్యాసమేతస్యాంభూమ్యాంసమ్యగ్వివాసనః - సప్తమీగూఢసుప్త్యాఖ్యాక్రమప్రాప్తాపురాతనా - ౧౮ - యత్రనా
సన్నసమాప్రసాహన్నాప్యనహంకృతిః - కేవలంక్షీణమనసాస్తేదైవతేతినిర్భయః - ౧౯ - ముముక్షువఃక్రమేణస్ఫుర్భూ
మిత్రయవిహారిణః - బ్రహ్మవిత్తుర్యభూమ్యాంస్యాత్పఞ్చమ్యాంబ్రహ్మవిద్వరః - ౨౦ - షష్ఠ్యాంవరీయాన్సప్తమ్యాంవరిష్ఠ
స్వాత్మవేదినాం - జీవన్ముక్తాఇతిఖ్యాతాశ్చత్వారోమమహాతమైః - ౨౧ - విదేహముక్తోనైతేభ్యోవ్యతిరిక్తస్సమీర్యతే -
విస్మృతత్వక్తదేహత్వాత్తత్వంవర్యవరిష్ఠమోః | ౨౨ | భావిదేహవిహీనత్వాత్తయోర్విద్వరయోరపి | విదేహత్వ
మహాప్రాజ్ఞైరాదరాదుపచర్యతే - ౨౩ - హనూమాన్ | అజ్ఞానమావృత్తిస్తద్వద్విడేపశ్చపరోక్షధీః - అపరోక్షమతిశ్యో
కమోక్షస్త్రప్తిర్నిరంకుశా - ౨౪ - ఇత్యేవముచ్యమానాశ్చసప్తావస్థారఘాద్వహాస్మారోక్తసప్తభూమిభ్యఃకేమ
న్యానేతిసంశయః - ౨౫ - శ్రీరామః | మన్యసేత్వమనన్యాస్తాస్సంఖ్యాసామాన్యదర్శనాత్ - సమ్యగ్విచార్యమాణాసుసూ
క్షుద్ధప్రస్థాపుభక్తీతాః - ౨౬ - పరోక్షబుద్ధ్యానిడేపమపరోక్షధియావృత్తిం - శోకమోక్షేనచాజ్ఞానంహన్త్రన్యాత్వవ
శిష్యతే - ౨౭ - విడేపావృతిమూలత్వాత్ప్రతిబద్ధేతరత్వతః - పరోక్షజ్ఞానతోజ్ఞానంననివరేతతద్ధృతివం - ౨౮ - కా
ర్యత్వేనాద్యహేయత్వాద్విడేపస్యపరోక్షతః - జ్ఞానతశ్చవివరోథత్వాన్నివృత్తిరుచితాఖిలు - ౨౯ - యాశ్చతస్రోప్య
వస్థాస్తాఃపరోక్షజ్ఞానపూర్వికాః - సప్తభూమ్యన్తరస్థాస్సురజ్ఞానాదిత్రయన్నతు - ౩౦ - అవస్థాద్వయవిన్ముఖిత్ర
యమన్యచ్ఛతుష్టయం - తదన్యద్వయవద్విధిసూక్ష్మదృష్ట్యాజ్ఞానానుత - ౩౧ - జీవన్ముక్తస్యకైవల్యాచచ్ఛేదమోక్షస్సమా
ధిషు - విదేహస్యతుసన్త్రప్తిస్సమాధ్యుత్థానవర్జనాత్ || ౩౨ - బ్రహ్మత్వంప్రకృతిత్వచ్ఛురుషత్వంతథేశతా - అవి
చార్యవరణత్వచ్ఛజీవత్వచ్ఛవికారతా - ౩౩ - ఇత్యవస్థాశ్చసప్తైతాస్సప్తభూమీతరాశ్శుభితాః - సంఖ్యాసామాన్యబుధా
తదనన్యత్వభీమన్త్రవజ - ౩౪ - హనూమాన్ - బ్రహ్మత్వాద్యాస్సవిస్తారమవస్థాస్సప్తవప్రభో - దాసోహంశోగ్రీతు
మిచ్ఛామిజానకీప్రాణనాయక - ౩౫ - శ్రీరామః - ఆత్మవిద్యామయాలభాశ్రీవసిష్ఠాత్సనాతనా - బ్రహ్మత్వంమేసదానిత్యం
సచ్చిదానందరూపతః ౩౬ - ప్రకృతిత్వంతతస్స ఎట్టంసత్వాదిగుణసామ్యతః - తస్యామాభాతిచిచ్ఛాయాదర్పణేప్రతిబింబవత్
తేనచిత్ప్రతిబింబేనత్రివిధాభాతినాపునః - ప్రకృత్యవచ్ఛిన్నతయాపురుషత్వంపునశ్చమే || ౩౭ - శుద్ధసత్వప్రధానా
యాంమాయాయాంబింబితోహ్యజః - సత్వప్రధానాప్రకృతిర్కాయేతిప్రతిపద్యతే - ౩౮ - సామాయాస్వవశోపాధిస్స
ర్వజ్ఞస్యేశ్వరస్యహి - వశ్యమాయత్వమేకత్వంసర్వజ్ఞత్వచ్ఛతస్యతు - ౪౦ - సాత్వికత్వాత్సమష్టిత్వాత్సాక్షిత్వాజ్ఞాతా
మపి - జగత్కర్తృచక్రచ్ఛాప్యన్యథాకర్తృమీశతే - ౪౧ - యస్సఈశ్వరఇత్యుక్తస్సర్వజ్ఞత్వాదిభిర్గుణైః - బ్రహ్మవిష్ణుశి

వాదైశ్చనామయాపైస్స సంయుతః - ౪౨ - శక్తిద్వయంహిమాయా యావిత్తేపావృతిరూపకం - విత్తేపశక్తిర్నింగాది
బ్రహ్మణ్డైవంజగత్సృజేత్ - ౪౩ - అన్తర్బుద్ధ్యశ్చయోర్భేదంబహిష్కృతబ్రహ్మసర్గయోః | అవ్యుత్పత్త్యపరాశక్తిసానుసార
స్యకారణం - ౪౪ - సాక్షిణఃపురతోభాతాలింగజేహేనసంయుతా - చితిచ్ఛాయాసమావేశాజ్జీవస్సాన్యజ్వయవహారికః || అస్య
జీవత్వమారోపాత్ సాక్షిణ్యవ్యవభాసతే - ఆవృతాతువిసప్తాయాంభేదేభాత్వ పయాతితత్ - ౪౬ - తథాసర్గబ్రహ్మణోశ్చభే
దమావృత్యతిష్ఠతి - యాశక్తిస్తద్వ్యకాద్భక్తిహ్నివికృతత్వేనభాసతే | ౪౭ | అత్రావ్యవృతినాశేనవిభాతిబ్రహ్మసర్గయోః - భే
దస్తయోద్వికారస్సాన్యతేనబ్రహ్మణిక్వచిత్ | ౪౮ | ఏవమేతాఃకపిశ్రేష్ఠస్తావస్థాశ్చనిత్యశః - విమృశన్నగ్నియాబు
ద్ధ్యాబ్రహ్మత్వవైచిత్త్యను | ౪౯ | హిత్యావిషమమీశాదితదవస్థా చతుష్టయం - సమంలభస్వబ్రహ్మత్వాద్యవస్థా
త్రితయంశుభం * * * * * (౫౦)

—ఇతితత్వసారాయణేఉపాసనాకాండస్యద్వితీయపాదే సర్వవేదరహస్యాస్థానుశ్రీరామగీతా*

—*సూపనిషత్సునప్రభూమికానిరూపణన్నామనప్రమోధ్యాయః*

హనుమాన్*స్వామికదాశరథేయేనదైవైశ్చసూర్తిరియంమమ - ప్రణశ్యేచ్ఛ్యుగ్రిహితం ముఖ్యంసమాధివిస్తరేణచ | ౧ |
శ్రీరామః | అస్తిభాతిప్రియంరూపంనామచేత్యంశపఞ్చకం - ఆద్యంత్రీయంబ్రహ్మరూపంజగద్రూపస్తతోద్వయం | ౨ |
ఉపేక్ష్యనామరూపేదేవసచ్చిదానందతత్వరః - సమాధిసర్వదాకుర్యాద్భృదయేవాథవాబహిః | ౩ | సవికల్పనిర్విక
ల్పస్సమాధిర్ద్వివిధోహృది - దృశ్యశబ్దానువిధోయంసవికల్పఃపునర్ద్విధా | ౪ | కామాద్యాశ్చిత్తగదృశ్యాస్తత్సా
క్షీత్యేనచేతనం - ధ్యాయేద్దృశ్యానువిధోయంసమాధిస్సవికల్పకః | ౫ | అసంగస్సచ్చిదానందస్వప్రభోదైవతవర్జితః |
అస్మీతిశబ్దవిధోయంసమాధిస్సవికల్పకః | ౬ | స్వానుభూతిరసావేశాద్దృశ్యశబ్దానుపేక్షీతుః - నిర్వికల్పసమాధిస్సాన్య
స్నివాతస్థితదీపవత్ | ౭ | హృదీపబాహ్యాదేశేషియస్త్రికస్త్రింశ్చవస్తుని - సమాధిరాద్యస్సన్తాతాన్నావరూపః పృథ
క్కృతిః | ౮ | ప్రబ్లిభావోరసాస్వాదాత్త్రివిధఃపూర్వవత్తతః - ఏతైస్సమాధిభిష్ఠ్ఠిర్నయేతా - లంబితస్తరం | ౯ | యస్తుశ
బ్దానువిధస్సాన్యత్రంప్రజ్ఞాతాభిధత్తనః - నిర్భకల్పస్తథాప్రోక్తోసంప్రజ్ఞాతాభిధోమహాన్ | ౧౦ | బ్రహ్మకారమనో
వృత్తిప్రవాహేనాహంకృతింవినా - సంప్రజ్ఞాత సమాధిస్సాన్యధ్యానాభ్యాసప్రకర్షతః | ౧౧ | ప్రశాంతవృత్తిశ్చిత్తంపర
మానందకీపకం - అసంప్రజ్ఞాతనామాయంసమాధిర్యోగినాంప్రియః | ౧౨ | ప్రభాశూన్యంమనశ్శూన్యం బుద్ధిశూ
న్యశ్చిదాత్మకం - అతద్వాప్తవృత్తిరూపోసాసమాధిర్మునిభావితః | ౧౩ | ఉర్ధ్వపూర్ణమధఃపూర్ణమ్మధ్యపూర్ణంశివాత్మకం
సాక్షాద్విధిముఖోహ్యేషసమాధిఃపరమార్థకః | ౧౪ | కేచిచ్ఛబ్దానువిధస్తయోగమాహుర్విచక్షణాః - నిదిధ్యాసన
మిత్యన్యేత్యభిధ్యానస్తథాసతే - ౧౫ - ఉపాసనమితిత్వేకేనిస్తామన్యేకపిత్వత - ప్రత్యయావృత్తిమితరేవ్యభ్యాసంకేచి
దుత్తమాః | ౧౬ - అఖణ్డోహునన్తోహంపరిపూర్ణోహమద్వయః - సచ్చిదానందరూపోహంజ్యోతిషాంజ్యోతిరస్త్వహం
అవస్థాత్రయహీనోహంతుర్యాత్తాహంపరాత్పరః | దేహత్రయవిహీనోహంబోధానందరసాన్యహం - ౧౭ - భావనా
త్రయహీనోహంప్రజ్ఞానఘనలక్షణః | చిదాకాశస్వరూపోహంజడాకాశాదివర్జితః - ౧౮ || అచచ్ఛలోస్త్వనాకారో
స్త్వవిద్యాదివివర్జితః | అమలోస్త్వఖిలాధావోనిరాధారోస్త్వినిర్భయః || ౨౦ || స్వయంప్రకాశరూపోస్త్విస్వరూపా
వృతసాగరః | నిష్ప్రపఞ్చోస్త్వినిర్ద్వంద్వోకేవలాత్సాస్త్వినిర్గుణః - ౨౧ - నిత్యశుద్ధోస్త్వినిర్తానోనిత్యబుద్ధోస్త్వినిఃకరః
నిత్యముక్తోస్త్వినిఃకామోనిత్యసిద్ధోస్త్వినిర్జనః - ౨౨ - అస్తశ్శూన్యోబహిష్కృత్యశూన్యశూన్యకుంభాభివాంబరే | అస్తఃపూర్ణోబ
హిఃపూర్ణఃపూర్ణకుంభాభివాంబరే - ౨౩ - ఇశ్యేవమవ్యయంవిద్యాన్వృతిరేకపురస్సరం - స్వస్యబ్రహ్మణికుర్యాత్సశ
బ్దవిధోవిముచ్యతే - ౨౪ - వికారప్రతిషేధాదింసమాధింశిథిలక్షణం - కుర్వన్నేకాస్తతస్సద్యస్సమ్యక్సర్వసమాపు
యాత్ || ౨౫ - ఆద్యోద్భక్త్యానువిధోహినులభోదాలచోదితః - ద్వితీయశ్చబుద్ధస్తద్విధుమామపిదుర్లభః - ౨౬ - తృతీయో

నిర్వికల్పశ్చనిస్సంకల్పాభిధఃపరః | నిర్వృత్తికఃపశ్చమశ్చపశ్చోనిర్వాసనాభిధః || ౨౭ || ఏతేనమాధయఃపుంసాంచత్వా
రోపిషదుగ్ధభాః | అల్పానన్దనిమగ్నత్వాత్కల్పసాన్దాధికాగమః || ౨౮ || బాహ్యభ్యంతరభేదేనవడ్విధత్వంప్రచక్షతే
తన్నసంగతమేవస్యాత్కమవిప్రతిపత్తితః || ౨౯ || సంక్రమేణైవతేహోక్తామారుతేషట్సమాధయః | యేష్యేవాన్త
ర్గతాఃప్రాయస్సూక్ష్మశ్చతసమాధయః || ౩౦ || సలిలేనైన్ద్రవంయద్వత్సామ్యంభజతియోగతః | తథాత్మజనసోరైక్యం
సమాధిరభిధీయతే || ౩౧ || ధ్యాతృధ్యానేపరిత్యజ్యక్రమాధ్యేయైకగోచరం | నివాతదీపవచ్చిత్తంసమాధిరభిధీయతే ||
విలాప్యవికృతింకృత్సాన్ద్రవ్యత్వాత్సమాత్రయా | నిస్తరంగాభివన్నిష్ఠాసమాధిరభిధీయతే || ౩౨ || స్వాత్మ
నోన్యమనాలోక్యవికారమణుమాత్రకం | మేరువత్సుస్థిరోబోధస్సమాధిరభిధీయతే || ౩౩ || అవిద్యావరణాపేతపూర్ణ
చైతన్యనిష్ఠయా | స్వాత్మానన్దామృతాస్వాదస్సమాధిరభిధీయతే || ౩౪ || దృష్టిష్టారౌపరిత్యజ్యదృశ్యబ్రహ్మాత్మనాస్థి
తిః | నిర్వికల్పాస్వసంవేద్యాసమాధిరభిధీయతే || ౩౫ || ద్రష్టుదర్శనదృశ్యానాంవికారాణాంవిలాపనాత్ | ద్రష్టుదర్శన
దృశ్యాప్తిస్సమాధిరభిధీయతే || ౩౬ || నాన్యత్పశ్యతియతాత్మానశ్రుణోతిచకించనస్వస్త్వాదన్యన్నజానాతిసమాధిరభి
యతే || ౩౭ || సర్వవేదాన్తతత్వార్థవేదినామృతామపి | సమాధ్యభ్యాసహీనానాన్నకైవల్యంకదాచన || ౩౮ || సమా
ధిరహితామర్త్యాస్తత్వార్థజ్ఞానిమానినః | జగత్ప్రతారణేదత్తానతేహంపరమాగతిః || ౩౯ || భగీరథాదయఃపూర్వేస
ర్వేరాజర్షయఃపరే | బ్రహ్మర్షయశ్చకాద్యాశ్చసమాధిమముమాశ్రితాః || ౪౦ || ఇన్ద్రాదయోష్టదిక్పాలాబ్రహ్మవిష్ణు
మహేశ్వరాః | తత్తదంశాశ్చముఖ్యాయేసమాధిమముమాశ్రితాః || ౪౧ || బాగీహ్మణాఃక్షత్రియావైశ్యాశ్శూద్రాస్తది
తరేపివా | యేకేచనపురాముక్తాస్సమాధిమముమాశ్రితాః || ౪౨ || బాలోన్మత్తపిశాచాదిచర్యావన్తోయతీశ్వరాః |
ప్రేతాజగరవచ్చాన్యేసమాధిమముమాశ్రితాః || ౪౩ || సమాధితత్పరానిత్యంలభన్తేపరమంసుఖం | సమాధివిముఖా
నిత్యంలభన్తేదుఃఖసంచయం || ౪౪ || సమాధిర్విదుషాంస్నానం సమాధిర్విదుషాంజపః | సమాధిర్విదుషాంయజ్ఞస్స
మాధిర్విదుషాంతపః || ౪౫ || తస్మాత్త్వమాదరేణేవసమాధిచ్ఛసమాధినా | అశ్రిత్యమారుతేశాన్తోనిషామశ్చస
దాభవ || ౪౬ || సమాధిలీనచిత్తస్యకోనన్యాధిపతేఃప్రభోః | విధిరస్థినిషేధోవాతతస్తస్త్విర్భయోభవ || ౪౭ ||
లభ్యాజశూకాన్యాయేనసమాధినిర్వికల్పకం | సర్వాణ్యాశ్రమకర్తాణిభక్త్యాదీనిచసన్త్యజ || ౪౮ || త్యక్త్వాకర్తా
ణ్యశాస్త్రేణసమాధౌచేత్ప్రవర్తసే | అభఃపతనమేవస్యాన్నిరాధారస్యమారుతే || ౪౯ || నిర్వికల్పసమాధ్యేకనిష్ఠ
స్యవరయోగినః | సురేన్ద్రేణప్రజేశేనమయావాకింకపిశ్వర || ౫౦ || అకర్తాత్మసమాధిస్థేకర్తృత్వంయస్తుశంకతే |
తస్యకర్తృత్వసంసారాన్నముక్తిః కల్పకోటిభిః || ౫౧ || సమాధ్యానస్తహీనస్య పరమాత్మవిదోపిమే | లోకరక్షణవృ
త్త్యాహిపరస్థఃఖమభూత్కపే || ౫౨ || అతస్సమాధిహీనస్యసర్వశాస్త్రవిదోపివా | నూనస్తుస్తరపవాయంభవదుఃఖవ
యోనిధిః || ౫౩ || తస్మాత్సమస్తశ్రుతిశీర్షబోధితంరుద్రాదిభిశ్శిష్టతమైరనుష్ఠితం | సంసారదుఃఖాఘపయోధిశోషణంస
మాధిమేకాన్తగతస్సమాచర || ౫౪ || పిథాయసర్వాణ్యపిచేద్విగ్రయాణ్యలంసమాధిమత్రాభినయన్తికేచన- బహిర్జన
స్త్వాన్నమనఃప్రతిష్ఠితస్తేహంయథాపూర్వభవప్రదర్శనాత్ || ౫౫ || అతస్సమాధింకురుశత్రుమర్దనప్రణవ్ప్రకామాదిగుణా
త్తనిశ్చలం | తేనైవలుప్తేషుసమస్తకర్తృసుకృచ్చిచ్ఛహనిర్మకదాపికాచన || * * * (౫౬)

—ఇతితత్త్వసారాయణఉపాసనాకాణ్డస్యద్వితీయపాదేసర్వవేదరహస్యార్థాను—

—శ్రీరామగీతాసూపనిషత్సుసమాధినిరూపణన్నామాప్తమోఽధ్యాయః—

—*హనుమాః*— శ్రీరామపరమాచార్యసంశయోమేమహానభువత్ | సమాధిరేవవిదుషాంస్నానాదీతియదీరితం || ౧ ||
స్నానాద్యాశ్రమధర్మాణాన్నిత్యానాంవిహితత్వతః | లోపేహీప్రత్యవాయస్సాన్యద్విదుషామపిచేహీనాం || ౨ || నైమి

త్రికత్వాభావేనకామ్యేతరతయాపిచ । తేషాన్మకార్యంబుప్తానాంప్రాయశ్చిత్తంకథింశ్చ ॥3॥ విహితాకరణాత్తస్య
దోషస్యయదిస్త్రితిః । బ్రహ్మహత్యాదిదోషాణాంఫలశాస్త్రాన్నిష్ఫలం॥౪॥ అకర్తృణాం ఫలాభావేకర్తృణాం
వికర్తృణాం । అపూర్వోత్తరజన్మిత్వాత్సేవ్యచ్ఛారోసృణాంభవేత్ ॥౫॥ సన్యాసినాస్తుశాస్త్రోక్తవర్తనైవాస్త్య
కర్మితా । గృహీణామస్యకర్మిత్వేనశాస్త్రంప్రతిభాతిమే॥౬॥ అనారంభోగృహస్థశ్చకార్యవాంశ్చైవభిక్షుకః । ఉభా
తానవిరాజేతేవిపరీతేనవర్తనా ॥ ౭ ॥ ఇత్యేవంప్రబలంశ్రోతంస్తార్థాన్ప్రతిపత్తివచః । శ్రుతమ్మయైవశిష్టేభ్యోనా
న్యధారఘనాయక ॥౮॥ *శ్రీరామః* అహూబుద్ధిమతాంశ్రేష్ఠభవతాసాధుశంకితం । అత్రముహ్యంనిసర్వేపివి
ద్వాంసంపదనాత్మజ ॥౯॥ వైఫల్యన్నకవిత్తేషాంకర్తృవికర్తృణాం । అన్యత్రవినియుక్తత్వాచ్చుత్త్యాతదరిబ
న్దుషు ॥౧౦॥ సమాధిపారవశ్యేనలుప్తత్వాన్నిత్యకర్తృణాం । నప్రత్యవాయగ్ధోపివిదుషాంముక్తజన్మనాం॥౧౧॥ అభి
మానవిహీనానాంసహధ్యానక్తచేతసాం । స్వేచ్ఛాచారోనషణ్డస్యవేశ్యాలౌల్యమివోద్భవేత్ ॥౧౨॥ శ్రుత్యాదివ్యభ్య
సంజ్ఞేతిస్వేచ్ఛాచారస్యవర్తతే । మన్యంతేకేచిదల్పజ్ఞా అమత్వైవార్థవాదతాం ॥ ౧౩ ॥ సమాధేర్మృత్తితస్యాపివిదు
షోలుప్తకర్తృణాః । ఆరంభాద్వైపరీత్యన్నతతాలోచితకర్తృణాం॥౧౪॥ అసమాహితచిత్తోయస్త్వనారంభేనకర్తృణాం ।
గృహస్వాశ్రమసంభ్రష్టస్సమూర్థోనవిరాజతే॥౧౫॥ శిష్టాస్తమేవాభిప్రేత్యజగదుస్తత్యవాదినః । తస్మాన్మదుక్తేష్వ
ద్భేషమాశంకిస్తాఃకదాచన॥౧౬॥ కర్తృనాశేయతఃకర్తృనాశోత్యాభ్యుపగమ్యతే । కర్తుస్సమాధానష్టత్వాన్నతదాక
ర్తృచోదనా॥౧౭॥ గ్రహీణోయతితుల్యత్వాదపితస్యామవస్థితా । సర్వకర్మవినిర్ముక్తస్సాత్త్వారామాన్నకర్మితా॥౧౮॥ తు
ర్యాశ్రమంవినాస్యాచ్ఛేత్సమాధి శోభితింవినా । సర్వకర్మపరిత్యాగే ప్యస్యహానిర్నకాచన ॥౧౯॥ తుర్యాశ్రమేపిక
ర్మాణిశూన్యాస్తథితిచేచ్ఛగ్రీణ । ఆదావస్తేచసన్త్యాగోమధ్యేతూక్తాన్యశక్తితః॥౨౦॥ తస్మాన్నకర్మసాహిత్యముఖ్యం
సన్యాసినామృతం । గ్రహస్తేఃప్రార్థనానత్వాద్దణ్డాదిగ్రహణస్యచ॥౨౧॥ అసమాహితచిత్తోపిబ్రహ్మచారీగ్రహీవసి । య
తిశాస్త్రవిచారేషుకుర్మ్యుకర్మాణిసంగ్రహేత్ ॥౨౨॥ కర్తృణాంసంగ్రహానామనమానసికతోచ్యతే । మన్తాగ్రహణీక్ర
యాల్పశ్యమాపన్నానాంయథావిధిః॥౨౩॥ ఏకాన్తమననాత్మీవాద్భ్రష్టాకవిషయాత్పవ్యయం । యస్యేన్దిరియాణిసర్వా
ణిభాన్దినంతీనవృత్తివత్ ॥౨౪॥ తస్యాపికర్తృలోపేషుప్రత్యవాయోనవిద్యతే । కిమువక్తవ్యమన్యస్యసమాధాలీనచేతనః ।
మహామాణాః ॥ఏవంయదిరఘుశ్రేష్ఠసర్వేషాంప్రాణినాంభృశం । సుప్తాప్రళీనచిత్తత్వాత్కర్మలోఽపైర్నదూషణం॥౨౫॥
మహతాన్దర్శనేప్రాప్తేనమస్తనియమైరలం । ఇత్యస్యచార్థవాదత్వంహీయతేసర్వసమ్మతం॥౨౬॥ శ్రీరామః॥ సుప్తాస
ర్వవికారాణాంసత్వాద్భీజాత్తనాభృశం - ప్రలీనచిత్తతానాస్తీసామాన్యాత్తూపచర్యతే-౨౭- అతస్సుషుప్తాల్పజ్ఞేషు
కర్మసుప్రత్యవాయభావో - ప్రాయశ్చిత్తానికుర్యాత్సహ్యానాత్తజ్ఞోయథావిధి - ౨౯ - మహతాన్దర్శనజ్ఞాత్రబ్ర
హ్మశ్రవణకారణం - నార్థవాదపదంగచ్ఛేత్తదన్యత్సర్వసమ్మతం - ౩౦ - నిర్దానియమశాస్త్రైస్యబలీయస్త్యాన్నకేన
చిత్ - కార్యాబ్రహ్మత్వవిజ్ఞానవిహీనేనకదాచన - ౩౧ - విదుషామపిసంసిద్ధంవ్యవహారదశాసుయత్ - కోవా
నియమశాస్త్రం తద్బాధయేద్బుద్ధిపూర్వకం - ౩౨ - విద్యోత్కర్షబలాదత్రప్రాతిలోమ్యంయదుచ్యతే - వి
ధిశాస్త్రాసురోధ్యేతన్నవ్యం నాన్యథాకపే - ౩౩ - వర్ణాశ్రమవ్యవస్థేయం పూర్వైః పూర్వతరైః కృతా-
నర్వలోకేశ్వరేణాపినయామ్యాదహినాస్వయం - ౩౪ - స్వస్వవర్ణాశ్రమాచారైః ప్రీణయకపరమేశ్వరం - క్రమేణ
యానిప్రదుషోమామకంపదముత్తమం - ౩౫ - వర్ణాశ్రమాచారహీనం వేదాంతానపునస్త్యపి । మహాన్తోగురవశ్చా
పిష్యంగృహ్యన్తినైవతం-౩౬- విదుషోపిసుఖంభూరివర్ణాశ్రమనిబద్ధనే- స్వేచ్ఛాచారాద్యహేతుత్వాత్ప్రభవేన్నాత్రసం
శయః - ౩౭- వర్ణాశ్రమాచారబద్ధోనబద్ధోమోక్షకాంక్షిణాం- భయావహాన్యధర్మాణామాచారోబద్ధఇష్యతే-౩౮

యస్యవర్ణాశ్రమాచారేశ్రద్ధాతీవప్రవర్తతే - సకర్మప్రవరోవిదావనపిషద్వత్ప్రమాపుయల్ - 35 - భక్తగ్రీసాయథా
యోషిశ్చరమంసుఖమశ్నుతే - స్వైరిణీచపరస్తుఃఖముభయోరపిలోకయోః - 36 - ఏవంవర్ణాశ్రమాధీనవిహితమున్న
కంసుఖం - పాప్రయూదితరోదుఃఖంనాత్రసందేహకారణం - 37 - చక్షాశస్యాపివిప్రత్వం ప్రాయశ్చిత్తేనసంభ
వేత్ - వర్ణాశ్రమపరిభ్రష్టః పాప్రయశ్చిత్తీనకశ్చన - 38 - భక్తిజ్ఞానవిరక్త్యాదిపాదపస్యాభవన్నమీ - వర్ణా
శ్రమసమాచారాయన్నులానితాంస్త్యజేత్ - 39 - నిర్మూలఃపాదబోంభోభిస్సంసిక్తోపియథాఫలం - జనయేన్నా
శ్రమాచారహీనోభక్త్యాదిరాశితైః - 40 - నైతేనసర్వవేదానప్రసిద్ధస్యాస్తీదుషణం । అతివర్ణాశ్రమిత్వస్యస్యా
న్యాచారవివర్జనాత్ ॥ 41 ॥ స్వాచారానితరాచారానపిహిత్యానిరవరంనిశ్చేష్టోయోభవద్వోగీసోతివర్ణాశ్రమిభ
వేత్ ॥ 42 ॥ యస్సాచారానిహత్యక్త్యాపరాచారాన్సమాశ్రయేత్ । సస్వేచ్ఛాచారనిరతోభ్రష్టవర్ణాశ్రమిమతః ॥ 43 ॥
శాన్తిదాన్యాదయోధర్మఃపరస్వైవయతేశ్చుతాః । తథాపిసోత్తమత్వాత్తేపరేషాంస్యర్థయావహః ॥ 44 ॥ అ
గ్నిహోతాదికర్మాణిశూద్రస్యాపితథేతచేత్ । నాభ్యంతరేణబాహ్యస్యసాదృశ్యానుపపత్తితః ॥ 45 ॥ అరూపనప్త
చిత్తాసుర్భవాన్యావన్తసాకపేవిదేహముక్తిన్నప్రాప్తవద్వర్ణాశ్రమిభవ ॥ 46 ॥ లభ్యాదేహాన్వాతజేచ్ఛానురూపాన్
శ్రాతస్తార్తాశేషధర్మాంశ్చనిత్యాకృత్యానిత్యంసంగహీనోర్పయాశుత్వామేషోహమోక్షయిష్యామిశోకాత్ ॥ 47 ॥
శౌదాసీన్యమ్మృతృధాఃకింబిదత్రస్వాచారేషుత్వమ్ముముత్సుర్యతోసియత్సాన్వరాజ్యంసాప్తశ్రమాచారమూలంవ్యగోని
త్యంతేషునిష్ఠాంకురుష్య ॥ * * * * * (48)

—ఇతితత్త్వసారాయణ ఉపాసనాకాండస్య ద్వితీయపాదేసర్వవేదరహస్యాధాను—

—శ్రీరామగీతాసూపనిషత్సువర్ణాశ్రమవ్యవస్థాపనన్నాచారసమోధ్యాయః—

హనూమాన్ * నమస్తేజానకీకాన్తభక్తవత్సలరాఘవ! త్వత్సవ్యోమేషరాధోయంయన్తయాయాసితోస్యఽహమ్ - 1
శ్రోతవ్యాంశాఃపునశ్చాత్రవర్తంతేబహవోమమ । తథాపిపశ్యాచ్చోప్యామిప్రతీత్యైవసరంక్రమాత్ ॥ 2 ॥ శ్రీరామః ॥
కపేత్సమిగితజ్ఞోపిముగ్ధఏవాసిసాంప్రతం - ఏవంబ్రవీషిమాంతత్వకథనాత్యుత్సుకంయతః ॥ 3 ॥ మిథ్యావ్యాహరణా
యాసలేశహీనస్యమేధురా . వాగ్మృత్యయఃప్రవర్ధస్తేస్యానన్దామృతపూరితాః ॥ 4 ॥ తస్మాత్త్వమ్మారుతేవ్యగ్రంపరత
త్వావబోధనే . మామశేషాన్యథాకామంపుష్టవ్యాకృచ్ఛనిర్చయం ॥ 5 ॥ హనూమాన్ ॥ భగవన్ సజ్జితాగామి
ప్రాగ్రబ్ధాఖ్యానిచప్రభో - కర్మాణిత్రివిధాన్యాహుర్మహంతోరఘునందన ॥ 6 ॥ తేషుకేచిద్భుధాబోధాన్నాశంసభ్యతకర్త
ణాం - ఆహుర్భోగంవిదైవాశుసుఖదుఃఖాత్మకంఫలం ॥ 7 ॥ ఆగామిపుణ్యపాపానాంపశ్చాదకరణాత్పరం । అశ్లేషమేవ
విద్యద్భిఃప్రాహుర్వేదాన్తపారగాః ॥ 8 ॥ భోగంవినానవాశోస్తివిద్యత్పరబ్ధకర్తణాం - హస్తముక్తేషువత్సోచు
రితితత్త్వవిచక్షణాః ॥ 9 ॥ అన్యేతుభోగాదాద్యానాం ద్వితీయానాంతతఃపరం - తృతీయానాం వినాశశ్చాన్లేషం
భోగంవినాక్షయం ॥ 10 ॥ ఏవంవిద్యత్తమప్రోక్తపక్షయోరుభయోరపి - ఏకమ్ముఖ్యంవినిశ్చిత్త్యప్రసిదమమరా
ఘవ ॥ 11 ॥ శ్రీరామః ॥ సాధుసృష్టంమహాప్రాజ్ఞహనూమన్ప్రశ్నకోవిద - అవశ్యజ్ఞేయఏవాయంప్రశ్నోవిద్యత్తమై
రపి ॥ 12 ॥ గాణోయఃపక్షయోరాద్యస్త్యయావిద్యన్తుఖాచ్ఛుశ్రీతః - ద్వితీయోయస్తుముఖ్యస్యాద్విద్యత్తమముఖా
చ్ఛుశ్రీతః ॥ 13 ॥ జీవన్ముక్త్యవధిస్తత్ప్రవిచారోయేషువిద్యతే - తేషాన్తతంహిభూర్వోక్తమన్తప్రీతికరంభవేత్ - 14
విదేహముక్తిపర్యన్తవిచారోయేషువిద్యతే - పశ్చాదుక్తమృతస్తేషాముక్తమప్రీతిదంభవేత్ ॥ 15 ॥ ఆద్యేవిరోధాబ
హవస్సన్తసమ్యగ్నిరూపితే - శబ్దతేషుహ్యభుక్తేషుప్రబోధోత్పత్త్యసంభవః ॥ 16 ॥ ఆదాపుత్పద్యమానస్యా
జ్ఞానస్యావీర్యవత్తయా - శక్తిర్నాశయితున్నశ్యాద్విర్యవత్సజ్జితప్రజం ॥ 17 ॥ భోగేనైవవినాశశ్చేత్పాప్రయశ్చి

త్తవచోవృథా - ఇతిచేన్నోపపాపానాం ప్రాయశ్చిత్తక్షయిత్వతః || ౧౮ || మహతాం బ్రహ్మహత్యాదిపాపానా
మస్తితద్వద - ఇతిచేన్నార్థవాదత్వాత్ఫలశబ్దోన్యథావృథా || ౧౯ || అవశ్యమనుభోక్తవ్యంకృతంకర్మశుభాశుభం-
నాభుక్తంక్షీయతేకర్మకల్పకోటిశతైరపి || ౨౦ || ఇత్యేవమాదిస్తరణంపూర్వపక్షేవిరుద్ధ్యతే - బ్రహ్మేశ్వరగురూణా
ఘవైషమ్యంసంప్రసజ్యతే || ౨౧ || ఫలశబ్దోర్థవానాస్తామప్రాయశ్చిత్తిమన్వయం - ఇతిచేద్బోధనాశ్యత్వం ప్రసిద్ధం
కర్మణాంవృథా || ౨౨ || యదైషీకాతూలమగ్నావితిశుత్యాద్యకర్మణాం-విషయత్వేకథస్తత్రభోగవారేతిచేచ్ఛుః||
ఉపపాపానిబోధాగ్నిర్భస్తసాత్కురుతేథవా - ప్రారబ్ధానీతివిద్ధిత్వం నాన్యథాకపిపుంగవ || ౨౩ || మహాపాపాని
పుణ్యానిసకామానిఽభోగతః . యదానశ్యస్త్యశేషాణితాద్రూప్యాత్సజ్జితానిహి || ౨౪ || అత్రైవతత్కృతేదే
హేనిషామానీతరాణిచ - పుణ్యానిశ్రవణాద్యైస్తజ్జ్ఞానముత్పాదయన్తివై || ౨౫ || ప్రబలైఃప్రతిబద్ధానిపుణ్యాపాపాని
జాగ్రతి - దుర్బలానిఫలంపశ్యత్స్వప్నేవాదదతిస్వయం || ౨౬ || యస్తవస్థాత్రయంహిత్యాస్వాత్తా రామోనిశంభ
వేత్ - తద్జ్ఞానస్యబలీయస్తావత్కర్మాణివిఫలానివై || ౨౭ || ప్రారబ్ధసిద్ధ్యతితదాయదాదేహత్తనాస్థితిః - దేహత్త
భావోనైవేష్ట్యఃప్రారబ్ధస్త్యజ్యతామతః || ౨౮ || సజ్జితానిబలిషానిప్రారబ్ధాన్యబలానితు - ఆద్యత్వేనాన్తిమత్వేన
తదసత్పూర్వసంమతం || ౩౦ || హనూమాన్ || భగవత్కరఘశార్దులవినియోగస్తుకర్మణాం - సాధుశేవత్వయాప్రో
క్తస్తథాప్య న్యోస్తిసంశయః || ౩౧ || సుహృద్విషన్తా విమషఃపుణ్య పాపేత్రగచ్ఛతః - ఇతిశ్రోతోయ మర్థస్తు
విరుద్ధఃపక్ష యోర్ద్వయోః || ౩౨ || భోగతోజ్ఞాన తత్రైవ పాంసజ్జితారబ్ధకర్మణాం - వినా శేకథమన్య త్రవి
నియోగోరిమిత్రయోః || ౩౩ || —శ్రీరామః— లోకసం గ్రహబుద్ధ్యేవ సమ్యక్జ్ఞానోద యాత్పురా - పశ్య
చ్ఛక్రియ మాణాని యానినైమిత్తి కానితు - ౩౪ - తాన్యాత్తాను పశుక్త త్వాదనష్టత్వాచ్ఛబోధతః | పుణ్య
కర్మాణిసుహృదఃప్రయాన్తికపిపుంగవ || ౩౫ || లోకసంగ్రహధీహీనైర్విద్వద్భిరకృతానిచ - నైమిత్తికానికర్మాణి
యానికామ్యానిచాభవన్ || ౩౬ || తానిచానుపధుక్తత్వాదనష్టత్వాచ్ఛబోధతః | పాపకర్మాణ్యుహృద స్తేషాంయా
న్తిసురుత్సుత || ౩౭ || నైతానిపుణ్యాపాపానిసజ్జితాన్తగ్తానిచ-నారబ్ధాన్తగ్తానిస్యర్వాగామినిప్రథక్త్వతః || ౩౮ ||
పరోక్షజ్ఞానినత్రైవేపుణ్యాపాపేరిమిత్రయోః- అర్థమార్గేప్రయాణేన ప్రయాతఇతిగమ్యతే || ౩౯ || ఏతాభ్యాంసా
ధ్వసాధుభ్యాంకర్మభ్యాంపరమాత్మవేత్ - నలిష్యతేపరాధ త్వాత్పద్మపత్రమివాంభసా || ౪౦ || ప్రాక్ప్రబాధాత్కృ
తాన్యత్రనిత్యకర్మాణ్యథాపిచ- ప్రబోధస్యచమోక్షస్యసహకారీణిమారుతే || ౪౧ || హనూమాన్ || ప్రబోధసహకారి
త్వముచితంనిత్యకర్మణాం- నమోక్షసహకారీత్వంశ్రీయతేరాఘవక్వచిత్ || ౪౨ || కావదాహేన్న పాకేచస్వత
వ్రోగ్నిగృథాభవేత్-కర్మక్షయేపిముక్తాచప్రబోధోహితభాభవేత్ || ౪౩ || బోధస్సప్రతి బద్ధశ్చేత్కర్తాపేయోపప
ద్యతే - అత్రసిష్టత్రివిధస్యత దపేక్షాకథం విభో || ౪౪ || సజ్జితదపికర్తవ్యం సమ్యక్జ్ఞానోద యాత్పురం - ఇతిచేదా
న్తసిద్ధార్థేవ్యభిచారఃకథంభవేత్ || ౪౫- శ్రీరామః || అరూపనాశాసంసిద్ధేస్సమ్యక్జ్ఞానేద్ధి యాన్యాను - ప్రవర్త
స్తేబహిస్సాన్విధేష్వజ్ఞానానుతసర్వతః || ౪౬ || స్వేచ్ఛావిహారసిద్ధ్యర్థం విదావంస్తానీద్ధి యాన్యాలం - వర్ణాశ్రమోచితై
ర్ధర్మకామార్థైరుపలాభయేత్ || ౪౭ || అరూపనాశోనైవేషాంయావజ్ఞాతస్సమాధిభిః - తావన్నిత్యానికర్మాణిప్రబోధో
పేక్షతేభ్యశం || ౪౮- అతోసకిచ్చితరవ్యంనిత్యకర్మేతరద్భుతైః - ఇతిత్వంవిద్ధివేదాన్తవాణీమవ్యభిచారిణీం || ౪౯- ఇ
ద్ధి యాణాంవిచరతాంవిషయేషుస్వభావతః | లాభ సేవ్యత్వమన్త్రేయస్సాన్విశ్రమోచితకర్మభిః-౫౦-కాయకంవాచి
కంకర్మ యదిమానసికంక్రమాత్ - సంస్కర్యేతప్రబోధేనవిమషస్సాత్వలంక్రియా- ౫౧-అరూపనష్టచిత్తానుకరణస్సవి

దుత్తమః- ఆభ్యాంవిధినిషేధాభ్యాన్నబాధ్యేతకదాచన -౫౨- స్వల్పపారభభోగేచ్ఛావర్తతేవిదుషోయది అవశ్యం
సావశ్యమాచారవిధినిషేధా-౫౩-అవధార్యమదుక్తాన్తనన్యేవంపునశ్చమాం । పుష్టవ్యాకపరిపుష్టతస్మాశం
శిష్టాఃకపీశ్వర॥ * * * * * (౫౪)

—ఇతితత్వసారాయణఉపాసనాకాండస్యద్వితీయపాదేసర్వవేదరహస్యాధాను—

—శ్రీరామగీతానూ పనిషత్సుకర్తృవిభాగయోగోనామదశమోధ్యాయః—

—*హనూమా*— గురూణాంబుగురోశ్రీమనామ్రచన్ద్రదయానిధే . కింవత్సేభక్తవాత్సల్యం తవవాచామగో
చరం ॥౧॥ యన్తామపారసంసార సాగరేమగ్నమీదృశం - ఉత్తారయితుమత్యంతం బద్ధశ్రద్ధోసిసాదరం - ౨ -
సత్వంరజస్తమశ్చైతిప్రసిద్ధంహిగుణత్రయం - కర్మణస్సన్దిభక్తాశ్చజ్ఞానినోయోగినస్తథా ॥౩॥ తేహాశ్చతుర్థాం స
త్వాదిగుణైర్భేదేనసంస్థితం - ఫలశ్చవిస్తరేణైవమమబ్రూహిరఘూత్తమ ॥౪॥ శ్రీరామః॥ సాత్వికాఃకర్మణో లోకే
శ్రుతిస్త్పత్యుక్తకర్మణః - నిత్యైరసంగమాంవిష్ణుంప్రీతయన్తిజనార్దనం ॥౫॥ తేక్రమేణైవసం శుద్ధవీతా వేదాన్తవర్త
నా - మామేష్యన్తిచిదానన్దంపరమాత్మానమవ్యయం॥౬॥ అన్యేతురాజసాస్సర్వ క్రమాశ్చౌత్తానికర్మణః - ఇన్ద్రాది
దేవతాప్రీత్యైజ్ఞాదీన్యాచరన్తివై ॥౭॥ తేభుక్త్యాభోగమతులంస్వర్గలోకేనురైస్సహ - క్షీణేపుణ్యశ్శుభం లోక మావ
ర్తనేపునర్దుష్టం -౮- యేచాన్యేతామసాఃకామ్యకర్తృకనిరతాభృశం - కుటుంబపోషణేనక్తావితైఃకర్తృర్జితైస్సహ
తేయాన్తినరకంఘోరంచిత్రగుప్తాదిరక్షితం - తతఃప్రత్యవరోహన్తిశ్వాదియోని మధోముఖాః ॥౧౦॥ యేచాన్యే
సాత్వికాభక్తాశ్శంఖచక్రగదాధరం । ధ్యానాదిభిర్భజన్తేమాన్నిషాగమాశ్చౌత్తానికర్మణః ॥౧౧॥ మల్లోకంపార్షదైర్మీ
తామత్తోలభాత్తవేదనాః- మయాసహేపతేయాన్తిమమతత్పరమంపదం॥౧౨॥ యేన్యేచరాజసాభక్తాబహుశిష్య
సమన్వితాః । భజన్తేమాంహరింబాహ్యైఃప్రతీకేష్వర్చనాదిభిః ॥౧౩॥ మత్సాలోక్యశ్చతేగత్వాభోగాబ్రహ్మదిదు
ర్లభాత్ ॥ భుక్త్యాపునశ్చజాయన్తేవిశుద్ధబ్రాహ్మణాన్వయే ॥౧౪॥ యేచాన్యేతామసాభక్తాభక్తవేషేస్సమన్వితాః ।
శౌత్తాచారవిహీనాశ్చవిత్రాద్యర్థంభజన్తిమాం ॥౧౫॥ తేచాత్రపామరైస్తుల్యాగత్యైవనరకంపునః । శ్వాదిజన్తప్రప
ద్యన్తేహ్యన్తఃప్రచ్ఛన్నపాపతః ॥౧౬॥ జ్ఞానినసాత్వికాయేస్యైవైవరాగ్యాదివిభూషితాః-బ్రహ్మైక్యమననేనిష్ఠాస్సవి
శ్రమాచారభాసురాః॥౧౭॥ యతయోగ్యహిణోవాన్యేతేమల్లోకంసుదుర్లభం । ప్రాప్యచాన్తేమయాసాకంయాన్తిత
న్తత్పదంపరం॥౧౮॥ జ్ఞానినోరాజసాయేన్యేఘంసారాసక్తచేతసః । శిష్టేఃపరిపూతాశ్చౌత్తాన్తర్వర్థకాకదా
చన ॥౧౯॥ తేపిభుక్త్యామహాభోగామల్లోకేపునరత్రన । జాతాస్సవ్యోవిమువ్యన్తేపూర్వపాసనయాన్వితాః ॥౨౦॥
జ్ఞానినస్తామసాయేన్యేవిషయాపక్తమానసాః । శూద్రాదీనాంబువేదార్థంకథయన్త్యర్థలబ్ధయే ॥౨౧॥ తేచభుక్త్యామ
హాఘోరంరౌరవన్నరకస్తతః । శ్వాదిజన్తప్రపద్యన్తేవేదసన్తూషణాభ్యుశం -౨౨- యోగినసాత్వికాయేస్యైర్నిదిధ్యా
సనతత్పరాః । అపరోక్షాత్తలాభేనప్రసన్నావిగతస్పృహః ॥౨౩॥ ప్రారబ్ధదేహపాతేతేవినోతాగ్రన్త్యాదికమ్మమ । స
ర్వవేదాన్తసంసిద్ధంయాన్తితత్పరమంపదం ॥౨౪॥ యోగినోరాజసాయేన్యేసదసిద్ధాననిష్ఠయా । మనోనాశాదిహీనా
శ్చద్వేయవ్యాకులమానసాః ॥౨౫॥ అనుభూయోత్కటస్థఃఖమిహపాగ్రరబ్ధశ్చతే । దేహదముష్టాదుత్కామ్యయా
న్తిమేపరమంపదం ॥౨౬॥ యోగినస్తామసాయేన్యేబ్రహ్మధ్యానేష్వనాదరాః । అభానావరణాకాన్తాలణేమాదిరతాశ
యాః ॥౨౭॥ దురాచారాప్రసక్తేస్తేమల్లోకేపరమంసుఖం । అనుభూయంతోభూమామాంయాన్త్యేకేనజన్తనా ॥౨౮॥ కా
త్యకారణభేదేనవికృతావికృతాత్మనా । విజ్ఞేయాష్టద్విధాఃపాగ్రజైస్త్రయస్సత్వాదయోగుణాః ॥౨౯॥ తేషుకార్యక్రిగుణసం

పన్నయోగిన స్త్రీయః | కారణత్రిగుణోపేతాజీవన్ముక్తాస్త్రీయః | క్రమాత్ | 30 | మేచోక్తాః కర్మణోభావ్యానిసో
 నవమారుతేత్రివృత్తగుణోపేతాస్తేవిజ్ఞేయవిలక్షణాః | 31 | యథాత్రివృత్తావిశ్వవైజనవైజ్ఞానాః | జీ
 వానవవిధాః ప్రోక్తా అవిద్యాకార్యరూపిణః | 32 | యథాచక్రవిష్టిశాస్త్రసిద్ధాస్తేత్రివృత్తతః | ఈశానవవిధాః
 ప్రోక్తా మాయాకార్యకరూపిణః | 33 | తథాగుణైస్సత్వరజస్తమోభిభృత్ప్రవృత్తతైః | స్వకార్యరూపైస్సంయు
 క్తాః కర్మాద్యాశ్చనవేరితాః | 34 | అజామన్రోదితాశ్చక్రిశ్చిన్నయావ్రకృతిస్తథా | త్రిపాత్రత్వామృతభోక్తమత్ర
 బీజగుణత్రయం | 35 | కైశ్చిద్గుణత్రయస్యాస్యమాయాకార్యత్వముచ్యతే | అవిద్యాకార్యతాచైతత్తద్బీజత్వాదసంగ
 తః | 36 | కార్యకారణరూపేభ్యష్టద్విధేభ్యః పాతరే | త్రివృత్తగుణాః ప్రోక్తాస్తే హేయాస్తుముముక్షుభిః | 37 ||
 గుణసామాన్యబుద్ధ్యాత్రాలభకార్యగుణా అపి | ఉదాసతేబీజగుణానపి తేజ్ఞానవచ్ఛుకాః | 38 | సచ్చిదానందరూపాం
 స్తాన్తద్గుణాన్ప్రీంశ్చమారుతే | బ్రహ్మమరేశప్రముఖా అపినిత్యముపాసతే | 39 | తస్మాత్త్వమాదర్శణమద్వాక్యేషు కపి
 శ్వర | ఉపాస్వజీవన్ముక్త్యర్థం కారణమద్గుణత్రయం | 40 | గుణా ఇమేస్త్రిగుణశబ్దభావోపన్యత్ర సత్తేగుణశబ్దభావః |
 అన్యత్వితోనిష్పత్తియోగికస్తద్గుణగుణాభ్యాపదమారమాసీత్ || ౪౧ - తస్మాద్గుణైరేవగుణాన్విహాయసుమేరువత్సుస్థి
 రబోధనిష్ఠః | ఉపాశ్రయత్వంత్రిగుణాన్గ్రహేణసమాధిభిర్భృశదగ్ధలంక || * * * (౪౨

— ఇతి తత్వసారాయణ ఉపాసనాకాండస్యద్వితీయపాదే సర్వవేదరహస్యాధ్యాయ —

— శ్రీరామగీతాసూపనిషత్సుగుణత్రయవిభాగయోగోనామైకాదశోధ్యాయః —

* హనూమాన్ * రామచంద్రగ్రదయాస్థింధోవిశ్వరూపంతవాద్భుతం | శోభితుమిచ్ఛామి దాసోహంజానకీపాగ్నివల్లభ || ౧
 * శ్రీరామః * హనూమంచ్చుగ్రిణవత్సౌమివిశ్వరూపం మమాద్భుతం దర్శయిష్యసి భీమాయయత్త్వమేవకపిశ్వర | ౨ | వా
 చామగోచరమథాపివమత్స్వరూపం ప్రేక్షావశీకృతమతిస్త్యయితత్ప్రవక్ష్యే | మాయావిలాసపరికల్పితచిత్రగాత్రం
 శోభితవ్యమేవభవతానతుగచ్ఛభీతిం | 3 - * హనూమాన్ * స్వామిన్ సకృచ్ఛగ్రహమాత్రసమస్తభీతిద్వంసప్రవీణబహు
 మంగళదివ్యగాత్రే | తే సర్వదాప్యభయవాదిముఖారవిన్దాదద్యశ్రుతేమమకథంభయముద్భవేద్వా | ౪ - * శ్రీరామః *
 మైవంకపేవదవిధీస్తముఖాస్సురాస్తేశుశ్వాన్తవభయమాప్నుయురప్యహూయత్ | స్తృత్యామమాపిపుళకాతతపి
 వదేహస్సంప్రత్యవాప్యతిభవానపి తేనమూర్ఛం - ౫ - యత్సర్వతోవిపులదుర్గ్రహపాణిపాదం యత్సర్వతోక్షిముఖనా
 సికమస్తకశ్చ | యత్సర్వతశ్చగ్రహకణ్డఘజోరునాభిజానూరుతద్భగవాదఖడ్గవపుస్తరత్వం - ౬ - తన్నాసికాబిలమ
 వాప్యచతుర్దశైతాన్యుచ్ఛ్వాసతోమశకవద్భువనానితస్మాత్ - నిశ్వాసతశ్చవిరళానిపునఃపునరైవనిర్యాన్తిమర్కటబ
 హిః క్వచిదేవచేహే - ౭ - బ్రహ్మణ్డకోటయతస్తతపివకేశేవ్యాప్తేక్షచిన్తమతుసంశయతాస్తిభావాః | లగ్నాభవ
 స్తిపరమాణుసమానరూపాశ్శాఖోపశాఖవటశాఖినిబీజవత్తాః - ౮ - సుధాలానియత్తద్వదనానికానిచిద్ద్విణిహృస్వాణు
 తరాణికానిచిత్ | పాదాదయశ్చైవమతఃప్రసాదితైస్తద్దర్శనీయంఘవిధీరమానసైః - ౯ - యస్యైవగణ్డూషపయాంసి
 సాగరాస్సప్తాపినాసామలవత్సరిద్వరాః | షెర్వాదయః కర్ణమలానిపర్వతాశ్చక్రః పుమాన్కోస్త్యభయస్తదీక్షణే - ౧౦ -
 ఖిద్యోతవద్యత్రభవన్తిభాస్కరామాధ్యగ్నినాలప్యతిదుర్విభావనాః | ఘోరాటహసత్రుటితాన్డభిత్తికంవక్ష్యేకథస్తన్త
 మహాపవైభవం - ౧౧ - దంష్ట్రాకరాశానసపుష్పదర్శనాచ్ఛితైః కృతాన్తైర్చహుభిః పలాయితం - ౧౨ - నవ్యదేశాన్తరతేశ
 హానితోయతైగ్రసముర్భితమద్భుతేస్వయం - ౧౩ - ఇన్ద్రాగ్నిశ్చయద్భగ్నసహస్రలోచనాః పతన్తియతైగ్రమరుదన్తిచాధి
 కం | స్వేషాంవినిస్తన్తిచనిర్నిమేషతాంభవన్త్యచేష్టాబతముగ్ధచేతసః - ౧౪ - యన్నాభిపద్మేషుబ్రహ్మత్రమాలపిస్థిరా
 రుజోవద్భుహవశ్చతుర్ముఖాః - చణ్డోట్టహాసత్రుటితాలుతన్త్యహూమృగాః పవేః పర్వతకన్దరేష్వివ | ౧౫ | సంవర్తకాలా

ద్భృతపావకాభక్తిస్తద్ధాతరూపంగమితాయతోచిరాత్-అమధ్య మాద్యస్తవిహీనమద్భృతంవిచిత్తయత్వం పవనాత్తజ
స్వతః -౧౫- హేమాద్రివద్భృతిక దాచనస్వయమైనాక వద్యచ్చక దాచనస్ఫుటం । హేమాద్రివద్వర్ణవరైఃక దాచనస్వే
రంచిచితై గ్రిర్నిపుణంవిభావయ ॥ ౧౬ ॥ శేభేవ శేషోపియదంఘ్రిషంక జేయ తే-శ గంఘ్రియమణిర్యథాసితః-విభాతిత
తుండలితార్కచన్ద్ర కంస్వాస్తర్చహిర్వాస్య ప్రమఖణ్డదేహికం । ౧౭-బ్రహ్మభవత్తత్రమిదంయదోదనోయస్యైవమృ
త్యుర్తృదుశోపసేచనం । అదృష్టదృష్టమృహపమశ్రుతశ్రుతంకప తాదృగితిహతర్క-యేత్ ॥ ౧౮ ॥ ఏవంబుగితిసీతేశేహ
నూమాన్వారు తాత్పర్యః । భావయామాసపేగేనతమాప్రమీలితేక్షణః । ౧౯ ॥ తతస్తద్భావనావేగాద్ధావనంకుర్వాభయం
కరం । శిథిలాంగస్వయంభూమామూర్చాకాంతఃపపాతహః ॥ ౨౦ ॥ శ్రీరామశ్చతమాలోక్యముహూర్తంసస్మితంతతః
నిజాభ్యాంపాణిపద్మాభ్యాముత్థాప్యాత్యాదరేణచ ॥ ౨౧ ॥ అద్భిస్సుశీతతైర్నన్దేర్దివ్యవ్యజనమారుతైః । స్వయమా
శ్వాసయామాసతస్యాసంక్షోదయంప్రభుః ॥ ౨౨ ॥ సజాష్టగద్గదంపశ్చల్లబ్ధసంజ్ఞేమరుత్సుతే । పునశ్చవర్ణయామాస
విశ్వరూపంరఘూద్వహః ॥ ౨౩ ॥ తదాకర్ణ్యాజ్జనానూనుశ్శ్రీరామచరణద్వయం । హస్తాభ్యాం దృఢమాలంబ్యస్తబ్ధ కణ్ఠ
ఉవాచహ ॥ ౨౪ ॥ హనూమాన్ ॥ అహంవిచిత్రంభగవత్ దయానిధేత్వద్విశ్వరూపస్య దురూహవైభవం । తద్వర్ణ
నాద్వాచమథోపసంహరన్తాంపాహ్యాధీరంవచనాన్తైర్గురో ॥ ౨౫ ॥ రూపంహితేమత్తన్మతిగోచరమ్మహత్పదాక్వ
చితగర్వతిమేశయాక్వచిత్ । అంగానిచాన్యానితథేవనిర్దయంససహ్యమేతత్క్షణమప్యహంమయా ॥ ౨౬ ॥ మ
త్పాగ్రిణసాథస్తవమనస్తవైభవస్సర్వాత్మకఃకోష్యసిసర్వశక్తికః । యద్దుర్బలానామపిదుర్బలాభంహంపాహికా
ర్యూరసార్ద్రగ్రీవీక్షణాత్ ॥ ౨౭ ॥ కావాగతిర్వైభవదంఘ్రిషంకజద్వయావలంబంవిధిదుర్లభంవినా । యత్పుణ్డరీకాక్షభ
వామిదుర్మతికపిశ్చహీనోభువిలక్ష్మణగ్రజ ॥ ౨౮ ॥ మాయాన్తర్వదీయాంరఘునాథదుస్తరానేనామజానన్నహమేష
మోహితః । మేనేపురాధీరతరత్వమాత్మనోగురోపరాధస్తమముంక్షమస్యమే ॥ ౨౯ ॥ త్వద్విశ్వరూపస్ఫురణం వినా
ప్యదఃప్రకృష్టపాపాఘనికృత్తనక్షమం । త్వన్నిర్గుణాత్పాధిగతోమయేతియస్తజ్ఞాపరాధంభగవత్క్షమస్యమే ॥ ౩౦ ॥
మాయామయత్వాత్సగుణస్యపూర్ణతానైవోపపన్నేతి మయాహినిశ్చితం । అస్తర్చహిస్సృపురుషోత్తమప్రభోత
జ్ఞాపరాధంకృపయాక్షమస్యమే ॥ ౩౧ ॥ శ్రీజానకీలాల్యమపారమన్వహందృష్ట్వాత్వయాశేష్యవిశేషబుద్ధయః । మమా
భవంస్తవస్తహిమవిచిత్తనాస్తహంపరాధస్తమహంక్షమస్యమే ॥ ౩౨ ॥ ఏవంహనూమతిప్రాజ్ఞేబ్రువతిస్వరసంవచః
సబాష్టాసరోమాజ్ఞాంసకంపజ్ఞానగద్గదం ॥ ౩౩ ॥ శ్రీరామచంద్రోదయయాభక్తవాత్సల్యగర్భితం । మృదుశంకవచనం
శ్లక్ష్యమృహత్తాతమువాచహ ॥ ౩౪ ॥ శ్రీరామః । హనూమన్నిదమాస్తానేవచనంభవముక్తయే । అవశిష్టాంస్తవమాలో
చ్యపరిప్రచ్ఛపునశ్చమాం * * * * * ॥ ౩౫ ॥

—*ఇతితత్వసారాయణ ఉపాసనాకాండస్యద్వితీయపాదేసర్వవేదరహస్యాధ్యాయః*

—*శ్రీరామగీతాసూపనిషత్సువిశ్వరూప నిరూపణన్నామద్వాదశోధ్యాయః*

—హనూమాన్*—అపదామపహరేతేదాత్రేనిఖిలసంపదాంసర్వలోకాభిరామాయశ్రీరామాయనమోనమః ॥
కేశవాయనమస్తుభ్యంనమోనారాయణాయతే । మాధవాయనమస్తుభ్యంగోవిందాయనమోనమః ॥ ౧ ॥ విష్ణవే
చనమస్తుభ్యంమధుసంసూదనాయతే । నమస్త్రీవిక్రమాయాపినమస్తే వామనాయ ॥ ౨ ॥ శ్రీధరాయ నమస్తుభ్యం
హృషీకేశాయతేనమః । పద్మనాభాయచనమోనమోదామోదరాయ ॥ ౩ ॥ నమస్తేసుశ్ర్యరూపాయనమస్తే కూ
ర్మరూపిణే । నమోవరాహరూపాయస్మసింహాయ చతేనమః ॥ ౪ ॥ వామనాయనమస్తుభ్యం రామాయచనమోన
మః । శ్రీరామాయనమస్తుభ్యం బలరామాయతేనమః ॥ ౫ ॥ కృష్ణాయచనమస్తుభ్యంకలీరూపాయతేనమః । మం

ప్రసన్నస్థతంజనార్దనభవప్రభో || ౭ || హరేరామహరేరామరామరామహరేహరే | హరేకృష్ణహరేకృష్ణకృష్ణ కృష్ణ
హరేహరే || ౮ || ఇతిషోడశకంనామ్నాంకేచిత్సంసారతారకం | మహామంత్రంబుధాఃప్రాచుర్జ్ఞానకీప్రాణనాయక||
కేచిత్తురామనామేదంకాశ్యామాబ్రహ్మకీటకం | మరణావసరేకర్ణ ఇతితారోపదేశతః || ౧౦ || అన్యేచాష్టాక్షరమ్
స్త్రంసాక్షాత్ప్రణవపూర్వకం | నమోనారాయణాయేతితారకమ్మంత్రముత్తమం || ౧౧ || అన్యేతుకాశ్యాస్తతారం
శివశ్యాక్షరద్వయం | నమశ్శివాయచేత్యేకేతైవపంచాక్షరస్తథా || ౧౨ || అన్యేతుప్రణవంసర్వపేదానోదిత మవ్య
యం | ఏకాక్షరంసదాతారంసర్వాక్షరవరంశుభం || ౧౩ || ఏవంహీబహుధావిప్రైః ప్రోచ్యతేతారవాదిభిః | తత్రై
కంవదనిశ్చిత్త్యమమోపాస్త్యైరఘ్నాత్తమః || ౧౪ || ఏవంహనుమతాపృష్టశ్చైర్రామశ్శ్రీతిపారగః | బృహజ్జాబాలతపనపరి
వ్రాజాద్వయాభిధాః | ౧౫ || ముక్తికాంతాస్సమస్తాశ్చక్రవీస్తారకగోచరాః | పార్వాపర్యేణసంవీక్ష్యనిశ్చితార్థము
వాచహ || శ్రీరామః || హనుమంచ్చురణవత్సృమిసావధానమనాభృశం | యేనతారేణఝటితిభవాభింత్యస్తరిష్యసి |
ప్రాచ్యేనసర్వమన్త్రాణాంవైష్ణవానాంకపీత్యర | శైవానాశ్చాస్తిసంసారతారకత్వన్నసంశయః || ౧౬ || తథాప్ర
ణవాఖ్యాయంమంత్రస్సర్వోత్తమోత్తమః | యమేవతారకంసాక్షాత్స్త్యైసర్వేషుపాసతే || ౧౭ || ప్రణవవ్యతిరి
క్తానాంమన్త్రాణాంభోగమోక్షయోః | వినియోగోభవేదేషమోక్షమాత్రఫలఃఖలు || ౨౦ || సచాయంప్రణవోకారో
కారాద్వైరక్షరైర్ముతః | ఓంకారయావస్సర్వేషువేదాస్తేషుప్రతిష్ఠితం || ౨౧ || బృహస్పత్యాదిశేషాద్యాఅస్యమాహః
త్యవర్ణనే | అతకోమధురుశ్చాపివసిద్ధోదధతీపతిః || ౨౨ || తస్మాత్తద్వర్ణనాదవ్యమయాసముపరమ్యతే | తస్యత్వవశ్యవే
ద్యోత్వంస్వరూపార్థా విహాశ్రుణు || ౨౩ || అకారః ప్రథమః ప్రోక్తా ఉకారాస్తదనంతరం | మకార
శ్చార్థమాత్రాచనాదబిందూతతఃపరం || ౨౪ || కలాతతః కలాతీతాశ్చాన్తిశ్చాన్తేఃపరాతతః | ఉన్నన్యేకాదశీపోక్తాహ్వా
దశీతుమనోన్ననీ || ౨౫ || పురీచమధ్యమావశ్చాత్పశ్యన్తిచపరాతతః | ఏవంషోడశరూపోయంప్రణవసూక్ష్మాత్ర
కః || ౨౬ || ఏతాసాశ్చస్థూలసూక్ష్మబీజతుర్యప్రభేదతః | మాత్రాణాంస్యశ్చతుష్టస్థిరూపాణిపవనాత్మజః || ౨౭ || ప్ర
కృత్యాపురుషేజైతాలప్తావింశతికోత్తరాః | శతమాత్రాశ్చసిద్ధ్యన్తిదైవిధ్యంసముపాశ్రితాః || ౨౮ || తతోద్విశత
మాత్రాస్సృష్టట్పశ్చాశ్చతృరాశ్చతాః | దైవిధ్యంసగుణేనాపిర్గుణేనసమాశ్రితాః || ౨౯ || ఏవంసుసూక్ష్మామాత్రా
వత్ప్రణవంవిద్ధిమారుతే | అథాస్యార్థంప్రవత్సృమిసావధానమనాశ్శురీణు || ౩౦ || అఖణ్డసచ్చిదానందంప్రసిద్ధంబ
హ్మయత్పరం - తదేవప్రణవస్యాస్యముఖ్యోర్ధస్తారకస్యహి || ౩౧ || యామాత్రాస్సగుణాపేతాలప్తావింశతికోత్తరాః |
పోక్తాస్తాస్సాధయన్త్యత్రబ్రహ్మణస్స్వగతాంభిదాం || ౩౨ || తాసుషోడశమాత్రాణాంవివేకాదిచతుష్టయే - స్థూలా
దిభిన్నేన్తర్భావషోడశాత్పాధికారిషు || ౩౩ || అన్యాపాంసప్రభూమీనాంపూర్వోక్తానాంయథాక్రమం - ఏకైకస్యా
స్తవయాజ్ఞయామాత్రాష్టాడశషోడశ || ౩౪ || ఏవమ్మాత్రావిభజ్యైవవిద్యద్భిఃప్రణవోమనుః - స్వాపరోహానుభూ
త్యర్థముపాస్యశ్చైవణాదిభిః || ౩౫ || అవిభక్తస్తుజప్యోయశ్చైతశుద్ధ్యేకకారణం - నిమోమోపాసకైశ్శుద్ధోయతిభిన్న
ముపాశ్రితః || ౩౬ || గాణత్యాత్మగ్రముక్త్యర్థంజపరూపముపాసనం - యథాత్రముఖ్యమప్యేతత్గ్రహేమన్నామకీర్త
నం || ౩౭ || నామాన్తరణామ్ముఖ్యోగోగ్గాణప్రణవగర్భితః - విభక్తమాత్రప్రణవముఖ్యార్థస్తుస్వగర్భితః || ౩౮ || గాణప్ర
ధానోపాస్తాహిసన్యాసేకోనియమ్యతే - ముఖ్యప్రధానోపాస్తాతుసర్వేషుతాధికారిణః || ౩౯ || ఏవంరామోపదిష్టా
ర్థంశ్రుత్వావాయుసుతోబ్రవీత్ - శ్రుతస్తేప్రణవార్థత్వంతతగ్రంవదతాఘవ || ౪౦ || శ్రీరామః || శ్రుణువత్సృమితశ్చా
ర్థంహనుమత్కథక్తిసూర్వకం - యస్యశ్రవణమాత్రేణసద్యశ్శుద్ధోభవిష్యసి || ౪౧ || అకారాక్షరసంభూతస్సోమితి
ర్విశ్వభావనః - ఉకారాక్షరసంభూతశ్శత్రుఘ్నస్తైజసాత్మకః || ౪౨ || ప్రాజ్ఞాత్మకస్తుభరతోమకారాక్షరసంభవః |

అర్థమాత్రాత్తకోహంవైబ్రహ్మనస్తేకవిగ్రహః॥౪౩॥ మమసాన్నిధ్యవశతోజగదాధారకారినీ ఉత్పత్తిస్థితిసంహార
కారిణీసర్వదేహినాం ॥౪౪॥ సీతేయంప్రొచ్యతేసాత్మాన్మూలప్రకృతీసంజ్ఞికా ప్రాణవత్వాత్ప్రకృతిరిత్యబ్రువన్
బ్రహ్మవాదినః ॥౪౫॥ ఇయమేవమహామాయావిద్యాచేయంపరాత్పరా మద్వితీనధనాసి నాలక్ష్మీశ్చేయమ్మరు
త్సుత ॥౪౬॥ అన్యాశ్చపాదశావస్థాఃప్రణవస్యసమీరితాః తాజాగ్రజ్జాగ్రదాద్యాస్త్యంశ్రుణుష్వావహితఃకపే॥౪౭
ఇదంమమేతినర్వేషదృశ్యభావేష్వభావనా జాగ్రజ్జాగ్రదితిపాపవర్తహంతోవాయునద్దన॥౪౮॥ విదిత్వాసచ్చిదానందేష
యిదృశ్యపరంపరాం నామరూపపరిత్యాగోజాగ్రత్సప్తపృథివీత్యే ॥౪౯॥ పరిపూర్ణచిదాకాశేమయిబోధాత్మతాం
వినా నకిచ్చేదన్యదస్తీతిజాగ్రత్సుప్తిస్సమీర్యతే ॥౫౦॥ స్థూలాదితివిధేభీజేప్యనష్టేతత్రయోభవేత్ మిథ్యాత్వని
శ్చయస్సమ్యక్సజాగ్రత్తుర్యమీర్యతే ॥౫౧॥ స్థూలజ్ఞానవినాశేపికారణాభాసచేష్టితైః-బద్ధోనమేతిస్వల్పవిస్వప్నజాగ్ర
దితీర్యతే ॥౫౨॥ కారణజ్ఞాననాశాద్యద్వైష్ణదర్శనదృశ్యతా నకార్యమస్తివిజ్ఞానంస్వప్నస్వప్నసమీర్యతే ॥౫౩॥ అ
తిసూక్ష్మవిమర్శేనస్వధీవృత్తిరచచ్ఛలా విలీయతేయదాబూధేస్వప్నసుప్తిరితీర్యతే - ౫౪ - ఆనందానుభవేప్రాప్తే
ప్రఖణ్డస్థిత్యలోపతః సహజానందహానిసాస్వప్నతుర్యమితిర్యతే ॥౫౫॥ చిన్మయాకారమథయోధీవృత్తిప్రసరైర్గతః ఆ
నందానుభవస్వీయస్సుప్తిజాగ్రదితీర్యతే ॥౫౬॥ వృత్తాచిరానుభూతాన్తరానందానుభవస్థితౌ - సమాత్మతాంయోయా
త్యేషసుప్తిస్వప్నసమీర్యతే - ౫౭ - దృశ్యధీవృత్తిశిశ్యకేవలీభావభావనా - పరంబోధైకతావాప్తిస్సుప్తి సుప్తి
స్సమీర్యతే - ౫౮ - అఖణ్డైకరసస్ఫూర్తిర్భావనానిరపేక్షయా - స్వయమావిర్భవేద్యత్రసుప్తితుర్యంసమీర్యతే - ౫౯ -
రసానుభూతిఃపూర్వోక్తసహజాయస్యజాగ్రతి - తదవస్థాకపిశ్రేష్ఠతుర్యజాగ్రదితీర్యతే - ౬౦ - సానుభూతిర్భవేద్య
స్వస్వప్నేపిసహజానదా - దుర్లభాతదవస్థాసాతుర్యస్వప్నసమీర్యతే ॥౬౧॥ సుషుప్తావపివిషూర్తిరఖణ్డైకరసస్య
చేత్ - సుదుర్లభాతుసావస్థాతుర్యసుప్తిస్సమీర్యతే - ౬౨ - అఖణ్డైకరసోయత్రలీనఃకతకరేణువత్ - అరూపాగోచరా
వస్థాతుర్యతుర్యంసమీర్యతే - ౬౩ - ఇమాహిషోడశావస్థావిజ్ఞేయాస్సూక్ష్మబుద్ధిభిః - నవాచ్యాయస్యకస్యాపిభవతా
కపికుంజర - ౬౪ - అష్టోత్తరశతేత్రధాయస్యాస్తిసుమహత్తరా - విదేహముక్తివాఙ్మోచయస్యాతీవప్రవర్ధతే - ౬౫ - గు
రుపాదాంబుజద్వంద్యేయస్యభక్తిస్సునిర్తలా - దృష్టభోగేషునర్వేషయస్యారక్తిస్సుఖపరలా - ౬౬ - జీవన్ముక్తస్య
లక్ష్మణియస్త్రినరావణీనన్దిచ తస్యైవైతామయాప్రోక్తావక్తవ్యాభవతాదరాత్ ॥౬౭॥ ఉక్తలక్షణహీనస్యవ
చ్చకస్యశతాత్తనః నాస్తికస్యకృతఘ్నస్యభోగానక్తస్యసర్వదా ॥౬౮॥ స్వస్యాభినయతోవిత్యంజీ వస్తుక్తస్థితింప
రాంగురుభక్త్యాదీహీనస్యనవక్తవ్యాఃకదాచన ॥ ౬౯ ॥ కర్తిభ్యశ్చాపిభక్తేభ్యోజ్ఞాని భ్యశ్చాపిమారుతే గోపనీయ
మిదన్నిత్యంవాచ్యంతాత్మైక్యయోగినాం ॥౭౦॥ వేదాన్తార్థాగోపనీయాశ్చనర్వేషతుభ్యంప్రోక్తాఃపారవశ్యేనసూక్ష్మాః
తస్మాదస్మాన్నాన్యదస్తీహగోప్యంసర్వస్వంచైవాయుసూనోమమైతత్ ॥౭౧॥ తాష్టోడశ్యస్సూక్ష్మామాత్రాఃప్రయు
క్తాఃకారస్యబ్రహ్మచైతన్యరూపాః తాసాంభేవాస్సప్తభూమ్యాప్యవస్థాష్టోడశ్యోన్యాఃకిన్వితోన్యద్రహస్యం॥౭౨॥
ప్రప్తవ్యాఞ్ఠోనైవకచ్చిత్వయానోవక్తవ్యాఞ్ఠోనైవకచ్చిన్తయావా ఆచార్యేణశ్రీమతామేతథాపిశ్రోతవ్యాఞ్ఠస్తేస్తి
చేత్పుచ్చభూయః ॥ * * * * * (౭౩)

—ఇతితత్త్వసారాయణఉపాసనాకాండస్యద్వితీయపాదేసర్వవేదరహస్యార్థాను—

శ్రీరామగీతాసూపనిషత్సుతారకప్రణవవిభాగయోగోనామత్రయోదశోధ్యాయః

హనూమా శ్రీరామజగతీనాథమహావ్యాచతుష్టయం । చతుర్వేదరహస్యార్థంవదన్బ్రహ్మవాదినః॥౧॥ ఉ
పదేశక్రమస్తస్యతథాభాసక్రమస్తతః - అనుబద్ధక్రమశ్చాపియథావద్వదమేగురో ॥౨॥ శ్రీరామః ॥ హనూమన్య
(౨౧)

గృహస్థాధ్యక్షాభ్యాహితుతాః - చత్వరోక్తవాగ్నిపావేదాద్యస్తవర్జితాః ॥ ౩ ॥ తేషామాద్యేస్థితం వా
 క్యంప్రజ్ఞానంబ్రహ్మచేత్యదః- పదద్వయవదాచార్యైరాదౌసముపదిశ్యతే ॥ ౪ ॥ ద్వితీయేతుస్థితం వాక్యమహంబ్రహ్మ
 స్థితేత్యదః! పదత్రయవదేతతైఃపశ్చాదేవోపదిశ్యతే ॥ ౫ ॥ తృతీయేచస్థితం వాక్యమిదంతస్త్వమసీతిచ! పదత్రయవ
 దేతచ్ఛతవోపదిశ్యతే ॥ ౬ ॥ అయమాత్మాబ్రహ్మచేతివాక్యస్తుశ్లోస్థితమ్మహత్! పదత్రయవదేతచ్ఛతవోపదిశ్య
 తే ॥ ౭ ॥ ఏవంక్రమేణవాక్యానిశిష్యేభక్తిపురస్సరం! అంగన్యాసకరన్యాయైర్లక్ష్యే యాత్సద్గురోర్ముఖాత్ ॥ ౮ ॥ యతి
 నాముఖ్యమప్యేతన్నహావాక్యచతుష్టయం! ఇతరాశ్చమిణాశ్చాపిముఖ్యమౌత్తేచ్ఛతాయది ॥ ౯ ॥ క్రమేవాకోపదేశ
 స్యమయోక్తఃకపినాయక! ఉపదేశక్రమేర్ధానామిదాసీంపోవ్యతేశ్రుణు ॥ ౧౦ ॥ అయమాత్మాబ్రహ్మవాక్యంతుర్యవే
 దగతస్తుయత్! తస్యార్థఃప్రథమంవాచ్యస్సచ్చిష్యాయాధికారిణే ॥ ౧౧ ॥ ప్రత్యగ్వాగ్నిపావేదమాత్మాహిసాత్మాద్భ్రష్టే
 నాపరః! ఇత్యైక్యంగురుణాశుద్ధ్యేపారోక్ష్యేణోపదిశ్యతే ॥ ౧౨ ॥ సామవేదగతం యత్తువాక్యస్తత్త్వమసీత్యథ! త
 స్యార్థఃపదకోవాచ్యస్సంబధ్నాయోత్తమాయచ ॥ ౧౩ ॥ అఖణ్డంనిర్గుణంబ్రహ్మతత్త్వదేనతుల్యత్వే! ప్రత్యగ్వాత్మాత్వంప
 దేనత్త్వసీత్యైక్యార్థమిష్యతే ॥ ౧౪ ॥ అహంబ్రహ్మస్మివాక్యస్తుయజుర్వేదగతమ్మహత్! తస్యార్థోనస్తరం వాచ్యోహ్య
 భ్యానవిషయాత్థినే ॥ ౧౫ ॥ దేహాదిసాక్షిభూతోహంకూటస్థోనిర్గుణంపరం! పూర్ణంబ్రహ్మస్మిశబ్దోయమైక్యాభ్యాసా
 ర్థమిష్యతే ॥ ౧౬ ॥ ప్రజ్ఞానంబ్రహ్మవాక్యంయదృశ్వేదగతమ్మత్తమం! తస్యార్థోవర్ణసిద్ధాంతస్వానుభూతిప్రయోజనః ॥ ౧౭ ॥
 యేనజీవోవిజానాతినర్వంప్రజ్ఞానమేవతత్! సర్వగంసచ్చిదానన్దలక్షణంబ్రహ్మకథ్యతే ॥ ౧౮ ॥ ఏవంశ్రుత్వా రహస్య
 జ్ఞోహనూమాన్తారుతాత్మజః! ప్రశయావనతోభూత్వామృదుపప్రచ్ఛరాఘవం ॥ ౧౯ ॥ *హనూమా* పాత్రిలో
 మ్యేనవాక్యార్థోవర్ణితోయోయమచ్యుత! రహస్యోపనిషద్వాక్యవిరోధీవిభాతిమే ॥ ౨౦ ॥ యేనేక్షతేశ్రుణోతీదంజిఘ్ర
 తివ్యాకరోతిచ! స్వాద్వస్వాదువిజానాతితత్ప్రజ్ఞానముచీరితం ॥ ౨౧ ॥ చతుర్ముఖేస్త్రీదేవేషుమనుష్యాశ్చ గవాదిషు!
 చైతన్యమేకంబ్రహ్మతఃప్రజ్ఞానంబ్రహ్మమయ్యపి ॥ ౨౨ ॥ పరిపూర్ణఃపరాత్మాస్మిదేహేవిద్యాధికారిణి! బుద్ధేస్సాక్షి
 తయాస్థిత్యాస్ఫురన్నహమితీర్యతే ॥ ౨౩ ॥ స్వతఃపూర్ణఃపరాత్మాత్రబ్రహ్మశబ్దేనవర్ణితః! అస్మీత్యైక్యపరామర్శాత్తే
 నబ్రహ్మభవామ్యహం ॥ ౨౪ ॥ ఏకమేవాద్వితీయంసన్నామరూపవివర్జితం! స్వప్నేఃపురాధునాస్యగ్యతాదృక్త్వంతదితి
 ర్యతే ॥ ౨౫ ॥ శ్రోతుర్దేహేన్ద్రియాతీతం వస్త్రవ్రతత్వంపదేరితం! ఏకతాగృహ్యతేసీతితదైక్యమనుభూయతాం ॥
 స్వప్రకాశాపరోక్షత్వమయమిత్యక్తితోమతం! అహంకారాదిదేహాంతాత్పత్రిత్యగాత్మేతిగీయతే ॥ ౨౬ ॥ దృశ్యమాన
 స్యసంస్యజగతస్తత్త్వమీర్యతే! బ్రహ్మశబ్దేనతద్భ్రష్టాస్వప్రకాశాత్తరూపకం ॥ ౨౭ ॥ ఇష్యేవంహిశివేనోక్తంశుక
 బ్రహ్మర్షయేష్టకం ॥ అత్రానులోమ్యమేవాస్తివాక్యార్థస్యరఘూత్తమ ॥ ౨౮ ॥ రామశ్శ్రీతైవమాత్మేపం సప్ర
 మాణంహనూమతః! కింబిద్విస్తయమాపన్నఃప్రత్యువాచమహామతిః ॥ ౩౦ ॥ *శ్రీరామః* హనూమత్సాధురేవాయ
 మాత్మేపశ్శ్రీతిపూర్వకః! తథాప్యవేహిసిద్ధాంతంమదుక్తక్రమమాదరాత్ ॥ ౩౧ ॥ ఆచార్యేజైవకర్తవ్యోయతస్తత్త్వ
 మసీత్యయం! ఉపదేశస్తతఃపూర్వమిదంవాక్యమితిస్ఫుటం! ౩౨ ॥ శిష్యేజైవచకర్తవ్యోహంబ్రహ్మస్మీత్యయంయతః
 అభ్యాసస్తతవీతత్తువాక్యంపశ్చాదితిస్ఫుటం ॥ ౩౩ ॥ అనయోర్వాక్యయోస్సప్తపౌర్వాపర్యేణచామునా! ఆదావాభ
 ర్వణంవాక్యంవిధ్యనేర్దేవదగత్తుహత్ ॥ ౩౪ ॥ పాత్రిలోమ్యాభ్యుపగమేష్యనుబద్ధచతుష్టయం! క్రమేణసిద్ధ్యతిపాజ్ఞై
 స్తన్నవాచ్యోన్యథాధునివం ॥ ౩౫ ॥ రహస్యోక్తోపదేశస్తునమ్మపాపారమేశ్వరః! తథావాకోపదేశోహిసామా
 న్యార్థశ్చమారుతే ॥ ౩౬ ॥ వాక్యానుగ్రహకన్యాయపరిశీలనలక్షణం! మననంయదితత్రాసీద్విశేషార్థస్తవస్ఫురేత్ ॥
 అనుబధ్నావిరోధేనమీమాంసాయామిహేదృశి! మదుక్తప్రాతిలోమ్యంహిసమీచీనంభవత్యలం ॥ ౩౭ ॥ త్వమేవసమ్యక్

ద్వితీయపాదే పశ్చిమశోధ్యాయః

శ్లోదంగురుశిష్యక్రమోదితం । యజుస్సామగతంవాక్యద్వయంపవననందన ॥౩౯॥ ఉపదేశంవినాకోవాబ్రహ్మ త్తైక్యం
సమభ్యసేత్ । అస్యామృహత్యాఽయుక్తాతేసంశయోమాస్తుకశ్చన ॥౪౦॥ సద్గురూక్తస్యచార్థస్య మన్తవ్యత్వంపరీ
క్షయా । శ్రుత్యైవప్రోచ్యతేతస్మాత్సాధురేషావిచారణా ॥౪౧॥ మహావాక్యాత్కొమన్తోగుహ్యద్గుహ్యతరోష్య
యం । తుభ్యమ్మయాదరేణాద్యవ్యక్త ఏవోపదిశ్యతే ॥ ౪౨ ॥ వాక్యావధారణేష్య త్రకృతకృత్యోభవేన్నరః ।
వివిచ్యకిమువక్తవ్యమేవమథావధారణే-౪౩- సర్వమన్తోపదేష్టభ్యోమహావాక్యోపదేశికః । ఉత్తమస్సర్వదారాధ్య
స్తతోష్యర్థోపదేశికః -౪౪-మహావాక్యార్థదాతారంప్రాణేభ్యోఽపిధికంబుధాః । ఆహుఃప్రాణాధికాత్తైక్యనిష్ఠాప్రా
ప్తాయతోమునా . ౪౫ - యస్యదేవేపరాభక్తిర్యథాదేవేతథాగురౌ । తస్యైతేకథితాహ్యర్థాః ప్రవర్ధనేసువిస్త
రాః - ౪౬ ॥ మహావాక్యో దితానర్థా నేతాంఛ్చత్వా మమాననాత్ - మత్వామయా స్వయంధ్యాత్వామా
మేవైవ్యస్యసంశయం - ౪౭ - భిద్యతే హృదయ గ్రన్థిభిద్యతే సర్వసంశయాః । క్షీయంతేతవకర్తాణిమయిద్య
ప్తైపరావరే -౪౮- ఏవంసతిమదుక్తార్థేతవాన్యస్సంశయోభవేత్ - దశోపనిషదశ్చైస్త్వమష్టోత్తరశతాదితి - ౪౯-
అథవాసామ్యమేవాస్తాంసామాన్యాదుభయోరపి । మహావాక్యోపదేశస్యనాధిక్యమితిమారుతే - ౫౦ - నైషయం క్తస్స
మాధీనామష్టోత్తరశతేయతః । స్వానుభూత్యేక హేతునాంప్రపఞ్చోనేతరత్రతు -౫౧ - యథాత్రకృతయజ్ఞస్యభ
లంస్వరేనుభూయతే । తథాదశోక్తవాక్యానాంఫలమష్టోత్తరేశతే -౫౨ - అహమేవయతోస్త్వర్థోవాక్యానామ్మహా
తామపి - తతోమదేశశరణోమద్యాజీమాన్నమస్కురు -౫౩- మద్దర్శనంమచ్చివణంమదేశమననంసదా - మన్నిధి
ధ్యాసనన్నిత్యంసమాధిశ్చాస్తుతేమయి - ౫౪ - ఏవంయద్యావయోర్భేదోగురుశిష్యభేదితః - చైతన్యైకస్వరూప
త్వాదాత్మనోగతితోభవేత్ -౫౫- వస్తుతోహిత్యమేవాహమహమేవత్వమద్యవా - ఆవయోర్భేదవార్తాతు వ్యవహా
రైకగోచరా -౫౬- త్వామహంవేద్మిసర్వజ్ఞోమాంత్యంవేత్సినసర్వథా- అతోత్రభేదసిద్ధోస్తివ్యవహారేజ్ఞానానుత ॥
కాలత్రయేష్యనన్యత్వమన్యత్వంవానయుజ్యతే- అద్యంతయోరనన్యత్వాన్తద్దేస్యత్వాచ్చకార్యతః -౫౮- నాపిమద్భ్య
గతాన్యత్వమవివాశీకథిష్యన । మృణ్మిధ్యస్థఘటత్వస్యవివాత్ప్రదర్శనాత్ -౫౯- త్వంశిష్యలతాణోపేతోమదన్యస్స
తతంయది । ప్రకుప్యేయుశ్చ త్రేశ్శబ్దామమపూర్ణత్వవాదినః । ౬౦ ॥ అతస్త్వంశ్రుతియుక్తిభ్యాంత్వద్విదాంవా
వహాగికిం । నిశ్చిత్యమేలభస్వారాదభిదాం పారమాధిక్యే । ౬౧ । ఇత్యుక్తః కసిశార్దూలః పరమానందపూరితః -
ప్రణమ్యశిరసా రామమిదంపవనమబ్రవీత్ ॥౬౨॥ హనూమాన్ ॥ కృతార్థోహంకృతార్థోహంకృతార్థోహంపునఃపునః ।
అద్యమేసఫలంజన్తాప్యద్యమేసఫలంతపః ॥౬౩॥ అద్యమేసఫలందానమద్యమేసఫలంకులం । అద్యమేసఫలంకృత్యమద్య
మేసఫలంబలం ॥౬౪॥ అహోజ్ఞానమహోజ్ఞానమహోసుఖమహోసుఖం । అహోశాస్త్రమహోశాస్త్రమహో
గురురహోగురుః ॥౬౫॥ రామచంద్రదయాసిన్ధోసర్వవేదాంతసాగర । తుభ్యంధేయంనపశ్యామికిచ్చిదత్రనమామపి॥
త్వమేవదేహశ్చమమత్వమేవసర్వేన్ద్రియాణిత్వమిదంపవనశ్చ॥పాతాన్త్వమేవత్వమహాభ్యుసర్వంత్యమేవమేమోచకదే
శికేశ ॥౬౬॥ అపారసంసారసముద్రమగ్నంమాశ్వాపదంహ్యుద్ధృతవాం స్త్వమేనం । అతస్త్వదన్యోమమకోత్రనాథ
స్తాత్తాస్త్వయోద్దేశనమోనమస్తే ॥౬౮॥ యదంఘ్రిపంకేరుహదర్శనార్థంబ్రహ్మైంద్రాస్త్రాస్త్వస్సకలామరాశ్చ ।
తీవ్రస్తపశ్చేరురయంప్రసన్నస్త్వమ్మేరఘశ్రేష్ఠనమోనమస్తే॥* * ఆ * * (౬౯)

—*ఇతితత్వసారాయణఉపాసనాకాండస్యద్వితీయపాదేసర్వవేదరహస్యార్థాసుశ్రీరామ*

—*గీతాసూపనిషత్సుమహావాక్యార్థవివరణామచతుర్దశోధ్యాయః*

—*హనూమాన్*—రఘునాథదయాసిన్ధోశ్రోతవ్యన్నిఖలం శ్రుతం । తథాపినషచకాణాంవి వేకమ్మేవదప్రభో॥౧॥

శ్రీరామః॥ శ్రుణువత్సామ్యశేషేణశ్రుత్యుక్తేనైవవర్తనా । నవచక్రవివేకస్తేవాయుసూనోమహామతే ॥౨॥ మూలా
ధారాభిధాన్యక్రంప్రథమంసముదీరితం । తత్రధ్యేయంస్వరూపస్తు పావకాకారముచ్యతే ౩ । స్వాధీష్ఠానాభిధం చక్రం
ద్వితీయోచ్చోపరిస్థితం । ప్రవాళాంకురతుల్యస్తుతత్రధ్యేయన్నిగమ్యతే ॥౪॥ తృతీయేనాభిచక్రేతుధ్యేయంరూపం శటి
నిభం । తుర్యేహృదయచక్రేతుజ్యోతిర్లింగాకృతీర్మతే ॥౫॥ ఐచ్ఛమేకంతచక్రేతుసుషుమ్నా శ్వేతవర్ణినీ । ధ్యే
యంపక్షే తాలుచక్రేశూన్యశ్చిత్తలయార్థకం ॥ ౬ ॥ భూచక్రేస్తప్తమేధ్యేయందీపాంగుష్ఠప్రమాణకం , ఆజ్ఞాచక్రే
స్తమేధ్యేయంరూపంధూమ్రశిఖాకృతి ॥౭॥ ఆజ్ఞాచక్రేచనవమేవరశుసోర్వధ్యవక్త్రీకః । ఏవంక్రమేణచక్రాణిధ్యేయరూ
పాణివిద్ధిచ - ౮ - అఖణ్డైకరసత్వేనధ్యేయస్యైక్యేప్రపాధితః - ఆకారావివిధాయుక్తా నోపాధిశ్చేతరస్వతః-౯- వి
ద్యాశక్తివిలాసేనపావకాద్విష్ఫులింగవత్ - ఏకస్తాద్భ్రహ్మణోఖణ్డాద్వివిధాకృతయోభవత్ -౧౦- ప్రత్యగాత్మా
భిధానాస్తదేతేషాంధ్యేయవస్తునాం - అచేతనత్వంస్వప్నేషినశక్యంవిబుధైరపి-౧౧- అస్యేచయోగిభిర్ధ్యానేష్యాకారా
శ్వేతనాత్మకాః - దృశ్యస్తేతాంశ్చసత్త్వేమిసావధానమనాశ్శృణు -౧౨- వటస్యకణికాకారశ్శ్యామాకసదృశఃక్వ
చిత్ - శ్యామాక తణ్డూలాకారో వాలాగ్ర శతభాగవత్ ॥ ౧౩ ॥ నీవార శూకవచ్చక్ర జ్యోతిర్వ త్సూర్య వత్కృ
చిత్ । చంద్రవచ్చాణువత్సూక్ష్మః ప్రాచేశపరిమాణవాత్ -౧౪- ఖద్యోతవచ్చస్ఫటిక సదృశస్తారవత్ క్వచిత్ - నీ
లజ్యోతిఃకృద్ద్రక్రజ్యోతిశ్శుభ్రద్యుతిఃక్వచిత్ -౧౫- వివిధజ్యోతిరస్యత్రజ్యోతిషాంజ్యోతిరేవసః - అభివ్యక్తికరావీ
వమాకారాబ్రహ్మణిస్థితాః -౧౬- యోగినాంయతచిత్తానాజ్ఞాతశ్వాసేన్ద్రియాత్మనాం - ధ్యానేనామీద్రకాశస్తే
చిచాకారాపునఃపునః -౧౭- న్యవహరదశాయాశ్చయోగినఃఖణ్డరూపకం । స్తంభకుడ్యకుసూలాదిష్విదంజ్యోతిఃప్రకా
శతే -౧౮- యత్రయత్రవికారేషుదృష్టిఃఫతతియోగినః-తేనశ్వేచిన్తయాభాన్తితటిద్వితీతత్తజేభృశం -౧౯- ఉక్తా
త్తథానతఃపూర్వంపశ్యాచ్చవివిధాఃకషే - అభివ్యజ్యస్తవీతస్య నాదాస్తత్సిద్ధిసూచకాః -౨౦- మృదంగ నాదవత్ ఘ
ణ్టానాదవన్తేసునాదవత్ - వీణానినదవచ్చంఖనాదవత్తేవ్యనేకథా-౨౧- నాదానైవితతంజ్యోతిర్యేనైవధ్యానయోగతః-
తస్యేన్ద్రియాణివశ్యానినదశ్వాగ్రవసారధేః -౨౨- యేనావిదితమేతత్తుజ్యోతిరబ్రహ్మతాధియ - తస్యేన్ద్రియాణ్యవ
శ్యానిదుష్టాశ్వాగ్రవసారధేః-౨౩- జ్యోతిరేవపరంబ్రహ్మజ్యోతిరేవపరంసుఖం - జ్యోతిరేవపరాశాన్తిర్జ్యోతిరేవపరం
పదం -౨౪- జ్యోతిరేవపరంలక్ష్మ్యంజ్యోతిరేవపరాగతిః - జ్యోతిరేవపరంరూపంతస్మాజ్జ్యోతిర్విలోకయేత్ -౨౫-జ్యో
తిరేవపరంబ్రహ్మబ్రహ్మైవజ్యోతిరవ్యయం- జ్యోతిరేవపరాత్మాసాపరాత్మా జ్యోతిరుత్తమం-౨౬-జ్యోతిశ్చాహమహం
జ్యోతిర్జ్యోతిస్తస్వంత్యుత్పత్తయ-తస్మాత్సర్వప్రయత్నేనజ్యోతిరస్వషణంకుశ -౨౭- అంశాశిత్వవిభాగోయంప్రత్యగా
త్తపరాత్మనోః- అబ్రహ్మత్తైక్యబోధాత్సాత్మసంఖలోనశతఃపరం - ౨౮- నవచక్రేషుయఃపశ్యేద్యత్రకుతాపియోగ
తః - ప్రత్యగాత్మానమస్తేయంబ్రహ్మలోకేమహీయతే - ౨౯ - విజ్ఞాననిశ్చితార్థానాంయతీనాంయాపరాగతిః -పో
క్తానైవాస్యవిదుషోనాత్రకార్యావిచారణా -౩౦- ఉక్తలక్షణమూత్తానంకూటస్థంసద్గురోర్ముఖాత్ - శుశ్రీత్వాత్రపశ్యే
ద్ధ్యానేనముద్రయాభద్రయాపిచ -౩౧- ఏతద్దర్శనమీనస్యవాక్యాన్తత్రవణాదిషు - హనూమన్నాధికారోస్తిచిత్తసం
శుద్ధ్యసంభవాత్ - ౩౨ః ఏతదధ్యానకాలేతుప్రతిబద్ధాభవస్త్యలం - స్వేదకం పభయశ్శాన్తినిద్రాలస్యలయాద
యః ॥౩౩- యుక్త్యాసుసూక్ష్మయాధీమాంస్తాన్నిరస్యప్రయత్నతః- ఏకాస్తసేవయానిత్యమభ్యాసేత్తమతద్ద్రితః-౩౪-పు
త్రదారాదయోలోకాదేవాగ్న్యాగ్రిదయోఽపి । నిషామస్యాస్యయోగస్యభవేయర్విష్ణుకారణః ॥౩౫॥ వైరాగ్యేణ
మత్రేవేతాన్విష్ణుంశ్చమహామతిః । నిహత్యాత్మభూదయోద్ధ్యానయోగంసదాభ్యాసేత్ ॥ ౩౬ ॥ క్రమేణపరమా
త్తానంసద్గురోఃకరుణాబలాత్ । దృష్ట్వాయోగీస్వరూపజ్ఞోభవేదిహజితేన్ద్రియః ॥౩౭॥ ఏవముక్తఃకపిశ్వేషశ్శ్రీ

ధ్యాయపరయాయుతః జానకీరమణంశాంతంపునఃపప్రచ్ఛరాఘవం || ౩౮ || *హనూమా* స్వామిజితేన్ద్రియ
 స్యాత్రలక్షణంకింవదప్రభో యేనవిద్వానయజ్ఞాయమవిద్వానితివేద్యహం || ౩౯ || *శ్రీరామః*కామఃకోధస్తథా
 వర్షిలోభమోహాదయశ్చయే | తాంస్తుదోషాపటత్యజ్యపరివ్రాణ్ణిర్మలోభవేత్ || ౪౦ || రాగద్వేషవియత్తాత్మా
 సమలోప్తాక్షకాఞ్చనః | పాణిహింసానివృత్తశ్చమునిస్సాన్యత్ సర్వనిస్సృహః || ౪౧ || ఉంభాహంకార నిర్ముక్తోహిం
 సాపైశున్యవర్జితః | ఆత్మజ్ఞానగుణోపేతోయతిర్మోక్షమవాప్నుయాత్ || ౪౨ || ఇన్ద్రియాణాంప్రసం గేనదోషమృ
 చ్యత్యసంశయం | సన్నియమ్యకృతాన్యేవతస్సద్ధింనిగచ్ఛతి || ౪౩ || నజాతుకామఃకామానాముపభోగేనశామ్యతి |
 అభివర్ధతఏవాయంహవిషాగ్నిరివాధికం || ౪౪ || శ్రుత్యాస్పృష్ట్యాచఘక్త్యాచదృష్ట్యాఘ్రా త్యాచయోనరః | స
 హృద్యతిశ్లాఘుతివాసవిజ్ఞేయోజితేన్ద్రియః || ౪౫ || ఇదమ్మృష్టమిదన్నేతియోశ్చన్నపినసజ్జతిహితంసత్యంమితంవక్తీతమజి
 హ్వాంప్రచక్షతే || ౪౬ || అద్యజాతాంయథానారీస్తథాషోడశవాన్వీక్షం | శతపద్మాఞ్చయోదృష్ట్యానిర్వికారస్సవర్జితః || ౪౭ ||
 భిక్షార్థమటనంయస్యవిణ్మూత్రకరణాయచ | యోజనాన్నపరంయోతిసర్వధాపంగురేవసః || ౪౮ || తిష్ఠతోవ్రజతోవాపి
 యస్యచక్షుర్మూరగం | చతుర్భుగాంభువంముక్త్యాపరి వ్రాటోన్దడిచ్యతే || ౪౯ || హితాహితంమనోరామంచచ
 శ్చోకావహాఞ్చయత్ | శ్రుత్యాపినశ్రుణోతీవబధిరస్సప్రకీర్తితః || ౫౦ || సాన్నిధ్యేవిషయాణాంయస్సమర్థోవికలేన్ద్రి
 యః - సుస్తవద్వర్తతేనిత్యంసభీక్షుర్ముగ్ధఉచ్యతే || ౫౧ || ఇన్ద్రియాణామహృద్యకూర్తోంఽనీవసర్వశః | క్షీణే
 న్ద్రియమనోవృత్తిర్నిరాశీర్నిష్పరిగ్రహః || ౫౨ || నిర్మమోనిరహంకారోనిరపేక్షోనిరాశిషః | వివిక్తదేశసంసక్తోమృచ్య
 తేనాత్రసంశయః || ౫౩ || సన్తానాద్భాగ్విహ్నోనిత్యముద్వేశతవిషాదివ | అమృతస్యేవచాకాంతేదవమానస్యసర్వదా ||
 సుఖంహ్యవమతశ్చేతేసుఖఞ్చప్రతిబుద్ధ్యతే | సుఖఞ్చరతిలోకేస్త్రిన్నవమన్తావినశ్యతి || ౫౪ || అతివాదాంస్తితక్షేతనావ
 మన్యేతకాఞ్చన | నచేమంచేహమాత్మ్యవైరంకురీత్తకేనచిత్ || ౫౫ || శ్రుద్వస్తన్నప్రతిశ్రుద్వేదాకృష్టఃకుశలంవచేత్ |
 సప్రచ్ఛారావకీర్ణాఞ్చనవాచమన్యతాంవచేత్ || ౫౬ || అధ్యాత్మరతిరాసీనస్సర్వత్రసమదర్శనః | ఆత్మనైవాసహయేనసు
 ఖాగ్భీవివరేదిహ || ౫౭ || ఇన్ద్రియాణాన్నిరోధేనరాగద్వేషక్షయేనచ | అహింసయాచభూతానామమృతత్వాయకల్పతే
 అయమర్థోయతేవనాన్యస్యేతిసనిశ్చిను | ఇతరాశ్రమిణామేషముముక్షుత్వేనియమ్యతే || ౫౮ || ఉక్తలక్షణసంపత్తిస్స
 మాద్వివిధయోగినాం | ఆధారస్థాత్తయక్తాయేనిరాధారాత్తయోగినః || ౫౯ || తుర్యేహృదయచక్రేయఃకూటస్థో
 భాతిచేతనః | నిర్జేపోజీవసాక్షిత్యాద్భగ్విహ్ంతంత్యాచ్యసంస్థితః || ౬౦ || ఛత్రిన్యామేనసంసారబద్ధత్వముపచర్యతే - జీ
 వాశ్రయత్వాన్ధంసస్యసాహచర్యాచ్యసర్వదా || ౬౧ || నాడినాఘాశ్రయఃకిణ్ణోనాడ్యః పాణిన్యశాశ్రయః | జీవస్య
 నిలయఃపాణిణోజీవోహంసస్యచాశ్రయః || ౬౨ || హంసశబ్దోదితో హ్యేషకూటస్థఃప్రత్యగాహ్వయః - ఋతపానాదిర
 హితస్సర్వదాభాసలేస్వయం || ౬౩ || హంసశబ్దస్వయంసాక్షాద్భగ్విహ్ంతత్వంబ్రవీత్యయం - అకారలుప్తహంకారా
 త్సప్రబ్రహ్మచసకారతః - ౬౪ - తస్మాద్భగ్విహ్ంతత్వతానిధ్యైహంస మస్త్రం సదాభ్యసేత్ - మన్తాణాముత్తమం
 మంత్రంహంసమస్త్రంప్రచక్షతే || ౬౫ - ఆధారాధిష్ఠితత్వేనకేచిత్సగుణతాంవిదుః | తన్నసంగతమేవాస్య జ్యోతిష్క
 త్యాత్సునిగంవత్ || ౬౬ || జ్యోతిష్త్వంసగుణస్యాపిప్రవదస్తీహాకేచన - తత్తుమాయా సమేతత్వాన్నముఖ్య మవకల్ప
 తే || ౬౭ || ఆధారేషుసమస్తేషుపుక్తస్యప్రత్యగాత్మనః - ద్రష్టవ్యత్వస్యనియమోక్తావతిత్తవిశుద్ధయే || ౬౮ || యత్ర
 కుతాగ్రిచాధారే దృష్ట్యాద్భాసేనతస్తతః - శుద్ధచిత్తోమహావాక్యశ్రవణేధిక్యతోభవేత్ - ౬౯ - ఏవంవిదిత్వానవచక్ర
 సంస్థమాత్మానమావృద్ధచిదంశరూపం - యస్సర్వసంసారనివృత్తికామ స్సపూర్ణరూపంవిశేషతేక్రమేణ - ౭౦ - దృష్ట్యై
 క్తమాత్మానమథాత్మ నిన్దుఖాద్భగ్విహ్ంతత్వోస్తత్వమసీతిచైకతాం - శ్రుత్వాభయత్వాచతదేకనిష్ఠయాప్రయాతినద్యః
 పరమంపద్మమమ్ || * * * * * (౭౩)

—ఇతితస్యసారాయుగడిపాసనాకాండస్యద్వితీయపాదేసర్వవేదరహస్యాగాను—
 —శ్రీరామగీతానుపనిషత్సునవచక్రవివేకయోగోవాసు ఘృదశోధ్యాయః—
 (౭౩)

ఃహనూమాః* భగవత్ జానకీకాంతబ్రహ్మవిజ్ఞానినామిహ - అణిమాద్యామహాసిద్ధిత్వేణ్యా ముశ్చ కేచన -౧- మ
మాపిత్రవిశాపసోభవత్యేవయతోఖిలాః - తద్వస్త్రపూర్వకాశ్చ గ్రమద్వసిష్ఠాదిమహర్షయః -౨- *శ్రీరామః ఃహ
నూమంశ్చ గ్రీణువత్యోమిసావధానేనచేతసా | అవశ్యశాశ్చమేవేదంయతస్సర్వోత్రముహ్యతి ||౩|| ద్రవ్యాదీనా ధ్యా
అష్టాయదణిమాద్యాశ్చసిద్ధయః | బ్రహ్మజ్ఞానవిరోధిన్యోముముక్షుస్తానవాఞ్ఘ్రి ||౪|| ఇచ్ఛాధిక్యేన సిద్ధిస్సాధనిచ్ఛా
ధిక్యతఃపరా | ముక్తిరేకత్రవాసోనతదన్యోన్యవిరుద్ధయోః ||౫|| నాతోదాహరణీయాస్తేత్రీవసిష్ఠాదయో యతః | ఆధి
కారిక తాంప్రాప్తస్సర్వజ్ఞాత్పరమేశ్వరాత్ ||౬|| జన్మాంతరకృతైస్తీవై గ్రహ్లానకర్తృనముచ్చయైః | సిద్ధిజ్ఞానఉభేప్రా
ప్తాఅన్యేషాస్తేనృణాంకథం ||౭|| జగత్ప్రతిహీనత్వాద్విదేహస్యనసిద్ధిః | విస్తయస్తుభవేజీవన్ముక్తాదేరితి చేచ్ఛు
||౮|| దర్శితాసువిచిత్రాసుసిద్ధివ్యత్యద్భుతాస్వపి | సక్యచిద్విస్తయంగచ్ఛేజీవన్ముక్తోహసన్నిహ ||౯|| అపిశతరు
చావరేసుతీత్యేవీద్ధమద్ధలే | అప్యధఃప్రసరత్యగ్జీవన్ముక్తోనవిస్తయా ||౧౦|| మాయాశనిర్మితైర్భావైర త్యాశ్చ
ర్యకరైరపి | అమోహితంకథంధీరంమోహయేయుఃకుసిద్ధయః ||౧౧|| యేకేచనజగద్భావాస్తానవిద్యామయాన్విదుః |
కథస్తేమకిలాత్తజ్ఞస్త్యక్తావిద్యోనిమజ్జతి ||౧౨|| సామానాధికరణ్యమనకలౌస్యాత్కచ్ఛచిజ్జనే | అధికారవతాఽపుంసా
వ్రాద్భృశానామభావతః ||౧౩|| అత్రయేద్భుతకర్తాణోవ్యధికారాఅపీశ్వరాః | ఈశాంశాడుర్జితత్వాత్తేనయథాకుముదా
దయః ||౧౪|| అష్టాదశప్రసిద్ధాస్తేసిద్ధిప్రాధాన్యవాదినః | అగస్త్యప్రముఖాస్సిద్ధాస్త్యధికారాదుభేగతాః ||౧౫||
తస్మాత్త్యక్తైవసిద్ధిచ్ఛాముముక్షుఃపురుషోత్తమః | అష్టోత్తరశతాభ్యాసంకుర్యాద్భావైకవాఞ్ఘ్రియా ||౧౬|| అష్టో
త్తరశతేప్రాక్తాస్సిద్ధయఃకిలమారుతే | మన్దబుద్ధ్యనురోధేనేత్యేవవిధి విచక్షణ ||౧౭|| శ్రుతిస్తృతిపురాణేషుసిద్ధి
నాందూషణంబహు | శ్రుతమేవతతఃప్రాజ్ఞస్వప్నేప్యాకాంతతేనతాః ||౧౮|| సకామైస్సగుణోపాస్త్యాసాధ్యాస్తా
స్సిద్ధయోన్యభిః | నిహిమైర్నిర్గుణోపాస్త్యాసాధ్యంజ్ఞానంపరాత్మనః -౧౯- ఏవంసతికథం న్యూణాంద్వయోస్సాధన
యోరిహ | ఫలయోర్వాపిసంసిద్ధిఃప్రకాశతమసోరివ -౨౦- తస్మాదాత్మవిదామత్రలక్షణానీతిసిద్ధయః | ఇమాంమతిం
పరిత్యజ్యవిధ్యానిమిరుత్సుత ||౨౧|| నిర్మమత్వమహంకారహీనత్వంసంగహీనతా | సదాశాస్త్రాదియక్తత్వంసం
సారేన్సిన్విరక్తతా ||౨౨|| జితేంద్రియత్వమాత్మేతాతత్పరత్వమహర్నిశం | నిష్పరిగ్రహతాద్వంద్వసమతానిరపేక్షతా
సర్వవ్యాపారవైముఖ్యంనిజానందైకసక్తతా | ఏవమాదీనినర్వాణిజ్ఞానినాంలక్షణానితు ||౨౩|| అణిమాద్యన్యసిద్ధిచ్ఛాం
స్వాత్మసిద్ధిచ్ఛయాభృశం | విహయాత్మైకనిష్ఠాయస్సస్వసిద్ధోనరోత్తమః ||౨౪|| ఐన్ద్రజాలికతుల్యత్వాత్సిద్ధినాంవైవ
సత్యతా | ఇతియస్యస్థిరాబుద్ధిస్సస్వసిద్ధోనరోత్తమః -౨౫- దరిద్రధనినోపుణ్యపాపయోశ్చత్రుమిత్రయోః | శీతో
ష్ణయోస్సమోయోష్ఠిసస్వసిద్ధోనరోత్తమః -౨౬- యస్తుసిద్ధిరుపేత్యైవనిరస్తంసమాధినానిత్యానర్థమవాప్నోతిస
స్వసిద్ధోనరోత్తమః -౨౭- మోక్షస్యబహువశ్యాస్తే గ్రహివ్యస్తేప్రతిబద్ధకాః - అణిమాదీచ్ఛయాతుల్యః ప్రతిబద్ధోనక
శ్చన-౨౮- యస్యాణిమాదీసిద్ధిచ్ఛాలేశమాత్రాపివర్తతే | కల్పకోట్యాపితస్యాత్మజ్ఞానసిద్ధిర్నసేత్స్యతి - ౩౦- విట
సంసర్గవత్సిద్ధసంసర్గ మ్మోహావర్ధకం | మహాభయంకరంజ్ఞాత్వాసిద్ధాంస్త్యజతియోనరః -౩౧- తస్యనిర్విఘ్నమేకా
న్తనిష్ఠయానిర్వికల్పయా | అనాయాసమిహైవాత్మజ్ఞానసిద్ధిర్భవేద్ధృవం -౩౨- యస్యాత్మజ్ఞానగర్భస్య గర్భోవాయది
విద్యతే | తస్యసిద్ధిఃసర్వాసుమోహానోపనతాస్వపి -౩౩- ఐన్ద్రజాలికకర్తృపభాగ్నిన్తాభిః యతిస్వయం | అ
భాగ్నిప్రపవనిద్ధస్తుస్వభాగ్నివోభాగ్నియత్యహా -౩౪- అజ్ఞానంసిద్ధిరూపేణహ్యవిద్యాధ్యాససంజ్ఞకం - దేహాత్మజ్ఞా
నిమన్వైరంస్ఫుటమేవప్రకాశతే -౩౫- బ్రహ్మదోహశివదోహగురుదోహాదిపాతకం- పూర్వజన్మకృతం సర్వంవి
ధిసిద్ధిఫలంకపే ||౩౬- పాపానామహతాంజ్ఞానప్రతిబద్ధకతాయథా- తథాణిమాదీసిద్ధినామతేసిద్ధిమతిస్త్యజేత్

అణిమామహిమామూర్తేర్గరిమాలఘిమాతథా-పాప్తిఃప్రాకామ్మమీశత్వ మిద్ధి యిశ్రుతశక్తిభిః - ౩౮ - గుణాసం
 గోవశిత్వఞ్చేత్యేవమష్టవిభూతయః - ప్రసిద్ధాస్తాఉపేత్యైవస్వస్వరూపంచినయేత్ - ౩౯ - అనూర్ణమత్వం దే
 హేస్త్రికాదూరశ్రవణదర్శనం | మనోజవఃకామరూపంపరకాయప్రవేశనం || ౪౦ | స్వచ్ఛస్తమృత్యుద్దేవానాంస
 హక్రీడానుదర్శనం | సంకల్పితార్థసంసిద్ధిరాజ్ఞాప్రతిహతాగతిః || ౪౧ | త్రికాలజ్ఞత్వమద్వంద్వంపరచిత్రాద్యభిజ్ఞతా |
 అగ్న్యరాగంబువిషాదీనాంప్రతిష్టంభోపరాజయః || ౪౨ || ఏతాశ్చోద్దేశతఃప్రాక్తాయోగధారణసిద్ధయః | సగుణే
 శప్రసాదేనసర్వాఃప్రాప్తోతిమానవః || ౪౩ || నిర్గుణేమయ్యఖణ్డాత్తన్యాత్తానన్ధారయన్తునిః | నిష్కామపరమానందం
 మామేవాప్నోత్యసంశయం || ౪౪ || *హనూమా* * ఈశప్రసాదలభానాంసిద్ధీనాం పాపతుల్యతా | కథంత్యయో
 క్తాశ్రీరామవదమేకరుణానిధే || ౪౫ || *శ్రీరామః* విజ్ఞానప్రతిబద్ధత్వ సామాన్యాత్సిద్ధయోఖిలాః | ఈశప్రసాదల
 భాఅప్యత్రహేయాముముక్షుణా || ౪౬ || పాపానీవచపుణ్యానివిఘ్నాయస్తేబుధైఃఖిల | సకామపుకార్యత్వంసిద్ధీనా
 మపివిశ్రుతం || ౪౭ || బ్రహ్మలోకశృణోకారలక్షణంజాయతేయది | వైరాగ్యం తస్యసిద్ధిచ్చావైవజాయేతకాచన || ౪౮ ||
 స్వదేహాశుచిగర్భేననవిరజ్యేతయఃపుమా* | వైరాగ్యకారణస్తస్యకిమస్య దుపదిశ్యతే | ౪౯ | రసవద్వాయువచ్ఛా
 న్త్యమన సశ్చచ్ఛ లత్పతః | వాఙ్మవి విధభోగేషు జాయతేసిద్ధిరూపిషు || ౫౦ | సాధనాని బహూన్యాహు
 శ్చిత్తైకాగ్ర్యాయకేచన | తైలధారామివాచ్ఛిన్నంమన్నామ్నాంకీర్తనంపరే || ౫౧ | షడక్షరాదిమన్తాగ్రాంజప
 నోపాంశునేత్యథ | అన్యేతుహతయోగేనప్రాణసంరోధనాత్తనా || ౫౨ | సతగతా శ్రవణేనాన్యేసత్తరేణైతిచా
 పరే - ప్రతికోపాసనేనాన్యేపూజాస్తోతాదీరూపిణా || ౫౩ | ఏవమన్యేపియాగాద్యేచ్ఛిత్తైకాగ్ర్యంభవేదితి | కర్మ
 ణఃప్రాపరేతేషాంగాణసాధనతాయతః || ౫౪ || అతశ్చీతస్యచాచ్ఛల్పనివృత్త్యే మారుతాత్తజ | ముఖ్యసాధనతా
 స్వాత్మధ్యానస్యేవోపపద్యతే || ౫౫ || స్వస్తికాసనమాస్థాయస మాహితమనాప్రథా | అపానమూర్ధ్వముత్తాప్య
 ప్రణవేనశవైశ్శవైః || ౫౬ || హస్తాభ్యాన్ధారయేత్సమ్యక్కర్ణాదికరణానిచ | అంగుష్ఠాభ్యామపి శ్రోత్రేతర్జనీభ్యామ్రుచక్షు
 ప్షి || ౫౭ || నాసాపుటావధాన్యాభ్యాంప్రచ్ఛాద్యకరణానివై | ఆనన్దావిర్భవోయావజ్జ్యోతిస్సుధిశ్చ మారుతే || ౫౮ ||
 తావత్ప్రాణంబ్రహ్మరథస్థానేశిరసిధారయేత్ - షణ్ముఖీకరణజ్ఞేచదతిగోప్యతరన్త్యయా || * (౫౯)

—ఇతితత్వసారాయణఉపాసనాకాండస్యద్వితీయపాదేనర్వవేదరహస్యాధాను—

—శ్రీరామగీతానూపనిషత్సప్తవిమాదిసిద్ధిదూషణంనామదోడశోధ్యాయః—

హనూమా భగవన్వేదతత్వజ్ఞత్వస్తుఖాంబుజనిస్సృతం- అష్టోత్తరశతార్థైకమధుపీతంమయాధికం || ౧ || ఏతేనకృ
 తకృత్యత్వంమమసిద్ధన్నసంశయః. తథాపికిచ్చిచ్ఛోతవ్యమస్తివైదుష్యసిద్ధయే || ౨ || దశోపనిషదీశ్రీమత్బహువిద్యాః
 ప్రపఞ్చితాః - అవశ్యవేదితవ్యాస్తాఇత్యాహుర్విబుధోత్తమాః - ౩ - విద్యానన్తవిజ్ఞానాభావేకిచ్చిత్ జ్ఞతామమ | భవే
 దితిచమన్యేహంతస్తాత్తాన్తస్వనిబోధమే || ౪ || *శ్రీరామః* *హనూమంశ్చుగ్రీవత్యౌమివిద్యాసంతతిమచ్ఛృతాం - ద
 శోపనిషదిప్రాంతవిద్వద్భిఃపరమాదృతాం - ౫ - ఛాన్దోగ్యేబృహదారణ్యేప్యేతావిద్యాఃప్రపంచితాః - తాన్యేకాస
 త్యవిద్యాఖ్యాయస్యాంస్వాంశఃప్రసీదతి || ౬ - దక్షిణేక్షిణీనూర్వేచయఉపాస్యస్వయంప్రభః - సపవాఖండరూపోస్త్రి
 త్యేవంధ్యాయేదహర్నిశం - ౭ - ఏవంయదినిరాధారాసానవో్యముక్తికారిణి - భవేత్సాధారతాయాస్తుక్రమముక్త్యై
 నసంశయః - ౮ - అత్యుదిత్యగతంవస్తుప్రకృతంసగుణన్నతు - జ్యోతిష్టాద్విదుషస్స త్యాదనావృత్తేశ్చ నిర్గుణం - ౯ -
 అన్యాదహరవిద్యాఖ్యాయస్యాంప్రప్యంశ ఈరితః - హృత్పండరీకమధ్యస్థస్సర్వేషాంప్రాణినామపి - ౧౦ - అన్యేష్ట
 వ్యనదేకావైవిజ్ఞాన్యశ్చిదంబరం- బాహ్యంబరవదాపూర్ణంభావయేత్ సత్యచిద్భవం - ౧౧ - సాధారదర్శనేనాచే

దుపాస్తీస్సుసమాపితా - పూర్వవత్ - మము క్రైస్తాభవేభణ్ణాత్తదర్శనాత్ - ౧౨ - వైశానరస్యవిద్యాన్యాయస్యాం
ప్రాదేశమాత్రకం - బ్రహ్మంశంప్రత్యగాత్మానందృష్టృపూర్ణభావయేత్ - ౧౩ - ప్రాణాగ్నిహేమాత్రిణస్సర్వేష్యే
నన్నితముపాసతే - తథాపితద్యధార్థత్యంనవిజానన్తిమారుతే - ౧౪ - అత్రాధారాపవాదశ్చేన్న కృతోపిముము
తుణా - క్రమముక్తిర్నసదేహఃపూర్ణత్వాననుచిన్తనాత్ - ౧౫ - పశ్చాన్నివిద్యాప్యన్యాసీద్యస్యాంపంచాగ్నయశ్శు
తాః - ద్యుపర్జన్యక్షితిమయాఃపురుషస్త్రీయూవపి - ౧౬ - తానగ్నిక్రమశోద్యాత్వాపశ్చద్భ్రష్టేవచిన్తయన్ - ము
క్తింవిన్దేతనోచేత్సనిరక్తిఃఫలవాక్భవేత్ - ౧౭ - అన్యాయమోడశకలవిద్యాప్రశ్నస్రుతీరితా యయాచసాక్షాద్భ్రష్ట
త్వాప్రసీదతివివేకినాం || ౧౮ || ప్రాణాద్యాశ్చకలాయత్రాకల్పితాక్షుడశేరితాః | అప్రాణమక్షరంప్రాప్యక
లాస్తాడత్సృజేద్భుధః || ౧౯ || ప్రాణాద్యాదారమద్వైతంపూర్ణభేద్భ్రష్టభావయేత్ | సద్యోముక్తిర్భుధస్యాత్రనాన్య
ధాకపినాయకః || ౨౦ || అన్యాయోద్గీఢవిద్యాస్యాదుద్గీఢంప్రావాత్సకంధ్యాత్వాత్రిమాత్రంశుద్ధస్యాద్యస్యాంముక్తిఃక్ర
మాద్భవేత్ || ౨౧ || సద్యోముక్తిసిమిత్రత్యంప్రోక్షంమోడశమాత్రయా - విభక్తప్రణవోపాస్త్యైర్యతః పూర్వంమరు
త్సుతః || ౨౨ || అన్యాయోద్గీఢవిద్యాస్యాద్యస్యామాత్మామనోమయః | ప్రాణదేహశ్చభారూపఉపాస్యభిర్యతే || ౨౩ ||
అత్రచప్రత్యగాత్తత్వాదుపాస్యసృద్భవతక్రమముక్తిర్గుణాపాయే సద్యోముక్తిర్భవత్యపి || ౨౪ || అన్యాయపురుషవి
ద్యాస్యాత్పురుషాయత్రకల్పితః యజ్ఞత్వేనాయమోవృద్ధ్యేనా విద్యాకామ్యరూపిణీ || ౨౫ || ద్యునివేశన పూర్వాణం
విభూతీనామివాత్రచ | గుణానాం హేయతాయుక్తాపురుషోనతుహేయతే || ౨౬ || అన్యాయపర్యంకవిద్యాస్యాత్పర్యంక
స్థంవిధింప్రతి | ప్రస్థితస్యాధ్వనిత్యాగః పత్యతేప్రయోపాపయోః || ౨౭ || త్రిలింగకత్వాత్వాప్యస్యబ్రహ్మలోకే ము
ముక్షుభిః | హేయోపాదేయతాతత్వసూన్యతాచక్రమాద్భవేత్ || ౨౮ || అన్యాయత్వక్షరవిద్యాస్యాద్యత్రాస్థాస్థాదిభ
క్షణం | అక్షరంనిర్గుణంబ్రహ్మప్రోచ్యతేబ్రాహ్మణోత్తమైః || ౨౯ || అవినాశ్యేకకూటస్థచైతన్యవిషయాయతః ఇయ
న్తతఃక్రమాత్సద్యోవాభవెన్నుక్తయేపరా || ౩౦ || అన్యాయసంపర్గవిద్యాస్యాదస్యాంసంపర్గసంజ్ఞితః | వాయుఃప్రాణా
త్పృథ్వీగ్నేహ్యధ్యాత్మ్యోఽపిధృదైవతం || ౩౧ || వాయుసాయుజ్య సాలోక్యవచనాత్సగుణైవసా | కైవల్యముక్త్యేని
ష్కామైర్విచితాచేత్కమాద్భవేత్ || ౩౨ || అన్యాయమధువిద్యాస్యాద్యస్యాంపుభావ్యదికంజగత్ | ఉపాస్యతేమ
ధుత్వేనసాన్త్యలింగాతునిర్గుణా || ౩౩ || అన్యాయప్రాణవిద్యాస్యాత్వాప్రోజ్ఞాయాన్సమస్తతః | ఇతినంప్రోచ్యతే
సాహిసగుణావికృతిత్వతః || ౩౪ || ఉపశోసలవిద్యాన్యాయత్రాచార్యాగ్నయస్త్రయః | శిష్యస్యోపాదితనాత్త్వవిద్యాన్ని
ర్గుణరూపిణీ || ౩౫ || సద్యోముక్తికరీవిద్యాసాక్షేయావిబుధైశ్శుశ్రీతంధుత్వాపాశ్లేషవచనంపద్మపత్రమివాంభసా ||
సద్విద్యాన్యాతుసద్భ్రష్టపరోక్షజ్ఞానరూపిణీ | చ్చద్వోగ్యేపరమోదారాప్రవృత్తాశ్చేతకేతవే || ౩౬ || ఉపదిష్టేప
రాత్త్వే తత్రతత్వవసీత్యపి | గురూక్తేస్సాధనానుక్తేః క్రమముక్త్యేచసాధు || ౩౭ || అన్యాయభూమవిద్యా
స్యాద్యద్వాన్యోపశ్యతి | నైవాపరోక్షవిజ్ఞానరూపావిద్యేశ్వరీమతా || ౩౮ || అనుక్తసాధనత్వేపిగురుప్రాధాన్యహా
నితః | శిష్యానుభూతిరూపత్వాత్సద్యోముక్త్యేచసాభజేత్ || ౪౦ || ఏవమన్యాయకాశ్చిత్సుర్యోద్విద్యావేదాన్తబోధితాః |
ఏతాన్ముదేశతఃప్రోక్తావేదితవ్యామనీషిభిః || ౪౧ || విద్యాసన్తతివిజ్ఞానశిష్యచిత్తపరీక్షణంఅవశ్యభావిపర్వేషామా
చార్యాణాం విశేషతః || ౪౨ || అపరీక్షితశిష్యాంస్వయంభానధికారిణే | ఉపదిష్టాయథావిద్యాగురుణావిఫలాభ
వేత్ || ౪౩ || తథోపదిష్టావిద్యాపి శిష్యాయాప్యధికారిణే | విద్యాసన్తతివిజ్ఞానహీనేనగురుణాకపే || ౪౪ || యథా
విద్యాప్రదాతవ్యా శిష్యపాత్రంసునిర్మలం | సర్వలక్షణసంపన్నంజ్ఞాత్వేవేతినియమ్యతే || ౪౫ || తథావిద్యాగృ

హీతవ్యాగురునాధంసునిర్మలం । సర్వలక్షణసంపన్నంజ్ఞాత్వైవేతివినిశ్చిను ॥ ౪౬ ॥ సదాచార్యో ప దిష్టార్థ శ్శుక్ల
పఠేందువతక్రమాత్ శిష్యస్య వర్ధతేనిత్యంపూర్ణశ్చవిమలోభవేత్ ॥ ౪౭ ॥ అసద్గురూపదిష్టార్థఃకృష్ణపక్షేస్తువతక్ర
మాత్ శిష్యస్య హాసతే నిత్యంనష్టశ్చసమలోభవేత్ ॥ ౪౮ ॥ కాలాంతరసము ద్భూతంశిష్యదౌష్ట్యంవహ తరం
జ్ఞాత్వా చార్యో యథారోషాద్ధూరతః పరివర్జయేత్ ॥ ౪౯ ॥ కాలాంతర సము ద్భూతం గురుదౌష్ట్యంమహ త్తరం
జ్ఞాత్వా శిష్యస్త థారోషా ద్ధూరతః పరివర్జయేత్ ॥ ౫౦ ॥ స్వా మిభృత్యో జగ త్యస్మిన్ పతి థా ర్యే
చమారుతే పితృపుత్రౌచసంబద్ధావమోనయ్యంశా స్త్రీవర్తనా ॥ ౫౧ ॥ తయోశేకస్య పాతిత్యేయథాన్యేనాస్తి హే

యతా । ఏవంసంబద్ధయోఃపూర్వపరిస్థా త్గురుశిష్యయోః ॥ ౫౨ ॥ అధర్మప్రతి పన్నస్య గురో రప్యవివేకినః ।
స్వవణ్ణాశ్రమహీనస్యశాసనంహివిధీయతే ॥ ౫౩ ॥ జాత్యశిష్టోపివిబుధాగురుర్భవితుమర్హతి । కర్తాశిష్టస్తు క్షుతాపిన
గురుత్వమవాప్నుయాత్ ॥ ౫౪ ॥ ధర్మోద్దేశేనలోకస్మిన్ గురూగృహ్లాన్తికేచన! అర్థోద్దేశేనకేచిచ్ఛకామోద్దేశేనకేచన!
తేషాస్తత్తత్ఫలాసిద్ధాగురుశుశ్రూషణాదికం । యథావృధాత థామోక్షోద్దేశే నారాధనంగురోః ॥ ౫౫ ॥ తస్మాద్వి
ధర్మానాచార్యాః పూర్వకాం స్త్వంపరిత్యజ । గౌణాచార్యానపిశ్వశ్రూస్తత్యాజజనకోమమ ॥ ౫౬ ॥ నై ధర్మ్యం
మయ్యభూత్-ఇచ్చిద్విద్యతేవాంజనాసుత! భవిష్యతియదిప్రాజ్ఞతదారభ్యతుమాన్త్యజ! ॥ ౫౭ ॥ జ్ఞానంసిద్ధ్య తులేనో వా
శుభాచారాన్నతుత్యజ । శ్రేయోహానింక్వ చిన్నైవకస్య చిచ్ఛుభకారిణః ॥ ౫౮ ॥ శ్రుత్యుక్తాఖిలద్యానాం నిపుణో
పినిరూపణే! స్వాచారహితోమూఖః ఇతినిశ్చినుమారుతే । ౬౦ ॥ స్వధర్మైరాప్యతేవిద్యాసాక్షాద్వేదాన్తవాక్యజ్ఞా

ప్రణమ్యచాత స్త్వన్నిత్యంస్వధర్మనిరతోభవ ॥ ౬౧ ॥ శ్రుతిస్తుతిసమీరితానతిరహస్యధర్మైశ్శుటంతవశ్రువతోధునాకి
మపినైవవేద్యాన్తరంతథాపిమయితెగురాశు! తిశ్చ తేపిచాష్టోత్తరే స్వధర్మచరణేతథాభవతుభక్తిర వ్యాజతః ॥ ౬౨ ॥
సమస్తజనమోహినీసకలలోకహేతుఃప రామహాభవభయంకరీవిరతిబోధధిక్కారిణీ! సురేంద్ర! విధిదు స్తరాయమభటాతి
ఘోరాఖిలస్వధర్మహతికారిణీజయతిసాహిమాయామమ- ౬౩-అతఃప్రతిపదచ్ఛిత త్తరణహేతుభూతామమస్త్యుతిర్భవ
తుమారుతేసకలభీతివిధ్వంసినీ-యయైవసు రస త్తమాపిభవాభిపారంగతాస్సబోధసుఖనిర్భరాః పరమ గుశ్చత
న్దేవదం! ౬౪ ॥ శ్రోత వ్యం నిఖలంశ్రుతంమమముఖాద్భ క్త్యాత్వయామారుతేతత్సర్వంసఫలంకురుష్వమన నాధ్యై
నాచ్ఛతీవాత్ స్వయం । ఏషామెగురుదక్షిణా ప్రియతమాతత్వార్థసంవర్ధినో చేమావరభీజవా పినగవక్లేశా య
మేమద్వచః! ౬౫ ॥ స్నేహతిరేకాదమలాత్త బోధేషుయై వమాశంకిత పున ర్భూత్వం । సర్వార్థ విద్యానధునా తు
ధీమన్తురుత్సుతాసీతిహిసా ధుమన్యే

ఇతితత్వసారాయణఉపాసనాకాండస్య ద్వితీయపాదేసర్వవేదరహస్యాధ్యాయ
శ్రీరామగీతాసూపనిషత్సు విద్యాసన్తతిగురుతత్వనిరూపణంనామ సప్తదశోధ్యాయః॥

*హనూమా*భగవం స్త్వస్తుఖాంభోజా చ్ఛ్రీతవ్య మఖిలంశ్రుతంతథాపిమేత్వదుక్తార్థ శుశ్రూషాజాయతే
పునః! ౧ ॥ తస్మా త్వముక్తపూర్వార్థసంగతీస్సంగహేణమే! సకృత్ స్మారయమన్నాధధారణార్థం యథాక్రమం! ౨
*శ్రీరామః*వేదాన్తేషుసమస్తేషు తథాభాగత్రయేపిచ । అస్తోత్తరశతస్యాదౌ ప్రామాణ్యంము ఖ్యమీరితం! ౩ ॥ అ
థసచ్చిత్తుఖానన్తబ్రహ్మజ్ఞానో దయాత్పరం! తాదాత్మ్యాభ్యాసయోగశ్చకర్తవ్యగతినిశ్చితం! ౪ ॥ తతఃప్రారబ్ధ వజ్జీవ
న్సుక్తలక్షణమీరితం । పశ్చాద్విదేహముక్తస్యనిష్పాగ్రిరభ్య స్థలక్షణం! ౫ ॥ వాసనాక్షయవిజ్ఞానమనోనాశా దిక
న్తతః! సప్తభూమీవిచారశ్చ ప్రకృత న్దనన్తరం! ౬ ॥ అథవృత్త్యానువిధాది షట్పమాధినిరూపణం! అథ వర్ణాశ్రమా
చారవ్యవస్థాపన మద్భుతం! ౭ ॥ తతస్సజ్జిత పూర్వాణాం విభాగఃకర్తృణామథాకర్తిభక్తజ్ఞా నియోగి గుణ త్రయ
నిరూపణం-౮- త్వదధైర్య నిమిత్తాత్త విశ్వరూపప్రబోధనం- తారకప్రణవస్యాధమాత్రాభేదనిరూపణం -౯- చతు
ర్వేదరహస్యాధ్యమహావాక్యార్థబోధనం - తతశ్చమూలాధారాదినవచక్ర వివేచనం-౧౦-అణిమద్యష్టసిద్ధీనాన్దూ ష
ణచ్ఛతతఃపరం - విద్యాసన్తతివిజ్ఞానగురుతత్వావబోధనం-౧౧- ఏవంగీతా మ్మహాశాస్త్రం మమతేక పినాయక - ప్రో

క్షంసమస్తవేదాస్తరహస్యాధైకగర్భితం - ౧౨ - తీర్థక్షేత్రోత్సవభాగ్నిర్ముణాంస్యాదథమాధమా - వస్త్రాణాం వి వి
ధానాభ్యుచింతాస్యాదథమాకపే - ౧౩ - ద్వాత్రింశద్దశవేదాస్తచిస్తనంమధ్యమంభవేత్ - అష్టోత్తరశతప్రోక్త తత్వచి
స్తనము త్రయం - ౧౪ - సర్వవేదాస్తగూఢార్థవిశదీకరణమే - అస్మిన్ గీతామహాశాస్త్రే చిస్తనంతు త్రయో త్రయం ||
ఇయంగీతాత్వయాలభ్యాగోపనీయాప్రయత్నతః - అస్యాంభ క్షిప్రీనస్యనకిచ్చిద్వక్తుమర్హసి - ౧౬ - ఏవంశ్రీరామవచ
నసుధాధారాంభృశంపిబక్ | హనూమాన్ బాష్పపూర్ణాక్షస్సగర్భదమువాచహ | ౧౭ | హనూమాన్ | శ్రీరామ
మత్సంస్మృతిజార్తిహరిః | శ్రీజానకీనాథసరోజనేత్ర | శ్రీమద్వసిష్ఠాదిమహర్షిసేవ్యశ్రీనాథమన్నాధకి మద్యవక్ష్యే || ౧౮ ||
గీతామృతాస్వాదనమత్రచిత్తేవక్తవ్యమద్య ప్రతిభాతి నోమే | తథాపితేత్యద్భుతత త్వనిస్తా చింతాః ప్రవృత్తైత్యరయ
న్తివాచం - ౧౯ - గీతాశ్శుగ్రీతాబహ్వ్య ఇతః పురస్తాచ్చీరామతత్వ ప్రతిపాదయిత్ర్యః అస్యాస్తుసర్వా అపికోటి
కోటిభాగేనతుల్యాఇహనేతిమన్యే - ౨౦ - శ్రీరామగీతామృతపానతృప్త స్తృణీకృతేన్ద్రోవిజరోవిమృత్యుః | అహంవిశో
కోవిజిఘ్రేషస్యస్థోపి పాసోస్తికిమన్యదాప్యం - ౨౧ - యద్భవం గర్భమా త్రంవానవాసయ సీమయ్యతః - భగ
వన్నితీసంబోధంమన్యేసార్థమహంప్రభో - ౨౨ - జన్మాస్తరసహస్రేషునిష్కామసుకృతానిమే - యానితేషా మిహంగీ
తాంరామమన్యేమహాత్మలం - ౨౩ - యథాభవత్పదాంభోజ రేణుంధృత్వాత్తమస్తకే - చుస్తరాంభోధిస్తీర్ణ స్తథా
చభవవారిధిః - ౨౪ - పితృమరూటజాత్యాచచలత్వంసదామమ తత్సర్వభ్యుపాహ్మశువైశ్చల్యమకరోరహే -
కిమత్రబహునోక్తేనధన్యవేదాస్మిరాఘవ - తథాపినభవేద్యేనకృతజ్ఞత్వ త్తిత్తమ - ౨౬ - సద్గురోప్రార్థయా మ్యద్యత
దేవాజస్తచిస్తనం - చతుర్ముఖసురేంద్రాదినతయో స్వత్పదాబ్జయోః - ౨౭ - ఏవంహనూమతాప్రోక్తశ్రీరామఃకరుణా
నిధిః - ప్రోవాచసన్నితంవాక్యంస్పిగ్ధంసూక్ష్మార్థగర్భితం - ౨౮ - శ్రీరామః - మేభక్తాలభవంస్తథైవబహవశ్శిష్యాశ్చ
పూర్వంకపేతేష్యేకోపి మయానదృష్టఇహ యల్లోకేత్వచిత్త్వాద్యశః - తద్వేదాస్త రహస్య గర్భితమహం గీతోప దే
శార్హతాంమత్వాకేవలమేవతేనిగదితాగోప్యాత్వయా యత్నతః - ౨౯ - ఆత్మానంస్వరణింవిధాయసకలానీ శాది
ముక్త్యన్తిమాన్వేదాన్తానపిచాత్తరారణిచయంజాతస్తుగీతానః - సత్తరోన్మథనాత్వ దార్తి సమిధందగ్ధ్వజ్యలం
స్తేహృదిత్వద్వాగ్భూయసమస్త సజ్జన భవారణ్యందహత్వా శ్రితం - ౩౦ - శిష్టాశిష్టసు రాసురైర్గ్రథనతో వేదాస్త
దుగ్ధోదధాచింతావాసుకి బుద్ధిమన్తరగిరేర్దుశ్శాస్త్రైహాలాహలం - పిత్వాజాతమ హంత్రినే త్రడమయా యుక్తో చిరా
త్ప్రీతయామద్గీతామృతమేత దస్తిభవతేదత్వాసురేభ్యస్సు భీ - ౩౧ - మద్గీతామృతమాగళంపిబతియస్తస్యాన్య శాస్త్రైః
ఫలంకింవాదేశిక దేవతాస్తరసత్తిస్తాత్పాదిభిఃపూజయైః - కిన్దుగ్ధోదధిజామృతే నసుతరాంపితేనవామారుతే దేవానా
ముపచర్యతేహ్యమరతానోపీతగీతస్యతు - ౩౨ - పీతగీతామృత స్తవస్తుచిరజీవిత్యమేష్యసి - నచాసురకృతా వీడా భ
విష్యతితవానఘ || ౩౩ || హనూమన్నావయో రేతంసుసంవాదసుధారసంకర్ణాభ్యామాదరేణైవయేపిబన్తినరోత్తమాః ||
యేత్రత్యాధ్యాయమేకంవాన్లోకంశ్లోకార్థమేవవాపత నినిత్యంనియమాదహస్తనోక్షులగ్నకః || ౩౪ || సర్వలక్షణయు
క్తేనత్వయాప్రితోహిమద్గురుః | ఏవంకదాత్వశ్చి మ్యేణభవిష్యామ్యజ్ఞానాసుత || ౩౬ || ఇత్యుక్త్వా భగవానామ శ్చి
ష్యస్తంపవనాత్మజం | ఆలిలింగేస్వయంవేగాదశ్రుపూర్ణాక్షిపంకజః * * * * * (౩౭)

—ఇతితత్వసారాయణడిపాసనాకాండస్యప్రథమపాదేనర్వవేదరహస్యాగ్ధానుశ్రీరామగీతాసూ—

—పనిషత్సనర్వాధ్యాయసంగతినిరూపణన్నామాప్తాదశోధ్యాయః—

౪౬ | ౫౧ | ౬౫ || ౫౦ | ౫౫ | ౬౬ | ౫౦ | ౫౭ || ౫౭ | ౫౮ | ౪౭ | ౫౭ || ౬౯ | ౭౩ || ౫౯ | ౬౬ | ౭౭ | ఆహత్యశ్లోకాః | (౧౦౦౦)

శ్రీరామగీతాసమాప్తా

*బ్రహ్మ*వనవానైకరసికామునయస్సద్గురోపురా - ఉక్తపూర్వాఖిలాధీశశ్రీరామాలింగనేచ్ఛవః 1౧1 అభ వన్ని
తీయత్స్వమిన్ సంగ్రహేణశ్రుతంమయా .తదద్యమేనవిస్తారంబ్రహ్మసర్వజ్ఞశంకర 1౨1 శ్రీగురుమూర్తిః॥ పురా
హిశ్రీమహావిష్ణుంసచ్చిదానందవిగ్రహం - శ్రీరామచంద్రంసర్వాంగసుందరంసద్గుణాకరం 1౩1 సర్వజ్ఞంసర్వలోకేశం స
ర్వశక్తిసమన్వితం 1 సర్వాన్తర్యామిణంసర్వభక్తవత్సలమద్భుతం 1౪1 ఆలోక్యమనయస్సద్వేరుద్రాద్యావనవాసినః
అత్యాశ్చర్యయుతాఃమసాన్స్వభీష్టంపంకజోద్భవః 1౫1 మునయః॥తౌకికానందహీనాన్సోమన్యస్తేతౌకి కాజనాః- తత్
త్వామవద్యజన్మానలలింగామోవయంప్రభో 1౬1 అద్భుతోవిషయానందస్త్వదాలింగనసంభవః - దద్యాన్నిర్విషయా
నందంస్వయమేవచనఃఖలు 1౭1 సతుప్రాసాదపర్యంకవిహారాదిసముచ్ఛవః - ఆనందోదుఃఖభూయిష ఇతరైర్యో ను భూ
యతే 1౮1 శోకమోహజరామృత్యుజననాద్యేకకారణైః - తాదృశైర్విషయానందైర్నన్యన్తాన్ధన్య తాంజనాః 1౯1 వ
యస్తుశోకమోహాదిసర్వానర్థనివర్తకాన్ - త్వదీయాలింగనానందాన్ప్రార్థయామోరఘూత్తమ 1౧౦- *శ్రీరామః*
కృష్ణావతారేమేయూయంయుగాన్తరభవిష్యతి - ధూత్వాలింగతనర్వేచగోపికాస్సేచ్ఛమన్వహం-౧౧-మునయః1
అన్యేయేవతరాస్తేహిగోపయోషాశ్చనఃకురు-అన్యోన్యంవిగ్రహంధార్యస్తవాం గస్పర్శనాదిహ -౧౨- శశ్వత్సన్న్
యితాస్తాకంగృహ్ణామోవతరాన్వయం - రుద్రాదీనాంవచశ్శృత్యాప్రోవాచభగవాన్ స్వయం -౧౩- అంగ సంఖం
కరిష్యామిభవద్వాక్యంకరోమ్యహం - ఇతిశ్రీరామవచనంశ్రుత్వాతేమనయోబుగ్ధాన్ -౧౪- అనేనవచనేనైవతేసు
ధాన్యద్వి నావయం - కృతకృత్యాభవామోద్యరామచంద్రోదయానిధే 1౧౫- శ్రీగురుమూర్తిః॥యోనన్తోపరమా న
న్తోయశోదాముక్తిగేహినీ - మాయాసాత్రివిధాప్రోక్తానత్వరాజసతావసీ -౧౬- ప్రోక్తాచసాత్వికీరుద్రే భక్తేబ్ర
హ్మణిరాజసీ - తామసీదైత్యపక్షేషుమాయాతేధాభ్యుదాహృతా -౧౭- అజాయావైష్ణవీమాయాజప్యేన చసు
తాసురా- దేవకీబ్రహ్మపుత్రాసాయావేదైరుపగీయతే -౧౮- నిగమోవసుదేవోయోవేదార్థం కృష్ణరామయోః -
స్తువన్తిసతతంయస్తుసోవతీర్ణోమహీతలే -౧౯- వనేబృహ్దావనేకీర్ణగోపగోపీసురైస్సహ- గోప్యోగావ ఋచ స్తస్య
యష్టికాకమలాననః -౨౦-వంశస్తుభగవాన్సుద్రశ్శృంగమిన్ద్రస్త్వఘానురః॥గోకులంవనవైకుంఠంతాపసా స్తతతేద్రు
మాః -౨౧- లోభకోధభయాదైత్యాఃకలికాలస్తీరసక్రూతః - గోపరూపోహరిస్సా త్సాన్తాయావిగ్రహధారిణి॥
దుర్బోధంకుహకస్తస్యమాయయామోహితంజగత్ - దుర్జయాసాసురైస్సరైర్విధిష్టిరూపో భవేద్ధ్వజః-౨౩- రు
ద్రోయేనకృతోవంశస్తస్యమాయాజగత్కథం - బలంజ్ఞానంసురాణాంవైతేషాంజ్ఞానంహృతం తుణాత్ -౨౪- శేష
నాగోభవేద్రామఃకృష్ణోబ్రహ్మేష్టావశాశ్వతం - అష్టావప్తసహస్రేద్వేషతాధిక్యాస్త్రియస్తథా - ఋచోపనిషదస్తా
వైబ్రహ్మరూపఋషస్త్రియః - ద్వేషశృణూరమల్లాయంమత్సరోముష్టికోజయః -౨౬- చర్పంకువలయాపీఠో గ
రోర్వరతుఃఖగోబకః - చయాసారోహిణీమాతాసత్యభామాధరేతివై -౨౭- అఘానురోమహావ్యాధిఃకలిఃకంస స్స
భూపతిః - శమోమాత్యస్సుదామాచసత్యాకూరోద్ధవోదమః -౨౮- యశ్శంఖస్సస్వయంవిష్ణుర్దక్షిరూపోన్య చస్థి
తః - దుగ్ధసిన్ధోసముత్పన్నోమేఘఘోషస్తుసంహృతః -౨౯- దుగ్ధోదధికృతస్తేనభగ్నభాణ్డోదధిగ్రహే - కీర్ణ తే
బాలకోధూత్వాపూర్వవత్సుమహూదధౌ - ౩౦- సంహారార్థఞ్చత్రాణాంరక్షణాయచసం స్థితః 1 కృపార్థే
సర్వభూతానాంగోస్తారంధర్తమాత్మజం ॥౩౧॥ యత్సృష్టమీశ్వరేణాసీత్తచ్చక్రంబ్రహ్మరూపధృక్ 1 జయన్తీసం
భవోవాయుశ్చమరోధర్తసంజ్ఞితః ॥౩౨॥ యస్యాసౌజ్వలనాభాసః ఖగరూపో మహేశ్వరః 1 కాశ్యపోలూఖలః
ఖ్యాతోరజ్జుర్నాతాదితిస్తథా ॥ ౩౩1 చక్రంశంఖశ్చసంసిద్ధంబిస్తున్తంసర్వమూర్ధని 1 యావన్తిదేవరూపాణిపదన్తి వి
బుధాజనాః॥౩౪॥ నమన్తిదేవరూపేభ్య ఏవమాదినసంశయః॥ గదాచకాశికాసాత్సాత్సర్వశత్రునిబద్ధిణీ ॥౩౫॥ ధను

శ్చార్జ్యంస్వమాయాచశరతాగలస్సుభోజనః | అబ్జకాణ్డంజగద్భీజంధృతంపాశౌస్వలీలయా ||౩౬|| గరుడోపటభాణ్డీర
స్సుదామానారదోమునిః | బృన్దాభక్తిక్రియాబుద్ధిస్సర్వజన్తుప్రకాశీనీ ||౩౭|| తస్మాన్నభిన్నంనాభిన్నమాభిర్భిన్నోనవైవి
ధుః | భూమావృత్తారితంసర్వంవైకుంఠంస్వర్గవాసినాం ||౩౮|| తాపత్రయాత్మకందుఃఖంయాం యజన్తస్తరన్తిచ | మృ
త్యంతరనిముక్తిశ్చలభస్తేతాంమహాపురీం ||౩౯|| సంప్రాప్యచధురాంరమ్యాంసదా బ్రహ్మాదివన్దితాం | శంఖచక్ర
గదాశార్ఙ్గరక్షితాంముసలాదిభిః ||౪౦|| నిత్యోత్సవయుతఃకృష్ణస్త్రీభిశ్చక్త్యాసమాహితః | రామానిరుద్ధప్రద్యుమ్నై
రుక్మిణ్యాసహితోవిధుః ||౪౧|| చతుశ్శబ్దోభవేదేకోఘోషాంకారశ్చపుష్పదాహృతః | చతుర్భుజృయథాదేవైరేకోదే
వఃప్రకీర్తితః ||౪౨|| సపకోనన్తచిహ్నోహోగోపాలఃపాఢ్యకేనవై పృథ్వీజయోనినాప్రాహ కామప్రశ్నవరప్రదః ||
మధురాయాంస్థితీర్చిహ్నాకాసర్వదామేభవిష్యత్రిశంఖచక్రగదాపర్వవనమాలాధరస్యవై ||౪౪|| విశ్వరూపంపరంజ్యో
తిస్సర్వరూపంరూపసజ్జితం | మధురామణ్డలేయస్తుజంబూద్వీపస్థితోపివా ||౪౫|| అర్చయేత్ప్రతిమాంమాఞ్చ సమేప్రియ
తరోభువి | తస్యామథిష్ఠితఃకృష్ణరూపీపూజ్యస్సదాత్వయా ||౪౬|| చతుర్ధాస్యావతారాశ్చభేదత్వేనయజన్తిమాం -
యుగానువర్తినోలోకాయజన్తిహస్తుమేధసః ||౪౭|| గోపాలంసానుజంకృష్ణంరుక్మిణ్యాసహతత్పరం - గోపాలో
హమజోనిత్యఃప్రద్యుమ్నోహంసనాతనః ||౪౮|| రామోహమనిరుద్ధోహమాత్మానంహ్యార్చయేద్భుధః - మయో
క్తేనసర్వధర్మేణనిష్కామేననిభాగశః - ౪౯- తైరహంపూజనీయోవైభద్రకృష్ణనివాసిభిః-తద్ధర్మగతిహీనాయేతస్యాం
మయిపరాయణః-౫౦-కలినాగ్రసితాయైవైలేషాన్తచ్ఛాపవస్థితిః - యథాత్వంసహపుత్రైస్తుయథారుద్రోగజైస్స
హ ||౫౧|| యథాశ్రియాభియుక్తోహంతథాభక్తోమమప్రియః | ఏవంశ్రుత్వాబ్జయోనిస్సప్రాహతంరుక్మిణీపతిం ||౫౨||
దేవైశ్చతుర్భురైవస్యాత్మభమేకాక్షరంతథా | యదాశ్రుతంకథంభూతమనెకాక్షరమచ్యుత ||౫౩|| శ్రీకృష్ణః || ఏక
మాసీత్ పరంబ్రహ్మపూర్వమేవాద్వితీయకం | తస్మాదేకాక్షరంజాతమవ్యక్తంచమహత్తతః | ౫౪ || అహంకారస్తతస్త
స్మాత్పశ్చమాత్రాణ్యతోపిచ | భూతానిపశ్చభిస్తైస్తదావృతశ్చాక్షరంసదా || ౫౫ || ఓంకారస్సోహమేవాస్తి కూ
టస్థోస్త్యజరోమరః | అభయోస్త్యమృతోబ్రహ్మనిత్యముక్తో నిమగ్నః || ౫౬ || చిత్స్వరూపస్తుతద్భ్రష్టప్రకాశం
వ్యాపకన్తథా | సత్తామాత్రంనిరాకారన్నిరాధారనిర్వజ్జనం || ౫౭ || ఏకమేవాద్వితీయంస్యాన్తాయయాహిచతు
ష్టయం | చతుష్పాదమృతంరూపంవిద్యయాభూద్యథామమ | ౫౮ || తోహిణీతనయోవిశ్వోహ్యకారాక్షరసంభవః |
వైజనస్త్వనిరుద్ధస్సాన్యదుకారాక్షరసంభవః | ౫౯ | ప్రద్యుమ్నః ప్రాజ్ఞసంజ్ఞశ్చమకారాక్షరసంభవః - అర్ధ
మాత్రాత్మకస్సోస్తితుర్యోహంకృష్ణనామకః ||౬౦|| యస్మిన్మయిసమస్తజ్జగదేతచ్ఛరాచరం-జీవేశ్వరాదికన్నిత్య
చైతన్యేనుప్రతిష్ఠితం ||౬౧|| మదాత్మికాజగత్కగ్రీమూలప్రకృతిరుక్మిణీ-సంవృతాగోపికాభిశ్చశ్రుతిభ్యోజ్ఞానసంగ
తః ||౬౨|| క్లిష్టాంకారస్యచైకత్వంవదన్తిబ్రహ్మవాదినః-మధురాయాంవిశేషేణమాంధ్యానోక్షమశ్నుతే ||౬౩||
అష్టపత్రంవికసితంహృత్పద్మంతత్రసంస్థితం - దివ్యధ్వజాతపత్రైస్తుచిన్దితశ్చరణద్వయం ||౬౪|| చతుర్భుజంశం
ఖచక్రశార్ఙ్గపద్మగదాన్వితం - సుకేయూరాన్వితంబాహ్వానికణ్డమాలాసుశోభితం ||౬౫|| ద్యుమతిర్గీటమభ
యంస్ఫురన్తకరకుణ్డలం - హిరణ్మయంసౌమ్యతనుంస్వభక్తాయాభయప్రదం ||౬౬|| ధ్యాయేన్నసనిమాన్నిత్యంవేణు
శృంగధరస్తువా | మధ్యతేతుజగత్సర్వంబ్రహ్మజ్ఞానేనయేనవా ||౬౭|| మత్సారభూతయద్యత్సాన్తధురాసానిగ
ద్యతే | అష్టదిక్పాలసంస్థానంపద్మంవికసితంజగత్ ||౬౮|| సంసారార్ణవసజ్జాతంసేవితంమమమానసే | చంద్రసూర్యవి
షాదివ్యోధ్వజోమేరుర్నిరణ్డయః ||౬౯|| ఆతపత్రంబ్రహ్మలోకమథోర్ధ్వశ్చార్థశంస్మృతం | శ్రీవత్సశ్చస్వరూపశ్చ
వర్తతేలాశ్చనైస్సహ ||౭౦|| శ్రీవత్సలక్షణస్తస్మాత్కథ్యతేబ్రహ్మవాదిభిః | యేనసూర్యాగ్నివాక్యం ద్రవేజసా

స్వస్వరూపిణా॥౨౦॥ వర్తతేకాస్తుభాఖ్యంతవదన్తిశమమానినః । సత్వంరజస్తమఇశిహ్యహంకారశ్చతుర్భుజః॥౨౧॥
 పంచభూతాత్తకంశంఖంకరేరజసిసంస్థితం । బాలస్వరూపమత్యంతమనశ్చక్రంనిగద్యతే॥౨౩॥ ఆద్యామాయాభవేచ్ఛా
 గ్గంపద్మంవిశ్వకరేస్థితం । ఆద్యావిద్యాగదావేద్యాసర్వదామేకరేస్థితా ॥౨౪॥ ధర్మార్థకామకేయూరైర్దివై
 ర్దివ్యమమైరితైః । కణ్ఠస్త్రినిర్గుణంప్రోక్తంమూల్యతేచాద్యయాజయా ॥౨౫॥ మూలానిగద్యతేబ్రహ్మంస్తవభ్రత్రైస్తుమా
 ననైఃకూటస్థం సత్యరూపఞ్చకిరీటంప్రవదన్తిమాం ॥౨౬॥ తురోత్తరంప్రస్ఫురన్తంస్తృతంకుంజలయుగ్మకం । ధ్యామే
 న్నమప్రియంనిత్యంసమోక్షమధిగచ్ఛతి ॥౨౭॥ ముక్తోభవతియస్తస్మైసావత్కానఞ్చదదామ్యహం । ఏతత్సర్వంభవిష్య
 తైస్త్వమయాప్రోక్తంవిధేతవ ॥౨౮॥ శ్రీగురుమూర్తిః ॥బ్రహ్మస్సక్తప్రకారేణశ్రీకృష్ణేభక్తవత్సలే । మధురాయాని
 వసతిసర్వలోకహితేరతే ॥౨౯॥ ఏకదాహ్యుద్ధవోధీమాకృష్ణసేవాపరాయణః । వివేకాదిగుణైర్యుక్తఃపప్రచ్ఛశ్రీ
 హరింగురుం ॥౩౦॥ ఉద్ధవః । సర్వజ్ఞకరుణా సిద్ధోభక్తవత్సలకేశవ । సంసారమోక్షసిద్ధ్యర్థం ప్రప్టుకామోస్తీకి
 ఞ్చన ॥౩౧॥ వాక్యైస్తుత్వస్తుభాంభోజాచ్ఛ్రితపూర్వైరిదమ్యయా । విదితంనిత్యమననైరహారాత్రకృతైఃప్రభో
 సగుణనిర్గుణఞ్చైతవరూపద్యయంభవేత్ । తత్తాద్యంచిత్రశుద్ధ్యర్థమపాస్యమిదమద్భుతం,౩౨,తపోభిర్బహుభిర్బల్యం
 పూర్వజన్తకృతైర్వపుః- శంఖవక్త్రాదిసంయుక్తంసీలాభ్యామశంశుభం .౩౩- అన్యత్తునిర్గుణంనిత్యం సచ్చిదాన
 న్దలక్షణం । అభిజ్ఞంపూర్ణమత్యైతంజ్యోతిషాంజ్యోతిరవ్యయం ॥౩౪॥ సర్వవేదాంసంసిద్ధంజరామరణవర్జితం । ని
 ష్కలశంసిక్రియంశాన్తంనిరవద్యంనిరజ్జనం॥౩౫॥ అదేశ్యస్తదగోత్రస్తదస్థూలత్వాదిలక్షణం । పాష్పాదిదోషరహి
 తమగ్రాహ్యఞ్చక్షురాదిభిః ॥౩౬॥ జీవానామీశ్వరాణాఞ్చతజ్జన్తాద్యేకకారణం । నిర్వికారంపరంబ్రహ్మతతోన్యత్స
 కలంమృషా ॥౩౭॥ అస్మాచ్ఛనిర్గుణాదన్యదరూపంద్వంద్వవర్జితం । భేదాభేదోభయతీతమవాక్త్యనసగోచరం ॥౩౮॥
 జీవస్సక్తస్యదేహస్తేస్వయమేవావశిష్యతే । తత్త్వగ్రీభవతాపుంసానగ్రాహ్యఞ్చకథఞ్చన ॥౩౯॥ మధ్యమంయ
 చ్చిదానన్దస్వరూపంప్రోక్తమద్భుతం । అవ్యక్తమహదాదీనాంతదనన్యత్వమిష్యతే ॥౪౦॥ అతస్త్యమేవసర్వేషీలోకా
 భూరాదయఃపరే । త్వమేవసర్వవేదాశ్చత్వమేవస్తృతయోఽఖిలాః ॥౪౧॥ త్వమేవాసీతిహాసాశ్చపురాణాన్యాగమాఅ
 పి । విరిఞ్చశ్చత్వమేవాసి విష్ణుశ్చత్వంశ్రియః పతిః ॥౪౨॥ శివశ్చగిరిజాకాన్తస్త్యమేవాసిజనాద్దన । ఇంద్రాదయోఽష్ట
 దిక్పాలాన్త్యమేవాస్యసురాఅపి॥౪౩॥ త్వమేవాసురయతౌశ్చజీవాస్సర్వేత్వమేవచ । కర్తాకారయతాత్వఞ్చకరణాని
 త్వమేవహి ॥౪౪॥ దృశ్యతేశూరియతేయద్యత్క్రియతేభుజ్యతేపిచ । తత్తత్సర్వంత్యమేవాసి త్వతోన్యన్తైవశిష్యచ ॥
 మదీయాశ్చత్వమేవాసిపుత్రవిత్రాదిబాన్ధవాః । త్వమేవాహఞ్చసర్వాత్తంత్యతోనాన్యోస్త్రికశ్చన ॥౪౫॥ ఏవమద్యై
 తసిద్ధాన్తంజానామిత్వదనుగ్రహాత్ । ఇతఃపరన్నశిష్యచ్ఛవేద్యమస్తిమమప్రభో ॥౪౬॥ ఏకవిజ్ఞానమాత్రేణసర్వంజ్ఞాతం
 మయాస్ఫుటం । నాత్రసందేహలేశోపిజాయతేమమచేతసి । ౪౭,తథాపిదహ్యమానస్యసదాతాపత్రయేణమే - ఆధ్యా
 త్మికాదివానైవజ్ఞానానన్దోవిజాయతే -౧౦౦- ఇన్ద్రియాణియథాపూర్వంశోత్రాదీనిదశాపిచ - సజ్జన్తేవిషయేష్వత్ర
 బహుదుఃఖైకహేతుషు -౧౦౧- జానామిచమహాదుఃఖహేతవోవిషయాఇతి - నతుతాన్యపసంహర్తృమహంశకోష్ఠ
 మిసర్వథా -౧౦౨- ఏకత్వజ్ఞానినశ్శోకమోహాభావస్సన్న్యతీరితః -సోఢోమద్విషయేజాతఇదానీస్తునిరర్థకః ॥౧౦౩॥
 అహోవాక్యైస్త్యదాత్తత్యంసతోవిమృశతోఽహిమే- బలాత్పత్యైవిషయేష్విన్ద్రియాణ్యాఖిలానిచ -౧౦౪- యదన్త
 రిన్ద్రియంప్రోక్తంకింవత్కేదాప్యమస్యచ . త్యదాత్తజ్ఞానవదపిధావతీతస్తతోజవాత్ -౧౦౫- బహుదుఃఖైకహే
 తూనాంవిషయాణాముపార్జనే -ఉపాయాన్వివిధాన్నిత్యమేకాగ్రఞ్చన్తయత్యపి -౧౦౬- అవిఘేషయేసన్దిరాగద్యే
 షభయాదయః - తేత్వదాత్మైక్యవిజ్ఞానవతిమయ్యపిసన్త్యహా -౧౦౭-సర్వసామ్యంస్వరూపస్యప్రవదామిన్తరామి

చ - క్రియాయాస్తభవత్యేవవైషమ్యం మమనద్దురో - ౧౦౮ - జాయతేమిత్రపక్షేషు రాగస్సంతతమాత్మనః - అన్య
త్రతత్రపక్షేషు ద్వేషశ్చప్రబలోహరే - ౧౦౯ - పరైశ్వర్యగుణోత్కర్షత్రవణేజాయతేపిచ - అసూయాబ్రహ్మవిదు
షఃకుతఏవంవిధాగుణాః - ౧౧౦ - శ్రీభగవాన్ - క్షవణాన్తననాద్వాయద్వాక్యార్థస్యవిజాయతే - తస్మాద్జ్ఞానాన్నై
న్దిగ్రియాణిశమంప్రాప్నుయూరుద్ధవ - ౧౧౧ - మదాత్మైకత్వవిజ్ఞానంజాతమతాప్యసంశయం - శోకమోహాదికం కస్య
ప్యపనేతుంనశక్నుయాత్ - ౧౧౨ - మననోదితవిజ్ఞానంపన్నాయేమనీషిణః - ఏకాంతసేవయానిత్యంకుర్వన్తిమదుపా
సనాం - ౧౧౩ - తవసమ్యగ్విజ్ఞానంపన్నానిర్విపర్యయం - వశీకృతేన్దిగ్రియాశ్శాస్తాభవేయస్సమదర్శినః - ౧౧౪ - య
న్విదిద్ధ్యాసనాభిఖ్యం మదుపాసనమీరితం - తన్నాచరితమేతావత్త్వయాతస్మాన్నశామ్యసి - ౧౧౫ - అహంబ్రహ్మ
న్తినిత్యోస్తినిర్మలాస్తివినిశ్చలః - నిష్కలోస్తినిరీహూస్తినిర్గుణోస్తినిరామయః - ౧౧౬ - సచ్చిదానందపూర్ణోస్తిప
శాంతవిషయోస్యహం . కేవలాద్వయరూపోస్తి సమాస్తిజ్యోతిరస్యహం - ౧౧౭ - నిర్విశేషస్వరూపోస్తి మా
యావిద్యాదివర్జితః - పశ్చాత్కోశవిదురోస్తిపశ్చాత్ప్రాణాదివర్జితః - ౧౧౮ - సర్వాధారోస్తిసత్యోస్తిపరిమరానందసా
గరః - సర్వనామవిహీనోస్తిసర్వరూపవివర్జితః - ౧౧౯ - బ్రహ్మనామాస్తిచిద్రూపస్సర్వజీవాదికారణం - నానా
వికారహీనోస్తిచైతన్యాత్మాస్తినిర్భయః - ౧౨౦ - ఇత్యభేదానుసన్ధానలక్షణంమదుపాసనం - యదాకరిష్యసిప్రాజ్ఞతదా
రభ్యవశీభవే - ౧౨౧ - మదుపాసననిష్ఠస్యవశ్యసర్వేన్దియత్వతః - నస్యాద్విషయభోగేచ్ఛారాగద్వేషాదికంనచ - ౧౨౨
సర్వత్రసమబుద్ధిశ్చ శోకమోహాదిహీనతా - మదాత్మోపాసకస్యైవ సంభవేన్నేతరస్యతు - ౧౨౩ - చిదానందమదా
త్మైశ్యోపాసనాచరణంవినా - దృష్ట్వాశుభ్రత్వాభమత్వావాశతకృత్వోనశామ్యసి - ౧౨౪ - ఇన్ద్రియోపశమస్సాన్య
చ్చేద్జ్ఞానమాత్రేణకస్యచిత్ - పీత్వామరీచికాంశాంతపిపాసస్సాన్యతదోద్ధవ - ౧౨౫ - అన్తరిన్ద్రియమత్రేభంమదై
క్యోపాసనాంకుశాత్ - వినాముముక్షుయన్తాక్వకస్మాదత్రనివర్తయేత్ - ౧౨౬ - మనోగరింకభంభిన్త్యాన్ముముక్షు
సురనాయకః - అఖణ్డసచ్చిదానందమదుపాస్తివవేర్వినా - ౧౨౭ - మనశ్శత్రుభయంవిద్వద్యుయుత్సుస్సన్త్యజేత్ - భం
వినైవేహపరానందమదుపాసనకల్పకం - ౧౨౮ - మదైక్యోపాసనాహీనాఅద్వైతజ్ఞానినోపివా - సాంసారికంమహా
ద్దుఃఖంప్రాప్నుయూర్నాత్రసంశయః - ౧౨౯ - అద్వైతజ్ఞానమాత్రేణకృతార్థత్వంబ్రువన్తియే - అభేదధ్యానహీనా
స్తేమన్తవ్యాపశుభిస్సమాః - ౧౩౦ - ఆత్మైక్యధ్యానరాహిత్యాత్సదావిక్షిప్తచేతసః - అద్వైతజ్ఞానినోహన్తభగ్నిమ
న్త్యధాన్తనాతురాః - ౧౩౧ - పుత్రదారాదివైషమ్యాత్సహస్థిశ్యన్తియేనరాః - అభేదోపాస్తిహీనత్వాదద్వైతజ్ఞాని
నోహతాః - ౧౩౨ - నిర్విశేషచిదానందస్వరూపమాంత్యముద్ధవ - జానాన్యసంశయస్తేనక్రవముక్తిస్తుతేభవేత్ ||
ఏకత్వధ్యానజనితసమ్యగ్దర్శనతఃఖలు - సద్యోముక్తిశ్చగ్రిహిపోక్తాశోకమోహావివర్జితా - ౧౩౩ - నిదిద్ధ్యాసనరూపాత్మా
భేదోపాసనసంభవాత్ - సమ్యగాత్మైక్యవిజ్ఞానాత్సర్వజ్ఞత్వం శ్రుతీరితం - ౧౩౪ - సర్వజ్ఞస్యచైతన్యాత్రస్వవశాన్ద్వి
యాణ్యులం - స్వీయేషునప్రవర్తనైవిషయేషుకదాచన - ౧౩౫ - మదాత్మోపాసనాదేవజీవన్ముక్తస్యతస్యచ - సర్వా
భిమానహీనత్వాత్పరకీయాశ్చవాత్తజాః - ౧౩౬ - ధనధాన్యగృహక్షేత్రశరీరాణ్యపిభాన్త్యహా - ఏవంసతికథన్త
స్యశోకమోహాసముద్భవః - ౧౩౭ - యావద్దేహాభిమానోస్తితావద్దేహీయవస్తుషు - అభిమానోభవేదేషమన్నిష్ఠే
కథముద్భవేత్ - ౧౩౮ - ఆపత్స్వదేర్వంసంపత్సుధైర్యశ్చాద్వైతవేదినాం , పామరాణామివస్పృష్టం సర్వత్రపరిదృశ్య
తే - ౧౩౯ - అతిధైర్యంమహాపత్సుమహాసంపత్సుతుచ్ఛభీః - మదుపాసననిష్ఠానాం సర్వత్రపరిదృశ్యతే - ౧౪౦ - తస్మా
గద్వైతవిజ్ఞానాత్కమముక్త్యధికారవాన్ - భవాన్మసంశయస్త్రతథాపిప్రస్తుతస్యహి - ౧౪౧ - నివృత్త్యశోకమో

హదేర్చిహ్మక్యోపాసనంకురు - ఉపాసనేతరోపాయస్తత్రనోకశ్చనోద్ధవ * * * * * (౧౪౩)

—ఇతితత్త్వ సారాయణ ఉపాసనా కాణ్డస్య ద్వితీయ పాదే ఏకోనవిం శోధ్యాయః—

ఉద్ధవః॥ భగవత్సర్వవేదాస్త రహస్యార్థజ్ఞసద్గురో । వేదసిద్ధే చతుష్పాత్వేత్తవసంశీయతేమయా॥ ౧ ॥ ఏకమేవా
ద్వితీయంసద్భక్తిహ్మతశ్రూయతేశ్రుతాతద్విరోధి చతుష్పాత్వంకథస్తస్యోపపద్యతే ॥౨॥ ద్వయోశ్చుత్తోర్విరోధో
తుగాణ్యేకేత్యవధార్యతే । అన్యముఖ్యేతిచప్రాజ్ఞైకధంస్వత్రా వధారణం ॥౩॥ కైశ్చిత్వదైవతవాదస్య ముఖ్యత్వమ
వధార్యతే । చతుష్పాద్భక్తిహ్మవాదస్యగాణత్యచ్ఛ్రయఃపతే ॥౪॥ కైశ్చిదన్యైశ్చవిబుధైరన్యథాప్రోచ్యతేభువి । తత్తే
కంవదసిశ్చిత్వమయితేకరుణాస్తిచేత్ ॥౫॥ శ్రీభగవాన్॥ అదైవతవాదస్సామాన్యపరోక్షజ్ఞానగోచరః । తత్పరాశ్చ
తయస్సర్వాగాణ్యిత్యవధారయ ॥౬॥ చతుష్పాద్భక్తిహ్మవాదస్తువిశేషోస్త్యపరోక్షగః । తత్పరాశ్చుత్తయస్సర్వా
ముఖ్యిత్యవధారయ ॥౭॥ అదైవతవాదోహం శ్చతదన్యస్తికగుణానసి । వత్సోమి సావ ధానేన శ్రుణువ
త్తే త సోద్ధవ ॥ ౮ ॥ చతుష్పాద్భక్తిహ్మవిజ్ఞానశేషత్వంయదిసంమతం । అదైవతబ్రహ్మ బోధస్యతదాదోహాన
కశ్చన ॥ ౯ ॥ అన్యథాహ్యుచ్యతేభాన్తైః కేవలాదైవతవా దిభిః । అతస్తద సురో ధేన దోహా స్సన్తిన మాస్ర
శః ॥ ౧౦ ॥ అదైవత జ్ఞాన మాత్రే తాదృశేనక శ్చన । వశ్యేన్ద్రి యో భవేన్నర్వో బ్రహ్మోపాస్తేర సం
భవాత్ ॥ ౧౧ ॥ సర్వవాజ్ఞనసాగమ్యం హ్యదైవతంబ్రహ్మతేవిదుః - కథజ్ఞాతోర్ప కాన స్తేజ్ఞాతే తస్మిన్వ
శీభవేత్ ॥౧౨॥ బుద్ధ్యర్థంపాదవత్పశ్యసంరాధ్యత్వశ్చసూత్రకృత్ - అవోచత్కృతస్తత్రకావావిద్రుపితత్రయః॥౧౩॥
నచసావయవత్వాదిదోషోభవితుమర్హతి - జ్యోతిష్త్వామృతతాద్యుక్తే స్త్రిపాద్భక్తిహ్మఉద్ధవ ॥౧౪॥ నిర్విశేషచ
దానద్వస్వరూపాస్తేహివిశ్రుతాః - త్రయఃపాదాఃకథనేషాముపచిత్వపచిత్వపి ॥౧౫॥ బ్రహ్మవయవ భూతాయేజీ
వావిశ్వాదయస్త్రయః - తేషాంహ్యవిద్యాకార్యత్వాదుపచి త్యాదిసంభవేత్ ॥౧౬॥ బ్రహ్మేకపాదభూతానా జ్ఞో
వానాంవిలయాయచ - త్రయాణామితరేపాదానిర్వికారానిరజ్జనాః ॥౧౭॥ సచ్చిదానందరూపాశ్చపరాశ్రా మృత
రూపిణః . పరిపూర్ణ పరంజ్యోతి స్స్వరూపానిశ్చలా స్త్రియః ॥౧౮॥ అవశ్యాభ్యుపగ న్నవ్యాబ్రహ్మణోమేపరాత్మ
నః - అన్యథానై వజీవానాంశోకమోక్షోభవిష్యతి ॥౧౯॥ కారణత్రిగుణైర్భక్తిహ్మత్రివిధం భాతిసర్వదా - జీవస్తు
కార్యత్రిగుణైస్త్రివిధస్సర్వతోస్థిచ ॥౨౦॥ ఏకైకస్యాస్యకార్యస్యత్వేకైకతైవకారణే - క్రమే విలయశ్చిన్తో
నత్వేకత్రత్రయస్యచ ॥౨౧॥ పరంజ్యోతిషిసంపూర్ణైత్రిపాద్భక్తిహ్మణికారణే . అత్రసావయవ త్వాదిదోహంశ్చేతసి
యస్సన్సరేత్ ॥౨౨॥ సబ్రహ్మలోకంవైకు ణ్ఠంకైలాసంవాధిపత్యతాం- అథఃపతితవస్యాదశ్చవీత చరారవం॥౨౩॥
త్రిపాద్భక్తిహ్మమృతం శాస్తంసర్వ వేదాస్త సంమతం - శ్రీమద్గురు ముఖాద్వాత్వాయ ఉపాసీత స న్తతం ॥౨౪॥
ససద్యవపసరైశ్చదేవైస్సంపూజితోభృశం । నిమగ్నానందచిద్రూపేమయ్యరూఢోభవేద్భువం ॥౨౫॥ సర్వాత్మ
తాంగతస్సోస్తిన్నయితిష్ఠత్యసంశయం । అహఞ్చతస్తింస్తిప్రామినభేదోస్త్యావయోఃక్వచిత్ ॥౨౬॥ నారాయణస్య
మేప్రోక్తాసర్వవ్యాపకతాతుయా । తస్యాపిమయియ క్తస్యసాభవేద్ధిమహత్త్వనః॥౨౭॥ ఆత్మానంమయిసం యుజ్జాక
దేహదీన్యోనమన్యతే । తదన్యంమాస్తువదతాంనక్వాసిగతిరుద్ధవ ॥౨౮॥ మయిసచ్చిత్సుఖానస్తేత్రిపాద్భక్తిహ్మణి ని
మగ్నే । సంయుక్తాత్మామహాభాగఃపురుషోదుర్లభోభువి ॥౨౯॥ జంఘాంగుల్యాదిసంయు క్తచతుష్పాత్వంసమేన్దితు
చతుర్భాగత్వమేతేనసావయవతాభవేత్ ॥౩౦॥ భాగఏకోమమాయంస్యా జ్ఞేవభూతఃపరస్తవ । భాగత్రయేవిలీ
నస్సాన్యోత్తావస్థాసుచోద్ధవ ॥౩౧॥ మోక్షావస్థాబహుత్వశ్చత్రిపాద్భే దాచ్ఛ్రుతీరితం । ఉపపద్యతేవేత్తిస్థిర మ
త్రావధార్యతే ॥౩౨॥ త్రిపాదూర్ధ్వోద్ధితోన్యస్తుపురుషోద్వంద్యవర్జితః । అలక్షణోనమోక్షాత్మా తేనబద్ధానివృత్తి

తః || ౩౩ || అత స్తద్విదుషాం వైవమోక్షశ్చి న్యైకదాచన | నమోక్షాతీతతాపిస్యా దముక్తానాం కథన్నసా || ౩౪ ||
 అలక్షణాత్త విజ్ఞానేని రాలంబతయావిదః | నోర్ధ్వస్థితిర్నవైమధ్యస్థితిస్తుపతనంహ్యథః || ౩౫ || అగ్రాహ్యంస ర్వధాప్య
 న్యదవాఙ్మనస గోచరం | సర్వలక్షణ హీనస్తదరూపంకథమాత్రయేత్ || ౩౬ || నామమాత్రం తదా శ్రిత్య ధన్యోయది
 భవేత్సుమా || గర్భవనగరాధేశమాశ్రిత్యాస్తుకృతీజనః || ౩౭ || మనోనాశాదిహీనస్యపురుషస్యకదాచన | సంసా
 రబన్ధనాదస్మాన్నమోక్షోహిభవిష్యతి || ౩౮ || మనోనాశాదయస్తేవ బ్రహ్మభిద్ధ్యానతోవినా | నకస్మాచ్చిదపిపా
 జ్ఞభవిష్యస్తీహకస్యచిత్ || ౩౯ || నచాభిధ్యేయతాతస్యనీరూపస్యాపపద్యతే | చిహ్నాపస్యతుమేపోక్తం ధ్యేయత్వం
 శతశశ్శుక్తితా || ౪౦ || అత్రేవంసత్యచిహ్నాపంజడమేతజ్జగద్యథా | ముముక్షుభిరుపేక్ష్యం స్యాత్తథాతచ్చ విరూ
 పకం || ౪౧ || యేషామప్తిముముక్షుత్వంనిర్వాణంసంసృతేఃపరం | తేషామేవ త్రిపాద్భిహ్నాధ్యానేచ్ఛాహృదిసంభ
 వేత్ || ౪౨ || యేచాతాభినయస్త్యేవముముక్షుత్వంహతాశయాః | తేషామరూపవిజ్ఞానం స్వేచ్ఛాచారార్థ ముద్య
 వేత్ || ౪౩ || తస్మాదరూపవిజ్ఞానభిద్యూపోపా స్తిబాధకం | మావిర్భవతు తేచిత్తేకదాపున్ద్రవమప్తియ || ౪౪ || య
 ద్యప్యరూపంతజ్జేయంశుక్తియైక్యత్వాత్తునాధునా | పాప్యం దేహవతేత్యస్మాత్పరమేవే తితూచితం || ౪౫ || మదుపాస
 నసంసిద్ధ్యేనర్వేబ్రహ్మాదయోపిచ | చిహ్నాపమేవమాంసిత్యజ్ఞాన నిశ్శ్రుతినిశ్చితం || ౪౬ || మదుపాసన హీనానాంన
 క్షేవల్యంకదాచన | ఇత్యేతమర్థంవేదాన్తాస్స ర్వేభ్యఃప్రోష యన్తిహి || ౪౭ || యేషామ లక్షణాద్వైత జ్ఞానవాదోన
 రోచతే | సలక్షణత్రిపాద్భిహ్నాపా స్తివాదశ్చరోచతే || ౪౮ || తేవై మదీయానిషాంమా స్వవశ్యేన్ద్రియవృత్తయః
 మయ్యాసక్తమనఃప్రాణాః కైవల్యంపరమంయయః || ౪౯ || ప్రాణేన్ద్రియమనాంస్యాత్త న్యఖణ్డేబోధలక్షణే | మయ్య
 ర్పయన్త్యభిద్ధ్యానాత్తైప్రాణసదృశమమ || ౫౦ || నిదిద్ధ్యాసనసంజ్ఞా తేపరమేమదుపాసనే | యస్య పరివర్థలేశద్ధాసోపి
 ముక్తోనుపాసకః || ౫౧ || మదఃకథూతోవ్యాసోహీనర్వప్రామాణికోత్తమః | సంరాధ్యత్వంమమప్రాహుతస్యాత్త
 ద్యచోన్యథా || ౫౨ || ప్రలపస్తుజడాలోకామన్దానా మిత్యూపాసనం | తేషాపేక్షామతికార్యాభవతాసర్వభోధవ || ౫౩ ||
 మన్దాధికారిభిఃకార్యంసగుణోపాసనంభవేత్ | నిర్గుణోపాసనం హ్యేతత్త్రిపాద్భిహ్నాణ్డవ్యతే || ౫౪ || అతాపి
 మాన్యమేవాచురరూపాద్వైతవాదినః | తేషాంవైవస్వతోరాజాసన్నద్ధఃకింవృథోక్తిభిః || ౫౫ || పురాహి దేవై
 భగవాన్ పార్వత్యైవృషవాహనిః | అముమర్థమువాచేదంసర్వజ్ఞఃపరమేశ్వరః || ౫౬ || పరమేశ్వరః || ఆత్మానంహృద
 యేవలోక్యతదనుశ్రుత్వావిధుంవాక్యతోమత్వానిత్యమతన్ద్రితశ్చతమభి ధ్యాత్వావివిక్తఫలే | సమ్యక్జ్ఞాన ముపేత్య
 చేహపతనాత్సంప్రాప్తవాన్ బ్రహ్మయశ్శాన్తోనిష్ప్రతియోగికంసహిపుమాన్ధన్యస్త్రిలోక్యాం ప్రియే || ౫౭ || హే
 యంయత్సగుణంప్రసిద్ధమసదిత్యన్యత్పరనిర్గుణంసద్భిహ్నత్త తయాపరోక్షవిదుషోపాదేయ మాధ్యానతః | ధ్యే
 యాతీతమహేయమన్యదనుపాదేయచ్ఛసత్కించదప్యస్తీతిశ్రుతిరాహవాఙ్మనసయోగ్ధా రేవిముక్తేపరం || ౫౮ || ఇత్యే
 షాపరమార్థ తేతివదతిశ్రౌతీహివాగ్భిహ్నోమోక్షాతీతపదస్యనిర్గుణచిదానందాద్య తీతస్యచ | సత్యత్వనత ఏతద
 త్రవిదీతంసర్వంమృషా స్యాజ్జగజ్జీవేశాదితతోన్యదప్యవిదితంబ్రహ్మేతికేచిత్త్వసత్ || ౫౯ || సత్యంజానమన న్తమిత్త్యపిపరం
 బ్రహ్మ | శుతిర్నిర్గుణంమధ్యస్థంపదతిస్వయంహ్యవిదితంసత్యాదిభిర్లక్షణైః | యద్ధ్యానేననిరన్తరేణవి బుధో ముక్త్యైవ
 కామానిహస్వస్థంబ్రహ్మసమశ్చ తేతదమలంసత్యంధుగ్రీవంశాశ్వతం || ౬౦ || నేయంసంసృతివాసనా చిరపరాభ్యాసా
 ద్భుతక్షీయతేప్రాప్తోవంశ్రుతిరప్యహాధువిజనావేచా నిసంజ్ఞాఃఖలాః | శ్రుత్వాతత్త్వమసీత్యసద్గురు ముఖాతామా
 ద్యుపేతాశ్చకృన్తకృత్యపిఘోషయ నిరననధ్యానాద్యపేతాభ్యశం || ౬౧ || వారాయాంకుశలాశ్చ కేచనజనాశ్శు
 త్యాపరంబ్రహ్మణస్తేషాన్తతయాపునర్జనిమృతిక్షేశాభి మగ్నాస్స్వయం! సంగోనాత్మన ఏవదేహాభిస జ్ఞప్తనిస

ర్వాసుబావస్థాన్వైహికభోగమాత్రరసికాన్వైర్వర్జితస్త్యపృహా ॥౬౨॥ బ్రహ్మేవాహమితిబ్రువన్తఇతరేతద్యోగ
హీనాజనావాచాకేవలమత్రనైవవిధయోనోవైనిషేధాఇతి । సంబంధేనచకానుహానిరఖిలాసంగాత్తన స్త్రీత్వచా
పుంసోపిత్వదవీవమాహురనిశంపశ్వాదితుల్యావితాః ॥౬౩॥ తత్త్వానాంవిబుధైస్తుషణ్ణవతినంభ్యానాంక్రమాధ్యానతః
కర్తవ్యంప్రవిలాపనంశ్రుతిశిరోవాక్యైరితిజ్ఞానినః । స్వేచ్ఛాచారవిధిఃకుతోభవతివావగ్దాశ్రమోల్లంఘనంతస్సాదాత్
నికేవలేనుచరితేప్యాధ్యాననిష్ఠోభవేత్ ॥౬౪॥ వేదాన్తోదితదత్సనశ్రుతిమతిధ్యానైర శుద్ధ్యాదిషు ధ్వస్తేషు ప్రతిబన్ధకే
షువిబుధోజీవద్విముక్తోపిచ । విక్షేపస్యని యమ్యతేశమకృతేత్తైర్నిర్వికల్పాదిభిస్తత్రైవంసతికోయథే చ్చవిహ్యతేస్త
స్యావకాశశ్చ ॥౬౫॥ ముఖ్యాస్తేఖిలుషట్సుమాధయఇమేప్రోక్తారహస్యేనృణాంసద్యోముక్తికరాఃక్రమేణవచసాదృ
శ్యానువిధాదయః । తానేవాచరతఃప్రణశ్యతిమనస్సంక్షీయతేవాసనావిజ్ఞానంసముదేతినశ్రవణమాత్రేణైవతృప్తస్య
తు ॥౬౬॥ రజ్జౌసర్పగవభృమేణ సకలజ్ఞిన్నాత్రకేకత్వితం త్వయ్యేవేతినహస్రశోగురుముఖాచ్ఛ్రింపిన్నపితృహం
సమ్యక్జ్ఞానమిహాప్నుయాన్నిహివాసత్యంనిదిధ్యాసనంమైత్రేయ్యైఖిలయాజ్ఞవల్క్యవచనంస్పష్టంపుథక్ శూన్యతే
బ్రహ్మధ్యానతపవపుంసఇహసబ్రహ్మత్వభావోభవేత్ ॥౬౭॥ తస్మాత్తాభువియథానిత్యానుసన్ధానతః । బ్రహ్మ
త్వంశ్రవణేనచేదిహభవేత్ ధ్యానానపేక్షుంసకృల్లోకేసర్వమసంభవజ్ఞునభవేత్ ॥౬౮॥ యచ్ఛే
ద్యాజ్ఞానసీతవేదవచసాయుక్తఃపరబ్రహ్మణేనధ్వస్తాఖిలసంసృతిర్భవతివాక్ష్వాతేణయోగంబ్రువన్ ॥౬౯॥ కేవలజ్ఞకవీవ
తస్యనభవేత్ ॥౭౦॥ తాపిసాక్షాద్గతిప్రద్యుజ్జీతసమాధినాత్మనిమనశ్శబ్దానువిధేనతత్ ॥౭౧॥ పాధాన్యంశ్రవణస్యయుజ్యతఇ
దంశాస్త్రోదితత్వాద్ధితత్ జ్ఞానంసప్రతిబన్ధకంప్రతిభవేదన్యత్ప్రతికర్వాత్తనః । బ్రహ్మత్వైక్యవిచిన్తనస్యసకలవ్యాహార
చిన్తావినిర్ముక్తస్యైవనహీతరస్యవిబుధైఃపాధాన్యమేవోచ్యతే ॥౭౨॥ వేదోక్తస్సఫలోముముక్షుపురుషేహ్యరంభవా
దోభవేదస్సాద్యఃపరిణామవాదఇతరోముక్తేచసార్థోభవేత్ । అన్యస్సోపివివర్తవాదఇతరోయోముక్త్యతీతేభవేదేవం
సత్యహాసర్వదైవమనుజాస్సర్వేవివర్తాశ్రయాః ॥౭౩॥ జీవోసన్యగతిశ్రుతిస్తృతివచోజాతం పరబ్రహ్మణః ప్రాప్తే
త్యాహురిమేచనాహమభునాకరేతిభోక్తేతిచ । తేమాథానవిదుస్తమర్థమఖిలవ్యాహార చేష్టాస్తృతిధ్వంసేసత్యప
దేత్వసన్యగతితత్వేచ్ఛావిహారోభవేత్ ॥౭౪॥ వాచాకేవలముచ్చరన్విబహుధాబ్రహ్మేవసాక్షాదహం శాన్తోహంభు
వినిత్యత్వప్రగతిచక్రత్యన్తనిష్ఠాఅపి । తేషాంకాయికచేష్టితానివిషయాననైకబీజాన్యహాదృశ్యనేవిబుధామహాన్తఇతి
తచ్ఛూహృషయాస్యేమృతాః ॥౭౫॥ కర్తాకారయితాచకర్తకరణంసర్వంమృషే త్యేవసజ్జల్పన్తోమధుమాంసభోగనిర
తాస్వేచ్ఛార్థమస్తేంగనాఃశ్రుత్యుక్తాన్యపిచార్థవాదవచనాన్బాదాయసంఘోషయింత్యేషాన్వైర్విగతిఃప్రమాణసహితే
ప్యేవంకిమతోత్తరం ॥౭౬॥ మోక్షార్థంపరమేశ్వరాన్యజనితశ్రుత్యన్తసంధూషణాసక్తోయంకలిపూరుషస్వయమభూదా
దాశతశ్చాద్యయః । ఆలోచ్యాప్యసహాయతామథబహుంస్తాన్వామశాక్తాన్సహూన్నిత్యాద్యైతవివాదినశ్చ భువనే
తాన్నిర్వమేనిర్వమే ॥౭౭॥ జీవస్యాభ్యుపగమ్యతేయదినతజ్ఞన్నాదికర్తృత్వమప్యన్తికాసిద్ధ్యతినైవహీయత ఇతశ్చాస్త్రా
ర్థవత్త్వంఖిలు । బ్రహ్మోన్యోయదిజీవవీవసుతరాంద్వైతప్రసంగోస్తీచేచ్ఛాన్యాదృష్టవిరోధ ఏవతదపిస్యాచ్ఛన్ధముక్త్యో
ద్వయం ॥౭౮॥ వాలాగ్రశ్రుతినిశ్చితస్యపరమాత్మాంశస్యబింబస్యచాప్యృత్పత్తిగదితాశ్రుతౌస్ఫుటమివేహగ్నిస్ఫులింగ
స్యయత్ । జీవస్యప్రతిబింబితస్యకిముతోత్పత్తిన్నతత్సత్త్వరంధ్రానాద్యైఃప్రణిలాపయే దృఢఃరోజీవస్విముక్త్యై
భృశం ॥౭౯॥ కృత్స్నాన్యేవికృతింవిలాప్య విగుణంశిష్టంపరజ్ఞ్యోతిరప్యానన్తజ్ఞువిచిన్తయన్తి సకలామ్నాయా
న్తనిద్ధంపరం । బ్రహ్మత్వైక్యవిదస్త ఏవపరమంకైవల్య మత్రాపున్యస్త్యస్యేన్తస్తమ ఏవయాన్తి వికలాస్సుపై
కదుర్వాదినః ॥౮౦॥ సోహంభావనయాసమస్తహృదయగ్రన్ధింవినిర్భిద్య యేజ్యోతి రూపమవాప్ను యున్తది తరేసి

~~~~~
రూపవాదోత్సాహః । స్వేచ్ఛాచార యతాభ్రమన్తి బహుధా వర్ణాశ్రమ ప్రచ్యుతాస్తే పాజ్ఞాన్యసహ స్రజాత
ముపరీశ్యేవం హిమస్యేషియే ॥ ౭౯ ॥ ధ్యానాయోగ్యమ రూ పవస్తు వదతాం చిత్తస్య నాశః కథం చిత్తం నాస్తి
సృశ్యంగవద్యదివదేతా-లతయేవీత్యతః । బూమోవాక్కథ మాహతేకథయ రేచితానపెక్షంశరేత్యత్రా ప్యస్తిన
వాక్పమేయదివదేత త్రోత్తరంకిన్సిహ ॥౮౦॥ సిద్ధానాంనపరాత్తబోధ ఇతిహిత్రుత్యన్తసంఘోషితస్సిద్ధాన్త
మవీత్యహ న్నవదతప్రాప్తత్వ బోధజ్ఞానః । మర్త్యస్తుష్కలిజాతమ న్యవపురావేశాదిసిద్ధ్యాశ్రయం తత్తత్వజ్ఞవిదత్ర
దుర్లభ తర స్తద్జ్ఞా దపీతిస్థితం ॥ ౮౧ ॥ *శ్రీభగవాన్* ఏవంగిరీశఃకాన్తాయా ఉక్త్వాకలిజనస్థితం । అత్యన్తమాత్మనిర్వే
దాదుర్ధనాభూ త్సమాహితః ॥౮౨॥ సహియోగీశ్వరస్సాత్మ త్వరబ్రహ్మత్వకోగురుః తద్వాగ్వేద సమాజ్ఞేయా త
స్మాత్త్యైజ్యాస్తుసిద్ధయః ॥౮౩॥ ఏవన్నిర్గుణనద్యహ్నద్ధ్యానోపాస్తా దృఢవ్రతాః । బ్రహ్మదయశ్చ సర్వేషిసిద్ధిర్నిన్త
సువ్రత ॥౮౪॥ సిద్ధిచ్ఛానాంనిజజ్ఞానంనజాయేతక దాచన । మయాచప్రోచ్యతేసత్యంసత్యంసత్యన్త్రిధోచ్యతే ॥౮౫॥
యదిసిద్ధిప్రకరీయతయాం కాఞ్చనసరోభువి । తస్యాత్మజ్ఞానగర్భోపి నా స్తీత్యేవవినిశ్చిను ॥౮౬॥ ఏకత్వధ్యానయోగే
ననిరన్తరకృతేనచ । కైవల్యముక్తిస్సర్వేషాంనాన్యథాశివభాషితం ॥౮౭॥ ఉద్ధవః ॥ సిద్ధయో భవతాస్సావికాదూష్యన్తే
హిజగద్గురోతదయు క్రమహంమస్యేయోగాభ్యాస ఫలత్వతః ॥౮౮॥ యమాదిభిశ్చునిప్రోక్తై ర్యోగాభ్యాసైశ్చమాక
రైః । తాసాముత్పద్యమానానాంవైయర్థ్యంకథముచ్యతే ॥౮౯॥ సిద్ధాశ్చబహవోముక్తాఅగస్త్యాదిమహర్షయః । అతో
మోక్షోపయోగిన్యథివాచ్యంత్యయాహరే ॥౯౦॥ *శ్రీభగవాన్* యమాద్యభ్యాసకాలేషు న్యయమేవాప్ర యత్న
తః । అశిమాద్యాఃప్రజాయేరకసిద్ధయోబహుధోద్ధవ ॥౯౧॥ తాసుమజ్జన్త్యనాత్మజ్ఞావై రాగ్యాదిపరాఙ్ముఖాః । అత్తజ్ఞాస్తాఉ
పేక్షన్తైప్రవాతామశకాన్యథా ॥౯౨॥ భోగమాత్రసమాసక్తానిత్యానిత్యావివేకినః । అపేక్షన్తేతుతాస్సిద్ధిస్తరుణాస్త
రుణీరివ ॥౯౩॥ భవమోక్షవిరోధిన్యథినిసంప్రోచ్యతేశ్రుతే । అతోవై యర్థ్యకథనంయుక్తమేవతదుద్ధవ ॥౯౪॥ ఆధికా
రికతాంప్రాప్తా అగస్త్యాదిమహర్షయః । నతేసామాన్యమనుజ్జేరుపమేయః కదాచన ॥౯౫॥ సిద్ధిముక్తీసత్యస్సిద్ధేసర్వే
షామధికారిణాం । సత్యస్యేషాంమనుష్యాణాంపరస్పరవిరోధతః ॥౯౬॥ వర్ణనానిచసిద్ధి నాం దూషణానిచనైకథా । బు
భుతోశ్చముముతోశ్చశాస్త్రేష్వీతివినిశ్చిను ॥౯౭॥ ప్రకృతస్తుమదద్వైతోపాసనం శ్రుణుసాదరం । యేనచిత్తస్థిరీకారాద
క్షయంసుఖముద్భవేత్ ॥౯౮॥ అహంబ్రహ్మస్యహంబ్రహ్మస్యహంబ్రహ్మేతిసన్తతం । అద్వైతోపాసనంకృత్యాధనో
భవమహమతే ॥౯౯॥ బ్రహ్మేవాహన్నమత్తోన్యత్రదేవాస్యేహరాదయః । సర్వేదే వామనుష్యాశ్చ తద్భ్రహ్మపాస
నంకురు ॥౧౦౦॥ సద్భక్తిహృదీప్రతిష్ఠాప్యచిత్తంతాదాత్మ్యచిన్తనాత్ । భవదుఃఖమహంభోధేదుక్తిర్లోభవసత్వర ॥౧౦౧॥ అ
భిధ్యాలేపరాత్మేశ్యేకుష్మేశ్యంసారవాసనా । మూలోచ్ఛేదేకృతేవృతోయథాదుష్ఫలవాసపి ॥౧౦౨॥ చిద్రూపంయ
త్పరంబ్రహ్మస్వత్వేనోపాస్యమాదరాత్తదేవజ్ఞేయమద్వైతంపూర్వంనతువిరూపకం ॥౧౦౩॥ యచ్చిచ్ఛక్తి విశిష్టమేక
మజరంజ్యోతిశ్చయత్జ్యోతిపామిత్యేవంశ్రుతిబోధితం పరచిదాకాశస్వరూపంమహత్ । తద్భక్తిహృదీహమితీహయస్స
తతమప్యాధ్యాననిష్ఠోభవేత్క్రైవల్యశ్చలభేత్సవీవతుషరోనిరూపవిన్నత్యతి ॥౧౦౪॥ నిరూపేతశశశ్యంగవత్కథమి హస్యా
ద్వాప్రతిష్ఠాపనంబుద్ధే స్తచ్చవి నాకథంభవమహోమోహాన్నివృత్తిర్భవేత్ । బ్రహ్మజ్ఞో యమితీవ్యతేభువిజనోమోహాన్నివృ
త్తాకథంతచ్చిద్రూపమనన్యవేద్యమనిశంధ్యాయేన్దు ముక్షుఃపరం * * * * ॥౧౦౫॥

—*ఇతితత్వసారాయణేపాసనాకాండస్యద్వితీయపాదేవింశోధ్యాయః*

ఉద్ధవః॥ భగవత్ బూహిమేసాంఖ్యయోగకర్తాణిసంగ్రహత్ । యేరహంకృతకృత్యస్యాముష్టుక్తోభవబద్ధనాత్॥౧॥
 శ్రీభగవాన్ । సాంఖ్యధీఃప్రథమాజ్ఞేయాద్వితీయాయోగధీస్తతః॥ తృతీయాకర్తబుద్ధిశ్చేత్యేతమర్థం శ్రుణుద్ధవ॥౨॥ సాం
 ఖ్యంబ్రహ్మత్వవిజ్ఞానంసర్వవేదాంతసంమతంతత్యమస్యాదివాక్యాగ్ధచారాదుపజాయతే॥౩॥ నాహస్తేహేంద్రియప్రా
 ణానమనోనాస్త్వహంకృతిః॥బ్రహ్మేవాహంచిదానన్దమితివిజ్ఞానముచ్యతే॥౪॥ మయ్యేవసకలంజాతంమయిసర్వంప్రతి
 స్థితం॥ మయిసర్వంలయంయూతతద్భక్తిహృద్యయమస్త్యహం॥౫॥ ఇతియన్తననోద్భూతం విజ్ఞానంస్యాదసం శయం
 తదేవసాంఖ్యమిత్యాహుర్వైదికంసాంఖ్యకోవిదాః॥౬॥ బ్రహ్మేనన్యదిదంసర్వంజగజ్జీవేశ్వరాదికం॥ తద్భక్తిహృద్యనన్య
 ఏయేస్తీత్యేతత్సాంఖ్యంశ్రుతేర్తతం॥౭॥ అచేతనంనిదానంస్యాదిత్యాహ్యూరీకృతిశ్చుక్తా॥ యత్రావైదిక సాంఖ్యే
 స్తికాపితేతద్వృద్ధోద్ధవ॥౮॥ యోగశ్చోక్తాత్వవిజ్ఞానవతాకార్యోమహాత్తరః॥ నిధిధ్యాసనసంజ్ఞోయం సర్వవైదికసం
 మతః॥౯॥ అహంబ్రహ్మస్మినిత్యోస్మి సచ్చిదానన్దలక్షణః॥అమూర్తైకరసోస్తీతిధ్యానంయద్యోగఉద్యతే॥౧౦॥ స్వప్ర
 కాశేపరేతత్వేపరిపూర్ణేవినిశ్చలే॥ఆత్మానంయోజయేద్యస్తుసయోగిప్రవరోమతః॥౧౧॥ బ్రహ్మత్వైక్యానుసన్ధానమవి
 చ్ఛిన్నప్రవాహవత్॥ విజ్ఞానినాయదాభ్యస్తంతదాయోగస్స మీర్యతే॥౧౨॥ అన్యస్తుసగుణబ్రహ్మగోచరోవైదికేత
 రః॥ యోగోబుద్ధిమతాత్యాజ్యస్సమాయావాదిసంమతే॥౧౩॥ నిర్గుణాద్వైతయోగేనవైదికేనవిరోధవ॥ సద్యోముక్తి
 ర్నకస్యాపిభవేదతిమతంమమ॥౧౪॥ మాయీకావిద్యకాశేషగుణహీనేనిరజ్జనే॥ పరబ్రహ్మణియుక్తస్యశోకమోహాది
 కంకుతః॥౧౫॥ఏతమేవమహాయోగంసర్వదుఃఖనివర్తకం॥ నిత్యానన్దప్రాపకఞ్చశాస్తిశాస్త్రంపరాత్మని॥౧౬॥క
 ర్త్యాజ్యపిచకర్తవ్యాన్యక్తైరోగీవరైరపి॥ శ్రుతిస్తృత్యుదితాన్యేచనిత్యానీతివినిశ్చిను॥౧౭॥ అగ్నిహూతాదిభి
 శ్చాగ్నితైస్సార్తైరౌపాసనాదిభిః॥ జీవన్ముక్తీమహాయోగీసమ్యజ్ఞానీయథోచితం॥౧౮॥ ప్రారబ్ధకర్మజనితం ఫలం భు
 జ్జంశ్చనిస్ప్రపాః॥ ఆదేహపాతాద్విహరేదనవద్యాత్వచేష్టితః॥౧౯॥ శౌతేషువైష్ణవేష్వస్త్యేష్వపిశైవేషు నిర్భ
 యం॥ విహరేత్కర్మసుప్రాజ్ఞోహంసరాడంబుజేష్వివ॥౨౦॥ శ్రౌతేష్వపితుకామ్యేషుకర్మసుష్కథాధియా॥ స
 మ్యజ్ఞానీమహాయోగీనకదాపిమతిన్యసేత్॥౨౧॥ సంపశ్యన్నపియోగీన్ద్రోబ్రహ్మత్వైక్యంసమాధిచాఉత్థానానన్ద
 రంస్వీయకర్మస్వేవనియుజ్యతే॥౨౨॥ యోగినోపహివైదేహ్యముక్త్యైకర్తాణితాని॥ భవన్తీసహకారీణితచ్చే
 వ్యంకర్తయోగతః॥౨౩॥ పరబ్రహ్మణిసంయుక్తోప్యాశ్రమోచితకర్మణాం॥అననుష్ఠానతస్సేచ్ఛావిహారాత్పతితోభ
 వేత్॥౨౪॥ అథవాయదివోకుర్యాన్నిశ్యకర్తాణిమానవః॥ ఆదేహపాతాత్సోనాత్తయ్యుక్తవీచబహిర్ముఖః॥౨౫॥
 తస్మాజ్జీవద్విముక్తోపిస్వాశ్రమోచితమన్వహం॥ నిత్యకర్మప్రకుర్వీతకుర్వన్నేవేతిహిశ్రుతిః॥౨౬॥యశ్చైత్రమధ్యమః
 ప్రోక్తస్సయోగీస్వానుభూతిమాన్॥ లోకతైమూర్ధకైరవైక్యైకర్మభిర్నచలిష్యతే॥౨౭॥సరూపనష్టచిత్తాసోగ్ధీవస్తు
 క్తస్యతస్యచ॥ వశీకృతేంద్రియేత్వేననస్వేచ్ఛాచారసంగతిః॥౨౮॥ అహమేవపరంబ్రహ్మమత్తోన్యస్సకలం మృషా॥
 ఇతిసమ్యగిద్దస్తస్యతోభస్యాతగ్రథమింద్రియైః॥౨౯॥ పూర్ణబోధస్వరూపస్య మమాద్వైతసుఖాత్మనః॥ కొన్వ
 స్తితోభకర్తాన్యఇతిధీర్వాత్మయోగినః॥౩౦॥ మనసైవమనశ్చిత్వానిర్గునసగుమనీహితం॥ పరమంసదమాసాద్యధ
 న్యోస్తీతిసమన్యతే॥౩౧॥ అపదానిపదైస్త్యక్త్యానిర్గుణంపదముత్తమం॥ అపదంతత్సమాసాద్యవిపదన్యక్తవాన
 హం॥౩౨॥ సకలానుపమృద్యాద్యవికలేసుస్థితస్యమే॥ కుతశ్చిదపిచైకల్యంబైవసిద్ధ్యతిశ్ఞాన॥౩౩॥ యస్యాభిమా
 నోదేహదౌతస్యసర్వగతంభయం॥ మమాభిమానహీనస్యచిద్రూపస్యభయంకుతః॥౩౪॥ యాభేదదర్శినస్యాస్యతాం
 ప్రత్యగాత్మపరాత్మనోః॥ అభేదదర్శినోమేతాశోకమోహశాంతకృతః॥౩౫॥ దేహేంద్రియాదియుక్తస్యయద్భువేద్భే

దదర్శనం . అదైవతసచ్చిదానందయుక్తస్యమతత్కుతః ॥౩౬॥ యైరన్యదర్శినఃపీడానంతతం దృశ్యతేతరాం అనన్యదర్శినోమేలకామాదిరిపవఃకుతః ॥౩౭॥ యయానిరన్తరందుఃఖంసంసారానక్తచేతసాం తామవిద్యాంనిరన్తరేవంస్థితేదుఃఖశ్చతత్కుతః ॥౩౮॥ ఇతినిశ్చయయుక్తస్యపరబ్రహ్మత్వయోగినఃస్వానుభూత్యాజగద్భూతినమస్తం దగ్ధవస్త్రవత్ ॥౩౯॥ మయిసచ్చిత్తుఖానస్తేత్వజ్ఞాచలయుక్తమానసః- సర్వాభిమాననిర్మక్తోధీరవ భవోద్ధవ -౪౦- ఉద్ధవఃఃభగవంస్తవన్ముఖాంభోబాహు శ్రిత్యన్తామృతమాగళం - పీత్వాహంనిత్యతృప్తోస్తి కృతకృత్యశ్చసద్గురో -౪౧- త్వమరూపోసినిర్ద్వంద్వోస్యవాఙ్మనసగోచరః- వాచ్యవాచకనిర్మక్తోలక్ష్మలక్షణవర్జితః ॥౪౨॥ తథాప్యయోగయోగాభ్యాంప్రసిద్ధైబన్ధమోక్షయోః - సగుణోనిర్గుణశ్చసీత్యేవజ్ఞానామికేశవ -౪౩- వినానసగుణంరూపంనిర్గుణం విద్యతేక్వచిత్ - నచాగుణంవినాన్యత్రస్యగుణంక్వచిదచ్యుత -౪౪- యథాతుకలమోత్పత్తనతుషం తణ్డులం వినా- కారణంస్వార్ప చాన్తస్థతణ్డులంతత్తుషంఽపినా -౪౫- ఏవమన్యోన్యసాపేక్షంతవరూప ద్వయంహరే - సర్వ కారణ తాంయాతీత్యహంమన్యేజనార్దన -౪౬- బ్రహ్మేంద్రాగ్నిప్రభృతిభిరపిప్రత్యహం పూజితాం ఘ్రింయోగిభ్యేయంద హరకుహరేనీలమేఘాసితాంగం । నాదాత్మత్వంసుఖదమురళీనాదతోబోధయన్తంత్వంరాధేశంశరణమధునావాసు దేవంప్రపద్యే ॥౪౭॥ యత్పాదాబ్జప్రణతివిజేతావిద్యకప్రాజ్యదుఃఖాస్సంపద్యన్తేపరమసుఖదం శాశ్వతత్వం మునీంద్రాః । యస్మాదేతత్సకలభువనంస్తూలసూక్ష్మాదిభూతంప్రాప్తోత్పత్తిస్థితిలయమమంవాసుదేవం ప్రపద్యే ॥౪౮॥ నర్నాధిక్యప్రబలభయగోరక్షణవ్యాజతోయోధృత్వాగోవర్ధనగిరివరం శత్రవద్యోమ్నిపాశైః । నైశ్చల్యన్తత్సకలవిదుషాం బోధయామాసనైజంనిత్యంగోవర్ధనధరమమంవాసుదేవంప్రపద్యే ॥౪౯॥ వేదాంతానాంపరమభిమతంమామకం రూప మేకంసాక్షాత్ప్రదంసుఖతరమనాయాసతోలభ్యమేవ । ఇత్యాత్మేచ్ఛార్జుగతినవనీతైకసంభతజేనబోధంనిత్యంయథాచదదౌవాసుదేవంప్రపద్యే ॥౫౦॥ యోషాజారంప్రియమివసుఖశ్చేతివేదార్థమేవక్షీణాశేషక్రియభాసదాగోషయోషావిలాసైః । ప్రత్యక్షన్తత్సకలజగతాంబోధయామాసయస్తి స్రక్తామోహదపిగతభవావాసుదేవం ప్రపద్యే ॥౫౧॥ స్వస్త్రిక్బ్రహ్మణ్యపహృతపరానన్దరూపాన్తరంగంహారంబధ్వాసుఖనిధిమంప్రాప్యధన్యాభవన్తు । ఇత్యేవేషాంస్వయమిహమహాలూఖలేవక్తుమిశ్చస్సంబద్ధోభూత్సకలశరణంవాసుదేవం ప్రపద్యే ॥౫౨॥ భూమానన్దోప్యధికవిషయానన్దలోలోయపికోనానారూపోమృతభామహాపూతనాన్తన్యపాయా । వైకుణ్ఠస్థస్తరుగిరిలతాగుల్మవాసీనియన్తాలోకానాశ్చస్వయమపిగవాంవాసుదేవంప్రపద్యే ॥౫౩॥ ధాత్రాదేవైఃపరివృతఇతోగోపకైర్దండహస్తైశ్చాన్తేర్దాన్తైర్యతిభిరిహతైర్గోపయోషాసమూహైః । నిత్యోజోయోఘువినవసుదేవస్య పుత్రత్వ మాపహ్యం కారాప్యస్సు తముఖగిరావాసుదేవం ప్రపద్యే ॥ ౫౪ ॥ గోపస్త్రీభిర్యదు కులపతేకా నిశాస్త్రీణ్యధీతాన్యారాతగర్భాణ్యపిచవిధితః కానితాభిః కృతాని । కావా భక్తిశ్చ వణమననధ్యానరూపోవిచారఃకోవాముక్తాయ తథాతథావాసుదేవం ప్రపద్యే ॥ ౫౫ ॥ త్వత్పాదాబ్జేవిధిసురముఖైఃపూజితేభక్తవరైః కోవాచిత్రేక్షణమపి సమాధాయముక్తింనయాతి । ఏకోహన్తుక్షరభవనముష్ణుభిచిత్రకథంవాధ్యా యామ్యారాచ్యరణవచసా వాసుదేవంప్రపద్యే ॥౫౬॥ లక్ష్మీకాన్తత్రిభువనపతేకృష్ణగోపాలవిష్ణోస్వామిదామోదరమురరిపోషద్దనాభాంబుజాక్ష । దీనత్రాతోయదువరహరేచక్రపాణేసుశార్ఙ్గకైతాహిత్రాహీత్యనుదినమమం వాసుదేవంప్రపద్యే ॥౫౭॥ గోపస్త్రీభిర్బహువిధజలక్రీడయావిస్తృతాఃశ్రీకృష్ణేనక్షీతి రుహవరం ప్రాక్మకూలానిశీఘ్రం । సీతాసీతిచ్ఛలత ఉదితం స్వస్య దైగంబరంవాహంసానాన్తత్తునుభీరితివావాసుదేవంప్రపద్యే ॥౫౮॥ త్రైలోక్యస్వస్వయమపివిభోభక్షణాన్నైవ తృప్తస్తవ్యంయజ్ఞాద్యైర్బహుభిరపిచప్రాణికుత్యన్నజాతైః । దివైర్విత్తంప్రచురనవనీతైర్దధిక్షీరసర్పిః పావైస్త్రికైర్నమ

తుసుత రాంవాసు దేవంప్రపద్యే॥౧౯॥ కారుణ్యైః చరణశరణప్రాణితుష్టిప్రదాతోభూమిం మగ్నావపిజలనిధౌప్రాణిసం
రక్షణార్థం॥ రూపం వారాహమపిహిభవానుద్ధ ధారాప్యపూర్వం సంసారాఢౌ పతితమవమాంవాసు దేవంప్రపద్యే॥౨౦॥
యస్తా తేతిశ్రుతిభిరథి కంఘుష్యతేతైఃపురాజైరేకోనిత్యస్కలమఖభుక్చక్రవాత్స ల్యపూర్ణః॥ యత్పదాబ్జస్తరణమఖిలాధీ
శ్వరత్వప్రదం స్యాద్యద్వ్యాప్యజ్ఞాత్రిభువనవిదం వాసు దేవంప్రపద్యే॥౨౧॥ సతామాత్రం హరి మిహజనః కోసులోకవి
దిత్వాముచ్యేతాస్తాజ్జననమరణాద్యార్జినం సారబద్ధాత్॥ తస్మాదాద్యంత్రగుణరహితం సచ్చిదానందమేకం లోకాతీతం
శరణమధునా వాసు దేవం ప్రపద్యే॥౨౨॥ యత్పదాబ్జప్రణతిబలతః క్షీత్యధీశత్వమాపురూపా ఇంద్రోస్యగమదనిశం
స్వర్గలోకాధిపత్యం॥ స్రష్టాబ్రహ్మేష్యఖిలజగతామాపసత్యాధి పత్యంతావంసర్వేశం గ్రణతిసుఖదం వాసు దేవంప్రప
ద్యే ॥౨౩॥ మాతాతాతస్సుహృదఇతరేనోదరావాకశత్రంపుత్రాః పౌత్రా అపిదుహితరస్సర్వజాహిత్రకాశ్చ॥ శిష్యాచా
ర్యాగృహధనవశూజేత్రభృత్యా అహంబాప్రాయస్సర్వస్త వమితీశరణం వాసు దేవం ప్రపద్యే ॥౨౪॥ అజ్ఞాః కేచిజ్జగతిమ
నుజాః పాదయుగ్గం నిరస్యవ్యామో హేనప్రతిదిన్మమహూపాదయుగ్గంభజన్తే॥ పాదోస్యేతిశ్రుతినిగదితాంస్తాంశ్చతుస్సం
ఖ్యకాంఘ్రిక సేవేమాన్తావంధువనచరణం వాసు దేవంప్రపద్యే॥౨౫॥ దేహః ప్రాణాదశచకరణాన్యన్తరంగం మనీషావిద్యా
మాయాప్రకృతిరపిసామూలవిద్యాచసంవిత్॥ త్రీశాజీవత్రయమపితురీయస్తు రీయాద్యతితోబ్రహ్మహంబాత్వ మితిశరణం
వాసు దేవంప్రపద్యే॥ శ్రీగురుమూర్తిః * వాసు దేవప్రపత్తిం స ఉక్తోద్ధవఇదంవిధే॥ నిర్వికల్పచిదానందేవీనహృదయో
భవత్ ॥౨౬॥ అథశ్రీరుక్మణీకాన్తోవాసు దేవోజనార్దనః॥ ఉద్ధవంపాణిపద్మాభ్యాముపాత్సిత్వరామృతమ్ ॥౨౭॥ తతో
ముహూర్తమదైవతచిదానందేపరాత్మని॥ విలీయవినివృత్తన్తమువాచహరిరుద్ధవం ॥౨౮॥ ధన్యో స్యుద్ధవధన్యో సిమ
య్యఖిజ్ఞేయతోభవః॥ విలీనప్రాణిచిత్తస్త్వనిశ్చైష్టకరణోధునా ॥౨౯॥ జీవన్ముక్తిపదం ప్రాప్తం భవతానాత్రసంశ
యః॥ పునర్జననశంకాతేమాస్తుస్వప్నెపిహోద్ధవ - ౩౦ - మమాభిలషితం పూర్ణ మభునై వాభవ ద్యతః . మదాత్మైక్యా
నుఘాత్యాత్వం తీర్ణ సంసారసాగరః ॥౩౧॥ ఈదృశీపరమానిష్ఠాబ్రహ్మత్వైక్యస్వరూపిణీ॥ నప్రాప్తాయదితే భక్త్యా
కింప్రేక్షావాధికేనమే॥౩౨॥ తాదృశ్యాస్తవభక్తేర్నిమయినిమైదృశీశుభా॥ సదృశంఫలమిత్యార్యాబూర్ణియస్తేబ్ర
హ్మవాదినః ॥౩౩॥ ఈదృశస్యమమప్రేక్షాప్రేక్షేవసదృశంఫలం॥ ఐహికాముష్మికైశ్వర్యభోగ స్త్వ సదృశంఖలు॥
కేచిన్నాంసగుణంభక్త్యాభోగాసక్తాఉపాసతే॥ తేషువైరాగ్యహీనేషుప్రేమత్వభినయావ్యహం ॥౩౪॥ తేహిమన్ద
తమాలోకేభక్తాః కామహతాశయాః॥ పునర్జననగర్తేషుపతన్త్యన్ధాఇవోద్ధవ ॥౩౫॥ అహంబానిష్కామ మాహా
త్వ్యంకింవక్ష్యేజగతితలే॥ సహ్యాకామహతానన్దస్తైర్తిరీయే సివర్జితః ॥౩౬॥ ఐహికాముష్మికై ర్భోగైర్మహద్భి
రపికస్యవా॥ సన్తృప్తిరాయతేపుంసఃకామోభూ యోహోవర్ధతే ॥౩౭॥ భోగసక్తివిహీనస్యనిష్కామస్య మహా
త్మనః॥ పుంసస్తునచికేతాదేరభూత్తృప్తిర్నిరంకుశా ॥౩౮॥ సగుణేమయిభక్త్యాచపుమాన్భోగమవాప్నుయాత్॥
నిర్గుణేమయిభక్త్యేతిముక్తింసామాన్యనిర్ణయః॥౩౯॥ నిష్కామస్సగుణేభక్త్యాప్యత్రమోక్షమవాప్నుయాత్॥ విశేష
నిర్ణయోభోగంసకామోనిర్గుణేస్ఫితి ॥౪౦॥ కామఏవమహాబద్ధః కామఏవమహావృథా॥ కామఏవమహాశోకః కామఏ
వమహాద్భయం ॥ ౪౧ ॥ కామ ఏవ మహా రోగః కామ ఏవ మాహా త్సుధా॥ కామ ఏవ పిపాసాచ
కామ ఏవజరామృతి ॥౪౨॥ తస్మాత్కామంపరిత్యజ్యమదుపాసనయానిశం॥ నిష్కామంపరమానందంభస్యోద్ధవ
శాశ్వతం ॥౪౩॥ ప్రారబ్ధభోగమాత్రార్థస్తేకామోనహి దూష్యతే॥ అగామిభోగదః కామ స్త్వన్యేషాం దూష్య
తేబుధైః ॥౪౪॥ ప్రారబ్ధభోగమాత్రేచ్ఛర్జితమన్ముక్తిహేవిశ్రుతః॥ సోయంనిష్కామఏవస్యాజ్ఞన్తానరవివర్జనాత్॥
జన్తానరసహస్రాణిజాయంతేయేనదేహినాం - సకామోమనసాచ్చిన్నస్తస్మాత్ చిద్భ్యాన్తనోబుధః ॥౪౫॥ మామ

మస్తరతోనిత్యమవిచ్చిన్నప్రవాహవత్ | స్వతపవమనశ్చిన్నంభ వేద త్రసహ స్రధా ||౮౯|| మనస్తత్తుఘనీ ఘాతం
కామాద్యైస్సుతరామసి మదుపాసనయాశ్చిప్రందృశీభూత్వాప్రణశ్యతి||౯౦|| మనోనాశేచగజ్జాతేప్రణవ్తభవసంస్థితే
అత్తాప్రకాశరూపోయంస్వయమావిర్భవత్యలం||౯౧|| ఇన్ద్రియాణిబలిష్ఠానివన్నాయావిష్టచేతసాం అర్జయన్తిప్రభో
రృత్యాగవభోగానమస్తతః||౯౨|| మాయాబలవతీహ్యేషాదుర్జయవిషమామమప్రద్యుక్తేర్జయతే ఘంభీరాపైః
కల్పశతేష్వపి||౯౩|| అనేకకోటిబ్రహ్మాణ్డరచనాదిక్షమామిమాంఅజిత్యాకోసుముచ్యేతసుదృఢాద్భవబద్ధనాత్||౯౪|| తిరో
హితస్వరూపోహంమాయయానుపమర్థితః | మాయాపరవశైర్లోకైరైవదృశ్యేకదాచన || ౯౫ || మామదృష్ట్యాభి
వాంభోధేర్యదితీర్లోభవేన్నరః | ఋణపాతకహీనస్సాదృశ తత్త్వోధమర్ణకః ||౯౬|| పశ్యేద్యదిచమాంయోగంవినాశా
స్తోక్తమద్వయం | నేత్రంవివైవసర్వాణిపశ్యేద్రూపాణిచాన్ధకః ||౯౭|| యస్తుయోగమహంబ్రహ్మేత్యభిధ్యానాత్
కంసదా | శ్రద్ధాభక్తియుతః కుర్యాత్సయోగీన్ద్రోహముద్ధవ||౯౮|| ఏకంయదిమనోమహ్యంపూర్ణబోధస్యరూపితే
సమర్పితంతతఃప్రాణాస్స్వతస్స్వచ్ఛసమర్పితాః||౯౯|| నదీనామగ్రతోయేషుయథాసాగరగామిషుమధ్యాధస్థితతోయా
నిస్వయంగచ్ఛన్తిసాగరం||౧౦౦|| మయ్యవస్థాత్రయాతీతేనిర్గుణేయుక్తచేతసః | నావశిష్టంభవేత్కించదపితశ్వమిహవాధ
వ | తృతీయావస్థయా యోగేష్యవశిష్టంనశిన్చన | ఇతికేచిద్విదుర్దుష్టమతంతత్సుప్తవాదినాం||౧౦౧|| అథానావరణాక్రా
న్తంసుషుప్తంబీజదేహినం | అశరీరంస్వయంజ్యోతిర్బ్రహ్మహుర్బృతనిర్గుణం || ౧౦౨ || సుషుప్తవాదిభిర్వాస్తుతవ
సంభాషణాదికం | తేహిజ్ఞానోపదేశేనమజ్జయన్తిభవార్లవే || ౧౦౩ || పరతన్త్రమతీనాఞ్చప్రజానాంబోధయన్తితే
వణ్ణాశ్రమాదిసాంకర్యమసంగత్తత్వభావనాత్ ||౧౦౪|| సకృచ్ఛ్రవణమాత్రేణకృతకృత్యత్వవాదినః | మన్నిర్గుణా
త్తయోగఞ్చహన్తనిన్తన్తితేశతాః||౧౦౫|| జ్ఞానాత్పూర్వఞ్చపశ్చచ్ఛమద్యోగస్తుముముక్షుభిః | అవశ్యకార్య ఇత్యాహు
ర్మహాన్తస్తత్వవేదినః||౧౦౬|| తాదృశంమామకంయోగంనిన్తతాంజ్ఞానవాదినాం | పాపినాంజన్తసాంకర్యమనుమేయంవిపశ్చి
తా||౧౦౭|| అదైవసిద్ధ్యేవిహితంమద్యోగంశ్రుతిభిః పరం | ఉపేక్షస్తేహితేమూర్ఖాహన్తసాంకర్యకారణః||౧౦౮|| ఉ
ద్ధవః | సుప్తవద్వర్తతేయోగీనిద్రాశుప్తవలక్ష్మతే | ఇత్యాదివాక్యైస్సుప్తస్యదృష్టాన్తత్వంశ్రుతంహరే ||౧౦౯|| నతుదా
ర్హాన్తికాఖణ్డనిర్విశేషపరాత్తతా | సుప్తస్యశ్రూయతేక్వాపికింమానంసుప్తవాదినాం||౧౧౦|| నిదిధ్యాసనయోగశ్చమో
క్షార్థోఘృతేశ్రుతా | సకృచ్ఛ్రవణవాదస్యకింవామానన్తదాశ్రితం ||౧౧౧|| వాక్యార్థశ్రవణోత్పన్నజ్ఞానమాత్రేణ
దేహినాంప్రతిబద్ధవిశిష్టత్వాన్నసద్యోముక్తిరిష్యతే ||౧౧౨|| శ్రీభగవాన్ || యానివేదాన్తవాక్యానిపూర్వపక్షస్థితాని
చ | దౌపచారికవాక్యాలిలక్షణాద్ధానియానిచ||౧౧౩|| పరామర్శార్థకాన్యన్యాన్యేషంభూతానితానితే | ఆదాయముఖ్యమా
నానిప్రలపన్తియథేప్పితం ||౧౧౪|| యద్యధవాదవాక్యానాంముఖ్యప్రామాణ్యమీరితం | తతస్తేషాంవిధిఃకోవానిషేధోవా
న్తివాదినాం || ౧౧౫ || దేహేన్ద్రియమనఃప్రాణేష్వసంసర్గిత్వమాత్మనః | కాలత్రయేపివక్తృణాంకుతోయోగవిధిర్భ
వేత్ ||౧౧౬|| అనష్టేషువికారేషునిర్వికారత్వమాత్మనః | సర్వదావదతాంశాస్తాసాక్షాదైవస్వతోయమః ||౧౧౭|| లే
హిదణ్డధరాఃక్రూరాఃక్రుద్ధాయుభటాభృశం | అసంగవాదినామస్తేభాన్తిభీషణభాషణాః ||౧౧౮|| వినేన్ద్రియనిరో
ధంయేభవన్తిప్రైవరచారిణః | తేషాంవినాసకుశేనకేషాంనియమితోయమః||౧౧౯|| మద్యోగరహితోమర్త్యోనిరుద్ధన్తి
యవాన్కథం | స్వైరచారవిహీనోవాలోకేభవితుమర్హతి ||౧౨౦|| అహంసుషుప్తబ్రహ్మస్త్వేవమదైవతవాదినా
స్వప్రకాశతురీయాత్తయోగాభ్యాసశ్చవాకథం ||౧౨౧|| జాగ్రత్కర్మంతథాస్వప్నకర్మంసుప్తితురీయకం | తుర్యకం
ర్యమితిప్రోక్తమపితుర్యవతుష్టయం ||౧౨౨|| తా ఇమాష్టోదశావస్థావరాహాదిశ్రుతితాః | స్థూలసూక్ష్మదితురై
స్సుశ్చతుష్టప్తిభిదాయతైః ||౧౨౩|| సకృత్కృత్యపురుషేణాపిదైవనిర్భయంతాఉపాగతాః | పరివ్రాజకగీతాస్సుశ్చ

ప్రావింశతికోత్తరాః ॥౧౦౨॥ శతమాత్రాయదోంకారవిభాగైవ వసూచితాః । తత్సుఖప్రాప్తరంనాస్తీత్యేతద్ద్వా
శ్యమసంగతం ॥౧౦౩॥ యోగశాస్త్రమిదంముఖ్యం లోకేయేనుసరన్తివై । తేహంస్వానుభవేష్వేతాఉక్తావస్థావిభా
న్తిహి ॥౧౦౪॥ శుభేచ్ఛాద్యానుయేభ్యాసాత్ప్రబుధాస్సప్రభూమిభాః । తానాశ్రిత్యైవమద్యుక్తానుక్తావస్థావిభాన్తి
హి ॥౧౦౫॥ జీవన్ముక్తిపదం ప్రాప్యవైడేహీంముక్తిమప్యథ । యేప్రాప్తాస్తేషుసర్వాస్తాఉక్తావస్థావిభా
న్తిహి ॥౧౦౬॥ బ్రహ్మవిత్వముపేత్యాథయోగాభ్యాసబలేనయే । బ్రహ్మీభూతాశ్చతేష్వేతాఉక్తావస్థావిభా
న్తిహి ॥౧౦౭॥ ఆగచ్ఛతి నపూర్వస్యానిరోధాదుత్తరోద్భవే । కార్యకారణభావస్యావిరోధోక్షణికత్వతః ॥౧౦౮॥
జాగ్రదాదిత్రయస్యేవప్రసిద్ధస్యాన్యసంభవాత్ । అభావగ్రస్తతాశంక్యనైవస్వానుభవస్థితేః ॥౧౦౯॥ అనవస్థానా
పస్త్రశిష్యమాణమపిస్వయం । యోగానన్వతయానాద్యస్వానుభూత్యైవప్రపచ్ఛ్యతే ॥౧౧౦॥ అరూపబ్రహ్మమాత్రో
క్తయోగశాస్త్రంవృథాఖిలు । యోగాభ్యాసవిహీనస్యాత్కరణంసంస్మృతివర్జితః ॥౧౧౧॥ ఘనోవాగాదితత్వానాంస
ద్భావేతదరూపవత్ । బ్రహ్మప్రమితికింబ్రూయాదవాఽన్యసగోచరం ॥౧౧౨॥ ప్రాప్తమేవతదద్యేతియదిబ్రూయాత్సవ
చ్చకః । యమంవచ్ఛయితుంశక్తోనకథంచ్ఛిద్భవిష్యతి ॥౧౧౩॥ అప్రాప్తమపితద్భావంతేనధన్యోభవామ్యహం । ఇతిచేతకథ
యేన్నాశ్చిన్దియాశ్చైరధఃపతేత్ ॥౧౧౪॥ హిమాయోగోదధౌమగ్నాఅరూపబ్రహ్మవాదినః । మదుపాస్తింవిహాయైవజీవన్తి
రకాయహి ॥౧౧౫॥ వచోమిథ్యామనోమిథ్యాసర్వమిథ్యాత్వరూపకం । బ్రహ్మైకమేవసత్యంస్యాదిత్యుక్త్యావిచరన్త్యహి ॥
సర్వమిథ్యాత్వవాదేనబ్రహ్మవాదేనతేనవా । సంసారదుఃఖలేశోపినతేహంవినివర్తతే ॥౧౧౬॥ వాగాద్యశేషకరణవ్యాపా
రైకనిరోధకం । మద్యోగమనుపాశ్రిత్యకథండుఃఖిక్షయోభవేత్ ॥౧౧౭॥ అరూపఞ్చసరూపఞ్చజ్ఞానంయోగఞ్చతేఖిలు । అధి
కారివిభేదేనప్రోచ్యశ్చేదితచ్ఛ్రీణ ॥౧౧౮॥ సర్వమాహుర్నసద్దేహస్తవరూపజ్ఞానినోబుధాః । జీవన్ముక్తాఇతిప్రోచ్యస్త
దేవహ్యసమజ్ఞసం ॥౧౧౯॥ సరూపయోగినామేవజీవన్ముక్తత్వసంభవాత్ । జీవన్ముక్తశ్చనోపాతేవిరూపాస్తేశ్చ
సంభవాత్ ॥౧౨౦॥ అథసంపత్స్యైత్యేషాశ్రుతిర్విస్మయమాహవా । ఏవంసతికథంచేహేసతి నీరూపసంగతిః ॥౧౨౧॥
ప్రాప్తపూర్వస్యసంప్రాప్తిర్నిరూపస్యోపచర్యతే । ప్రాతిభాసికభేదస్యనివృత్త్యైవతచ్ఛ్రీణ ॥౧౨౨॥ భేదస్యపర
మార్థత్వంనతైరుక్తంకదాపిహి । అతోద్భవన్త్రన్యాయేనవృథాద్యైతానువృత్తివాక్ ॥౧౨౩॥ ప్రాతిభాసికభేదస్తు
నివర్తతైవతత్త్వే । యదావాప్తమరూపన్తత్త్వంపశ్యతకథనేఫలం ॥౧౨౪॥ పారమార్థికభేదస్యతద్దానత్వేప్యత
ద్విది । ఊర్వికృతత్వాన్మోదోషఇతిచేచ్ఛ్రీణబోధవ ॥౧౨౫॥ ఏకత్రవిలయాయోగ్యాద్భిన్నయోగస్యైవమిథ్యయో
సరూపారూపభేదోక్తిస్సఫలామామకాహ్యభూత్ ॥౧౨౬॥ తస్మాద్యోగవిరోధీనిత్రికాలారూపవాదినాం । వాక్యా
నిదూరతస్యక్త్యామద్వాక్యంసముపాశ్రయ ॥౧౨౭॥ శ్రుతిస్మృతిపురాణాదిసర్వశాస్త్రానురోధిషు । మద్వాక్యే
ష్వేవవిశ్వాసాచ్ఛ్రీయస్సిద్ధ్యేదిహేవాధవ ॥౧౨౮॥ * * * * *

ఃఇతితత్వసారాయణ ఉపాసనాకాండస్య ద్వితీయపాద ఏకవింశోధ్యాయఃః

ఉద్ధవః ॥ శ్రీహరేజగతీనాథయోగోహిత్రివిధస్తవ్యయా । ఉరరీక్రియతేముక్త్యై సర్వైఃకార్యైఃఇతిప్రభో ॥౧॥ తత్రప్రా
చ్ఛ్రీవశాత్కార్యప్రథమోమననాత్మరం । ధ్యానరూపోద్వితీయస్తుతృతీయోదేహముక్తయే ॥౨॥ ఏతేషుమధ్యమాన్త్యై
తాకార్యావేవముముక్షుభిః । ఆద్యోరావశ్యకైవప్రతిభాత్యుత్తమేమమ ॥౩॥ చిత్తశుద్ధ్యర్థకసోస్థియంయోగశాస్త్రే
విధీయతే । పూర్వపుణ్యైర్విశుద్ధస్యకిమర్థస్సజనార్దన ॥౪॥ శ్రీభగవాన్ * యోగఃప్రయోగస్సంయోగఇతియో
గాస్త్రీయామతాః । సూక్ష్మబుధ్యాత్వయాప్యేతేవిదితాఅధునోద్ధవ ॥౫॥ అత్యావశ్యకతవస్యాత్తేషాద్యోపిచసత్ర
మ । ఉత్తమస్యాపివాక్యార్థప్రవశాత్పాగ్నిగోధీయతే ॥౬॥ తేనయోగేనకూటస్థదర్శనంయస్యజాణతే । తస్యైవదృఢవి

శ్వాసతాన్విత్యేనముద్భవేత్ ||౨|| నవైవంపూర్వపుణ్యైస్సాన్విత్యుత్పత్తికదాచన | యథాసుఖమ్నా భ్యాసేనచ
త్పత్తిర్విజాయతే ||౩|| ఆధారేపశ్చిమంలింగంకవాటనైవేద్యతే | తస్యోష్ణాటన మాత్రేణముచ్యతే భవబంధనాత్ ||
ఆధారపశ్చిమేభాగేవచస్సూర్యోస్థిరాయది | తత్రతిష్ఠతివిశేషో ధ్యాతాబ్రహ్మమయోభవేత్ ||౪|| ఆధారపశ్చి
మేభాగేమూర్తిస్తిష్ఠతీసంజ్ఞయా | షట్చక్రాణిచ నిర్భిద్య బ్రహ్మరస్సేబహిర్గతం ||౫|| వామదక్షిణిరుద్ధ్యన్విద్రవి
శన్విసుఖమ్నయా | బ్రహ్మరస్సన్విప్రపశ్యన్తి తేయాన్విపరమాంగతిం ||౬|| సుఖమ్నాయాం యదాహంసతతడి
ర్థ్వంప్రధావతి | సుఖమ్నాయాం యథాప్రాణం క్రామయేద్యోనిరంతరం ||౭|| సుఖమ్నాయాం యదాప్రాణస్థిరో
భవతిధీమతా | సుఖమ్నాయాం ప్రవేశేన చన్ద్రసూర్యాలయంగతా ||౮|| తదాసమరసంభావయోజానాతినయో
గవిత్ | సుఖమ్నాయాం యదా యస్యమియతేమనసోరయః ||౯|| సుఖమ్నాయాం యదాయోగీ త్తజ్జైకమపిత్తిష్ఠ
తి | సుఖమ్నాయాం యదాయోగీ శ్చక్షార్థమధితిమతి ||౧౦|| సుఖమ్నాయాం యదాయోగీ సులగ్నీలవణాంబువత్ |
సుఖమ్నాయాం యదాయోగీ లీయతే క్షీరసీరవత్ ||౧౧|| భిద్యతే చతథాగ్రస్థిభిద్యతేసర్వసంశయాః | ప్రియస్తే
షరమాకాశేతేయాన్విపరమాంగతిం ||౧౨|| గంగాయాంసాగరేస్నాత్వా స్నాత్వాచమణికర్ణికాం మధ్యనాడీవిచా
రస్యకలాంనాన్వన్తిపోడశీం ||౧౩|| క్షీణైలదర్శనాన్తుక్తిర్వా రాణస్యాంమృతస్యచ | కేదారోదకపానేనమధ్యనాడీ
ప్రదర్శనాత్ ||౧౪|| లక్ష్మీమేధసహస్రాణివాజపేయశతానిచ | సుఖమ్నాధ్యానయోగస్య కలాంనాన్వన్తిపోడశీం ||
సుఖమ్నాయాం యదాగోష్ఠీం యోకశ్చిత్కురుతేనరః | సముక్తస్సర్వ పాపేభ్యోనిశ్చేయసమవాప్నుయాత్ ||౧౫||
సుఖమ్నైవపరస్తీర్థం సుఖమ్నైవపరోజపః | సుఖమ్నైవపరంధ్యానం సుఖమ్నైవపరాగతిః ||౧౬|| అనేకయజ్ఞదా
నానివ్రతానినియమానిచ | సుఖమ్నాధ్యానలేశస్య కలాంనాన్వన్తిపోడశీం ||౧౭|| బ్రహ్మరస్సేమహస్థానేవర్తతేన
తతంద్విజః | చిచ్ఛక్తిఃపరమాదేవీ మధ్యమేసుప్రతిష్ఠితా ||౧౮|| మాయాశక్తిగ్లలాటాగ్ర భాగేవ్యోమాంబుజాదయః
నాదరూపాపరాశక్తిగ్లలాటవృతుమధ్యమే ||౧౯|| భాగేలిప్తమయీశక్తి గ్లలాటస్యాపరాంశకే | బిన్దుమధ్యేవజీవా
త్తాసూక్ష్మరూపేణవర్తతే ||౨౦|| ప్రాణాపానవహోజీవో హ్యధ శ్చోర్ధ్వంప్రధావతి | వామదక్షిణమాగ్నేణచచ్ఛల
త్వాన్నదృశ్యతే ||౨౧|| ఆక్షిపేన్ముజకణ్డేన యథోచ్చలతికస్తకః | ప్రాణాపానసమాక్షిప్తస్తథాజీవోనవిశ్రమేత్ ||
అపానఃకర్షతిప్రాణం ప్రాణోపానచ్చకర్షతి | ఏవమన్యోన్యసాపేక్షా ప్రాణాపానాయదాశ్రితా ||౨౨|| తస్యైవ
దర్శనీయత్వ మంగూర్ధాదిప్రమాణతా | పరబ్రహ్మంశతానర్వై రుపాస్యత్వచ్ఛగీయతే ||౨౩|| సర్వాశ్చ దేవతాస్స
ర్యాణ్యప్సిద్ధానిచేతి ||౨౪|| దేహాసుసర్వదాసన్తి సర్వశ్చిహ్ననాశనాః ||౨౫|| అన్తస్తీర్థేషువిశ్వాసవిహీనోహినరాధ
మః | సహిస్తీర్థేషుబహుగో మజ్జన్నసినశుభ్యతి ||౨౬|| అన్తస్తీర్థేకృత్సాత్వా సకృద్వాపురుషోత్తమః | సర్వతీర్థవ
రోగోగత్వాచక్యవవిమూఢతే ||౨౭|| యస్సుచమ్నాభిధాంనాడిం సమాశ్రిత్యాత్రసంభృతే | తస్యసర్వాణిత్థిరాని
భవేయుస్సులభానితు ||౨౮|| అన్తస్తీర్థనిమగ్నస్య మనఃప్రాణేన్ద్రియాణిచ | విశుద్ధానిభవన్త్యాతాత్తతో యోగీశ్వరో
భవేత్ ||౨౯|| సుఖమ్నాధ్యాసహీనస్య మహావాక్యేష్వనేకధా | ఉపదిష్టేష్వపిస్వాత్మజ్ఞానగర్భోపినోద్భవేత్ ||౩౦||
చాక్యాగ్జ్ఞానహీనస్యభవేన్తు క్షింక్రమేణవా | సుఖమ్నాభ్యాసహీనస్య నముక్తిస్సాన్వితాదాచన ||౩౧|| నాద్యైక
శతతమ్యాహి శయోగ్యంపురుషోత్తమః | అమృతస్వంప్రయాతీతి స్రుతిఃప్రాహసనాతసి ||౩౨|| కర్తాణిభక్తయో
గ్యనిష్ఠానానిచ పరస్తచ | సుఖమ్నాభ్యాసయోగస్యకలాంనాన్వన్తిపోడశీం ||౩౩|| సుఖమ్నాగయోగమాగ్నేణయః
పశ్యతినరోత్తమః | సఏవాన్తర్ముఖోవాచ్యస్తదన్తేతుబహిర్ముఖాః ||౩౪|| అన్తస్సంపశ్యతోజ్యోతి స్సహస్రరవిసన్ని
భః | యోగివోదైవకర్తవ్యమకర్తవ్యచ్ఛనిద్యతే ||౩౫|| జ్యోతిష్యన్తర్గతేచిత్తంయదాలీనం భవత్కలం | తదాస్యయోగి

నోదేహం జాగ్రన్మితోహితతి ॥౪౩॥ అన్తర్జ్యోతిస్సమాలోక ప్రయత్నరహితస్యతు | దేహస్సంరక్షితోపీచైర్బహు
ధానంప్రవీణ్యతే ॥౪౪॥ వివేకాది గుణైర్మూక్తే నియమ్యేంద్రియ సజ్జయం | ఆభ్యంతరంపరంజ్యోతిర్నననై వావలోక
యేత్ ॥౪౫॥ అగ్రాహ్యంతదశుద్ధేన మనసాజ్యోతిరుత్తమం | శుద్ధేనతుపరంధ్యానైగ్రాహ్యమేవాంతరక్షిణి ॥౪౬॥
యావదుచ్చాసనిశ్వాసౌ పాణతాపానపశాదిహ | ననిరుద్ధౌమనస్తావ చ్చలన్నాత్మోన్ముఖంభవేత్ ॥౪౭॥ సంశుద్ధ
మచలభ్యేతోజితశ్వాసస్యయోగినః | విషయేభ్యోవిపృత్తంస ద్భవేదాత్మోన్ముఖంస్వతః ॥ ౪౮ ॥ సంస్కృతే ధ్యాన
యోగేనయోగినశ్చిత్తదర్పణే | ఆత్మాభివ్యభ్యతేస్పష్టం పరభ్యాజ్యోతిస్వరూపవాక్ ॥౪౯॥ ప్రసన్నేమనసి స్వీయేయో
గాధ్యాసేననువ్రత | ఆత్మాపిస్యాత్మసన్నోయం దేహశుద్ధాయథామనః ॥౫౦॥ నాత్మాప్రకాశతేచిత్తేరాగాదిమలినేప
రః | తిరోహితస్వరూపత్వాద్ధిమాంశుర్నిరదేయథా ॥౫౧॥ మోహాదిరహితేచిత్తేనైవతాపత్రయంకవ్యచిత్ | తాప
యేద్యోగినంశాంతం దుర్దినేతరణిర్యథా ॥౫౨॥ యోగాగ్నిసుఖసంతృప్తం విషయా బహవోపివా | నబాధస్తే మహా
త్మానంపశ్యాగ్నిస్థంహిమాదివత్ ॥౫౩॥ విషయావివిధాతఃశనిర్నితాపియోగినంవికారయే యుర్మక్వాపికామిన్యజ
వపణ్డకం ॥౫౪॥ భగ్నోత్సాహానియోగీన్ద్రం సేంద్రియాణ్యఖిలాన్యపి | చాలయేయుష్థిరస్థానం మేరుం శ్వాసానిలాయ
థా ॥౫౫॥ అతగ్ద్రియవిక్షేప నివృత్తైస్సతతఃసరః | యోగాభ్యాసంప్రకర్షిత గురువత్సపూర్వకం ॥౫౬॥ ఆధా
రాధిష్ఠితస్వాత్మ జ్యోతిర్దశ్శనవాన్నరః | అధికారీభవేచ్ఛీఘ్రిం పూర్ణబ్రహ్మవలోకనే ॥౫౭॥ యోగాభ్యాసంవినా
జ్ఞానా తేవలాత్స్వాత్మగోచరాత్ | నసిద్ధ్యతియథాముక్తిః పరమానందరూపిణీ ॥౫౮॥ తత్రైవాధార చక్రస్థస్వాత్మ
జ్యోతిర్విలోకనం | వినాపూర్ణానుసన్ధానాన్నిరాధారాత్తదర్శనం ॥౫౯॥ ఆధారచక్రసంయుక్తమనసో జ్యోతిరుత్త
మం | ఆన్తరంసూత్రమమృతంప్రస్ఫురేత్పర యోగినః ॥౬౦॥ సాధారోపాసనంహిత్యా నిరాధారేమతిర్వృధా | సా
ర్వభౌమత్వవాఙ్మాస్యాదభూపాలస్యవైయథా ॥౬౧॥ ఉద్ధవః | సాధారోపాసనంస్వామిన్నణిమాదివిభూతయే | ఉప
యుజ్యతేతత్కృత్ కథంముక్తిరనేనమే ॥౬౨॥ శ్రీభగవాన్ ॥ మన్దాధికారిణాంనృణాంరోచనార్థావిభూతయః | పో
చ్యస్తేనతుధీరాణాంనియమ్యన్తగ్గహూద్ధవ ॥౬౩॥ భోక్తైకరసికస్సాన్విత జ్ఞానగన్ధవివర్జితః | పరకాయ ప్రవేశాచి సిద్ధి
హ్వాసజ్జతేనరః ॥౬౪॥ సాధారోపాసనారూపం యోగాభ్యాసమిహాచరన్ | యస్సిద్ధిమప్రసక్తోస్తిసహి మోహావశం
గతః ॥౬౫॥ మహామోహాన్ధకారేణ వ్యాప్తంయచ్చిత్తమన్వహం | సిద్ధ్యాన క్తస్సవవస్యా తస్యలోకైకవజ్చకః ॥౬౬॥
అగ్నిబద్ధనపూర్వేషు సిద్ధిమోహేషు యఃపుమాన్ | ప్రవృత్తోస్తి సవిజ్ఞేయఃపశుర్జ్ఞాన వివర్జితః ॥౬౭॥ జ్ఞానయోగవి
హీనస్యవిషయాసక్త చేతనః | నరాధమస్యతాఃప్రాక్తా శ్శాస్త్రవిశ్వాససిద్ధయే ॥౬౮॥ యోగినాంసులభాస్సర్వాస్సి
ద్ధయోనాత్రసంశయః | జగద్వజ్చనమాత్రాభిః కిన్తాభిఃఫలమాత్మనః ॥౬౯॥ సంసారమోక్షవీచైకః పరమంఫలముచ్య
తే | ససిద్ధిభిర్నలభ్యేతసర్వాభిరపికేనచిత్ ॥౭౦॥ సిద్ధయశ్చ విరక్తేనప్రాపణీయాస్సుదుఃఖదాః | మోక్షస్తుసు విరక్తే
నప్రాపణీయస్సుఖప్రదః ॥౭౧॥ ఏవంసతితయోస్సిద్ధి మోక్షయోరైవకుత్రచిత్ | సామానాధికరణ్యం స్యాత్స్వప్నే
ప్యనధికారిణం ॥౭౨॥ స్వప్నేవాయదిసిద్ధీచ్ఛా మోక్షస్తస్యనసిద్ధ్యతి | స్వప్నే వాయదిమోక్షేచ్ఛాసిద్ధిస్త స్యనసిద్ధ్య
తి ॥౭౩॥ మోక్షేజైవ కృతార్థత్వం పురుషస్యేతి నిశ్చితం | సిద్ధిభిర్భవ దుఃఖస్య ప్రవృద్ధి రితిచోద్ధవ ॥ ౭౪ ॥ త
స్మాత్సిద్ధ్యర్థకం యోగ మపేక్ష్యత్వా ఫకారిణం | మోక్షార్థకం సదాకుర్యా ద్యోగమాత్మోప కారిణం ॥౭౫॥
అప్రియాయేత్ర శిష్యామ్యర్థనాన్తన్తాధికారిణః | ప్రవర్తయే ద్దురుఃప్రాజ్ఞ సిద్ధిప్సేవమహామతే ॥౭౬॥ మమప్రియ
తమం త్వాన్తమాగ్నేమోక్షైకకారణే | ప్రవర్తయామ్యతి సేహాత్తతస్త్వం సుకృతీపరం ॥౭౭॥ యోయం సాధార
యోగస్తేవర్ణితస్సాదరంమయా | అనేనాతివిశుద్ధస్య శ్రవణాధి కృతిర్మతా ॥౭౮॥ యోనిరాధార యోగోన్యోమధ్య

మోఢ్యా నలక్షణః। తేనజీవద్విముక్తస్యసమాధ్యధిక్పతిర్మతా ॥౧౭॥ అన్త్యస్తు నిర్వికల్పాది సమాధ్యాత్మక ఉత్తమః।
యోగస్తేన విదేహస్య స్వతస్సిద్ధ్యత్యరూపకం ॥౧౮॥ ఆద్యయోగో విజాతీయ స్సజాతీయస్తువద్ధ్యమః। అన్తిమస్వగ
తోజ్ఞేయ స్సూక్ష్మబుద్ధి మతాంవర ॥౧౯॥ ఉద్ధవః॥ సామిన్తైత్రే య్యుపనిషద్యథామోక్షేక హేతవః। పోచ్యంత్యధిధీ
మన్తోమహాన్తఃప్రా హురీశ్వర ॥౨౦॥ సర్వవేదాన్తతత్వార్థ వేదినస్తేముఖాంబుజాత్। తామద్యోపనిషద్వాచంశో
తుమిచ్ఛామి కేశవ ॥౨౧॥ శ్రీభగవాన్। బృహద్రథాఖ్యో రాజా సీత్యరాజ్యేజ్యేష్ఠమాత్మజం। నిధాపయి త్వాదేహ
దిమత్వాసర్వమశాశ్వతం ॥౨౨॥ వైరాగ్యేణ సుతీప్రేణ నిర్జగమువనంప్రతి। ఆదిత్యమీక్షమాణస్సపరమ న్తపఅస్థితః॥౨౩॥
అతిష్ఠచ్ఛార్థవభామస్సన్ననే నికటమాయయా। సహస్రస్యమునేస్సర్వ తత్వార్థవిదుషోగురోః ॥౨౪॥ శాకాయనా
భిధస్సోయ మధుమాగ్ని రివజ్వలన్ ॥ స్వీయేన తేజసా సర్వందహాన్నివజగన్తహాన్ ॥౨౫॥ రాజానమబ్రవీదేవము త్తిష్ఠో
త్తిష్ఠభూపతే। వరంవృణోష్వ తేచిత్రేయా దృశోవ ర్తతేధునా ॥౨౬॥ ఇతిశ్రుత్వామునేర్వాక్యం రాజాసన్తుష్టమానసో
ఉవాచేదంసమస్కృత్య తస్మై సాష్టాంగ మదరాత్ ॥౨౭॥ బృహద్రథః। భగవన్నాహమాత్మజ్జన్త్యం తత్వజ్ఞః శ్రుతిశ్రుతం
తద్బుద్ధిహేతస్య మేవృత్తంనాతోన్య ద్విద్యతేగురో ॥౨౮॥ శాకాయన్యః। ఆదావేతదశక్యం య త్తన్నాంపుచ్ఛతు
మాంభవాన్ ॥ అన్యాన్ కామాన్స్వణోష్వ త్వమైక్ష్యాన్ సేవ్యప్రతాన్ బహూన్ ॥౨౯॥ బృహద్రథస్సతచ్ఛ్చుత్వా శాకాయ
న్యాంఘ్రిపంకజం। దృఢమాలంబ్య భక్త్యేమాంగధామాహమహామతిః ॥౩౦॥ బృహద్రథః కిమేతైర్భగవన్ కామైరని
త్రైః ఫలమస్తేమే। మహతామర్లచానామ ప్యనలేనహిశోషణం ॥౩౧॥ పర్వతానాన్చపతనంధ్రువస్యోచలన న్తథాతేయా
ణామపిచస్థానం పృథివ్యాశ్చ నిమజ్జనం ॥౩౨॥ తథాపసరణం స్థానాత్సురాణామ మృతాన్ధసాం। అతపివం విధేకింవా
సంసారేభోగతః ఫలం ॥౩౩॥ యతోపావ ర్తనందృష్ట మసకృద్భోగవాన్భయం। అస్తిన్ సంసారకూపేమేపతితస్యగతి
ర్భవాన్ ॥౩౪॥ అన్తోదపానగోభేకో యథాదుఃఖమహర్ణశం। పాప్రయోదేవమేవాహమత్రదుఃఖ్యస్మి సర్వదా ॥౩౫॥
భగవన్నిదముద్భూతంశరీరం మైధునాత్థలు। సవిద్యపేతంనిరయే మూత్రద్వా రేణనిర్గతం ॥౩౬॥ చర్తవబద్ధంమాంసాను
లిప్తమస్థిచితంతథా। విణ్మూత్రవాతపిత్తైశ్చ కఫషజ్జావసాదిభిః ॥౩౭॥ అన్యైర్మలైశ్చ బహుభిః పరిపూర్ణజ్ఞు గుప్సితం।
వర్తమానస్య దేహేస్తిన్ మమత్వంపరమాగతిః ॥౩౮॥ ఏతచ్ఛ్చుత్వాభసముని శ్శాకాయన్యో మహామునిః। సుప్రీతస్తము
వాచేదంరాజానం సాధకోత్తమం ॥౩౯॥ శాకాయన్యః। ఇత్వాకువశశీర్ష త్వమాత్మజ్ఞోసి బృహద్రథ కృతకృత్యో
మరున్నామ్నోవిశ్రుతోసిమహామతే ॥౪౦॥ ఇతిశ్రుత్వామునేర్వాక్యం సరాజాచాబ్రవీదిదం। ఆత్మతేకతమస్సాన్ని
స్వర్ణ్యిత్యభ సోబ్రవీత్ ॥౪౧॥ శబ్దస్పర్శా దయోయేథా అనర్థాశ్చవతేస్థితాః। యేహంస క్తస్త్రుభూతాత్తానస్తరే
చ్ఛపరంపదం ॥౪౨॥ తపసాప్రాప్య తేనత్వంస త్వ త్సంప్రాప్య తేమనః। మనసాప్రాప్య తేహ్యత్తా సచ పత్యాని
వర్తత ॥౪౩॥ యథానిర్ధనో వన్షా స్వయోనా వుపశామ్యతి। తథావృత్తిక్షయాచ్చి త్రంస్వయోనా వుపశామ్యతి ॥౪౪॥
స్వయోనా వుపశాన్తస్య మనస స్సత్యగామినః। ఇన్ద్రియార్థ విమూఢస్య నృతాంకర్త వశానుగాః ॥౪౫॥ చిత్రమేవ
హి సంసార స్తత్ప్రియతైన శోధయేత్ - యచ్చిత్తస్తన్యయోలోకో గుహ్యమేత త్సనాతనం ॥౪౬॥ చిత్రస్యహి ప్రసా
దేనహ నికర్త శుభాశుభం ॥ ప్రసన్నాత్తత్తనిస్థిత్యాసుఖమవ్యయ మశ్నుతే - ౧౦౭ - సమాసక్తం యథాచిత్తం జన్తో
ర్విషయగోచరే - యద్యేవంబ్రహ్మణిస్యాత్తతోనముచ్యేతబద్ధనాత్ - ౧౦౮ - హృత్పుణ్డరీకమద్ధేతు భా వయేత్పర
మేశ్వరం। సాక్షీణంబుద్ధిన్తస్య పరమప్రేమగోచరం ॥౧౦౯॥ అగోచరంమనోవాచా మవధూతాదిసంస్థవం। స
త్తామాత్రప్రకాశైక స్వభావం భావనాతిగం ॥౧౧౦॥ అహేయమనుపాదే యమసామాన్య విశేషణం। ధ్రివంస్తి
మితగంభీరం నతేజోనతమ స్తతం ॥౧౧౧॥ నిర్వికల్పం నిరాభాసం నిర్వాణమయసంవిదం। నిస్సంకల్పం నిరాధారం

సర్వాధారం నిరంజనం ॥౧౦౪॥ సిత్యశ్శుద్ధోబుద్ధము క్తస్వభావస్సత్య సూక్ష్మస్వర్వభూశ్చద్వితీయః | ఆనన్దాభిర్యఃపర
సోహమస్తీప్రత్యక్ ధాతుర్నాత్రసంశీతిరస్తి ॥౧౦౫॥ ఆనన్దమన్త ర్విజమాశ్ర యన్తమాశాపిశాచీమవమానయన్తం
ఆలోకయన్తంజగది స్త్రీజాలమాపతగ్రంథంమాం ప్రవిశేదసంగం॥౧౦౬॥ వర్ణాశ్రమాచార యుతావిమూఢాః కర్మాను
సారేణఫలంలభన్తే | వర్ణాదీధర్మంహిపరిత్యజన్తస్సాన్వసన్దత్తుస్తాః పురుషాభవన్తి॥౧౦౭॥ వర్ణాశ్రమస్వావయవస్వరూ
పమాద్యన్తయుక్తంహృతికృచ్ఛమాత్రం | పుత్రాదిదేహే వ్యభిమానశూన్యంభూత్వావ సేత్సేక్ష్మ తమేహ్యనన్తే॥
శ్రీభగవాన్ ॥ అథమైత్రేయసంజ్ఞోసా కైలాసంసజగామహ | మహాదేవమువాచేతితత్త్వంమేబూహిసద్గురో ॥౧౦౮॥
సహావాచ మహాదేవో మహాకారుణికోత్తమః | పరతత్వార్థినే తస్మై మైత్రేయా యత యోద్ధవ ॥౧౦౯॥ మహాదేవః॥
దేహూదేవాలయఃప్రోక్త స్సజీవఃకేవలశ్శివః | త్యజేదజ్ఞాననిర్మల్యంసోహంధావేనపూజయేత్ ॥౧౧౦॥ అభేదదర్శనం
జ్ఞానంధ్యానంనిర్విష యంమనః | స్నానంమనోమలత్యా గశ్శౌచమిన్ద్రియని గ్రహః ॥౧౧౧॥ బ్రహ్మమృతంపిబేదైశ్చ
మాచరేద్దేహరక్షణే | వసేదేకాన్తికోభూత్వా వైకాన్తేద్వైతవర్జితే ॥౧౧౨॥ ఇత్యేవమాచరేద్ధీమా నేవంముక్తిమవా
ప్నుయాత్ | వైకాన్తవాసహీనస్య ముక్తిర్భ వితు మర్హతి - ౧౧౩ - * * * *

—*ఇతితత్త్వసారాయణ ఉపాసనాకాండస్య ద్వితీయపాదేద్వావింశోధ్యాయః*

మహాదేవః - జాతంమృతమమం దేహంమా తాపితోర్మలాత్మకం - సుఖదుఃఖాలయా మేర్థ్యంస్పృష్ట్యాస్నానంవిధీయ
తే - ౧ - ధాతుబద్ధంమహారోగంపాపమందిరమధువం-వికారాకారవి స్తీర్ణంస్పృష్ట్యాస్నానంవిధీయ తే - ౨ - నవద్వార
మలసావంసదాకాలేస్వభావజం - దుర్గన్ధదుర్మలోపేతంస్పృష్ట్యాస్నానంవిధీయ తే - ౩ - మాతాసూతకసంబద్ధంసూ
తకేనహజాయతే - మృతసూతకజన్దేహంస్పృష్ట్యాస్నానంవిధీయ తే - ౪ - అహంమమేతివిణ్నూత్రలేపగన్ధాదిమోచనం
శుద్ధశౌచమితిప్రోక్తంమృజ్జలాభ్యాన్తులౌకికం - ౫ - చిత్తశుద్ధి కరంశౌచం వాసనాత్రయనాశనం - జ్ఞానవైరాగ్య
మృత్యోమైతాళనాచ్చౌచమశ్నుతే - ౬ - అద్వైతభావనాభేక్షమభత్యంద్వైతభావనం - గురు శాస్త్రోక్తభావశ్చ
భిత్తోర్భక్షంవిధీయ తే - ౭ - విద్యాస్వదేశ ముశ్శృజ్య సన్యాసానన్తరంస్వతః - కారాగారవినిర్ముక్తచోరవడ్డార
తోవసేత్ - ౮ - అహంకారసుతంవి త్రభ్రాతరంమోహచున్దిరం - ఆశాపత్నిన్యజేద్భావత్రావస్తుక్తోనసంశయః - ౯ -
మృతామోహ మయీమాతా జాతోబోధ మయస్సుతః , సూతకద్వయసంప్రాప్తాకథంసన్ధ్యా ముపాస్త హే - ౧౦ -
హృదాకాశేదిదాదిత్యస్సదాభాసతిభాసతి - నాన్తమేతినచోదేతికథంసంధ్యాముపాస్త హే ॥౧౧॥ ఏక మేవా ద్వితీ
యంయద్గురోర్వాక్యేననిశ్చితం | ఏతదేకాన్తమిత్యుక్తంనగృహంనవనాన్తరం ॥౧౨॥ అసంశయవతాం ముక్తిస్సంశ
యావిష్టచెతసాం | నముక్తిర్జన్మజన్మాన్తేతస్మాద్విశ్వాసమాప్నుయాత్ ॥౧౩॥ కర్మత్యాగాన్నసన్యాసోనప్రేమోచ్చ
రణేనతు | సన్ధాజీవాత్కనోరైక్యంసన్యాసఃపరికీర్తితః ॥౧౪॥ వమనాహారవద్యస్వభాతినర్వేషణాదిషు | తస్యాధి
కారస్సన్యాసేత్యుక్తదేహాభిమానినః ॥౧౫॥ యదామనసివైరాగ్యంజాతంసర్వేషువస్తుషుతదైవసన్యసేద్విద్యానన్యభావ
తితోభవేత్ ॥౧౬॥ ద్రవ్యార్థమన్నవస్త్రార్థంయఃప్రతిష్ఠార్థమేవవాసన్యసేదుభయభ్రష్టస్సముక్తింనాప్నుమర్హతి ॥౧౭॥
ఉత్తమాతత్వచిన్తాస్యాన్తధ్యమంశాస్త్రచిన్తనం | అథమామస్త్రచిన్తాస్యాత్రిధయాత్రాధమాధమా ॥౧౮॥ అనుభూ
తిం వినామూఢోవృధాబ్రహ్మణిమోదతే | ప్రతిబింబితకాఖాగ్రఫలాస్వాదన మోదవత్ ॥౧౯॥ నత్యజేచ్ఛే ద్యుతి
ర్ముక్తోయోనూధూకరమాతరం | వైరాగ్యజనకంశ్రద్ధాకళితంజ్ఞాననన్దనం॥౨౦॥ ధనవృద్ధావయోవృద్ధా విద్యావృ
ద్ధాస్తథేవచ | తేసర్వేజ్ఞానవృద్ధస్యకింకరాశ్శిష్యకింకరాః ॥౨౧॥ మన్తాయయామో హితచేతసోమా మాత్మా న
మాపూర్ణమలభ్యవన్తః | పరంవిదగ్ధోదరపూరణాయభిమన్తికాకాశవసూరయోపి ॥౨౨॥ పాషాణలోహమణిమృ

ఇయవిగ్రహేషుపూజాపునర్జననభోగకరీముముతోః । తస్మాద్ద్యతీస్వహృదయార్చనమేవకుర్యాద్బాహ్యార్చనంపరి
హరేదపునర్భవాయ ॥౨౩॥ మాభవగ్రాహ్యభావాత్కాగ్రాహకాత్కాచమాభవభావనామఖిలాన్త్యక్వాయశ్చి
ష్టంతన్యయోభవ ॥౨౪॥ ద్రష్టదర్శనదృశ్యానిత్యక్త్వావాసనయాసహదర్శనప్రథమాభాసమాత్మానంకేవలంభజ ॥
సంశాస్తనర్వసంకల్పాయాశివావదవసితః । జాగ్రస్మిదావినిర్ముక్తాస్వరూపావస్థితః పరా ॥౨౫॥ అహమస్మిపర
శ్చాస్మిబ్రహ్మాస్మిప్రభవోన్యహం । పరస్మాదాకగురుశ్చాస్మిసర్వలోకోస్మిసోన్యహం ॥౨౬॥ అహమేవాస్మిశుద్ధో
స్మిబుద్ధోస్మిపరమోన్యహం । అహమస్మిసదాసోస్మినిత్యోస్మివిమలోన్యహం ॥౨౭॥ విజ్ఞానోస్మివిశేషోస్మి సో
మోస్మిసకలోన్యహం । శుభోస్మిలోకహీనోస్మిచైతన్యోస్మిసమోన్యహం ॥౨౮॥ మానావమాన్యహీనోస్మి నిర్గు
ణోస్మిశివోన్యహం । ద్వైతాద్వైతవిహీనోస్మిద్వంద్వహీనోస్మిసోన్యహం ॥౨౯॥ భావాభావవిహీనోస్మిభావా
హీనోస్మిభాన్యహం । శూన్యాశూన్యవిహీనోస్మిశోభనాశోభనోన్యహం ॥౩౦॥ తుల్యాతుల్యవిహీనోస్మినిత్య
శుద్ధస్సదాశివః । సర్వాసర్వవిహీనోస్మిపార్థివోస్మిసదాన్యహం ॥౩౧॥ ఏకసంఖ్యావిహీనోస్మిద్విసంఖ్యావాసహంన
చ । సదసద్భేదహీనోస్మిసంకల్పరహితోన్యహం ॥౩౨॥ నానాత్వభేదహీనోస్మిహ్యఖణ్డానన్దవిగ్రహః । నాహ
మస్మినచానోస్మిదేహాదిరహితోన్యహం ॥౩౩॥ అశ్రయాశ్రయహీనోస్మిత్వాధారరహితోన్యహం । బద్ధమోక్షా
దిహీనోస్మిశుద్ధబ్రహ్మాస్మిసోన్యహం ॥౩౪॥ చిత్తాదిసర్వహీనోస్మిపరమోస్మిపరాత్పరః । సదా విచారరూపోస్మి నిర్వి
చారోస్మిసోన్యహం ॥౩౫॥ అకారోకారరూపోస్మిమకారోస్మిసనాతనః । ధ్యాతృధ్యానవిహీనోస్మిధ్యేయహీనో
స్మిసోన్యహం ॥౩౬॥ సర్వసూక్ష్మస్వరూపోస్మిసచ్చిదానన్దలక్షణః । సర్వతీర్థస్వరూపోస్మిపరమాత్మాన్యహం
శివః ॥౩౭॥ లత్యైలత్యై విహీనోస్మిలయహీనోస్మిసోన్యహం । మాతృమానవిహీనోస్మిమేయహీనశ్చి
వోన్యహం ॥౩౮॥ నజగత్సర్వద్రష్టాస్మినేత్రాదిరహితోన్యహం । ప్రవృద్ధోస్మిప్రబుద్ధోస్మిప్రసన్నోస్మి హరో
న్యహం ॥౩౯॥ సర్వేంద్రియవిహీనోస్మిసర్వకర్తృకృతప్యహం । సర్వవేదాన్తతృప్తోస్మిసర్వదాసులభోన్యహం ॥
ముదితాముదితాభోన్యహం । సర్వమానసలోన్యహం । నిత్యచిన్మాత్రరూపోస్మిసదాసచ్చిన్ద్రయోన్యహం ॥౪౦॥ య
తిశ్చిన్ద్రవిహీనోస్మిస్వల్పమప్యవినాన్యహం । హృదయగ్రన్ధిహీనోస్మిహృదయాంబుజమధ్యగః ॥౪౧॥ షడ్వికాశ
విహీనోస్మిషట్కోశరహితోన్యహం । అరిషడ్వర్గముక్తోస్మిహ్యనరాదంతరోన్యహం ॥౪౨॥ దేశకాలవిముక్తోస్మి
దిగంబరసుఖోన్యహం । నాస్తినాస్తివిముక్తోస్మినకారరహితోన్యహం ॥౪౩॥ అఖణ్డాకాశరూపోస్మిహ్యఖణ్డా
కారమన్యహం । ప్రపంచముక్తచిత్తోస్మిప్రపంచరహితోన్యహం ॥౪౪॥ సర్వప్రకాశరూపోస్మిచిన్మాత్రజ్యోతి
రన్యహం । కాలత్రయవిముక్తోస్మికామాదిరహితోన్యహం ॥౪౫॥ కాయకాయవిముక్తోస్మినిర్గుణః । కేవలోన్య
హం । ముక్తహీనోస్మిముక్తోస్మిమోక్షహీనోన్యహంసదా ॥౪౬॥ సత్యాసత్యాదిహీనోస్మిసన్మాత్రాన్మాన్య
హంసదా । గన్తవ్యదేశహీనోస్మిగమనాదివివర్జితః ॥౪౭॥ సర్వదాసమరూపోస్మిశాన్తోస్మిపురుషోత్తమః । ఏవం
స్వానుభవోయస్యసోహమస్మినసంశయః ॥౪౮॥ ఉద్భవః । స్వామిన్వర్ణాశ్రమాచారప్రతిషేధస్యదర్శనాత్ । బాహ్యపూ
జానిషేధాచ్ఛేచ్ఛాచారఃప్రసజ్యతే ॥౪౯॥ స్వానన్దతృప్తిపూర్వాచేద్వర్ణాశ్రమనిరాకృతిః । యజ్యతే పురుషార్థ
స్యలబ్ధత్వాద్విదుషాహరే ॥౫౦॥ సత్వేవముక్తంవర్ణాదిత్యాగపూర్వాహిసోచ్యతే । స్వానన్దతృప్తిస్తత్ప్రేక్ష్యే త్పతి
త్యంవిమయోపవా ॥౫౧॥ న్యయశ్చగళితవ్యత్వంస్వానన్దావేశతోగురో । స్వాచారస్యవదన్త్యాత్మాప్రదిరుద్ధంకురన్తి
హ ॥౫౨॥ ఇత్యుద్భవచక్ష్మ్యైత్వాభగవాన్ప్రక్షిణీపతిః - సర్వవేదాన్తతృప్త్యిదంవచనమబ్రవీత్ ॥౫౩॥ శ్రీభగవాన్ *
వర్ణాశ్రమపరిత్యాగస్వానన్దాప్రోరిహూద్ధవ - సమకాలత్వమేవతృప్తవచనమహమతే ॥౫౪॥ అతస్సేచ్ఛావిహార

స్వపాపగన్ధస్యవాక్యచిత్ : నావకాశోస్తినిత్యాత్మవిదుషస్సాన్విత్యయోగినః ॥౨౭॥ స్వానన్దపారవశ్యేన విస్తృతాత్మ
తనోర్మునేః - స్వయమేవగళం త్యత్రసర్వేవర్ణాశ్రమాదయః - ౨౮- అధవాత్యాగఏవాస్తాం వర్ణాచేర్ముద్ధిపూర్వకః
నతేనచవిరోధోస్తివిదుషస్తచ్చుగ్రిబాధవ - ౨౯- నహిత్యక్వాత్రమాచారాన్ సాన్వనన్దగ్రహణంవినా - తు తార్థనుపి
సంతిష్ఠేద్దిన్ద్రియార్థోస్తుఖస్సుధీః-౩౦- బాహ్యపూజానిషేధశ్చస్వాన్తః-జావిధానతః , యుక్తవశ్రుతిస్త్రుత్యో
రన్తఃపూజాహింసుష్యతే - ౩౧-జీవాత్ పరమాత్మైక్యపూజాయస్యనిరన్తరా - తస్యకించాహ్యపూజాభిక్యతకృత్యస్య
యోగినః - ౩౨- అహంబ్రహ్మస్మినిత్యోస్తిపరిపూర్ణోస్తినిర్గుణః - తత్కథేదానుభూతిస్సాబాహ్యచారాన్ గ్రసేన్నేవ
యం - ౩౩- అనవద్యానికర్మాణిత్యక్వావద్యానిచేత్ ద్భుధః , కుర్యాత్తదానపతితఇత్యేవోచ్యేత నజ్జనైః - ౩౪- అ
వద్యాన్యనవద్యానిసర్వాణ్యపిపరిత్యజత్ - నిశ్చేష్టస్సాన్విత్యయోగీస్యాత్మతోక్తేఃపదంకథం-౩౫- స్వానుభూతిమతస్స
త్వప్రపచ్చస్ఫుర్తివర్జనాత్ - ఇన్ద్రియాదివిహీనత్వాదపికర్తనకిచ్చన-౩౬-కర్తృత్వంయదివిద్యేతనత్యంవాప్రాతిభా
సికం - తదాయత్కిచ్చిదుచ్యేతకర్తృవైదికముద్ధవ ॥౩౭॥ వాజ్ఞానశ్చక్రియామానం మనోమానశ్చ యత్రనై - స
ఫలంతస్యచేష్టాకాస్వనూత్రేణావతిష్ఠతః - ౩౮- విచ్ఛిన్నహృదయగ్రన్ధేర్నిర్వికారస్యయోగినః - నపుణ్యంన చపా పం
వాకిచ్చిదస్తికదాచన - ౩౯- బ్రహ్మైవసర్వగంనిత్యంభాసతేస్వాత్మయోగిని- జగజ్జీవేశ్వరాద్యన్యత్సర్వంశ శవిషాణ
వత్ - ౪౦- బ్రహ్మేవాస్తిజగన్నాస్తికిచ్చిదిత్యపివోవచేత్ - వాగ్బీజ బీజబీజస్యాప్యాత్మయోగినినాశతః - ౪౧, నిర్వి
కారచిదానన్దబ్రహ్మత్వజ్ఞానయోగవాన్ - యత్కిచ్చిద్యదిసబ్రూయా తదాచిత్రీచ్ఛిభిత్తిగం - ౪౨- పూజయా యో
మహత్వైవస్వాభేదధ్యానరూపయా - ఏకీభూతఃపరేణాస్యబాహ్యపూజావిధిఃకుతః - ౪౩- కార్యకారణ నిర్ముక్తంప్ర
పచ్చస్ఫుర్తివర్జితం - నియోజయతిపూజాదాయస్తస్మాలోకసుమన్దధీః - ౪౪- పరోక్షజ్ఞానమాత్రేణ యది పూజా దిక
న్త్యజేత్ | తస్యస్వానుభవవాభావాత్పాతిత్యంసిద్ధముద్ధవ ॥ ౪౫ ॥ సమాధికాలానుభవమాత్రేణయది వాఙ్మజేత్ ॥
లోకరక్షణహీనత్వాత్పాతిత్యంస్యాతగ్రథశ్చన ॥౪౬॥ యథాసమాధికాలేషుజగత్సూర్తివివర్జితః | తథాసదాస్థిత
స్యాస్యపాతిత్యమితికాకథా ॥౪౭॥ వికల్పరహితోబోధోయస్యాస్తిశ్రుతిసంమతః | తస్యాపిజీవన్ముక్తత్యేని స్సంక
ల్పస్యకింపునః ॥౪౮॥ యదిసంకల్పయేత్కిచ్చితగ్రదాచిద్వాపరాత్తవిత్ | తస్యవర్ణాశ్రమాచారవిధిరస్తినిరం కు
శః ॥౪౯॥ సహజానుభవోయావద్భ్రష్టత్వైకశ్వగోచరః | నాభ్యుదేతిబుధస్తావత్సర్వకర్తృత్వాచరేద్ధృష్టం౧౦౦
ఇన్ద్రియేషుసమస్తేషుస్వస్వకార్యస్థితేష్వపి | సహజానుభవంప్రాచులఃకేచిదాభాసబోధతః ॥౫౦॥ స్వక్రజ్ఞా మా
త్రమాశ్రిత్యవ్యవహారవతాంసదా | యోగినామపితద్దుఃఖంబలవత్తరముచ్యతే ॥౫౧॥ నాహంకరేతిమనసా చిన్త
యన్నేవకర్తృసు ప్రవర్తతేనసజ్ఞానీనైష్కర్మ్యసుఖమశ్నుతే ॥౫౨॥ అహంకారానహంకారోత్పత్తిచిన్తావివర్జితః
సర్వప్రవృత్తిహీనోయస్సనైష్కర్మ్యసుఖంలభేత్ ॥౫౩॥ విద్యాశక్తియుతఃప్రాజ్ఞఃసర్వకర్తృవివర్జితః | స్వాత్మయో
గివరోజ్ఞేయస్సహజస్వానుభూతిమాన్ ॥౫౪॥ శ్రుత్యనేషుస్థితప్రజ్ఞఇతియో ఘుప్యతేతరాం | స్వాత్మయోగివరోజ్ఞే
యస్సహ జస్వాను భూతిమాన్ ॥౫౫॥ యశ్చబ్రహ్మవిదాంశ్రేష్ఠోనిర్వాప్యపారోనిగద్యతే | స్వాత్మయోగివరోజ్ఞే
యస్సహజస్వానుభూతిమాన్ ॥౫౬॥ అన్ధవజ్జడవచ్చైవమూకవద్యోమహీశ్చరేత్ | స్వాత్మయోగివరోజ్ఞేయస్స
హజస్వానుభూతిమాన్ ॥౫౭॥ దేహవిస్తృతిమత్యేనయోతివర్ణాశ్రమీమతః | స్వాత్మయోగివరోజ్ఞేయ స్సహజస్వా
నుభూతిమాన్ ॥౫౮॥ దేహత్రయాద్వియుక్తోయఃపరమాత్మనిసంయుతః | స్వాత్మయోగివరోజ్ఞేయస్సహజస్వాను
భూతిమాన్ ॥౫౯॥ స్వస్వరూపంసదాభాతిస్వాత్మ త్వేనైవయస్యనై | స్వాత్మయోగివరోజ్ఞేయస్సహజస్వాను భూ

తిమాన్ ॥౯౦॥ సమాధేర్వ్యుత్థితోపిస్యాద్యస్సమాహితపవచ | స్వాత్మయోగివరోజ్ఞేయస్సహజస్వాను భూతిమాన్ ॥
ఉద్బోధయత్స్వప్రజ్ఞాంబాహ్యంయోనలభేన్నృషు| స్వాత్మయోగివరోజ్ఞేయస్సహజస్వాను భూతిమాన్ ॥౯౩॥ స్వా
నశౌచాదిసీనోపియోభాత్యపరసూర్యవత్ | స్వాత్మయోగివరోజ్ఞేయస్సహజస్వాను భూతిమాన్ ॥౯౪॥ యద్దే
హంబాధమానానాంతత్తాతత్త్వయమాపదః | స్వాత్మయోగివరోజ్ఞేయస్సహజస్వాను భూతిమాన్ ॥౯౫॥ య
చ్ఛ్రుజయతాంసద్యస్వయంసిద్ధ్యస్తినంపదః| స్వాత్మయోగివరోజ్ఞేయస్సహజస్వాను భూతిమాన్ ॥౯౬॥ బ్ర
హ్మవిష్ణుమహేశ్వైశ్చపూజ్యతేయోనిరన్తరం | స్వాత్మయోగివరోజ్ఞేయస్సహజస్వాను భూతిమాన్ ॥౯౭॥ తస్మా
ద్యోగివరంశాన్తంసహజానుభవాశ్రితం | విధయశ్చనిషేధాశ్చనాశ్రయ నికదాచన॥౯౮॥ సర్వవేదాన్తసిద్ధాన్తరహ
స్యాథ్థావబోధకే | శివవాక్యేనిరాక్షేపేశంకామాస్తుతవోద్ధవ * * * ఉ * (౯౯)

—*ఇతితత్వసారాయణ ఉపాసనాకాండస్య ద్వితీయసాదే త్రయోవింశోధ్యాయః*

ఉద్ధవః*అద్వైతస్వానుభూత్యర్థస్సాన్వమిన్ను భునిదానుయోః | సంవాదఃప్రచురోజాతశ్చుగ్రిత్యనేష్యితీవేద్యహం
తత్రకిచ్చిద్భవచ్ఛ్రిమద్వదనాంభోరుహదహం | శ్రోతుకామోస్త్రిభగవత్ప్రసీదకరుణానిధే ॥౧॥ శ్రీభగవాన్ ॥ ఋ
భుర్నానుమహాయోగీసర్వతత్వ విదాంవరః | నిదాఘాఖ్యంపురాశిష్యం పరతత్వముపాదితత్ ॥౩॥ తత్రకిచ్చిత్వ
వత్సామిసావధానమనాశ్చుగ్రిణు| యేనవశ్యేన్దిగ్రియోభూత్వాకృతార్థస్త్వంభవిష్యసి ॥౪॥ ఋభుః| నిదాఘ శ్రు
ణువత్సోమితంక్రమంతవసాదరం | యేనశిష్యంగురుఃప్రాజ్ఞఃపరతత్వంబోధయేత్ ॥౫॥ ఆదేశమదమ ప్రాప్తేర్గు
జ్ఞేశ్వ్యంవిశోధయేత్ | పశ్చాత్సర్వ మిదంబ్రహ్మశుద్ధస్త్వ మితిబోధయేత్ ॥౬॥ అజ్ఞస్యార్థప్రబుద్ధస్ససర్వం బ్ర
హ్మేతియోవదేత్ | మహానరకజాలేషుసతేనవినియోజితః ॥౭॥ ప్రబుద్ధబుద్ధేఃప్రక్షీణభోగేచ్ఛస్యనిరాశిషః| నాస్త్వ
విద్యామలాతీతఃప్రాజ్ఞో హ్యుపదిశేద్గురుః ॥౮॥ సతివీపఞ్చలాలోక స్సత్యర్క-ఇవవాసరః| సతిపుష్పఞ్చవామో దశ్చితిస
త్యజ్జగత్తథా - ౯ - అజ్ఞానదృష్టికాలుమ్యేసర్వేషాం వ్యవహారతః - ప్రతిభాసతపవేదంసజగత్పరమార్థతః - ౧౦ - జ్ఞా
నదృష్టప్రసన్నాయాం ప్రబోధేవితతోదయే! యథావజ్ఞాన్యసిస్వస్థో మద్వద్రుప్తిబలాబలం ॥౧౧- అవిద్యయైవోత్త
మయాస్వార్థ నాశోద్యమార్థమా| విద్యాసం పాప్ర్యతేబ్రహ్మన్ సర్వదోషాఃహరిణీ ॥౧౨॥ శామ్యతిహ్యస్తగ్రిమ
స్త్రేణమలేనత్తేశ్యతేమలం| శమంవిషంవిషేతైతి రిపుణాహన్యతేరిపుః ॥౧౩॥ ఈదృశీభూతమా యేయంయాస్వ
నాశేనహర్షదా| నలక్యతేన్వభావోస్యా వీక్యమాజైవనశ్యతి॥౧౪॥ నాస్త్రేషాపరమాథేనత్వేవంభావనయేద్ధయా
సర్వంబ్రహ్మేతియస్యాన్త ర్భావనాసాహిముక్తిదా ॥౧౫॥ భేదదృష్టిరవిద్యేయం సర్వధాతాంవివర్జయేత్ | మునే
నాసాద్యతేతద్ధిపదమత్యయముచ్యతే ॥౧౬॥ కుతోజాతేయ మితితే ద్విజమాస్తువిచారణా| ఇమాంశభమహంహస్తి
త్యేషాతేస్తువిచారణా ॥౧౭॥ అస్తంగతాయాం క్షీణాయా మస్యాంజ్ఞాన్యసితత్వదం| యతపిషాయథావై షాయ
థానష్టేర్థఖణ్డితం ॥౧౮॥ తదస్యారోగశాలాయాయత్నంకురుచికిత్సితే| యయైషాజన్మదుఃఖేషు నభూయస్త్యాన్ని
యోక్యతి ॥౧౯॥ స్వాత్మనిస్వపరిస్పర్దేస్ఫురత్యచ్ఛ్చిదర్శవః| ఏకాత్మకమఖిద్ధస్త దిత్యన్తర్భావతాన్త్రధం ॥౨౦॥ కిచ్చి
త్ప్రభితరూపాసాచిచ్ఛక్తిశ్చిన్తహర్షవే| తన్తయేవస్ఫురత్య చ్ఛాతజ్యేవోర్నిరివార్ణవే ॥౨౧॥ ఆత్మన్యేవాత్మ నావ్యో
మ్నీయధాసరతిమారుతః| తదైవాత్మాత్మశక్త్యైవ స్వాత్మన్యేవైతిలోలతాం ॥౨౨॥ శ్రుణంస్ఫుర తిసాదేవీ సర్వ
శక్తితయాతథా| దేశకాలక్రియాశక్తివయస్యాస్సంప్రకర్షతి .౨౩- స్వస్వభావం విదితోవ్యచ్ఛేరప్యనన్తప దేస్థితా|
రూపంపరిమితేనాసా భావయత్యవిభావిం -౨౪- యదైవంభావితంరూపం తయాపరమకూన్తయా| తదైవైనామ
నుగతానామసంఖ్యాదికాదృశః -౨౫- వికల్పకలితాకారండేశకాలక్రియాస్పదం| చిత్తోరూపమిదంబ్రహ్మన్ తేత్రజ్ఞ

ఇతికథ్యతే -౨౬- వాసనాఃకల్పయన్ సోపియాత్సహంకారితాంపునః। అహంకారోవినిర్ణేతాకథంకీబుద్ధిరుచ్యతే-౨౭-
 బుద్ధికళంకితాకారా ప్రయాతి మననాస్పదం। మనోఘన వికల్పస్తు గచ్ఛతీన్ద్రియతాంశనైః -౨౮- పాణిపాదమ
 యద్దేహమిన్ద్రియాణి విదుర్బుధాః। ఏవంజీవోహి సుకల్ప వాసనారజ్జువేష్టితః -౨౯- దుఃఖ జాలపరీతాత్పాక్రమా
 దాయాతి నీచతాం। ఇతిశక్తి మయో దేహీన సోహంకారతాంగతః -౩౦- కోశకాశక్రమిరివ స్వేచ్ఛయాయాతి
 బద్ధనం-స్వసంకల్పితతన్మాత్ర జాలాభ్యంతరవర్తిచ -౩౧- పరాంవివశతామేతిశృంఖలాబద్ధసింహవత్। క్వచిన్ననఃక్వ
 చిన్ముద్ధిఃక్వచిద్జ్ఞానంక్వచిత్క్రియా -౩౨- క్వచిదేతదహంకారఃక్వచిచ్ఛేదమిన్స్మృతం। క్వచిత్ప్రకృతి రిత్యుక్తంక్వ
 చిన్మా యేతికల్పితం -౩౩- క్వచిన్మలమితిప్రోక్తం క్వచిత్కర్తేతిసంస్మృతం క్వచిద్బద్ధఇతిఖ్యాతం క్వచిత్పుర్యష్ట
 కంస్మృతం -౩౪- క్వచిత్ప్రోక్తమవిద్యేతి క్వచిదిచ్ఛేతినంమతం। క్వచిద్భాగ్నినిరితిప్రోక్తంక్వచిదజ్ఞానమిత్యపి -౩౫-
 ఇమంసంసారమఖిలమాశాపాశవిధాయకం। దధదన్తఃఫలైర్హీనంవటధానావటంయథా॥౩౬॥ చిన్తానలశిఖాదగ్ధంకో
 పాజగరగర్వితం। కామాభిక్లల్లాలతరంవిస్తృతాత్మపితామహం॥౩౭॥ సముద్ధరమనోబ్రహ్మన్తాతంగమివకర్ణమాత్।
 ఏవజ్ఞోవాన్వితోభావాభవభావనయాహితాః॥౩౮॥ బ్రహ్మణాకలితాకారాలక్షణోపిచకోటిశః। సంఖ్యాతీతాఃపురాజా
 తాజాయంతేద్యాపిచాభితః॥౩౯॥ ఉత్పత్స్యంతేపిచైవాన్యేకణౌఘాఇవనిర్ఘరాత్। చిదంశభూతాజాయంతేస్ఫులింగాఇవ
 పావకాత్ ॥౪౦॥ కేచిత్ప్రభమజన్మానఃకేచిజన్మశతాధికాః। కేచిచ్ఛాసంఖ్యజన్మానఃకేచిద్విత్తభివాన్తరాః ॥౪౧॥
 కేచిత్కిన్నరగన్ధర్వవిద్యాధరమహూరగాః। కేచిదరేన్ద్రువరుణాస్త్ర్యక్షాధోక్షజపద్మజాః॥౪౨॥ కేచిద్బాహ్మ
 ణభూపాలవైశ్యశూద్రగణాస్థితాః। కేచిత్తృణౌషధీవృక్షఫలమూలపతంగకాః॥౪౩॥ కేచిత్కదంబజంబీరసాలతాలతమా
 లకాః। కేచిన్మహేన్ద్రమలయసహ్యామన్దరమేరవః॥౪౪॥ కేచిత్త్వారోదధిక్షీరఘృతేక్షుజలరాశయః। కేచిద్విశాలాఃకకు
 భఃకేచిన్నద్యౌమహారయాః॥౪౫॥ విహరన్త్యుచ్చకైః కేచిన్నిపతన్త్యుత్పతన్తిచ। కళకాశవహస్తేనమృత్యునానితరాం
 హతాః॥౪౬॥ భుక్త్వాజన్మసహస్రాణిహూయన్సంసారసంకటేప్రతన్తికేచిదబుధాన్సంప్రాప్యాపివివేకితాం॥౪౭॥ చి
 క్కాలాద్యనవచ్ఛిన్నమాత్మతత్త్వంస్వశక్తితః। లీలయైవయదాదక్షైదిక్కాలకలితంవపుః॥౪౮॥ తద్దేవజీవపర్యాయవా
 సనావేశతత్పరం। మనస్సంపద్యలేలోలంకలనాకలనోస్తుఖం॥౪౯॥ తాభ్యామాకాశవాయుభ్యాం దృఢాభ్యాసవశా
 త్తతః। శబ్దస్పర్శస్వరూపాభ్యాంసంఘక్షాజ్జన్యతేనలః॥౫౦॥ రూపతన్మాత్రసహితస్త్రిభిస్సైస్సహసమ్మితం। మనస్తాదృగ్గు
 ణగతంరసతన్మాత్రవేదనం॥క్షణాచ్ఛేతత్యపాంశైత్యంజలసంశత్యతోభవేత్। తతస్తాదృగ్గుణగతంమనోయాతిక్షణాత్త
 థాగన్ధతన్మాత్రమేతద్బుద్ధ్యామిసంవిత్తతోభవేత్। అథేథంభూతతన్మాత్రవేష్టితనసుతాన్జగత్॥౫౩॥ వపుర్వస్త్వికణా
 కారంస్వరితంవోయ్మిషశ్యతి। అహంకారకలాయుక్తబుద్ధిబీజసమన్వితం॥౫౪॥ తత్పుర్యష్టకమిత్యుక్తంధూతహృత్పద్మ
 షట్పదం। తస్మిన్స్త్వతీవసంవేగాద్భావయన్కథాసురంవపుః॥౫౫॥ స్థూలతామేతిపాశేన వనోబిల్వఫలంయథా। మూ
 షాఞ్చదుతహేమాభంస్ఫురితంవిమలాంబరే॥౫౬॥ సన్నివేశ మథాదతైతత్తేజస్వస్వభావతః। ఉద్భవంశిరఃపిణ్డమయ
 మధఃపాదమయన్తథా॥౫౭॥ పార్శ్వయోర్మస్తసంస్థానంమధ్యేబోదరధర్మిణః। కాలేనస్ఫుటతామేత్యభవశ్య
 మలవిగ్రహం॥౫౮॥ బుద్ధిసత్త్వబలోత్సహావిజ్ఞానైశ్వర్యసంస్థితః। సేవభగవత్బ్రహ్మసర్వలోకపితామహః॥౫౯॥
 అవలోక్యవపుర్భ్రహ్మకాన్తమాత్మీయముత్తమం। చిన్తామభ్యేత్యభగవాన్కృతకాలామలదర్శనః॥ ౬౦॥ ఏతస్మిన్పర
 మాకాశేచిన్తాత్రైకాత్మరూపిణి। అదృష్టపారపర్యస్తేప్రథమంకింభవేక్షితి॥ ౬౧॥ ఇతిచిన్తితవాన్ బ్రహ్మేనద్యౌజా
 తామలాత్తద్భక్ అవశ్యత్సర్గబృన్దానిసమతీతాన్యనేకశః॥ ౬౨॥ స్మరత్యథోధస్సకలాన్సర్వధర్మగుణక్రమాత్॥ లీల
 యాకల్పయామాసచిత్రాన్సంకల్పతఃప్రజాః॥ ౬౩॥ నానాచారసేమారంభాగన్ధర్వసగరయథా। తాసాం స్వర్గా

శ్రయైవ సోత్పత్తిరితి వక్తుంశక్యతే । సజాతీయత్వకథనా త్కాణ నిర్దురసావ్యతః ॥ ౧౦౨ ॥ ఉత్తరత్ర పృథద్దేహా
 సృష్టిరప్యవ్యతేస్ఫుటం । దేహాదేశ్చప్రపచ్చస్య విజాతీయత్వమేవహి ॥ ౧౦౩ ॥ జీవానామపిచోత్పత్తి స్త్రిష్టుకాలే
 ముచన్తతా । తత్పూర్వకర్తవశగాజీవా ఇతివచోవృధా ॥ ౧౦౪ ॥ కిమర్థంనూతనోత్పత్తికథనంజగతీపతేఽయుభోస్సర్వా
 త్థవిదుసోనజానేహ్యశయంగురో ॥ ౧౦౫ ॥ తామ్రకాళి మద్యష్టానాత్సం సాగర్య త్వచ్ఛక్త్యతే । పురుషస్యత దేతత్తు
 వై వాస్త్యదైవతీసంమతం ॥ ౧౦౬ ॥ బ్రహ్మరూపస్యమోక్షస్య కేవల న్నన్విషేధవాక్ । నతుజీవస్వరూపస్య బన్ధస్యే తినత
 స్త్వతం ॥ ౧౦౭ ॥ తత్త్వమస్యాదిభిర్వాక్త్యైర్జీవబ్రహ్మైక్యనిశ్చయాత్ । వ్యావహారిక భేదేపిభాన్తిమాత్రత్వవన్ణనాత్ ॥ ౧౦౮ ॥
 రజ్జుసర్పాదిదృష్టానైర్జీవోహిభాన్తికన్యతః । తత్రసంసారవార్తాకాసర్వజ్ఞమధుసూదన ॥ ౧౦౯ ॥ యచ్ఛాన్యదృఢుణా
 ప్రోక్తంయేనత్యజసిత త్యజ । ఇత్యత్రమమసందేహః । ప్రబలో స్తిచతచ్ఛ్రీణ ॥ ౧౧౦ ॥ చిన్మాపానుభవేనైవసర్వస్య జతి
 యోగిరాట్ । చిద్రూపమపిన స్త్యక్తుమరూపేక క్తిరస్తికా ॥ ౧౧౧ ॥ నచచిద్రూపసన్త్యాగచోదనాయుజ్యతేగురోః !
 స్వయంప్రారబ్ధనా శేహిమగ్నంకతక శేణువత్ ॥ ౧౧౨ ॥ హేయోపాదేయయోస్త్యాగేశూన్యమేవాపివ్యతే । అరూపస్తు
 సకస్యాపిదేహస్థస్యేతితేమతం ॥ ౧౧౩ ॥ నచసర్వేశ్వరత్వేనత్వత్వతస్యవిరోధితత్ । మతం యుభోర్నిరాకార్య మివ
 క్తుచ్ఛక్త్యతే ॥ ౧౧౪ ॥ సర్వవేదాస్తతత్వజ్ఞస్సచౌపనిషదఃపునాః । తద్వాక్యమన్యథాకర్తుం నకోపితుమతేనరః ॥ ౧౧౫ ॥
 ఇత్యుద్ధవచశ్శ్రుత్యాభగవాన్భక్తవత్సలః । సశిరోకంపమాహేదంసస్తితంపంక జేతుణః ॥ ౧౧౬ ॥ *శ్రీభగవాన్*
 సాలాబుద్ధిమతాంశ్రేష్ఠమమప్రియ తమోద్ధవ । వైవంకోపిమయాదృష్టః । హాహావిచక్షణః ॥ ౧౧౭ ॥ యస్త్యంపుచ్చ
 సిగూఢాగ్ధాదురూహంశ్చశ్రుతావిహ । త్వాంసర్వసంశయాపేతంకరోమ్యద్యకుతుహలాత్ ॥ ౧౧౮ ॥ శ్రుత్యన్తోద్భూత
 సద్వైహేమగుణాననివర్తితః । యదీశివ్యస్యసగురుఃకథంగురురీతీర్యతే ॥ ౧౧౯ ॥ అహంశ్రుత్యర్థ సద్వైహానివృత్త్యర్థం హి
 సువ్రత । అవతీర్ణోస్తిధరణౌమాయానవపుర్ధరః ॥ ౧౨౦ ॥ త్వాదృశఃప్రశక్తకర్తాకృతదాశిష్యోత్రసేత్యేతి । ఇతివ్యాకు
 లచిత్తస్యమమావ్యాకులతాహ్యభూత్ ॥ ౧౨౧ ॥ శ్రుణుష్వసావధానేనదేతసావచనంమమ । త్వత్సద్వైహానివృత్త్యర్థ మా
 విర్భవదన్త్యం ॥ ౧౨౨ ॥ నూతనోత్పత్త్యభావేహిజీవానామిహసువ్రతపూర్వజీవేషుముక్తేషు జీవాభావః ప్రసజ్య
 తే ॥ ౧౨౩ ॥ జీవానామప్యనంతానాంకాలైశ్చబహుభిఃక్రమాత్ । మోక్షేనతికుతోజీవ-ఈశ్వరశ్చజగన్తివా ॥ ౧౨౪ ॥ ధనే
 షుస్థితపూర్వేష్వప్యసంఖ్యేయేషుచక్రమాత్ । నవాగమంవినాహిస్యాద్వ్యయితేషుదరిద్రతా ॥ ౧౨౫ ॥ ఏతమర్థం సమా
 లోచ్యయుఘ స్తత్త్వవిదాంవరః । నవజీవోద్భవంప్రాహవిధ్యేవరతస్యచాశయం ॥ ౧౨౬ ॥ ఉత్పద్యమానజీవస్యవిచిత్రం
 పూర్వకర్తృత్వ । బ్రహ్మణస్సచ్చిదానందలక్షణస్యైవలీలయా ॥ ౧౨౭ ॥ లీలావైషమ్యసాపేక్షా దృశ్యతేహిపరస్తప । సా
 మ్యసిద్ధ్యాపురాస్సప్తేనైషమ్యాన్నాస్యదూషణం ॥ ౧౨౮ ॥ అద్యంబ్రహ్మకృతంకర్తృకిచ్ఛిజ్జీవోభమోహతః । ప్రవర్థయ
 త్యసంఖ్యేయంజన్మభిర్భూమభిపునః ॥ ౧౨౯ ॥ స్వసామ్యానువరోధేనత్వాజ్ఞావిషమప్రప్రసిచిచ్ఛక్తిమల్పరం । బ్రహ్మస్వా
 పరాధనివృత్తయే ॥ ౧౩౦ ॥ మహాకరుణయాచైవంమోక్ష హేతోరనేకధా । శాస్త్రాణినిర్మమేజ్ఞానయోగకర్తృపరాణి
 వై ॥ ౧౩౧ ॥ దేహాత్రయశ్చమోక్షస్య ముఖ్యసాధన మిశ్వరః । దదౌజీవస్యసౌకర్యం కుర్వత్యపిమహేశ్వరే ॥ ౧౩౨ ॥
 జీవాశ్చేదన్యథామోహా ద్విషయేషువృధాయుషః । ఈశ్వరస్సోపరాధీన్యా తిగ్రంవ దోద్ధవబుద్ధిమన్ ॥ ౧౩౩ ॥ స్వదే
 హాత్రయనిర్ముక్త్యై సంసారశ్చసహస్రశః । జీవైఃకార్యోనసందేహ శ్శ్రుతిస్తృత్యాదినిశ్చయాత్ ॥ ౧౩౪ ॥ అదైవతి
 నాంమతన్త్యాస్తాన్తూరేభాన్యైకకారణం । తేహిసంసారరాహిత్యా త్యన్యైవమ లినాశయాః ॥ ౧౩౫ ॥ వివర్తవా
 దమాశ్రిత్య మోక్షసాధన వర్జితాః । అదైవతినస్తేహాచాటా జీవన్యైవవృధాయుషః ॥ ౧౩౬ ॥ పూర్వపక్షశ్రుతిః కా
 శ్చిదర్థవాద శ్రుతిరపి । అన్తకూపస్థమణ్డూకా ఇవతేఘోషయన్త్యహ ॥ ౧౩౭ ॥ క్వచిద్భ్రష్టత్వమాహుస్తేజీవస్యా

ద్వైతవాదినః। క్వచిత్కల్పితతాంభ్రాన్త్యా క్వచిదౌపాధికాత్మతాం ॥౧౩౦॥ శ్రుత్యన్తదిక్భ్రమాదేవ మవ్యవస్థితవాదినాం। తేహంమతంనిరాకార్యంసుగతాదిమతంయథా॥౧౩౧॥ సర్వన్యజతిచిద్రూపానుభవేనైవయోగిరాటతమాత్మానుభవన్యక్తుంచిచ్ఛక్తిర్విమలాస్తిహి ॥౧౩౨॥ నప్రసక్తిరరూపస్య పారిభ్రష్టసతిసర్వధా। అఖణ్డాకారవృద్ధ్యాను సర్వన్యజతిసస్వయం ॥౧౩౩॥ అఖణ్డైకరసేస్థిత్యా తాంవృత్తిచ్ఛపరిత్యజేత్, రసాతీతమరూపన్తుస్వయమేవావశిష్యతే ॥౧౩౪॥ నోపాదేయపరిత్యాగో నిదాఘన్యవిధీయతే। ఉపాదేయ పరబ్రహ్మకార వృత్తేస్తుకవలం॥ ఋభోస్తుతస్యసర్వజ్ఞ స్సవరాహాకృతిర్హరిః। సర్వవేదరహస్యార్థంసాక్షాదేవంహ్యుపాదిశత్ ॥౧౩౫॥ అతోఋభుర్హునిశేషస్సర్వప్రామాణికోత్తమః। తద్వాక్యస్యవిరుద్ధఞ్చప్రోచ్యేతనమయాక్వచిత్ ౧౩౬॥ మద్వాక్యస్యవిరుద్ధఞ్చ తేనప్రోచ్యేతన క్వచిత్ । ఆవయోర్భేదశంకాపి తవమాస్తుకదాచన ॥౧౩౭॥ ఇతిశ్రుతోద్ధవస్తుప్త స్థీకృష్ణచరణాంబుజే। ప్రణమ్యవినయోపేతః పునఃప్రవచ్ఛశాస్త్రధీః ॥౧౩౮॥ ఉద్ధవః ॥ భగవ న్సుక్తిణీకాన్త సర్వజ్ఞ కరుణానిధేః। ఋభుఃపునశ్చయత్ప్రాహ మహాత్మాతద్వ దస్వమే - ౧౩౯ - శ్రీభగవాన్ * శిష్యోత్తమాయశాన్తా యనిదాఘాయపునశ్చయత్ । ఋభుఃప్రాహవదామ్యేత చ్ఛ్రీణుష్యావహితోధునా ॥౧౪౦॥ ఋభుః ॥ తతేబ్రహ్మసునేనిత్యేసంభవన్తికల్పితాః। నశోకోస్తి నమోహమాస్తి నజరాస్తి నజన్తవా ॥౧౪౧॥ యదస్తీహతదేవాస్తి విజ్వరోభవ సర్వదాయథాప్రాప్తానుభవత సర్వతాగినభివాఞ్చనాత్ ॥౧౪౨॥ త్యాగాదానపరిత్యాగీవిజ్వరోభవసర్వదాయచ్ఛేదంజన్తపాశ్చాత్మంత దాశ్వేవమహామతే ॥౧౪౩॥ విశన్తివిద్యావిమలాముక్తావేణుమివోత్తమం। విరక్తమనసాం సమ్యక్స్వప్రసంగాదుదాహృతాః ॥౧౪౪॥ ద్రష్టృర్వశ్యసమాయోగాత్ప్రత్యయానన్దనిశ్చయః। యస్తంస్వమాత్మత తోవృత్థంనిష్పన్దంసముపాస్త హే ॥౧౪౫॥ ద్రష్టృదర్శనదృశ్యానిత్యక్వావాసనయాసహ। దర్శన ప్రథమాభాసమాత్మానం సముపాస్త హే ॥౧౪౬॥ ద్వయోర్నన్ద్యగతంనిత్య మస్తి నాస్తీతిపక్షయోః। ప్రకాశనంప్రకాశానా మాత్మానం సముపాస్త హే ॥౧౪౭॥ సన్త్యజ్యహృద్గుహేశానం దేవమన్యంప్రయాన్తియే। తేరత్నమభివాఞ్చన్తిత్యక్తహ స్తస్థ కాన్తుభాః॥ ఉత్థితానుత్థితానేతానిన్దియారీకపునఃపునః। హన్యాద్వివేకదణ్డేనవజ్రేణేవహరిర్నిరీక ॥౧౪౮॥ సంసారరాత్రిదుస్వప్నేహు న్యేదేహమయేగృహే। సర్వమేవాపవిత్రన్తందృష్టంసంసృతివిభ్రమం ॥౧౪౯॥ అజ్ఞానోపహతోబాల్వేయావనే వనితాహతః। శేషేకళత్రచిన్తార్తకింకరోహినరాధమః ॥౧౫౦॥ సతోసత్తాస్థితమూర్ధ్నిరమ్యాణాంమూర్ఖస్త్విరమ్యతా। సుఖానాంమూర్ధ్నిదుఃఖానికిమేకంసంశ్రయామ్యహం॥౧౫౧॥ యేహంనిషేషణోన్మేషజగతః ప్రళయోదయా తాదృశాఃపురుషాయాన్తిమాదృశాః॥౧౫౨॥ సంసారవదమఃఖానాంసీమన్తత్తతికత్త్యతే తన్తద్ద్యేపతితేదేహేసుఖమాసాద్యతేకథం ॥౧౫౩॥ ప్రబుద్ధోస్తిప్రబుద్ధోస్తిదృష్టశ్చోరోయమాత్మనః। మనోనామనిహస్త్యేనంమనసాస్తిచిరంహతః ॥౧౫౪॥ మాఖేదంభజహయేషునోపాదేయపరోభవ। హేయా హేయదృశాత్వక్వాశేషస్తస్సుస్థిరోభవ ॥౧౫౫॥ నిరాశతానిర్భయతానిత్యతాసమతాజ్ఞతా। నిరీహతానిష్క్రియతా సౌమ్యతానిర్వికల్పతా ॥౧౫౬॥ ధృతిర్నైత్రీమనస్తుప్తి ర్మృదుతామృదుభాషతా । హేయోపాదేయనిర్ముక్తేజ్ఞేతిష్ఠ త్యల్పవాసనా॥ గృహీతత్థస్థాశబరీవాసనాజాలమాతతం। సంసారవారిప్రసృతంచిన్తాతస్తుభిరాతతం ॥౧౫౭॥ అనయా తీక్ష్ణయాతన్త్యంభిర్బుద్ధిశలాకయా। వాత్యయేవాంబుదజ్ఞౌలంచ్చిత్వాతిష్ఠతతేపదే॥౧౫౮॥ షనసైవమనశ్చిత్వాకుతారేణేవపాదపం। పదంపావనమాసాద్యసద్యపవస్థిరోభవ ॥౧౫౯॥ తిష్ఠగచ్ఛత్స్వకజాగ్ర నివసన్తుత్పతక పతక। అనదేవేదమిత్యన్తనిశ్చిత్యాస్థాంపరిత్యజ ॥౧౬౦॥ దృశ్యమాశ్రయసీదభ్యోత్తతనచిత్తోసిబద్ధవాక్। దృశ్యంసన్త్య జసీవభ్యోత్తదచిత్తోసిమోక్షవాక్ ॥౧౬౧॥ నాహంనేదమితిధ్యాయం సిష్ఠత్వమచలాచలః। ఆత్మనోజగతశ్చన్తర్దోష్టదృశ్యద

శాస్త్రే ॥ ౧౦౩॥ దర్శనాఖ్యంస్వమాత్మానంసర్వదాభావయత్ భవన్వాద్వస్వాదుకసంత్యక్తంస్వాద్వస్వాదుకమద్భ్య
గం ॥ ౧౦౪॥ స్వదనంకేవలంధ్యాయత్ పరమాత్మమయోభవ। అవలంబ్యనిరాలంబంమధ్యేమధ్యేస్థిరోభవ ॥ ౧౦౫॥ ర
జ్జుబద్ధావిముచ్యస్తేత్యష్టాబద్ధానకేచన। తస్మాన్నిదాఘత్యష్టాన్వ్యంత్యజసంకల్పవర్జనాత్ ॥ ౧౦౬॥ ఏతామహంభావ
మయీమపుణ్యాఞ్చ త్వానహంభావశలాకయైవ। స్వభావజాంభవ్యభవాన్తభూమాభవప్రశాంతాఖిలభూతభీతిః ॥ ౧౦౭॥
శ్రీభగవాన్ ఏవంనిదాఘాయఋభుర్మహాత్మాసంసారదుఃఖాదినివృత్త్యుపాయం । ఉత్వాసిజానన్త పయోధిమ
గ్నోబభూవచిత్రార్చితవస్తుహూర్తం* * * * * (౧౦౮)

ఇతితత్వసారాయణఉపాసనాకాండస్యద్వితీయపాదేచతుర్వింశోధ్యాయః

ఉద్ధవః అథశ్రీవ్యారకాధీశతేనసర్వార్థవేదినా। యదుక్తంతత్సమస్తజ్ఞశ్రోతుమిచ్ఛామికేశవ । ౧। శ్రీభగవాన్
ఋభువాక్యేష్యతిప్రీతింతవోత్పన్నామిహేదధవ। జ్ఞాత్వాహమతినస్తుష్టోవదామిశ్రుణుసాదరం ॥ ౨॥ సమాధివృత్తితస్మిన్
మాన్యభుస్తత్వవిదాంవరః। ఆనన్తపారవశ్యేనపునశ్చేదమువాచహ ॥ ౩॥ ఋభుః। అహమేషాంపదార్థానామేతేచమ
మజీవితం। నాహమేభిర్విదాకశ్చిన్నమయైతేవినాకిల ॥ ౪॥ ఇత్యన్తర్హిష్యన్త్యక్త్వావిచారిష్యమనసాసహ। నాహం
పచార్థస్యనమేపచార్థఇతిభావయ ॥ ౫॥ అన్తశ్శేతశయాబుద్ధ్యాకుర్వతోలీలయాక్రియాం। యోనూనం వాసనాత్యాగోధ్యే
యోబ్రహ్మప్రకీర్తితః-౬-సర్వంసమతయాబుద్ధవాయఃకృత్వావాసనాక్షయం। జహతినిర్తమోదేహంనేయోతోవాస
నాక్షయం ॥ ౭॥ అహంకారమయీన్యక్త్వావాసనాంలీలయైవయః। తిష్ఠతిధ్యేయసన్త్యాగీ సజీవస్తుక్తఉచ్యతే-౮-
నిర్మూలంకలనాన్యక్త్వావాసనాయశ్శమంగతః। నేయత్యాగమిమంవిద్ధివిమక్తంబ్రాహ్మణోత్తమం ॥ ౯॥ ద్వావే
తాబ్రహ్మతాయాతాద్వావేతావిగతజ్వరం। అపతత్సయథాకాలంసుఖదుఃఖేషునారతో-౧౦- సన్యాసియోగినో
దాన్తావిద్ధిశాన్తామునీశ్వరః। ఈప్సితాసీప్సితేనస్తోయస్యాన్తర్వృత్తిదృష్టిషు-౧౧- ఫలనివ్యవహారాశ్చమధ్యేమధ్యేముహు
ర్ముహుః। సుప్తవద్విముఖోజాహ్యోసజీవస్తుక్తఉచ్యతే-౧౨- హర్షామర్షభయక్రోధకామకాద్వృణ్యదృష్టిభిః। నహృ
ష్యతిశ్లాసుతియఃపరామర్శవివర్జితః ॥ ౧౩॥ బాహ్యార్థవాసనోద్భూతాత్మష్టాబద్ధేతికథ్యతే। సర్వాగ్రవాసనోస్తుక్తా
త్మష్టామక్తేతిఫణ్యతే ॥ ౧౪॥ ఇదమస్తుమమేశ్యన్తరిచ్ఛాంప్రార్థనయాన్వితాం। తాంతీష్ఠ్యాంశృంఖలాంవిద్ధిదుఃఖజన్తభయ
ప్రదాం ॥ ౧౫॥ తామేతాంసర్వభావేషుసశ్శిన్వసత్సుచసర్వదా। సన్త్యజ్యపరమోదారం పదమేతిమహామనాః ॥ ౧౬॥
బద్ధాస్థామథమోక్షాస్థాంసుఖదుఃఖదశామపి। త్యక్త్వాసదసదాస్థాన్త్యన్తిస్థాత్సుభమహాద్ధివత్ ॥ ౧౭॥ జాయతేనిశ్చ
యస్సాధోః పురుషస్యచతుర్విధః। తత్రైకేవేవబద్ధాయత్రయోమోక్షాయైవిదుః-౧౮- ఆపాదషస్తకమహంమా
తాపిత్యవినిర్జితః- ఇత్యేకోనిశ్చయో బ్రహ్మబద్ధాయాసద్విలోకనాత్ ॥ ౧౯॥ అతీతస్సర్వభావేభ్యోవాలాగ్రాద
ప్యహన్తనుః। ఇతిద్వితీయోమోక్షాయనిశ్చయోజాయతేసతాం-౨౦- జగజ్జాలపదార్థాత్సర్వేవాహవక్షయః।
తృతీయోనిశ్చయశ్చోక్తోమోక్షామైవద్విజోత్తమ-౨౧- అహఞ్జగద్వాసకలం శూన్యంవ్యోమసమంసదా। ఏవమేవచ
తుర్థోస్తినిశ్చయోమోక్షసిద్ధిదః-౨౨- ఏతేషాంప్రథమఃప్రోక్తస్తృష్టయా బన్ధయోగ్యయా। శుద్ధత్మష్టాభిరన్యేస్యర్జీవస్తు
క్తవిహాసినః-౨౩- సర్వజ్ఞాప్యహమేవేతినిశ్చయోయోమహామతే- తమాదాయ విషాదాయ నభూయోజాయతే
మతిః-౨౪- శూన్యస్తత్ప్రకృతిర్నయాబ్రహ్మవిజ్ఞానమిత్యపి। శివఃపురుషఈశానోనిత్యమాత్మైకకథ్యతే-౨౫- ద్వైతా
ద్వైతమసమ్భూతైర్జగన్నిర్మాణలీలయాప్రపంచాత్మమయాశక్తిరద్వైతైవవిజృంభతే-౨౬- సర్వాతీతపదాలంబిపరిపూర్ణైకవి
న్తయః। నోద్వేగీనచతుష్టాత్మాసంసారేనావసీదతి-౨౭- ప్రాప్తకర్మకరోనిత్యంశత్రుమిత్రసమానదృక్। ఈహితాసీహితై
ర్నుక్తోనశోచతినకాంతతి-౨౮- సర్వస్యాభిమతంవక్తాచోదితఃపేశలోక్తమాన్। ఆశయజ్ఞశ్చభూతానాంసంసారేనావ

సేదతి -౨౯-పూర్వాంధ్యప్రమవప్త్యభ్యధ్యాయత్యాగవిలాసినిం | జీవన్ముక్తతయాస్వస్థోలోకేవిహరవిజ్వరః -౩౦- అస్త
స్పృహస్తకనర్వాశోవీక్షరాగోవివాసనః | బహిస్సర్వసమాచారోలోకేవిహరవిజ్వరః | ౩౧ | బహిఃకృత్ప్రిమసంరంభ
స్పృహస్పృహసంరంభవర్జితః | కర్తృబహిరకర్తాన్తర్లోకేవిహరశుద్ధధిః-౩౨- త్యక్తాహంకృతిరాశ్వస్యమతిరాకాశశోభనః | అ
గృహీతకళంకాంకోలోకేవిహరశుద్ధధిః | ౩౩ | ఉచారః పేతలూచారస్సర్వాచారానువృత్తిమాన్ | అస్తస్సంగపరిత్యా
గీబహిస్సంసారవానివ-౩౪-అస్తరైర్వైరాగ్యమాదాయబహిరాశోన్ముఖేస్థితః | నైరాశ్యసుఖపూర్ణోపిబహిరాశాలువ
ద్భవేత్ -౩౫-అమంబన్ధరయంనేతిగణనాలఘుచేతసాం | ఉదారచరితానాస్తువసుధైవకుటుంబకం -౩౬- భావాభా
వనిర్నిర్ముక్తంజరామరణవర్జితం - ప్రశాంతకలవారంభం నీరాగంపదమాశ్రయ-౩౭ - ఏషాబ్రాహ్మీస్థిస్థిస్సచ్ఛాన్ధి
ష్కామావిగతామయా - ఆదాయవిహరన్నేనాంసంకటేషునముహ్యతి-౩౮- వైరాగ్యేణాశశాస్త్రేణ మహత్వాదిగు
ణైరపి | యత్నేనవిద్విహారాధంస్వయమేవోన్నయేన్ననః -౩౯- వైరాగ్యతూర్ణతామేతిమనోనాశవశానుగం | ఆశ
యారిక్తతామేతిశరదీవసరోమలం -౪౦-తమేషభుక్తవిరసంవ్యాపారాఘంపునఃపునః | దివసేదీవసేకుర్వన్ప్రాజ్ఞఃక
స్తాన్నులజ్జితే-౪౧-చిచ్ఛైత్యకలనాబన్ధస్తన్తుక్తాముక్తిరువ్యతే | చిదచైత్యాఖిలాత్మేతిసర్వసిద్ధాన్తసంగహః -౪౨-
ఏతన్నిశ్చయమాదాయవిలోకయధియేచ్ఛయాస్వయమేవాత్మనాత్మానమానందం పదమాస్యసి- ౪౩- చిదహజ్ఞిది
మేలోకాశ్చిదాశాశ్చిదిమాఃప్రజాః | దృశ్యదర్శననిర్ముక్తఃకేవలామలయాపవాన్ | ౪౪ నిత్యోద్దితోనిరాభాసోద్రష్టాసాక్షీచి
దాత్మకః | చైత్యనిర్ముక్తచిదూక్రిపంపరిపూర్ణస్వరూపకం || ౪౫ || సంశాన్తసర్వసంవేద్యంసంవిచ్ఛాత్రీమహంమహత్ -నిర్వి
కల్పసదంగత్యాస్వస్థోభవమునీశ్వర || ౪౬ || శ్రీభగవాన్ || ఇతిశ్రుత్వాబుభోర్వాక్యంనిదాఘోభ్యాగయోగతః | నిర్వికల్పప
దంగత్యాస్వస్థోభూదుద్ధవస్వయం || ౪౭ || *ఉద్ధవః*భగవన్*కీదృశాభ్యాసాన్నిదాఘోనిర్వికల్పకం | పదజ్ఞాగామత
ద్బ్రూహిమమకారుణ్యాసాగర || ౪౮ || *శ్రీభగవాన్*గురూపదిప్తమాగ్నేణ సర్వమావిద్య కజ్జగత్ | అసదిత్యేవనిశ్చి
త్యమననాత్ప్రభుమంమునిః || ౪౯ || తతోదృశ్యానువిధేససవికల్పసమాధినా | స్థూలప్రపంచానిర్ముక్తస్సాక్షివృత్తియు
తోభవత్ || ౫౦ || తతశ్శబ్దానువిధేససవికల్పసమాధినా | సూక్ష్మప్రపంచానిర్ముక్తోబుద్ధవృత్తియుతోభవత్ || ౫౧ || తస్యా
అఖడ్గవృత్తేస్తుప్రాకుర్భూతోయదామునేః | తదైవనిర్వికల్పత్వజీవన్ముక్తిశ్చకథ్యతే || ౫౨ || నిర్వికల్ప పదప్రాప్తిస్సవి
కల్పసమాధినా | యథాభవత్తతైవాన్యాశ్శుణ్ముషోద్ధవసత్తమ || ౫౩ || నిస్సంకల్ప పదప్రాప్తినిర్వికల్పసమాధినా |
నిర్వృత్తికపదప్రాప్తిస్సంకల్పసమాధినా || ౫౪ || నిర్వాసన పదప్రాప్తినిర్వృత్తికసమాధినా | ఏవంసమాధిభి
ష్టభిఃకృతకృత్యోభవన్తునిః || ౫౫ || సమాధ్యభ్యాసహీనానాంసర్వవేదాన్తగోచరా | స్వానుభూతిర్నసిద్ధ్యేతస్యక్షేపి
మతిమత్తమ || ౫౬ || ద్వివిధాస్వానుభూతిశ్చసమాధిసమయోదితా | ఇతరాసహజాప్రోక్తాసర్వదాప్యనపాయినీ || ౫౭ || ఆ
ద్యోతరోత్తరావాప్త్యైర్పూర్వపూర్వసమభ్యసేత్ | అద్యోతరోత్తరంపూర్వపూర్వసిద్ధ్యైరసమభ్యసేత్ || ౫౮ || య
థాజాగ్రత్స్వప్నసుప్తీతతీత్యాప్తోతితుర్యకంతథాతుర్యంపంచమఞ్చమఞ్చషష్ఠాప్తీర్వ్యసప్రమం || ౫౯ || సప్తావస్థాసుచైతా
నుజాగ్రజ్జాగ్రదిశక్రమాత్ | ప్రోచురేకోనపంచాశదవస్థావిబుధోత్తమాః || ౬౦ || ఏవంవ్యష్టా సమష్టేచతత్త్వంపదవిచారతః |
అతిసూక్ష్మతరావస్థావిజ్ఞేయాస్వానుభూతితః || ౬౧ || నిరూపయితుమేతాసాంలక్షణానినశక్యతే | నిరూపితాన్యపిశ్రో
తాగృణ్తేయాన్మకథశ్చన || ౬౨ || అష్టావింశత్యుత్తరాసుశతమాత్రాస్వివోంకృతేః | భేదంసుసూక్ష్మయాబుధ్యాస్వా
నుభూతానిదుర్బుధాః || ౬౩ || బ్రహ్మచిత్తస్వరోవర్యావృత్తిశ్చయేమతాః | జీవన్ముక్తాశ్చచత్వారస్తేష్వేషాన్త
ర్గతాభిదా || ౬౪ || తృతీయశ్చచతుర్థశ్చజీవన్ముక్తాభిధావత్ | గౌణముఖ్యతయాజ్ఞేయావైదేహీముక్తిమాగతా || ౬౫ || బా
లోన్మత్తపిశాచాదిచర్యావాన్యస్తప్తీయకః | ధరీయాన్ గౌణప్రవాసావిదేహీముక్తఉచ్యతే || ౬౬ || ప్రేతాజగరదా

~~~~~
 ర్వాదినిస్తావాన్యశ్చతుర్థకః | వరిష్టోముఖ్యపవాసోవిదేహాముక్తఉచ్యతే ||౬౭|| విలాప్యవికృతింకృత్సాంప్రకృ
 త్యాస్వాత్మసంసయా | విలాపయేచ్ఛప్రకృతింవిదేహాముక్తఉచ్యతే||౬౮|| పృత్తిత్రయవిహీనస్సన్నఖణ్డైకరసాత్మకః
 యోభిన్నోపివిభిన్నోస్త్రివిదేహాముక్తఉచ్యతే||౬౯|| సత్వంసోహమిదస్తద్వానకిభ్యద్యస్యభాసతే | సర్వవ్యాపార
 విముఖోవిదేహాముక్తఉచ్యతే ||౭౦|| అహందేహాభిప్రజ్ఞానాహస్తేహాభిహవా | యస్యనప్రతిభాశేతే విదేహా
 ముక్తఉచ్యతే ||౭౧|| యోగారూఢపదంత్యక్త్వాసం యోగారూఢపయః | సర్వవ్యాపారనిర్ముక్తోవిదేహా ముక్తఉ
 చ్యతే ||౭౨|| *ఉద్ధవః*నమస్తేనద్ధురోశ్రీమత్సర్వజ్ఞకరుణానిధే . బ్రహ్మతైకత్వసం యోగశ్రవణే మమసాంప్ర
 తం ! ౭౩ | అథి కాజా యతే ప్రీతిస్త స్సాచ్ఛాస్తోక్త వర్తనా - విశ దంతం మమ బ్రూహి సం యో
 గంతృప్తికారణం | ౭౪ | శ్రీభగవాన్ | యద్భ్రహ్మ సర్వవేదాన్తప్రసిద్ధంసిద్ధంపరం | అఖిల్జనచ్చిదానన్దలక్షణం కేవలంవి
 ఘ్నం ||౭౫|| అరూపబ్రహ్మణోధస్తంసగుణబ్రహ్మణోధికం | అఖిలాధారమద్వైతమపస్తంజ్ఞానముచ్యతే ||౭౬|| తేనై
 క్యంయోగఇత్యుక్తంసాక్షిణిప్రత్యగాత్మనః | తురీయస్యతదస్త్రీకినిధిధ్యాసనసంభవం ||౭౭|| యానిషోడశరూపాణిపూ
 ణ్ణానివిమలానిద | బ్రహ్మప్రణవమాత్రాభిరుచ్యవైభేదనన్తివ | ౭౮ | తైకైక్యమేవసం యోగఇత్యుక్తం విదుషాంక్ర
 మాత్ | సాత్మాత్మతాద్వయబ్రహ్మచైతన్యానామపిస్వయం ||౭౯|| యుక్తసంయుక్తయోగసద్యో ముక్తయోరపిబద్ధ
 నాత్ | భేదోస్తిజహుశస్తజ్ఞశ్రుణూర్ధవపదామితే | ౮౦ | యుక్తోహిజీవన్ముక్తస్సాన్యత్సంయుక్తస్తువిదేహవాన్ | స
 రూపనప్తచిత్రాసుర్జీవన్ముక్తోనిగద్యతే | ౮౧ | అరూపనప్తచిత్రాసుర్జీవేహస్తుసుదుర్గభః | ఆద్యస్యద్వైతదుఃఖిత్యమన్యస్య
 చతదన్యతా | ౮౨ | ఆద్యస్సమాధికాలేషు కేవలంబోధవర్జితః | ద్వితీయస్సర్వదాసర్వవిషయజ్ఞానవర్జితః | ౮౩ | సఖ్యితా
 గామికర్తాణినశ్యన్త్యాద్యస్యసర్వధా | అన్తిమారబ్ధకర్త్యాశ్యస్యస్యైకరసాత్మనః | ౮౪ | అరూఢస్యాపిచిద్రూపేపర
 మాత్సనిర్గుణేజీవన్ముక్తస్యదేహిత్యాదభ్యాసిత్వంభవత్యలం - ౮౫ || దేహామిథ్యామతిత్వేపిదేహవిస్ఫుటివర్జనాత్ | న
 సిద్ధ్యతివిదేహత్వంజీవన్ముక్తస్యశాశ్వతం ||౮౬|| అదేహపాతాత్సంయోగాభ్యాసహీనస్తుమానవః | సాంసారికైర్మహా
 దుఃఖైర్దృష్టైఃపీడ్యైతనంతతం ||౮౭|| ప్రణవస్యచయామాత్రాః కూటస్థాషోడశేరితాః | తామాత్రాఘ్నృణువత్స్యామి
 యోగసంయోగగోచరాః | ౮౮ || అకారఃప్రథమామాత్రాద్వితీయోకారఇవ్యతే | తృతీయాతమకారస్సాన్యదర్ధమా
 త్రాచతుర్థికా ||౮౯|| షష్ఠామీనాదభిత్వక్తాచిందుష్టేతతఃకలా | అష్టమీస్యాత్రలాతీతానవమీశాన్తిరుచ్యతే ||౯౦|| ష
 శమీశాన్త్యతీతాస్యాదున్త్యేకాదశీమతా | మనోన్మనీద్వాదశీచపురీప్రోక్తాత్రయోదశీ ||౯౧|| చతుర్దశీమధ్యమాఖ్యా
 తతఃపంచదశీమతా | పశ్యంతీత్వన్తిమామాత్రాపరాఖ్యాషోడశీశ్రుతా ||౯౨|| ఆసాంషోడశమాత్రాణాం హ్యుక్తంస్తూ
 లాదిభేదతః | చతుష్షష్టిత్వమాత్తజ్ఞైరుపాస్యాసాంక్రమాచ్ఛ్రుతే ||౯౩|| అత్రషోడశతుర్యాస్యర్కాత్రాజీవద్విముక్తగాః
 తాసుయాషోడశతమీసన్తాత్రాసానిగద్యతే ||౯౪|| మాత్రాతీతమహాపస్తద్భ్రహ్మనిష్ప్రతియోగికం | అనుపాస్యమ
 విజ్ఞేయమప్రప్తవ్యంగురావపి ||౯౫|| జీవన్ముక్తస్యదేహాన్తేసుతరాంతద్భవివృత్తి | ఇత్యుక్తమేవబహుశస్సప్రమాణం మ
 హత్తమః ||౯౬|| తస్మాన్షోడశమాత్రావన్నిర్గుణంసత్యచిత్తునం | బ్రహ్మజ్ఞాత్వాగురోర్వక్తామపాస్వత్రద్ధయానిశం ||౯౭||
 నచషోడశజీవానాంవిశ్వవిశ్వాదిసంజ్ఞానాం | షోడశప్రణవాభావేభవివ్యతిలయఃక్వచిత్ ||౯౮|| నాపిభీవలయాభావేమః
 ఖంసాంసారికం మహత్ | ఆగామిజన్తజాతజ్ఞానివర్తేతకదాచన ||౯౯|| యదీషోడశమాత్రావద్భ్రహ్మణాంసగుణా
 త్తతాం | బూరియాత్తదొంకృతేర్నస్యాన్నిర్గుణబ్రహ్మనామత్యన్త్యఖిలైశ్చోరకీకృతం |
 కైవల్యముక్తివిజ్ఞప్రణవోపాసనంమతం ||౧౦౦|| సాలోక్యాదివిముక్త్యర్థంప్రణవోపాసనంయది | ముఖ్యమేవశ్రు

తాప్రోక్తంతదాతత్సగుణంభవేత్ ||౧౦౦|| సత్వేతదస్తి తస్మాత్త్వం సగుణత్వంకదానన । మాశంకిష్టాశ్చిదానన్తపర
 బ్రహ్మభిధోక్యతే ||౧౦౧|| *ఉద్ధవః* ప్రణవస్యావిభక్తస్యనిర్గుణబ్రహ్మనామతా నిర్గుణబ్రహ్మ రూపత్వ మపిశక్యం
 ప్రభాషితం||౧౦౨|| షోడశాంశతయాతస్యవిభక్తస్యకథంగురో కార్యస్యప్రణవస్యస్యానిర్గుణబ్రహ్మరూపతా ||౧౦౩||
 శ్రీభగవాన్ విభక్తస్యనకార్యత్వంప్రణవస్యోపపద్యతే జ్ఞాయతేకారణత్వంహిసూక్ష్మబుద్ధ్యా విచారణే ||౧౦౪||
 యథాసిద్ధ్యతివిదూనాంకారణత్వజ్ఞలస్యచ|కార్యత్వంవిబుధైరేవవిజ్ఞేయా కార్యవిజ్ఞతా||౧౦౫|| యథాసు సూక్ష్మ
 రూపాణామణానాశ్చనిదానతా| కార్యత్వంమృత్తికాయాశ్చ తథాజ్ఞేయంచితశ్చజ్ఞేః||౧౦౬|| కార్యస్యాప్యవిభక్తస్య
 ప్రణవస్యాగుణాత్త్వతా| యదిస్యాత్కిమువక్తవ్యంవిభక్తస్యేతరస్యచ ||౧౦౭|| నచషోడశ మాత్రాభ్యోబ్రహ్మసప్రతి
 యోగికం| ఉపాస్యమన్యదస్త్యేవమాత్రాబ్రహ్మణితద్విదుః||౧౦౮||యత్సర్వమాత్రాతీతంస్యాద్భిహ్మానిష్ప్రియోగి
 కం| బద్ధమోక్షసుదూరస్తదవాఙ్మనసగోచరం ||౧౦౯|| అజ్ఞేయమనుపాస్యజ్ఞేయ సకృత్సోప్రిక్తమేవహి | తస్మా
 న్మాత్రాత్కబ్రహ్మణ్యపాస్యత్వమిహదరాత్ ||౧౧౦|| అరూపబ్రహ్మవాదీతుతద్భిహ్మాప్రతియోగికం|అనుపాస్యమసి
 జ్ఞేయంమోక్షాయేత్యాహసర్వశః||౧౧౧|| సచ్చిదానన్తరూపత్వంకవచితస్యబ్రవీచిచ|అరూపస్యసరూపత్వంకవచితజ్ఞే
 తిమూయయా ||౧౧౨|| మాయయాకవచితత్వోక్తాపుపాస్త్వాసత్యసంభవాత్| వాచ్యంసత్యత్వమితుక్తానైవేత్యాహ
 స్తమాన్ప్రతి ||౧౧౩|| ఉపాసనాధికారాయేమద్వాస్తాన్ప్రతినత్యతాం | జ్ఞానాధికారాయేశ్రేష్ఠాస్తాన్ప్రత్యస్యా
 ప్యసత్యతాం ||౧౧౪|| అహంపర్యుపదిశామ్యస్తాన్నవిరోధోస్తికశ్చన| ఇత్యాహ చతచేతత్తు వాక్యమేవంవిరుద్ధ్య
 తే||౧౧౫||జ్ఞానాధికారాశ్చేష్ఠాఇత్యసంగతమిదంవచః| జాత్వోపాస్యమితిహ్యేషనియమస్సర్వసంమతః||౧౧౬||అ
 తోజ్ఞానాధికారిభ్యస్తఉపాస్యధికారిణః |శ్రేష్ఠాఇత్యేషసిద్ధాస్తస్సాన్వసభూతిప్రయోజనాత్ ||౧౧౭|| చిదూప్రి
 పాసనాత్సర్వైశ్శ్రోతాదికరణైస్సహ| నష్టేమనసికశ్శ్రోతావక్తాజ్ఞాతాపి వాభవేత్ ||౧౧౮|| అతశ్చేష్ఠాన్
 ప్రతివ్యర్థాతన్నిత్యాత్వోపదేశవాక్ | ఉపదేష్టస్త్వస్థానా త్వేచ్ఛాచారోభవేధురీపం ||౧౧౯|| జిజ్ఞాసోరు పదే
 ష్టవ్యంబ్రహ్మసద్భ్యుపమాదిభిః| ఉపమానాద్యగమ్యస్తదుపదేశ్యంకథంపరం ||౧౨౦|| అధర్మకత్వాన్నిరూపబ్రహ్మణః
 ప్రశ్నయోగ్యతా| నాస్తిత్వస్యస్యచిదూప్రిబ్రహ్మణస్సర్వధర్మిణః ||౧౨౧|| చిదానన్తాదయస్సర్వేభర్తాయస్యశ్రుతీరి
 తాః| ప్రాధాన్యేప్రసిద్ధ్యనితదాదేశ్యంగురూత్తమైః ||౧౨౨|| అసద్గురు స్త్వరూపస్తదవాఙ్మనసగోచరం| బ్రహ్మై
 వోపదిశేన్ముక్త్యైతద్విదానప్యధఃపతేత్ ||౧౨౩|| అనుపాస్యపరిజ్ఞానేముముక్షోఃకింప్రయోజనం|అతస్సద్గురుణోపా
 స్యంబ్రహ్మదేశ్యంముముక్షవే||౧౨౪|| అరూపజ్ఞానమాత్రేణభన్యస్యాద్భ్యదిపూరుషః|మరీచికాంబునాశాన్తపిపాసశ్చ
 తదాభవేత్ ||౧౨౫|| శ్రోతవ్యత్వమరూపస్యవదతారూపవాదినా| ననిదిద్ధ్యాసితవ్యత్వమురరీక్రియతేక్వచిత్ ||౧౨౬||
 శుత్యజ్ఞేత్వాత్మనోయస్యశ్రోతవ్యత్వంనిగద్యతే|తన్నిదిద్ధ్యాసితవ్యత్వంతస్యైవచనిగద్యతే||౧౨౭|| శ్రోతవ్యత్వం సరూ
 పస్యయుజ్యతేశుద్ధమాననైః| నిదిద్ధ్యాసితవ్యత్వ మరూపస్యతుయుజ్యతే ||౧౨౮|| నిర్విశేషపరాత్మైకోపాసనంప్రకృ
 తంఖల| నిదిద్ధ్యాసనశబ్దేనప్రోచ్యతేశ్రుతిమస్తకే ||౧౨౯|| తస్మాదుపాస్యమాత్మానమఖణ్డానన్తసాగరం|శిష్యాయోపది
 శేత్వాజ్ఞోగురుఃకారుణికఃపరః ||౧౩౦|| *ఉద్ధవః* అశుద్ధ్యజ్ఞానసద్దేహవిపర్యాసనివృత్తయే- క్రమేణప్రోచ్యతేశ్రు
 త్యాదర్యనాదిచతుష్టయం||౧౩౧||- నిర్వికల్పసమాధ్యాదియత్సమాధిచతుష్టయం-ఉక్తంకిమర్థంతద్బ్రూహిసద్గురోకరుణా
 నిధే -౧౩౨- *శ్రీభగవాన్*నిదిద్ధ్యాసనమాత్రేణనిర్విపర్యాసమాత్మవిత్ - జీవన్ముక్తఃకృతార్థోస్తి తథాప్యారబ్ధదుః
 ఖవాన్ -౧౩౩- ఆరబ్ధంసహ్యానారబ్ధకర్మహవ్యైవహీయతే- అస్యారూపపరాత్మాప్తిపర్యస్తస్థితసంభవాత్ -౧౩౪-

స్థూలసూక్ష్మాదితుర్యాంశైః ప్రారబ్ధశ్చ చతుర్విధం - నివర్తతక్రమేణోక్తైశ్చతుర్భిన్నసమాధిభిః - ౧౩౭ - బ్రహ్మవిత్తద
 రోవర్యాన్వరిష్టశ్చేతియేక్రమాత్ - ఉత్తరోత్తరముత్కృష్టాస్తేసమాధ్యధికారిణః - ౧౩౮ - బ్రహ్మవిన్దిర్వికల్పాశ్చ
 సమాధినిత్యమాచరేత్ - తద్వరస్తుసమాధిస్తునిస్సంకల్పాభిధంసదా - ౧౩౯ - నిర్వృత్తికాఖ్యమన్యస్తద్వరీయానాచరే
 త్తతః - నిర్వాసన సమాధిస్తు వరిష్టోన్యస్సమాచరేత్ - ౧౪౦ - తస్మాంపరిష్ట నిష్టాయాం నివర్త్యాం శోనవిద్యతే - త
 థాపిసప్తభూమిత్వవ్యవహారాదిదర్శనాత్ - ౧౪౧ - అన్యదవ్యవహార్యస్తదత్యంతభూమివర్జితం - అయాపం బ్రహ్మ
 గదితం జ్ఞేయోపాస్యాత్త దూరగం - ౧౪౨ - యదుపాస్యస్తదేవాదౌజ్ఞేయమిత్యవధారితం - శోష్య
 న్యధయితుంశక్తోన్యర్థమత్రబుధోపివా - ౧౪౩ - తస్మాదుపాస్యశ్చేద్రూపం సగుణాద్భిన్నాణః పరం -
 అయాపాచ్ఛాపరంజ్ఞాత్వాసదోపాస్యమహమతే - ౧౪౪ - చిద్రూపం మధ్యమంతచ్ఛబ్రహ్మస్వగతభేదతః - నై
 కమిత్యుక్తమర్థశ్చనవిన్మరకదాచన - ౧౪౫ - అనభ్యుపగతేభేదేస్వగతేవాస్తవేచిత్తః - సజాతీయతయాభిన్నాజీవా
 నాన్యయమాప్నుయః - ౧౪౬ - యానివేదాంతవాక్యానిప్రాచురద్వైతతాత్పర్యః - సతానిప్రబలానిస్యస్సామాన్యవ
 చనత్వతః - ౧౪౭ - బ్రహ్మప్రణవమాత్రాభిర్యాన్యాహురైకతాత్పర్యః - తాన్యేవప్రబలానిస్యస్విశేషవచనత్వతః -
 పరోక్షజ్ఞానజనకేదశోపనిషదాతకే - వేదాంతభాగేప్రథమేహ్యదైవితంబ్రహ్మఘృష్యతే - ౧౪౮ - అపరోక్షావగ
 త్యర్థేద్వాత్రింశోపనిషంతయే - ద్వితీయభాగేసంప్రోక్తంసత్యబ్రహ్మచతుష్టయం - ౧౪౯ - విదేహముక్తిజనకేత్వప్రోత్త
 రశతాత్మకే - తృతీయభాగేసంప్రోక్తంబ్రహ్మసోడశసంఖ్యకం - ౧౫౦ - తస్మాన్నాద్వైతవాదస్యప్రాబల్యముపప
 ద్యతే - అనువాదార్థకాజ్ఞేయాస్తృతీయేత్వద్వయోక్తయః - ౧౫౧ - నైతేనజీవబ్రహ్మైక్యవాదస్యాన్వైవదూషణం
 ఏకీభూతస్య జీవస్య బ్రహ్మణానైకతాస్థితేః - ౧౫౩ - యఉపాస్తేవరాత్త్వానం నిర్గుణం సత్యచిద్వనం - జ్ఞాతపూ
 ర్వాత్తనస్తస్యజ్ఞాతవ్యంనావశిష్యతే - ౧౫౪ - షోడశబ్రహ్మచైతన్యోపాసనోపేక్షాయాయుతః - అద్వైతబ్ర
 హ్మబోధేనయదిమన్యేతధన్యతాం - ౧౫౫ - పరోక్షవిత్సహిస్వేచ్ఛంమనోనాశాదివర్జితః - త్యక్తవర్ణాశ్రమాచారః ప
 ర్యటేత్వాపకృత్సదా - ౧౫౬ - ఆర్జయస్తీహపాపానియావన్త్యద్వైతవేదినః - నార్జయస్త్యేవతావన్తిపాపినః
 పామరాఅపి - ౧౫౭ - అద్వైతోపాస్తిశేషశ్చైవద్వైతజ్ఞానమాశ్రయేత్ - సోపిజీవద్విముక్తోత్రపోడశోపాస్తిమా
 శ్రయేత్ - ౧౫౮ - షోడశోపాసనాభావేదృష్టదుఃఖంమహత్థలు - ప్రభవేత్సహజానన్దస్యానుభూతివివర్జనాత్ - ౧౫౯ -
 తస్మాదద్వైతసంయుక్తోప్యద్వైతజ్ఞానపూర్వకం - కుర్వీతపోడశోపాస్తిపోడశజ్ఞానపూర్వకం - ౧౬౦ - ఉద్ధవః శిష్య
 త్రేస్సర్వదుఃఖానామీశానః ప్రభురవ్యయః - అద్వైతస్సర్వభావానాద్దేవస్తుర్యోవిభుస్తృతః - ౧౬౧ - కార్యకారణ
 బద్ధతావిష్యేతేవిశ్వత్రైజసా - ప్రాజ్ఞః కారణబద్ధస్తుద్వాపితాతుర్యేనసిద్ధతః - ౧౬౨ - నాత్మానంనపరత్వోచనసత్యంనా
 పిచాన్యతం - ప్రాజ్ఞః కిచ్చనసంవేత్తితుర్యస్తత్సర్వదృశసదా - ౧౬౩ - ద్వైతస్యాగ్రహణస్తల్యముభయోః ప్రాజ్ఞతుర్య
 యోః - బీజనిద్రాయుతః ప్రాజ్ఞస్సాచతుర్యేనవిద్యతే - ౧౬౪ - స్వప్ననిద్రాయుతావాద్యోప్రాజ్ఞస్తవస్వప్ననిద్ర
 యా - ననిద్రాంనైవచస్వప్నంతుర్యేపశ్యన్తినిశ్చితాః - ౧౬౫ - అన్యభాగ్యహతస్స్వప్నోనిద్రాతత్వమజానతః - వి
 పర్యాసేతయోః క్షీణేతురీయంపదమశ్నుతే - ౧౬౬ - ఆనావిమాయయాసుప్తోయదాజీవః ప్రబుధ్యతే - అనిద్రమజమ
 స్వప్నమద్వైతంబుధ్యతేతదా - ౧౬౭ - ప్రజశ్చోయదివిద్యేతనివరేతనసంశయః - మాయామాత్రమిదం ద్వైతమద్వైతం
 పరమార్థతః - ౧౬౮ - వికల్పోవినివరేతకల్పితోయదికేనచిత్ - ఉపదేశాదయంవాదోజ్ఞాతేద్వైతంనవిద్యతే - ౧౬౯
 విశ్వస్యాత్వవివక్షాయామాదిసామాన్యమత్ర - మాత్రాసంప్రతిపత్త్యాస్యాదాప్తిసామాన్యమేవచ - ౧౭౦ - తై

జనసౌత్వజ్ఞానఉత్కర్షోద్యత్యతేస్ఫుటం - మాత్రాసంప్రతిపత్త్యాదుభయత్వస్తథావిధం - ౧౭౧- మకారభా
వేప్రాజ్ఞసృమానసామాన్యముత్కటం- మాత్రాసంప్రతిపత్తాతులయసామాన్యమేవచ. ౧౭౨- త్రిషుభావసుయస్తుల్యం
సామాన్యంవేత్రినిశ్చితః - సపూజ్యస్సర్వధూతానాంవస్త్యైవమహామునిః- ౧౭౩- అకారోనయతేవిశ్వముకారశ్చ
పితైజసం - మకారశ్చపునఃప్రాజ్ఞంనామాత్రేవిద్యతేగతిః- ౧౭౪- ఓంకారంపాదశోవిద్యాత్పదామాత్రానసంశయః
ఓంకారంపాదశోజ్ఞాత్వానకిళ్ళిదిపిచిస్తయేత్ - ౧౭౫- యుజ్జీతప్రణవేచేతఃప్రణవోబ్రహ్మనిర్భయం - ప్రణవేనిత్య
యుక్తస్యనభయంవిద్యతేకవచిత్ - ౧౭౬- ప్రణవోహ్యపరంబ్రహ్మప్రణవశ్చపరస్సృతః - అపూర్వోనస్తరోబా
హుల్యానపరఃప్రణవోవ్యయః - ౧౭౭- సర్వస్యప్రణవోహ్యదిర్తధ్యమస్తస్తథేవచ - ఏవంహీప్రణవంజ్ఞాత్వాన్య
శ్చుతేతదనస్తరం - ౧౭౮- ప్రణవంహీశ్వరంవిద్యాత్సర్వస్యహృదయేస్థితం - సర్వవ్యాపినమోంకారంమత్వాధీరోన
శోచతి - ౧౭౯- ఆమాత్రానస్తమాత్రశ్చదైవతస్యోపశమశ్శివః - ఓంకారోవిదితోయేన సమునిర్నేతరోజనః - ౧౮౦
ఇతిమాణ్డ్యాక్యసంప్రీక్తమద్వైతందృఢనిశ్చితం - ఆక్షిప్యస్థాపితస్వామిః పోడశాత్కథంత్యయా - ౧౮౧- ఓంకార
స్యవిభాగశ్చ నాత్రీనేత్యవగమ్యతే విభక్తే ప్రణవేష్యే కమేవబ్రహ్మనిగద్యతే | ౧౮౨ || తస్మాదద్వైతవా
దస్య సామాన్యత్వంత్యయోదితం - కేవలాహేతునాశ్రీ మన్నజానే మురమర్దన - ౧౮౩- శ్రీభగవాన్ - త
త్ప్రాపిపాదామాత్రాత్ముక్తైవబ్రహ్మనైకతా-తథాప్యద్వైతశబ్దానాంబాహుళ్యాన్ముఖ్యతాంవ్రజేత్ - ౧౮౪- హే
తుఃసూర్యోక్తవీవాధూన్యయాపోడశనిర్ధయే , అన్యచ్ఛతేపవిత్ర్యామిశుణిపాన్విధవ సాదరం- ౧౮౫- బహుష్వేకం
హిసంసిద్ధంనత్యేకస్తికబహునివై - జీవన్ముక్తాశ్చచత్వారఃపరబ్రహ్మస్వరూపిణః - ౧౮౬- శ్రుత్యస్తేషునిగద్యస్తేవి
భాగాఃపోడశాపిచ- సప్రభూమ్యాదిభేదేనబ్రహ్మభేదోనిరంకుశః- ౧౮౭- మాణ్డ్యాక్యాదిప్రసిద్ధశ్చద్వైతవాదః ప
రంతప- విజాతీయైక్యవిషయఇతిచిన్త్యంత్యయానఘ - ౧౮౮- ఇతిశ్రుతోద్ధవస్సమ్యగ్విదితార్థః ప్రమోదతః- శ్రీకృ
ష్ణచరణాంభోజేప్రణమ్యచముహుర్ముహుః - ౧౮౯- భక్త్యాధీక్యవశాదుచ్చైర్త్తనం పోడశనామకం- జజాపాష్టోత్తర
శతకృత్వస్త్రోద్ధవబాహుకః - ౧౯౦- అథసంప్రాధ్యాయామాసశ్రీకృష్ణం పద్మలోచనం- బ్రహ్మవిష్ణుశివారాధ్యబ్ర
హ్మయోగీశ్వరంహరిం - ౧౯౧- ఋఉధవఃఃభగవన్వాసుదేవాహుదానవాసోస్తితేద్రభో- సర్వవేదాంతసారాంశాం
చ్ఛ్చుత్వాధనోన్యస్యసంశయం- ౧౯౨- తథాపితవపాదాబ్జభక్తిర్దేస్తవపాయినీ- సంవాదజ్ఞానయోరేనంశ్రుణ్వతాంభ
వమోచనం- ౧౯౩- ఋశ్రీగురుభూరిః- ఏవంశ్రీమాన్మహావిష్ణుర్ద్వారకానిలమోచ్యతః- యోగశాస్త్రంసవిస్తారముఽది
శ్యోద్ధవస్యచ - ౧౯౪- అన్యేషాశ్చదయాంభోధిస్తీవానాంభవముక్తయే- ఫతత్ప్రీషచ్ఛయామాసశాస్త్రీ మత్యద్భు-
తంవిధే - ౧౯౫- యస్యశ్రీకృష్ణవాక్యేషుభక్తిరస్థినితంతరా-ససద్యఏవముచ్యేతనాత్రకార్యావిచారణా - ౧౯౬- యో
గశాస్త్రమిదంపుణ్యంసర్వదుఃఖనికృంతనం| శ్రుత్వాత్వశ్చకృతార్థోసి సరసీరుహసంభవ - ౧౯౭- నిఖిలనిగమసారం
బ్రహ్మసంయోగసారంభవనసుకృతపారంనిత్యమోక్షైకసారం-ప్రణవనిహితసారంస్వానుభూత్యుత్థసారంమనసికలయ
సారంతేవిధేభాగ్యసారం - ౧౯౮- శ్చుతభవభవసారంకర్ణపీయూషసారంహరిముఖపథుసారంపూర్ణబోధైకసారం
విగృహ్యవిమలసారంసర్వతత్వాదిసారం మనసికలయసారంతేవిధేభాగ్యసారం - ౧౯౯.

ఋఇతితత్వసారాయణ్డపాసనాకాండస్యద్వితీయపాదే పశ్యవిశోధ్యాయఃః

- ౧౮౩ - ౧౮౫ - ౧౮౬ - ౧౮౭ - ౧౯౦ - ౧౯౧ - ౧౯౨ - ఆహశ్యశ్లోకాః - ౧౯౦౦-

ద్వితీయపాదస్సమాప్తః

శ్రీరస్తు

తత్వసారాయణ ఉపాసనకాండస్య తృతీయ పాదారాభ్యం

శ్రీగురుమూర్తిః శిష్యస్తనాచరితాంభూమిమవరుహ్యప్రపఞ్చితాం మయా తోపాస్తే మేవై కాంక్ష్యణవ్యజలజోద్భవం॥౧॥
పురాహ్యయమహంభూమ్యాం లోకానాం హితకామ్యయాః తామ్రపద్మస్య స్తటిన్యాశ్చఘటనాయాశ్చ సంగమే ॥౨॥ పు
టార్జునపతిర్భూత్వా లింగరూపేః పద్మజః ఉపాదిశంసురేంద్రాగ్రయబ్రహ్మోపాసనమాదరాత్ ॥౩॥ తదేవాద్యప్రప
త్యమిసావధానమనాశ్శృణు యేనైకోపాసనాదాసద్యః కైవల్యముద్భవేత్ ॥౪॥ వృతహత్యావిమోక్షార్థంక
దాచిత్సురనాయకః ఘటనాతామ్రయోస్నాత్వా త్వసంగమే శ్రద్ధయా నివృతః ॥౫॥ పుటార్జునేశ్వరం మాఞ్చద్భవోభక్త్యాస్తువ
త్పరం మమభక్తాగ్రణీరింద్రస్సన్త్యక్తాఘోమమాగ్రతః ॥౬॥ శిష్యస్త్రీః శ్రీకాశికేశోభువిదక్షిణాయాం విశ్వేశ్వరోభూదిహ
గోమతీశః తామాగ్రదీయన్నికపేచగంగాపుటార్జునేశం సతతం భజేత్వాం ॥౭॥ యన్నామసంకీర్తనతత్పురాణాం
చోపాసనమస్తాః కలిజాః ప్రకామం నశ్యన్తినరేసు గుణాశ్చ సద్యో జాయంత ఈడేహ్యదిగోమతీశం ॥౮॥ మూలం
సమస్తస్య ఏకవీతత్సంసారదుఃఖం వినిహంతి సర్వం వేదాంతపేద్యః పరమప్రకాశస్సవష సాక్షాదిహమాంశివో
వ్యాత్ ॥౯॥ ఫలం యదాప్తిశ్చ వివరాదికర్తుర్గురోర్ముఖాత్సంతతమాత్మలిపోః ॥ వ్యావృత్తసర్వేషాం యచ్ఛేషితస్తం
భజామ్యనన్యోర్జునపాదపేతం ॥౧౦॥ భూభృద్విహారం పశుబుద్ధపాలమాకాశసంకాశముమేశమాద్యం గుహాత్మజం మ
న్తథదేహకాలంకేశం సదాచిత్తభజార్జునేశం ॥౧౧॥ యమస్వసాభూష్టటనాతథాన్తర్నివృత్తమానాచసరస్వతీసా
తుశ్యస్తిసంధామపిచైకసాక్షీపుటార్జునేశస్తమహంవృణోమి ॥౧౨॥ కాశీసమక్షేత్రవినిశ్చయార్థంగంగోదకేక్షిప్త
హోమోభూత్ యద్భక్తిపద్మశ్చయదాజ్ఞయాసాశ్రీగోమతీశోహృదిసన్నిభత్వాం ॥౧౩॥ ఆకీటమత్రాపిచదక్షుణ్ణే
జన్తోర్ముమూర్షోస్సుటమేవతారం ఉపాదిశత్యాత్మసుఖప్రదాతాసమాంగకోలేశసనుస్తరోవ్యాత్ ॥౧౪॥ శ్రీమత్పుటా
ర్జునపతేరిదమష్టకం యోభక్త్యాపతత్యమరనాయకగీతమేకం కామానిహౌవసకలాశురమర్షభాంస్తూకలబ్ధావధా
శ్వతసుఖం లభతే శ్రుతీద్యం ॥౧౫॥ శ్రీగురుమూర్తిః శిష్యవంస్తువతిదేవేంద్రేసుప్రీతోహంపుటార్జునః తదాప్రాదుర
భూవంశ్రీగోమతీసహితోవిధే ॥౧౬॥ అథమద్దర్శనాద్విగ్రహస్తాశ్రూణిసర్వతః సహస్రలోచనేభ్యశ్చముచ్చన్నాహం
గర్గదం ॥౧౭॥ శిష్యస్త్రీః స్వామికామస్తలోకేశవిష్ణుబ్రహ్మదిపూజితం పుటార్జునపతేధన్యోస్త్యహస్తద్దర్శనాది
హం ॥౧౮॥ జానామిచపరాత్మైక్యంతత్వమస్మాదివాక్యతః విషయేషుచైత్యష్ట్యంజాతం మేత్వదనుగ్రహాత్ ॥౧౯॥ తథా
ప్యవశ్యాన్యఖిలాన్ద్రియాణిభవన్తిమే ఏతేషాముపశాన్త్యర్థముపాయంబూహిశంకర ॥౨౦॥ పుటార్జునేశః మఘ
వన్నేవమేవైతద్భక్తిహృత్కైతవ్వేదనాత్ కేవలాన్నేన్ద్రియగ్రామః కస్యాప్యపశమంప్రజేత్ ॥౨౧॥ కృతేతూపాసనే
తానికరణాన్యఖిలానిలే అతిదుష్టాన్యపిక్షిప్రంవశ్యానిస్మర్నసంశయః ॥౨౨॥ నియమ్యకరణగ్రామం మహాన్తోయోగి
నస్సదా ఉపాసతేపరంబ్రహ్మతేషువశ్యానితానిహి ॥౨౩॥ ఉపాసనశ్చత్రిధం కాయికం వాచికం తథామానస
శ్చత్రిధాప్రోక్తంతతాద్యమపితచ్ఛృణు ॥౨౪॥ మన్దమధ్యోత్తమాభిఖ్యాఉచ్యన్తేహ్యాధికారిణః కాయకోపాసకేష్వే
తంభేదంవత్సోమితేష్సుటం ॥౨౫॥ నిత్యం త్రిషవణస్నానంభస్మరుద్రాక్షధారణం మల్లింగదర్శనం నిత్యం బహుశశ్చ
ప్రదక్షిణం ॥౨౬॥ నమస్కారాశ్చబహుధాన్యత్తం మల్లింగసన్నిధౌ మల్లింగపూజనం నిత్యం బిల్వపత్రాదిభిర్వై ॥౨౭॥
మద్భక్తసేవాకరణం మక్షేత్రకరణస్తథా మదుత్సవాదికరణం మదీయగ్రన్థలేఖనం ॥౨౮॥ ఏవంవిధానికర్తాణి కాయ
కోపాసనంభవేత్ అత్రయోజాగరూకోస్తిసమన్తోపాసకోమతః ॥౨౯॥ కృచ్ఛగ్చాన్ద్రాయణాచారసనాభ్యాసవివ

చ ప్రాణాయామశ్చనియమాచ్ఛివయోగీన్ద్ర) సేవనం ॥౩౦॥ నాడీరాంశోధనం నిత్యం కల్పసేవాదికం తథా దేహస్యధారణా
యోగాదరోగదృఢతాకృతిః ॥౩౧॥ ఏవంవిధానికర్తాణి కాయకోపాసనంభవేత్ ॥ అత్రయోజాగరూకోస్తి సమధ్యో
పాసకోమతః ॥౩౨॥ సద్గురోర్వందనం నిత్యం తత్పాదాద్యంగమర్దనం ॥ తద్వస్త్రోశోధనం నిత్యం తత్సమీపేన దాస్థితిః ॥౩౩॥
తదీయపుత్రదారాదిహితాచారశ్చసర్వదా ॥ తదీయసర్వకార్యేషుప్రవృత్తిస్సవ్యమేవచ ॥౩౪॥ ఏవంవిధానికర్తాణి
కాయకోపాసనంభవేత్ ॥ అత్రయోజాగరూకస్స ఉత్తమోపాసకోమతః ॥౩౫॥ అథాన్యత్త్రివిధం ప్రోక్తం వాచికోపాస
నశ్చయత్ ॥ అధికారినిభేదేన తద్వత్ప్రయోగమిసురేశ్వర ॥౩౬॥ ఈశావాస్యాద్యపనిషత్పారాయణమహర్షిశం ॥ స్మృతి
సూత్రాదిపాఠశ్చగురుస్తోత్రాదికం సదా ॥౩౭॥ సద్భిస్సంభాషణం నిత్యం సత్యవాక్కథనం సదా ॥ భాష్యాద్యధ్యయ
నం సాధోశ్శిష్యసాధ్యధాపనంతథా ॥౩౮॥ ఏవంవిధానికర్తాణి వాచికోపాసనంభవేత్ ॥ అత్రయోజాగరూకోస్తి సమన్వో
పాసకోమతః ॥౩౯॥ గాయత్ర్యాదిమహామన్తప్రశ్నర్యాదిధానతః ॥ మహావాక్యజపోనిత్యంతారమన్తజపోనిశం ॥౪౦॥
త్రిమాత్రం కారశీలశ్చక్రీమత్పంచరీజపః ॥ గోమతీవీజపద్మానామేకాస్తేచ జపోనిశం ॥౪౧॥ ఏవంవిధానికర్తాణి వాచి
కోపాసనంభవేత్ ॥ అత్రయోజాగరూకోస్తి సమధ్యోపాసకోమతః ॥౪౨॥ సర్వేషామపి మన్తాణాం జపోపి యథాపాంశునా
వైదికేషు ప్రయోగేషు సర్వత్రమితభాషణం ॥౪౩॥ లోకీకేషు సమస్తే యువాజ్ఞానకరణం సదా ॥ స్వాచార్యాధ్యేసమస్తా
నాం వచసాశ్చవ్యయః పరం ॥౪౪॥ ఏవంవిధానికర్తాణి వాచికోపాసనంభవేత్ ॥ అత్రయోజాగరూకోయముత్త
మోపాసకోమతః ॥౪౫॥ అథాన్యత్త్రివిధం ప్రోక్తం మానసోపాసనశ్చయత్ ॥ అధికారినిభేదేన తద్వత్ప్రయోగమిసురేశ్వ
ర ॥౪౬॥ ఐహికాముష్మికాశేషభోగేచ్ఛాన్వారతస్త్వజ్ఞః ॥ ఆచార్యోక్తేన మార్గేణ ధ్యాయతీహయ ఈశ్వరం ॥౪౭॥
మామేవవృషభారూఢం గోమతీసహితం శివం ॥ గంగాధరం త్రిణేత్రశ్చ చంద్రమాడజ్జటాధరం ॥౪౮॥ ససర్వలోకపూ
జ్యోపి పురుషస్సురపుంగవ ॥ మానసోపాసకేష్వద్యో మన్దః క్షత్రుచ్యతేబుధైః ॥౪౯॥ కూటస్థం ప్రత్యగాత్మానమంగు
ష్ఠాదిప్రమాణకం ॥ శ్రీగురూక్తేన మార్గేణ యోధ్యా యతిహృదంబుజే ॥౫౦॥ కామకోధాదిరహిత శ్శాస్త్రదాన్త్యా
దిసంయుతః ॥ కైవల్యమోక్షమాత్రేచ్ఛురపి సామాన్యసాధనః ॥౫౧॥ క్రమముక్త్యధికార్యేషు సర్వక్రేష్టోపి పూరుషః
మానసోపాసకేష్వనోమధ్యమః ప్రోచ్యతేబుధైః ॥౫౨॥ అఖణ్డసచ్చిదానందలక్షణం బ్రహ్మసిద్ధం ॥ సద్గురూక్తే
న మార్గేణ యోధ్యా యతిసమస్తగం ॥౫౩॥ ఉత్కృష్టసాధనసోపాయం సువశ్యేంద్రియసంఘటయః ॥ విజ్ఞాతపూర్వబ్రహ్మై
క్యస్సనోమముక్త్యధికారవాక్ ॥౫౪॥ మనుష్యేరమరైశ్చాపి సంపూజ్యస్స కలైస్సదా ॥ మానసోపాసకేష్వత్రహ్యుత్త
మః ప్రోచ్యతేబుధైః ॥౫౫॥ యన్నిదిధ్యాసనం ప్రాహుస్తదేవేదముపాసనం ॥ యచ్ఛయోగం మహాత్మానస్తదేవేద
ముపాసనం ॥౫౬॥ అనాయాసేన సంసారాన్తుక్తిస్సాన్యద్యేన వర్తనా ॥ అదైవతయోగరూపస్తద్వివృణోమిసురేశ్వ
ర ॥౫౭॥ జీవేశ్వరాదికం బ్రహ్మసచ్చిదానందలక్షణం ॥ తదస్త్యేత్యన్వహంభ్యాయోగసిద్ధిమవాప్నుయాత్ ॥౫౮॥
సద్యః కైవల్యదస్సాక్షాద్యోగోయం బ్రహ్మణాత్మనః ॥ జ్ఞానమైవాక్యజనితం క్రమముక్తిప్రదంభవేత్ ॥౫౯॥ జ్ఞానోద
యాత్పరం కార్యః ఖలు యోగోయముత్తమః ॥ జ్ఞానాత్పాశాపహానిస్తుశ్రుత్యుక్తః క్రమశోభవేత్ ॥౬౦॥ యోగా రూ
ఢోపి యోజ్ఞానీత్యుచ్యతేవేదమస్తకైః ॥ ససద్యోముక్తిభాక్సమ్యద్భానిత్వాన్నవిరుధ్యతే ॥౬౧॥ అహంబ్రహ్మైస్త్వ
హంబ్రహ్మైస్త్వహంబ్రహ్మైతి సస్తతః ॥ ఉపాసనాంకురుష్యత్వం మఘవన్విజనేస్థితః ॥౬౨॥ తేనైవోపాసనే నాశువిష
యేభ్యోభిలానిచ ॥ తవేంద్రియాణి వ్యావృత్య ప్రజేయుశ్చాన్తి మాన్యేని ॥౬౩॥ కాయకోపాసనాచ్ఛేవ వాచికోపా
సనం మతం ॥ వాచికోపాసనాచ్ఛేవ మిదం మానసికం మతం ॥౬౪॥ మానసోపాసనేష్వేతద్భ్రష్టాపాసనముత్తమం
అస్మాత్పరం నవైప్రోక్తం శ్రుతిస్మృత్యోరుపాసనం ॥౬౫॥ సర్వానర్థనిష్పత్తిశ్చ బ్రహ్మనన్ధాస్తీరేవచ ॥ అస్తాదుపాసనా

త్సిద్ధ్యేన్నాన్యథా దేవనాయక ॥౬౬॥ బ్రహ్మత్వే పాసనాదస్మాన్నిరస్తరకృతాదిహ । అఖణ్డాత్తరసమ్భుత్రిశు మా
 ఛాజాయతేయదా ॥౬౭॥ తదాసయోగిప్రవరో బ్రహ్మత్వైకత్వదర్శనాత్ । సద్యోముక్తఃప్రోక్తస్సర్వవేదానపా
 రతైః ॥౬౮॥ విభిన్నహృదయగ్రన్దిర్విచ్ఛిన్నాఖిలసంశయః । స్రక్షీణాశేషకర్తాచభవేద్యుక్తః పరాత్మని ॥౬౯॥ అ
 స్మాదుపాసనాయోగాదనుభూతేనిజేసుఖే । విషయావిషతుల్యాస్సుర్నిర్దియాణాంసురాధిప ॥౭౦॥ నాస్మాదన్య
 ఉపాయోస్తిస్వేన్ద్రియాణాంవశీకృతా । సద్యఃకైవల్యముక్త్యాప్తాసర్వకర్మక్షయేపిచ ॥౭౧॥ అన్యేభ్యుపాయాఃప్రో
 చ్యంతేశ్రుతిస్తృత్యోశ్చయద్యపి । కర్తృభక్త్యవగత్యాద్యానతుతేముఖ్యతాంయయుః ॥౭౨॥ అభేదోపాసనస్యాస్య
 పారంపర్యేణతేఖిలు । సాధనానిభవన్త్యత్రతస్మాద్విద్ధీదముత్తమం॥౭౩॥ ఆదిత్యమతిరుత్పూష్టాయభోగీంద్రీధాదికర్త
 సు । ఆదిత్యాదిప్రతీకేషుయథాచబ్రహ్మధీపరా ॥౭౪॥ యథాచాత్మమతిర్చక్రిహ్మణ్యత్కూష్టాసురనాయక । తథా
 న్యసాధనేష్వేతదుపాసనమతిఃపరా ॥౭౫॥ తస్మాదుపాసనంనిత్యంబ్రహ్మత్వైకత్వగోచరం । అనుతిష్ఠాఖిల శ్రేష్ఠ
 మేతన్నాకపతేనదా* * * * * (౭౬)

—*ఇతితత్వసారాయణఉపాసనకాణ్డస్య తృతీయ పాదేప్రథమోధ్యాయః*

ఇన్ద్రగిరిఃకథంనుగోమతీనాథశ్రీపుటార్జుననాయక । ఉపాసనస్యప్రాధాన్యంసర్వజ్ఞేనత్వయోచ్యతే ॥౧॥ భేదవాదోహ్య
 యంస్వామిన్నుపాసోపాసకాశ్రయః । అద్వైతశాస్త్రసిద్ధాంతవచనస్యవిరోధ్యలం ॥౨॥ ఉపాసనం హిధ్యానం
 స్యాత్ప్రకృతంమానసత్వతః । నచాభిధీయతేతస్యబ్రహ్మణోద్యేయతాకవచిత్ ॥౩॥ అవాఙ్మనసగమ్యత్వాన్నిష్క
 శస్యపరాత్మనః । ఉపాస్యతాయాన్తస్యైవసకశతోర్వరగీకృతేః॥౪॥ ఉపాస్యంసకశంబ్రహ్మజ్ఞేయంనిష్కశమిత్వపి ।
 అద్వైతినామతంసర్వప్రసిద్ధంవిద్యతేభువి ॥౫॥ సద్యోముక్తిరఽజ్ఞానాద్భ్రష్టత్వైకత్వగోచరాత్ । వస్తుతన్త్రా
 దితిప్రాజ్ఞైరిహనిర్ధార్యతేతథా ॥౬॥ ధ్యానాత్పురుషతన్త్రాత్ప్రకృతాత్సగుణాశ్రయత్ । భోగస్సిద్ధ్యతిశుద్ధిర్వాచి
 త్రస్యేశికకథ్యతే ॥౭॥ ధ్యానస్యమానసత్వేనభవేత్పురుషతన్త్రాత్ । తజ్జన్యస్యఫలస్యాపిభవేచ్ఛానిత్యతాధున్త్రా ॥౮॥
 నచోపపద్యతేబ్రహ్మజ్ఞానస్యధ్యానశేషతా । అనియోజ్యాత్తవిజ్ఞానేచోదనాయాఅసంభవాత్ ॥౯॥ జ్ఞానినామపి
 చేదేషాభవేద్ధ్యానాదిచోదనా । తదానారూఢతాకస్యాస్యత్రసిద్ధ్యతిసద్గురో ॥౧౦॥ అభ్యాసస్యావసానే హిఃపు
 మానారూఢఉచ్యతే । ధ్యానాభ్యాసాద్యుపేతస్యకథమారూఢతోచితా ॥౧౧॥ జ్ఞానోదయేతుకర్తవ్యతేషస్యాపీహవ
 ర్జనాత్ । ధ్యానాపేతస్సదావిద్వానారూఢఇతియుజ్యతే ॥౧౨॥ ధ్యానేనియోగస్సంసిద్ధిఃకురుష్మేత్యధికారిణాం ।
 జ్ఞానేతునభవత్యేషకృతిహీనేర్దునేశ్వర ॥౧౩॥ నకవచిచ్ఛూరియతేజానంకురుష్మేజ్ఞానచేతరత్ । శ్రవణంవిధిరూపం
 స్యాత్తత్సాధనమపీశ్వర ॥౧౪॥ శ్రోతవ్యఇత్యయంశబ్రోవిభిచ్ఛాయాత్మకోనతు । ముఖ్యంవవిధిర్జ్ఞేయఇత్యద్వైతిమతంఖ
 లు ॥౧౫॥ తస్మాదద్వైతవిజ్ఞానాత్స్వతన్త్రాధ్యానవర్జితాత్ । సద్యోముక్తిరతిస్వామిన్నసనీప్రతిభాతిమే॥౧౬॥ నజా
 నేగోమతీనాథతదేతత్సాధ్యసాధువా - మత్సంశయనివృత్త్యర్థంప్రసీదకరుణానిధే ॥౧౭॥ శ్రీపుటార్జునపతిః॥ శ్రుతివా
 క్యేస్తువిశ్వాసస్తవకామంశచీపతే . నిష్కళంధ్రాయమానోసీతంపశ్యతకతిశుతిః -౧౮- ధ్యానయోగాదచైహీతి
 ధ్యానయోగానుసారిభిః - తేధ్యానయోగానుగతాఅవశ్యన్నితచెద్వశైః -౧౯- శ్రుతివాక్యైరసేకైర్నిద్యేయత్వం ని
 ష్కలాత్మనః - ఉద్భవ్యతేనిరాక్షేపంషుషువకధీమతాంవర -౨౦- అవాఙ్మనసగమ్యస్తుయతిగ్భిద్వస్తుకథ్యతే - త
 తత్త్వరూపేద్యేయత్వంజ్ఞేయత్వంవానవిద్యతే॥నచతత్ప్రభవస్త్యేతేశద్వాస్తేనిష్కలాదయః- సర్వాతితతయాసర్వశబ్దా
 ద్యవిషయత్వతః -౨౧- తద్జానేననముక్తిశ్చధ్యానాపేతేనకస్యచిత్ - సద్యఃక్రమేణవాలోకేభావిష్యతిసురాధిప -౨౨-
 యత్విషంపగీకృతంబ్రహ్మస్వత్వేనద్యేయమాదరాత్ - నోపాస్యతాయామస్యస్యాత్సకశత్వంకదావన -౨౩- అద్వై

తినాంమతంత్యాస్తాందూరవపహ్యసంగతం - శ్రుతియు క్త్యనుభూతినాంవిరుద్ధభావ్యవస్థితం - ౨౫ - యథాతు సకళం
జ్ఞాత్వాపశ్య త్తద్యేయముచ్యతే - తద్దేవనిప-శంజ్ఞాత్వాపశ్య త్తద్యేయముచ్యతే - ౨౬ - ఏవం సతతధంజ్ఞానం స్వత
స్త్రింమోక్షసిద్ధయే - కథంవాతత్ప్రధానత్వవాదినాంప్రాజ్ఞతాభవేత్ - ౨౭ - ధ్యానస్యమానసత్వంవాతథా పురు
షత స్త్రీతా - ఆస్తాస్తథాపినానిత్యంఫల నజన్యమిష్యతే - ౨౮ - భోగార్థక స్తథాచిత్తవిశుద్ధ్యరకమేవచ - మాన సం
ద్భవిధంభో క్తంయత్పురోపాసన నవ || ౨౯ || తదతీతమిదం శ్రేష్ఠంబ్రహ్మత్వోపాసనంశ్రుతో | సద్యోము క్త్యర్థమేవో
క్తంనత్వన్యార్థంక దాచన || ౩౦ || జ్ఞానస్యధ్యాన శేషత్వంభవేదవినిరంకుశం | అవశ్యేన్ద్రియవత్సేవ జ్ఞానినాభోదనాస్థి
తే || ౩౧ | అభ్యాస స్యావసానేస్యాత్సత్వమారూఢతాపితుః ధ్యానరూపోభవేత్సోయ మభ్యాసశ్చ వణాత్తకః || ౩౨ |
తస్మాచ్ఛ్రవణజ్ఞానేబహుక ర్తవ్యదర్శనాత్ తాదృశజ్ఞానినాంస్వప్నపాహుధత్వంనయుజ్యతే || ౩౩ || ధ్యానా పేతస్య
విద్యత్వముపచర్యతఏవచ | శ్రవణాభ్యాసమాత్రేణకృతకృత్యత్వవర్జనాత్ || ౩౪ || నచాస్తికృతిహీనత్వం తత్రజ్ఞానేసురా
ధిపః జ్ఞానంనిష్ప్రతిబంధంత్యంకురు మేత్సుక్తిదర్శనాత్ || ౩౫ || అథవాకృతిహీనత్వేకింప్రయోజనముచ్యతాం | యదిస్యా
ధ్యానశేష సతదామోక్షప్రయోజకం || ౩౬ || విధిచ్ఛాయాత్మకశ్చబ్రహ్మోత్తమ్యణికిన్విషా | లింగమ స్తితదన్యత్రధ్యానేకిన్వి
భవేద్వద || ౩౭ || లింగోట్టవ్యాదిశబ్దానాంవిధిత్వచ్చ సమానతః | శ్రూయమాణం క్వచిన్స్తఖ్యం క్వ చిద్గోణమి తిహ్య
సత్ || ౩౮ || విధిర స్త్వవిధిన్వైతద్భిహ్మత్తైకత్వగోచరం | జ్ఞానోదయాత్పరంకార్యమవశ్యంధ్యానమింద్రీతే || ౩౯ || అవ
శ్యేన్ద్రియవగ్రోనిదిధ్యానసంజ్ఞితం | ఉపేక్ష్య తేయదిధ్యానంతస్యాధిపతనంధృవం || ౪౦ || నచాధిపతనంస్వేచ్ఛావి
హారాదితరదృవేత్ | నాప్యవశ్యేన్ద్రియోజ్ఞానీనై వరచేష్టాంవినావసేత్ || ౪౧ || ధ్యాతృధ్యేయభిదాచైమానాద్యైతశ్రుతి
బాధకా | ధ్యేయమాత్రావసానత్వా తద్ధ్యాతృధ్యానయోఃక్రమాత్ || ౪౨ || ధ్యానావసానకాలేహీనచ్చిదానన్దలక్ష
ణః | అద్వితీయఃపరాకాశస్వయమావిర్భవత్యసౌ || ౪౩ || నచాద్యైతశ్రుతిధ్యాతృధ్యేయభేదస్యబాధకా | వ్యవహారద
శాయాంహిభేదస్పష్టోత్రదృశ్యతే || ౪౪ || తస్మాత్త్వచ్ఛంకితం సర్వమసాధ్యేవసురేశ్వర | మద్యాక్యాన్నిప-శ ధ్యా
నంకురుమేన్ద్రియశాస్త్రయే || ౪౫ || *ఇన్ద్రిః* ధ్యానంశబ్దానువిధాన్యసమాధిరోమతీపలే | ఉచ్యతేభవతాస్వామిం
స్తచ్చుత్తాహినిషిద్ధతే || ౪౬ || తమేవధీరోవిజ్ఞాయప్రజ్ఞాంకుర్వీతబ్రాహ్మణః | నానుద్ధ్యాయాద్భహూంశ్చబ్రాహ్మచో
విగ్లాపనంహితత్ || ౪౭ || ఇశ్యేవమాదిభిశ్చాత్తైశ్లోతైరర్జుననాయక శబ్దధ్యాననిషేధోహివిస్పష్టమవగమ్యతే || ౪౮ ||
తస్మాదద్యైతవిజ్ఞానాత్పరంయత్ కార్యముచ్యతే | తద్ధ్యానమితి మన్యేహం శ్రమమాత్త్రైకకారణం || ౪౯ || *క్రీపుటా
ర్జునపతిః* ప్రజ్ఞాంకుర్వీతధీరోయతోప్రీక్తంనిష్ప్రతిబంధకాం | అనేనకృతియోగ్యత్వంజ్ఞానస్యాభూత్సరో త్రమ || ౫౦ ||
ధ్యేయత్వప్రతిషేధస్తనశబ్దానాంపరాత్తనః | మాయాకానామశేషాణామితివిద్ధివిచక్షణ || ౫౧ || తచ్ఛబ్దానాంహికథనా
ద్వాచోవిగ్లాపనంతథా | తచ్ఛబ్దాథానుసంధానాచ్చిత్తవిగ్లాపనంబహు || ౫౨ || భవేదితిచతాశ్చర్యం శ్రుతేర్మతుప
రాత్తనః | సచ్చిదానన్దరూపస్యధ్యేయత్వాప్రతిపాదనే || ౫౩ || జ్ఞానోదయాత్పరంధ్యానంబ్రహ్మత్తైకత్వ గోచరం | న
కుర్యాచ్చేద్యధై వస్యాత్తతేజ్ఞానంసురనాయక || ౫౪ || తదర్థశ్రవణాభ్యాసశ్చమమాప్రప్రయోజనః | వాక్చాత్రేణ
కృతార్థోహమితివకుస్తుశక్యతే || ౫౫ || సమ్యక్జ్ఞానీచకింధ్యానముపేక్షేతకదాచన | కృతం ధ్యానమభేదే నస మాధిః క్రి
యతేపిచ || ౫౬ || తస్మాత్సంసారరోగస్యబ్రహ్మధ్యానంమహాషధం | నిషేవతాంభవాన్నిత్యంబహు విశ్వాసపూర్వ
కం || ౫౭ || ధ్యానయోగమిమంసర్వేయోగినస్సనకాదయః | అభ్యస్యస్తకృతాథాస్తేసహస్రనయనాభవత్ || ౫౮ || తత్త్వమ
స్యాపివాక్యార్థజ్ఞానపూర్వకమాచరేత్ | అభేదధ్యానయోగంయస్ససమ్యక్జ్ఞానితాంవ్రజేత్ || ౫౯ || ధ్యేయశ్చ నిప-శం
బ్రహ్మసచ్చిదానన్దలక్షణం | మాయావిద్యాగుణాతీతనిర్గుణంనాన్యదుచ్యతే || ౬౦ || సక శాన్నిప-శాచ్ఛాన్యధ్యరూపం

బ్రహ్మకథ్యతే నిష్కలత్వైకనిష్ఠానాంతద్వేహానేతుసేత్స్యతి ||౬౧|| తస్మాత్తత్త్వతిముత్సృజ్య దేహవాంస్రవహాన్
శం | ధ్యాత్వానిష్కలభూతానంజీవన్ముక్తోభవాన్తి ||౬౨|| అస్తీత్యేవోపలబ్ధవ్యః పరమాత్మానిరజ్జనః | అనుమానా
దిభిఃపూర్వంధ్యానాత్వేషప్రకాశతే ||౬౩|| ధ్యానాత్పూర్వమభివ్యక్తిస్సర్వరూపస్యభవేద్యది | బద్ధమోక్షవ్యవస్థాయాఉ
పరోధఃప్రసజ్యతే ||౬౪|| అథానావరణఞ్చైకంననివర్తేతకస్యచిత్ | వినాధ్యానేననాకేశశ్రవణైర్బహుధాపివా ||౬౫||
తస్మాత్త్వంమఘవన్నద్యవాక్యార్థజ్ఞానవానపి | సర్వకార్యం సముత్సృజ్యబ్రహ్మధ్యానం సజాకురు ||౬౬|| త్రిలింగక
త్వేశాస్తోత్రేబ్రహ్మణశ్చశచీపతే | తవసంశయలేశోపిమాన్తుచిత్రేకదాచన ||౬౭|| *శ్రీగురుమూర్తిః * ఇతిశ్రుత్వా
వహోబ్రహ్మకపుటార్జునపతేరిదం | సహస్రనయనఃప్రాహసురేంద్రోవినయాన్వితః ||౬౮|| *ఇన్ద్రః* యత్పాదత్రయవ
త్పరాశ్వరతరంజీవత్రయేశత్రయేలబ్ధ్యాకారణ మేవసం సృతిజగత్సృష్ట్యాదిహేతుాప్యతః | నిత్యేసంభవతస్తదేవవిగు
ణంనిత్యంబృహత్సత్యతత్త్వత్వేవైవభిధీయతేహివిమలంధ్యాయామిసత్యంపరం ||౬౯|| అకాశేదహరేనపిషపురుషశ్చేతే
యథానవృతస్తద్వద్భృన్మాణిసంప్రసాదతరంభూమ్నీతివిజ్ఞానినః | సంపత్తిప్రకృతేనతేనతదనుస్వేనాభినిష్పత్తిరప్యేవం |
తుర్యసమన్వయేస్యరపిచప్రామాణ్యమేవశ్రుతేః ||౭౦|| జన్మాద్యస్యయతోబధూవపరమాజ్ఞేవత్రయస్యామలా త్తజ్జ్ఞాన్యమ
ఖణ్డబోధమఖిలాధారంబృహన్నిర్గుణం | సత్యంసప్రతియోగికంసుఖఘనంధ్యేయస్వరూపంగురోక్తైవల్యామృతపూర్ణమ
ద్యయమహంధ్యాయామ్యభేదాత్తనా ||౭౧|| మోక్షాతీతమగోచరజ్ఞమనసాం వాచాంపరంశ్రూయతేవేదేనిష్ప్రీతి
యోగికంతదఖిలద్వంద్వాతిదూరంఖలు | అప్యత్వాద్యమలక్షణంస్వసుభవాతీతన్నకారార్థవన్నీరూపంవిదుషోభవిష్యతివ
పుష్పాతేతదాస్తాంతథా ||౭౨|| జీవేశాఖ్యవిశేషవద్యదపరం కిచ్చిద్జనర్వజ్ఞతోపేతం సర్వగుణాస్పదఞ్చనుతరాం
హేయంవిమోక్షార్థిభిః | తత్రబ్రహ్మణిసర్వకామ్యవిరతైః కార్యామ్యపేక్షాని శంసోపాస్యంమతమేతదీదృశజగత్సం
సారకర్మర్థవం ||౭౩|| ఆస్తాంతత్సవిశేషమీశ్వరసమాఖ్యాతంజగత్కారణంకించి నైవవఫలంవివేకినభహస్యాద్యాత్మీపం
చోక్తిభిః | ఏతజ్జీవసమాఖ్యకంతుసగుణంసంసారబీజంస్ఫుటం ధ్యానాద్యైఃప్రవిలాపనాయవిబుధైశ్చాన్యంశ్రుతేర్వర్త
నా ||౭౪|| రజ్జో సర్పభవభ్రమేణపరమేజీవత్రయంకల్పితంస్యాదిత్యేషవివర్తవాదభహయోనై వోపయుక్తఃఖలు | యాజే
తావపరోతబోధజననేస్యాతాఞ్చముఖ్యాపుభావారంభఃపరిణామభివ్యక్తితయోరన్యస్సమాశ్రీయతాం ||౭౫||

—*ఇతితత్త్వసారాయణ ఉపాసనాకాండస్యతృతీయపాదేద్వితీయోధ్యాయః*

ఇన్ద్రః స్వామిః పుటార్జునాధీశభక్తవత్సలసద్గురో | బ్రహ్మత్వైకత్వవిజ్ఞానానంతరోపాసనంవినా ||౧|| ననద్యో
ముక్తిరిత్యేవంసమ్యజ్ఞానామ్యసంశయం | తథాపిసంశయఃకశ్చిజ్ఞాయతేహృదయేమమ ||౨|| బ్రహ్మత్వైక్యానుసంధా
నవ్యతిరిక్తజ్ఞాపాశ్చకం | పఞ్చాక్షరాదిమన్త్రాణాం వృధోపాసనమిత్యతః ||౩|| పఞ్చాక్షరజపః కార్యోనకార్యోవామ
యాగురోనద్యోముముక్షుణాం బూహిభోగమాత్రఫలోయతః ||౪|| ఇతిశ్రుత్యేన్ద్రవచనంగోమతీనాయకః ప్రభుః |
పుటార్జునేశ్వరఃప్రాహసస్త్రితంభక్తవత్సలః ||౫|| *శ్రీపుటార్జునపతిః* సురేశశ్రుణువత్సోమిత్యత్సంశయనివృత్తయే |
అత్రైవంలింగరూపేణప్రాదుర్భూతస్యమేపురా ||౬|| దిదృక్షుయామహాశేజామలయా చలసంస్థితః | సర్వసిద్ధోత్తమస్స
ర్వశ్రుతిస్త్పూర్తిపురాణచిత్ ||౭|| మద్భక్తాగ్రేసరఃప్రాజ్ఞస్సాన్వితజ్ఞానపయోనిధిః | సర్వయోగీశ్వరశ్శాన్తిదాన్త్యాదిసు
గుణాకరః ||౮|| ఘృణకాధేగతాశేషపీతవారాంనిధిర్మహాక | భూసమీకృతవిధ్యాద్రస్సర్వజ్ఞస్సర్వశక్తిమాక ||౯|| స్వభార్య
యాజ్ఞామాత్రలోపాముద్రాఖ్యయాసహ | అతిఘర్వతనుగ్ధీమానగప్త్యాఖ్యోమహామునిః ||౧౦|| తామ్రాఘటనయో
స్సంగేషస్మాత్వాదతయాసహ | మాంపరిక్రమ్యసహసాప్రణమ్యచమహాతపాః ||౧౧|| మత్సన్నిధావిహస్థిత్యాభస్తరు

ద్రాక్షభూషణః మస్తకేజ్జలిమాధాయభక్త్యామామస్తువత్పరం ॥౧౨॥ *అగస్త్యః*నమాంగకస్వయమశేషసురాన
తాంగోప్యత్యస్తమద్భునవిభిన్ననిజోత్తమాంగః శాన్తోపిచార్జునపతిస్సకలామశేషోవిశ్రాన్తిభూమిరపిమర్త్యపతిస్సపా
యాత్ ॥౧౩॥ రూపద్వయంభవతియస్సుత్రిసుప్రసిద్ధంశంభోతవేతినగుణంవిగుణవ్రజేతత్ చాహ్యస్తరాఖిలవికావభ
లప్రసీద్ధ్యన్మాణాంశృతిశ్రవణపూర్వఫలస్యచాసీత్ ॥౧౪॥ త్వంప్రార్థయామ్యగుణరూపగతింముముక్షుస్తాంకేవలంసకల
సంస్మృతిదుఃఖశాన్త్యై తాదూప్యమేవశశిచూడమమాగ్రాసీదద్యాపి తేభవతితద్భ్యుచితైవయాచ్చ ॥౧౫॥ పాప్యంయ
తోవిగుణమత్రవిశుద్ధచితైస్తవ్యమాప మద్యయవి దేకరసాత్కవ్రత్ త్వద్గోరూపసముపాస్తిర వశ్యకార్యాశుద్ధ్య
యతశ్చభగవన్నుభయజ్ఞసత్యం ॥౧౬॥ సత్యస్యసత్యమితియత్ప్రవదన్తివేదాస్సత్యద్వయేకథ మసత్యమతిః పరత్ర
యుశ్చేతసాత్వికతమాతవసర్వమూర్తిష్యేకాసురేంద్ర విధివిష్ణునతాచమూర్తిః ॥౧౭॥ శైత్యాదికంకరకతజ్జలయో
స్సమానంశుద్ధ్యాదికంఘనఘృతదుత్తయోర్యథాచ సచ్చర్మశేషురసయోర్మధురత్వమేవం చిత్వాదికం సగుణనిర్గుణ
యోస్తుమన్యే ॥౧౮॥ వాగాద్యపేతవిగుణైకచిదాస్తనాత్వంనిత్యస్థితోపివపుషాసిచజీవహేతోః ! యదేశికత్వమిహదే
హవతఃప్రసిద్ధంశ్రీగోమతీశతదహంద్వివిధంభజేత్వాం ॥౧౯॥ వక్రాత్తలింగకమముం స్వసమానబుద్ధ్యాత్వామాగతో
ద్విరసనాభరణంతథాస్తి శ్రీమత్పుటార్జునపతేనకలాధిసాధమాయావశంనతునిరాకురుమాంకదాపి ॥౨౦॥ ఇదంప
తతియోష్టకం పరమభక్తియుక్తోనరః పుటార్జునపతేరహర్నిశమనన్యచేతాభృశం సమస్తభవబద్ధనాద్ద్రుత ముపేత్య
మోక్షంనతుస్వయంఖలువిరాజతేవిమలబోధపూర్ణైవదే ॥౨౧॥ *పుటార్జునపతిః* ఏవంస్తుత్వాసురాధీశమచాసక్త
మనామునిః అగస్త్యభార్యయాత్రైవసహత్వాసముపావిశత్ ॥౨౨॥ మతగ్రామాదరేణైవబోధయంతమునితదా
పతింపప్రచ్ఛసర్వజ్ఞంలోపాముద్రామృదూక్తిభిః ॥౨౩॥ లోపాముద్రాస్వామి౯సద్యోముముక్షూణాంబ్రహ్మధ్యానం
విధీయతే వేదాన్తేషుసమస్తేషునత్వన్యతుంభంసంభవ ॥౨౪॥ శఙ్ఖాక్షరాదిమంత్రాస్త్రుభాగమాత్రప్రదాయకాః సగు
ణేశపరత్వేనేత్యాహుఃకేవలసద్గురో ॥౨౫॥ ముక్తిమేవఫలంమత్వాశ్రీమత్పంచాక్షరీమనుః మయాహిజప్యతేనిత్యం
శ్రద్ధయాభవదాజ్ఞయా ॥౨౬॥ అత్రపంచాక్షరీపాస్త్రీఫలసంశయమానసాం మాంప్రసీదదయాసిన్ధోసాంప్రతం నిశ్చి
తోక్తిభిః ॥౨౭॥ అగస్త్యః ప్రియేనమశ్శివాయేతియోయంపంచాక్షరీమనుః నమోన్తోజప్యతేనిత్యంత్యయాయంముక్తి
దస్వయం ॥౨౮॥ నాత్రసంశయలేశోపివర్తతేప్రలపస్తుతే భ్రాన్తావీవాన్యథాతస్యవదామ్యర్థంశ్రుణుప్రియే ॥౨౯॥ శివా
యసచ్చిదానందలక్షణాయపరాత్మనే అపరిచ్ఛిన్నరూపాయపరజ్ఞాన్తిస్వరూపిణే ॥౩౦॥ నిత్యశుద్ధవిబుధాయనిత్య
ముక్తాయసాక్షిణే నిర్గుణాయవిదేహాయసత్యానందరసాత్మనే ॥౩౧॥ ప్రజ్ఞానఘనరూపాయపురుషాయాఖిలాత్మనే
అనాద్యన్తాయనిత్యాయపురాణాయమహాత్మనే ॥౩౨॥ జరామరణహీనాయశాశ్వతాయ మలాత్మనే సర్వవేదాన్తసి
ద్ధాయతురీయాయాచలాత్మనే ॥౩౩॥ నమఃప్రతిపదంకార్యంవివిక్తేమోక్షకాంక్షిభిః భ్యానస్యాపరపర్యాయానమ
శ్శబ్దోభిధీయతే ॥౩౪॥ ప్రహ్వతాలక్షణంప్రోక్తమనుసన్ధానమాత్మనః శివాత్మైక్యానుసన్ధానంనమశ్శబ్దేనకథ్యతే ॥౩౫॥
ధ్యేయత్వజ్ఞానకృత్ప్రోక్తంశివస్యపరమాత్మనః చిన్మాత్రస్యశ్రుతిస్తుత్వోర్భక్త్యాత్వజ్ఞానిరంకుశం ॥౩౬॥ అహం
బ్రహ్మస్మిమన్తోయంయథాకైవల్యముక్తయే అభ్యస్యతేబుధైర్నిత్యంతథాపంచాక్షరీమనుః ॥౩౭॥ మహావాక్యం
ప్రసిద్ధజ్ఞశ్రుతౌతత్వమసీతియత్ తస్మాదపివరోమన్త్రైవపంచాక్షరీప్రియే ॥౩౮॥ తద్వాక్యంగురుతన్త్రీత్వాదుపదే
శార్వాముచ్యతే పరోక్షజ్ఞానసిద్ధ్యర్థంఘనోగస్తదధీయతే ॥౩౯॥ అయస్త్రిష్యతన్త్రీత్వాధ్యానా భ్యాసార్హణచ్యతే
అపరోక్షాత్మబోధార్థంయాజుషాస్తమధీయతే ॥౪౦॥ శివోహంశివపహం శివోస్త్వహమహంశివః సదాశివోహం
చిన్మాత్రఇత్యభ్యాసాద్విముచ్యతే ॥౪౧॥ గౌణముఖ్యతయాబ్రహ్మశబ్దస్సగుణనిర్గుణే బ్రహ్మణీబోధయత్యేవం శివశబ్దశ్చశా

శ్యతః॥౪౨॥ తాభ్యామతీతంయద్భ్రష్టరూపస్తచ్చివపవచ॥ యథావాక్యార్థతోనూరంతథాపజ్ఞాత్తురాచ్చివః॥౪౩॥
శివస్యవాక్యగమ్యత్వం బ్రహ్మణోమస్త్రగమ్యతాం॥ జానీహీవేదతాత్పర్యం సత్యమేతద్వచః॥ప్రియే॥౪౪॥ సగుణై
కపరత్వంచేచ్చివశబ్దస్యచింతయేత్॥ తవాభోక్తకహేతుస్సపజ్ఞావర్ణజపోభవేత్॥౪౫॥ నిర్గుణబ్రహ్మపరతాంతస్యయో
త్రవిచింతయేత్॥ మదుక్తాథానురోధేనతస్యమోక్షాయసద్భ్రష్టం॥౪౬॥ పజ్ఞాత్తురంపుమానాదాప్రణవేనపడతురం
వాచికోపాసనామాత్రేబుద్ధిమాన్నోపయోజయేత్॥౪౭॥ ధ్యానంశబ్దానువిధంహిశివస్యక్రియతేబుద్ధేః॥యోగీన్ద్రైస్త
దయంమన్తోమానసోపాసనాద్ధకః॥౪౮॥యథోంకారయుతోమస్త్రస్తథాహీం కారసంయుతః॥ పజ్ఞాత్తురోభవే
తాన్దైవ్యతిహారార్థకోమహా॥౪౯॥ హీంకారార్థకఃఓంకారఃఓంకారార్థాచహీంకృతిః॥ శివాత్తైక్యార్థకాద్వోచ
వీజవర్ణానసంశయః॥౫౦॥అహంశివశ్శివోహంవైవ్యతిహారోయముచ్యతే॥అహంబ్రహ్మస్మి॥బ్రహ్మహమస్మీతివిబుధైరపి॥౫౧॥
ఏవంపడతురీజ్జేయోలోపాముద్రేశుచిన్దితే॥ అపరోక్షాత్తబోధశ్చవ్యతిహారేద్విధాభవేత్॥౫౨॥ జీవన్ముక్తస్థితఃక
శ్చిదఖిన్దాకారరూపకః॥ విదేహముక్తస్థఃకశ్చిదఖిన్దేశరసాత్మకః॥౫౩॥ అతష్షడతురోపాస్తీరియం సర్వోత్తమామ
తా॥ అనయైవకృతాథాసీత్వముపాస్త్యావరాసనే॥౫౪॥ షడతురజపోపాస్త్యాక్రమాన్తోత్తమవాపుయాత్॥ తద్ధ్యా
నరూపోపాస్త్యాతుసద్యోముక్తిమిహప్రియే॥౫౫॥ అముమేవమహామస్త్రంశ్రీపుటార్లుననాయకః॥ముమూర్షోస్సర్వ
జన్తోశ్చవ్యాచప్తేతారకంత్యిహ॥౫౬॥ మహావాక్యోపదేశస్సన్యతే॥వలంహ్యధికారిణాం॥ ఉత్తమానామయంమస్త్ర
స్త్రీవిధానామపిప్రియే॥౫౭॥ అయంమస్త్రోనశైవస్సన్యాన్నాశైవశ్చకదాచన॥ బ్రహ్మవిష్ణుమహాదేవాఅపినిత్యముపా
సతే॥౫౮॥ శివాత్తైక్యనుసన్ధానలక్షణంమహాతాంమహాత్॥ ఉపాసనంయదాలంబంభవేత్త్విప్రఫలంనృతాం॥౫౯॥ అ
నాశ్రిత్యకథంముక్తిస్తమేతన్మస్త్రముత్తమం॥ తస్మాత్షడతురోపాస్తావశ్రద్ధామాస్తులేక్వచిత్॥౬౦॥ బాహ్యదృష్ట్వా
హిసాలంబముపాసనమిదంప్రియే॥ అస్తద్దృష్ట్వాగ్రతుయోగీన్ద్రానిరాలంబమిదంవిదుః॥౬౧॥వాగ్ద్యవభూయసీనామే
త్యేతచ్చుత్తమసరోధితా॥నాస్యశైవస్యమస్తవ్యానామ్నస్సద్వాచకత్వతః॥౬౨॥ వాగ్ద్యశేషవికృతిప్రళయోయేన
సిద్ధ్యతి॥ తస్యనామ్నఃకథంవాగ్ద్యర్వాక్యముపపద్యతే॥౬౩॥ ఆవిద్యకానిసర్వాణిమాయాకానిచయానితు॥ నామాని
తేభ్యోభూయస్త్యం వాచిత్యవధారయ॥౬౪॥ నామ్నాభివ్యజ్యతేయేన శైవంరూపమనామయం॥ తేజోమయమఖ
ణ్ణిచ్చతత్కథంహేయతాంప్రజేత్॥౬౫॥ యద్ధీననామకంవస్తుతత్తవేధీనరూపకం॥ ఉత్కుప్తతేజోరూపస్యహీననా
మకతాకథం॥౬౬॥ వాచ్యవాచకతాసాస్తులక్ష్యలక్షకతాపివా॥ మోక్షహేతుత్వమస్త్యేవశైవయోర్నామరూప
యోః॥౬౭॥నామ్నోజప్యతయాబూరియఃప్రతీకత్వశ్చకేచన॥ తదయుక్తంస్వరూపేణ సామానాధికరణ్యతః॥౬౮॥
నామాస్తరాణ్యుపాస్త్యేయస్తథారూపాస్తరాణిచ॥ ప్రతీకోపాసకస్సోత్రభోగమాత్రమవాపుయాత్॥౬౯॥ తదైవయ
దిచుస్యేతశైవయోర్నామరూపయోః॥ అధఃపతనమేవస్యాదుపాసనవివర్జనాత్॥౭౦॥ ప్రతీకోపాసకేభ్యోన్యేశివనా
మాద్యుపాసకాః॥ నిరాలంబనశైవస్యస్వరూపార్థత్వచింతనాత్॥౭౧॥ ఉపాసనంశివాఖ్యస్యబ్రహ్మణఃపరమాత్మనః
పజ్ఞాత్తురాదిద్వారేణకార్యంకైవల్యసిద్ధయే॥౭౨॥ ఉపేక్షస్తేశివాభిఖ్యాంయేనరాస్తాన్నకేవలం॥ ఉపేక్షస్తేచతద్రూ
పమతస్తేహిబహిర్ముఖాః॥౭౩॥ శివయోగివశైస్త్యాజ్యాఅత్యంతరూపవాదినః॥ పరమాద్వైతివేషేణవచ్చయన్తోజనాన్
భృశం॥౭౪॥తేహంనముక్తివార్తాపిలోపాముద్రేకదాచన॥తేసంస్తుత్వత్తమద్వాక్యాదుపాస్త్యేతంమహామనుం॥౭౫॥
వినాపజ్ఞాత్తురోపాస్త్యాబ్రహ్మత్వైక్యంనసిద్ధ్యతి॥ జీవన్ముక్తైరపీయంహికర్తవ్యోపాస్తీరన్వహం॥౭౬॥ పరిపూర్ణం
శివంపశ్యేత్సమాధౌయదిమానవః॥ వ్యవహారేపిసబూరియాచ్చివనామపదేపదే॥౭౭॥తస్మాత్పజ్ఞాత్తురంమస్త్రంతా
రకాదాఖ్యతారకం॥ స్వపేక్షపుపాస్వసర్వార్థసిద్ధయేనతతంప్రియే॥౭౮॥

—* ఇతితత్వసారాయః ఉపాసనాకాండస్యతృతీయపాదేతృతీయోధ్యాయః *

శ్రీపుటార్జునపతిః ఏవంపఞ్చాక్షరోపాస్తేరగస్త్యేనమహర్షిణా విహితత్వాత్సరాధీశకర్తవ్యాసాత్వయానిశం॥౧॥
 ఇతిశ్రుత్వామహేశస్యవచనంసురనాయకః పునఃపప్రచ్ఛసర్వేశంపుటార్జునపతింప్రభుం ॥౨॥ వైష్ణవాష్టాక్షరోపా
 స్తీప్రకారంగోమతీపతే । శ్రీమద్రామషడక్షర్యా ఉపాస్తిఞ్చవదప్రభో ॥౩॥ *శ్రీపుటార్జునపతిః* శ్రీమాన్నారా
 యణః పూర్వ మాగతో మద్దిదృక్షయా । ప్రసంగాదనయోరర్థం తస్మైసంప్రోక్తవానహం ॥౪॥ తమేవార్థమిదా
 నీస్తేవత్కృమిసురనాయకశ్రుణుస్వసావధానేనచేతసాభక్తిపూర్వకం ॥౫॥ నారాయణశ్శ్రియః కాన్తస్సర్వజ్ఞోజగతి
 పతిః । వైకుంఠిలయస్సాత్మాబ్రహ్మహిష్టాపరాయణః ॥౬॥ మామపృచ్ఛదిదంభక్త్యామత్పఞ్చాక్షరవైభవం । యథాతు
 భ్యంమయాప్రోక్తంతథోక్తాధాభిభాషితం ॥౭॥ యథాపఞ్చాక్షరోమన్తో బృహజ్జాబాలసంస్థితః । అతో, పరిత్యజే
 జన్తోర్మరణేతారకోమయా ॥౮॥ తథానారాయణశ్రీమంస్తవమన్త్రీశ్చ తారకః । మయోపదిశ్యతేహర్షాన్తహానారా
 యణస్థితః ॥౯॥ నమోనారాయణాయేతిసాత్మాత్ప్రణవపూర్వకః । అష్టాక్షరోమహామన్త్రీస్తథాన్యశ్చషడక్షరః ॥౧౦॥
 ఆవయోరంశమన్త్రీశ్చ తారకాణాఞ్చతారకః । రామాయేతినమః పూర్వస్తథాప్రణవపూర్వకః ॥౧౧॥ తాపనీయస్థి
 తస్తద్వద్రామేతిద్యృక్షరాభిధా । ముముక్షుభిస్సదాజప్యామమానందప్రదాయినీ ॥౧౨॥ మన్త్రార్థజ్ఞానముక్తుక్రీష్టంజప
 రూపాదుపాసనాత్ అర్చజ్ఞానాదిదంశ్రేష్ఠంధ్యానరూపముపాసనం ॥౧౩॥ మన్తార్థధ్యానరూపాత్తునాస్తికిఞ్చిదుపాస
 నాత్ । అధికంపుణ్డరీకాతుమన్త్రార్థస్తేవదామ్యతః ॥౧౪॥ నారోనరాణాంవ్యాహస్యాత్తస్యయోయనవద్వయం । ప
 రిపూర్ణంపరంబ్రహ్మసనారాయణశ్చర్యతే ॥౧౫॥ సవ్యస్తేనేనకామా ఇత్యతోనమఃకీర్త్యతే । వ్యతిహారార్థకశ్చాసీ
 త్ప్రణవప్రథమాక్షరః ॥౧౬॥ మదీయపఞ్చవర్ణస్యముఖ్యాద్దోయః ప్రపఞ్చితః । చిన్త్యస్తవదష్టవర్ణస్యసఏవాగ్ధస్తుకే
 శవ ॥౧౭॥ గాణోర్థస్తారతమ్యేనరూఢిర్మమగురుత్వతః । శ్రుతిస్మృతిపురాణేషుప్రోచ్యతేగుణభేదతః ॥౧౮॥ రమస్తే
 యోగినోయత్రసచ్చిదానన్దలక్షణే । స్వస్వరూపేపరాకాశేనరామ ఇతికీర్త్యతే॥౧౯॥ యస్సర్వాణిచ భూతానిరమయ
 త్యాత్మలేశతః । అఖణ్డానన్దపూర్ణాత్తాసరామితికీర్త్యతే ॥౨౦॥ అత్తద్ధ్యానైకసక్తేషుయోగీన్ద్రేషుమహాత్మసు । రమతే
 యశ్చపూర్ణాత్తాసరామితికీర్త్యతే॥౨౧॥ రాక్షసానాఞ్చమాయేనప్రాప్తారావణమర్దనాత్ । సర్వలక్ష్మీసమాయుక్తస్స
 రామితికీర్త్యతే ॥౨౨॥ అమవర్ణావిధికౌజరాశేతేయేనతేజసా । సర్వవేదాన్తసిద్ధేనసరామితికీర్త్యతే ॥౨౩॥ తస్మై
 నమోనుసన్ధానలక్షణంకార్యమాదరాత్ । ప్రజ్ఞానఘనరూపాయ సత్యానన్దస్వరూపిణే ॥౨౪॥ అన్యేనృసిహ్నకృష్ణాది
 విషయావైష్ణవాశ్శుతా । మన్త్రాఃప్రోక్తావిమోక్షార్థాస్తేషాఞ్చైవంయథోచితం ॥౨౫॥ బ్రహ్మత్వైక్యానుసన్ధానని
 మిత్తానాంమహాత్మభిః । ఉపాసకేభ్యోలోకేభ్యోవర్ణ్యతేవివిధార్థతా ॥౨౬॥ కామక్రోధాదిరహితశ్శిష్యవగ్దవివర్జితః ।
 ఏకాన్తధ్యాననిరతస్సరామోపాసకోమహాత్ ॥౨౭॥ డంభాహంకారనిర్ముక్తస్సర్వసంగవివర్జితః । సర్వాభిమానహీనో
 యస్స రామోపాసకోమహాత్ ౨౮ । విషయేష్వరతిర్నిత్యం స్యభావాద్యస్యజాయతే - ప్రశాంతాశేష సంకల్పస్స
 రామోపాసకోమహాత్ -౨౯- మానావమానహీనోయో నిరస్తాశేషవాససః । వశీకృతేద్వియగ్రామ స్సరామో
 పాసకోమహాత్ ౩౦ । వగ్దాశ్రమోచితా చారోప్యాశ్రమాసక్తివర్జితః । మానసికస్సదాతుష్టస్సరామోపాసకోమ
 హాత్ ౩౧ । కాదాచిత్కంభవేద్యస్యరామరామేతికీర్తనం । రామేభిధ్యానసక్తత్వాత్సరామోపాసకోమహాత్ ౩౨ ।
 ఐహికానుష్ఠికాక్ భోగాన్తత్వావిషసమాన్వశీ । యోరామానన్దసంలగ్నస్సరామోపాసకోమహాత్ ౩౩ । భూపా
 లాలోకపాలావాదికృపాలావాసురేశ్వర । యస్యధాన్తితృణప్రాయా స్సరామోపాసకోమహాత్ ౩౪ । స్వదేహూ
 పేక్షయైవాసీద్యస్యోపేక్షానిరన్తరా । పుత్రదారాదిదేహేషుసరామోపాసకోమహాత్ ౩౫ । యస్యైరికవద్భూతి
 మహామేరుశ్చచేతసి । శుక్తికావగ్ధిమాద్రిశ్చసరామోపాసకోమహాత్ -౩౬- ప్రణవస్సర్వకరణోనిద్రాశురిభసర్వదా

మహామానీమహాత్యాగీసరామబ్రహ్మతాంగతః -౩౭- సర్వవర్ణాశ్రమాతీతః కాస్తపాపాణసన్నిభః। దేహస్మృతివి
హీనోయస్సరామబ్రహ్మతాంగతః -౩౮- సదాచారవినిర్ముక్తోదురాచార వివర్జితః। మహాజగరవచ్ఛేతేసరామబ్రహ్మ
తాంగతః -౩౯-మర్దితేతాడితేదేహేఖణ్డతేవాపియస్సస్మృతిః। బాహ్యంనైవోపలభతేసరామబ్రహ్మతాంగతః-౪౦-
కదాచిదపివోయస్యజాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తయః। ప్రతీయిస్తేపిసర్వాత్మాన రామబ్రహ్మతాంగతః -౪౧- విధయశ్చని
షేధాశ్చశ్రోతాస్తాన్తైఃపరేపివా। కుఢితా అభవన్యస్త్రిక సరామబ్రహ్మతాంగతః -౪౨- యందృష్ట్వావిముఖా
మాయాసర్వలోకవశంకరీ। దృష్ట్వేవకామినీషణ్డం సరామబ్రహ్మతాంగతః -౪౩- రామామృత రసాస్వాదమత్త
చిత్తస్యయోగినః। రామాదన్యత్ప్రతీయేతచిదుగ్రాపానైఃపకీర్ణన-౪౪- రామవపరావిద్యా రామవవాఖిలాశ్రుతిః
రామవస్త్యుతిశ్చాన్యే రామవవాగమాఅపి -౪౫- రామవవాన్యదవ్యక్తంరామవవమహత్తథా। రామోహంకారః
కాశశ్శ్రీరామోవాయురేవచ -౪౬- రామవవానలోరామఆపోరామస్తథాక్షితిః। రామవవమనోబుద్ధిచిత్తేరామశ్చ
వృత్తయః -౪౭- రామవవేన్ద్రియాణ్యన్యేరామఃప్రాణాదయోపిచ। రామవవశరీరాణిరామవవాన్యజాతయః -౪౮-
రామవవచతుర్వక్తోరామవవశ్రియఃపతిః- రామవవగిరిశశ్చ రామవవేశ్వరోపిచ ॥ ౪౯ ॥ రామవవాష్టదిక్పాలా
రామవవసురాసురాః। రామవవచగన్ధర్వా రామవవచకిన్నరాః ॥౫౦॥ రామఃకింపురుషారామోనాగారామశ్చరాక్ష
సాః। రామవవచసాధ్యస్తేరామోవిద్యాధరాఃపరే ॥౫౧॥ రామవవసముద్రాశ్చరామవవాద్రయోఖిలాః। రామవ
వాఖిలానద్యోరామస్సర్వమిదంజగత్ ॥౫౨॥ రామాదన్యత్స్వ-చిత్తి-జ్ఞేదృశ్యతేశూయితేయదితత్సర్వంరామవ వే
తిసురేశమమనిశ్చయః ॥౫౩॥ రామాదన్యజ్జగన్న్యథారామాదన్యేశ్వరోమృషా। రామాదన్యోన్మతోజీవోరామస్సత్వోస్తీ
కేవలం -౫౪-రామానన్యదిదంసర్వంరామానన్యస్త్యమిన్ద్రియైరామానన్యోస్తీచైహహస్తస్తాద్రామాన్మకీర్ణన॥౫౫॥
రామోహంరామవవాహమహం రామోస్త్రిసర్వదా। ఇతిభావయతః పుంసస్సరామస్సాన్యత్సర్వరూపదః ॥౫౬॥ రా
మద్ధ్యానైకనిష్ఠానాంరామవవపరాగతిః-రామస్వరూపలగ్నానాంవిరామస్సాన్యోదన్యకే ॥౫౭॥ స్వస్తాదన్యముపా
సీతయదిరామముపాసకః। భేదదర్శనముక్తస్సాన్యద్భయంతస్యశ్రుతిరీతం ॥౫౮॥ జ్ఞాత్వాచార్యప్రసాదేనరామాభిన్న
త్వమాత్మనః। రామోస్తీతితతోభ్యాసంనకుర్యాన్తోహతోయది॥౫౯॥ తస్మిన్విరామస్సర్వేషామాత్మారామవతాం
భవేత్। తస్మాద్రామాత్మతానిత్యమభ్యసేన్దతిమాన్పుమాన్ ॥౬౦॥ జపమాత్రేనమాసక్తా రామనామ్నోజనాభ
హ। మన్దాధికారిణస్తేతుదృశ్యస్తేబహవోభువి ॥౬౧॥ పరబ్రహ్మతయారామ నామార్థజ్ఞానినోపిచ। దృశ్యస్తేమధ్య
మాభన్ద్రోకేచిదత్రక్వచిత్స్వ-చిత్ ॥౬౨॥ రామబ్రహ్మత్తతోపాస్తీధురీణఃపురుషోత్తమః। మమప్రియతమస్త్యత్రహస్తహ
స్తసుదుర్లభః ॥౬౩॥అపహారామాత్మతోపాస్తేకింవజ్యేవైభవంశ్రుతే। చిదుగ్రాపరామతాదాత్మ్యంసద్యోయాతియ
యాపుమాన్ -౬౪- సదారామోనిజారామస్సప్రమహిమ్నుప్రతిష్ఠితేః।చతుష్పాత్వశ్రుతేస్తస్యాధారత్వాదేయతేస్తితే॥
సరామోహంసమత్తోన్యోనతస్మాచ్ఛేతరోన్యహం। యదిభేదంవిజానీయాన్నరస్సోధః పలేద్భ్రువం -౬౬- సహ్యుక్త
రామశద్ధాగ్ధోముఖ్యోదాశరథాభవేత్। తస్యమూర్తిమతశ్చక్రమద్భక్తోత్తమతాయతః-౬౭- తదంశినోమహావిష్ణోర
పిమద్భక్తతాఖిల। శ్రుతిస్మృతిపురాణేషుప్రసిద్ధాస్తీసురాధిప -౬౮- అఖణ్డసచ్చిదానంద లక్షణస్సర్వ గోమహాన్ -
అమూర్తిరూపోరామస్తుమమాత్మేత్యభిధీయతే -౬౯- చిదానందాత్మరూపస్యవ్యక్తం రామనామతు। సాదరంమ
భువన్నిత్యంమయాప్యేవంహిజప్యతే -౭౦- తస్మాత్త్వంరామనామార్థంసర్వదాజపపూర్వకం। ఉపాస్వసద్యోము
క్త్యర్థంనిర్విశేషచిదాత్మనా ॥౭౧॥ రామోస్తీతిసదాధ్యానలక్షణత్వాదుపాసనం త్వయాకృతంతదాబధాన్తోక్షస్తే
స్యాత్సురోత్తమ

*(౭౨)

ఇతితత్వసారాయణఉపాసనాకాండస్య తృతీయపాదే చతుర్థోధ్యాయః

శ్రీరామోదాశరధిస్సావిమిష్యశ్రోజానకీపతిః | కథంతస్యచిదానందపరబ్రహ్మత్వమిష్యతే | ౧ | కోదణ్డపాణి
శ్రీరామస్సశరీరోవగమ్యతే | అశరీరంపరంబ్రహ్మసచ్చిదానందలక్షణం || ౨ || రామాయణసన్నిధస్యకథంవేదాంతసిద్ధతా |
ఏతమర్థంమమజ్ఞాహిగోమతీనాయకప్రభో | ౩ | శ్రీపుటార్జునపతిః | రామోహిమఘవక్త్రబ్రహ్మతాపనీయాదిషు శ్రు
తః | సతుసాక్షాన్తహవిష్టోర్మమచాంశోయతోభవత్ | ౪ | అతస్తస్యచిదానందబ్రహ్మత్వమాస్తుసంశయః | లోకసంరక్ష
ణార్థాయనశరీరోభవత్పురా | ౫ | పురాబ్రవీదిదంశక్రరామభక్తోవిభీషణః | శ్రుణువ్యసావధానేనచేతసాసాదరంత
రాం | ౬ | *విభీషణః* రామాదన్యత్స్వచిదపివిభోరేవకింశ్చిన్నజానేవేదాన్తేషు స్త్రీతిషు చతథాహం పురాణేషుత
స్తాత్ | లోకేవిద్వాన్సకలజగతాంకారణభ్వాద్వితీయంనిత్యానందంత్రిగుణరహితంభావయేద్రామచన్ద్రం | ౭ | సర్వా
ధారంప్రభుమపివిభుంతన్నిరాధారమేకంధ్యాత్వానిత్యంసమజమమరం సీయతేయేనకాలః | పోనస్తత్త్వం ధృవమిహపు
మాన్యాతిరామామృతేనప్రాణాశ్చాత్రస్వయమపిలయం యాంతినర్వేతదీయాః | ౮ | రామైకత్వజ్ఞగతిమతిమాన్యోత్రజా
నాతినమ్యక్తస్యైవస్యాజ్ఞననమరణక్లేశనాశస్సమూలః | కైవల్యేచ్ఛుఃపురుషఇహచేద్రామరామేతినిత్యం జప్తావాచా
వ్యవలమనసాచిన్తయేద్రామమేకం | ౯ | జ్ఞాత్వా రామన్దహరకుహరేభాసమానంతరీయంసంసారాభింతరతిపురుషోహ్య
త్రశాస్త్రంప్రమాణం | నాన్యఃపన్థాస్తదిహపరమాత్మానమేకంపురాణంచిన్తాత్రంతంసుఖమయమహంరామచన్ద్రం |
ప్రపద్యే | ౧౦ | వేదాంతానాంపరమహృదయంనిర్గుణేరామతత్వేతస్మాత్సర్వేజగతిపురుషాస్సచ్చిదానన్దరామం | సాక్షా
దాత్వాభవభవభయంసంత్యజేయఃకృతార్థాధన్యాత్మానఃఖలుభువిపరబ్రహ్మరామైకనిష్ఠాః | ౧౧ | రామాదన్యంగీవ
మిహహరింపద్మజందేవరాజంమిత్రంవహ్నిందశరథసుతంవానజానేహమత్ర | ప్రత్యగోద్భంసుఖనిధిమఖండైకసారంప్ర
శాంతంద్వంద్వాతీతంనిరవధిమహంరామచంద్రస్తుజానే - ౧౨ - ఏకోరామస్త్రిగుణరహితోమాయయాత్రిత్వమాప్య
బ్రహ్మవిష్ణుర్హరఇతిగుణైగుచ్యతేత్రేస్త్రిభిశ్చ | తస్మాదేనం పరమపురుషం రామచన్ద్రస్త్రియంనిత్యం సేవేసకలభువన
వ్యాప్తచైతన్యరూపం - ౧౩ - మాయాతీతోప్యఖిలజగతాంరక్షణార్థందయాభుద్దివ్యామూర్తిందశరథసుతాభిఖ్యాయా
స్వీచకార | తస్మిన్నిత్యేశ్రుతినిగదితజ్యోతిరాత్మన్యఖిణ్డేపూర్ణానందేవిహరతుమనోమామకంరామచన్ద్రే | ౧౪ | మత్స్యః
కూర్మోయదుకుల పతిర్వాసునోనారసింహః | కల్కిరామాస్త్రివిధతనవోవిశ్రుతాస్తేవరాహః - ఇన్ద్రోధాతాహరి
రవిహరస్సోపియం రామచన్ద్రంధ్యాయన్త్రేనంసతతమపితంత్యాంవినాకంప్రపద్యే - ౧౫ - ద్రష్టారంతంసిఖిలజగతా
మవ్యహంరామమేకంపశ్యామ్యద్యశ్రుతినిగదితధ్యానమార్గేణసమ్యక్ | స్తోమ్యేవాచామవిషయమపిజ్యోతిరానందరూపం
యస్మిన్కలీనాజననమరణాంభోధిమేకతరంతి - ౧౬ - యస్యాభిన్నాత్రిగుణరహితాలోకమాతా చశక్తిసీతాభిఖ్యాజ
యతిపరమానైవవిద్యేతివేదే | యస్యైవాభూత్సకలభువనోత్పత్తికర్తృత్వమేవంరామాభిఖ్యం విగుణమమలం బ్రహ్మని
త్యంభజేహం - ౧౭ - రామఃకశ్చిజ్జనకతనయాకాచిదన్యాసుమిత్రాసుభూగీకాచిద్భరతఇహసోప్యన్యవేతిమన్దాః - మన్య
స్తేతుశ్రుతినిగదితాస్సాక్షి రామాదభిన్నాస్తు ర్యాత్సత్వస్మిజసుఖితో భాతినా నేవరాహః - ౧౮ - బ్రహ్మనన్దంయ
దపి పరమన్నిర్విశేషం వదన్తిశౌతప్రజ్ఞాస్తదిహపరమాద్యైతరామం వదామి | జ్ఞేయత్వా త్తంనభ
వతి పరోపాస్యమిత్యేవశం కామాస్తు శ్రీమాన్సుతనరతసు శ్చాస్తి సర్వైరుపాస్యః - ౧౯ | సచ్చిద్రూ
పంసకలజగతామన్తరాత్మానమేకం స్వాచార్యాత్సాన్యచ్ఛ్రీవణమననధ్యానలభ్యం సుసూక్ష్మం | రామంని
త్యంవిమలమనసాసన్దిచావర్తయన్తోయేస్వేనైకేజితకలియుగారామనిష్ఠాహిధన్యాః || ౨౦ || ఆత్మారామోగగనస
దృశోనిర్మలోనిష్క్రియాయస్సర్వా రామోరఘకులమహారత్నమాభాతిలోకే | సీతారామంతమిహశరణం యామి
రామాభిరామంనిత్యా రామజ్ఞానిమృతిభయద్ధ్వంసకంరామసోమం || ౨౧ || రామోత్పన్నంసకలభువనంకేచిదాహుస్సు

ధీన్దాగ్రికేచిద్వైతత్పరిణతమదస్తద్వివర్తజ్చకేచిత్ । ఏవంవాదాంఘ్రితపరిచయవ్యగ్రచిత్రావదన్తిత్వేకాన్తేహంత
 దితరజనానైవపశ్యామివక్త్రాః॥౨౨॥ రామాభిన్నంఖలుసకలమాబ్రహ్మకీటజగచ్చశ్రుత్వస్తేషుస్ఫుటతరమిదంలత్య
 తేతత్వద్వస్యా । ఏవంసత్యద్భుతమిహభవేత్తద్విభిన్నోహమేకస్యాభ్యేన్నానావికృతివికలఃప్రాణభృజ్జీవసంజ్ఞః॥౨౩॥
 తద్భిన్నంభేదణుమపివదేన్నిత్యమేకాస్తద్భిన్నోరామదోహీభవతిమనుజస్తద్విభుత్వాపవాదీ । ద్రష్టా శ్రోతానహి
 పరమకాజ్ఞోతియోన్యోస్తికోపిశ్రాతేమోక్షేతి ఘణరహితేశోకమోహంమయః॥౨౪॥ రామాభిఖ్యామహమహ
 జపనామరామేతినిత్యంస్వీన్నస్తభఃపుళకితతనుర్నిస్సృతామోదబాషః । తత్వైస్సవైస్సహవిభుపరంజ్యోతిషి
 హ్యప్రమేయేనిత్యానన్దేనతిచపరమేరామతత్వేవిలీయే॥౨౫॥ పరబ్రహ్మపరాత్మేతియశ్చవేదేమగీయతే । సవీవరా
 మనామాసాచిత్రేస్ఫురతుమేసదా॥౨౬॥ నరామాదితరత్రాఞ్చత్వణమవ్యత్రవిద్యతే । ఇతినిశ్చయయుక్తస్యమమభి
 ణిఃకుతోభవేత్॥౨౭॥ సర్వదానామకామేతిజపతోరామచేతనః । సంసారసుఖదుఃఖాభ్యాంమమబాధఃకథంభవేత్॥౨౮॥
 యదిరామాత్పరంకించుదస్తీతిహృదిమన్యతే । సనరాధమఏవాత్రసర్వత్రభయమాపున్యాత్॥౨౯॥ శ్రీరామోపా
 సననిత్యంసర్వవేదాస్తసంమతం । ఆత్మజ్ఞఏవకుర్వీతనేతరేమాయయావృతాః॥౩౦॥ అఖణ్డానస్తవైతస్యంస్వరూపం
 రామమద్వయం । యద్యుపాసీతమనుజస్తస్యకార్యంసకించున॥౩౧॥ యస్సర్వాదేవతాస్త్యక్వాకామ్యాసక్తివివ
 ర్జితః । శ్రీరామంభజతేనిత్యంతస్యదేవాహికింకరాః॥౩౨॥ రామనామైవసర్వేషాంరోగాణామాషధంమహత్ । ఇ
 తివిజానసంపన్నోనరోగీస్యాత్కదాచన॥౩౩॥ రామనామామృతంపీత్యానిత్యత్వప్తస్యయోగినః । పిత్యాకజలవద్భాతి
 క్షీరసాగరజామృతం॥౩౪॥ అహమద్వైతరామోస్త్వినిర్విశేషచిదాత్మకః । ఇత్యుపాసననిష్ఠస్యదుర్లభంకిన్నువర్త
 తే॥౩౫॥ రామోపాస్తిపరోమర్త్యమన్యతేభీషణంయమం । తృణతుల్యమతస్తస్యసస్యాద్భితిఃకుతశ్చన॥౩౬॥ రా
 మమన్తోభవాంభోధితారకస్సర్వదేహీనాం । ఇతినర్వేదజానన్తివైఫల్యన్త్యనుపాసనాత్॥౩౭॥ నియమేనపరా
 త్తానంశ్రీరామంయఉపాసతే । తేషాంకైవల్యముక్తిర్నిఫలంసద్యోత్రసిద్ధ్యతే॥౩౮॥ తస్మాత్సర్వప్రయత్నేనరా
 మమన్త్రంనిజాత్మవిత్ । ఉపాసీతాపరేజైవభవబద్ధవిముక్తయే॥౩౯॥ యస్యద్వ్యక్షరనామకిర్తనమసత్యంసార
 రోగాషధంయస్యానన్తగుణామృతంమృతిభయవ్యుత్తారకంప్రాణినాంయస్యధ్యానమధైర్యనాశనమసత్యం సర్గదోహ
 పహంశ్రీరామంనయనాభిరామమసకృద్దేస్వరూపాప్తయే॥౪౦॥ జ్యోతిష్టోమముఖాఃక్రియాధనిజనైఃకార్యాశ్చతీర్థా
 టనంకార్యంవైదృఢవర్షభిర్హృదయసంరోధోవివిక్తస్థితైః । వేదాన్తార్థవివేచనంబుధజనైఃకార్యం వివిక్తైరిదంరా
 మాఖ్యాభజనస్తసర్వమనుజైఃకార్యంహిమూకేతరైః॥౪౧॥ శ్రీపుటార్జునపతిః॥ ఏవంవిభీషణాఖ్యస్సరామతత్త్వసు
 ధారసం । జిహ్వయైవాగళంపీత్వా నిత్యతృప్తోబభూవహ॥౪౨॥ అతస్తస్వశ్చ సురాధీకరామనామామృతం
 పిబ । తేనైవకృతకృత్యస్తవ్వినిర్జరశ్చభవిష్యసి * * * * * (౪౩)

—*ఇతితత్వసారాయణఉపాసనాకాండస్యతృతీయపాదేపల్లమోఽధ్యాయః*

ఇన్ద్రగ్రిభగవత్గిరిజాకాస్తసర్వజ్ఞశశిశేఖర ! శ్రుతిస్త్రుతిపురాణేషు కశ్చిన్తేసంశయోధునా । ౧॥ జ్ఞాతేపితవవి
 స్తోరప్యభేదేపరతత్వతః । గుణభేదేనభేదోహిభవితవ్యస్వమూర్తితః॥౨॥ యువయోస్తారతవ్యంస్యాత్కీదృశంభ
 క్తవత్సల । ఏతమర్థమస్తదేహంశ్రోతుమిచ్ఛామిశంకర॥౩॥ శ్రీపుటార్జునపతిః॥ పురాహిసురనాధైవంనారదేనమ
 హర్షిణా । సనతుమారస్సంపృష్టోభేదాభేదావువాచహ॥౪॥ అభేదంసన్దవాక్యేనమమవిష్టో శ్చనిశ్చితం । భేదంపి
 తామహూక్త్యాచతచ్ఛ్రీణుష్వశచీపతే । ౫॥ *సనతుమారః*నారదశ్రుణువత్సామి యథామేషుఖైః పురా
 సర్వజ్ఞఃకరుణాసింధుర్గురునాథఉపాదిశత్ । ౬॥ *స్మన్దః*సనతుమారబ్రహ్మక్యంప్రసాదాన్తత్త్వి తుర్గురోః - శివ
 స్యస్వయమభ్యేత్య యదవోచంశ్రుణుష్వతత్ । ౭॥ అచ్యుతోస్త్విమహాదేవతవకారుణ్యలేశతః - విజ్ఞానఘనఏవాస్మిశివా

స్తికిమతఃపరం -౧౮- ననిజంనిజవద్భూతిహ్యస్తఃకరణబృంభణాత్ - అస్తఃకరణనాశేనసంవిన్నాత్రస్థితోహరిః.౧౯| సం
విన్నాత్రస్థితశ్చహమేకోస్తికిమతఃపరం - వ్యతిరిక్తంజడంసర్వంస్వప్నవచ్ఛవినశ్యతి -౧౦- చిజ్జడా నాస్తుయో గ్రహ్టా
సోమ్యతోజ్ఞానవిగ్రహః - గవీవహిమహాదేవస్సవహిమహాహరిః |౧౧| సవీవజ్యోతిషాజ్యోతిస్సవపరమే శ్వరః
సవీవహిపరంబ్రహ్మ తత్బ్రహ్మహంనసంశయః -౧౨- జీవశ్శివశ్శివోజీవస్సజీవఃకేవలశ్శివః|తుషేణబద్ధో వీహిస్సాన్య
త్తుపాధా వేనతణ్డలః.౧౩-కర్తృబద్ధస్తథాజీవఃకర్తృనాశేనదాశివః|పాశబద్ధస్తథాజీవఃపాశముక్తస్సదాశివః|శివాయవి
ష్ణురూపాయశివరూపాయవిష్ణువే-శివస్యహృదయంవిష్ణుర్విష్ణోశ్చహృదయంశివః-౧౪-యథాశివమయోవిష్ణు రేవంవిష్ణు
మయశ్శివః - యథా న్తరంసపశ్యామితథామేగ్వస్తిరాయుషి -౧౫- యథా న్తరంసభేదాస్సృశ్శివకేశవయోస్తథా-
యథాతయోర్నభేదో స్తితథైవశివజీవయోః-౧౬- దేహూదేవాలయఃప్రోక్త స్సజీవఃకేవలశ్శివః - త్యజేదజ్ఞాననిరా
ల్యంసోహంభావేనపూజయేత్ -౧౭- అభేదదర్శనంజ్ఞానంధ్యానంనిర్విషయంమనః - స్నానంమనోమలత్యాగశ్శాచమి
ద్విగ్రియనిగ్రహః-౧౮- బ్రహ్మచ్యుతంపితేద్యైశ్చమాచరేద్దేహారక్షణే- వసేదేహాన్నికోభూత్వాచైకావైద్యైత వర్జితే||
ఇత్యేవమాచరేద్ధిమాకాసవీవంముక్తిమాప్నుయాత్ - ససూరిరేవసంపశ్యేత్ ద్విష్టోఃపరమంపదం .౨౦- సస తుగ్
మారః| ఇతిస్మన్తోక్తవాక్యేషువిష్ణుష్టార్థేషుధీమతః| శివవిష్టోరభేదేకస్సంశయోనారదాస్తితే ||౨౧|| శివస్యోపా
సకాయేస్యస్థేవిష్ణూపాసకామతాః|యేవిష్ణూపాసకాస్తేతేశివస్యోపాసకామునే ||౨౩|| శివవిష్టోర్యథానాస్తి
శివవిష్టాత్తనాంతథా| అన్తర్ముఖానపశ్యంతిభేదంస్వాత్మవిదుత్తమాః ||౨౪|| శివాన్యోయదివిష్ణుస్సాన్యదైవైతశ్రు
తయస్తదా| విద్యేరంశ్చశివస్యాపినసిద్ధ్యేన్మంగళాత్తతా ||౨౫||శివోవాయదివిష్ణవస్యస్తదాద్వైతశ్రుతిర్వృథావిష్టో
శ్చవ్యాపకత్వంతద్ధీయతేవేదసంమతం ||౨౬|| శివోపాస్తిమతాంపుంసాయథాకైవల్యమిష్యతే| విష్ణూపాస్తిమతాం
పుంసాంతతైనహిమునీశ్వర ||౨౭|| సచ్చిదానందరూపస్యబ్రహ్మణఃపరమాత్మనః| శివవిష్టాదినామానిప్రోచ్యంతేశ్రుతి
మస్తకైః ||౨౮|| అతశ్శివోహమేవాస్తినావయోరస్తివైభిదా| ఆబ్రహ్మస్తం బపర్యస్తంసమస్తంశివవీవహి ||౨౯|| శి
వవీవమహావిష్ణుశ్శివవీవప్రజాపతిః| శివవీవాష్టదిక్పాలాశ్శివవీవాఖిలాస్సురాః ||౩౦||శివవీవా సురాస్సర్వే శివవీవచరా
త్మసాః| శివవీవవిశాచాశ్చశివవీవాఖిలాగణాః||౩౧||శివవీవాఖిలాజీవాశ్శివవీవేన్ద్రియాదికం|శివవీవపరాశక్తిశ్శివవీవా
పరాపిత ||౩౨|| శివవీవప్రమాణానిప్రమా తారశ్శివస్తథా| శివవీవప్రమేయాశ్చతస్మాత్సర్వాత్మకశ్శివః || ౩౩ ||
సఃశోస్త్యహ మవ్యక్త మహదాదీన్యహంపరం - అహంశబ్దాదిమాత్రా అప్యహంవ్యో మాది పంచకం - ౩౪-
అహమేవమనోబుద్ధిర హమేవహ్య హంకృతిః | అహమేవచతచ్చిత్తంతస్మాత్సర్వాత్మ కోస్త్యహం || ౩౫ ||
సోహమేవ మహావిష్ణు ర్విష్ణురేవహి పూరుషాః| విష్ణురేవ స్త్రి యశ్చా పివిష్ణురే వనపుంసకాః ||౩౬ || బ్రాహ్మ
ణాఃక్షత్రియావిష్ణుర్వైశ్యావిష్ణుశ్చశూద్రకాః| బ్రహ్మచారీచవిష్ణుస్సాన్యద్విష్ణుగ్రహీవనీతరాః ||౩౭|| విష్ణురాదిశ్చమ
ర్ధ్యశ్చవిష్ణురంతశ్చనారదా| విష్టోరన్యన్నకిళ్ళిత్సాన్యద్విష్ణుస్సర్వాత్మకస్తతః ||౩౮|| విష్ణూపాసకతామృతాయశ్శివో
పాసకంజనం| అన్తర్బహిశ్చవిద్యేష్టినశతోనరవచ్ఛకః | ౩౯ | శివోపాసక తామృతాయో విష్ణూపాస కజ్ఞా
నం|అన్తర్బహిశ్చవిద్యేష్టినశతోనరవచ్ఛకః|| ౪౦ ||యశ్శివంమాషయేత్తర్కస్సచిన్మ్యోవిష్ణుదూషకః|యోవిష్ణుందూష
యేత్సోపివిబుధై శ్శివదూషకః|| ౪౧ || శివోవిష్ణు శ్శివోవిష్ణుశ్శివోవిష్ణుర్న సంశయః|నశివాదితరోవిష్ణుర్నవిష్టోరీతరశ్శి
వః ||౪౨|| హరిరేవహరఃప్రోక్తోహరవీవహరిస్తథా| హరస్యచహరేర్భేదంయేవిదుస్తేనరాధమాః ||౪౩|| నారదః||
ససత్కుమారసర్వజ్ఞనిర్గుణబ్రహ్మతావశాత్| శివవిష్టోర్విజ్ఞానామి సర్వజ్ఞైకస్స సంశయః ||౪౪|| సగుణాత్మస్వ
రూపాత్తుతారతమ్యంభవేన్నవా| ఇతిసంశయయుక్తోస్తితమర్థంఘే విరూపయ||౪౫|| శివసత్కుమారః|| శివోమహే
శ్వరస్సేవ్యస్తస్యవిష్ణుస్తుసేవకః|తయోర్హితారతమ్యంసాన్యదిహజగజయోరివ ||౪౬|| శివపూజామహారాత్రంకరో

తనియమాద్ధరిః పుణ్డరీకైస్సమన్నతంతత్వాదేర్పితవాక్కిల॥౪౭॥ బహువాకిమిహశౌతసిద్ధాంతం శ్రుణుసాదరం॥పై
 పులాదఉవాచేదంబ్రహ్మణంతద్వదామితే॥౪౮॥ *పై పులాదః*భగవత్భోబ్రహ్మవిష్ణురుద్రాణాంకోధికోంతరాక్రో
 వాధ్యేయశ్చతత్వనోబ్రూహిసర్వజ్ఞసద్గురో ॥౪౯॥ *పితామహః* పైపులాదమహాప్రాజ్ఞశ్రుణు స్వావ హితో
 ధునా॥ శ్రుతి స్మృతిపురాణేషునిశ్చితార్థంవదామితే॥౫౦॥ బహునిపుణ్యానికృతానియేనతేనైవలభ్యఃపరమేశ్వరోసా
 యస్యాంగజోహజ్ఞుహరిస్తమస్యేమోహాన్నజానంతిసురేంద్రీముఖ్యాః॥౫౧॥ప్రభుంవరేణ్యంపితరంద్రేవతానాం ॥౫౨॥ మమాపివిష్ణోర్జ్జన
 కంద్రేవమీద్యంయోంతకాలేసర్వలోకానజ్జహర॥సపకపవాఖిలదేవపూజ్యోధ్యేయస్సమస్తైరధికస్సవ ॥౫౩॥ యో
 ఘోరవేషమాస్థాయశరభాఖ్యంమహేశ్వరః॥ నృసింహంలొకహంతారంసజ్జఘానమహాబలిః -౫౪- హరింహరంతం
 పాదాభ్యామనుయాన్తిసురేశ్వరాఃమావధీఃపురుషంవిష్ణుంవిక్రమస్వమహానసి -౫౫- కృపయాభగవాన్విష్ణుంవిదదార
 నత్రైశిరైః॥ చర్తారీబరోమహావీరోవీరభద్రోబభూవహ-౫౬- ధ్యేయస్సవీరోరుద్రస్సాస్యత్సర్వేషాంసర్వసిద్ధయే॥ త
 దన్యస్యాఖిలస్యాపిత్యాజ్యత్వశ్రవణాన్తునే -౫౭- యోబ్రహ్మణఃపజ్ఞువక్త్రహం తామామేచయన్తస్తకదర్శనం
 ఛూత్॥ యస్సర్వదుష్టాన్వినిహంతినిత్యంరుద్రాయతస్త్వైసతతంనమోస్తు -౫౮- యోవిస్ఫులింగేనలలాటజేనసర్వంజగ
 ద్భస్మకరోతియశ్చ॥ పునశ్చసృష్ట్యాపునరప్యరక్షత్ రుద్రాయతస్త్వైసతతంనమోస్తు ॥౫౯॥ స్వాతన్యమేవం ప్రకటి
 కరోతియోవామపాదేనజఘానకాలం॥ పపేథహాలాహలమాదహంతం రుద్రాయతస్త్వైసతతంనమోస్తు ॥౬౦॥ యో
 వామపాదార్చితవిష్ణునేత్రస్తస్తేదదౌచక్రమతీవహృష్టః॥ యస్యైవవిష్ణుర్వృషవాహనోభూత్ రుద్రాయతస్త్వైసతతంన
 మోస్తు ॥౬౧॥ యోదక్షయజ్ఞేసురసంఘాన్విజిత్యవిష్ణుంబబధ్ధోరగపాశేనవీరః॥ యోలీలయైవత్రిపురందదాహరుద్రా
 యతస్త్వైసతతంనమోస్తు ॥౬౨॥ విష్ణుంకవింసోమసూర్యాగ్నినేత్రంసర్వేదేవాః పశుతామవాపుః॥ స్వయం తస్మా
 త్పశుపతిస్సంబభూవరుద్రాయతస్త్వైసతతంనమోస్తు॥౬౩॥యోమత్స్యకూర్కాదివరాహసింహాన్విష్ణుంగతంవామనమా
 దివిష్ణుం॥భస్మైవచక్రేమదనంయమజ్ఞురుద్రాయతస్త్వైసతతంనమోస్తు ॥౬౪॥ బహుధైవం ప్రకారేణతుష్టాన్
 దేవామహేశ్వరం॥ త్తమా పయా మాసురేకంసీలకణ్డంమహేశ్వరం ॥ ౬౫ ॥ తాపత్రయసము
 ద్భూతజన్తమృత్యుజరాదిభిః - నానావిధానిదుఃఖానిజహారపరమేశ్వరః -౬౬-ఏవంప్రార్థనమీశస్సీప్యంగీచక్రేసు
 రైఃకృతం- శంకరోభగవానాద్యోరరక్షసకలాఃప్రజాః -౬౭- యత్పాదాంభోరుహద్వంద్వంమృగ్యతేవిష్ణునాసహ-
 స్తుత్వాస్తుత్యంమహేశానమవాజ్ఞససగోచరం -౬౮- భక్త్యానమ్రితనోర్విష్ణోః ప్రసాదమకరోద్విభుః- తేనవిష్ణుశ్చ
 తత్యాజమహత్స్పాణభయంమునే॥౬౯॥యతోవాచోనివర్తంతేఅప్రాప్యమనసాసహృదనందంబ్రహ్మణోవిద్వాన్నభిభే
 తికదాచన -౭౦- అణోరణీయాన్ మహతోమహీయానాత్మాగుహాయాం నిహితోస్యజన్తోః - తమక్ర
 తుంపశ్యతివీతకోకోధాతుః ప్రసాదాన్త మహిషానమీశం - ౭౧ - వసిష్ఠవైయాసిక వామదేవ విరిచ్ఛముఖ్యై
 స్పృధిభావ్యమానః - సనత్కుజా తాదినాత నాద్యైరీడ్యోమహేశోభగవానాదిదేవః - ౭౨ - సత్యోనిత్యస్స
 ర్వసాక్షీమహేశోనిత్యానందోనిర్వికల్పోనిరాఖ్యః-అచిన్త్యశక్తిర్నృగవాక్గిరీశస్సావిద్యయాకల్పితమానభూయః-౭౩-
 అతిమోహకరీమాయామమవిష్టోశ్చసువృత- తస్యపాదాంబుజద్భానాద్దుస్తరాసుస్తరాభవేత్ - ౭౪ - విష్ణుస్తువిశ్వ
 యోనిస్సాస్యత్సంశభూతైస్సవైకైస్సహ- శివాంశసంభవోభూత్వాపాలయత్యభలంజగత్ -౭౫- వినాశంకాలతో
 యాతితతోన్యత్యకలంమృషా- తస్మైనమోస్తురుద్రాయమహాగ్రాసాయశూలిశే-౭౬-విశ్వంభరాయసర్వాయమహాదే


~~~~~  
వాయ తేజసే-తస్మైనమోస్తురుద్రాయసర్వసంహరకర్తే-౨౨- చతుర్భుశ్చచతుర్భుశ్చ ద్వాభ్యాంపంచభిరేవచ-హూ  
యతేచపునర్ద్వాభ్యాంసమేశంభుఃప్రసీదతు-౨౩-బ్రహ్మర్షణంబ్రహ్మహవిర్భ్రూగ్నోబ్రహ్మణాహుతంబ్రహ్మైవతే  
నగస్తవ్యంబ్రహ్మకర్తృసమాధినా-౨౪- శరాజీవాస్తదంగేషుభాతినిత్యంహరస్త్వయం-బ్రహ్మైవశరభస్సాత్మోన్మోక్ష  
దోయంమహామునే-౨౫-మాయావశాదేవదేవామోహితామమతాదిభిః-తస్యమాహాత్మ్యలేశాంశం వక్తుంవాకేనశ  
క్యతే-౨౬- సరాత్పరతరోబ్రహ్మయత్సరాత్పరతోహరిః- తత్సరాత్పరతోధీశస్తస్మాత్తుల్యోధికోనహి-౨౭- ఏకఏ  
వశివోనిత్యస్తతోన్యత్కులంమృషా- తస్మాత్సరావక్పరిత్యజ్యహేయాన్విష్ణ్వాదికాకసురాక-౨౮- శివఏవ సదాధ్యే  
యస్సర్వసంసారమోచకః- తస్మైనమోస్తురుద్రాయమహాగ్రాసాయశూలినే-౨౯- యోబలిష్ఠతమస్సర్వేష్వపిదేవే  
షుశాశ్వతః- తస్మైనమస్తపూజ్యాయశరభాకృతయేనమః-౩౦-యందృష్ట్యాకంపమానోభూన్నసింహాపిహరిర్భృశం  
తస్మైశర్వాయశూరాయశరభాకృతయేనమః-౩౧-యేనసంభత్యతేసర్వశ్చరాచరమిదంజగత్-తస్మైరుద్రాయసర్వ  
త్రశరభాకృతయేనమః-౩౨- యస్మైమనోర్వయన్తర్హస్సర్వత్రవిజయాభవేత్- తస్మైలోకైక జయినే శరభాకృ  
తయేనమః-౩౩- యస్మాద్ధరిముఖాస్సర్వేభిభ్యత్యద్యాపినిర్జరాః-తస్మైనిర్భయరూపాయశరభాకృతయేనమః-౩౪- య  
స్యోపాసనమన్యాసాందేవతానాంవిధీయతే- తస్మైసర్వైరుపాస్యాయశరభాకృతయేనమః-౩౫- యస్మిన్భక్త్యాజి  
తాస్సర్వేబలహీనైశ్చశత్రవః- తస్మైశత్రువినాశాయశరభాకృతయేనమః-౩౬- పైపులాదంమహాశాస్త్రంసదేయం  
యస్యకస్యచిత్- నాస్తికాయకృతఘ్నయదుర్వృత్తాయదురాత్తనే-౩౭- దాంభికాయనృశంసాయశతాయా నృతభా  
షిణే- శివభక్తివిహీనాయశివభక్తాపరాధినే-౩౮-సువృత్తాయసుభక్తాయసువ్రతాయసుశీలినే-గురుభక్తాయదాన్తా  
యశాన్తాయఋజుచేతసే-౩౯- శివభక్తాయదాతవ్యంబ్రహ్మకర్తోక్తధీమతే!స్వభక్తాయైవరాతవ్యమకృతఘ్నయ  
సువ్రత-౪౦- \*సనత్కుమారః\*ఏవంవిశ్వాదిపూజ్యత్వంశివస్యాహయతోవిధిః- తతోసారదవిద్ధిత్వంశివంసర్వోత్తమం  
మునే-౪౧- \*శ్రీపుటార్జునపతిః\* అథదేవేశయోగీశస్సద్వశ్యంఘదీపృతాయా-గత్వాకైలాసమాలోక్యనత్వేదంశివమస్తువత్ ||

~~~~~  
ఇతితత్వసారాయణేడు పాసనాకాండస్య తృతీయపాదేషోధ్యాయః

*సనత్కుమారః*నివర్తనేవాచోయతఇతివదస్తీస్తుమనసాశ్రుతిం యత్రత్వస్యేత్య పిచమమసంజ్ఞిస్త్యహృదయం- తవ
స్తోత్రేస్వామింశ్చకితమపిగంగాధరవిభోప్రసీదస్తోష్యేహంకథమపిసమరోప్యగుణితాం ||౧|| స్వయంజ్ఞిన్మాతోగ్రీపిత్రిపు
రహరకారుణ్యజలధేత్వమేవం హిస్వోపాసకజనఘలాయైవవిధాః!గృహీత్వామూర్తీరిత్యవసిఖలుసర్వత్రవిదితం తత
స్తుత్యస్తోత్రైర్నచభవతివాచోవితథతా||౨|| అలంస్తోత్రైర్నాగుణగణకృతైర్వన్తనసితే గృహాణాభిష్టన్తద్వదసియచి
సద్వస్త్యమితిమాం | నప్రప్తం శక్నోమిస్వయమపితుయద్దేయమిహమాంభవాంభోభాదేహీత్రాయనసమాలోచ్యపతి
తం ||౩|| ఫలంచేయన్వస్యస్తుతికరణసామర్థ్యమఖిలంసమాలోక్యస్వాన్తేయ దితదనుసారీతికురుషే! నతత్త్రిజ్ఞిద్వాపి
హ్యనుసరతిపతుంశివసతాంపితామూకేభాగ్నిన్యపిఖలుసమః పోషణవిభౌ ||౪|| ఉమాజానేజానేసద సదధునానాహృ
మపితుప్రకుర్వేన్తర్యామీప్రభురిహయథాప్రేరయసిమాం!నపుజ్యైఃపాపైర్వామమభవతి సంగోయదితుమేఫలద్వాసస్యా
న్యత్త్రిమశివదేయంహిభవతా||౫||నయన్తన్తేప్రధీధరవరసుతావల్లభవినామమజ్ఞానమైత్తాన్సహాయదిదదామితివద
సి |హరిబ్రహ్మణౌతావపిసకలవిజ్ఞానచతురానశక్తౌత్వాజ్ఞాతుంకిముతశివకిటోహమబలిః-౬-పురాణానాంవక్తాక ముల
నయనాంశస్సకలవిత్స్ఫుటంబూతేవ్యాసఃపరమశివమాహాత్మ్యమధికం!తదజ్ఞాత్వాకంజ్ఞిద్వచనశకలంకేచనవిదః ప్రజ
ల్పవిభ్రాన్తాహరిహరవిభిర్భౌగితసమాః-౭- స్వనేత్రంపాదాబ్జేశశిశకలమాలేతవహరిస్సమర్చ్యస్వాభీష్టంఖలుపరమ

వాపేతివిదితం | తథాపూజాకర్తుర్నిజహృదయపూర్తిస్త్వితరథానభూయాదిత్యేవం యదనియత మేషాన్స్త్విహతః - ౮ -
 అసారేసంసారేజనిమృతిజరాదుః ఖనిబిడేవసన్నేషస్వామిన్నహమిహపరిభ్రాంతహృదయః - త్వదీయైర్ధ్యానాద్యైరవి
 రతకృతైర్నిశ్చలహృదాఫలముక్త్యాఖ్యంతరగతమనుభవేయంవదవిభో - ౯ - యదాత్మానందస్తేవరమశివనాచామవిష
 యస్తథాక్షేపస్వామిన్నమభవతివాచామవిషయః - ఇతీదన్నజ్ఞాతంయదిసకలవేత్తాచభవతామయావాద్యంజ్ఞాత్వా
 స్థితవతిశివేకేనుకథనం - ౧౦ - స్మరామిత్వదాస్యం సుకృతిసులభజ్ఞాత్తనియతస్తతస్వామిన్ జన్మాన్తరవిషయశంకా
 మమగతా | ఆదంపారభ్యోత్థన్నిరవధికదుఃఖిస్తుభగవన్నసహ్యంతస్మాద్యంయదిభవతుదాసస్యమషభో || ౧౧ || సు
 ఖందుఃఖంవాయత్ప్రభవతిచపుం సస్తదఖిలంసమంయఃకోవానాస్వసుభవతిబద్ధస్సహిభవేత్ | తథాపూతం బద్ధంక్వ
 సుచరమలభ్యామయిశివం ప్రపన్నేయద్యేవం తవవిషమతాకామమగతిః || ౧౨ || త్వమేవాహంస్వామిన్నితిపరః | వాస్తవే
 క్యమసకృద్భ్రువీమ్యేకస్సత్వం శివఇతిపరేభ్యశ్చసుతరాంతరైశ్చైవైక్యంధ్యానాద్యనుభవమథప్రాప్యచదృఢప్రబోధాప్యే
 షోహంప్రబలభవమఖ్యస్త్రికిమహా - ౧౩ - శ్రుతేవిష్ణోదీనాజ్ఞానకఇతిసంఘస్యసఉమాపతేత్స్వగతస్సత్వంఖలువిషమ
 నేత్రః పరశివః | ఉదాసీనస్తవ్యోన్తయిపరమదుఃఖాస్పదఇదంకథంకస్త్విన్వాచ్యంసకలజనన్ద్వాస్పదతమం - ౧౪ - స్వలీ
 ల్లాఙ్ఘనోద్భయకరణమేతత్కిముచితం తవశ్రీకణ్ఠాంచాసహచరదేయాశోమమశిశోః | భవల్లీలారూపం భవజనితదుః
 ఖంసకురుయేదధీచాద్యైశ్చప్రాజగతిశివతేహంసముచితం || ౧౫ || శ్రుతిస్తుత్వాద్యుక్తశ్రవణమననన్ధ్యానకరణేయమా
 ద్యష్టాంగేవానహిభవతియోగేమమరతిః - పరం తుస్త్వైరంయేవిషమవిషయాస్సంతిభువనేపదార్థేష్వాసక్తిర్భవతిభవ
 ముక్తిర్భవకథం - ౧౬ - వివేకప్రధ్వంసప్రబలతరపీర్యామనసిజాః ప్రవర్ధనేస్వామిన్ సతతమపికామాదిరపవః - ఉ
 పాయఃకోవాస్వాన్తమరిపుజిగీషోస్త్రియనత్వదీయాంఘ్రిద్వంద్వగ్రహణబలమేతస్యతువినా || ౧౭ || చతుర్థంమన్య
 న్నేశివమితిచశాస్త్రంశ్రుతిరియంతశ్చైవాన్యాధ్యేయశ్శివఇతి శివాద్వైతవిషయా | తథాసంత్యన్యానిస్తృతిబహుపురాణా
 దివివిధప్రమాణాన్యద్యైతేత్వయివిషమభూతేక్వనుగతిః || ౧౮ || ఇమాన్యుద్భూతానిత్రిపురహరభూతానిచయతస్తథా
 జీవన్త్యేవంప్రళయమపియాన్త్యేవపరమే | అఖణ్డానందాజ్ఞానకలభవదుఃఖత్వయకరేశివేస్త్విన్నద్వైతేత్వయివిషమబుద్ధే
 శ్చనగతిః || ౧౯ || త్వదాయత్యేజంతోజనిమృతిజరాదుఃఖివలేనకర్తవ్యఃకోరోధోమయిసకలనిందాస్పదగుణే | త్వణంస్యా
 త్కింకాలానలవిషయవీకేశకృపయా ప్యసహ్యోఽతుంతవ్యాశ్శివ మదపరాధాస్తుభవతా || ౨౦ || వశీకుర్యాత్ప్రీతంక
 థమిహదృగాద్యైశ్చకరణైస్సదాత్సుభం మాయాజనితవిషయస్థైర్యసహితైః | కియన్తంవాకాలం పరమశివకామాదివి
 వశోవృధానేష్యామ్యేవంగిరిశమయిదాసేకురుకృపాం || ౨౧ || అనేకబ్రహ్మణ్ణానుమపతికలాచూడవిధిధాననాయా
 సేనైవత్వమవశిచసంకల్పతఇతి | నసందేహూల్లోపిశ్రుతినిగదితేర్థేత్రభగవంస్తవాయాసః కోవామదవనవిధాశంకర
 వద || ౨౨ || రవింవహ్నింవేన్ద్రంద్రుహిణమథవిష్ణుంగణపతింషడాస్యశక్తింవాయజతిభువిదేవాంస్తదితరాన్ | ఫలావాప్తి
 స్త్వత్తోభవతినియతం తస్యయజనైస్తవమేవప్రీతోసిత్రిభువనమహేశోభిలగురుః || ౨౩ || సవాచ్యోకారేణాంబుజభవ
 ఉకారేణమురజిన్తకారేణత్ర్యక్షస్తదుపరితుమాత్రార్థగణితా | తయాతుర్యస్త్వం హిక్వచిదసిచసాం బస్త్రిణయ
 నఃక్వచిచ్చిదూిపోసిన్సుటమిదమనంతశ్రుతిగతం || ౨౪ || శివావోరాజానంవిశదమిరుద్రోకవిషయంజనాశ్శుత్యర్థం
 యేజగతినిజానంతిమఖిసః | నతేహంవక్తవ్యంకిమిహకలయంతాత్మనితుతే హరిబ్రహ్మణ్ద్రాగ్నిప్రబలసురదక్షాద్వ
 రకథాం || ౨౫ || వినాశైవీంభక్తింక్వకథమవినాశిత్వమచిరాదతస్సాంబద్ధ్యానంసతతమపికుర్వస్తువిబుధాః | నతరాద్యై
 శ్శాస్త్రైర్భుటపటవచోమాత్రవిషయైర్భవాపాయోజిహ్వహృదయగళగణ్డశ్రమకరైః || ౨౬ || శివధ్యానానందప్రవ
 హదమృతాస్వాదనపరామహాన్తోయోగీద్వాగిరివిపినసంభారకుతుకాః | పృథివ్యాదౌసంతీత్యపివిదితవంతం

గిరిపతే కరిష్యస్యేనమాం సకలభవముక్తిం కిముతథా ॥౨౭॥ పృథివ్యస్తే జోవాయ్య చలవియదంతా నిభువ
నాన్యతక్రాపాణ్యేవం ముహురపిచయాన్త్యేవవిలయం । ఉమాకాన్తత్వస్తు స్వయమధిక మలోక్య కుతుకాత్ప్ర
సృత్యస్యేకాన్తేసహగిరిజ యాచిద్వియతిహి ॥౨౮॥ నకామ్యోద్దేశే నత్రిపుర హరతేస్తోత్రరచ నామదీయేయంనై
వాధిక్యతివశతః ప్రాన్తవిధినా । ననై సాహిత్యాది ప్రబలతరనైపుణ్య విశదీక్రియా హేతోఃకిన్తుస్థితభవవిషా దక్షతి
కృతే ॥౨౯॥ సిరాస్థిత్యజ్జుజ్జారుధిరమలమూతాదివికలేమహారోగగ్రస్తజడవభృషిషడ్భావసహితే ॥ స్థితిర్నాన్తస్వా
మిశశశకలమాదాలభగవం స్వదీయాన్త ద్ధ్యానామృతరససుఖాస్వాదరహితా ॥ ౩౦ ॥ పురాఘాద్యద్దుఃఖంబహు
భజనసిగర్భశయనేతథాబాల్యాద్యాస్వప్యధిగతమవస్థాసుసతతం । తదద్యస్తుత్వామేమనసిభయచింతాకలుషితేప్ర
సన్నోభూత్వాత్వంస్వయమవశరణ్యోప్తినవరః ॥౩౧॥ ప్రసాదంలక్ష్మీశద్రుహిణసురసంప్రార్థితముమాపతేఃపుణ్యైర్గ
భ్యంప్రబలివపూజాదిజనితైః । అనిచ్ఛానంసారోదధితరణవాఙ్మకులమనాన్తద్దన్యాకౌగోరిశ ప్రతిదినముపాస్తేహత
మణిః ॥౩౨॥ అశక్యంకింవాశ్రీశివచరణపాదోరుహరజః కణోద్దీప్యన్తద్ధామిహభవతేపుంసాముపరిదా । అధాన్యే
షాంవాశ్రీపరమశివపాదాంబుజరజః కణోద్దీప్యన్తద్ధాత్రయజనపదాజ్ఞాత్రయవతాం ॥ ౩౩ ॥ త్వమంగుస్తాకారః
పరిమితఇతిత్వయ్యపిజనాఃపరిచ్ఛేదంహయాపరవశధియఃశేచనజడాః । వదంతిశుత్యధ్ధావిదత్తహతుసర్వస్యజగతః ప్రభుః
ప్రీతాతీశస్వయమపివిభోవిశ్వభుగితి ॥౩౪॥ మహర్షి స్త్వంశంభోజయసిఖలువిశ్వాధిక ఇతిశుతేర్విశ్వా కారోహరితివి
ధిర్వేతివిచితం । తథేశానస్వామించ్ఛ్రితిగదితసత్వాదినిఖలస్వవిద్యానాం బ్రహ్మధిపఇతిచహాతేశ్వరఇతి ॥౩౫॥ సమష్టా
వ్యష్టావాదహరనశినాన్తర్విజయసేనభాయామానన్తస్ఫురణనటనానన్దవివశః । త్వదావాసస్థానేహృదయకుహరేవేద
కథితేత్వదన్యంసంస్థాప్యక్వశివయజతాంముక్తిరచలా ॥౩౬॥ విధిర్విష్ణుశ్శంభుస్త దుపరిశివోధాపిచ శివస్తతో విష్ణు
ర్నాదస్తదుపరిపరాశక్తిరథచ । శివస్సర్వాణ్యేతాన్యపిచనవతత్వానిపరమేవిలీయస్తేస్వామిం స్త్వయినటనలోలేకిమి
తరైః ॥౩౭॥ హరిబ్రహ్మేశాఖ్యంపరమశివపుత్రత్రయమభూత్వసామిన్పార్యద్యయహృదయజాతన్త్రి గుణిచ ।
జగత్కార్యస్తేనప్రభవతితథాతిష్ఠతితథాలయంయాతీత్యస్తాత్త్వయి భవతికావామలినతా ॥౩౮॥ సహస్రైర్గ్రైదై
ర్వాబహుభిరథసంఖ్యావిరహితైఃప్రసిద్ధోస్తుశ్రీమాన్హరిరపితదంతాఅపిపరే । సచాత్వత్వాదాబ్జస్త్వరణ సుఖలోలా
హికథితాన్తతస్త్వామేవైకంనిటలనయనంచేతసిభజే ॥౩౯॥ అహంతాసమ్మాధత్రిదశపతిహేతోఃప్రకటితంప్రభావస్తే
కోవాన్తకతిశివవాయ్వగ్నివిచితం । తథాహంతామూఢద్రుహిణహరిమధ్యేప్రకటితంప్రభావంవాజ్యోతిర్తయ మఖిల
మాద్యన్తరహితం ॥౪౦॥ కపాలిత్యేస్వామిం స్తవవదతిహానిన్నరపశుర్నతుచ్ఛిత్వాశీర్షంకరనఖముఖేనాబ్జజనుషః । క
పాలేతస్త్రింస్త్వంముగహర వపుర్నిస్సృతమస్సృక్ప్రవాహంశూలాత్పాక్వరశివ గృహీత్వాపిబిభత్తి ॥౪౧॥ మృక
ణోఃపుత్రన్తంవిషయమపాశాకులతనుంస్వలింగార్చాధ్యానాచరణసమయేరక్షసిపురా । సమావిర్భూయత్వంపర
మశివలింగాద్ద్వితీతరంయమన్తంహత్వాత్వత్వదనశినసన్తాడితహృదం ॥౪౨॥ సకోప్యస్త్యాజ్యేపోగిరిశభవ దుత్కర్ష వి
షయేశుక్తిస్త్వత్వాద్యష్టాదశవిధపురాణోక్తివిదుషాం । పరస్తుస్త్వేరంయేవిషయమృగతృష్ణాకులధియోమహాశాప
గ్రస్తాస్ఫురితునచతేషామవిదుషాం ॥౪౩॥ త్రిమూర్తీనాంసామ్యంభవతుపరతత్యేనభగవత్కాకథంమూర్తిత్యేనత్రి గు
ణజనితేనాపిభవతి । సకోపిబ్రూయాచ్ఛాపరశివతమస్సత్వరజసాంసమత్వంరుద్రోతోజయసిఖలుసత్త్వైకవిషయః ॥
కదాచిద్ద్విస్త్వత్వాత్ప్రీతయనతహోత్కర్ష వచసాంమహాన్యాయసోజల్పన్నపిమురరిభోర్వేతిచపరః । బహువేతిస్తబ్ధస్వక
రరసనోనన్దివదనాత్తదైతిహ్యంనాలంకిముశివతవైకం కేమితరైః ॥౪౪॥ హరిబ్రహ్మదీనామఖిలభువనానామపి మహా
భయశ్చక్రేహాహాలఇతిచదుగ్ధోదధిభవః । అనాయాసాత్త్వన్తంగరళమపిభుక్త్వాసశుగణానరక్ష్యేత్యేతద్వదతిప
శురీహ్యైకులవచాః ॥౪౫॥ గురుత్వేతేస్వామిన్వటపిటపిమూలేన విదితేనచాధిక్యంబ్రూతేతవమలినచిత్తః పరగురోః

మునీనాంత్వంప్రీత్యోపదిశసీతుసాక్షాద్ధరిమయంసదాతత్వజ్ఞాతిప్రవదతినశిష్యం హరి మహా ॥౪౭॥ ఉపాస్తే విష్ణు
స్త్రాంపరమశివకాశ్యాంస్ఫుటతరంమహాలింగాకారంబిజశిరసికృత్వాజ్ఞలిమపి । తథాన్యత్రాపీతప్రథితమపి శిష్యత్వ
మధికంహరేకోవాశక్తశ్శ్చగ్రితిగతమపన్నేతుమిహవా ॥౪౮॥ రహస్యేత్వత్తత్వేచరమజనిల్లైకసులభాపరాభక్తి
స్సాన్వమిబహుజననభోగార్హజగతాంనజాయేతేత్యేవంకథమపివిజానన్నయమహాంతుమస్వత్వజ్ఞేష్టాతవగుణగ
ణాన్వచ్ఛక్యకృతినాం ॥౪౯॥ ఉమాకాన్తంకాన్తంచిత్రమియతిథాన్తంపరశివంస్తవాసక్తంశక్తంనమదధికభక్తన్త్రిణయ
నం । సదాతుష్టంప్రేష్టంమునిహృదయకృష్టప్రభువరంసుఖారాధ్యంసాధ్యంశ్రుతినిచయశోభ్యంహృదిభజే ॥౫౦॥ మ
తానాంషణ్ణామపుష్పరిపరతత్వంశివవిద్యుదాధారాణామపుష్పరిపరమానందనటనం । తథాషడ్భావానామపరిచ
పరిచ్ఛేదరహితంషడూర్త్తిణామేకంస్వయముపరిశాన్తన్త్రిణయనం ॥౫౧॥ ఇయత్రాతీతస్తేపరమశివసత్యంహిమహి
మాశ్చ్రుతేతేతావానిత్యపితుభగవన్నస్యమహిమా । నతాత్పర్యంతాద్యగ్భహువిధమహిమామూర్తిమితావవిద్యద్భౌ
ధార్థంస్వయమపివిభక్తోసిపదశః ॥౫౨॥ ప్రసిద్ధంభోక్తృత్వంమమభవతితేభోజయితృతానవాచ్యంభోజ్యానాంపరమశివ
వైరస్యమధికం । సేదోషఃపక్తర్యప్యయమభవిభోపాచయితరిద్వయోస్తద్వదూపత్యాన్తయితువిభగేవక్తుముచితః॥
అహాకింవత్త్యేతేపరమశివసౌలభ్యమచిరాత్సకృచ్ఛిన్తామాత్రాత్సకలజననిన్ద్యోపివ్రుషః । అఖణ్డేశ్వర్యంత్యద్భువి
జయతిలభ్యాసుఖనిధింనృపద్వారిశీణాయుషఉదరహేతోర్భృతబుధాః ॥౫౩॥ యథార్థాభిఖ్యైఃప్రాకృతశివశతానన్దఇతి
యత్ప్రదాంభోజద్వంద్యస్తరణమహిమాలంబనబలాత్ । షడక్షర్యావాచానరకపతితంసంగిరమహాకుతరాచాన్తర
క్షత్తవవిభవవేత్తాస్తికఇహ ॥౫౪॥ అనల్పాయాసోస్త్రిన్విషమవిషయప్రాప్తివిషయేఫలస్త్వల్పాడల్పంనచభవతిశంభో
సునిదితం । నచాయాసస్స్వల్పోప్యవిషయశివప్రాప్తివిషయేత్వనల్పాచ్యాన్తంఫలమపినధీరత్రజగతాం ॥౫౫॥ చతు
శ్శాస్త్రజ్ఞోవాఘవిమహదవిద్యాపరవశోనరస్సర్వజ్ఞోవాసురఉపరిమాయాచరవశః । సతాద్యగ్భ్యఃప్రాప్తంభవతిమ
మసంతృప్తిజనకంత్యవిద్యామాయేశాత్స్వగతబహుశక్తేఃపరశివాత్ ॥౫౬॥ క్వచిదాగైస్తీవైగిరహమధికమాగ్రస్సర
రిపోక్వచిద్వాణేస్త్యత్తోప్యధిగతఫలైశ్శంబరరిపోః । క్వచిచ్ఛిష్యాద్యైశ్చస్వకహృదయపూర్తిచ్ఛుభిరహాకథన్వ
త్పదాబ్జస్తరణసుఖలాభోమమభవేత్ ॥౫౭॥ ఉమాబద్ధంశుద్ధంపరమసుఖబుద్ధగమరహరంజగద్రక్షన్త్యగ్రితుంభయ
హరణదక్షంస్తరహరంచదాకాశంవీశంగతనకలకోశంయమహరంహతాశేషంశేషంధృతనిఱలవేషంహృదిభజే ॥౫౮॥
అహాప్రారభ్యాశ్రుతిశిరసినిష్ఠాన్తపురుషంమహాన్తమ్యాయాతేపరశివభృశంబిహ్వలయతి । తథాత్రయ్యన్తస్థం
స్త్పృతిషుచపురాణేషువివిధప్రపజ్ఞేష్వేతేషుద్ధృవమపితునత్వాంస్సృతినా ॥౫౯॥ శివాద్యైతంసత్యంతదితరదసత్య
జ్ఞానకలంసమస్తశ్రుత్యైవంవిచితమపిసిన్సంశయమహా । భవన్తాయాక్రాన్తాశ్రుతిశిరసినిస్థాఅపిజనాస్తద్వదన్యాకసేవ
స్తేబతగిరిశసత్యత్యమనసా ॥౬౦॥ జగద్భృష్టంసర్వంహ్యాన్తజడదుఃఖాత్కమిదంత్యయిత్యజ్ఞాన్తిన్నిత్యపిబహుళమా
నజ్ఞవిదితం । అసంగస్త్యంనిత్యోజయసీశివసచ్చిత్సుఖనిధిఃప్రసిద్ధతైతత్కింతిపురహరవత్త్యేద్భుతమహం ॥౬౧॥
శివాధిక్యంబ్రూతైశ్రుతిరఖిలమానోత్తమతమాతథాతన్నిష్ఠాస్తేమరరిపువిధీన్ద్రాగిపిసురాః । వదన్త్యాచార్యేన్ద్రాయతి
మఖిమున్ద్రాగ్భగవంస్త్యదాధిక్యేనూయాభవతియదితంధిజ్జరరఖరం ॥౬౨॥ పురఃవశ్యకలింగంసితభసితరుద్రాక్ష
వపుషాకరేబిల్వంధృత్వావచసిశివనామామృతరసం । మనస్యప్యానన్దాద్భుతనటనమూర్తింతవవహాపరస్త్రిన్చిన్తా
త్రేసుఖమిహాలీయేశివకదా ॥౬౩॥ కటాక్షాసుజ్ఞాతావిధిహరిమహేశాబహువిధప్రపజ్ఞానాంస్పృష్టిస్థితిలయవిధానే
షుచతురాః । తవైవోల్లాసశ్చేత్స్వత్రఇహమదీయావనవిభాకిమన్యత్సంప్రాప్యంమమభవతికస్తాత్కన్యసుకదా ॥౬౪॥ న
సోధంశక్తోజిత్రపురహరనాబుద్ధుదసమస్వభార్యావిజ్ఞాత్రాస్పదతసువియోగోద్భవశుచం । కథంశక్తోహంస్యాం
స్వయమమనిత్యాచలభవద్వియోగోసహ్యస్సంభవతియదితద్దుఃఖమధునా ॥౬౫॥ మయాకాలక్షేపఃక్రియత ఇహసం

సారవిషయేనదాత్వధ్యానాదౌక్షణ్యమపితునైవాచలసతే । గతిఃకానిశ్చితాభవతిమమదుష్టస్యభవతానజానేమామే
 సంపరమకృపయాపాలయవిభో ॥౬౭॥ శివాదన్యత్సర్వజ్ఞగదన్యతమిత్యేవసుదృఢఃకృతస్సిద్ధాంతోయంగిరివరసుతా వల్ల
 భమయా । నరోదేవోవాముంశ్రుతిగదితమేవాన్యథయితం సమర్థశ్చేదర్థంమమ ధురితమఘ్నీశివభజే ॥౬౮॥ మహా
 మోహగ్రాహప్రవరముఖసంగస్తనిభలస్వబుద్ధ్యాహోహాప్రశమముఖసర్వస్వతనయః । నలోకంప్రాప్నోతి త్రిణయ
 సతవేశస్యపురుషోనలోకోపుతస్యేత్యపివదతి వేదశ్చ భగవత్ ॥౬౯॥ శివధ్యానస్తోత్ర ప్రణతిపద పూజాదివిముఖ
 స్వచేతోవాగ్దృఢఃకరముఖనిష్కప్తావయవవాత్ । హరిబ్రహ్మేన్నాగ్నిప్రముఖసురసంఘాద్భుతతపోవిశేషప్రాప్యశ్రీశి
 వచరణసేవానలభతే ॥౭౦॥ సుఖాసీనశ్శాంతోవిజనవసతిర్చక్తసహితఃప్రణమ్యస్వాచార్యంప్రథమమథసఖ్యన్యహృద
 యే । సరోజంతస్సధ్యేతరుణదినకృతోగృహీనదృశప్రభంసాంబంధ్యాయత్తుణమపినధన్యోహి పురుషః ॥౭౧॥ మన
 శ్చేలంసూక్ష్మంనిషయబలవత్కర్ణకగతంగృహీత్వాత్పత్సంకుచితమనపాయంమృదుయథాతవాలంకారాయత్రి
 ణయనమయైవార్చితమహోకిమర్థంత్యన్యక్తావిహరసిపునశ్చర్మవసనః ॥౭౨॥ పిపాసోస్త్యత్తత్వామృతరసమహా
 త్యద్భుతతమంమమస్వామిన్నేవంవిషయచృగతృప్త్యాగతిరభూత్ । కథంజీవామ్యస్తి కసుఖగమయితాకోనుజగతిత్వదన్యః
 పాహీనుంపరమకృపయా పాంగభవయా ॥౭౩॥ మనోవాక్కాయాఖ్యంతికరణముమా నాథభవతే సమర్ప్యస్వా
 రాజ్యంజగతిలభతేపూరుషవరః । అహన్తేవంనానావిధభవవిషాయైవతదహేనాసమర్ప్యహేనారాత్రంవిహతఇహాకా
 వామమగతిః ॥౭౪॥ అచిన్త్యయద్యత్పాగ్గిరిజననిగర్భకుహరేమయాముక్తైకర్మస్వయమపిచ జాతిన్సరతయా । అ
 నుష్ఠేయత్వేనప్రచురమథసఖ్యన్తితమభూత్తదద్యత్వన్తాయాపరవశతయావిస్తృతమహే ॥ ౭౫ ॥ భవన్తాయో
 ద్భూతంమమభవతిదుఃఖంమహాదితిబ్రవీమ్యేవాహంత్యంత్యసువదసి తేకర్మజమితి । ద్వయోరాస్తామైక్యాత్తదపి తవస
 ర్వేశ్వరతయాత్వమైవక్షీయే తద్యదిహమమదుఃఖామోకిమపి ॥౭౬॥ అమంమన్యనైమాజ్ఞగతిశివకేచిత్భవగతం భవి
 ష్యజ్జన్తార్హంయమభవనశిక్షార్హమపిచ । అహస్తత్వద్దాస్యాధరివిధిదు రాపాద్భుతభవత్పంచార్హమన్యేత్వ త్రిపుర
 హరకింమన్యసఇహ ॥౭౭॥ శరద్రాకాశేతాంశ్యతిభవశదధ్యన్నరసవత్స్వజిహ్వలీణోద్యన్తుదులకమనీ యాధరదళం
 ముహుర్భార్యాపుత్రద్వయముఖసమాలోకనపరస్వనేత్రంతన్నన్తస్తితముఖమిదన్తేశివభజే ॥౭౮॥ చిదాకాశేసత్యేహ
 రిహతమృదంగధ్వనియుతంసముత్ఫుల్లాస్యాంబాకరనభినతాశ్చద్ధ్వనియుతం । అనుస్యూతస్వాన్తద్రుహిణహతయుల్ల
 శ్యనుగతక్వోన్తంజ్ఞోరాంఘేర్నటనమహమద్రాక్షమభయం ॥౭౯॥ సమస్తశ్రుత్యన్తప్రకటిత మహిమోహరివిధిస్తు
 తస్యశ్రీకణ్ఠప్రణతజనకస్తాపహవిభో । తవశ్రిపాదేనాప్యపహతిమలభ్యా ముపగతేయమాపన్నారాతాకరినతరచేష్టావ
 పిపరా ॥౮౦॥ శివాదన్యోనామ్నాసకృదపిచనామ్నాయతఇతిస్వయంధన్యాః కేచిన్నియమసహితాస్సన్తిధరణౌ । అధ
 న్యాఅన్యేతన్నియమరహితాఃత్సుబ్ధహృదయాస్తతస్సాంబళ్ళంధుర్హృదివచసినిత్యంజయతుమే ॥౮౧॥ అమందానందా
 బ్ధాసితకిరణచూడాభగవత్స్థితంసీలగ్రీవంహిమగిరిసుతాలింగితనం । త్రిజేత్రంత్యాందృష్ట్యాపరవశమనా ఏవమభ
 వంకృతార్థోహంబాహ్మోత్పుశకిజటిలస్వీన్నవపుషా ॥౮౨॥ క్వచిత్సేవాగ్యంమేప్రకటయతిదౌర్భాగ్యమపిచక్వచిద్వా
 ణీత్యేతత్సముచితముమాధీనహృదయః । స్వతంత్రశ్చాసిత్యంపరమశివతద్వద్భవభవోవిచింత్యద్వైవిధ్యం వచసిమమబా
 ధోనచతతః ॥౮౩॥ ద్రవీధూతం చిత్తంప్రకటయతినేత్రాంబుసుఖజం తవాంతర్యామిత్యంప్రకటయతిచిత్త్వం చహృద
 యం । త్వమేకశ్రీకా మాత్యుపహృతవిభాగత్వమఖిలశ్రుతిద్యత్వంనిత్యంప్రకటయసిఖల్వేవమధునా ॥౮౪॥ ఇహానందః
 కేషాశ్చిదుపరితుదుఃఖం మహాదుపర్యథానందః కేషాశ్చిదహబ హుదుఃఖం భవతిచ - ఇహాముష్మికేషాం
 చిదపిపరమానంద ఇహామేత్వముష్మిన్నప్రేవంకలుషమనసోదుఃఖ మహాహ ॥౮౫॥ అపారాభక్తిశ్చేత్పరమశివపాదా
 బ్జయుగశేహరావిద్వేషస్యాదితిజగతికేచిత్తుమనుజాః । స్వయంక్త్యామన్యంతేనభవతితథాహద్భుతమతాన్మణాంధూపప్రీ

తేర్చవతనచివేప్రీతిరధికా॥౧౬॥రమాకాంతబ్రహ్మతనిజపురోభాగమమరోజ్వలత్పశ్చద్భాగంప్రమథవృతపార్శ్వద్వయ
మపిసమువ్యస్తద్భాన్తద్భుమణిశతకాన్తిప్రచురవద్విమానశ్చారుహ్యత్రణయనపదంయాతిసుకృతీ॥౧౭॥ మనోవృక్షేనం
ఖ్యాభవవిషయసంకల్పవిటపాఃప్రజాయస్తేనానాభువనవియదంతాశ్చవివిధాఃకథంవిచ్ఛిన్నాన్యస్యస్వయమచిరమేకేన
భవతాతతోహంకారాఖ్యం సులభమిహమూలంవిదళయ ॥౧౮॥ అహమ్మాలోచ్యేదేహృదయతరుసం కల్ప విషయ
స్వశాఖాపత్రాణాంగిరిశభృశైథిల్యతఇదంస్వరూపార్థజ్యోతిర్విశదమనుసర్వత్రజయతు స్వయంగచ్ఛత్వంతంసతరురి
హతచ్ఛిన్తిమమతాం ॥౧౯॥ క్వభక్తిగ్రాహ్యస్తవ్యంకృతవిషయసక్తోహమధునా క్వతేప్రజ్ఞారూపంక్వచిరమహమజ్ఞా
నవిహతః! ప్రపశ్వాతీతస్తవ్యంనుజగతిమగ్నః క్వచవశస్తతస్సాస్విమిర్నారాత్పరమకృపయామాంస్వయమవ ॥౨౦॥
కులేశైవేజన్తప్రతిదినముమానాథభజనం సుశుశ్రూషాసక్తస్తి తముఖకళత్రజ్జ్వలరమంసదాసేవాతద్వత్పరమశివభ
క్తాంఘ్రికమలద్వయైత్యతస్సర్వంభవతిధునియైవైషసుకృతీ॥౨౧॥ పృతభ్యాంసానందం సీతభసితరుద్రాక్ష విలసచ్ఛ
రీరాభ్యాంద్వప్తంసుతహతమృదంగధ్వనియతం సుతాగీత్యాయుక్తంస్తి తవదనభార్యా కలితయాయుతం ఝల్లర్యా
చిత్సదసినటనంయస్యసమహా॥౨౨॥ప్రసన్నాస్యాదారా కరకలితఝల్లర్యసురతాస్వవామస్థావామేతరగత
సుతంమర్దళయుతం బహుంశ్చిష్ట్యాంశ్చత్రవ్యజనబహువాద్యాం శ్చనికేసమాహూయస్వామిం శ్చరతిశిలవృత్తిం
ససుకృతీ ॥౨౩॥ విషమ్మన్వానానాంశివభజనపియూషమనిశమ్మ హేలాస్సాదూర్భాతాద్భుతనటనకాలేప్రహసతాం వి
రత్యానన్తోతామపిచశిలవృత్తిం ప్రలపతాంజనానాందారిద్ర్యాదితిభవతునోసంగఇహమే ॥౨౪॥ నజానేసంసారో
త్తరణకరణోపాయమధునానశక్తోమ్యుక్తః శ్చేదపిచతమస్తాతుముచితం కథంసాధ్యాముక్తిశ్శివచరణ ధూళిర్మమ
గతిస్తయానాహస్తీర్ణోయదిహిశివ మాహ్మత్యవిహతిః॥౨౫॥ మహాఘాఘాద్రీన్ద్రత్రుటనపవివేచాన్తగదితప్రభావస్మి
న్ధశ్రీధవశభసితోధూశనవిధాత్రిపుణ్డేరుద్రాక్షేపరమశివనామ్యేషకకుచవత్పథాప్యేకశ్చక్రణ్యపివపుషినిత్యాస్తమ
మధీః ॥౨౬॥ త్వదీయధ్యానోత్థామృతరసపిపాసోర్మమశిశోస్సకృద్భ్యానేవైవత్రి పురహరసంతృప్తిరభవత్ తథాపి
ప్రారభ్యాజనితబహుదుఃఖక్షయకృతేనచైకామూర్తిస్తేస్ఫురతుహృదిసాంబాత్రిణయనా ॥౨౭॥ అతరాగ్రసన్దాత్తస్ఫుర
ణజనితాపారనటనప్రభిన్నబ్రహ్మణ్డాయతమధిక పుణ్యేకసులభం చతుర్భాసుంకుశ్చేకృతపదమమున్దే హమధునా
సుఖాస్తేప్రాప్తస్యత్రణయనకిమద్ధంవపురిదం ॥౨౮॥ అశైవేకోధోమేభవతిశివతన్నయ్యమధునాసుమన్యేన్యేప్రా
హుఃప్రబలతరదోషాస్పదమితి ప్రశాంతవ్యాపారప్రణ తజనకారణ్య జలధేస్తవాపిస్వామిః ఖిల్యశివ తమచక్షేక్ర
దజని ॥౨౯॥ క్రమాత్సాలోక్యజ్ఞాత్రిపురహరసారూప్యమవిరాదహంసామీప్యజ్ఞస్వయమథచసాయుజ్యమిహతే మ
నోభావాత్ప్రాప్యస్ఫుటమిదమిదానీనిజపదంకృతార్థోస్త్రిస్వామిఃపునరపికృతార్థోస్త్రిభగవత్ ॥౩౦॥ శివామృతత
రంగిణీత్యతివిశుద్ధనామాంకితస్తుతిర్జయతుశాం భవీజగతిశోకమోహాపహా ఇమాంశ్రితవతాన్నుణాం భువిసనతుగ్ర
మారోదితాంసంసృతిభయంక్వచిన్నచవిధిశ్శివాన్యస్తుతౌ

—* ఇతితత్వసారాయణ ఉపాసనాకాండస్యతృతీయపాదేనాష్టమోధ్యాయః *

* ఇన్ద్రః * గాయత్రిపాసనంబ్రాహ్మిభగవత్ గోమతీపతే యదేవబ్రాహ్మణానిత్యంకుర్వంతినియమాత్వభో ౧॥
* శ్రీపుటార్జునపతిః * పురావేదవిదాం శ్రేష్ఠోవసిష్ఠోరుధతీపతిః బ్రహ్మణోమానసఃపుత్రస్వాచారనిరతస్సదా॥౨॥
సత్యలోకంపితృస్థానంగత్వాతంపరమేష్ఠినం బ్రహ్మణం పితరన్నత్యాభక్త్యాపరమయాసహ ॥౩॥ ప్రాజ్ఞలిఃపురత
స్థిత్యాప్రశయాపనతోమునిః సర్వవేదార్థసారాంశమిదంప్రచ్ఛసాదరం ॥౪॥ వసిష్ఠః భగవత్సర్వలోకేశసర్వ
జ్ఞకరుణాకర సర్వవేదార్థతత్వజ్ఞకమలాసనసద్గురో ॥౫॥ మయాద్యోజప్యతేనిత్యం గాయత్రిభో మహామనుః
తస్యాధంనైవజానామితస్యోపాస్తిజ్ఞసర్వధా ॥౬॥ అగ్రజ్ఞానానపేక్షజ్ఞజపమాత్రేణధన్యతా అధూన్తమేతినిశ్చి

త్యసంతుష్టస్యకదాచన ॥౭॥ జపకాలేషతచ్ఛబ్దః కర్ణయోరశరీరతః । నైతేనజపమాత్రేణధన్యోభ వితువర్హసి ॥౮॥
 గాయత్ర్యర్థపరిజ్ఞానపూర్వకంతదుపాసనం । యదాకరిష్యసీషీప్రంధన్యతామేష్యసీతచ ॥౯॥ తస్మాదార్యమమబూ
 హితమర్థంభక్తవత్సల । త్వమేవమేపితా చాసీసద్గురుశ్చదయానిధిః ॥౧౦॥ ఇతిపృష్టౌబ్రహ్మచర్యోహ్యసర్వజ్ఞ స్సర్వశక్తి
 మాన్ । వసిష్ఠాయస్వపుత్రాయమదభిధ్యానపూర్వకం ॥౧౧॥ బ్రహ్మ ॥ చతుర్వింశతివర్ణాభూద్ధాయ త్రీతీపదాచ
 యా । తస్మాదర్థంవదామ్యద్యశ్రుణుష్యాత్తజసాదరం ॥౧౨॥ యఃకూటస్థోహృదాకాశోనోస్తాకంప్రాణినాంధియః । ప్ర
 చోదయాత్రియాస్వేవంప్రేరయత్సుచితాసువై ॥౧౩॥ తద్భగ్గోజ్యోతిషాం జ్యోతిర్ధ్యా యామితిధీమహి । సమీతు
 ర్నన్దులేశస్యతద్దేవస్యాప్రమాపతే ॥౧౪॥ వశ్యోంవరణీయంవాశ్రేష్ఠంసర్వగతంపరం । కూటస్థవ్యాపకత్వాయహ్యనంత
 రవిశేషాం ॥౧౫॥ అహంబ్రహ్మస్మివాక్యస్యయోనేదాంతిభిరుచ్యతే । తమేవార్థం త్వమేత్త్వస్యాగాయ త్ర్యావిధిసు
 వ్రత ॥౧౬॥ ప్రత్యక్షప్రేక్ష్యసంసిద్ధైప్రోక్తం గాయత్ర్యుపాసనం । నాస్తాత్సవ్యాసిభిర్జ్యోః ప్రణవోప్యధికోభ
 వేత్ ॥౧౭॥ అథవాదావిహస్త్యైవప్రణవోవ్యాహృతాపరః । అతఃపరతరంతస్తాత్ప్రణవోపాస్మనాదిదం ॥౧౮॥ భగ్గ
 శ్చభేననిర్దిష్టమిదంజ్యోతిస్త్రీనాదవత్ । సూత్రకారేణచప్రోక్తంతత్రచేతోర్పణంతథా ॥౧౯॥ చతుర్థపాదపక్షస్యాజ్జీ
 వోధ్యాతామునీశ్వర । ప్రథమఃప్రాతిలోమ్యాద్వా తచ్ఛత్రుమ్నాత్వవాచకం ॥౨౦॥ అముమేవమహమన్త్రంగాయత్ర్యా
 ఖ్యంసదానరః । ఉపాసీతవిముక్త్యర్థంభవదుఃఖాదిబద్ధనాత్ ॥౨౧॥ ఆదిత్యపరతాం కేచిద్ధాయత్ర్యావర్ణయంతిచ
 కేచిత్సర్వేశ్వరతాంసుతరాంతదసంగతం ॥౨౨॥ నిర్విశేషకరబ్రహ్మ పరత్వంబ్రహ్మవాదినః । షహవాక్యానుగోధే
 నవర్ణయంత్యుచితంహితత్ ॥౨౩॥ నిర్గుణబ్రహ్మపరతాంకేకాలాదైర్నైవాదినః । గాయత్ర్యాఽహురర్థ్యేయంబ్రహ్మ
 చేత్యసమ ఇనం ॥౨౪॥ యద్ధ్యేయంసగుణైస్త్యాగ్ధ్యేయంమాయామయత్వతః । ఇతితేషాంమతం హ్యేతద్ధాయత్ర్యాన్య
 భిచార్యభూత్ ॥౨౫॥ ధ్యానభోపాసనారూపంనిర్గుణేనైవసంభవేత్ । అవాజ్ఞనసగవ్యత్వాదిత్యేతచ్ఛమతంతథా ॥౨౬॥
 యశ్చైవపదఃప్రోక్తఃప్రప్త్యఃపురుషోవిభుః । సవివరమాత్మేస్యాంగాయత్ర్యాం ప్రతిపాద్యతే ॥౨౭॥ యత్సాత్మాదప
 రోత్పాచ్చయస్సర్వాస్తవైత్యత్యపి । యత్ప్రేక్ష్యముపదేశ్యభ్యవస్తూక్తంతదిహేమాన్యతే ॥౨౮॥ అన్యత్త్వసుపదేశ్యంయదప్ర
 శ్యభ్యోచ్యతేశ్రుతా । తన్నిర్గుణాత్పరాచినస్తస్యనేహస్తిసంగతిః ॥౨౯॥ ప్రశోషేత్సర్వం బ్రహ్మేవధ్యేయంభవి
 తుచర్మతి । వాచాభ్యుమనసాంగమ్యం శుద్ధానామితిశ్చయః ॥౩౦॥ తదుపాస్య మభేదేన గాయత్ర్యాసత్యచిద్భునం । అ
 ఖిణ్డంబ్రహ్మవిద్యద్భిస్సాత్మా దనుభవాత్తకం ॥౩౧॥ ధ్యేయోపలక్షితేబ్రహ్మణ్య రూపేధర్మవర్జితే । గాయత్ర్యాఽపి
 తాత్పర్యమిత్యరూపాశ్రయావిదుః ॥౩౨॥ తత్రేదంప్రోచ్యతేపుత్రశ్రుణుష్యావహితోధునా । తాత్పర్యంద్వివిధంప్రోక్తం
 శాస్త్రేముఖ్యమవాంతరం ॥౩౩॥ తత్రముఖ్యమముఖ్యంస్యాస్తుశ్శ్యంత్యన్య దవారం । యదవాంతరహీనేననముఖ్యంల
 భ్యతేక్వచిత్ ॥౩౪॥ అనివృత్తస్వేదచాధాఃప్రాణినోత్రయథేతరత్ । భోజ్యంప్రభూతంసస్యాన్నంప్రాప్నయిర్నర్హే
 తుకం ॥౩౫॥ ప్రాజాపత్యాంతలోకాంశ్చనరోప్రాప్యయథా పరం । బ్రహ్మలోకంసంగతుంస్యానచ్చక్రోమోక్షపదంము
 నేః ॥౩౬॥ పుత్రలాశనపూర్వస్యసుఖస్యైహికజన్మనః । అప్రాప్తాతరణంసస్యాద్యథాపున్నరకస్యవై ॥౩౭॥ తథా
 వాస్తరతాత్పర్యంవినాముఖ్యంనబద్ధిమాన్ । గృహ్ణీయాద్యది సమోహాద్బ్రహ్మయూనోపై పయ్యజ్యతే ॥౩౮॥ అవ
 శ్యధ్యేయమాత్మానంమధ్యాత్వాధానవాప్యచ । ధ్యేయాతీత మరూపస్తద్ధాయత్ర్యా మతమిత్యనత్ ॥౩౯॥ గా
 యత్ర్యభిమతంబ్రహ్మనిర్గుణంసత్యచిద్భునం । అఖిణ్డరూపంధ్యాత్వాథతద్యదిప్రాప్నయిన్నరః ॥౪౦॥ సనైవంకిథ
 యేద్వాగాద్య శేషకరణాప్యయాత్ । ముఖ్యతాత్పర్యభూతస్తదరూపభ్యాపునయాత్సవ్యయం ॥౪౧॥ ముఖ్యతాత్ప
 ర్యమేవస్యాధ్యాహ్యంముఖ్యతమేతిచేత్ । బ్రూయాత్తదానిజధ్యానవిహీనోధఃపతేద్ధృవం ॥౪౨॥ నిజధ్యానవిహీ
 నశ్చేర్మనోనాకాద్యసంభవాత్ । కామాదిరిపుభిర్నిత్యంపీడ్యమానోవ్రజేచ్ఛుచం ॥౪౩॥ మసోనాశాది సిద్ధ్య

ధంనిత్యంగాయత్క్రియాసనం । అవశ్యకార్యంబ్రహ్మైక్యధ్యానలక్షణమాదరాత్ ॥౪౪॥ తచ్చాపాసనమన్య త్రసీ
యాపేనైవసంభవేత్ । అత్యంతావిషయత్వేనధ్యానస్యానవకాశతః ॥౪౫॥ తస్మాత్సచ్చిత్సుఖానన్తబ్రహ్మత్వైకత్వగో
చరం ॥ ఉపాసనమిదంపుంసాంభవరోగమహశాషధం ॥౪౬॥ తత్త్వమస్యాదిభిర్వాక్యైర్వర్ణ్యద్భిర్హస్తైక్యముచ్యతే
తదేవాభ్యస్యతేనిత్యంగాయత్క్రియాస్వానుభూతయే ॥౪౭॥ సర్వేషామపివేదానాంయత్రైవపరమాగతిః । గాయ
త్క్రియాసనన్త్యక్త్వాతతఃసంభవముచ్యతేనరః ॥౪౮॥ విశేషేణపరిజ్ఞానవిహీనస్యాత్మవేదినః । సమ్యగ్జ్ఞానప్రసిద్ధ్యర్థం
మతంగాయత్క్రియాసనం ॥౪౯॥ తురీయంసర్వవేదాన్తప్రసిద్ధంబ్రహ్మయత్పరం । తేనైక్యంనాత్మనస్సీధ్యే ద్విना
గాయత్క్రియాసనం ॥౫౦॥ పరిష్కత్వంపరీయన్తవంపరత్వంవిత్వమేవవా । గాయత్క్రియాసకన్యైవభవేన్నా యా
పవేదినః ॥౫౧॥ రేచకఃపూరకోన్యోవాకుంభకశ్శాస్త్రసంమతః । గాయత్క్రియాసకస్యస్యస్వయమేవాప్రయత్న
తః ॥౫౨॥ నిధాయబ్రహ్మణిస్వస్తిన్ననస్సచ్చిత్సుఖాత్మకే । గాయత్క్రియాసకోభాతిస్వాపరోక్షానుభూతిమా ॥
యస్యనాహంకృతిర్దేహేజాయతేస్వాత్మయోగినః । సఏవకృతకృత్యస్యాత్మమాగాయత్క్రియాసకః ॥౫౩॥ భ
యంసాంసారికంయేనవినివరైతదేహనాం । ఉపాసనోత్తమంజ్ఞేయమిదంగాయత్క్రియాసనం ॥౫౪॥ గోళ కేభ్య
స్సమస్తేభ్యశ్చిన్ద్రియాణిశనైశ్శనైః । గాయత్క్రియాసనేనైవనియమ్యాత్మనియోజయేత్ ॥౫౫॥ దేవాశ్చర్యేప్రసీ
దన్తియేనసన్తుష్టమానసాః । తదేతచ్ఛ్రద్ధయాకార్యంమహాగ్దాయత్క్రియాసనం ॥౫౬॥ వశీకృతేన్ద్రియాయేన జీ
వన్తుకోభవేన్నరః - గాయత్క్రియాసనన్త్యక్త్వాతదేతతోనుముచ్యతే ॥౫౭॥ శ్శబ్దమానాంచిదానన్దసుధా ధా
రాంపిబాసదా - యేనైవనిత్యత్వప్రస్యాద్వరంగాయత్క్రియాసనం ॥౫౮॥ ధీమతాంమోక్షసిద్ధ్యర్థంయస్మాదన్య
న్నకీర్షన - కర్తవ్యంవర్తతేశాస్త్రేతద్ధిగాయత్క్రియాసనం ॥౫౯॥ మహాన్తస్సాత్వికాః పూర్వే మునయ శ్శాన్త
మానసాః - కైవల్యంయేనజన్తుస్తన్మహాగ్దాయత్క్రియాసనం ॥౬౦॥ హితాహితాదికంసర్వంద్వంద్వం హిత్యానిర
జ్ఞానే -యేనబ్రహ్మణిలీనాస్సుస్తద్ధిగాయత్క్రియాసనం -౬౧- ధిక్కుర్వన్తిభయంయేనయోగినోన్తకజం మహత్
తదేతత్సర్వశాస్త్రోక్తంపరంగాయత్క్రియాసనం -౬౨- యోగినాంయతచిత్తానాశ్చిదా నన్దరసస్థితిః . యేనా
భూదమ్యతాతత్సాచ్చేష్టంగాయత్క్రియాసనం -౬౩- యోజయన్తినిజాత్మానంపరోబ్రహ్మణాబుధాః - య
త్కుర్వన్తగిహాతక్రృష్టంతద్ధిగాయత్క్రియాసనం -౬౪- నవచక్రేషుయఃప్రోక్తః ప్రత్యగాత్మాసయేనవై - సం
యోజ్యతేపరేక్షేతన్తుఖ్యంగాయత్క్రియాసనం -౬౫- ప్రమాణానాంప్రమాణానివేదాన్తపచనా నియత్ - ఉష్ణో
షయన్తితచ్చేష్టంజ్ఞేయంగాయత్క్రియాసనం -౬౬- చోదనామనుస్మత్యైవనిధ్యానసరూపిణీం - యత్ప్రవృత్త
మతిగ్లాఘ్యంతద్ధి గాయత్క్రియాసనం -౬౭- దక్షిణేక్షిణీయోభాతిప్రత్యగాత్మాసయేనచ - విక్యం యాతి పరే
క్షేతచ్ఛ్లాఘ్యంగాయత్క్రియాసనం -౬౮- యాగాద్యైశ్శుద్ధచిత్తానాంనిష్కామైర్విదుషాంసతాం - యత్రోద్భ
వేభ్యత్తిత్వంతద్ధిగాయత్క్రియాసనం -౬౯- యేనప్రకాశతేసాత్మాత్త్రిపాద్భిర్హృషరామృతం - జీవాన్త్రయశ్చ
బిందుస్తేముఖ్యంగాయత్క్రియాసనం -౭౦- ఏతత్కార్యంత్రిసన్ధ్యాసుబ్రాహ్మణైర్నియమేనహి - తస్మాత్సార్థంపరి
జ్ఞానముపాన్వైవంసుతాదరాత్ * * * * *

—*ఇతితత్వసారాయణఉపాసనాకాండస్యతృతీయ పాదేష్టమోఽధ్యాయః*

బ్రహ్మ॥అథాతస్సంప్రవక్ష్యామిసర్వవేదోదితంపరం । ప్రణవాఖ్యంమహామరిత్రంసావధానమనాశ్శ్రుణు ॥౧॥ బ్రహ్మభి
ధానమేకం యదోంకారాత్తకమతురం । సర్వాక్షరవరంప్రోక్తంతదుపాస్యంముముక్షుభిః ॥౨॥ యతఃకులశ్చిన్నిర్వన్
ద్వాదశాక్షనసగోచరాత్ । వస్తుసస్సర్వవేదాంతాత్తాన్తిస్మృతియోగికాత్ ॥౩॥ అనాదికారేణజ్ఞాతాంపరామర్యా

దికాఃక్రమాత్ | అకారస్థూలపర్యంతాశ్చతుష్టయశ్చిమాత్రకాః ||౪|| సచ్చిదానందరూపాశ్చవిద్యాభిర్బ్రహ్మభూతాస్తదా
విజ్ఞేయనిర్గుణ బ్రహ్మభిన్నాస్సప్రతియోగికాః ||౫|| అఖణ్డైకరసాకారాస్తారతమ్యేనభాసురాః | విదేహముక్తిరూపా
అప్యప్తోత్తరశతేరితాః ||౬|| ప్రకృత్యాసామ్యరూపిణ్యాతతశ్చబళితాస్వయం | విశుద్ధసత్త్వసంబద్ధాత్పురుషతత్త్వప్రపే
దిరే ||౭|| అష్టావింశత్యుత్తరాణాంమాత్రాణాంవ్యవదేశతః | నిర్గుణాఃపురుషాభాన్విహ్యగామిప్రతియోగికాః||౮|| జీ
వన్ముక్తిస్వరూపాస్తేత్వఖణ్డాకారరూపిణః | నిర్వికల్పా నిరాకారాఃప్రజ్ఞానసునలక్షణాః||౯|| అథావిద్యాశబళితా
జీవాస్తేభ్యస్తథేశ్వరాః | మాయాశబళతాజాతాశ్చశ్వరేభ్యోజగన్విచ ||౧౦|| ఏవజ్ఞాతానితత్వానిముముక్షు స్తువిప
ర్యయాత్ | విలాపయేజ్జగన్స్తీశేషీశాజీవేషుతానపి -౧౧- పురుషేష్వపితాబ్రహ్మ స్వభాతీతోవశిష్యతే | అతీ
తేసజగద్భేదోనేశభేదశ్చనేతరః -౧౨- జీవభేదస్వభేదశ్చతదగోచరమిష్యతే | ద్రష్టవ్యత్వాదయోధర్మాస్తత్రనైవభ
వన్త్యతః -౧౩- సచ్చిత్సుఖస్వరూపాణిజీవేభ్యఃపరమాణిచ | అష్టావింశత్యుత్తరాణితత్వాన్యక్తానియానిచై -౧౪- తే
ష్వప్తధావిభక్తేషుయోభాగఃప్రథమోభవేత్ | సలీనోభవతిక్షీప్రసాధనానాన్యచ్ఛత్రయం -౧౫- స్థూలాద్యైష్టో
డశోపేతంజనయిత్యాస్వయంక్రమాత్ | అనగ్ధానానివృత్తి ఇచ్ఛానందావాప్తింవిధాయతాః -౧౬- తారతమ్యేనలీ
యస్తేస్వయంకతకరేణవత్ | ద్వితీయస్తాత్త్వనోవిశ్వతైజసప్రాజ్ఞతుర్యకాః ||౧౭- స్థూలాద్యైష్టోడశోపేతాద
ర్యయిత్యాత్త్వచిన్తకాః | పూర్వవద్విలయంయతితారతమ్యేనచాత్మజ-౧౮-తృతీయశ్చమహావాక్యచతుష్టయమపిస్ఫు
టం | జ్ఞాపయిత్యావిభజ్యై వంశోత్పానిలయమాప్నయాత్ ||౧౯|| చతుర్థోద్వైతవృత్త్యాదిచతుష్టయమపిక్రమాత్
విభజ్యషాడశత్వేనమన్త్రాన్నిజ్ఞాపయన్స్తథా ||౨౦|| పంచమోవస్తుతాత్పర్యశ్యశబ్దావికల్పకాః | సమాధీషోడశ
త్వేనసంజ్ఞాపయతిచిన్తకాః ||౨౧|| షష్టోవిభజ్యలీనస్సాన్యత్ పూరయిత్యాసమాహితాః | ఆస్వాదస్తభిన్తభ ప్రస్త
భానుభవాస్తథా ||౨౨|| సప్తమస్తువిదాదీం స్తాంశ్చతురఃప్రవిభజ్యచ | విలీయతేస్వయంబద్ధాఃసహజాత్పరిపూర
యః ||౨౩|| అష్టమస్తవిమోభాగస్తథారబ్ధచతుష్టయం | విలాపయన్విభజ్యాస్తీన్విలీనోభవతిస్వయం ||౨౪|| అథ
నిష్ప్రీతి యోగ్యేతదవాఙ్మనసగోచరం | భేదత్రయవినిర్ముక్తంమోక్షాతీతంవిశిష్యతే ||౨౫|| విజ్ఞేయనిర్గుణ బ్రహ్మ
తీతంయత్స్వార్థతఃపరం | విదేహజీవన్ముక్తీచయత్రభ్రాన్త్యాప్రకల్పితే ||౨౬|| చిచ్ఛక్తిపాతకాలేయద్విదాద్యైరివ
లభ్యతే | స్వరూపానుభవాతీతంకాలత్రయవినిర్గతం ||౨౭|| సత్తాసామాన్యమాత్రంయదమాత్రంశూన్యశూన్యకం |
అఖణ్డైకరసాతీతమైకాత్మ్యజ్ఞానతఃపరం ||౨౮|| సాధ్యాతీలాత్తతోమాత్రాభిన్నబ్రహ్మత్వకాగ్నిమే | సాధ్యామోక్షాస్సా
ధకైస్తుధ్యానజ్ఞానాదిసాధనైః ||౨౯|| ఇత్యేవముక్తంవేదాన్తసర్వస్వారస్యగర్భితం | ఇదంప్రకరణన్నిత్యంపతన్నేకా
న్తనిష్ఠయా ||౩౦|| ప్రాప్యంముక్తిద్వయంప్రాప్యమోక్షాతీతోవశిష్యతే | నాస్తాత్పరశ్చమన్తోస్తీహావాతుత్ర
చిత్సుతే ||౩౧|| భూరాదిధువనానాంయత్కారణంకేవలంవిభు | యత్పాదభూతాన్యేతానిపాదోన్యేతిశ్రుతేర్విదుః
చరాచరాత్మకైర్యుక్తాన్యజ్ఞజాదిచతుర్విధైః | ధువనానిబుధో నిత్యం షడ్వికారీణిచిన్తయేత్ ||౩౩|| శనై శ్చనైస్సన్
యంకృత్యావిలయన్నామరూపయోః | శుద్ధాన్తకరణేఖణ్డమమలంప్రతిబింబితం -౩౪- తద్భ్రష్టేతివిజ్ఞాయప్ర
థమంశాన్తమానసః | కాలేనతద్బృహీకుర్యాత్పరోక్షజ్ఞానమేవతత్ -౩౫- మాతానాస్తిపితానాస్తికళత్రన్నాస్తిచై
సుతః | బ్రహ్మదిమూర్తిత్రయమపృథికారయంతంసహి -౩౬- చరాచరాత్మకంసర్వంనాస్తిచావిద్యకణ్డగత్ | బ్రహ్మ
ణోన్యజ్జగన్నాస్తిపూర్ణంబ్రహ్మైకమద్వయం -౩౭- స్వప్రకాశంపరాకాశం సచ్చిదానన్దలక్షణం | సర్వగం నిష్కా
మంశాన్తంనిష్కళన్తిరుపాధికం -౩౮- ఏవంయదాపరంబ్రహ్మ జ్ఞానంజీవస్యసంభవేత్ | తదాచార్యం పరంగ
చ్ఛేచ్ఛాన్తస్సంస్కృతమానసః -౩౯- సద్గురోఃకరుణాసింధోరవిద్యామోచకంమహత్ | వాక్యంతత్వమసీత్యే తద్గుప్తే

త్వాసాదరంతతః .౪౦- శమాదిషటకసంపన్నో వివిక్తస్థోవిరక్తధీః । యంకభృదపిసంపశ్యత్ గ్రన్థఞ్చసతివిస్తరం॥
 శ్రవణాదీని వాక్యస్యోక్తుర్యాన్నిత్యంపదేపదే । ఆచార్యభక్తిసంయుక్తః పారంతరతినంస్పృతేః - ౪౧ - ఇతరఃపతిత
 స్యాత్తద్గురున్నత్వావిచారయేత్ । బ్రహ్మేవాస్తీత్యముంబోధం ద్వైతవృత్తింవిదుర్బుధాః - ౪౩- ధ్యాతాదిభేదయు
 క్తత్వాన్నాహంకారోవిసశ్యతి । తస్మాదన్నమయంకోశన్యక్తాహంకారగోచరః - ౪౪- క్రమాత్ప్రాణాదికోశాంశ్చ
 త్యక్తాహంపదలక్షితం । ఆత్మానంకేవలంశుద్ధం బ్రహ్మేవాస్తీతిశీలనాత్ - ౪౫- బ్రహ్మత్వభావంసంప్రాప్యస్థితోము
 క్తోనసంశయః । వశ్యమాణేనమాగ్నేణద్వివిధేన నిరంతరం - ౪౬- అసన్య మానససన్తత్య బ్రహ్మత్వత్వంవిచిన్తయేత్ ।
 అఖణ్డస్మిర్వికారంయద్బ్రహ్మేవాహమితిస్వయం - ౪౭- ఆవ్రతఃప్రత్యగాభ్యోయోన్మన్యహంబ్రహ్మేతివాముహుః । దేహః
 ద్యావిద్యకంసర్వంనేతినేతీతివాక్యతః - ౪౮- ప్రవిలాప్యధియావిద్వాన్నిశ్చలాత్తత్వమాప్నుయాత్ । విలాపనంవికా
 రాణాంవినానబ్రహ్మతాభవేత్ - ౪౯- విచారోపరమాయత్ర శమాధానవికల్పకే । నిదిధ్యానన రూపస్య తస్యదా
 ధ్యాద్విముచ్యతే - ౫౦- సమాధేరుత్థితస్యాచ్చేదగ్రన్థమేనంసంపశ్యతు - తుణమప్యన్యథావృత్తి స్యాచ్చేతనపతిత్తోభ
 వేత్ - ౫౧- జాగ్రన్నపిజనఃకూప నికటేతుణసుప్తితః - యథానిపత్యమగ్నస్యాత్తదైవైతన్నసంశయః - ౫౨ - ర
 జ్జనర్యవదజ్ఞానజ్ఞోహంహమితిచాధతే । గతేనర్పభ్రమేరజ్ఞ జ్ఞానాత్స్యన్నిర్భయోయథా - ౫౩- తథాబ్రహ్మత్వవిజ్ఞా
 నాజ్ఞీవత్వంగతిస్వయం । ఆచార్యో పసృతేఃపూర్వం నాస్తీత్యావరణతుతిః - ౫౪- బ్రహ్మత్వోపాసనాదేవ నభాతీ
 త్యావృతితుయః । స్వయంప్రకాశతేబ్రహ్మ తతస్తస్మిన్మగ్నంపరం - ౫౫- చరాచరస్యజగతోబాహ్యస్యావిద్యకస్యచ ।
 విచారఃప్రత్యహంబ్రహ్మ పరోక్షజ్ఞానసాధనం - ౫౬- అన్నాదిషణ్చకోశానాం బ్రహ్మధ్యస్తాసతామపి । విచారఃప్ర
 త్యహంబ్రహ్మపరోక్షజ్ఞాన సాధనం - ౫౭- బ్రహ్మపిణ్డాణ్డయోర్నిత్య విచారేపికృతేబుధైః । అనామరూప త్యాగాన్నస్థి
 రోమిథ్యాత్వనిశ్చయః - ౫౮- కరన్దత్వాజితోజీవకదాచిత్స్యాద్భవీరిపుః । హతశ్చేన్నపునరాపి ధస్తస్తాన్నూనంక
 దాచన - ౫౯- జగన్తితద్విలాప్యాశు దృఢేనైవసమాధినా । అన్తర్పహిశ్చసంపూర్ణః కర్తృత్వాన్మచ్చతేభ్యుపం॥
 సాంఖ్యేనవాధయోగేన భక్త్యావాకర్తృణాథవా - గురుశుశ్రూషణేనాపి యేనకేనాపి వర్తనా - ౬౦- చిత్తైకాగ్ర్యన్న
 రోలభ్యా ముముక్షుర్విజితేంద్రియః । అఖణ్డోహమనంత్రహం సచ్చియాప్రోనిరజ్జనః - ౬౧- పరిపూర్ణోహ మేకోహంని
 త్యానందోహమద్వయః । నిర్మలోహంనిరాకారోనిషిక్రయోహంనిరామయః ॥ ౬౩॥ ఇత్యభ్యాసబలేనైవసద్యస్సద్భృ
 హ్మవిత్తమః । ఆత్మమాత్రేణసంత్రిప్తస్తుక్తోభవతినంస్పృతేః ॥ ౬౪॥ అస్త్యస్తీత్యాదియత్సర్వైః । ప్రాణిభిస్సమదీర్యతే । త
 న్ముఖ్యాధ్యక్షయత్సత్యం తద్భ్రష్టత్వేతినిశ్చయః ॥ ౬౫॥ యస్మాదేతానిభూతానిజాయంతేయత్రసన్నిచ । యస్మిన్నేవ
 లయంయాన్తితద్భ్రష్టత్వేతినిశ్చయః ॥ ౬౬॥ అన్నాదిషణ్చకోశేభ్యోయదతీతం వినిర్మలం । స్వప్రకాశంపరంని
 త్యంతద్భ్రష్టత్వేతినిశ్చయః ॥ ౬౭॥ జీవేశ్వరాదిభేదానామధిస్తానమనాదియత్ । అద్వితీయమనిర్దేశ్యంతద్భ్రష్టత్వే
 తినిశ్చయః ॥ ౬౮॥ ఓంకారగదితంపూర్ణమఖణ్డానందలక్షణం । యదేవాత్మతయాధ్యేయంతద్భ్రష్టత్వేతినిశ్చయః ॥ ౬౯॥
 యదభేదంగతస్సైవప్రణవస్యచిదాత్మతాం । శ్రుతయస్తృతయశ్చాహు స్తద్భ్రష్టత్వేతినిశ్చయః ॥ ౭౦॥ ఆత్మానమర
 ణింకృత్యాప్రణవంచోత్తరారణింజ్ఞాననిర్మథ రాభ్యాసాత్పాశందహతతత్వవిత్ ॥ ౭౧॥ తిలేతైలవదేతస్మిన్ప్రణవేబ్రహ్మ
 నిర్గుణం । నిగూఢంవర్తతేనిత్యంతదభ్యాసాత్తులభ్యతే ॥ ౭౨॥ మాత్రాభిరవిభక్తేహిప్రణవేప్రతిబింబితం । అద్వితీయఃపరంబ్ర
 హ్మనిర్విశేషన్నిగద్యతే ॥ ౭౩॥ తస్మిన్స్తునైకమాత్రాభిర్విభక్తేబ్రహ్మతద్గతం । నైకరూపంభవేదేవభేదేనస్వగతేనహి ॥ ౭౪॥
 విజాతీయాస్సజాతీయాఅపిభేదాఃపురాగతాః । ప్రణశ్యంతివిముక్తేషునత్వేతేస్వగతాస్సుత ॥ ౭౫॥ ప్రణవస్యవిభేదే
 నస్వభేదేస్వగతేనతి । ఆదేహపాతాస్తుక్తానామపుష్పాసకతాభవేత్ ॥ ౭౬॥ అష్టావింశతి మాత్రాస్తాశ్చతపూర్వా

చ్చిదాత్మికాః తత్వదాగ్ధాస్థువిజ్ఞేయాః ప్రణవాన్తర్గతాః పరాః ॥౨౭॥ తావన్తస్త్వంపదాగ్ధాశ్చజీవాశ్చ త్రైత్యన్త
భాషితాః అహంపదే సప్తాన్యత్రవిశ్వవిశ్వాదయోపిత ॥౨౮॥ తథేవాస్తిపదైరైక్యంజీవాత్త సరమాత్తనాండ్యు
ష్యతేతత్త్వేయభేదసిద్ధిర్వస్తుతి ॥౨౯॥ బ్రహ్మణిమాత్రమాత్రాశ్చబ్రహ్మణిప్రణవేస్థితాః అభేదపవమన్తవ్యాయ
థోక్తః పాదమాత్రయోః ॥౩౦॥ మాత్రాత్త కానిబ్రహ్మణియాన్యత్రానిబహూన్యపి నిర్గుణాన్యేవతానిన్యూర్తా యా
తీతతయాత్మజ ॥౩౧॥ అఖణ్డితస్యోంకారస్యబ్రహ్మవాచకతాభవేత్-ఖణ్డితస్యతుమాత్రాభిస్సాత్మాద్భ్రష్టాన్యమిష్య
తే ॥౩౨॥ నైకత్వోక్త్యాననస్థాస్యాద్భ్రష్టాణానైవసుప్రత్యవస్థితత్వాత్పూర్వోక్తసంఖ్యాభిశ్చుత్తిమస్తతే ॥౩౩॥ గర్వ
మాత్రాపరాచీనమవాజ్ఞనస సోచరం సర్వావసానకభోక్తంబ్రహ్మానిష్ప్రతయోగికం ॥౩౪॥ ఉక్తప్రకారకబ్ర
హ్మప్రణవోపాసకస్యచ స్యానుభూతిరతిష్ఠాఘ్నానసిద్ధాతాదృశీఖలు ॥౩౫॥ తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన ప్రణవోపాసనం
పరం కృత్యానద్యోవిముక్తస్తస్త్వంవసిత్థభవనత్తమ * * * * * ॥౩౬॥

ః ఇతితత్వసారాయణ ఉపాసనాకాండ్యత్యతీయపాదేనవమోధ్యాయః *

*వసిత్థః చిన్మన్త్రోపాసనం బ్రాహ్మిన్ప్రపంచం గురోమమ | యత్రసజ్జ్ఞాయతేస్వామి సంశయోజగతీపతే ౧| ని
శ్రేయసార్థకంత తస్మిదభవాభ్యుదయార్థకం సన్మాసివిషయంకింవాతదన్యవిషయంత్విత-౨|బ్రహ్మ హంసస్సోహమితి
ప్రాజ్ఞేర్వేదవిద్భిర్విముక్తయేఉపాస్యమానచ్చిన్మన్త్రఃప్రసిద్ధోహ్యఖలైరపి౩| ఆచారకారోలుప్రో ధూత్ప్ర్యథమేతుహ
మక్షరే అహంపదేనవప్రాజ్ఞాదధికస్తుర్యఉవ్యతే ॥౪॥ సకారోపరం బ్రహ్మచిదుగ్రంథత్వదార్థకం అఖణ్డిని
ర్విశేషంతస్మిరాకారన్నిగద్యతే ॥౫॥ అస్తీత్యధ్యాహృతిఃకార్యా వాక్యాన్తరగతత్వతః | అన్యథానర్థకోమన్త్రపద
వాక్యాసమన్వయాత్ -౬- వ్యతిహారఃపరాత్తైక్యం కుర్యాన్నిష్ప్రతిబధకం | ఉక్తార్థప్రాతిలోమ్యేన నావృత్యర్థక
తాన్త్రజేత్ -౭- భవేద్యద్యానులోమ్యేన పునరుక్తిస్తదాహితత్ | ఆవృత్యర్థకతాంవాక్యం ప్రజ్ఞేచ్ఛాన్వోగ్యవాక్య
వత్ -౮- దృష్ట్వాత్కానంహృదిజ్యోతిః పశ్యాత్తత్పదలక్షితం | బ్రహ్మశ్చత్వాభమత్వాభసముపాసీతసన్తతం -౯-
బ్రహ్మేవాస్తీత్యభేదేన భావయేద్విబుధోనిశం | చిన్మన్త్రోపాసకఃప్రాక్త స్సజీవన్ముక్తతామియాత్ - ౧౦ - అజ
పాశ్చతానిత్యంజప్యామేవాఖలైర్ద్వైజైఃసద్యవపభవేన్ముక్తిస్సాత్మాత్రైవల్యరూపిణీ ॥౧౧॥ జపశ్చోపాంశురేవస్యాత్
బ్రహ్మధ్యానసమన్వితః | సద్యోముక్తిప్రదోన్యస్తుపాపక్షయకరోభవేత్ ॥౧౨॥ వసిత్థః స్యామిన్నఖణ్డిచిద్రూపేద్ధ్యాతే
బ్రహ్మణినిశ్చలే మనసఃకేవలంనాశస్తస్తిభవితమన్వతి ॥౧౩॥ కథంప్రాణేన్ద్రియాణాంశ్చవికారాణాంలయోభవేత్
మనోనాశేన్యనాశశ్చేదేకముక్తాజనోఖలః ॥౧౪॥ ముక్తపేతిచబ్రూయాదసంగతమిదంఖలు | తస్మాత్ప్రాణాదినా
శాయబ్రాహ్మిమేసాధనాంతరం ॥౧౫॥ బ్రహ్మయథా దీపేననశ్యంత్యాంవ ర్తికాయాభ్యుత్థతం | వినశ్యతిస్వయంతై
లంనిశ్చేషంవత్సమప్రత ॥౧౬॥ తథామనసిచిదుగ్రంథబ్రహ్మధ్యానేననశ్యతి | ప్రాణాదీనిచనశ్యేయ స్స్వయమేవనసం
శయః ॥౧౭॥ తస్మాత్ప్రాణాదినాశాయబ్రహ్మత్వోపాసనంవినా | నసాధనాంతరం కిచ్చిద్విద్యతేతాపసోత్తమ ॥౧౮॥
ఉపాసనశ్చద్వివిధంశ్రుతిస్తృత్యాదిచోదితం | ఇదంత్యేనాప్యహస్తేవగృహ్యతేబ్రహ్మయత్రవై ॥౧౯॥ ఇదమిత్యన్యబుద్ధా
చేమపాసీతచిదాత్మకం | బ్రహ్మసర్వగతంసన్మాత్పశ్యశ్చస్యాదుపాసకః ॥౨౦॥ అఖణ్డానందరూపోస్తిస్వప్రకాశోస్సినిర్గుణః
ఇత్యనన్యధియాబ్రహ్మయద్యపాసీతమానవః ॥౨౧॥ బ్రహ్మసర్వగతంతస్యైత్తదైవోపాసకశ్చసః | ఆత్మత్వేనపరబ్రహ్మ
పాసనశ్చోహసూత్రకృత్ ॥౨౨॥ సద్యఃక్రైవల్యమోయోహిబ్రహ్మత్వోపాసనాద్భవేత్ | ఇతిసర్వత్రగదితమతస్తస్త్వం
తత్పరోభవ ॥౨౩॥ సకృత్ప్రత్యయ మాత్రేణబ్రహ్మేవాహ మితిస్వయం | కైవల్యసిద్ధిరిత్యాహుః కేచిత్తం నోపప
ద్యతే ॥౨౪॥ అసకృత్ప్రత్యయావృత్తింబ్రహ్మత్వోపాసనాత్మికాం | సూత్రకారోహి సర్వేపానూహ మజ్జనకాంశ

జః 1౨౫ | బృహత్పాత్యపిర్యదాజాతాశుద్ధచిత్తస్య దేహీసః | పుత్రాద్యమానబ్రహ్మే శ్రోపాసనాత్సతతంకృతాత్ ౨౬
తదాస్వసిద్ధాణుత్వస్యభయస్యావిద్యకస్యచ | నివృత్తిస్సాస్య న్నతు బ్రహ్మజ్ఞానమా తేణ కస్యచిత్ 1౨౬ | చిన్తం
త్రోపాసనంపుంసాంసర్వానర్థనివర్తకం | అవశ్యకార్యమిత్యాహుర్నహంతోయోగవిత్తమాః 1౨౭ | చిన్తంత్రోపాస
నాంనాన్యద్విష్టత్వాస్తుపాసనం | అతస్తస్వంత్రధయాయుక్తః కురుప్రేతదుపాసనం 1౨౮ | పురానారాయణశ్రీ
మాన్వత్పితాకమలేక్షణః | కైలాసశిఖరంగత్వాదక్షిణామూర్తిమీశ్వరం 1౩౦ | ప్రదక్షిణత్రయం కృత్యా ప్రణమ్యచ
పునఃపునః | ఆభర్వోరసాస్తుత్వాచోర్ధ్వబాహురపుచ్ఛత 1౩౧ | మహావిష్ణుః || భగవత్ దక్షిణామూర్తేసర్వజ్ఞకరుణాని
ధే | బ్రహ్మత్వైక్యానుభూతిర్దేకయోపాసనయాభవేత్ 1౩౨ | ఇతిసృష్టోమహాదేవస్సద్గురుభ్యవత్సలః | విష్ణుంకమ
లవత్రాక్షమిదంవచనమబ్రవీత్ 1౩౩ | శ్రీదక్షిణామూర్తిః || చిన్తంత్రోపాసనేనైవహంసస్సోహమితీదృశా | నిరంశర
కృతేనస్యాదృష్టైక్యానుభవోహరే 1౩౪ | అహంబ్రహ్మస్మివాక్యంతద్యజుర్వేదగతంమహాత్ | ఉపాస్యమానం యద్ద
ద్యాత్ఫలంపుంసాశ్చతుర్భుజ 1౩౫ | చిన్తంత్రోపిమహానేషసర్వవేదాంతిభిస్త్రిశః | తత్ఫలంవిదుషాందద్యాన్వత్రకార్యా
విచారణా 1౩౬ | బ్రహ్మే | ఇతిశ్రుత్వామహాదేవాత్సర్వదేశికనాయకాత్ | మత్పిత్రోపాసనాం కుర్వంశ్చిన్తంత్రోస్యా
భవత్కృతీ 1౩౭ | తత్తవాహాశ్చతం మంత్రంసంసారార్థవతారకం | దృఢమా శ్రిత్యధన్యోస్మి బ్రహ్మత్వైక్య ముపాగ
తః 1౩౮ | తస్మాత్త్వచ్ఛమహా మన్త్రంసద్యఃకైవల్యముక్తిదం | ఉపాస్యశ్రద్ధయోపేతోజప్తైర్ధ్యానైశ్చసంతతం 1౩౯ | అహం
బ్రహ్మస్మినితోస్మినిష్కలోస్మినిరజ్జనః || నిరాధారోస్మిసతోస్మినిధుణోస్మినిరంశకః 1౪౦ | అఖణ్డానందరూపోస్మిజ్యోతి
షాంజ్యోతిరస్యహం-అమలోస్మినిరాకారస్తురూపోస్మి కేవలః 1౪౧ | ఆదిమద్భ్యాంతపోనోస్మి ప్రజ్ఞానసునలక్షణః | పాస్తా
దివోషహీనోస్మిచైతన్యైకరసోస్యహం 1౪౨ | జన్మనాశాదిహీనోస్మివిభురాకాశవత్సదా | నిర్వికారస్వరూపోస్మిమా
యావిద్యాదివర్జితః 1౪౩ | ఇత్యేవమాదిభిశ్చద్వైకాస్తేభావయత్సుధీః | బ్రహ్మేభూయకృతార్థస్సాస్యం నాత్రాసం దే
హికారణం 1౪౪ | హంసైఃపరమహంసైశ్చసదోపాస్యంమహాషనుం | సద్గురోఃకృపయాలభ్యా యఉపాస్తేనిరంత
రం 1౪౫ | సగృహస్థోపిపుణ్యాత్సభవేత్సన్యాసినాంవరః | తస్మైనమాంసీసర్వేపికుర్యుర్దేవాఅహర్నిశం 1౪౬ || కో
టిసూర్యప్రకాశోస్మికోటిచంద్రానుశీతళః | ఇతిభావయతాంపుంసాశ్చిన్తన్త్రోయంప్రసీదతి 1౪౭ | స్వయం ప్రకాశ
మానస్యసర్వగస్యపరాత్మనః | ఆవిర్భావోభవేనైవచిన్తన్త్రోపాసనాద్విదా 1౪౮ || క్రీడంతహం సమాత్మా
నంసతతంహృత్సరోరుహే | ఆరుహ్యహజ్జాయామ్యేకోహంసవాహనతాచ్ఛలాత్ 1౪౯ | అహంపదార్థో ధ్యాతా
స్యాధ్యేయంబ్రహ్మపదార్థకం | తయోరైక్యమభిధ్యానాత్కార్యంసద్యోముముక్షుణా 1౫౦ || ధ్యాతుర్వదా భూ
తాచాత్మ్యంధ్యేయానన్యత్వలక్షణం | తదాసమరసోభూత్వావీతశోకోభవేన్ననిః 1౫౧ || పరమంపదమారుహ్యాయ
యాసర్వశ్చవిస్తరేత్ | తయోపాసనయానష్టవికారశోభతేపుమాత్ 1౫౨ || అంగుష్ఠాదీప్రమాణస్య కూటస్థ
స్యాత్సనస్సతః | విభుత్వంయేనసంసిధ్యేత్త దేవోపాసనంమహాత్ 1౫౩ || ధ్యేయాద ప్రచ్యుతాత్తానమ పిధ్యా
నబలాద్భుధం | ప్రచ్యా వయేద్భి జశక్తిర తస్మైర్యం ప్రజేత్సుధీః 1౫౪ || అవిద్యాకల్పితా శేష వికారవిల
యోభవేత్ | అతస్తేతః పరంధ్యా నం వ్యర్థ మిత్యేవ మాస్తుధీః 1౫౫ || అరూప నాశపర్యంత ధ్యానా
భ్యాసవివర్జితః | దృష్టమఃఖంమహద్దచ్ఛేదితివేదాన్తనిర్ణయాత్ 1౫౬ || కార్యవీపపరాత్తైక్య ధ్యానారంభో ముము
క్షుణా | తత్సమాప్తిస్తునోకార్యాదేహపాతేస్వయంభవేత్ 1౫౭ || విద్యామయానిష్ఠానా నిముఖ్యాన్యక్రానియో
దశ | అరూఢఃపూర్వపూర్వత్రహ్యుత్తరోత్తరమభ్యసేత్ 1౫౮ | సర్వస్థానపరాచీనమవాజ్ఞనసగోదరం | బ్రహ్మే

రూఢస్తునాభ్యాసీనారూఢోవానిగద్యతే ||౫౯|| వాచ్యవాచకనిర్దుత్తస్సహినిష్పృతియోగికః | గన్తృగన్తవ్య తా
 హీనస్సర్వద్వంద్వవివర్జితః||౬౦|| తస్మాత్స్వతో విభిన్నస్తద్భ్రష్టానప్రతియోగికం | ఉపాసనా త్సమారూఢః పు
 మానారూఢఉచ్యతే ||౬౧|| అస్మాద్దేహాత్సముత్తాయత్రివిధాదపియస్సుధీః | సంపద్యతేపరజ్ఞోతిరారూఢోగాణవి
 వసః ||౬౨|| అభస్వయంవిభిన్నానిపరజ్ఞోతీంషియాతియః | ఉపర్యపరిహోత్కృష్టాన్యారూఢోముఖ్యవసః ||౬౩||
 జీవన్ముక్తోహిసామాన్యనిష్ఠావాఙ్మోతిమైకతాం | గత్వాసరూపనష్టాత్తాగ్ణా రూఢో నిగద్యతే ||౬౪|| అన్యోవి
 శేషనిష్ఠావాఙ్మోతిర్భిచ్చైకతాంగతః | విదేహురూపనష్టాత్తాముఖ్యరూఢోనిగద్యతే ||౬౫|| తస్మాచ్ఛిన్నస్త్రీ
 మాశ్రిత్యబ్రహ్మభావముపాగతః | జీవన్ముక్తోపితతముపర్యభ్యాసమాచరేత్ ||౬౬|| ఉపర్యభ్యా సహీనా నాంజన్మా
 భావేపిత్రక - దృష్టదుఃఖసమేతత్వాదభ్యాసోత్రవిధీయతే* * * * * (౬౭)

—*ఇతితత్వసారాయణేఉపాసనాకాండస్య తృతీయపాదేశమోధ్యాయః*—

బ్రహ్మ*అథాతస్సంప్రవక్ష్యామిమాతృకామృతస్త్రినాయికాం | యదుపాసనమాత్రేణకృతార్థః పురుషోభవేత్ ||౧||
 అకారాదితృకారాన్తస్త్వేకపఞ్చోశదక్షరా | యాసర్వవిబుధారాధ్యాసద్యోముక్తిప్రదామతా ||౨|| యన్ముల కమి
 దంసర్వంపరబ్రహ్మవబోధకం | శుశ్రిత్స్పృతిపురాణాదిశబ్దబ్రహ్మహురవ్యయం ||౩|| యయావినానవాగ్దేవీకస్యాపి
 ప్రసరేత్కృచిత్ | వాఙ్ములభూతాంతామేకాం త్వముపాస్వా పరాంసతీం ||౪|| అనేకకోటిబ్రహ్మజ్ఞ జనశీఘ్రైర
 ద్భుతా | యయామమాభవద్దేవ్యాతాంసదాభజమాతృకాం ||౫|| ఆకాశాది వికారాణాంయ తవీవోద్భవాదయః |
 తామృతృకాంవినానాన్యభజనాద్భవమోచనం ||౬|| ఇన్ద్రియాణాంనిరోధోహిమాతృకోపాసనాద్భవేత్ | అతో
 మదుపదిప్తైనమాగ్నేజే నాంభజాదరాత్ ||౭|| ఈశ్వరోజగతామేనాంమాతృకాం సతతంభజత్ | ఈశ్వరత్వం య
 యాకోవాతానోపాసీతబద్ధిమాత్ ||౮|| ఉమాలక్ష్మీశ్చవాణీచసర్వదాయాముపాసతే | పరబ్రహ్మ మయీంము
 ఖ్యాంతాముపాసీతతత్వవిత్ ||౯|| ఉన్ద్రితానీహసర్వాణియయాసత్వానిసువ్రత | తామేకామృతృకామంబాంభజేదే
 కాన్తమానసః ||౧౦|| ఋభ్యాదయోమహాత్మాన స్సర్వజ్ఞః సరమర్షయః | యదుపాసనమాహాత్మ్యాద్విముక్తాస్తాం
 భజానిశం ||౧౧|| ఋకారోపియదంశస్సన్యద్రాపే భాతినన్తతం | సచ్చిదానందరూపాంతామనన్యామ్మ తిమాత్భ
 జేత్ ||౧౨|| లుకారరూపాంగూఢార్థాంసర్వవేదాన్తరూపిణీం | శంకరీంశాశ్వతీందేవీంయోభజేత్సత్ర ముచ్యతే||
 లూకారరూపాంలీనాన్యానిర్విశేషస్వరూపిణీం | లోకాలోకాదిజనసంభజపుత్రకసర్వదా ||౧౪|| ఏకాంక చూడ
 సంవేద్యాపరజ్ఞోతిర్నయాశివా | యామహాకాశవత్పూర్ణాతాంభజత్వమభేదతః ||౧౫|| ఐశ్వర్యాణి సమస్తాని య
 దధిష్ఠితవాశాత్ | ఈశ్వరస్యాభవన్నిత్యాంతాంభజన్నిశ్వరాధికః ||౧౬|| ఓజస్వినోమహాత్మానో యదు పాసన
 యాభవత్ | తాంభజన్తితపఃపుష్టేపూర్వజన్తార్జిత్తైర్బుధాః||౧౭|| ఔస్త్వఖ్యంయాతీయాస్వీయోపాసకాప్రతిసా
 దరం | తామఖణ్డచిదానందస్వరూపాంభజపుత్రక ||౧౮|| అంబికాఖ్యా మహాదేవీత్రింబకాది సుసేవితా | వైత
 న్యరూపిణీభాతిస్వతస్త్రిస్తాంభజేత్సుధీః ||౧౯|| అస్థిగోమసిరామాంసమజ్జారక్తాదివర్జితాం | స్థూలాదిదే హహీ
 నాఞ్చతాంభజేదాత్మనాబుధః ||౨౦|| కల్యాణీంకామమోహాదివిధ్వంసనపటియసీం | కామ్య కర్మవినిర్దుత్త స్స
 తతం భావయే త్సుధీః || ౨౧ || ఖాదిపఞ్చ మహాభూత సృష్టిస్థిత్యస్త కారణీం | అశరీరాంపరాంశక్తింమా
 తృకాఖ్యాంభజేన్నరః ||౨౨|| గన్ధర్వపురవత్సర్వమసద్యన్నిష్ఠపూరుషే | గంగాధరాదిసంసేవ్యాంతాంభజేదేక నిష్ఠ
 యా ||౨౩|| ఘణ్టానినదవచ్ఛాన్యోదివ్యోనాదోయదుద్భవః | శ్రూయతేనాహతేయోగాతాం భజేన్నాత్మకామ్ని
 కాం ||౨౪|| జాజేతిసామగావర్ణాయద్రూపావేదసంస్థితాః | తాంభజన్నేవసంసారశోకమోహాదికంప్రణేత్ ||౨౫||
 చరణ్నితయేనైవయదీయేనాఖిలజగత్ | యదీయైకపదంభా తిసద్వత్తాంభజనిర్మలాం ||౨౬|| ఇత్యాద్య

దంశస్యాప్యవ్యస్తేప్రత్యగాత్మనః । శోకమోహాదయోధర్మాస్తాంభజన్మత్రముచ్యతే ॥౨౭॥ జన్మానాంజీవనంయస్యా
స్సన్నిధానేనసిన్ధృతిః । జీవజన్మాదిహేతునామ్ముముక్షుస్సర్వదాభజేత్ ॥౨౮॥ యుటితిప్రబలైర్గచ్ఛేన్నుక్తింనాయదుపాస
నైః । తదుపాస్తింవి నాకింవాధీమాకాకుర్యాద్విముక్తయే ॥౨౯॥ జ్ఞానదాంజ్ఞానరూపాంతాంజ్ఞానినామాత్మరూపిణీం
జ్ఞాత్వాభజేదసన్యాత్సేతోగ్రసముద్యేతబన్ధనాత్ ॥౩౦॥ టికాభిస్ఫుటయస్త్యేకాంకద్యపద్యాదిరూపిణీం । యాంబు
ధాఃప్రబలావినామ్నాత్మకాంపుణ్యవాకభజేత్ ॥౩౧॥ తకారవచ్చిదాదిత్యస్వరూపాయావిరాజతే । హృద్గుహయా
మృసుష్యాణాంతాంభజేచ్ఛుద్ధమానసః ॥౩౨॥ ఉంభాహంకారరహితైస్సర్వదాశాన్తమానసైః । ఉపాస్య మానా
యాసాత్మాదావిర్భవతితాఃభజ ॥౩౩॥ ఘట్టివిఘ్నేశ్వరారాధ్యాంస్వాననామృతతున్దిలాం । అఖణ్డే కరసా కారాం
భజత్వంమాతృకాంశుభాం ॥౩౪॥ శాన్తనారాయశబ్దార్థ సోదరిత్వోపలక్షితాం । భావయేన్నాత్మకాదేవీం తామ
నన్యాంపరాత్మవిత్ ॥౩౫॥ తరుణాదిత్యసంకాశాన్తారకప్రణవాత్మికాం । తత్త్వమస్యావినంపేద్యాంభజస్తే తాపసో
త్తమాః ॥౩౬॥ ధూక్కారంకుర్వతఃత్రోధాత్సదాసాధుజనేష్వపి । మూర్ఖస్యయానలభ్యేతతాంభజేతోగ్రపవర్జితః ॥౩౭॥
దదాతిస్వాత్మనోరూపంసచ్చిదానందమద్వయం । అక్రుద్ధానామ్మహాదేవీంమాతృకాం తాంభజాదరాత్ ॥౩౮॥ ధనధా
న్యవశుక్షేత్రవస్త్రభూషాసమృద్ధిషు । వైతృష్ణ్యంసుతరాంకచ్ఛేత్ యద్భక్తస్తాంభజానిశం ॥౩౯॥ నామ రూపాణిస
ర్వాణిమాయావిద్యాకృతానివై । యన్నామరూపాధారాణితాంభజేన్నాత్మకాన్మరః ॥౪౦॥ పర్వతాః పాంసు
తాంయాన్తీసముద్రాఃపల్వలాత్మతాం । యదుపాస్తిమహిమ్నై నాంసభజేత్సనరాధమః ॥౪౧॥ ఘట్టిన్ద్రుంకుంభకేనై
వమూలాధారకతంయమి । ఉత్థాప్యపశ్యేద్ద్యాంజ్యోతిస్స్వరూపాంమాతృకాంభజేత్ ॥౪౨॥ బహిర్ముఖేర్ముఖ్యేతసుల
భాన్తర్ముఖస్యయా । తాయోగినఃప్రపశ్యన్తినియతో పాసనాబలాత్ ॥౪౩॥ భవపాశనిబద్ధానాంపాశచ్ఛేదః కదా
చన । యదుపాస్తింవినాసన్యాతాంభజేన్నాత్మకాంపరాం ॥౪౪॥ మహాదేవ్యామహాత్మానోమహాభోగ పరాజ్ఞ
భాః । మనోనాశాయమననధ్యానోపాస్తింప్రకుర్వతే ॥౪౫॥ యదాసంవిన్తయీంశాన్తామ్నాత్మకామపరోక్షతః
సంపశ్యేద్విబుధోభ్యాసాత్తదాముక్తినసంశయః ॥౪౬॥ రవికోటిప్రభానిత్యకైవల్యామృతరూపిణీ । రామాదిసర్వ
సంసేవ్యామాతృకాభాత్యుపాసకే ॥౪౭॥ లంఘయన్తిభవాంభోధిం మాతృకోపాసకాజనాః । లాఘవేనైవ
భావేనతతస్తాంమాతృకాంభజేత్ ॥౪౮॥ వమనాన్నమివాభాతి యన్మిథస్యమహాత్మనః । వామశాక్తజనాస్సర్వే
తాంభజేన్నాత్మకాంసుధీః ॥౪౯॥ శమాదిగుణసంపన్నాశ్శాశ్వతానందకాంక్షిణః । శాన్తకామానరశ్రేష్ఠామాత్మ
కాన్తాముపాసతే ॥౫౦॥ షడాధారస్థితైర్దైవైర్గణేశాద్యైస్ససేవితాం । షడైవరిద్ధ్వంసినీమేకాంభజేత్తాంమాతృ
కాంశివాం ॥౫౧॥ సత్యజ్ఞానసుఖానందనిర్గుణబ్రహ్మసంజ్ఞికాం । మాతృకాంభజతేయశ్చబ్రహ్మయోగీశ్వరస్స
హి ॥౫౨॥ హిత్యావర్ణాశ్రమాచారాకయేభజస్తేత్రమాతృకాం । తేహాన్నమాతృకాదేవీప్రసీదతికదాచన ॥౫౩॥
భోశచిత్తసుహూరాయైమాతృకాయైముముక్షవః । అర్పయన్తిమహాత్మానస్స్వచిత్తాదీనియోగినః ॥౫౪॥ క్షీణదో
షాఃప్రపశ్యన్తిమాతృకాంపరదేవతాం । అక్షీణసాధనానాంసాసులభాఖలుమాతృకా ॥౫౫॥ కకాకికేకుకూక్షైకై
కోకాకంకఇతిరితైః । విశేషవర్తైర్యాభాతితాంభజత్వంతపోధన ॥౫౬॥ జవసీఘఃశ్రీనిద్యాబ్రహ్మవిద్యేతిస్వాత్మవే
ద్యేతివప్రభో । విద్యాసంప్రప్రవ్యతేయాసాసగుణానిర్గుణాథవా ॥౫౭॥ సగుణేవేకేమేభాతియదవిద్యానివరికాప్ర
చురంసగుణంప్రోక్తంయథాల్పప్రతియోగికం ॥౫౮॥ నివర్త్యస్యయథానాశోలోకేదృష్టస్తథాగురో । నివర్తకస్య
నాశశ్చదృష్టోగ్నిన్దనయోరివ ॥౫౯॥ అవిద్యాయానివృత్తాహివిద్యాపివివర్తతే । ఏవంసతికథంవిద్యానిర్గుణాస్యాద్గు
రూత్తమ -౬౦- నిత్యంహినిర్గుణంబ్రహ్మనివర్త్యంవానివర్తకం - నాదిమధ్యాన్తశూన్యత్వాదశక్తిత్వాచ్చసర్వథా॥

అవినాశితయాతస్యబ్రహ్మణోపరమాత్మనః - నిర్గుణత్వంస్వతస్సిద్ధం భవేన్నాన్యస్యకస్యచిత్ ॥౬౨॥ బ్రహ్మ ॥ నిర్గుణై
 వపరావిద్యాప్రకృతాతాపసోత్తమ ॥ నివర్తయిత్రవిద్యాయా అపిస్యాత్మగుణానసా ॥౬౩॥ నిర్గుణఃప్రచురాననోదుః
 ఖాల్పప్రతియోగికః ॥ యథాప్రపంచితోపూర్వంతథైవాత్మావధార్యతే ॥౬౪॥ అగ్నేరివేథనాపాయేవిద్యా యాశ్చల
 యోభవేత్ ॥ అవిద్యాపాయసమయేనత్వస్యగుణతాక్షలిః ॥౬౫॥ అవిద్యాసగుణాయస్మాత్తస్మాత్సాతన్నివర్తికా ॥
 విద్యాస్యాన్నిర్గుణేవేయంసచ్చిదానందలక్షణా ॥౬౬॥ బృహద్భవేవసంపూర్ణం విద్యాశబ్దేనగీయతే ॥ తస్మాదనిత్య
 తాబుద్ధిస్తవమాస్తుకదాచన - ౬౭- విద్యోపాసనయాసాత్మాద్విద్యాంసంసారిష్యయఃపుమాక - సద్యోముక్తోవిదేహూ
 ఘాతేద్ధృష్ట్యాస్యాధ్యనిత్యతా-౬౮- సగుణనిర్గుణంతాభ్యామతీతజ్ఞేతియత్త్రియం-బ్రహ్మప్రసిద్ధంవేదాంతేతతత్వంభ
 జమధ్యమం-౬౯-ఆద్యంహేయమనిత్యత్వాదన్యంత్యవిషయత్వతః-అనుపాస్యమవిజ్ఞేయస్తస్మాత్త్వంభజమధ్యమం-౭౦
 త్రైవిధ్యంనేతిమన్యస్తేకేచిదద్వైతవాదినః - తేహివేదాన్తసిద్ధాన్తరహస్యాద్ధాన్తవైవిధ్యః - ౭౧- త్రైవిధ్యశ్రు
 తయోబహ్యవిస్మయోస్సంప్రదర్శితాః - ద్వంద్వాచ్చతదతీతోక్తేరిత్యేవంయుక్తిరస్తివ - ౭౨- అదృశ్యత్వాదిగుణ
 కంచిదానన్దాదిధర్మకం - అశరీరంపరంబ్రహ్మమధ్యమనిర్గుణంమతం-౭౩- తదేవయోవిజానాతినిర్వికల్పసమాధినా
 సవిద్యాన్విద్యాయాముక్తోవిదేహాత్మికధ్యతే-౭౪-తదతీతమనూపస్తవవాఙ్మనసగోచరం-జ్ఞాతం బ్రహ్మేతి యో బూ
 యాద్దేహేనజ్ఞానవచ్ఛకః ॥౭౫॥ దేహేనతహివేద్యత్వం శ్రుతియుక్త్యనుఘాతిభిః - ప్రతిషేధమరూపస్యబహు ధా
 తాపసోత్తమ ॥౭౬॥ పాణ్డేన్ద్రియమనోనాశసిద్ధ్యేపుంసాహ్యాపేక్ష్యతేశ్రీవిద్యోపాసనంముఖ్యం బ్రహ్మత్వైకత్వ
 గోచరం॥౭౭॥ ఈదృశోపాసనంహి త్యానీరూపబ్రహ్మవేదినాం ॥ పాణ్డాదినాశహీనానాంకస్యముక్తిః క్షేమావాసుఖం ॥౭౮॥
 పాణ్డాదిమిథ్యావాదేనకింఫలంలభతేనరః ॥ సంసారశోకమోహాదినివృత్తిర్నసాదృశ్యతే॥౭౯॥ అనర్థలేశలేశోవానివశ్చేతా
 త్రతస్యచేత్ - అరూపబ్రహ్మవిద్యేవతదాతద్వక్తు మర్హతి -౮౦- అనన్తాఃకిలవర్తన్తేనీరూపబ్రహ్మవేదనాత్ ॥ తస్మాత్తద్వ
 చనంముఖ్యమూర్ధ్వారతరంసుత-౮౧-చిన్మాపంగర్వవేదాన్తప్రసిద్ధంయత్తునిర్గుణం-తద్ధ్యానాత్తునివర్తన్తేనర్వానర్థా
 నసంశయః -౮౨- అఖణ్డోహమసంగోహమనన్తోహమచచ్ఛలః-స్వప్రకాశోహమదైవశ్చచ్చిత్సుఖిరసోస్త్వహం౮౩
 ఇతియాభావనాపుత్రనిర్గుణబ్రహ్మగోచరా-తద్బ్రహ్మధ్యానమిత్యాహస్సగమాధిరిహేతిచ -౮౪- అనేనధ్యానయోగేన
 జాతాబ్రహ్మమయీశుభా- శ్రీవిద్యాప్రకృతాసాత్మాదఖణ్డాకారరూపిణి- ౮౫- అనయాతీర్ణ సంసార సాగరాఃపరమ
 ర్షయః- సాధికారావసానేతదరూపంబ్రహ్మయాన్తివై -౮౬- ఉపాస్యమానాశ్రీవిద్యాత్రిపదాజ్యోతిరాత్మికా ॥ ఉపాసక
 స్యత్రైవిధ్యాదుపాస్యాచ తథాభవేత్ -౮౭॥ కార్యక్రిగుణసంయుక్త ఉపాసకఇహాత్రిధా ! విశ్వశ్చవైజనః పాణ్డ
 ఇతిసంప్రీచ్యతేయథా ॥౮౮॥ బీజక్రిగుణ సంయుక్తా తథోపాస్యాచసాత్రిధా ॥ తావనీరాజసీవిద్యా సాత్వికేతి
 చగీయతే -౮౯- ఇయంహిత్రిపదావిద్యా సర్వదాస్త్వవిరాశీ - ఉద్యేతేశ్రుతేనూత్రాభ్యాంజ్యోతిష్టామృతతే
 యతః -౯౦- బ్రహ్మప్రణవభాగేనసేయంస్వగతభేదతః- బహురూపాశ్రుతిప్రొక్తతద్భేదంత్యంవినిశ్చిను -౯౧- విద్యా
 యాస్వగతంభేదమవిజ్ఞాయనరోయది ॥ మన్యేతాత్మకృతారత్వంస్వప్నరాజ్యేపితత్తదా ॥౯౨॥ యద్యపిస్వగతోభేద
 స్త్యాజ్యవేదనసంయః ॥ తథాప్యారబ్ధవజ్జీవన్తుక్తిమాత్రాన్మహీయతే ॥౯౩॥ విదేహాముక్త్యవస్థాయామపి తద్భేదసం
 భవాత్ ॥ మోక్షాతీతదశాయాంహిహీయతేతద్భిదాత్రయం ॥౯౪॥ ముక్తాస్వగతభేదజ్ఞస్వమారు హ్యూత్తరోత్త
 రం ॥ సాపానపజ్జింభామిత్థ్యతోచ్చస్థోవిరాజతే ॥౯౫॥ జీవన్తుక్తావిజాతీయానిశ్చేపాత్య జ్యతేభిదా ॥ సజాతీయా
 విదేహాయామతీతాయాన్తుసానిజా ॥౯౬॥ స్వదృష్ట్యాపరదృష్ట్యాచ జీవన్తుక్తశ్శరీరవాక్ ॥ విదేహాఃపరదృష్ట్యావద్యా
 భ్యాన్తునతతఃపరః॥౯౭॥ తస్మాదజీవన్తుక్తస్సన్నకరీరత్వమాత్మనః ॥ మన్యతేయస్సమూఢాత్మా సంబద్ధ ఇతినిశ్చిను ॥౯౮॥

* ఇతి తత్త్వసారాయణికపాసనాకాండస్య తృతీయపాదే ఏకాదశోధ్యాయః *

వసిష్ఠః ॥ శ్రీగురోస్వాత్మవిద్యావాక్ జీవన్ముక్తిపదంగతః | కీదృశానుభవోపేతస్తద్భూతిపాకరుణానిధే ॥౧॥ బ్రహ్మ
జీవన్ముక్తః పురాకల్పితాన్వనఘాతిరసోన్ముఖః ॥ బ్రాహ్మణస్వయమాహేవంతద్వదామితవత్తుణు ॥౨॥ బ్రాహ్మణః ॥ ఓమిత్యు
పాసనవశాదహమస్మినిత్యస్సచ్చిత్సు ఘోరసపూర్ణనిజస్వరూపః | యజ్ఞాగ్నుపాసనవశాదఖిలైశ్చపూజ్యస్సద్బ్రాహ్మ
ణోభవతియద్వదిహూజ్యలాత్ ॥౩॥ ఆవిద్యకాఖిలజగద్భవసంభూయాయముత్సారితోభవతినత్యనుఖాత్తవాతైః ॥ ఋ
ద్ధాయథాన్నపరివేష్టకమతీకౌఘాదూరికృతోనిజకరేణజవేనలోకే ॥౪॥ సంపద్ధతే ద్యపరిపూర్ణసుఖస్వరూపస్స
ర్వాస్తరోపిబహిరత్రచసకృపరాత్ ॥ సంకోచితంమలినవస్త్రనిగూఢమేకంఛత్రంసితంబహిరవప్రతిధార్యమాణం ॥౫॥
ఆత్మాస్వయంభవతికేవలఏకఏవస్వస్మిన్విలాప్యమనసానృతనామరూపే! రాజాభూతేనజనసంఘమపాస్యదూరేస్వస్థో
యథాత్రవిహారేత్స్యతఏకఏవ ॥౬॥ కాహనిరస్యమమనిత్యనుఖాత్తకస్యపూర్ణస్యకల్పితజగత్ప్రతిధానతోద్యజ్యోతిష్క
తస్యకలపావనకర్తురస్యసూర్యస్యకోఘటసురాప్రతిబింబవోషః ॥౭॥ దేహదయస్తస్వమితిమేప్రతిబోధితస్యాస్య
వైర్భవేద్భూవమతిఃకృన్మచిన్తయస్య | శుద్ధస్యహస్తతలపాత్రగతస్యదివ్యక్షీరస్యనీలిమగుణాకలనాదివాన్యైః ॥౮॥ అస్మి
న్మయిస్థితవతీహవరేద్విత్తీయేద్వైతస్యకింఘలమతీవవిభంభణేన | బాధిర్యనష్టనిజకర్ణయంగస్యలోకేబోధాయకామమి
వడిణ్ణిమశంఖఘామైః ॥౯॥ విచ్ఛేదకఃకథహమేస్తీపరస్యసర్వావస్థానిరాకిరణలబ్ధసుఖోత్తమస్య | కోవాటవిత్తుభితన
ర్వమృగౌఘశూరపశ్చాస్యహస్తపలసంగహశక్తిమాకస్యాత్ ॥౧౦॥ నానాత్వమస్యమమనాస్తి సమాధికాలేనానం
తథాపివపురాద్యధునావిభాతి | కింతావతాపరమహంసయతేరివస్యాత్స్వప్నేసుతాదినివిధాకృతిదర్శనేన ॥౧౧॥
ప్రాగన్ముశక్తిరధికానిజతత్త్వయోగాత్ ద్వైతస్యనాద్యమయిశాంతపరాత్తయైక్తేపిత్రాదిచిత్రమదకారిరుజావశస్యనో
ద్భవయథాపటవిపాటనమాషధాదేః ॥౧౨॥ త్యక్త్వాభవందురితదుఃఖనిధింసుదూరంస్వానందఘట్టనరహం సకథ
న్వపేక్షే | తప్తోయథాతరుణసూర్యకరైఃకఠోదైస్సచ్చాయఘారుహముపేత్యపునర్నగచ్ఛేత్ ॥౧౩॥ ధ్యాతేపరాత్మనిగు
రోరవలంబ్యవాచంసంపూర్ణనిత్యసుఖవహంహంహితః | మన్దానయష్టిమవలంబ్యవిమథ్యమానేదధ్నిస్వయంసునవసి
తముదేతియద్వత్ ॥౧౪॥ సర్వేకువాదినఇమంసుఖబోధరూపమాస్తరగయన్తిబహుధాసకలశ్రుతిద్యం | దోష
స్తతోనమమదుఃఖమవాప్యతేతైర్భానోరివశ్వభిరతిప్రలపద్భిరుచ్చైః ॥౧౫॥ వ్యాప్తస్యమేసకలదిగ్విదిశశ్చనిత్యంసన్తా
త్రకస్యచిత్రపీకరసస్యహమ్నః | కింబ్రజ్జతానచభవేదపిసర్వవిత్తాన్యూనాధికత్వమివపూర్ణమహంబరస్య -౧౬- ఆనం
దసాగరమనేకవిధప్రపంజృజన్తస్థితిప్రళయహేతుమఖిణ్ణమేకం | జ్ఞాయేతహంకథహసత్యమమంమదన్యోలోకస్స
యంసుఖతదన్యథాన్యదీయే -౧౭- దేహిన్గ్రీయేష్వహమితివ్యవహారమాత్రం బ్రహ్మైవకేవలమహస్తు సదైకరూపం
భూతామహాయమితిసర్వజనప్రసిద్ధింనారీకరోతిహృదితుప్రియవీచహరః -౧౮- సత్యోహమిత్యవిరతంభువిచింతనైకవ్యగ్ర
స్యదైహికగుణైర్నమకోనుబాధః | సాధ్వాస్యమస్తలలనైకపతివ్రతాయాః సీరాగమస్యపురుషేక్షణకర్తృదేవ ॥నిత్యేమ
లేమయినీరస్తసమస్తదోషేదేహాదిదోషమవిచారద్యశోవదంతి | చన్ద్రేసుశీతశతనావిరహాతురేవయోమాకలోరకిర
ణాధికతాపకత్వం -౨౦- పూర్ణేనిరస్తజగదానిసమస్తభేదేజీవేశ్వరత్వకథనం పరమాత్మనికృష్టిపీఠేభవత్సు
సకలేషామహార్ణవేషుకూపస్తటాక ఇతికస్యకథం వివేకః -౨౧- గత్యాద్యనేకవిధభౌతికదేహధర్మా
న్నారోపయన్తివిబుధామయినిశ్చలేస్త్రీ | ఆరోపణేహిబలాన్తమనైవసం గచ్ఛక్రభ్రమోభవతి నాకలితోపిచాక్షే ॥
సచ్చిత్సుఖత్వమఖిలాగమసిద్ధమస్యనైసర్గికంమమవిభోధ్యమిదమిద్యతస్య | అగ్నేర్యథాప్యమపితైత్వమపాంపుధివ్యాః
కారిన్యముష్ణకరణస్యతమోనుదత్త్వం -౨౩- దేహస్యదుర్లభమిదమిద్యమచీయరూపదేహస్వరూపమపిమేసుతరాస్తథై

మః చక్షాణతాద్విజవరస్య యథానవైస్యాల్లోకే ద్విజత్వమపితస్య నికృష్టజాతేః -౨౪- బోధామృతం స్ఫురదనస్తను
ఖాంబురాశింకృశ్శుప్తపశుచ్చ ధరణీరుహబీజమాద్యం ఏనంస్వవేద్యమిహ నిష్కళ మద్వితీయమాత్మాన మేకరసమ
ద్యకథస్సువక్ష్యే||౨౫||న న్త్యజ్యభౌతికమసద్యపురాడికంగద్య్రస్త్యభౌవమనునందథతోబుధస్య| బ్రహ్మత్వమేవ హిభవే
దుదితోచలేందాగ్రస్తంరవిర్జి గమిషుర్గిరిమేవయాతి-౨౬- మాయావికల్పితజరామరణాదియుక్తే దేహేనమస్తకలు
మాంబునిభావసత్యే నిత్యాత్మబుద్ధిమవలం బ్యచరణకృతార్థోద్యత శుక్తిరజతైర్ధనవా న్నకింస్యాత్ -౨౭-మూ
ఢాస్సమాధిరహితాబహుధాప్రపన్నాంఘ్రిశ్యన్తుకేవలసుఖస్యమమాత్రకింవా| యాస్తఃకుమార్గమవిచారతేవదుఃఖమ
న్యేతుయాన్తిసుఖమేవవిచారదత్తైః -౨౮-ఘనోష్ణతౌష్యఖిలమాయికదుష్ప్రపజ్ఞాన్త్యజ్యసర్వమహామేకరసో
స్తిపూర్ణః| ఆచ్ఛాదితోఘనవటేన పరన్నిదాఘేస్విన్నః పటస్యహివిమోచనత స్సుఖీస్యాత్ -౨౯- తిష్ఠన్తునామబ
హువిప్రతిపన్నచిత్తావిద్వాంసవేదవయమిత్యతిహాషయస్తః| తైరేవవాదిభిరముష్యతుమాన్తుసంగస్సాన్వనందతః ఫలమ
తఃకిమతత్రమేస్యాత్ -౩౦- దుర్యుక్తిభిస్సకలవేదరహస్య మేనంస్వాత్మానమన్యథయితుం ప్రభవన్తుమూఢాః| కో
ఢాద్బలాచ్ఛమలభాన్తసమం శరీరంసంతాడయన్ద్విదమ తోషినమేవిరోధః -౩౧- స్వస్తికాస్థితస్వీయమనస్తసుఖంస్వకీ
యంభుజ్జాభవాదభిభవం కథమాప్నుయాంవా| స్వాయత్తధాన్య ధనభూషణ పాత్రవరైఃకాలన్నయన్నహిపరై
రభిభూయతేనా -౩౨- బుద్ధాప్రమాదవశతశ్చలనంయదాస్యాదు జ్ఞేవనంహ్యహమవభవేత్తదాల్పం| గ్రీష్మర్తుతా
పపరిషీడితచాతకస్యాప్యాకస్తిక స్తనితఘోషఇవాంబరోఢః -౩౩-మాయాసృజత్వతిబృహజ్జగదణ్డకోటిరతాస్తిమేనభ
యమన్యవిజృంభితస్య| అత్యున్నతేసేక తనేతువరేపివేగాచారణ్య సిన్ధుసలిలస్యకుతోనిరోధః -౩౪- భూరాదికాతల
ముఖాంశ్చనమస్తలోకాన్తూఢావదన్త్యయమిహేతిచ నిర్దిశంతం| కోవిశ్వసేద్వచనమేతదివాంబరోత్థమందార కుందన
ఖిలోత్పలమల్లికాదీక -౩౫- ఏకస్యసత్యసుఖసాంస్త్ర తనోర్కమాన్యన్వైతాద్భవేద సతఏవకథస్నుచాధః| సర్వేశ్వ
రోబహుబలోత్తమ చక్రవర్తీసామంతభూమిపతినా భువిషిజ్యతేవా -౩౬- వాఙ్మాత్రమేవమయిమాయాకసర్వశక్తేర
న్యేష్వసత్సుబహుధాఫలమస్తునామ| ఏణస్త్యోజాదిమృగసంఘగతస్యకామంలీలాశివస్యనతుపశ్చముఖాగ్రతోహి||౩౭||
దేహత్తద్ధిర్మథతరాపివిశోధితాచేన్నష్టాస్వయంభవితుమర్హతినత్యమేతత్ - స్త్రీవేషధారిపురుషోరషణీయ రూపా
ప్యన్యస్యసంగవశతోహ్యవమానితస్సాన్యత్ -౩౮- అజ్ఞానతోవపుషిసత్యమతౌకృతాయామప్యాత్మనోద్య నిజబోధస్తు
ఖేస్థితోస్తి| భాన్త్రోపిసాన్ద్రితమసాపరితో వనాధ్వన్య రోగదయేసతిహిస త్వథమేతిలోకః ||౩౯|| అద్యైతమేకర
సమాద్యమనస్తబోధన్తాన్య త్రయోజ యితుమేనమలంకదాపి| గర్తేన్దమేవభువిపాత యితుంతుమస్సాన్యాన్నాన్యంక
దాపివిమలాక్షియుగచ్ఛకోపి ||౪౦|| బ్రహ్మత్తతామహామిమాం బహుమన్యవేషసిద్ధాం వినిష్ఠలనమాధిదృఢానుభూ
త్యా| బుధ్యాత్తతామివ మహిపసదస్సుసిద్ధాం తర్కాదిశాస్త్రపరినిష్ఠతయాసుధీన్ద్రః ||౪౧|| ఆత్మాపరోక్షసుఖ
మేవసదానుభూయస్వసేప్రభామయిభావిహాభాసమానే| ఆవిద్యకస్యజగతస్ఫురణంకుతస్సాన్యాత్పూర్వేన్దు నిర్మలది
శాసుయథాన్ధకారః ||౪౨|| కాలావకాశగురుశాస్త్రముఖేషుస త్వప్యాత్మానుభూతిరముమే క మపేక్షతేన్ద్రం |
కాష్టాంబుపావకముఖేష్వపిసాధనేషుసస్యా ద్విన్దైవఖిలుత్కణ్ణు లమన్నపాకః ||౪౩|| ఏకోహమేవసతతం పరితోవిభా
మిక్షీరాంబురాశిరీవ నిర్మలనిస్తరంగః| ఆకాశవత్సకలగేమయినైవకిచ్చి దాకాశపూర్వ కమిదజ్జగదీక్ష్యతేపే || ౪౪||
ఏకోహమేవజగతస్సకలస్యముఖ్యఆధారవేదమపిమేనహిపుణ్యలోకః| ఉత్తుంగసాధగృహధారకవేదలోకే స్తంభోగృ
హాన్తునవిధారకతాంతతైతే ||౪౫|| కంవాన్తరోత్రయమయామిపురైకవేషజానేనకిచ్చిదపి నూనమహంమదస్యత్| గో
పాలకోభవతిగోమసతీషుయన్తాస్వస్థోగృహేవసతిసో పిగవామభావే ||౪౬|| వైయర్థ్యమద్యసకలశ్రుతిమన్తికస్య

మన్యేయతోమయివిభాజగతోసతోపి । నేతిత్యనేకవచనైఃకురుతేపవాదంసూర్యస్య కాశిమనిరాసమి వోజ్వలస్య॥
 సచ్చిత్తుఖాత్త నిలయోహమణోరణీయానవ్యుక్తోటిమన్యతాంపరిలం ఘోతోస్తి । సుఘోభవన్తి రివరాధికతూల రా
 శింకశ్చిద్దుతందహతిపావకవిష్ఫులింగః ॥౪౮॥ మూఢాకబహిర్ముఖమతీకభ్రమయత్వవిద్యాపూర్ణతదీ యవిభవో
 మయికుణ్ణితోభూత్ । సర్వైర్వైతోపిధరణేపతిరాత్మవీర్యఃపిత్రోఃపదద్వయనతినసతతంకరోతి ౪౯॥ మిథ్యాజగద్వి
 విభవస్తువిమోహితాయేమూఢాభ్రమస్తుసతతంమమనభ్రమోస్తి । భీష్మాపదస్యసాభవేత్ ప్రతిఘోషతోద్రేక్ష
 త్వద్రివాసిమసుజస్యవివేకినస్సా ॥౫౦॥ కాయస్యకర్తృభిరహన్న కరోమిశిశ్చిద్వాచో వదామివచనైర్నచచేతసశ్చ ।
 ధ్యానామిచి న్తనశతైరహమేషనైకస్సాక్షీతురీయ ఇతిబోధసమాధిపూర్ణః ॥౫౧॥ దేహేంద్రియాదివివిధావరణేషు
 సమ్యగ్సూరీకృతేషుమనసాహ్యవశేషితోహం । వృక్షస్యసర్వవిటపేషువిఖడ్గితేషుశిష్టఃప్రకాణ్ణివనిశ్చలఏకరూపః ॥౫౨॥
 నానాజగన్తిమయి సూక్ష్మసుఖస్వరూపే చిద్దేశకాలరహితేప్రళయంగతాని । దృశ్యస్తవీవనకథశ్చిదపీక్ష్యమాణాన్యం
 భోనిధాప్రళయగాస్థిరితోయథేమాః ॥౫౩॥ మాయాకృతేషు బహుషు ప్రబలేషుసత్స్వప్నేకస్యచాపి మమనై వభ
 యంకుతశ్చిత్ । శత్రుప్రయుక్తసమరాం కణనైన్యసంఘేర్నా క్రమ్యతేనరపతిస్తుసతాన్నిహన్తి ॥౫౪॥ చాఞ్చల్యమ
 స్యమమనాన్తికదాపినూనందేహేంద్రియాదివలనైఃపరశ క్షిజాతైః । లాస్యేనవారవనితారచితేనసూత్రధారస్య సృతమి
 వబోధసమాధిపూర్ణః ॥౫౫॥ సర్వస్యసాక్షిణమముం కథయంతి కేచిన్న్యాంకత్వితస్య కిమపిస్వపదేనజానే । జాతేపి
 వాదఇత రేతరమేవ తేహంవ్యర్థంభవే దఖిలకల్పనమిత్యవైమి ॥౫౬॥ ఏకత్వమాప్యమయిపూర్ణసుఖే స్థితేస్తిన్నవైక్యకథ
 శ్చిదపిదూషయితుంనశక్యం । శ్వానోనఖాదితుమఖిణిత నాభికేరం శక్తాభవన్తిబహవోపిహి తీక్ష్ణదంతాః ॥౫౭॥ స్వ
 త్వేనసంభవితమున్ముఖమేవపూర్ణంబ్రహ్మహమస్త్రిసుఖ మిత్యనునన్దధానః । తత్త్వంగతోస్తి సురలోక సరితో ప్రవాహ
 శ్చిన్తాపురస్సరమవాపయధాగిరీశః ॥౫౮॥ ఓంకారమేకమపియోడశధా విభజ్యాకారాదిభిస్తదనుతాం శ్చతదీయధా
 గాః । స్థూలాదికాంశ్చచతు రుత్తరషష్టిభాగాః ద్వేధాచతాకప్రకృతిపూరుషతఃకృతోస్తి ॥౫౯॥ చత్వారివపర
 మాత్మవిదాదయస్తేప్రోక్తాశ్చుతాతదపియోడశధావిభాగః । సిద్ధోస్తిహిప్రణవసంస్థిత మాత్మకాభిస్తస్మాదహంస్వగత
 భేదయుతోధునాస్తి ॥౬౦॥ భిన్నానిసాధ్యవరసాధకసాధనా నిహ్యష్టోత్తరశ్రుతిశతోక్తివిచారణేన । సాధ్యాసుము
 క్తిషుసతీషుతదాత్మకానిబ్రహ్మణిచస్యరపిసప్రతియోగికాని ॥౬౧॥ నైకత్వమస్తివిశదంయద ముష్యకర్తుర్దీవస్యతద్భ
 వితుమర్హతితత్పరస్య ఏకేననైకవిలయోనభవేత్కదాపి కార్యత్రయస్యకరణత్రయసాధ్యతాహి ॥౬౨॥ నిత్యోత్త
 రోత్తరమియంత్యభివర్ధమానా స్యాత్తానుభూతిరమలప్రణవస్యభాగైః । నైకాత్మతాంభజితేన కృతార్థతామేసిద్ధా
 తతోవిభజతుప్రణవంముముక్షుః ॥౬౩॥

* * * * *

— * ఇతితత్త్వసారాయణడపాసనాకాణ్డస్యతృతీయపాదేద్వాదశోధ్యాయః * —

వసిస్థః ॥ స్వామిన్నజీవన్ముక్తిర్హివినాచిత్రజయంనచ । యోగేనైవతతో బూహి యోగచూడామణిశ్రుతిం ॥ ౧ ॥
 బ్రహ్మ ॥ ఆసనం ప్రాణసంరోధఃప్రత్యాహరశ్చధారణా । ధ్యానంసమాధి రేతానియోగాంగానిభవన్తిషట్ ॥౨॥ ఏకంసి
 ధ్ధానసంప్రోక్తంద్వితీయంకమలాససంషట్ చక్రంషాడశాధారంత్రిక్షయ్యోమపశ్చాకం ॥౩॥ స్వదేహేయోనజానా
 తితస్య సిద్ధిఃకథంభవేత్ । చతుర్దశంస్యాదా ధారంస్వాధిష్ఠానశ్చషట్దశం ॥౪॥ నాభాదశదశంపద్మంహృత్పద్మంద్వా
 దశారకం । విశుద్ధాహేడశదశంధూమధ్యేద్విదశంతథా ॥౫॥ సహస్రదశసంఖ్యాతం బ్రహ్మరథేమహావధి । ఆధా
 రంప్రథమంవక్రంస్వాధిష్ఠానంద్వితీయకం ॥౬॥ యోనిస్థానంద్వయోర్నధ్యే కామరూపంనిగద్యతే । కామాఖ్యన్తుగుద
 స్థానేపంకజంసీవతుర్దశం ॥౭॥ తన్మధ్యేప్రోచ్యతేయోనిఃకామాఖ్యాసిద్ధపద్ధితా । తస్యచుద్ధేషఃపాలింగం పశ్చిమాభి

ముఖంస్థితం ॥౧॥ నాభాతుమణివద్భింబం యోజానాతిసయోగవిత్ । తప్తచామికరాభాసం తటిల్లేభేవవిస్ఫురత్ ॥౨॥
 త్రికోణస్తత్పురంవహ్నే రహామేధాత్ప్రతిష్ఠితం । సమాధాపరమంజ్యోతి రనస్తంవిశ్వతోముఖం ॥౩॥ తస్మిన్దృష్టే
 మహాయోగే యాతాయాతోనవిద్యతే । స్వశబ్దేభవేత్పాస్వాస్వాధిష్ఠానతదాశ్రయః ॥౪॥ స్వాధిష్ఠానాశ్రయాద
 స్తాన్తేభ్రమేవాభిధీయతే । తంతునామణివత్ప్రేతో యోతకస్తస్సుఘ్నయా ॥౫॥ తన్నాభిమండలేచక్రం ప్రో
 చ్యతేమణిపూరకం । ద్వాదశారేమహాచక్రే పుణ్యపాపవివర్జితే ॥౬॥ తావజ్జీవోభ్రమత్యేవ యావత్తత్వన్నివిద్యతి ।
 ఉద్భవంమేధాదభోనాభోకన్దేయోనిఃఖగాఙ్ధవత్ ॥౭॥ తత్రనాడ్యస్సముత్పన్నాస్సహస్రాణాంద్విసప్తతిః । తేషునాడిస
 హస్రేషుద్విసప్తతిరుదాహృతా ॥౮॥ ప్రధానాఃపాణిణవాహినోభూయస్తాసుదశ స్సృతాః । ఇళాచపింగళాచైవసు
 ఘ్నాచతృతియగా ॥౯॥ గాఢారీహస్తిజిహ్వచపూషాచైవయశిస్వినిఅలంబుసాకుహూశ్చైవశంఖినిదశమీస్సృతా ॥
 ఏతన్నాడిమహాచక్రంజ్ఞాతవ్యంయోగిభిస్సహ- ఇళావామేస్థితాభాగేదక్షిణేపింగళాస్థితా ॥౧౦॥ సుమమ్నా మధ్యదేశే
 తుగాఢారీవామచతుషి । దక్షిణేహస్తిజిహ్వచపూషాకణ్ఠేచదక్షిణే ॥౧౧॥ యశస్వినివామకణ్ఠేచాననేవాప్యలంబుసా-
 కుహూశ్చపింగళేశేతుమూలస్థానేతుశంఖిని ॥౧౨॥ ఏవంద్వారంసమాశ్రిత్యతిష్ఠన్తేనాడయఃక్రమాత్ - ఇదాపింగళసా
 ఘ్నాః । ప్రాణమార్గైచసంస్థితాః ॥౧౩॥ సతతంప్రాణవాహిన్యసోమసూర్యాగ్నిదేవతాః । ప్రాణాపానసమానాభ్యా
 వ్యానోదానాచవాయవః ॥౧౪॥ నాగఃకూర్మోధకృకరోదేవదత్తోధనన్జయః । హృది ప్రాణస్థితోనిత్యమపానోగుదమణ్డలై
 సమానోనాభిదేశేతుఉదానఃకణ్ఠమధ్యగః । వ్యానస్సస్వశరీరేతు ప్రధానాఃపంచవాయవః ॥౧౫॥ ఉద్ధారేనాగఆభ్యా
 తఃకూర్మఉన్నిలనేతథా । కృకరఃకుర్మరోజ్జ్యేయోదేవదత్తోవిజృంభణే ॥౧౬॥ నజహతిమృతశ్చాపిసర్వవ్యాపిధనన్జయః
 ఏతేనాధీషుసర్వాసుభ్రమంతేజీవజంతవః ॥౧౭॥ ఆప్తిప్రోఘజడజ్ఞేనయథాచలతికన్తుకః । ప్రాణాపానసమాప్తిప్రస్త
 థాజీవోనతివృత్తి ॥౧౮॥ ప్రాణాపానవశోజీవోహ్యధశోర్ధ్వశ్చోర్ధ్వశ్చభావతి । వామదక్షిణమార్గాభ్యాంబులత్వాన్నదృ
 శ్యతే ॥౧౯॥ రజ్జుబద్ధోయథాశ్యేనోగతోప్యాకృత్యతేపునః । గుణబద్ధస్తథా జీవఃప్రాణాపానా నకర్షతి ॥౨౦॥
 ప్రాణాపానవశోజీవోహ్యధశోర్ధ్వశ్చోర్ధ్వశ్చభావతి । అపానఃకర్షతిప్రాణం ప్రాణోపానశ్చకర్షతి ॥౨౧॥ ఉద్ధావధన్తంస్థి
 తావేతాయోజానాతిసయోగవిత్ । హకారేణబహిర్యాతిసకారేణవిశేత్పునః ॥౨౨॥ హంసహం సేత్యముమ్మంత్రంజీ
 వోజపతిసర్వదా । షట్పశతానిదివారాత్రాసహస్రాణ్యేకవింశతిః ॥౨౩॥ ఏతత్సంఖ్యాన్వితమ్మంత్రంజీవోజపతిసర్వదా ।
 అజపానామగాయత్రీయోగినాంమోక్షదాసదా ॥౨౪॥ అస్యాస్సంకల్పమాత్రేణసర్వపాపైః । ప్రముచ్యతే । అనయా
 సదృశావిద్యాఅనయాసదృశోజపః ॥౨౫॥ అనయాసదృశంజ్ఞానన్నభూతన్నభవిష్యతి । హంసవిద్యానిజావిద్యాపాశవి
 చ్ఛేదనక్షమా ॥౨౬॥ కుణ్డలిన్యాంసముద్భూతాగాయత్రీప్రాణధారిణి । ప్రాణవిద్యామహావిద్యాయస్తాంవేత్తిసవేదవిత్ ॥
 కన్దోర్ధ్వకుణ్డలిశక్తిరప్తధాకుణ్డలాకృతిః । బ్రహ్మద్వారమ్ముఖినిత్యమ్ముఖేనాచ్ఛాద్యతివృత్తి ॥౨౭॥ యేనద్వాదేణగంతవ్యం
 బ్రహ్మద్వారమనామయం । ముఖేనాచ్ఛాద్యతద్వారంప్రసుప్తాపరమేశ్వరీ ॥౨౮॥ ప్రబుద్ధావన్నియోగేన మనసామరు
 తాసహ । సూచీబ్రహ్మణిమాదాయవ్రజత్యుర్ధ్వంసుమన్లుయా ॥౨౯॥ ఉద్ధాటయేత్కవాటస్తుయదాకుశ్చికయా
 గృహం । కుణ్డలిన్యాంయథామోక్షద్యారంప్రభేదయేత్ ॥౩౦॥ కృత్వాసంపుటితౌకరాదృథతరంబద్ధాతుపద్మాన
 నంగాఢంవత్సనిసన్నిధాయచురుకంధ్యానశ్చతద్దేష్టితం । వారంవారమపారమూర్ధ్వమనిలం । ప్రాగ్వారయేత్పూరితంము
 ఖ్యైప్రాణముపైతిబోధమతులంశక్తిప్రభావాన్నరః ॥౩౧॥ అంగానామృద్ధనంకృత్వాశ్రమసంజాతవారిణా । కట్వ
 ఘ్నలవణత్యాగీక్షీరభోజనమాచరేత్ ॥౩౨॥ బ్రహ్మచారీమితాహరీయోగీయోగపరాయణః । అద్వాదూర్ధ్వంభవేత్సి
 ణ్ఠోనాత్రకార్యాచిచారణా ॥౩౩॥ సుస్థిగ్ధమధురాహారంచతుర్థాంశవివర్జితం । భుజ్యతేశివసంప్రీత్యామితాహరీస

ఇష్యతే ॥౪౪॥ కన్తోర్ధ్వకుణ్డలీక క్షిరప్తధాకుణ్డలాకృతిః | బద్ధనాయచమూఢానాంయోగినాంమోక్షదానదా ॥౪౫॥
 మహాముద్రానభోముద్రానోద్ధ్యానాభ్యజలన్ధరా | మూలబద్ధాభ్యయోచేత్తిసయోగీముక్తిభాజనం ॥ ౪౬॥ పార్శ్వీభూతే
 నసంపీడ్యయోనిమాకుళ్ళయేద్బృథం | అపానమూర్ధ్వమాకృత్యమూలబద్ధోవిధీయతే ॥౪౭॥ అపానప్రాణయోరై
 క్యంక్షయాన్తూత్రపురీషయోః | యువాభవతివృద్ధోపిసతతమ్తూలబద్ధనాత్ ॥౪౮॥ ఉడ్డ్యాణంకురుతేయస్కాదవిశ్రాంతం
 తంమహాఖగః | ఉడ్డియాణంతదేవస్యాన్యత్సూతం గతేనరీ ॥౪౯॥ ఉదరాత్పశ్చిమం తాణమధోనాభేర్నిగద్యతే | ఉ
 డ్డ్యాణముదరేబద్ధస్త్రబద్ధో విధీయతే ॥౫౦॥ బద్ధ్వాతిహిశిరో జాతమధోగామి నభోజబం - తతోజాలన్ధరోబద్ధకణ్డ
 దుఃఖాఘరాశనః - ౫౧- జాలన్ధరేకృతేబద్ధేకణ్డ సంకోచలక్షణే - సపీయూషంపతత్యగ్నానచవాయుఃప్రభావతి - ౫౨
 కపాలకుహరేజిహ్వప్రవిష్టావిపరీతగా - భ్రువోరంతర్గతాదృష్టిర్బ్రూభవతిభేచరీ - ౫౩- నరోగో మరణంతస్యన
 నిద్రానతుధాతృపా - నచమూచాభవేత్తస్యయోముద్రాంవేత్తిభేచరీం - ౫౪- పీడ్యతేనచరోగేణలిప్యతేనసకర్తృభిః -
 శాద్ధ్యతేనచకేనాపియోముద్రాంవేత్తిభేచరీం - ౫౫- చిత్తశ్చరతికేయస్సాజ్ఞాస్వపరతిభేయతః - తేనేయంభేచరీము
 ద్రాసర్వసీద్ధనమస్మృతా - ౫౬- చిందుమూలంశరీరాణిసిరాస్త్రప్రతిష్ఠితాః - భావయంతిశరీరాణి ఆపాదశలమ
 స్తకం - ౫౭- భేదర్యాముద్రితంయేనవివరంలంబికోర్ధ్వతః - నతస్యక్షీయతేచిందుకామిన్యానిగితస్యచ - ౫౮- యా
 వద్చిందుస్థితోదేహేతావన్త్యత్సూతంకుతః - యావద్బద్ధానభోముద్రాతావద్చిందుర్నగచ్ఛతి - ౫౯- జ్వలితోపియ
 థావిష్టస్సంప్రాప్తశ్చహుతాశనం | వ్రజత్కూర్ధ్వంగతశ్చక్త్యా నిరుద్ధోయోనిముద్రయా ॥౬౦॥ సపునర్ద్వివిధోవిష్టః
 పాణ్డరోలోహితస్తథా | పాణ్డరంశుక్లమిత్యా హుగ్లోహితాఖ్యమ్మహారజః ॥౬౧॥ సిన్ధూరవ్రాతసంకాశంరవిస్థా
 నస్థితంరజః | శిష్టానస్థితంశుక్లం తయోనైక్యం సుదుర్లభం ॥౬౨॥ చిన్దుర్బ్రహ్మరజశ్చక్తి ర్చిన్దురిన్దురజోరవిః | ఉభ
 యోస్సంగమాదేవ ప్రాప్యతేపరమంపదం ॥౬౩॥ వాయురాశక్తిజాలేన ప్రేరితశ్చయథారజః | యాతివిష్టస్సదైక
 త్వం భవేద్దివ్యంవపుస్సదా ॥౬౪॥ శుక్లశ్చంద్రేణసంయుక్తం రజస్సూర్యేణసంగతం | తయోస్స మరనైకత్వయో
 జానాతీసయోగవితే ॥౬౫॥ శోధనంనాడిజాలస్య చాలనశ్చన్త్రసూర్యయోః | రసానాంహృదశఞ్చైవమహాముద్రా
 భిధీయతే ॥౬౬॥ వక్షోస్యస్తహనుప్రసీ డ్యసుచిరంయోనిశ్చవామాంఘ్రిణాహస్తాభ్యామనుధారయన్ ప్రసరితంపా
 దస్తథాదక్షిణం | ఆపూర్వాస్యసమానకుక్షీయుగళం బద్ధ్యాశనైరేవయేదే తద్వ్యాధివినాశినిసు మహతీముద్రాన్వ
 ణాంకథ్యతే ॥౬౭॥ చన్ద్రాంశేనసమభ్యస్య సూర్యాంశేనాభ్యసేత్పునః | యాతుల్యాతుభవేత్సంఖ్యా తతోముద్రాం
 విసర్జయేత్ ॥౬౮॥ నహిపథ్యమపథ్యంవారసాస్స ర్యేపినిరసాః | అతిధుక్తంవిషంఘోరంపీయూషమివజీర్యతే ॥౬౯॥
 త్సయకుష్టగుదావర్త గుల్తాజీర్ణపురోగమాః | తస్యరోగాఃక్షయంయాన్తిమహాముద్రాన్తుయోభ్యసేత్ ॥౭౦॥ కథితే
 యమ్మహాముద్రామహాసిద్ధికరీన్మదాంగోపనియాప్రయత్నేన నదేయాయస్యకస్యచిత్ ॥౭౧॥ పద్మాసనంసమారుహ్య
 సమకాయశిరోధరః | నాసాగ్రదృష్టిరేకాస్తే జపేద్వింశతకారమవ్యయం ॥౭౨॥ * * * *

— * ఇతితత్త్వసారాయణఉపాసనాకాండస్య తృతీయపాదేత్రయోదశోధ్యాయః * —

౭౬॥ ౭౭॥ ౭౮॥ ౭౯॥ ౮౦॥ ౮౧॥ ౮౨॥ ౮౩॥ ౮౪॥ ౮౫॥ ౮౬॥ ౮౭॥ ౮౮॥ ౮౯॥ ౯౦॥ * * * *
 పుటార్జునపతిః | ధీమతామగ్రగణ్యస్య వసిష్ఠస్యమహాత్మనః | బ్రహ్మైవ ముపదిశ్యా భస్వధ్యాన నిరతోభవత్ - ౧ |
 ఇన్ద్రః - వసిష్ఠోధనకిశ్చక్రే తద్వదస్వమహేశ్వర | తస్యపుత్రాస్తమఖిలం శ్రోతుకామోస్త్వహమ్మనః - ౨ | పుటార్
 జునపతిః - అనభూయముహూర్తంస సమాధిసుఖమవ్యయం - బ్రహ్మభోక్తాయపుత్రస్తంపునరప్యబ్రవీదిదం - ౩ - వసిష్ఠ
 యోగచూడామణేశ్వేషంపుత్రతేకథయామ్యహం - శ్రీబిష్ణుసావధానేన దేవసాత్వంతపోధన - ౪ - సర్వాక్షరవ

రోంకారగర్భితనిర్గుణంపరం - నిత్యశుద్ధవిబుద్ధస్తంనిర్వికల్పంనిర్జనం -౫-అనాదినిధనస్తర్వంనిరాఖ్యాతం నిరామ
యం - అద్వితీయనిదానస్త స్వరూపంకేవలంవిభుం- ౬ - యద్భూతంభవ్య మప్యేకం భవిష్యత్పూర్ణచిహ్నం - పరి
తోవర్తమానశ్చ పరమాత్మాఖ్యమద్భుతం - ౭- సర్వదాప్యనవచ్ఛిన్నంస్వప్రకాశంవినిశ్చలం-సర్వవేదాస్తసంవేద్యం
పరంబ్రహ్మవిధాతియత్ -౮- తస్మాచ్ఛిచ్ఛక్తివలితా జ్ఞాతాప్రకృతिसంజ్ఞికా -పరాశక్తిఃపరజ్ఞోతిస్స్వరూపిణ్యఖిలా
త్తికా -౯- తచ్ఛక్తిసహితాద్వేద పురుషాఖ్యాదధాత్తనః . ఆకాశాదినిధూతాని క్రమాజ్ఞాతా నివచ్ఛవ -౧౦- తే
షాశ్చపశ్చభూతానాం పతయఃపశ్చక్తిరితాః। సదాశివేశ్వరహర విష్ణుబ్రహ్మణవచ ॥౧౧॥ బ్రహ్మవిష్ణుమహేశా
నా సృష్టిస్థిత్యంతకారిణః। పశ్చేకృతమహాభూత పశ్చకస్యాఖిలస్యచ ॥౧౨॥ బ్రహ్మత్రరాజసోవిష్ణు స్సాత్వికస్తా
మసోహరః। ఏవస్తేసగుణాదేవా స్త్రయోపిమునిసత్తమ ॥౧౩॥ దేవానాంప్రథమోబ్రహ్మ సంభూతమదాత్మకః।
సృష్టిస్థితివినాశేషు బ్రహ్మవిష్ణిశ్వరాస్థితాః ॥౧౪॥ భోగాయచ్ఛేదోదేవానాం తేషాంలోకావిధేర్మమ । దేవతిర్య
క్షురాశ్చస్యేజాయస్తేస్థావరాఅపి ॥౧౫॥శరీరంపశ్చభూతానాం సమవాయశ్శరీరిణాం । నతాదీనాంసమస్తానామ
పివిధిచతుర్ముఖ ॥౧౬॥జ్ఞానకర్తేన్ద్రియైర్జ్ఞాన విషయైఃపశ్చవాయవః। ప్రాణాదయోషనోబుద్ధి చిత్రాహంకారస
జ్ఞితైః ॥౧౭॥ తైస్థూలకల్పితైస్థూల ప్రకృతిస్సాపిగీయతే। తైరేవసోక్రమాత్కస్థో లింగమిత్యుచ్యతేబుధైః ॥౧౮॥గు
ణత్రయయుతంబీజ శరీరంప్రాచ్యతేపరం । ఏవంత్రిణిశరీరాణివర్తన్తే సర్వజస్తమ ॥౧౯॥ జాగ్రత్స్వప్నస్మృషుప్తిశ్చ
తుర్యాదేతిచతుర్విధాః। అవస్థాసుప్రసిద్ధాస్తత్పతయశ్చ చతుర్విధాః ॥౨౦॥ విస్వశ్చతైజసః ప్రాజ్ఞ ఆత్మాచేత్యత్ర
పురుషాః। ఉత్తరోత్తరఉత్పత్తఃపూర్వపూర్వాద్భవేదపి ॥౨౧॥ విశ్వోహిస్థూల భుజ్మిత్యం తైజసఃప్రవివిక్తధుక్
ఆనందభుక్తథాప్రాజ్ఞస్సర్వసాక్షీత్వతఃపరః ॥౨౨॥ ప్రణవస్సర్వదాత్మివే. త్సర్వజేవేషు భోగతః । అభిరామస్తుసర్వా
సుహృవస్థాసు త్వధోముఖః ॥౨౩॥ అకారాదిత్రయోవర్ణా వర్తన్తేప్రణవేత్రయః। వేదాలోకాగుణాశ్చస్యేస్వనా
అపివపద్మజ ॥౨౪॥ నేత్రేజాగ్రత్యకారోస్తి కణైస్వప్నఉకారకః। హృదిసుప్తామకారశ్చ సర్వేషాంప్రాణీనామపి॥
విశ్వస్థూలోవిరాడాద్యో హ్యకారస్తైజసోపరః। సూక్ష్మోహిరణ్యగర్భశ్చ సఉకారఃప్రకీర్తితః ॥౨౫॥ కారణాప్యా
కృతప్రాజ్ఞో మకారఇతికీర్తితః। తురీయస్త్యన్యతోగ్రాహ్య స్సోర్ధమాతాత్తకశ్శివః ॥౨౬॥ అకారోరాజసోరక్తో
బ్రహ్మచేతనఉచ్యతే । ఉకారస్సాత్విక శ్శుక్లో విష్ణురిత్యభిధీయతే ॥౨౭॥ మకారస్తామసఃకృష్ణోరుద్రశ్చేతితథోచ్యతే
ప్రణవాత్ ప్రభవోబ్రహ్మ ప్రణవాత్ ప్రభవోహరిః ॥౨౮॥ ప్రణవాత్ప్రభవోరుద్రః ప్రణవోహిప్రకాశతే । అకారే
లియతేబ్రహ్మ హ్యుకారేలియతేహరిః ॥౨౯॥ మకారేలియతేరుద్రః ప్రణవోహిప్రకాశతే। జ్ఞానినామూర్ధ్వ గోభూ
యాదజ్ఞానానామధోముఖః ॥౩౦॥ ఏవంచైప్రణవ స్తిష్ఠేద్వస్తం వేదసవేదవిత్ । అనాహతస్వరూపేణజ్ఞానినామూ
ర్ధ్వగోభవేత్ -౩౧- తైలధారామివాచ్ఛిన దీర్ఘఘట్టానినాదవత్।ప్రణవస్యధ్వనిస్తద్వత్తదగ్రంబ్రహ్మచోచ్యతే-౩౨-
జ్యోతిర్వయంతదగ్రంస్యా దవాచ్యంబుద్ధిసూక్ష్మతః। దదృశుర్యేమహాత్మానో యస్తంవేదసవేదవిత్ -౩౩- జాగ్రన్నే
త్రద్వయోర్వధ్యేహం సఏవప్రకాశతే। సకారఃఖేచరీప్రోక్త స్త్వంపదజ్ఞోతినిశ్చితం -౩౪- హాకారఃపరమేశస్సాస్యిత్ర
త్పదజ్ఞోతినిశ్చితం । సకారోధ్యాయతేజస్తు స్వకారోహిభవేద్భువం -౩౫- ఇన్ద్రియైర్బుద్ధ్య తేజీవ ఆత్మాచైవసబ
ద్ధ్యతే। మమత్వేనభవేజ్జీవో నిర్మమత్వేనకేవలః -౩౬- భూర్భువస్సరిమేలోకా స్సోమసూర్యాగ్నిదేవతాః । యస్య
మాతాసుతిష్ఠన్తితత్పరజ్ఞోతిరోమితి -౩౭- వచసాతజ్జపేన్నిత్యం వపుషాతత్సమభ్యసేత్ । వచసాతజ్జపేన్నిత్యంత
త్పరజ్ఞోతిరోమితి -౩౮- శుచిర్వాప్య శుచిర్వాపి యోజపేత్ప్రణవంసదా । నసలిప్యతి పాపేన పద్మపత్ర మివాం
భసా -౪౦- చలేవాతేవలోబిద్ధు ర్నిశ్చలేనిశ్చలోభవేత్। యోగీస్థానిత్వదూష్పో తితతోవాయుంగురుద్ధయేత్ -౪౧-

యావద్ద్యాయస్థితో దేహతావజ్జీవోనముచ్ఛతి | మరణస్తస్యనిపాగ్రస్తి స్తతోవాయుం నిరున్ధయేత్ - ౪౨ -
యా వద్భుద్ధో మరుద్దేహే తావజ్జీవో నముచ్ఛతి | యావద్భు ప్తిర్భు వోర్తద్ధేయ తావ తాగ్ర లభయం కు
తః - ౪౩ - కల్పకాలభయాద్భుప్త్య పాణ్ణాయా మపరోభవేత్ | యోగినోమునయశ్చేవ తతఃప్రాణా నిరరోధ
యేత్ - ౪౪ - షడ్వింశదంగులీ హంసః ప్రయాణం కురుతే బహిః | వామదక్షిణ మార్గేణప్రాణా యామోవిధీ
యతే - ౪౫ - శుద్ధి మేతి యదా గర్వం నాడిచక్రమ్ములా కులం | తదైవజాయతే యోగీ ప్రాణసంగ్ర హణ
క్షమః || ౪౬ || బద్ధపద్మాననోయోగీప్రాణచ్ఛనే గోపూరయేత్ | ధారయేద్వాయథాశక్త్యాభూయస్సూర్యోరేచ
యేత్ || ౪౭ || అమృతోదధిసంకాశంగోక్షీరధవళోపమం | ధ్యాత్వాచన్ద్ర సమంబింబంప్రాణాయామేసుఖీభవేత్ || ౪౮ ||
స్ఫురత్ప్రజ్వలనజ్వాలాపూజ్యమాదిత్యమన్దలం | ధ్యా త్వాహృదిస్థితంయోగీ ప్రాణాయామే సుఖీభవేత్ || ౪౯ ||
ప్రాణశ్చేదిడయాపిబేన్నియమితంభూయోన్యథారే చయేత్ప్రేత్వాపింగళయా సమీరణమథోపీత్వాజపేద్వామయకా
సూర్యావన్ద్రమసోమనేనవిధినావిన్దువ్యయంధ్యాయతశ్శుద్ధానాడిగణాభవన్తియమినోమాసద్వయాదూర్ధ్వతః || ౫౦ ||
యథేష్టధారణం వాయోరనలస్యప్రదీపనం | నాదాభివ్యక్తిరారోగ్యంజాయతేనాడిశోధనాత్ || ౫౧ || ప్రాణోదే
హస్థితోయావదపానస్తునిరున్ధయేత్ | ఏకశ్వాసమయా మాత్రాఙ్ఘ్రాద్ధ్యానోగగనేగతిః || ౫౨ || రేచకఃపూరకఃతైచ
వకుంభకఃప్రణవాత్మకః | ప్రాణాయామేభవశ్చేవంమాత్రాద్వాదశసంయుతః || ౫౩ || మాత్రాద్వాదశసంయుక్తా
నిశాకరదివాకరా | దోషజాలానిబద్ధస్తైజ్ఞాతవ్యాయోగిభిస్సదా || ౫౪ || పూరకంద్వాదశం కుర్యాత్కుంభకం
షోడశంభవేత్ | రేచకందశచోంకారిఃప్రాణాయామస్సఉచ్యతే || ౫౫ || అథమేద్వాదశామాత్రా మధ్యమేద్విగు
ణామతా | ఉత్తమేత్రిగుణాప్రోక్తాప్రాణాయామస్యనిర్ణయః || ౫౬ || అథమేద్వేదజననంకంపోభవతిమధ్యమే | ఉ
త్తమేస్తానమాప్నోతితతోవాయున్నిరున్ధయేత్ || ౫౭ || బద్ధపద్మాననోయోగీ నమస్కృత్య గురుంశివం | నాసాగ్ర
దృష్టిరేకాకీప్రాణాయామంసమభ్యసేత్ || ౫౮ || ద్వారాణాంనవసన్నిరుధ్యమరుతంలబ్ధ్వాధృతాంధారణాం సీత్వాకా
రమపానవన్తి సహితంశక్త్యాసమజ్ఞానిం | ఆత్మధ్యానయుత స్త్వనేనవిధినావిన్దుస్యమూర్ధ్నిస్థిరంయవత్త్రివృత్తితా
వదేవమహతాంసంగోనసంసూయతే || ౫౯ || ప్రాణాయామోభవేదేవం పాతకేన్ధనపావకః | భవోదధిమహాసే
తుఃప్రోచ్యతేయోగిభిస్సదా || ౬౦ || ఆసనేనరుజంహన్తిప్రాణాయామేనపాతకం | వికారమృతనసంయోగీప్రత్యాహః
రేణముచ్ఛతి || ౬౧ || ధారణాభిర్నోక్షేర్యంయాతిచైతన్యమద్భుతం | సమాధౌ మోక్షమాప్నోతి త్యక్త్వా కర్మశు
భాశుభం || ౬౨ || ప్రాణాయామద్విషటేనప్రత్యాహఃరఃప్రకీర్తితః | ప్రత్యాహరద్విషటేనజాయతే ధారణా
శుభా || ౬౩ || ధారణాద్వాదశంప్రోక్తంధ్యానంయోగవిశారదైః | ధ్యానద్వాదశకేనైవసమాధిరభిధీయతే || ౬౪ ||
యత్సమాధౌపరశ్లోతిరనన్తంవిశ్వతోముఖం | తస్మైకదృష్టై క్రియాకర్మయాతా యతోనవిద్యతే || ౬౫ || సంబ
ద్ధాసనమేభ్రమంఘ్రియుగళంకర్ణాక్షినాసాపుటద్వారానం గులిభిర్నియమ్యపవనంవక్త్రేణవా పూరితం | బద్ధ్వావ
క్షసిబహ్వాపానసహితంమూర్ధ్నిస్థితంధారయేదేవంయాతివిశేషతత్త్వసమతాంయోగీశ్వర స్తన్ననాః || ౬౬ || గగనంస
వనేప్రాప్తేధ్వనిరుత్పద్యతేమహాత్ | ఘట్టాదీనాంప్రవాద్యానాంనాదసిద్ధిరితీరితా || ౬౭ || ప్రాణాయామేనయుక్తే
నసర్వరోగక్షయోభవేత్ | ప్రాణాయామవియుక్తేభ్యస్సర్వరోగసముద్భవః || ౬౮ || హింకారకాకాస్తథాశ్వాసశి
రఃకర్ణాక్షివేదనాః | భవన్తివివిధారోగాః పవనవ్యత్యయక్రమాత్ || ౬౯ || యథాసింహాగజోవ్యాఘ్రా భవేద్వ
శ్యశ్యనైశ్యనైః | తథేవసేవితోవాయురన్యథా హన్తిసాధకం || ౭౦ || యుక్తంయుక్తన్యజేద్వా యుక్తంయుక్తం
యుక్తంప్రపూరయేత్ | యుక్తంయుక్తంప్రబద్ధీయా దేవంసిద్ధిమవాప్నుయేత్ || ౭౧ || చరతాం చక్షురాదీ

నాంవిషయేషు యథాక్రమం । తత్త్వ) త్యాహ రణం తేషాం ప్రత్యాహరణస్థితితే 12.౨1 యథాత్మతీయకాలేతుర విఃప్రత్యాహరేత్ప్రభాం । తృతీయాంగస్థితో యోగీవికారం నానసంహరేత్ * * * (23

—*ఇతి తత్వసారాయణేడిపాసనాకాండే తత్వతీయపాదేవతుర్దశోధ్యాయః*

శ్రీభువనాద్భుతపతిః*ఏవం సమాధిపర్యంతం యోగశాస్త్రాన్నితరుక్షం । ఉపదిశ్య వసిష్ఠస్య గమనాజ్ఞాభ్యున్నదౌ 1౧1 వ సితశ్చ సమేత్యాభరణాంత్యాంసోఽటజమునిః । అరున్ధతీంజాలపత్నీ మిదమాహపతివ్రతాం 11౨1 పియేక్వశక్తిగత వాక్వతస్సాస్వధ్యాయతత్పరః - బాలబుద్ధ్యనురోధేనక్రీడాద్ధంయత్రకుత్రచిత్ 131 బహిర్జగమవావేత్త కాత్యాయ ర్థంప్రేరితస్తవయా - కుతోనదృశ్యతేబూహీత్యుక్తాహరుంధతీపతిం .౪- స్నాచార్థ మగమత్పాత్రతర్వయస్యైస్సరి తంసుతః - నైతావతాగతో హేతున్నజానేభగవన్నహం 1౫- *వసిష్ఠః*అతిక్రాంతోహికాలోద్యకథమన్వేషణం వి నా - స్థీయతేత్రభవత్యైవమిత్యుక్త్యానిర్యయాబహిః -౬- అభసానయయాద్వావప్యేశ్య నద్యాస్తటే క్వచిత్ -మ ణ్ణపేనుతమేకాస్తస్థితంవ్యాకులమానసం -౭- దృష్టోవాచపితావశ్యకేమేవమసిసాంప్రతం - ౮- గ్రహకృత్యేషు బహు షుసన్నద్ధేషుభవత్స్వపి -౯- నైవంలోకేహివర్తంతేజ్యేష్ఠా పుత్రాగ్రహంభరాః - జ్ఞానాసీన్యం గ్రహస్థానాం ప్ర వృత్తానోపపద్యతే -౧౦- ఇదంలబ్ధమిదంలభ్యమిత్యుపయోగపరీచ్ఛయా - పుంసాంప్రవర్తమానానాం కార్యసిద్ధిః క్వ చి ద్భవేత్ -౧౧- క్వచిత్కుఠ్ఠితవృత్తిశ్చేత్ప్రవర్తేతేతరత్రవానిర్వాహారస్యకేంకార్యంసిద్ధ్యేతి-౧౨-వాభవేత్సుఖం-౧౩- కుటుంబబోషణార్థేషుకృష్యాదిషుబహుషిషా - సిద్ధ్యేష్టుణాక్షరన్యాయాత్-రైకంవా ఫలాన్వితం -౧౪- ససర్వే ష్వపివైఫల్యంభవేత్కర్మసుకన్యచిత్ - నచసర్వేషుసాఫల్యమతశ్చిన్తానయజ్యతే -౧౫- ఇతిశ్రుత్వా పితౄర్వాక్యం సంసారేవోపదృక్సధీః - వినయావనతశ్చక్తిరువాచమృదుశంవచః -౧౬- *శక్తిః*అత్రవిత్తార్థనాథేషుపితస్సర్వేషుక ర్మసు - సఫలేష్వపిమేతత్రసుఖంభాతినకేచ్ఛన -౧౭- ఏతావతానుభూత్యోః కుటుంబభరణశ్రమః - ఏతేనకింమ యాలబ్ధంసుఖంసంసారవృత్తినా -౧౮- మయిప్రవృత్తిరహితేయువయోఃకున్నివృత్తయే - సమగ్గా న్త రమస్తీతి భాగ్నిర్దూరీకృతామమ -౧౯- ప్రవృత్తావాఙ్మసర్వేషాంనివృత్తానాఙ్మదేహినాం - కుటుంబంసహీసర్వజ్ఞోనిభర్తి పరమేశ్వరః -౨౦- పూర్వకర్మానుసారేణసర్వేషాంఫలదేవతాః ఈశ్వరేనియమాత్సిద్ధేవృద్ధేవాహంకృతిర్మమ-౨౧- ఈశోపురుషయాపేణజీవాక్రక్షతియద్యపి - తథాపిపుత్రయాపేణేత్యేవాస్తినియమోనహి -౨౨- లోకేచమరణంసి ద్ధంపుష్కలాన్నవతామపి - అన్నంవినామృతోనైవదృశ్యతేశూయతేపివా -౨౩- అన్నహీనశ్చకోష్యత్రజన్తులేవ స దృశ్యతే - జీవన్తిపంకుమూకాధానాపివ్యాపారవర్జితాః -౨౪- నిశ్చేష్టాఅపిజీవన్తి మహాన్తోజగరాభువి - శిలాన్త గ్గతమణ్ణాకవిశేషోపిచజీవతి -౨౫- అనేకకోటిబ్రహ్మాణ్డపాలకస్యమహేశీతుః - సర్వశక్తస్యయువయోః పాలనేనా శ్యశక్తీతా -౨౬- జన్తనామపిసర్వేషాందుఃఖమేవచదృశ్యతే - తస్మాజ్జన్మనివృత్త్యర్థ ముపాయంపదమేగురో -౨౭- ఇతిపుత్రస్యవచనంశ్రుత్వాసనుష్టమానసః - ఇదమాహమహాతేజావసిస్థోరుంధతీపతిః -౨౮- *వసిష్ఠః*అహోప్రశ్న త్తవై రాగ్యమేతదాభరణస్తవ - కదాభవిష్యతీత్యేవఙ్మిరాదేవాకులోభవం -౨౯- దైవాదేవం విధోజాతోనిశ్చేద స్తవదేతసి *శ్వేఃప్రభృత్యముమేవార్థంబోధయిష్యామితేసుత -౩౦- కాలోతిక్రమతేయామఉత్తిషాన్వికకర్మణే- అ ప్రమత్తాహివిద్వాంసోష్యకర్మ బ్రహ్మదర్శిణః -౩౧- ఇత్యుక్త్యాస్వగృహంప్రాప్యకృత్వామాధ్యాన్వికాఃక్రియాః - పు త్రవాక్యావ్యనూద్యైవదిన్యగ్నేతద్దినస్త్రీయః -౩౨- పరేద్యుఃప్రాతరుత్థాయ నిర్వహ్యైహి కమాత్మనాం - శుచౌ దేశ ఉపావిశ్యతేత్రయోపియథోచితం -౩౩- శర్నోమిత్రాదికాన్విశ్వపతిత్వాఫయథాక్రమం - సద్గురున్దక్షిణామూర్తింప్ర ణమ్యస్తుతిపూర్వకం -౩౪- ఈశావాస్యాదిముక్త్యన్తపరోపనిషదావపి - అథం విచారయామాసుర్గురుశిష్య క్షేప్తి తాః -౩౫- తదావసిష్ఠస్సర్వజ్ఞశాస్త్వానన్దపయోనిధిః - సర్వవేదాన్తసారాం శంసంగ్రహ్యే దమువాచహి -౩౬-

ఃపసిష్ఠఃశక్తేజన్మనివృత్త్యర్థముపాయస్తే వదామ్యహం - శ్రుణుష్వసా వధానేనచేత సాతా పసోత్తమ - ౩౫-జ్ఞా
త్వోపనిషదన్విష్యమమూర్తమజమవ్యయం - అఖణ్డమఖలాధారంపురుషంసత్యచిద్వనం - ౩౬- యఉపాస్తేస ఏవాస్తీత్య
భేదేననిరస్తరం - సజీవన్తుకతాంప్రాప్యనివృత్తజననోభవేత్ . ౩౭- ఉపాసనానివివిధాన్యుక్తాని శ్రుతిమస్తకః - ౩౮-
వంశాక్షణ్చసారణ్చగాణాపత్యణ్చవైష్ణవం - ౩౯- అన్యాన్యపిచసర్వేషాంబ్రహ్మపాస్త్యుపయుక్తతాం - ఆహు
ర్మహస్తస్తత్తేషుయతి-ఇచ్చిత్ పూర్వమాశ్రయేత్ || ౩౯|| సగుణోపాసనాదాద్యేనిగుణోపాసనారతిః । స్వయమే
వభవేత్పుంసోనోచేత్సద్గురుమాశ్రయేత్ || ౪౦|| రహస్యార్థోపదేష్టహినిర్గుణోపాసనారతిం । శిష్యస్యోత్పాదయే
త్ప్రాజ్ఞోమన్దస్యప్యక్తిభేదతః || ౪౧|| శైవాదిసగుణోపాస్తీర పిద్యేధాప్రకీర్తితా । వైదికీతాన్ప్రకీర్తయేత్ తత్రా
ద్యాక్రమముక్తిదా || ౪౨|| ద్వితీయాభోగమాత్రస్య హేతుస్సాన్యనరకస్యవా । వైదికస్తాన్ప్రకీర్తయేత్ గత్యాహి
నరకంప్రజేత్ || ౪౩|| శైవోపాసనముత్పత్త్యం వైదికంఖలునర్వతః ! యదేవ సర్వదేవాశ్చకుర్వన్స్తత్ర ముముక్ష
వః || ౪౪|| విష్ణుబ్రహ్మసురేంద్రాదిసర్వాధిపతిరీశ్వరః । శివఏవపరోదేవస్తస్మాచ్ఛివముపాశ్రయ || ౪౫|| శివంకర
శ్చివోద్యేయఏవవేతివశ్రుతిః । శివాదన్యస్యనర్వస్యత్యాజ్యత్వంకణ్ఠతోబ్రవీత్ || ౪౬|| శివఏవపరంబ్రహ్మబ్రహ్మపి
శివఏవతు । గుణభేదేనభేదోక్తిరధికారివిభేదతః || ౪౭|| మూర్తిమత్వేనభిన్నోపిపరస్మాద్భ్రహ్మణశ్శివః । అథక
స్సర్వదేవేభ్యఃత్యాహుశ్శ్రుతిపారగాః || ౪౮|| విష్ణుబ్రహ్మదయోదేవాఃపరబ్రహ్మత్వవేదినః । నూనస్తథాపిసేవ
స్తేశివంగురుతయాసదా || ౪౯|| ఏకోదేవశ్శ్రుతిగదితోయోమహాదేవఏనం గూఢంభూతేష్యపిచ భగవద్వాక్య సీతే
శ్వరస్తం । సర్వాత్త్వంశివమిహజనామేనుపశ్యన్తిధీరాస్తేషాం శాన్తిర్భవతివిదుషాం శాశ్వతీనేతరేషాం || ౫౦|| నా
హుక్తానేహరివిధిముఖాన్వేదసిద్ధాన్తమూర్తినేకోరుద్రోభవతిపరమోనద్వితీయాయతనే । అద్వైతంతంసకల జగతాం
కారణంతుర్యమేకంశాన్తంనిత్యంశివమిహభజేదన్త్యజన్తామహత్త్వా || ౫౧|| వేదాన్తస్థంహరివిధిమనోవాక్కుదూరం
ప్రశాన్తంనాదాన్తస్థంసకలవిదుషామాత్మభూతంమహాన్తం । వేదాన్తస్థాశ్శివమిహభజన్వన్తదీయాశ్చ సర్వేభే
దాన్తస్థాశ్చతరమనుజాహ్యన్యదేవాభజన్తి || ౫౨|| కాలాద్భీతాఃకథమిహజనాః కాలకాలాతిరక్తేర్దేవైః ప్రీతైరపిచ
సుతరాన్తద్భయాద్రక్షితాస్సుయః । తస్మాదీదృక్ జననమరణాంభోధిపారోత్తిత్తిర్దుద్ధాయేదేకంపరశివ ముమానా
యకంకాలకాలం || ౫౩|| రుద్రేశానత్రిణయనహరోమాపతేశంకరాత్తృణశంభోస్వామి౯పురహరమహాదేవ కాలా
న్తకేక । శూలి౯గంగాధరశివగురోధూన్జటేసీలకణ్ఠోత్త్యేవనిత్యంభజతిపురుషోయస్సధన్యోమహత్త్వా || ౫౪|| శక్తిః
భగవత్కీదృశాన్వైవతాన్ప్రకాఃపురుషాభువి । వైదికేభ్యఃప్రథకృత్యైతేషామేబ్రాహ్మి లక్షణం || ౫౫||
వసిష్ఠఃశక్తాన్ప్రకాఃపురుషాశ్శులడమర్వాదిభిరంకితాః । ఏకలింగార్చకాలింగ ధారిణశ్చ సదాతనా || ౫౬|| తే
హిపాశుపతాలోకేదేవతాన్తరవైరిణః । వైదికాచారవిముఖాఃప్రథకృత్యాస్సువైదికైః || ౫౭|| ప్రేతకృత్యానికు
ర్వన్తిభూతిరుద్రాక్షధారిణఃఖనన్తిశివలింగానిప్రేతైర్దేహేస్సహత్వనాం|| ౫౮|| తాముపాస్తీశ్చ మన్యస్తే సద్యఃశ్చేయః
ప్రదాంసుతవైవాగమేషుతేషాన్తుదీక్షితానాన్యణాంశివః|| ౫౯|| అల్పతుష్టియుతస్తాద్రగుపాస్తీఫలరూపిణిం । వైదికో
పాసనేత్రధాన్యరా దుత్పాదయత్యథ || ౬౦|| వైదికోపాసనాతుష్టస్సద్యఏవ ప్రసీదతి । శివప్రసాదేజాతేతుశ్చేయా
హస్తగతంభవేత్ || ౬౧|| శ్రుతిస్తృప్త్యుక్తకర్తాణితస్త్రసంబద్ధవర్జితాః । ఉపాసతేశివంయేత్రతేషాశ్చ త్రేసస్సత్యతి|| ౬౨||
ఉపాసనశ్చద్వివిధంశ్రావంతప్రేమమువ్యతే । సగుణర్పిర్గుణశ్చేతితత్ప్రకారేత్యుక్తమధీదం || ౬౩|| ద్వితీయం మోక్షదం
పుంసాన్నిధిస్థానసంజ్ఞితంశివోహంసచ్చిదానందస్వరూపఇతినిశ్చితం || ౬౪|| నిర్వికల్ప సమాధ్యా దిస్వరూపంయ
త్ప్రకీర్తతం । తచ్చోపాసనమాత్మజ్ఞేష్టేవమేవనిగద్యతే || ౬౫|| శక్తిః । భగవత్సగుణస్యైవశివస్యోపాసనంహృది ।

కర్తుంధ్యానాత్మకంశక్యంనత్వన్యస్యాగుణస్యహే॥౬౬॥ ధ్యేయస్సనీలకణస్యాత్రిణేతోవృషవాహనః॥ చంద్రచూడోమ
హాదేవశ్శివస్సాంబోహరోమృదః ॥౬౭॥ పరబ్రహ్మభిధానస్తుశివోరూపవివర్జితః॥ నిర్గుణోవాఙ్మనసయోద్ధూరేనం
ప్రోవృతేబుధైః ॥౬౮॥ సకథమ్మనసాధ్యేయఉపదేశ్యోగురూత్తమైః॥అతశ్చాస్త్రేణవిజ్ఞేయోనతూపాస్యఐతీర్యతే॥౬౯॥
నిష్కామసగుణోపాస్తిర్నిర్గుణేత్యుచ్యతేయది॥ బౌపచారికమేవస్యానిర్గుణత్వవదాత్మనః ॥౭౦॥ అపాకృతగుణో
పాస్తిర్నిర్గుణేత్యుచ్యతేయది॥ తచ్చవిద్యాగుణోపేతం పూర్వవత్సాదుపాసనం ॥౭౧॥ శివానిదమోపాస్తిస్సానిర్గు
ణేత్యుచ్యతేయది॥ మానసప్రత్యయావృత్తిస్వరూపత్వాచ్చపూర్వవత్ ॥౭౨॥ తస్మాదుపాస్యంసగుణం జ్ఞేయంనిర్గుణ
మిశ్యయం॥ వాదఏవసమీచీనఐతిమేభాతినర్గురో ॥౭౩॥ వసిష్ఠః॥ శివస్యపరిపూర్ణస్యబ్రహ్మణఃపరమాత్మనః ॥ సగుణ
త్వన్నమంతవ్యంచదానందాదిభిర్గుణైః ॥౭౪॥ ఏతైర్నిస్వగుణైర్నాయావిద్యాసంబంధవర్జితైః॥ సద్యోముముక్షుణాధ్యే
యస్సత్వేనాపాకృతశ్శివః॥౭౫॥ ఇదమోపాస్యగమ్యత్వాత్మశివోనవమూర్తిమా౯॥అత్తతోపాస్తిగమ్యత్వాన్న
చాత్యస్తమగోచరః ॥౭౬॥ శివాన్తుర్తిమతోన్యోయంసగుణౌదస్త్యమూర్తిమా౯॥ నిర్గుణస్వతయోపాస్యోసీరూప
స్తూభ యాధికః ॥౭౭॥ నవజ్ఞేయోనచోపాస్యస్సర్వధారూపవర్జనాత్॥ ధ్యేయాతీతోయతఃప్రోక్తోజ్ఞేయాతీతస్తతోభ
వేత్ ॥౭౮॥ నిర్గుణశ్శివస్సత్యసుఖబోధైకలక్షణః॥అఖణ్డైకరసోభణ్డవృత్తికస్సాక్షివృత్తికః॥౭౯॥ ఇతితేఢోచ్యతేపాస్త్వే
స్సాన్వనుభూతిపరాయణైః॥ త్రిపాదమృతరూపీనశివోనారాయణోమతః ॥౮౦॥ శివోహమిత్యథేదోక్తిరైవసంస్కృత్య
గుణాశ్రయా॥ యదిస్యాన్నహికైవల్యంసాయుజ్యైకఫలత్వతః ॥౮౧॥ అతఃకైవల్యముక్తిచ్చుర్నిర్గుణంసత్యచిద్భునం॥
శివమేకమభిధ్యాయేదాత్మత్వేననిరస్తరం ॥౮౨॥ అఖణ్డబోధైకరసశ్శివోహంసమస్తవేదాన్తగతశ్శివోహం॥ మాయా
గుణాతీతగుణశ్శివోహంసర్వాధికానన్దఘనశ్శివోహం ॥౮౩॥ జ్యోతిర్త్యస్సర్వగతశ్శివోహంషట్తథావహీనఃపరమశ్శి
వోహం॥ షడూర్తిహినోవిమలశ్శివోహం షడ్వైరిహీనస్సు సమశ్శివోహం ॥౮౪॥ ఇత్యేవంభావయేన్నర్వోయశ్శి
వోపాసకోమహ౯॥ సనద్యవవక్తవల్యంగచ్ఛత్యత్రనసంశయః॥౮౫॥ * * * * *

—* ఇతితత్వసారాయణ ఉపాసనకాండస్య తృతియపాదేపంచదశోధ్యాయః *—

అథాతస్సంప్రవక్ష్యామిశక్తేశాక్తముపాసనం॥ వైదికస్తాన్త్రికశ్శ్లోతిద్వివిధంతత్ప్రకీర్తితం ॥౧॥ వైదికాబ్రాహ్మణాలో
కేదక్షిణేనైవవర్తనా॥ ఉపాసతేషరాంశక్తింరాజరాజేశ్వరీంసదా ॥౨॥ శ్రీవిద్యోపాసకాస్తేహిసాత్వికాఃకామవర్జి
తాః॥ కకారాదింసుశ్రేష్ఠంజపన్తినియమేనచ ॥౩॥ అర్యాంశ్చశాక్తాన్తన్త్రింస్తేశిష్టాచారసమన్వితాః॥ జపన్తిశుద్ధ
చిత్తత్వంయాన్త్యుపాసనయాతయా ॥౪॥ అథవేదాన్తసంసిద్ధాంబ్రహ్మవిద్యాస్వరూపిణీం॥ సంవిదాభ్యాంపరాంశక్తిం
ప్రజ్ఞానఘనలక్షణాం ॥౫॥ నిష్కల్యాన్నిష్క్రియాంశాన్తాంనిరవద్యాంనిరజ్ఞానాం॥ దివ్యావమూర్తవైతస్యస్వరూపాం
చిత్సుఖాత్మికాం ॥౬॥ మహావాక్యానురోధేనజ్ఞాత్వానిస్సంశయవ్రతః॥సాహషస్త్రీత్యభేదేనవిక్రస్థాఉపాసతే ॥౭॥
చిచ్ఛక్త్యుపాసనానక్తస్సమ్యగ్దర్శననిష్ఠయా॥ సద్యఃకైవల్యమాప్నోతినాత్రకార్యాపిచారణా ॥౮॥ తామధీధ్యాయతః
ప్రంసస్వరూపేచిన్తయాపరా॥ శక్తిర్యదాపతశ్శ్యేకాతదాహ్మద్భిధి ధేదతః ॥౯॥ శిథిలాంగస్వయం భూమాపత
త్యేషఉపాసకః॥ అన్వతస్త్రీశరీరత్వాత్సుమస్తస్యవపుర్యథా ॥౧౦॥ తదాసనప్తచిత్తాసుర్భవత్యేవమృతోపమః॥ పా
రభవీజమాత్రేణసంయుక్తోపివిరాజతే ॥౧౧॥ శక్త్యభిధ్యానవేగశ్చయావానస్యాభవత్పురా॥ ఉచితస్తావతస్తత్రలయ
కాలఃప్రసీదతి ॥౧౨॥తతస్తస్మాత్సముత్థాయవ్యవహారేప్రవర్తతేజీవన్ముక్తఐతిఖ్యాతోభుజ్జేప్రార్థ మన్వహం ॥౧౩॥
అజ్ఞేవంభూతశాక్తస్యయదాస్యాత్మనిజాయతే॥ ప్రార్థభభోగవైతప్రజ్ఞం తదాశక్తిత్రయంక్రమాత్ ॥౧౪॥ నిర్విక
ల్పాదిభిస్సాత్మాత్రిభిరేవసమాధిభిః॥ఆచిర్భవతిదేహస్తేదేవతాన్యావశ్యతే॥౧౫॥యావాచామనసాన్దూరేపరాన్ప్రతి
యోగికా॥ అరూపాప్రోవృతేశక్తిసంజ్ఞామాత్రామహాత్మభిః ॥౧౬॥ మాయాశక్తిర్నిర్గుణాపూర్వోక్తదక్షిణాశ్రి

తా|ఉపాసకానాంసర్వేషాంక్రమముక్తింప్రయచ్ఛతి ||౧౭|| సకామానాంమహాభోగానపిబ్రహ్మవిదుర్లభాః| త
థాపిచంద్రాస్తేజ్జేయాశ్శ్రీవిద్యోపాసకాభిధాః ||౧౮|| విద్యాశక్తిస్తువిగుణాప్రకృతాదక్షిణాశ్రితా| ఉపాసకానాంస
ర్వేషాంసద్యోముక్తింప్రయచ్ఛతి ||౧౯|| ఐహికాముష్మికాసక్తిరహితాస్తేపిమధ్యమాః| ప్రార్థనాభోగానక్రత్వా
ద్విజ్ఞేయాన్మాత్మవేదిభిః||౨౦||శక్తివ్యయాత్పరాచీనాస్వాశ్రయాశ్రయివర్జితా| గుణగుణవినిర్ముక్తాజ్ఞాత్మజ్ఞేయాది
వర్జితా||౨౧|| వాచ్యవాచకనిర్ముక్తాలక్యలక్షణవర్జితా| శిష్యతేసాపరాశక్తిస్త్రితీయాకాచనాశ్చనః ||౨౨|| యాముపా
స్తేనిజానందరసాస్వాదనతత్పరః | మహాయోగీపరాశక్తిబ్రహ్మవిద్యేయముద్యతే ||౨౩|| కేవాత్మశక్తింపశ్యన్తోనిగూ
ఢాంశ్చగుణైరపి | నిర్గుణబ్రహ్మనిష్ఠాహి బ్రహ్మవాదినఃకరితాః ||౨౪|| అతశ్చక్తిమదాత్మజ్ఞాన్సగుణజ్ఞా ఇతీదృశీం
మతీంసంత్యజశక్తేత్వంశక్తినిష్ఠోభవానఘ ||౨౫|| వరిష్ఠాబ్రహ్మవిద్యాచర్యానయోగాత్సునిశ్చలాత్ | ప్రావణీయేతి
సంప్రీక్తాద్ధ్యేయత్వేనగుణాకథం||౨౬||శక్తిమద్భగిష్టానగుణమితీచేదుద్యతేతదా|నిర్గుణంశక్తిహీనంస్యాత్తేనద్భావ
నివర్తకం|| ౨౭|| అశక్తస్యానుపాస్యత్వాదత్యంతావిషయత్వతః| సాధకస్యమనోనాశాద్యసీద్ధ్యానైవమోచనం||౨౮||
ఆశ్రయాశ్రయిభావోహిశక్తిశక్తిమతోర్ధ్వగః| ఆశ్రయశ్చేతనోలోకేజడశక్తేరితిశ్చ||౨౯|| నైహోస్తినియమశ్చ
క్తేఃప్రకృతాయాస్వసంవిదః| నిజాశ్రయాదతస్తాంశ్చంచిచ్ఛిన్నాంవిధినాత్వజ ||౩౦||అన్యాయపేక్షంయాశక్తిస్సేవమహి
మ్నువిరాజతే| కోటసూర్యప్రతీకాశానైకానర్వగతాస్తిహి ||౩౧|| అఖణ్డాకారవృత్తిశ్చచిదానందమనోగతా|య
దాశ్రయావిభాత్యస్యాఃకశ్చక్తేరాశ్రయఃపరః ||౩౨||చిచ్ఛక్తిమాత్రనిష్ఠస్యపరిష్ఠసాశ్చయోగినాం | కదాపిసక్రతీయే
తజగజ్జీవేశ్వరాదికం ||౩౩|| నిరాశ్రయంసత్మితేతవచిత్తిచ్ఛిచ్ఛయద్యపి| దాహ్యభావేయథావన్దిస్స్వయమేహోపశా
మ్యతి ||౩౪|| తథాస్యవిద్యాతతాగ్ర్యవికారాశ్రయణంవినా|| చిచ్ఛక్తిస్వాశ్రయానిత్యంముక్తబద్ధవిరాజతే ||౩౫||
తస్యాశ్చింతకారమాతాభిశ్చక్తేత్వేకత్వమిష్యతే|పూర్వాన్తాత్రాంసమాశ్రిత్యతిష్ఠేన్తాత్రాతదుత్తరా ||౩౬|| అఖ
ణ్డాకారవిద్యుత్తిర్భవత్యభ్యాసయోగతః|రూఢసత్వచమతాగ్రస్వర్ణవత్పుటపాకతః ||౩౭|| ఉత్తరోత్తరముతాగ్రంప్ర
కాశస్యయతోమలా| సాశక్తిర్యాతితద్యోగానైకేత్యాహూర్తనీషిణః ||౩౮|| నత్వఖణ్డత్వలోపోస్యాశ్చిచ్ఛక్తేస్సంభవి
ష్యతి| స్వానుభూతివిశేషేణభిన్నత్వేష్యపుత్రత్వతః ||౩౯|| జాగ్రద్విశ్వాదయోజీవాన్సర్వేషాంసన్తిజోడశ| తేషాంవి
లాపనార్థంహిచిచ్ఛక్తిష్టోడశీర్యతే ||౪౦|| నచేయంశక్తిభేదోక్తిస్త్రిహారాదిర్వయాపతః | మూలాధారాదిభేదాద్వా
మస్తవ్యాభవతాత్వజ ||౪౧||అఖణ్డానందరూపత్వాన్నిరాధారత్యతోపిచ| అపరిచ్ఛిన్నరూపాయాశ్చక్తేరంశిత్వదత్వ
నాత్ ||౪౨||నిర్వికల్పసమాభాయాస్వయమేవప్రకాశతే|పరజ్ఞోఽన్యతిర్నయీంశాన్తాంధృష్టాన్వికోసుబహిర్వృజేత్||౪౩||
అఖండైకరసాకారాశ్చిచ్ఛక్తింస్వానుభూతితః | సంపశ్యతోవిదేహస్యన బహిర్నాన్తరంక్వచిత్ ||౪౪|| సంసారేబ
హుధాశాంతస్వాభ్యాసేచతథాపుమా||విశ్రాంతించితిసంప్రాప్యప్రచ్యుతఃకస్తతోభవేత్||౪౫||సంవిదానందసన్త్ర
ప్తమాయావిద్యావినిర్జితాః| విశేషాఅప్యశేషానమోహయేయుః||౪౬|| నమోహయేద్యథావన్తుంరం
భాద్యపరసాంగణః| క్రిడావిశేషకతురోస్యశేషవిషయాశ్రయః ||౪౭|| యస్యాంజ్యోతిర్నయానందస్వరూపాయాంస్థి
రాన్తనః| దేహోదివిస్తృతిస్సిద్ధ్యేత్రాంవిద్యాశక్తిమాశ్రయ ||౪౮||నిత్యంభావయతాంస్యణాంయామేవాత్మతయాఖిలం
యదనన్యతయాభాతితాంవిద్యాశక్తిమాశ్రయ ||౪౯|| యద్రూపభావనాదాధ్యాన్మప్తచిత్తాసురాత్మజేత్ | యత్సం
యుక్తస్వరూపస్యాత్మాంవిద్యాశక్తిమాశ్రయ ||౫౦|| చిద్రూపంయామవిజ్ఞాయతుర్యాంసుప్తమథోగతంప్ర
బ్రహ్మేతిహస్తాహుస్తాంవిద్యాశక్తిమాశ్రయ||౫౧||యామవిజ్ఞాయనీరూపమవాఙ్మనసగోచరం| యదతీతంవిదుర్వ్య
ర్థంతాంవిద్యాశక్తిమాశ్రయ ||౫౨|| యాంవిదిత్వాథయామేవధ్యాత్వా యోగీశ్వరస్వయం | సర్వబద్ధోముక్త

స్వాత్మాంవిద్యాశక్తిమాశ్రయ ॥౫౩॥ యస్యాంసమాధియోగేనసంయుక్తఃపురుషోత్తమః । మహాశక్తస్సరైఃపూ
జ్యస్తాం విద్యాశక్తిమాశ్రయ ॥౫౪॥ యస్మిన్లోయావనంజ్ఞానం కౌమారంబాల్యమేవచ । శైశవశ్చక్రమాగ్రచ్యేతాం
విద్యాశక్తిమాశ్రయ ॥౫౫॥ యత్సఖానుభవోల్లాసాత్సర్వనాన్దాశ్రమాదికం । హిత్వాజగరతుల్యస్వాత్మాంవిద్యాశక్తి
మాశ్రయ ॥౫౬॥ అహంత్యంతదిదంసోయమితిభేదమతిర్వియా । సంయుక్తస్యనజాయేతతాంవిద్యాశక్తిమాశ్రయ ॥౫౭॥
శక్తిః । శక్తివాదమముంకేచిత్సవిశేషత్యశం కయా ॥ ఉపేక్ష్యాశక్తివాదేనతువ్యన్తిభగవత్పరం ॥౫౮॥ సర్వశక్తివి
సిర్న్వక్తవిరూపబ్రహ్మవాదినాం । ధ్యానయోగవిహీనానాంకాగతిర్నిశ్చితాత్వయా ॥౫౯॥ ధ్యాతృధ్యేయాదిభేదశ్చ
ప్రత్యక్బ్రహ్మభిదాపిచ । విజాతీయాదిభేదశ్చశస్త్రిన్నారూపవస్తుని ॥౬౦॥ అతస్సిద్ధాంతతాతస్యనాస్తీతిమతిర్చవేత్
నైరాత్మ్యవాదోహ్యేయోపిశ్రుతిమస్తకసంమతః ॥౬౧॥ అరూపవస్తునస్సిద్ధవైరాత్మ్యశంశశృంగవత్ । నిరాత్మవేది
నాంతేషాంకథస్తుప్తిఃప్రజాయతే ॥౬౨॥ అరూపబ్రహ్మవిజ్ఞాయపశ్యాచ్చిద్రూపమాశ్రయేత్ । ఇతివక్తున్నశక్యంయ
త్కార్యంనోరీకృతంవిదః ॥౬౩॥ అశక్తబ్రహ్మవిజ్ఞానంశాబ్దంచేశికపూర్వకం । నగచ్ఛేద్విధిశేషత్యమితితేషాంహిని
ర్ణయః ॥౬౪॥ సకృచ్ఛ్రవణమాత్రేణవిరూపబ్రహ్మవేదనం । యస్యసజ్ఞాయతేతస్యవిధిః కోవాభవేదీతి ॥౬౫॥ వసిష్ఠః । అ
శక్తివాదరసికాశ్చశక్తివాదపరాజ్ఞుభాః । యేశక్తేనస్తిభువనేకాగతిర్వేదనిశ్చితా ॥౬౬॥ అరూపబ్రహ్మణఃప్రశ్నఃప్రతి
ష్టిద్ధశ్చత్రాఖలు । అప్రశ్నాన్దేవతాంజ్ఞాత్వాకొనుముచ్చేతబద్ధనాత్ ॥౬౭॥ చిద్రూపబ్రహ్మశక్తింవాసవిశేషా
న్నబుద్ధిమాణ । కదాపిమన్యతేస్వస్థోనిర్విశేషత్వదర్శనాత్ ॥౬౮॥ నైరాత్మ్యవాదశ్చత్రాఖ్యైర్హ్యత్మనీష్ఠావివర్జితైః
అరాత్మదేహాద్యానకైన్నస్వీకార్యకదాచన ॥౬౯॥ అరూపవిదుషాంతేషాంనతుప్తిర్దృశ్యతేకవచిత్ । లోకానాంయథా
తుప్తిర్విషయేషుతథాస్తితు ॥౭౦॥ యతోవిరూపవిజ్ఞానీచిచ్ఛక్త్యాత్మేక్యచింతనం । ఉపేక్షతేతతస్తస్యస్వేచ్ఛాచారోభవేత్స
దా ॥౭౧॥ వద్ధాశ్రమపరిభ్రష్టేతస్త్రికాస్వేచ్ఛావిహారిణి । నిరస్తవిధిశేషేనసర్వవేదబహిష్కృతే ॥౭౨॥ మన్యజేస్వాత్మవే
దిత్వంహస్తకేచనమానవాః । పణ్డితాఅపిమాయేయంతాదృశీపారమేశ్వరీ ॥౭౩॥ శ్రీవిద్యామఖిలాగమానవిదితబ్రహ్మస్వ
రూపాగశివాంసత్యజ్ఞానసుఖాం విశేషరహితామాద్యంతహీనాంపరాం । ఆత్మత్వేనవిభావయన్నరవరస్సద్యోవిముక్తిం
గతోప్యాదేహస్తముపాసనైకరసికశ్శ్రోతంవిధిమత్తానయేత్ ॥౭౪॥ చిచ్ఛక్తిస్త్రిపదామృతాత్మకనిజానందస్వరూపా
పియాకైశ్చిద్భ్రష్టాపరోక్షబుద్ధిభిరిహద్యైతస్వరూపోవ్యతే । తాంధ్యాత్వాత్రివిధాంక్రమేణవిబుధోవ్యద్యైతశక్త్యా
త్మవిజ్ఞేవత్వనివిధజ్ఞాహతిసుతరాంతచ్ఛక్త్యుపాస్తిఃపరా ॥౭౫॥ సత్యజ్ఞానసుఖామలాద్వయచిదాకాశైకరూపాపి
యాకైశ్చిద్భక్తజనైస్త్రైమూర్తినహితామాయామయికథ్యతే । తాంజ్ఞాత్వాక్రమముక్తిమేతినగుణోపాస్త్యావిశు
ద్ధోఽప్యమామావాణీతితనుత్రయైకగతయాతచ్ఛక్తిహోభఃపరః ॥౭౬॥ అదౌబీజగుణత్రయేణనకలామూయాస్తసం
ఘోషితాచిచ్ఛక్తిస్త్రైవిధాపినిర్గుణముఖైశ్చబైస్తరాంగీయతే । అన్తేకార్యగుణత్రయేణ సగుణాత్రేధోవ్యతేమూ
ర్తిభిర్భక్త్యైతద్వయచింతయీతిదుషాంవాశ్శిఃపరోక్షనిజం ॥౭౭॥ కేచిద్బీజగుణత్రయాత్పరతరామద్యైతహోధా
త్మికాంశక్తింప్రాహురధైతదాత్మ్యవిదుషాంసద్యోవిముక్తింనృణాం । నైతద్వ్యక్తమకార్యకారణగుణేభేదాభిదా
వర్జితేతస్త్రిన్వస్తునివాచ్యతాదిరహితేధీశక్త్యయోగాత్సదా ॥౭౮॥ వాచామగమ్యామనసాశ్చశక్తిర్నామైవయాతి
వృతితుర్యతుర్యా । సాదేహపాతేవిదుషాంప్రసిధ్యేత్తతోస్తీతస్యాకహనప్రసక్తిః ॥౭౯॥ అఖండ్లబోధైకర సస్వ
రూపామనస్యచింతాసులభస్వరూపాం । అనేకమాత్రప్రావైకగమ్యాంశక్తింపరాన్నిత్యముపాస్వశక్తే ॥*(౮౦)

—ఇతితత్వసారాయణే ఉపాసనాకాండస్య తృతీయపాదే షుడశోధ్యాయః*

అథాతస్సంప్రవక్ష్యామివామశక్తస్యవర్తనః । హేయత్వంవైదికైశ్చాత్మసాత్వికైర్నాహ్నేకతా ॥ శ్రీచక్రం

వామహస్తేనవామశాక్తస్సుమాదిభిః । అర్చయత్యనిశం లోకే బ్రాహ్మణోప్యాగ మశ్రితః ॥౨॥ శాక్తాగమోక్తమా
గ్నేదీక్షితోభోగకామ్యయా । పూజయత్యపరాంశక్తిం ద్విజోవైదికజోప్యహూ ॥౩॥ కళజ్జుషధుమాం సాదిదుర్ద
వ్యైస్తస్త్రమార్గతః । ఆరాధయన్తియేశక్తింతేశాక్తాహ్యధమాధమాః ॥౪॥ శ్రీచక్రాధనవ్యాజాద్విషయాన్
భుజ్జతాంసదా । దుశ్చేష్టితాన్యవాచాన్యపుచ్యస్తేత్యాగపేతవే ॥౫॥ దేవ్యాఃప్రసాదవ్యాజేన శాక్తాస్తేవామినో
నిశం । సురాంపిబన్తిమాంసాదీన్ భుజ్జతేచనిరంకుశం ॥౬॥ స్వస్త్రిణాంవాపరస్త్రిణాంభగేష్వవసనేషుచ । ప్ర
త్యక్షవక్రబుద్ధ్యైవకుసుమైః పూజయన్త్యథ ॥౭॥ భుజ్జతేహస్తతేష్వచ్యం వితస్తుస్త్రి జనానపి । దుహితా భగీసి
మాతాతేమాం దారసమాఖలు ॥౮॥ శాక్తఃపరిహరేద్యోమామాగతాభ్యనకాభ్యన । ఇతితద్రవతేమతస్యనకాప్యస్తివ్య
వస్థితః ॥౯॥ ఆచణ్డాశాం గనంస్వైరంతద్రవతంస్వసుతిత్వతాం । కింపుణ్యంకిన్సుపాపంస్యా తాకర్యం వాకార్యమేవ
వా ॥౧౦॥ సురాపాననచిత్తస్య ధ్యేయవస్తుస్థిరకృతిః । భవేదితిచతేశాక్తవదన్తిపరవజ్జుకాః ॥౧౧॥ చిత్తమో
హనిమిత్తత్వందృష్టస్మిదేమతస్యహి । సురాపానస్యతన్మోక్షనిమిత్తత్వం కథంభవేత్ ॥౧౨॥ స్త్రీమోహవీవధేత
మదిరాపాయినాంసృణాం । స్త్రీణాంపురుషమోహస్యేత్యేతద్దృష్టచరంఖలు ॥౧౩॥ కౌశమాన్దానుసరణేభుక్తి
మాత్రంప్రయోజనం । సంప్రాప్యమోక్షమార్గాత్తుప్రభ్రష్టోధఃపతేన్నరః ॥౧౪॥ కుళార్ణవోక్తధర్మాణాంకాప్రస
క్తిర్ద్విజోత్తమే । ప్రతిపేధవచస్పష్టంశ్రౌతంస్తార్థచ్చదృశ్యతే ॥౧౫॥ తేమామనచ్చరిత్రాణిసంగ్రహేణేరితానితు
ఉక్తప్రకారకానేకదుశ్చరిత్రాణితన్యతే ॥౧౬॥ వివక్షిరపిమేతేమాం కథనేవాగ్దుగుప్సతే । అపశబ్దప్రయోగేచ
మహత్వాపంవిధీయతే ॥౧౭॥ తస్మాదుపరతోస్సైవశాక్తదుష్కృత్యవర్ణనాత్ । ఆధవాపుణ్యసంఘస్య విధానా
ద్దృష్టమాషణే ॥౧౮॥ పాపలేశోవివైవస్యాదిత్యేతచ్చిష్టసంమతంతథాపికింప్రధానాపైస్తాన్త్రికర్షేద వాదినాం ॥౧౯॥
తాన్త్రికాబహవస్సన్తివేదమార్గపరాజ్ఞుభాః । తథాపిశాక్తతన్త్రిస్తే స్సకుఃకోపినవిద్యతే ॥౨౦॥ మోహసం
వర్ధకాచారావామశాక్తేహివిశ్రుతాః । నాన్యత్రక్వచిదప్యేవంజేవవైష్ణవపూర్వకే ॥౨౧॥ శాక్తేసస్థితా విప్రాదు
రాచారోస్తుఖాస్సదా । నరకేష్వేవఘోరేషుపచ్యస్తేరౌరవాదిషు ॥౨౨॥ *శక్తిః*భగవన్నీదృశేదుష్టేశాక్తతన్త్రి
కుతోన్విజాః । సమస్తవేదధర్మజ్ఞాస్సతుర్లీనావిశన్త్యపి ॥౨౩॥ సర్వశాస్త్రార్థవిదుషామపి తత్రప్రవేశతః । స
న్తార్థగతిమన్యస్తేపరతన్త్రాఃపరేజనాః ॥౨౪॥ శ్రేష్ఠోదాచరేల్లోకేత దేవాన్యోజనోఖిలః । శ్రేష్ఠ్యజ్ఞశాస్త్ర
విదుషాంసేతరేమాంకదాచన ॥౨౫॥ కామికాద్యాగమానాభ్యనర్వేషాస్తేప్రవర్తకాః । ఈశ్వరావీవనాన్యేతన్నా
నేశ్రేష్ఠ్యంశాక్తదీక్షితే ॥౨౬॥ దేవ్యాద్యుపనిషత్ప్రొక్తాస్సురాదుషపలాదయః । పదార్థాశ్చక్తిపూజాయైగ్రాహ్య
ఇతివకేచన ॥౨౭॥ యద్భుక్తంయచ్చపీతమ్మతుర్లదేవతయాతయా ! తద్భోజ్యస్తచ్చపేయమ్మిత్యాహురపరేజ
నాః ॥౨౮॥ దేవ్యాస్తుచణ్డికాఖ్యాయామధుమాంసాదీసేవనం । పురాణేషుశ్రుతంఘోరితదయుక్తాప్యశుద్ధభిః ॥౨౯॥
సర్వాభీష్టప్రదాయైవ్యేదేవతాయైయదర్పితం । తద్గ్రహశుభ్యబుభూహిపుంసాం శ్రేయస్కరోభవేత్ ॥౩౦॥ ఇ
తికేచిజ్జనాఆహుస్తత్తద్వాక్యేషుసద్గురో । ఔచిత్యమేవమేభాతి తద్యథాబ్రూహినిశ్చితం ॥౩౧॥ *వసిష్ఠః* స
తుర్లీనాఅపిపాజ్ఞాస్తన్త్రిమార్గంవిశన్తియత్ । తత్రహేతుం వదామ్యద్యశ్రుణుశక్తేపరస్తవ ॥౩౨॥ బ్రాహ్మణాబ
హవోలోకేస్వాపరాధవశాత్పురా । మహర్షిభిఃకుక్రిధాశస్తా అభవత్ గౌతమాదిభిః ॥౩౩॥ శాక్తేషు పాశ్చరాత్రేషు
తథాపాశుపతేషుచ । తన్త్రిమదీక్షితాయూయంభవతబ్రాహ్మణాఇతి ॥౩౪॥ మహర్షీణామహాశాపోనవ్యర్థోభ
వతిక్వచిత్ । ఋషయస్సత్యసంకల్పాస్తేహితీవ్రతపోబలాత్ ॥౩౫॥ తచ్ఛాపమన్యథాకర్తుం సర్వశాస్త్రవిదోపివాన్
శక్తువన్తివిప్రేంద్రాఃపునర్జన్తాస్తరేష్వపి ॥౩౬॥ మహర్షీశాపదావాగ్నాతాన్త్రికారణ్యసంజ్ఞయం । పరితోదహతి

జ్ఞానపర్వ బిందుభిర స్తీరిం ॥౩౭॥ సర్వశాస్త్రార్థవిమలామపితన్తా గ్రహణార్థం ॥ సత్తేష్ట్యంసాధుభిశ్చంక్యంస్వప్నేపివి
మలాశయైః ॥౩౮॥ ఈశ్వరావవసర్వేషామాగమానాంప్రవర్తకాః । తథాపి తేషాముక్త్యవతాన్త్రి కాణాన్నికృ
ప్యతా ॥౩౯॥ వామాచారశ్చ త్రైప్రీ క్తశ్చక్రేయద్యపిదృశ్యతే । తథాపినద్విజేన్ద్రాణాంసమస్తవ్యక్తదాచన ॥౪౦॥
తృత్రియాణాంహియుజ్యేతరామకృష్ణాదిషుశ్చతేః । యద్వాకలియుగానన్తాస్సురాపానాదయోధువం ॥౪౧॥ కా
లీకరాళీచాముణ్డీచణ్డీకత్యేవమాదిభిః । నామభిర్యోచ్యతేదేవినసారాధ్యాహివైదితైః ॥౪౨॥ అత్రైవంసతికాచి
న్తా సురాద్యర్పణ కర్తృణః । శుద్ధబుధ్యాతదుచ్ఛిష్టప్రసాదగ్రహణస్యవా ॥౪౩॥ తేషుమాన్యైషుశాక్తేషువిశ్వాసోవా
భవేద్యది । వైదికాన్తోత్తమాగ్నా త్సప్రచ్యుతస్సాన్యన్నసంశయః ॥౪౪॥ సంభాషణాదికంశాక్తైర్వదికుర్యాత్ప్ర
మాదతః । సద్యవప్రకుర్వీతప్రాయశ్చిత్తంద్విజోత్తమః ॥౪౫॥ ఆగమోక్తవిధానేన శాక్తారాధనతత్పరాః । బ్రా
హ్మణాహిబహిషాగర్యానిశ్చంకన్దరణీభుజా ॥౪౬॥ యతయోపివ కుర్వన్తిదుశ్శాక్తోపాసనంకలౌ । అతస్సన్యా
సభర్తాశ్చవైదికాదూషితాభ్రీశం ॥౪౭॥ శాక్తోపాసననిష్ఠోపి స్వస్యబ్రహ్మస్వరూపతాంయోవదత్యఖిలభ్రష్టస్స
జ్ఞేయోలోకవచ్ఛుకః । ౪౮ ॥ వైరాగ్యగన్ధహీనస్య దుశ్శాక్తస్య శరాత్తనః । కథంసత్యచిదానన్ద బ్రహ్మత్వైక
త్వవేదనం ॥౪౯॥ తద్ధిసిద్ధేన్తహావక్య విచారేణగురోర్ముఖాత్ । మహావైరాగ్యయుక్తస్య సచ్చాక్తస్యా మలా
త్తనః ॥౫౦॥ వాచాటాఃఖలుతేశాక్తావామినఃకామినఃఖలాః । జల్పాన్తైర్భగవద్రాస్సుర్వక్షిణైర్దక్షిణై రిహ ॥౫౧॥
యథాసీద్ధక్షిణోపాస్తీపరోపాస్త్యుపయోగినీ । తథానదక్షిణోపాస్తావామాకావ్యప్రపయజ్యతే ॥౫౨॥ మహాపా
పానిజాయన్తేవామోపాసనకారిణాం । ఏవంసతికథన్తేషాంబ్రహ్మవిద్యోదయోభవేత్ ॥౫౩॥ కామానలాః ప్రవర్త
న్తేవామినాంసర్వతోముఖాః । అయాపాన్తైరవిజ్ఞానవాయవస్తూపకుర్వతే ॥౫౪॥ శాక్తేషు దీక్షితామర్త్యాస్త్రీజ
నాకపశుభిస్సమాకా । వచ్ఛయన్తికలౌహన్తకింవక్ష్యేకలివైభవం । ౫౫ ॥ కాదంబరీరసజ్ఞత్వాతేషామన్నన్న
రోచతే । అవిజ్ఞాయత మర్థంహయోగిత్వంమన్యతేజనః ॥౫౬॥ వామినోనముఖేబ్రహ్మవరోచ్చిత్త్యేతకిచ్చన । ప్రా
యోగక్షయరోగేణ తేనశ్యన్తినరాధమాః ॥౫౭॥ నిషిద్ధావేదవేదాన్తై ర్యేవ దాధా అసత్తమాః । తేనర్వే వామశా
క్తేషువిహితాఃకింబహూక్తిభిః ॥౫౮॥ తస్మాత్సర్వప్రయత్నేననిషిద్ధంశక్త్యుపాసనం । అనాదృత్య పరబ్రహ్మ విద్యో
పాస్తీంబుధశ్చరేత్ ॥౫౯॥ శక్తిఃకీడిపాసనమిదంశాక్తంగురోమోక్షవిరోధ్యపి - అణిమా ద్యుష్టసిద్ధినాజ్ఞానకం మ
న్యతేజనః ॥౬౦॥ శక్త్యుపాస్త్యావినాన్యేనయేనకేనాపిసిద్ధయః - భవేయ్యుర్వదితద్దోష దర్శనంయుజ్యతే గు రో ॥౬౧॥
వసిష్ఠఃకీడియోనామశాక్తానామేవనాన్యస్యకస్యచిత్ - భవేయ్యురితినైసోస్తి నియమః క్వచిదాత్మజ ॥౬౨॥ వైవా
నాంవైష్ణవానాచ్ఛతదన్యేషాచ్ఛసిద్ధయః - నిరంకుశాఃప్రసిద్ధ్యన్తి పాపకర్తృవివర్జితం ॥౬౩॥ శాక్తానామపి సిద్ధ్యన్తి
ప్రకృతానాంసంశయః - జన్తాన్తరసహస్రాణాంబీజైఃపాపైస్సహపితు ॥౬౪॥ వైదికోపాసనేనాపిసర్వాస్సిద్ధ్యన్తి
సిద్ధయః - తథాసతికిమేతేనదుశ్శాక్తోపాసనేనవై ॥౬౫॥ వైదికోపాసనైస్సర్వాస్సిద్ధయోముక్తయోపివ । సద్యః
క్రమాద్వాసిద్ధ్యన్తినాత్రకార్యావిచారణా ॥౬౬॥ సిద్ధిముక్త్యోర్విరోధశ్చనాన్యోన్యమథికారిమ - అతఃఫలద్వయాధా
న్తాంవేదోక్తోపాసనంకురు ॥౬౭॥ శక్తిప్రధానవిష్ణ్వేషోపాసనంవైదికంమతం - శక్తిప్రధానవిష్ణ్వేషోపాసనన్తాన్త్రి
కంమతం ॥౬౮॥ వేషమాత్రేణవైవాన్తేవైష్ణవాదితరేపివ - గార్యలత్క్యై స్రథాన్యాసాంప్రథాన్యం కథయన్తి
యే ॥౬౯॥ అన్యేహి తాన్త్రికాలోకే స్పష్టాచారతయాన్యథాం । వైదికానాన్నదోషా య భవన్త్యేవవృథ
కృతాః ॥౭౦॥ శాక్తాస్తుతాన్త్రికాహన్తాస్పష్టాచారతయాఖిలా ॥ వైదికాకదూషయన్త్యేవభోజనాదిభిరాత్మ
జ ॥౭౧॥ అనవద్యానికర్తాణికుర్వన్తినదసిప్రజాః - అవద్యానితుకర్తాణికుర్వన్తి రహసిస్వయం - ౭౨- రహసా

సుష్మానవిధితశ్శాస్త్రాచారామృతైః - అవద్యాభినిశ్చేతుంశక్యావసనసంశయః - ౨౩- అగ్నిహోత్రాదికర్తా
ణివైదికానిసురాగ్రహీ - కరోతితాన్నికస్తస్యయాజకాబతవైదికః - ౨౪- పఠస్తువేదశాస్త్రాణిదేవాన్యాగైర్యజ
స్తువా - తపాంసించచరన్వత్రనశుద్ధ్యనిసురాపినః - ౨౫- భక్ష్యాభిష్యవిభాగస్యబాధకంపాపకారణం - కాశ
శాస్త్రముపేక్ష్యేవకృతకృత్యోభవేన్నరః - ౨౬- తురీయాశ్రమమాశ్రిత్యకుశమాగ్నిజాశ్రితం - ప్రచారయతిసర్వ
త్రయస్ససాక్షాత్కరిఃపుమాన్ - ౨౭- ప్రాయశ్చిత్తంకర్వచిన్నాప్తిమధుమాంసాదినేవినః - యతేర్చహిష్కృతిం
ప్రాహుబహిస్త్వితిహిసూత్రకృత్ - ౨౮- ప్రభవేద్భూతశఃపుణ్యంవామినశ్చేద్భూతాః-దక్షిణానామిహేశ్వర్యం
సర్వంముక్తిఃపరత్రచ - ౨౯- సంసర్గోవామిభిన్నాకంక్రియతేయైర్ద్విజోత్తమైః - అజానాద్వాప్రవర్ధంతేహంపాపా
న్యసంశయం-౩౦ కింబహూక్త్యామహంపాపకారణంశక్తిపూజనం-ఉపేక్షస్తేద్విజాయేవైలేధన్యావైదికోత్తమాః ౩౧।

—*ఇతితత్వసారాయణఉపాసనాకాండస్యతృతీయపాదేనప్రదశోధ్యాయః*

అథాతస్సప్రవక్ష్యామివైష్ణవంద్వివిధంతవ-వైదికంతాన్నికశ్చేతిసుప్రసిద్ధముపాసనం-౧-తత్రాద్యంద్వివిధంప్రోక్తం
సగుణాగుణభేదతః|సగుణేసాధితేసమ్యక్సిద్ధుణోపాస్తిమాచరేత్||౨||అస్త్విసమేతంహృత్పద్మేశంఖచక్రాదిధారణం।
శ్రీవత్సవక్షుసంశాంతంపీతాంబరధరంహరిం||౩||నీలతోయదసంకాశంగరుడామధుమద్భుతం|విష్ణుంధ్యాయేచ్ఛతుర్చా
హుంసర్వజ్ఞత్వాది సంయుతం||౪||ఈదృశధ్యానయోగేనశుద్ధచిత్తస్తువైష్ణవః|వైదికాస్తత్వమస్యాదిశ్రవణాద్వోభవే
ద్విజః||౫||అథసత్యచిదానందస్వరూపస్యాశరీరిణః|నిర్గుణస్యమహాకాశసదృశస్యపరాత్మనః||౬||మహావిష్ణోరభిధ్యా
నాద్విష్ణురస్తీతినంతం|మహాయోగీప్రయాశ్చేవతద్విష్ణోఃపరమంపదం||౭||విష్ణ్వోపాసనాత్సర్వవ్యాపకత్వ
ముపైతియః|సవీవవైష్ణవశ్రేష్ఠోజీవన్ముక్తిపదంగతః||౮||ఏకస్తవంపరమార్థతోపిభగవన్నాయావశేనత్రిభావహ్మవి
ష్ణురుమేశిత్యపితతోనానాచభాసిస్వయం|ఇత్యేవంమమనిర్ణయస్త్వితరథాశాశ్రిప్రతిజ్ఞావృధాతస్మాత్త్వాన్వదనస్య
తాప్తయభిహస్వత్వేనవిష్ణుంభజే||౯||ఏకత్వంసకలశ్రుతిస్త్యుతిమతంవిష్ణ్వత్సనోర్విష్ణుశస్తాన్వద్యంతదుపా
సనేననియమాద్విద్వజ్జనైర్వైదికైః|ఇత్యాప్రోక్తిసుధాంపిబక్తశ్రుతిపథావిష్టోహమత్యద్భుతాంత్యాంధ్యాయామికథం
మదన్యమఖిలాధారంవిధునిర్గుణం||౧౦||రత్నార్థంజగతాంత్యయాదశవిధాఃప్రీత్యావతారాఃకృతాముక్తాఃకోటిజనా
స్తథేవపరమంతత్వంత్యమేవేతిమే|బుద్ధిర్బ్రహ్మముఖత్రిమూర్తిజనకంప్రత్యత్పరబ్రహ్మతత్తస్మాత్త్వామకరక్షణంకురువి
భోవిష్టోజగన్నాయక||౧౧||యోవస్థాశ్రయసాక్షిఃపరతరోఖడ్గంపురాణోచలోయస్సచ్ఛిఖలక్షణశ్శ్రుతిశత్రై
రుద్భవ్యతేనిర్గుణః|రజ్ఞాసర్వభవభ్రమేణనిఖిలాఅరోపితాఃప్రాణిభిర్లోకాయత్రచపూర్ణమేవసతతంతంత్వాంభజే
హంహరే||౧౨||యోస్త్రయమితయాస్తినర్వజగతామాధారభూతోరవాయోంత్రయమిత్రయాచరుద్రమరజిద్భ్ర
హ్మమరేంద్రాదిషు|భీషాస్తాదితిచశ్రుతేర్భూతభయంవాతాదయోగుర్యతస్తంత్యాంసత్యసుఖాత్మకంగురువరంధ్యా
యామినిత్యంహరే||౧౩||బ్రహ్మత్వాత్తవవాక్పతిత్వమభవద్విష్ణుత్వతోమేశతారుద్రత్వాద్దిరిజాసతిత్వమథతేమా
ర్తైవతుర్యత్వతః|గంగాచంద్రకలాత్రిశూలభస్మితైర్వేణ్యంగరాగోజ్వలచ్ఛంఖాద్యైశ్చవిభూషితత్వమపిసాచి
న్ద్రాత్రతామస్వతః||౧౪||శబ్దైర్వాభవతాకికైశ్చసకలైస్సంలక్ష్మితోవైదికైర్వాక్యైరేకషడప్రపంచదశికాపంచక్షరా
ద్యాత్మకైః|తద్భేదగ్రహణేతిమస్తిభగవత్సద్యోముముక్షోః|ఫలంయత్త్వంతద్భూతరస్తరస్థితభిత్వామేవవిష్ణుం
భజే||౧౫||వైష్ణవ్యంసగుణత్వమప్యభయథాశాస్త్రేర్వినిశ్చయతేశ్రీవిష్టోరధికారిణశ్చభువనేపామిస్త్రిధానిశ్చితాః|
అత్రైవంసతికోప్యవైష్ణవజనోవైవాస్తిలోకేక్వచిత్కస్తాత్తావకతామమాపిభగవత్సద్ధేతితుష్టోస్త్యహం||౧౬||
ఇద్వైబ్రహ్మరమేశరుద్రగిరితాధీశాదినామాన్యధప్రత్యద్భ్రహ్మపరాత్మగోచరమహానామానివావైదికాః|యాన్త్య

శ్రీత్యయదద్భుతంతవపదం లోకేత్రమేదైవతధ్యానాత్మద్యభదం వజ్రామి భగవన్విష్ణోప్రసీదత్రభో ॥౧౭॥ వైరూప్యస్త
వవేదసిద్ధమపిమేనస్యా త్కథాభిధృతేశ్రీమన్నత్రసమస్తవాఙ్మనసయోర్మూరేహితత్పౌచ్యతే ॥ యత్ప్రపంస్యతయా
సిరస్తకృతధ్యానేనసచ్చిత్సుఖానస్తబ్రహ్మరసస్వరూపమమృతంపాదత్రయస్తేభజే ॥౧౮॥ ఏవంభాగవతః కశ్చిద్భగ
వస్తంసనాతనం ॥ సమారాధ్యపురాశక్తేసం ప్రాప్తపరమాంగతిం ॥౧౯॥ అతో వైదికమార్గేణ వ్యాపకంవిష్ణుమవస
యం ॥ త్వత్ప్రారాధ్యలభస్వరాదైవదీక్షితాంగతింసుత ॥ ౨౦ ॥ నిర్గుణోపాసనేశక్తిర్నచేత్సగుణిర్గుణంఉపాస్వతత్ర
చాశక్తియదిత్వంసగుణంభజ ॥౨౧॥ సహరిస్సగుణోపాస్త్యాప్యతిప్రీతిఃక్రమాత్తవ ॥ దద్యాత్కృపాని ధిస్వయం నిర్గు
ణంపరమంపదం ॥౨౨॥ శ్రీవిష్ణోర్వేదసిద్ధస్యసర్వజ్ఞస్యామలాత్మనః ॥ వైదికోపాసకేషేవమహాప్రీతిర్విజాయతే ॥౨౩॥
శక్తిః ॥ సగుణస్యమహావిష్ణోస్తాన్త్రీకింబూహిహ్యుపాసనాం ॥ యయైవవైదికైస్తాన్తైర్వైష్ణవైః జహిష్యుతాః ॥౨౪॥
ఃపసిష్ఠః ॥ శంఖచక్రాంకితాశ్శక్తేతుశసీకాష్ఠభూషణాః ॥ రుపత్రిమాగ్గాద్యేవిష్ణుంతాన్త్రీకాస్తేహ్యుపాసతే ॥౨౫॥
పాశ్చరాతాగ్రమాధీనాస్తేవభాగవతాజనాః ॥ శాణ్డిల్యమతగాన్సర్వేవేదసంధూషణేరతాః ॥౨౬॥ విష్ణోః ప్రసాదంసం
పూర్ణంప్రాప్నుయ్యుర్నకభిన్న ॥ వేదాధ్యయనవనోపవైదికాచారవర్జనాత్ ॥౨౭॥ స్థారత్వంవైదికత్వంస్వేషామ
భినయన్తితే ॥ నతుశ్రీధాశవః కావపిశ్చిత్తత్కర్తృణి ॥౨౮॥ తాన్త్రీకోపాసనావేశాద్భాగ్యహృదా అపితేన
రాః ॥ వేదశిష్ఠంమహావిష్ణుంనజానన్యసిర్గుణం ॥౨౯॥ వైదికోపాసనంక్రథోవిహీనత్వాచ్చతేభృతం ॥ వివయాసక్రమ
నసోమజ్జన్తిభవసాగరే ॥౩౦॥ తేషాంవైరాగ్యగన్ధోపిపుత్రదారాదిషుచిత్ ॥ కదాపినభవత్యేతత్తాన్త్రీకాణాంజ్వల
క్షణం ॥౩౧॥ తేవశస్త్రస్తభాపూర్వంగౌతమాద్యైర్నర్హన్తిభిః ॥ అతస్తేవైదికైస్తాన్త్రీకైర్పితౄజ్ఞాన్సుదూరతః ॥౩౨॥
వేదాస్తేషుచవేదేషుస్మృతిషుపిచిత్తాన్ ॥ నాన్త్రీచ్ఛిదోర్ధ్వపుష్టగ్రీస్య ప్రమాణవచనంఖలు ॥౩౩॥ నచోచ్యతేమహావి
ష్ణోస్తత్పుష్టగ్రీరామకృష్ణయోః ॥ తిలకస్తుస్రసిద్ధంత చ్చిద్రపుష్టగ్రీహితాన్త్రీకం ॥౩౪॥ స్థారైష్వ విచిత్రలోకేదృశ్య
తేబ్రాహ్మణేష్యహ ॥ తస్మిన్సాంకర్యవోషేతుకలిరేవహికారణం ॥౩౫॥ తాన్త్రీకోవైష్ణవోనైవ లభేచ్ఛర్మకదాచన
శ్చుత్వాద్యభిలసన్దిద్ధశివసంధూషణౌదహూ ॥౩౬॥ స్వోపాస్యదేవతాప్రేక్షదేవతాన్తరదూషకం ॥ పదపాంసుమి
వాత్యన్తంపరాదాన్నాత్రసంశయః ॥౩౭॥ నిర్విశేషపరాత్త్రేకోపాసనంవిష్ణురాహచ ॥ ఆగమేషుస్వకీయేషునతత్వశ్యన్తి
వైష్ణవాః ॥౩౮॥ వేదోక్తసిర్గుణాదైవతోపాసనంతంత్రగంయది-కోనుభేదస్తయోర్వేదతస్త్రీయోరితిచేచ్ఛుగ్రీణ-౩౯-
ఆస్తరోపాసనేతత్రైవభేదోస్త్రికశ్చన- బాహ్యేతూపాసనేభేదాచ్ఛేదస్సాద్యేదతంత్రయోః-౪౦-తాన్త్రీకస్యయథా
పూర్వంబాహ్యోపాసనమస్త్యితః- కోన్యథాప్రత్యవాయోస్తిస్వాంతరోపాసనేకృతే -౪౧- తథాపిశాపోమహతా
మాన్తరోపాసనేనతి- నప్రవేశయతిప్రాజ్ఞానవిత్తాన్వైష్ణవానిమూక -౪౨- వైష్ణవా బ్రాహ్మణా భూత్వాప్యసూ
శూద్రాయనిర్నితాక- ద్రావిడోక్తిమయాన్నిత్యంప్రబధ్ధానవ్యధీయతే -౪౩- దేవతాస్సకలా దేహేష్వాపాదతల
మస్తకం- వసంతీతివిదిత్వాపితప్రముద్రాంకితాఅచూ -౪౪- శుద్ధవైదికసన్తారైర్దేవతాంయడపాసతే -తేష్వ
న్యదేవతాభక్తేష్వపివిష్ణోప్రసీదతి -౪౫- ఉపాస్యమానోబహుశోష్యవేదోక్తేనవర్తనా- విష్ణుఃకుర్ధో భవేదేవస్వీయ
త్వాననుచింతనాత్ -౪౬- ప్రహ్లాదనారదాదీనాంవైష్ణవానాంమహాత్మనాం వైదికేనైవ మార్గేణప్రసాద మకరోద్ధ
రిః -౪౭- వైష్ణవాబహువోలోకేవేదమాగ్గానుసారిణః- విష్ణవైక్యానుసన్ధానాదతరకభవవారిధిం -౪౮- వైది
కేష్వపితేషుతాన్త్రీకేష్వపిమాధవః- సామ్యేనవర్తమామోపి వైష్ణవ్యేనప్రసీదతి -౪౯- అస్మృతాంశుస్సమానోపిస
ర్వత్రధరణీతలే- మేఘావృతేషుదేవేషుయథానైవప్రకాశతే -౫౦- శక్తిః-భగవన్నాగవప్రోక్తమహావిష్ణో రుపాసనే
ర్మమంతాంతాన్త్రీకాశ్చస్తామహర్నిభిరసత్రమాః ॥౫౧॥ మమతచ్ఛ్రీణేప్రీతిస్సుతరానోపజాయతే ॥ వైదికోపాసనే

పుష్కలసగుణేనరతిర్ము -౫౨- సగుణస్యహరేధ్యానేఫలమల్పంహికభ్యతే | తన్నాస్తుసగుణోపాస్తి నిరూపణఃపరిత్ర
మః ||౫౩|| సవ్యోముక్త్యాత్మకంయేనమమసిద్ధ్యేన్నహత్ఫలం | నిర్గుణస్యహరేర్భూమి పునశ్చతదు పాసనం ||౫౪||
విష్ణోఃత్వైకత్వవిజ్ఞానేప్రమాణజనితేపిమే | మనశ్చబ్బలతాహనిర్వభవత్యేవనద్దురో -౫౫- గోవిందేనిర్మలానందేప్రతి
ష్ఠానంవివామనః | నైశ్చల్యన్నప్రజేతిభిద్భిదపీతిప్రతిభాతిమే -౫౬- ప్రతీతితమసావిష్ణో సర్వగేనచ్చిదాత్మని | యథా
హంస్యాంతథాబూమిసంసారార్థవతారక -౫౭- వసిష్ఠః- మమప్రీతికరీ వాణీతవశక్తేషుహమతే | యథావచ్ఛేద
యాథార్థ్యంతవత్ప్రయ్యమ్యనంశయం -౫౮- అచ్యుతేప్రచ్యుతోపాధౌత్వన్ననోప్రచ్యుతం యథా | భవేత్తథాశ్రుణు
శ్రౌతీమచ్యుతోపాస్తిహదరాత్ -౫౯- తత్త్వమస్యాదివాక్యాగ్ధశ్రవణా త్పూర్వమేవయః | అంగుష్ఠపురుషోద్భవస్త్వ
యాభూద్భదయాంబుజే ||౬౦|| ద్యోతిపాంజ్యోతిరాత్మానంతంవిష్ణుంమనసాస్తరకా | వ్యోమవత్సర్వగన్నిశ్యం భావయా
చ్యుతభావనం ||౬౧|| అచ్యుతోహమఖణ్డోహమనన్తోహన్నిరంశకః | ప్రకాశానాంప్రకాశోహమవిచ్ఛిన్నరసోస్త్య
హం ||౬౨|| నిరాకారోహమదైవతచిదానందోహమద్భుతః | నారాయణోహన్నామాదిరహితోహన్నిరామయః ||౬౩||
ఇత్యవిచ్ఛిన్నచింతాయాచ్యతాయాంవిజనస్థలేస్థితి స్తదనురూపాతేభవేదేవాచిరాదిహృదః ||భావనాననురూపాస్యా
న్నసిద్ధికస్యచిత్తుతఅభావితార్థనంసిద్ధౌశాస్త్రంసర్వనిరర్థకం||౬౪|| శ్రీహరేర్నిర్వికల్పస్యసవికల్పసమాధినా | అనే
నసవికల్పత్వంమాశంకిష్టాకదావన||౬౫|| యఃప్రాప్యభగవద్రూపనిష్కలశంసత్యగిద్ధనం | సర్వభేదవిముక్తోభూ
జయంభాగవతోత్తమః ||౬౬|| హరావిలీనమనసోనిర్విశేషేషుహత్త్వనః | సంసారశోక మోహాదిర్నభవేదిహాశ్చ
న ||౬౭|| శ్రీవిష్ణుధ్యానధారాభిర్విసప్తే మనసిన్వయం | ఇంద్రియాణివిసశ్యం తిదణ్డాపూపవదాత్త్వనః ||౬౮|| వైష్ణవీ
మాత్మవిద్యాంయోనిర్వికల్పసమాధినా | అధిగమ్యసదానందిభవత్యేషహివైష్ణవః ||౬౯|| దేహత్రయాత్సముత్థాప్య
స్వాత్మానంధ్యానయోగతః | సత్యంవిష్ణుపదంపూర్ణంనయశ్యేషహిపైష్ణవః ||౭౦|| పాదనారాయణాతీతత్రిపాన్నా
రాయణోస్తుభిః | త్రిపాదూర్ధ్వదితారూపనారాయణపరోభవేత్ ||౭౧|| విభిన్నేహృదయగ్రన్ధైష్ణవ్యానిత్యసిద్ధ
యా | సుప్తిభాగరణాపేతో జాగ్రత్సుప్తస్వదాభవేత్ ||౭౨|| జాగ్రత్సుప్తాదపిశ్రేష్ఠస్వప్నసుప్తీనిగద్యతే | తతో
పిసుప్తిసుప్తీయంత్రిపాన్నారాయణస్థితః ||౭౩|| నారాయణేనృణాంబీజేనిర్విశేషేనిరంజనే | నిత్యంవనఃప్రతి
ష్ఠాప్యనిత్యముక్తోభవేన్నరః ||౭౪|| నృణాంనారాయణాదన్యగతిర్నోక్తాశ్రుతాస్తృతా | అతోనారాయణధ్యా
నంకర్తవ్యంసర్వదానుభిః ||౭౫|| నారాయణోహన్నామాది రహితోహన్నిరంతరః | ఇతిధ్యాతుస్వరూపం తద్భవే
న్నారాయణామృతం ||౭౬|| నారాయణస్యామలదేహతాపిమాయావశాదేవనతుస్వతోస్తి | ఇతీహబుద్ధ్యాప్యశరీ
రమాద్యంనారాయణంతన్నభజంతిహస్త ||౭౭|| నారాయణానందరసానుభూతిర్నారాయణానన్యమతేరిహస్యా
త్ | నారాయణో వ్యోస్త్యహ మన్యవ వేత్యేవంత్య నారాయణతాంవిధిఃక్వ ||౭౮|| నారాయణ ధ్యానపరాయణ
స్య ప్రాప్త్యాక సూఫర్తి రియం నచిత్రే | ప్రాప్త్యాక ధ్యాన పరా యణస్య నారాయణ సూఫర్తి రియం
యథానో ||౮౦|| నారాయణోహం నర రూప హీనః పరా త్పరోహం పరిపూర్ణ రూపః | చిరం తనోహ
భిదనంతబోధోస్త్యేవంప్రయాతిస్వపదంప్రబుధః ||౮౧|| అఖణ్డబోధామృతచింతనేనశ్రీమత్సుఖం విష్ణుపదంప్రప
ద్య | ఆవిద్యకాశేషవికారముక్తోనవైష్ణవస్సోపితువిష్ణుశేవ ||౮౨|| విష్ణుర్వికారాన్నదత్తీతిబుద్ధ్యాదేతః ప్రతిష్ఠాప్యచని
ర్వికారే | విష్ణుపరానందరసస్వరూపశ్శరీరపాతేవిశతేత్వరూపం ||౮౩|| * * * * *

—* ఇతితత్త్వ సారాయణ ఉపాసనా కాండస్య తృతీయపాదేఅష్టాదశోధ్యాయః *

అథాతస్సంప్రవత్సామిసూర్యోపాసనమాత్మజ | యేనాదిత్యఃప్రసన్నస్తావించిదాదిత్యంకరిష్యతి ||౧|| రక్తాంబుజస్తం
సప్తాశ్వరథీనంస్వర్ణతేజసం | వరదాభయపాథో జద్వయహస్తాశ్చతుర్భుజం ||౨|| కాలచక్ర ప్రణేతారం సూర్య

నారాయణంగురుం సర్వజ్ఞం సర్వలోకేశం యోవేదబ్రాహ్మణస్సపై 131 బ్రాహ్మణైర్జప్య మానాయాం గాయ
త్యాగ్రియోనుబద్ధ్యతే ససూర్యఆత్మజగతస్త్రస్తుషస్సకలస్యచ 118 సూర్యాద్భూతానిజాయంతేసూర్యాద్యజ్ఞాద
యోఖిలాః నమస్తేసూర్యదేవేశ కర్తృకర్తృత్వమేవహి 119 త్వంబ్రహ్మస్యేవవిష్ణుశ్చరుద్రః ప్రత్యక్షమేవచ ప్రత్య
క్షమృగ్యజుస్సామాధర్వాచ్ఛన్తోసిచప్రభో 120 ఏవంవిధైర్మహస్తోత్రై సూర్యస్తుత్తోదినేదినే ఆదిత్యాదేవజా
యస్తేషుధివ్యాదీసివభృచ 121 భూతానిచదిశోదేవా వేదాశ్చత్వారివషహి ఆదిత్యవీత త్తపతిమణ్డలంభామయన్తు
హత్ 122 బ్రహ్మహృత్పుష్కరికన్త మసావాదిత్యఃకర్వరః మనోమనీషాహం కార చిత్రాన్తఃకరణానిచ 123 ఆది
త్యవీవప్రాణాద్యావాయవఃపంచకీర్తితః ఆదిత్యవీషవీవైతహ్స్త్రితాదీద్వియపంచకం 124 ఆదిత్యవీవ వాగాదిప
ంచకర్తేన్ద్రియాణిచ శబ్దాదిపంచకత్వైత దాదిత్యోవచనాదయః 125 ఆదిత్యఃపంచకోశాశ్చ నమోమిత్రాయ
భానవే నమోభాజిష్ఠ వేవిశ్వహతవేమృత్యుతోవమాం 126 సూర్యాద్యవన్తిభూతానిసూర్యేణాపాలితానితు
సూర్యేలయంప్రాప్నువన్తియ సూర్యస్సోహమేవచ 127 చక్షుర్నస్సవితాదేవ శ్చక్షుర్నఃపర్వతోపుత్ర చక్షు
ర్దధాతు నోధాతా యశ్చక్షుషిచవిద్యతే 128 జపత్యాదిత్య గాయత్రీం శ్రద్ధయామోదినేదినే తస్యాభీష్టవదా
త్యేష సవితాభాస్కరోవిభుః 129 పురస్తాత్సవితాపశ్చాదుత్తరాత్తాత్సవచ అథరాత్తాచ్ఛవితాసర్వైశ్వర్య
వదాతునః 130 సవితాద్భిర్మహాయుర్నస్త పస్నిద్వైప్రయచ్ఛతు ఇత్యభీష్టఞ్చసంప్రాప్త్య తస్యాప్యప్తాక్షరజ్ఞ
పేత్ 131 ఓంఘృణిసూర్య ఆదిత్యఃత్యేతాన్యక్షరాణియః జపత్యహరహస్సయంభవతిబ్రాహ్మణోత్తమః 132
యశ్చిద్రూపస్సకలభువనంభాసయత్యేవసమ్యజ్ఞాధా నామశ్యహ మిదమితిస్వానబోధందదాతి స్వాధిష్ఠానంద్విజ
వరగణైః ప్రత్యహంసేవ్యమాసంగాయత్యైనంవిమలవిగుణాదిత్యమేకంభజేహం 133 విశ్వాసోస్తుత్రిభువనపతౌ
భాస్కరేసాక్షిరూపేశౌతస్సార్తద్యఖిలవిదుషామాస్తికానాన్నచిత్రం జాత్యానీచాలయమపిమహా రక్షకశ్శిక్ష
కోస్తీత్యేకంసర్వేషునుజపశవోనిర్దిశన్తిహ్యముంత్యాం 134 వేదాన్తానాంపరమవిషయం యంవిదిత్వా కృతార్థా
స్సాన్విధ్యంయాన్తిధ్రువమిహజనాముక్తసంసారబన్ధాః తశ్చిద్రూపంగగనసదృశంజ్యోతిషాజ్యోతిరేకంనిత్యాదిత్యంద
హరనశినేభాసమానంభజేహం 135 తేజఃపుష్కన్నిజమపి బహిర్దర్శయన్తన్మితేనస్వాత్మారామోజయతిజగతాన్నా
యకోభాస్కరోయః యంపశ్యన్తఃప్రతిహతరూపోహంగ్రహూపాసకాస్సృస్సాక్షాత్పిధన్తమిహ మనుజాహావిహా
యభ్రమన్తి 136 యంగత్వాస్మాత్పునరపిబుధస్స త్యమావర్తతేనస్వా రాజ్యన్తం సకలజగతాంకారణం వాక్స్యగ
మ్యం భూమానన్దంపరమమమృతం వన్ద్యమానంద్విజేన్ద్రీర్నిత్యంకాలత్రయ కృతపరిచ్ఛేదశూన్యంభజేహం 137
త్వత్సాన్నిధ్యేసతిహి భువనం స్వస్వకార్యేప్రవృత్తంనష్టప్రాయస్సిశితుసకలం యాతిమోహాన్దకారం జ్ఞాత్వాహే
తుంరవిమపిజనాస్వప్రకాశాప్రకాశప్రాప్తావత్ర ప్రభువర మహానస్వరూపం భజన్తే 138 యస్యాలోకాత్త్యజతి
మనుజోబ్రహ్మహత్త్వాది పాపంతస్సాదస్సాత్పరమహా మహానాయకావైవజానే పూర్ణఞ్చన్తర్బహిరపి పరన్ధా
మసూర్యాఖ్యమేకం ధ్యాయామ్యేనంహృదయకుహరేప్రత్యగాత్తస్వరూపం 139 ఆదిత్యోహన్నిఖిల భువనవ్యాప
కానందరూపశ్చిన్తాతోహంత్రిగుణరహితో మణ్డలాధీశలక్ష్మః ఇత్యేకాదేవేశద మనసాభావయన్ సూర్యభక్త
సూర్యాత్తైక్యం ప్రజతివిబుధస్సర్వచేదాన్తసిద్ధం 140 నిర్గుణాంవైదికింసారాం విద్యామేతాంభజన్సుధీః సు
తరాంబ్రహ్మవర్చస్వీసద్యవీవవిముచ్యతే 141 ఆదిత్యోపాసకస్తప్తాస్త్వా యత్రకుత్రయద్యచ్ఛయా మహాపాతకణో
టిభ్యస్తత్తతాస్తుచ్యతేనరః 142 మణ్డలాన్తర్గతందివ్యం చిదాదిత్యంసుశీతశం స్వస్వరూపతయాధ్యాత్వా చిదా
దిత్యోభవేన్నరః 143 నిర్గుణంనగుణంచామం చిదాదిత్యంప్రపశ్యతః సద్యఃక్రమేణ వాముక్తిర్యేదికి నాత్రసంశ
యః 144 వేదోక్తవైవమాగ్నేయే భాస్కరముపాసతే చిత్ప్రభాకరయోగీన్ద్రాస్తవబ్రహ్మవిత్తమాః 145

అవైదికేనమార్గేణ భాస్కరంమణ్డలాత్మకం యజ్ఞపాస్తేనవేదోక్తంవైవల్యన్నాపున్నయాన్నరః ॥౩౨॥ అథశక్తైః
 వత్సోమి గణేశోపాసనంతవ యేనసిద్ధిశ్చముక్తిశ్చ సద్యఏవప్రసిద్ధ్యతః -౩౩- ఏకదస్తజ్ఞతుర్హస్తం ధారిణంపా
 శమంకుశం - అభయంవరదంహస్తే విభ్రాణంమూషికధ్వజం -౩౪- రక్తలంబోదరఞ్చూర్మ సుకర్ణంరక్తవాససం
 రక్తగంధానులిప్తాంగం రక్తపుష్పేస్ఫుశూజితం -౩౫- భక్తానుకంపినస్తేవం జగత్కారణముత్తమం - ఆవిర్భూత
 జ్ఞస్పృహ్యదా ప్రకృతేఃపురుషాత్మకం -౩౬- దేవంధ్యాయతీయోనిత్యం గణానామధిపంగురుం - అభీష్టం లభ తేస
 ర్వం సయోగీయోగినాంవరః -౩౭- నమస్తేవేదవేద్యాయ గణాధిపతయేనమః - నమోముక్తిస్వరూపాయనమోము
 క్తిప్రదాయినే -౩౮-త్వమేవతత్త్వంప్రత్యక్షంతత్త్వంకర్తాసిచకేవలం-త్వమేవధర్మాబ్రహ్మాసిసాక్షాదాత్మాత్వమేవచ-౩౯-
 త్వమేవసత్యంజ్ఞానంతదనంతంబ్రహ్మసిద్ధుణం-త్వమేవసచ్చిదానందస్వరూపస్సర్వకారణం-౪౦- త్వమేవవాక్త్రనఃప్రా
 ణాద్యధిష్ఠాతానిరంశకః- త్వమేవతత్త్వమస్యాదిమహావాక్యసునిశ్చితః -౪౧-త్వమేవాఖిల్లబోధోసిస్థూలాణుత్వాదివర్జి
 తః-త్వమేవస్థూలసూక్ష్మాదివికారరహితఃపరః -౪౨- త్వత్తేవజగత్సర్వంజాయతేనచరాచరం- త్వత్తస్త్వతిసర్వా
 త్త్వం స్వయ్యేవలయమేవ్యతి -౪౩-త్వమాకాశాద్యతీతోసిత్వంగుణత్రయవర్జితః- త్వంకాలిత్రితయా తీత స్వస్వేహత్ర
 యవర్జితః -౪౪- త్వంతుర్యనిత్యచైతన్యస్వరూపోజ్యోతిరుత్తమం- త్వంతుర్యాతీత భూమాత్మాబోధానందరసాత్మ
 కః -౪౫- మూలాధారేస్తరామిస్వయ మఖిలగణాధీశమంకేనిషణ్ణంగారీశంభోర్వర్జజాన్యం మదసలిలపరిక్లన్నగజ్జస్థు
 ణ్డం- భక్తార్తిధ్వంసదక్షిణవరణసరసీజాతయుగ్లంకృపాద్ధింవిఘ్నేశంసస్తితాంబాశివకర యుగళామృష్టలం బోదరం
 త్వాం -౪౬- దూర్వాపతార్పనేచ్ఛందశభుజమధికానంద మగ్నానరంగందే వైరవై స్తదీయైఃప్రభ మమపిసదా
 పూజ్యమానశ్శుభక్తైః- మూలాధారాంబుజాంతర్గతసదమృతకరజ్యోతిపంవల్లభేశంలోలంత్వాంమోదకాథేమనసిగణప
 తేభావయేచాలచేష్టం -౪౭-గారిస్కందతీణేత్రైర్విజనిజచుశుత్రైర్వియమానేస్వభక్తైర్దత్తాన్నేస్వగవక్త్రంమధురత
 రరసైర్నిశ్చితేదివ్యభోజ్యే- తత్తదృష్టిజ్యంసమస్తంప్రసభ మతిచల శ్చణ్డయాదాయహుత్వాలోళం లోళంప్రథివ్యాచువ
 తుగణపతిర్వాం ప్రహసన్జుకుర్వత్ -౪౮- కింవాకుర్వేగణేశ ప్రతిపదమధికైరంతరామైః ప్రవృత్తికామకోభాదిరూ
 పై రతభవజనితైరాహతామేముముక్షోః- ఈశ్వగ్విఘ్నాన్నిహత్యప్రబలతరనిజానందమేకం స్వరూపంనాన్యశ్చ క్రోస్తి
 దాతుంతదఖిలశరణంత్వామిహేవప్రపద్యే-౪౯- నృణాంసిద్ధిర్నకాచిద్భవతిగణపతేరంఘ్రిపూజాద్యధావేరక్షోగన్ధ
 ర్వవిద్యాధరముఖబలినాంకిన్నరాణాంబహునాం-దేవానాఞ్చసురాణాంసురపతిముఖ దిక్పాలకానాఞ్చతేసాంధా
 తుర్విష్టోశ్చశంభోరపిచపురజిత స్తత్పదాత్వాంభజేహం-౫౦- భుక్తిర్నక్తిశ్చకావాభవతిజగతికాకానుసిద్ధిశ్చభక్తికా
 వాశక్తిశ్చకావాజనిమృతిభయదేకానుయుక్తిర్భవేన్న్యకావాప్యక్తిస్థితిఃకాగతిరపిభువికాకాగతిఃకామతిర్వాకావాశా
 నిశ్చకాంతీర్గణపతిభజనేకాజనానామభావే -౫౧- శాక్తాస్సారావరిష్టాజగతిబహువిధా బ్రాహ్మణావైష్ణవావాశై
 వానానామతస్థాలపిచసుకృతినశ్శ్చోతినస్తాన్రమముఖ్యాః తంత్రేదీక్షాదీహీనాః నిఖిలసుఖకృతేః పృత్రవాముత్రవా
 తేగాణాపత్యంభజంతేపద నశినయుగంయత్పురాతద్భజేహం -౫౨- మూలాధారేస్థితోయ స్సకలజనిమతాంశో
 కమోహదిమూలంసోమోపాస్త్యేకస్థితానాఞ్చయతిబహుగణాధీన ఉన్మూలయకదాక్- ఏకఃపూర్ణోమలాత్పాత్రిగుణ
 విరహోతోనిశ్చలోనిత్యబోధస్సత్యోశ్చిత్తః పురాణోనిరతిశయసుఖోహంపదార్థోమమాస్తు -౫౩- ఇతివైదిక సన్తాన్
 మాశ్రిత్యగణనాయకం యస్సమారాధయేన్నర్త్యస్సిద్ధిముక్తిసగచ్ఛతి -౫౪- యశ్చనిష-శమదైవతంసత్యజ్ఞానసుఖా
 త్మకం రూపంగాణపతన్నిత్యముపాస్త్యేశ్రద్ధయాన్వితః -౫౫- సజీవస్తుక్తతామేత్య కామ మోహాదివర్జితః గణేశో
 హంగణేశోహమితిసంకీర్తయేత్స్వయం-౫౬-గణేశాత్తైక్యనిష్ఠస్యవరిష్ఠస్యమహామునేఃనక వాపిభవస్త్యేతాజాగత్స్వన్న
 సుమస్తయః ॥౫౭॥ శుద్ధస్ఫటికసంకాశాంమూర్తింగణపతేస్సతీం ధ్యాత్వాతదనుతద్ధ్యామే చ్చిద్రూపం స్యా

త్వనానుభీః ॥౫౮॥ చిద్రూపగణనాథస్యధ్యానాచ్చితైఃప్రశాశ్యతి । అఖణ్డైకరసాకారశ్చిత్రవాణభవతిస్వయం॥౫౯॥
 సర్వవేదాంతసంసిద్ధంనిష్కలబ్రహ్మచిద్వనం । విఘ్నరాజాఖ్యాయాప్రాహుర్విఘ్నరాజోపలక్షితం ॥౬౦॥ శక్తిః॥
 శివశక్తిమహావిష్ణుసూర్యవిఘ్నేశ్వరాదిభిః । సంజ్ఞాభిర్నిర్గుణంబ్రహ్మకథముచ్చేతనిర్మలం ॥౬౧॥ తాభిర్నిష్కలం
 బ్రహ్మమాయాశబ్దితంబహు । శ్రుతిస్మృతిపురాణేషుప్రోవృతే తత్వవేదిభిః ॥౬౨॥ ఉపలక్షణతాబుద్ధ్యా తాని
 నామానితస్యచేత్ । నిర్గుణబ్రహ్మణిప్రాహు స్తరాజైవానిసన్తువ ॥౬౩॥ అవిద్యాశబ్దం బ్రహ్మనగుణంబీవసం
 జ్ఞితం । ప్రాజ్ఞతైజసవిశ్వాదినామభిర్వహుకథ్యతే ॥౬౪॥ ఉపలక్షణతాతేషాం కిన్నస్యా త్పద్ధురోవద । ఇత్యు
 క్తిఃప్రత్యువాచేదంవసిస్తోరువత్ప్రపతిః॥౬౫॥ *వసిష్ఠః*సగుణబ్రహ్మతేశానాంబీవానాఞ్చోపగమ్యతే । తథాప్యపా
 న్యతాహాన్యానబీవానిర్గుణాఖ్యకాః ॥౬౬॥ గౌడాశివాదినామానివృత్త్యావాబ్రహ్మనిర్గుణం । బోధయేయర్పతు
 ప్రాజ్ఞాద్యాఖ్యానశ్చేదనిశ్చయః ॥౬౭॥ శ్రుత్యాదిషుప్రమాణేషుశిష్టోక్తిషుచగమ్యతే । అతస్తస్వప్రకృతంవిద్ధిబ్ర
 హ్మవేతిగణాధిపం ॥౬౮॥ గణేశ్వరాభిధేబ్రహ్మణ్యశరీరేనమస్తగే । నిర్విశేషేపరానందేస్వాత్మానంయోజయాత్త్వ
 జ ॥౬౯॥ గణేశమూర్తిద్వారేణవిన్నాత్రామూర్తవస్తుని । సంయోజితాత్మనోముక్తిర్నిర్విఘ్నముపజాయతే॥౭౦॥
 కేచిద్విఘ్నేశ్వరోపాస్తాఘక్తిమాత్రంప్రయోజనం । మన్యనేతస్యవేదాంతప్రసిద్ధత్వావిచిన్తనాత్ ॥౭౧॥ శివోహ
 మిత్యభేదేనయథోపాస్తిఃప్రకీర్తితా । తథాగణేశ్వరోహఞ్చేత్యభేదోపాసనంవతం ॥౭౨॥ నచగాణపతోపాస్తి
 స్తాన్త్రికీమోక్షదానృణాం । వైదిక్యాతదుపాస్త్యాహిముక్తాఃపూర్వేషుమాత్రమాః ॥౭౩॥ *పుటార్జునపతిః* ఇతి
 శ్రుత్యాపిశుర్వాక్యంశక్తిస్సర్వాధివత్తమః । నిరున్యకరణగ్రామంబ్రహ్మోపాస్తిం తదాకరోత్ ॥౭౪॥ విఘ్న
 శమూర్త్యభిధ్యానద్వారేణామూర్తచిద్ధనే । పరబ్రహ్మణ్యభిధ్యాతే శక్తిర్చక్రహస్తమాస్తవాణ్ ॥౭౫॥ ము
 హూర్తమనుభూయాత్త్వసమాధిః సుఖమన్యుతం । అథోఽథాయస్య కంధామతేయయుస్సురనాయకః ॥౭౬॥
 శ్రీగురుమూర్తిః*బ్రహ్మన్నేవంసురేంద్రోఽగోమతీపతిసామయా । ఉపదిష్టఃకృతార్థో భూన్నదుపాసనతత్పరః॥౭౭॥
 అతస్తస్యమమోపాస్త్యాలభ్యాబ్రహ్మత్వయోగితాం । జగత్సగ్ధేప్రవృత్తశ్చేన్నబాధోమాయాయాతవ ॥౭౮॥
 నిర్విశేషపరబ్రహ్మయోగసిద్ధావతఃపరం । ప్రప్తవ్యాంశాయదిబ్రహ్మన్వగ్రస్తేయేచకేచన ॥౭౯॥ నిశ్చంకమేవ
 మాంపుచ్చతానహంపంకజోద్భవ । నిరూపయితుముద్యుక్తస్సుప్రీతశ్చాస్త్వసంశయం॥ * * (౮౦)

—*ఇతితత్వసారాయణేపాననాకాండస్యతృతీయపాదేపకోనవింశోధ్యాయః*—

బ్రహ్మ* భగవత్పక్షిణామూర్తే సర్వ తత్వార్థసాగర । త్వద్వక్త్రాన్జాచ్చితం సమ్యగ్ప్రహ్లాత్యై పాసనం
 మయా ॥ ౧ ॥ తథా పిశ్రోతుమిచ్ఛామి రహస్యాం యోగకుండలీం । యయా యోగ రహస్యాథా వి
 దితాస్సుర్మయాగురో ॥ ౨ ॥ *శ్రీగురుమూర్తిః* హేతుద్వయం హేచిత్తస్య వాసనాచసమి రణః । తయో
 ర్విసప్తపక్షిణ తేద్వావపినిశ్యతః ॥౩॥ తయోరాదాసమీరస్య జయంకుర్యాన్నరస్సదా । మితాహరశ్చాననఞ్చ
 శక్తిచాలస్త్రితీయకః ॥౪॥ ఏలేషాంలక్షణంవత్స్యే శ్రుణుపద్మజసాదరం । సుస్సిగ్ధవధురాహరశ్చతుర్థాం శవిశర్జి
 తః ॥౫॥ ధుశ్శీతశివసంప్రీత్యైమితాహరస్సఉచ్యతే । ఆసనంద్వివిధంప్రీక్తం పద్మంవచ్చాసనంతథా ॥౬॥ ఉర్వోరు
 పరిచేద్యక్షేణభేదాదతలేయథా । పద్మాసనంభవేదేతత్సర్వపాపప్రణాశనం ॥౭॥ వామాంఘ్రిమూలకం దాధస్తస్వ
 న్యంతదుపరిక్షిపేత్ । సమగ్రీవశిరఃకాయోపజాగ్రసమితిరితం ॥౮॥ కుద్దల్యేవభవేచ్ఛక్తిస్తాంతరఞ్చోచ్చేద్యుధః
 స్వస్థానాదాఘ్నోర్వార్ధ్యం శక్తిచాలనముచ్యతే ॥౯॥ తత్సాధవద్వయముఖ్యం సరస్వత్యాస్తుచాలనం । ప్రాణరో
 ధమథాభ్యాసాద్యజ్జీకుణ్డలినిభవేత్ ౧౦- తయోరాదాసరస్వత్యాశ్చాలనంకథయామి తే । అరున్ధత్యేవకథితాపురావి
 ద్భిస్సురస్వతీ-౧౧-యస్యాస్సజ్జాలనేవైకస్వయన్చలకకుణ్డలి । ఇదాయాంవహతిప్రాణేబద్ధ్యాపద్మాసనంద్వధం-౧౨

ద్వాదశాంగులదైర్ఘ్యఞ్చైవ్యంబరఞ్చతురంగులం । విస్తీర్ణతేనతన్నాడిం వేష్టయిత్వాతతస్సధీః ॥౧౩॥ అంగుష్ఠత
ర్జనీభ్యాస్తుహస్తాభ్యాంధారయేద్భుధం । స్వశక్త్యాచాలయేద్వామేదక్షిణేనపునఃపునః॥౧౪॥ ముహూర్తద్వయపర్య
ంతంనిర్భయాచాచలయేత్సుధీః । ఊర్ధ్వమాకర్షయేత్కిఞ్చిత్ సుషుమ్నాంకుణ్డలీగతాం ॥౧౫॥ తేనకుణ్డలినీ తస్యా
సుషుమ్నాయాముఖంవ్రజేత్ । జహతితస్మాత్పాగ్రిహోయస్సుషుమ్నాంవ్రజతిస్వతః ॥౧౬॥ తున్దేతుతాణకుర్యా
చ్చకణ్ఠసంకోచనేకృతే । సరస్వత్యాశ్చాలనేనవక్షసామూర్ధ్వగోమరుత్ ॥౧౭॥ సూర్యేణారేచయేద్వాయుంసరస్వ
త్యాస్తుచాలనే । కణ్ఠసంకోచనంకృత్వావక్షసామూర్ధ్వగోమరుత్ ॥౧౮॥ తస్మాత్సంజ్ఞాచలయేన్నిత్యంశబ్దగర్భాం
సరస్వతీం । యస్యాస్సంజ్ఞాచలనేనైవయోగిరోగైఃప్రముచ్యతే॥౧౯॥ గుంజలోదరగాపిహాయేచాన్యేతుస్త్వమధ్యగాః ।
సర్వేతేశక్తిచాలనేనరోగానశ్యన్తినిశ్చయం ॥౨౦॥ ప్రాణరోధమథేదానీంప్రవక్ష్యామిసమాసతః । ప్రాణశ్చదేహ
గోవాయురాయామఃకుంభకస్తన్యతః॥౨౧॥ సవీపద్వివిధఃప్రాక్తస్సహితఃకేవలస్తథా । యావత్కేవల సీద్ధిస్సాన్య
త్తావత్సహితమభ్యసేత్ ॥౨౨॥ సూర్యోజ్ఞాయాశీతలీచభస్త్రీవైవచతుర్థికా । భేదైరవసమంకుంభోయస్సాన్యశ్చహి
తికుంభకః ॥౨౩॥ పవిత్రేనిర్జనేజేశేశరూరాదివివర్జితే । ధనుఃప్రమాణపర్యవైశీత్యాగ్నిజలవర్జితే ॥౨౪॥ పవిత్రేనా
త్యుచ్చసీచేహ్యసనేసుఖదేసుఖే । బద్ధపద్మాసనంకృత్వా సరస్వత్యాస్తుచాలనం ॥౨౫॥ దక్షనాద్యాసమాకృత్యబహి
ష్టంపవనంశనైః । యథేష్టంపూరయేద్వాయుంరేచయేదడయాతతః ॥౨౬॥ కపాలశోధనేవాపిరేచయేత్పవనం శనైః
చతుష్కంవాతచోషస్తుక్రమిదోషన్నిహన్తిచ ॥౨౭॥ పునఃపునరిదంకార్యం సూర్యభేదముదాహృతం । ముఖంసం
యమ్యనాడిభ్యామాకృత్యపవనంశనైః ॥౨౮॥ యథాలగతికణ్ఠాత్తుహృదయావధిసస్వనంపుర్యవతుంభయేత్పా
ణంరేచయేదిడయాతతః ॥౨౯॥ శీరోదితానలహరంగళశ్లేష్టుహరంపరం । సర్వరోగహరంపుణ్యం దేహానలవివర్ధనం॥
నాడిజాలోదరంధాతుగతచోషవినాశనం । గచ్చతస్త్రిష్టతఃకార్యముజ్ఞాయ్యాఖ్యస్తు కుంభకం ॥౩౦॥ జిహ్వాయా వా
యుమాకృత్యపూర్వవతుంభకాదను । శనైస్తుప్రాణరన్ధ్రాభ్యాంరేచయేదనిలంసుధీః ॥౩౧॥ గుల్మీపీపాదికాన్ దో
షాన్క్షయంపితృజలౌతృషాం । విషాణిశతలీనామకుంభకోయన్నిహన్తిచ ॥౩౨॥ తతఃపద్మాసనంబద్ధ్యా సమగ్రీవోద
రస్సధీః । ముఖంసంయమ్యయత్నేనప్రాణంప్రాణేనరేచయేత్ ॥౩౩॥ యథాలగతికణ్ఠాత్తుకపోలేపి స్వనస్తతః । వేగే
నపూరయేత్కిఞ్చిద్భృత్పద్మావధిమారుతం ॥౩౪॥ పునర్విరేచయేత్తద్వత్పూర్వయేచ్ఛపునఃపునః । యథైవలోహకా
రాణాంభస్త్రావేగేనచాల్యతే ॥౩౫॥ తత్తేవస్వశరీరస్థంచాలయేత్పవనంశనైః । యదాశ్రమోభవేద్దేహేతథా సూ
ర్యేణపూరయేత్ ॥౩౬॥ యథోదరంభవేత్పూర్ణంపవనేనతథాలఘు । ధారయన్నాసీకామధ్యంతర్జనీభ్యాంవినాశ్యథం॥
కుంభకంపూర్వవత్కృత్వా రేచయేదిడయానిలం । కణ్ఠాన్ధితానలహరంశరీరాగ్నివివర్ధనం ॥౩౭॥ కుణ్డలీ బోధకం పు
ణ్యంపాపశ్శుంభుభదంసుఖం । బ్రహ్మనాడిముఖాస్తస్థకఫాద్యర్థశనాశనం॥౩౮॥ గూత్రయసముద్భూతగ్రంథితయవి
భేదకం । విశేషేజీవకర్తవ్యంభస్త్రాఖ్యంకుంభకంత్విదం॥౩౯॥ చతుర్థామపిభేదానాంకుంభకేనముపస్థితే । బద్ధత్రయ
మిదంకార్యంయోగిభిరీవితకల్పయైః ॥౪౦॥ ప్రథమోమూలబద్ధస్తుద్వితీయోడ్డీయతాభిధః । జాలస్థరస్త్రతీయస్తు తేషాం
లక్షణముచ్యతే ॥౪౧॥ అథోగతిమపానం వైశార్ధ్యగంకురుతేబలాత్ । ఆకుఞ్చనేనతంప్రాహుర్కులబన్ధోయ ముచ్య
తే ॥౪౨॥ అపానేహోర్ధ్వగేయాతేనంప్రాప్తేపహ్నిమజ్జితే । తతోనలశిఖాదీర్ఘం వర్ధతేవాయు నాహతా ॥౪౩॥
తతోయాతావన్త్యపానాప్రాణముష్ణస్వరూపకం । తేనాత్యన్తప్రదీప్తేనజ్వలనోదేహజస్తథా ॥౪౪॥ తేనకుణ్డలినీ సు
ప్తాస్తప్తప్తాసంప్రబుధ్యతే । దద్ధహస్తఘంజగీవనిశ్వస్యబుజతాంవ్రజేత్ ॥౪౫॥ చిలంప్రవేశతోయత్రబ్రహ్మనాడ్యస్త
రంవ్రజేత్ । తస్మాన్నిత్యంమూలబద్ధః కర్తవ్యయోగిభిస్సదా ॥౪౬॥ కుంభకాస్తేరేచకాదౌకర్తవ్యస్తూడ్డీయాణకః
బద్ధోయేనసుషుమ్నాయాంప్రాణస్తూడ్డీయతేయతః ॥౪౭॥ తస్మాదుడ్డీయతాఖ్యోయం యోగిభిస్సముదాహృతః - స

మవజ్ఞానసేపాదాకరాభ్యాంధారయేద్భవం ॥౫౦॥ గుల్ఫదేశసమీపేచకన్దన్తత్రప్రపీడయేత్ - పశ్చిమనాణముదరేధా
రయేద్భవయేగళే - ౫౧- శనైశ్చనైర్యదాప్రాణస్తు న్దసద్ధిన్నిగచ్ఛతి - తున్దదోషంవినిర్ధూయకర్తవ్యం సతతంశనైః॥
పూరకాన్తేతుకర్తవ్యోబద్ధోజాలంధరాభిధః- కణ్ఠసంకోచరూపోసావాయుమార్గనిరోధకః - ౫౩- అధస్తాత్కుఞ్చనే
నాశుకణ్ఠసంకోచసేకృతే - మధ్యేపశ్చిమతాజేనస్యాత్పాగ్రిణో బ్రహ్మనాడిగః - ౫౪- పూర్వోక్తేనక్రమేజ్జేవ సవ్య
గాసనమౌష్ఠితః - చాలనస్తుసరస్వత్యాఃకృత్వాప్రాణన్నిరోధయేత్ - ౫౫- ప్రథమేదివసేకార్యంకుంభకానాఞ్చతు
ష్టయం - ప్రత్యేకందశసంఖ్యాకంద్వితీయేపచ్ఛభిస్తథా - ౫౬- వింశత్యలన్నిగ్రీతీయేన్ద్విపచ్ఛవృద్ధ్యాదినేదినే-కర్తవ్యః
కుంభకోనిత్యంబద్ధత్రయసమన్వితః- ౫౭- దివాసుప్తీర్నిశాయానుజాగరాదతిమైధునాత్ - బహుసంక్రమణాన్నిత్యంరో
ధాన్ముత్రపురీషయోః - ౫౮- విషమాసనదోషాశ్చప్రయాన్నిప్రాణరోధనాత్ - శీఘ్రిముత్పద్యతేరోగస్తస్సంభయేద్య
దినంయమి - ౫౯- యోగాభ్యాసేనమేరోగ ఉత్పన్న ఇతికథ్యతే - తతోభ్యాసన్త్యజేదేవం ప్రథమంవిఘ్న ముచ్యతే॥
ద్వితీయంసంశయాశ్చిత్తతీయఞ్చప్రమత్తతా - ఆలస్యాశ్చిత్తగుణానిదారూపస్తపఞ్చమం- ౬౦- షష్ఠస్తు విరతి
ర్భాగ్రిన్ద్విస్తమంపరికీర్తితం - విషయశ్చిష్టమజ్ఞానహ్యనాఖ్యంనవమంస్త్వతం - ౬౧- అలభిరోగతత్వస్యదశమం
ప్రోచ్యతేబుధైః - ఇత్యేతద్విఘ్నదశకంవిచారేణత్యజేద్భుధః- ౬౩- ప్రాణాభ్యాసస్తతఃకార్యోనిత్యంసత్వస్థ యాధి
యా - సుషుమ్నాలీయతేచిత్తం నచవాయుఃప్రధావతి - ౬౪- శుష్కేమలేచయోగీస్సాల్లగతిశ్చాలితాతతః - అథో
గతిమపానంవైఙ్ఞర్థ్యగంకురుతేబలత్ - ౬౫ - ఆకుఞ్చనేనతంప్రావళ ర్ములబద్ధోయముచ్యతే - అపానశ్చే
ర్ధ్వగోఘాత్యావన్ద్విసాసహగచ్ఛతి - ౬౬ - ప్రాణస్థానస్తతోవన్ద్విః ప్రాణాపానాచసత్వరం - మిథిత్వా కుణ్డలీం
యాతిప్రసుప్తాకుణ్డలాకృతిః - ౬౭ - తేనాగ్నినాచసస్తప్తాపవనేనైవచాలితా - ప్రసార్యస్వశరీరస్తు సుషుమ్నావద
నాస్తరే - ౬౮- బ్రహ్మగ్రన్ధిస్తతోభిత్వారజోగుణసముద్భవం - సుషుమ్నావదనేశీఘ్రింవిద్యుల్లేఖేవసంస్ఫురేత్ - ౬౯-
విష్ణుగ్రన్ధిఃప్రయాత్యుచ్చైస్సత్వరంహృదిసంస్థితః - ఊర్ధ్వంగచ్ఛతియచ్చాస్తేరుద్రగ్రన్ధితదుద్భవం - ౭౦- ధ్రివోర్మ
ధ్యస్తుసంభిద్యయాతిశీతాంశుమణ్డలం - అనాహతాఖ్యంయచ్చక్రం దత్తేష్టౌడశభిర్యుతం- ౭౧- తత్రశీతాం శునంజా
తంద్రవంశోషయతిస్వయం - చలితేప్రాణవేగేనరక్తంపి త్తంద్రవిగ్రహత్ - ౭౨- యాతేస్తుచక్రం యత్రాస్తేశుద్ధజ్ఞేష్టు
ద్రవాత్కం - తత్రసిక్తంగ్రసత్యుష్ణంకథంశీతస్వభావకం - ౭౩ - తత్తేవరభసాశుక్లంచన్దగ్రీరాపం హితవ్యతే - ఊ
ర్ధ్వంప్రవహతిక్షుభ్భంతదైవంభ్రమతేతరాం - ౭౪- తస్యాస్వాదవశాచ్చిత్తంబహిష్ఠంవిషమేషుయత్ - తదేవపరమం
భూత్వాస్వస్థశ్చిత్తరతోయువా - ౭౫ - ప్రకృత్యష్టైకరూపఞ్చస్థానంగచ్ఛతికుణ్డలీ । కోగ్రీడికృత్యశివంయాతి క్రోడి
కృత్యవిలీయతే - ౭౬ - ఇత్యధోర్ధ్వరజశ్శుక్లంశివస్తదనుమారుతః . ప్రాణాపానాసహాయాతస్సదాజాతాతద్దేవచ॥
భూతేత్వేచాప్యనల్పత్వేవాచకేత్వతివర్ధతే - ధావయన్త్యభిలావాతాగ్నిమూషాహిరణ్యవత్ - ౭౮- అధిభాతి క
దేహస్తుఅధిదైవికవిగ్రహే - దేహూతివిమలంయాతిచాలితాహికతామియాత్ - ౭౯ - జాడ్యభావవినిర్ముక్త మమల
ఞ్చిన్తయాత్కం - తస్యాతిచాహికంముఖ్యం సర్వేషాస్తుమదాత్కం - ౮౦ - జాయాభావవినిర్ముక్తం కాలరూప
స్యవిభ్రమః - ఇతితంస్వస్వరూపాహిమతిరజ్జఘ్నజంగవత్ - ౮౧ - మృషైవోదేతిసకలం మృషేవప్రవిలీయతే - రా
ప్యబుద్ధిశ్చక్తికాయాంస్త్రీపుంసోర్భ్రమతోర్యథా - ౮౨ - పిండబ్రహ్మణ్డయోరైక్యంలింగసూత్రాత్తనోరపి - స్వా
పావ్యాకృతయోరైక్యంస్వప్రకాశచిదాత్మనోః - ౮౩-శక్తిఃకుణ్డలినీనామవిసతస్తునిభాశుభా- మూలకందంఘణాగ్రే
ణఽష్టాకమలకన్దవత్ - ౮౪- ముఖేనపుచ్ఛంసంగృహ్యబ్రహ్మరన్ధ్రసమన్వితా - పద్మాసనగతస్వస్థోగుదమాకుఞ్చసాధ
కః ॥౮౫॥ వాయుమూర్ధ్వగతంకుర్వన్ కుంభకావిష్టమానసః । వాయ్వఘాతవశాదగ్నిస్సాన్విధిస్తానగతోజ్వలన్ ॥౮౬

జ్వలనాఘాతపవనాఘా తోరున్నాదృతోహిరాట్ | బ్రహ్మగ్రన్థితతో భిత్వావిష్టు గ్రన్థిం భినత్త్యతః || ౧౭ || రుద్ర
గ్రన్థిం భితైవకమలానిభినత్తిషట్ | సహస్రకమలేశ క్తిశ్చివేన సహమోదతే || ౧౮ || సేవావన్ధాపరాజ్ఞేయనైవని
ర్వృతికారిణీ నైవనిర్వృత్తికానందకారిణీ | ప్రణవాగ్రగా * * * * * || ౧౯ ||

* ఇతి తత్సారాయణ ఉపాసనాకాండస్య తృతీయపాదే వింశోధ్యాయః *

* శ్రీగురుమూర్తిః * అథాతస్సంప్రవత్స్యేమిబ్రహ్మైక సంయోగకుండలీం | యయా సద్యోఽముక్తిస్సాస్యత్సర్వదుఃఖవినా
శ్చిన్తి || ౧ || శ్రవణం రేచకః పోక్తో మననం పూరక స్మృతః | నిదిధ్యానమన్యత్తుకుంభకః పరికీర్తితః || ౨ || ఏవం విధాత్తునం
యోగామూర్ధ్వాకుంజలిశీశుభా | అఖణ్డానందనిమోహస్వయమేవ ప్రకాశతే || ౩ || అథ వా సాక్షివృత్తిస్సాస్య దేచకః ప
ద్మసంభవ | అఖణ్డాకారవృత్తిశ్చ పూరకః పరికథ్యతే || ౪ || అఖణ్డైకరసస్ఫూర్తిః కుంభకోయమనుశ్రమః | అస్మాదుత్తమ
సంయోగాత్సర్వోగ్రన్థిర్విసశ్యతి || ౫ || అథ వా సిర్వికల్పాఖ్యస్తమాధీరేచక స్మృతః | నిస్సంకల్పసమాధిస్సాస్య త్పూరకః
పంకజోద్భవ || ౬ || నిర్వృత్తిక సమాధిస్తుకుంభకశ్చోత్తమోత్తమః | అస్మాద్వర్తిష్ఠసంయోగాద్భవేన్నిర్వాసనః క్రమాత్ ౭
ఉక్తప్రకారకేమేతేషామత్మయోగేషు పద్మజ-వినా ప్రయత్నం ప్రాణాశ్చ సన్యంతికరణాని చ || ౮ || పరబ్రహ్మణి చిద్రూ
పేపరిపూర్ణే నిరంజనే | అభిధ్యాతే న్యాయః జ్యోతి రావిర్భవతి సర్వగం - ౯ - అనుస్మృతతయాధ్యానాదవిచ్ఛిన్నప్రవా
హవత్ | క్రమాదధోముఖః ప్రాణోపానశ్చోర్ధ్వముఖోభవేత్ || ౧౦ || శనైస్సంయుక్తయోరంతర్యక్ ప్రాణాపాన
యోః తయః | పరంజ్యోతిషి సంసిద్ధ్యేత్తద్ధ్యానం వరము ప్యతే - ౧౧ - ధ్యానకృత్ప్రాణభృత్ ధ్యానాత్ ధ్యేయే బ్రహ్మణి
లియతే | యదాతదాకథం ప్రాణాశ్చేష్టంతే దేహగాఢమి - ౧౨ - సంయథే ప్రాణ భృత్యాత్మధ్యానసంయోగ
నిష్ఠయా | స్వయం ప్రాణానిరుద్ధాస్యః కింషుభ క్తత్పరిశ్రమాత్ || ౧౩ || యోగశ్చ ద్వివిధః ప్రోక్తస్స గర్భోగర్భవీవదా
సగర్భః ప్రకృతసాక్షాత్ సాస్వసుభూత్యేకసాధనం || ౧౪ || ప్రాణమాత్రనిరోధోన్యః పారంపర్యేన సాధనం | షడ్ధా
ధికారిణాం ప్రోక్తః పూర్వమేవ చతుర్ముఖ || ౧౫ || అగర్భస్య ఫలం యద్యచ్ఛాస్త్రే మపరికథ్యతే | తత్తత్సర్వం సగర్భే
కస్థితస్య సులభం స్వయం || ౧౬ || నైవం యద్యత్సగర్భస్య ఫలంతత్తదగర్భగం | అతశ్చేష్టమిమం విద్ధి సగర్భం యోగమ
ద్భుతం || ౧౭ || అగర్భకుంభకే ప్రాణాని గూఢాస్స నిస్తుప్రవత్ | సగర్భకుంభకే తేతులియస్తే శారదాభవేత్ || ౧౮ || స
గర్భే ప్రకృతే సాక్షాద్భ్రష్టాధ్యానాత్త కేశు భేచిరాభ్యాసేన యుక్తస్య నకిశ్చిదిహదుర్లభం || ౧౯ || అసిరద్ధప్రాణవా
యోః పుంసో ధ్యానకర్తృణి | అధికారకతీయస్తేశంకామాస్తు చతుర్ముఖ || ౨౦ || నిరుద్ధప్రాణవా యోర్ని బ్రహ్మధ్యా
నం వినా పురా! మనోవృత్తినిరోధేన ధ్యానకర్తృనిపిద్ధ్యతే || ౨౧ || అప్రబద్ధోహి కుర్వీతకర్తృస్వంసాధ్యసాధువా | అగ
ర్భకుంభకే బద్ధం మనోధ్యాని తకింకథం || ౨౨ || నిదిధ్యానసూపేన్తి న్నహాయోగే శ్రుతీరితే | అభ్యస్య మానేజా
యస్తే విఘ్నాః పఞ్చమునేర్విధే || ౨౩ || ప్రథమో మస్తకభ్రాన్తిర్విత్తియః ప్రాణపూత్యుతిః శ్రుతీయో దేహదోర్చ ల్యం
చతుర్థశ్చ త్రలోలతా || ౨౪ || సుషుప్తిః పఞ్చమోఽధీశా నేతా నిష్ఠాన్మన్వదైర్యతః | సహత్యాభ్యాసదార్థేన మహా
యోగీశ్వరోభవేత్ || ౨౫ || ఆత్మానం రేచయేదాచాకూటస్థమథపూరయేత్ | కుంభయేత్పరమాత్మానం శ్రీభిరాద్యై
స్సమాధిభిః || ౨౬ || పఞ్చనాంగస్తు యతోప్రోక్తం ప్రత్యాహారస్సరేచకః | ధారణాపూరకోధ్యానం కుంభస్సంయోగీ
నోవిదుః || ౨౭ || రేచయేద్యదవంభావమహంభావఞ్చ పూరయేత్ | స్వభావం కుంభయేద్యోగీ ససద్యోమృతమశ్నుతే |
తమసారేచయత్పూర్వం రజసాపూరయన్నథ | సత్త్వేన కుంభయస్తేష సర్వయోగీశ్వరోమతః || ౨౮ || నాడ్యశ్శుద్ధ్యన్తి
యోగేన సంయోగేనామునాపితు | విశుద్ధ్యన్తి స్వయం బ్రహ్మన్నాత్ర కార్యాచారణా || ౨౯ || తత్తత్తానగ తారోగా
నశ్యన్తి ప్రాణరోధనాత్ | యథాతథా త్రవిజ్ఞేయః ప్రాణోత్థాపనతో విధే || ౩౦ || నాడిసంబద్ధపితృద్విప్రాణాయామే

నమార్జయేత్ | ఉత్థాపితేషు ప్రాణేషునతేషామస్త్రీసంగతిః || ౩౨ || గ్రహంవసత్సులోకేషు మార్జనాదిమపేక్షతే వా
సాభావేశుచిస్త్వచ్ఛంససంస్కారమపేక్షతే || ౩౩ || వస్త్రీషుధార్యమాణేషు మలంసజ్జాయతేతతః | ఉద్ధూననమపే
క్షస్తేనతుతేష్వధృతేషుహి || ౩౪ || ఏవంవిధైస్తుద్యష్టాస్తేర్పిహ్నాసంయోగినాన్యణాంపుథజ్ఞ కార్యవేవస్యాన్మడివ
క్రస్యశోధనం || ౩౫ || ప్రాణానామాశ్రయోనాద్యస్తాభ్యఉత్థాపితాఅమి | ప్రాణాబ్రహ్మేక్యయోగేనస్వామృతాస్థా
వితాయదా || ౩౬ || తదావకాశోగోగాణాంనాస్తిదేహేకదాచన | జరామృతీతుతస్యాపి విధేభవీతుషర్వతః || ౩౭ ||
దేహస్థిరీకృతతస్య పరబ్రహ్మేక్యయోగినః | సంకల్పవర్జనాప్సిష్ణ పాతాద్ధిసుతరాంకృతీ || ౩౮ || అగర్భ కుంభతైః
ప్రాణాయామిరుద్ధాహతక్రమైః | తదాయుర్వర్ధతేదేహేసయోగీనాత్మవిద్యవేత్ || ౩౯ || యస్తాత్మవిత్తమయోగీనగ
త్తేభేవకుంభతైః | ప్రాణాన్విలాపయామాస తస్యాయుర్వర్ధతేకథం || ౪౦ || అనాత్మదేహసంస్కారైః ప్రాణాయా
మకృతైఃఫలం | సకింబిదపివన్యస్తేమహాస్తస్వాత్మయోగినః || ౪౧ || అసనానివిచిత్రాణి నాపేక్ష్యస్తేన్యయోగినః | సుఖా
ససంవాపద్దంవావీరంవాత్రవిధీయతే || ౪౨ || ఋజుకాయశీరస్తావీ శుచితవాదియతస్థలం | యమాశ్చనియమాశ్చ
స్థవిహితావపద్మజ || ౪౩ || అన్యనిచాసనాన్యన్య త్రయోబద్ధాశ్చయోగినః | సర్వధానోపయుజ్యస్తే శ్రమమాత్ర
ప్రయోజనాత్ || ౪౪ || ప్రాణస్తత్రలయంయాన్తి మనోయత్రవిలీయతే | మనస్తత్రలయంయాతి ధ్యాతాయత్రవలీ
యతే || ౪౫ || ధ్యాతాత్రలయంయాతి ధ్యానంయత్రవిలీయతే | ధ్యానంత్రలయంయాతి ధ్యేయేబ్రహ్మణిర్దురతే ||
అఖండబ్రహ్మచైతన్య ధ్యానయోగంవివానహి | కస్మాపిభవబద్ధేభ్యోమోక్షోభవీతుషర్వతి || ౪౬ || సిద్ధయస్త్యణిమా
ద్యాస్తాహతయోగైక సంభవాః | సుతరాంకామ్యరూపత్వాన్నిహక-మస్యాన్యనకృచ్ఛిత్ || ౪౭ || సంయోగబీజబీజ
స్యబీజభూతస్తుదర్శనం | కూటస్థస్యవినాప్రాణాయామేనాపినముద్యవేత్ || ౪౮ || ఆధారేషుగురూక్తేషుభూషధ్యహృద
యాదిషు | ధ్యానమాత్రేణతజ్జ్యోతి స్ఫురత్యేవహినిర్వలం || ౪౯ || ఏవంవిచార్య మాణేతు భవబద్ధవిముక్తయే | ఉజ్జ్ఞా
యాశీతభీభస్త్రీచాన్యా వానోపయుజ్యతే || ౫౦ || నిర్విశేషపరబ్రహ్మ ధ్యానసంయోగసిద్ధయః | నష్టచిత్రాసుకరణో
యస్సబద్ధాద్విముచ్యతే || ౫౧ || అఖణ్డాకారవృత్త్యాఖ్యాంమహాతీమూర్ధ్వకుండలీం | భిత్వాభిధ్యానయోగేన యఃపశ్య
తిసపశ్యతి || ౫౨ || అఖణ్డేకరసాలోకాద్వేదేహీ ముక్తిమాగతః | అరూపనష్టచిత్రాసు కరణస్సహియోగిరాట్ || ౫౩ ||
ఉక్తలక్షణసంయోగం వినాకింహతయోగతః | బ్రహ్మవిజ్ఞానతోవాస్తి విరూపకథనాచ్చవా || ౫౪ || విరూప బ్రహ్మవా
దేనయథామోక్షోనసిద్ధ్యతి | యోగద్వయవిహీనేనజ్ఞానవాదేన వైతథా || ౫౫ || వాక్యార్థశ్రవణాపేతే హతయోగే
తుకేవలే | ఆస్తరస్త్రీశ్యతేజ్యోతి స్తిరోధతేవతత్క్షణే || ౫౬ || షణ్ముఖీకరణద్వారా యావతుకంభక సంస్థితః | తా
వత్సూర్ణస్థివాభాతి తజ్జ్యోతిర్నతతఃపరం || ౫౭ || తటిద్వచ్చచ్చలజ్యోతి ర్దర్శనాచ్ఛేదిదన్తయా | కృతకృత్యో భవేన్న్య
ర్త్యస్తదావాక్యంవృధాఖలు || ౫౮ || తస్మాదాత్మాన మాధారేయత్రకుత్రాపి ముద్రయా | దృష్ట్యాభిపూర్ణంశుత్వా
ధమత్వానిస్సంశయస్తతః || ౫౯ || నిదిధ్యానసరూపేణ సంయోగేనసరాత్తనా | నష్టచిత్రేన్ద్రియప్రాణాపురుషఃపురుషో
త్తమః | ౬౦ || సమాధ్యుత్థితవేశాసు మనఃప్రాణేన్ద్రియాణితు | స్వస్వకార్యాసమథానిభాన్తిభిర్జ్ఞానబీజవత్ || ౬౧ || పు
నశ్చదృష్టవై రాగ్యా త్సమాధిత్రితయంయది | క్రమేణకుర్యాద్భ్యోగీన్ద్రిస్తాని సశ్యన్త్యరూపతః || ౬౨ || అతఃప్రాణాదిత
త్వావాంవినాశాయవతుర్ముఖ | బ్రహ్మత్వేక్యానుపస్థాన రూపంసంయోగమాచర - ౬౩ -

* తత్వసారాయణేఉపాసనాకాండస్య తృతీయపాదేవకవింశోధ్యాయః *

బ్రహ్మ వాలాగ్రశతభాగస్య శతధాకల్పితస్యచ | భాగోజీవస్సవిజ్ఞేయ ఇతిశ్రుత్యాచయ క్తభిః - ౧ - జీవోతిసూ
 యోదేహేస్త్రిన్భవితవ్యోనసంశయః | సకథంతత్వ మస్యాదివాత్యై ర్భ్రహ్మత్వమాపుయాత్ - ౨ - ఏతన్నేనంశ
 యంస్వామిక్ సమాసోక్త్యావ్యపోహయ | శ్రుతపూర్వోయమవ్యర్థః కైశ్చిదంతైర్నవోస్త్రిచ - ౩ - శ్రీగురుమూర్తిః*
 అణోరప్యస్యజీవస్య బ్రహ్మత్వైక్యసమాధినా | బ్రహ్మత్వం సిద్ధ్యతిప్రాజ్ఞ మహావాక్యాను రోధినా - ౪ - నైకకాలీ
 నతాయద్యప్యస్త్యణత్వమహత్వయోః | నతునావస్థితిర్వాచ్యా బన్ధమక్ర్యోస్తయోరపి - ౫ - ప్రాగుత్పపత్తే ర్యథాజీ
 వోబ్రహ్మత్వేనమహానభూత్ | తత్రైవప్రళయేజీవస్త్వైక్యభేదమహాస్పవేత్ - ౬ - బ్రహ్మ* శరీరంకిలవాపేదంబ్రు
 యతేజీవవషన | ఇతిశ్రుతేర్ననాశోస్య నిత్యస్యాన్తఃకథంతతః - ౭ - శ్రీగురుమూర్తిః - వద్వయోనేస్య నిత్యత్వం నై
 వసాధయతిశ్రుతిః | కిన్తులోకాన్తరస్థత్వాదామోక్షాదమృతీవతః - ౮ - బుద్ధ్యపాధివినాశేనలభ్యే తాత్త్వాస్వయం
 పరః | వినాశోస్యాఃకథంకార్యిణిచేత్తద్వదామితే - ౯ - షాఙ్గుభౌతికసత్త్వాం శమప్యన్తఃకరణంయతః | రజస్తమో
 భ్యాంసంశ్చిన్నంప్రబతాభ్యాన్తతోధునా - ౧౦ - మలినస్తద్యదాభ్యాసా త్సంశమేవా వశేషయేత్ | తత్రైవాఙ్గువృ
 త్తిస్సాన్యచ్ఛుద్ధాన్తఃకరణేతతః - ౧౧ - అఖణ్డాకారవృత్తీనాందగ్ధ్వాతూలమివానలః | కేవలాత్త్వస్వరూపేణ స్థిత్యా
 ఖణ్డరసోభవేత్ - ౧౨ - ఇదంవిదేహకైవల్యంసంప్రాప్యంకోటిజన్మభిఃసిర్వికల్పసమాధిన్తమీదృశన్త్యనుకీర్తయతః - ౧౩ -
 సమస్తవ్యవహారేషుపటుత్వంక్షీయతేక్రమాత్ | వాగబ్యశేషకరణశక్తిసంక్షయసంభవాత్ - ౧౪ - అరూపనాశా
 సంసిద్ధ్యాజీవస్త్వైక్యతుస్వతః | ప్రాగ్భవత్వాద్యుక్తేప్రవృత్తిర్వాసనామయా - ౧౫ - వాసనాయాన్తితాయాఙ్గు
 సర్వసంసారకారణే కథంబ్రహ్మత్వవిజ్ఞానమితీచేచ్ఛ్రీణపద్మజ - ౧౬ - ఘోలసూక్ష్మాదితుర్యాంజై ర్వాసనాహి
 చతుర్విధాః | ప్రసిద్ధాస్తతత్త్వస్థూలవినాశేజ్ఞానముద్భవేత్ - ౧౭ - పరాపరాత్మనోఃకార్యకారణత్వాదిచిన్తనాత్
 అశేషవాసనాఘోలభాగోనశ్యత్యసంశయం - ౧౮ - పరోహిపరమాత్మాస్యాచ్ఛిన్నాత్రస్సుఖలక్షణః | కర్తృత్వాదివి
 హీనశ్చసర్వేంద్రియవివర్జితః - ౧౯ - అపరస్తుచిదాభాసకర్తృత్వాదిసమన్వితః | చతురాద్వింద్రియద్వారామాయకాన్వి
 షయాక్ బహూక్ - ౨౦ - పృథక్పృథక్స్థూలైవద్వమేత్యేవప్రపవర్తతే | జీవస్యాన్యైవకామాద్యాశ్చమాద్యాశ్చప్రి
 యాప్రియే - ౨౧ - సుఖదుఃఖేచవిక్షేపశ్చేర్వబద్ధవిమోచనే | బహిర్ముఖస్యకామాద్యాశ్చమాద్యాఃప్రవృత్తయై - ౨౨ -
 కామాద్యైఃపాపవృద్ధిస్సాన్యత్పుణ్యవృద్ధిశ్చమాదిభిః | పాపైరప్రియదుఃఖాద్యాఃపుణ్యైఃప్రియసుఖాదయః - ౨౩ - అప్రి
 యాద్యైస్తువిక్షేపః ప్రియాద్యైస్థిరతాభవేత్ | విక్షేపాదేవబద్ధస్సాన్య న్మోక్షస్తేర్యాత్సవచేతనః - ౨౪ - ఘోలాం
 శ్చసూక్ష్మాన్విషయానశేషాన్స్వప్నజాగ్రతోః | భుక్త్వాయథేచ్ఛస్తజ్ఞాత దుఃఖసంక్షోభితోభృశం - ౨౫ - సుప్తావ
 జ్ఞానసంలీనఃపరమంసుఖమస్తుతే | తతఃకర్తృవశాద్భూయస్సజీవఃఖిద్యతేతయోః - ౨౬ - జీవేనకర్మతోపారస్సంసారో
 యస్తుదుస్తరః | జీవేనభుజ్యతేనిత్యందుఃఖితైతత్సముద్భవం - ౨౭ - నివర్తనీయస్థుఃఖిచ్ఛతేనైవైతన్నసంశయః | ఈ
 దృశజ్ఞేవమాత్మానమాత్మానమృత్యుతేపరం - ౨౮ - నైవానాత్మస్వరూపస్తదజ్ఞానాతిజాతుచిత్ | అనాత్మజ్ఞానము
 త్పన్నం యద్యాత్మజ్ఞానముద్భవేత్ - ౨౯ - పరాత్మజ్ఞానతో నాత్మజ్ఞానం నశ్యేదనం శయః - జ్ఞానేన, జ్ఞాన
 నాశేతు స్వాత్మయోగ రతి ర్భవేత్ - ౩౦ - స్వాత్మా భిధ్యాన యోగేన సస్త్యజ్యా సర్వసంశయం | సద్యో
 ముక్తిమవాప్నోతినాత్రకార్యావిచారణా - ౩౧ - సీధ్యేష్పరాత్మ విజ్ఞానంయదానో దయపూర్వకం | జానీయా
 త్రమనాత్మానంకథమత్రేతిచేచ్ఛ్రీణ - ౩౨ - మస్తవ్యవకవీవాత్మా జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తిషు | త్రిషుధామసుయద్యో
 జ్యంభోక్తాభోగశ్చయద్యవేత్ - ౩౩ - ఇతిశ్రుత్యనురోధేనత్రవస్థానాంవిచారతః | కర్తృత్వభోక్తృతాయుక్తోజ్ఞాతో
 నాత్మాస్వయంభవేత్ - ౩౪ - తేభ్యోవిలక్షణస్సాక్షీచిన్మాత్రోహంసదశివః | ఇతిశ్రుత్యాపరాత్మానంసాక్షిణః

సంజ్ఞానమభ్యాసాద్విభోరపిపరాత్తనః ॥౭౦॥ బుద్ధేరవ్యవహార్యత్వాత్సంసారిజీవఉన్యతే । జడచేతనయోర్నాథ్యే
కశ్చిద్బుద్ధిపరాత్తనోః ॥౭౧॥ ఉపాసనంవివాజ్ఞానాన్నముక్తిఃకేవలాద్భవేత్ । తచ్చభోగార్థమిత్యేతదసద్భేదవివర్ణ
నాత్ ॥౭౨॥ భేదోపాస్తీరపిద్వేధాపగుణాగూభేదతః । తత్రాగుణభేదోపాస్తీరపిమోక్షాయకథ్యతే ॥౭౩॥ అపూ
ర్వసిద్ధతా యాచ్ఛ బ్రహ్మత్వస్య వినాశితా । అస్తాంసతావతాపాభిః కృతార్థశ్వస్యవిద్యతే ॥ ౭౪ ॥ జీవత్వస్య
ప్రతిష్ఠత్వాద్భగ్నత్వేనవినాశినా - సర్వానర్థనివృత్తీయం సఖలోపాసనాశ్రమః - ౭౫ - తదద్వైతివతంగ
ర్వంసర్వభేదోనమజ్ఞానం । శ్రుతియుక్త్యనుభూతీనాం విరోధీత్యుక్తమేవహి ॥౭౬॥ నైతేనాన్యద్వైతిమతంసమజ్ఞానమి

తిత్వయా । శంక్యంకదాపిభేదోక్త్యుమహావాక్యవిరోధతః ॥౭౭॥ విశిష్టాద్వైతిసాన్యనేతిభిద్భేదావలంబనాత్ । త్యా
జ్యోవాక్యవిరుద్ధోక్త్యాకిముతాన్యేవతుర్ముఖ ॥౭౮॥ పారమార్థిక మద్వైతం ద్వైతశ్చన్యావహారికం । బద్ధముక్త్యై
శ్చసత్యంస్యాదిత్యేతద్విధిమన్తతం ॥౭౯॥ ద్వైతాద్వైతోభయతీతం బద్ధమోక్షాతిదూరగం । యద్భగ్నత్వైతిభిః
ప్రోక్తంతద్ధినాద్యవివక్షితం ॥౮౦॥ యత్సత్యచిదానందలక్షణంమోక్షగంపరం । అద్వైతంబ్రహ్మవిజ్ఞానధ్యానారం
సువివక్షితం ॥౮౧॥ బ్రహ్మపాసనయోవస్యాద్భవబద్ధవిమోచనం । ఇత్యుక్తమేవహుశస్త్రపంకజసంభవ ॥౮౨॥ త
స్మాద్భగ్నవృత్త్యర్థంబ్రహ్మత్వోపాసనంసదా । కార్యమిత్యేషసిద్ధాంతోనాత్రకార్యావిచారణా * * ॥౮౩॥

* ఇతితత్వసారాయణే ఉపాసనాకాండస్య తృతీయ పాదేద్వావింశోధ్యాయః*

శ్రీగురుమూర్తిఃపునశ్చ తేవ్రవత్సోమిజ్ఞానయోగంసునిర్మలం । యమాహ పూర్వస్తేవానా మ్ముముతూణాంజీవావత్తి ।
* ప్రజాపతిః ॥ యజ్ఞగద్భాసకంధానంగీత్యంభాతిస్వతస్ఫరత్ - సవవజగతస్సాక్షీసర్వాత్మావిమలాకృతిః ॥ ౧ ॥ ప్రతిపాన
ర్వధూతానాంప్రజ్ఞానఘనలక్షణం । నకర్తృణా నప్రజయానచాన్యేనాపి కేనచిత్ ॥౩॥ బ్రహ్మవేదన మాత్రేణబ్రహ్మ
హ్నిత్యేవమానవః । తద్విద్యావిషయంబ్రహ్మసత్యజ్ఞానసుఖాద్వయం ॥౪॥ సంసారేజగుహావాచ్యే మయాజ్ఞానాది
సంజ్ఞికే । నిహితంబ్రహ్మయోవేదపరమేవ్యోమసంజ్ఞితే ॥౫॥ సామృతేనకలాకామానక్రమేణద్విబోధ్రమః । ప్రత్య
గాత్మానమాత్మానమ్నాయాశక్తేశ్వసాక్షిణంబ్రహ్మహమస్తీతిబ్రహ్మేవభవతిస్వయం । బ్రహ్మధూతాత్మనస్తస్మా
దేతస్మాచ్ఛక్తిమిశ్రితాత్ ॥౬॥ అపభ్యేకృతకాశస్సంభూతోరజ్జనర్పవత్ - ఆకాశాద్వాయుసంజ్ఞస్తుస్పర్శపశ్చేకృతః
పునః ॥౮॥ వాయోరగ్నిస్తథాచాగ్నేరాపలద్యోచనునరా । తానిధూతాఃసూక్ష్మాణిపభ్యేకృత్యేశ్వరస్తథా ॥౯॥
తేభ్యోపవవిసృప్తం తద్భగ్నత్వోద్ధోదిశేవహి । బ్రహ్మజ్ఞస్యాదరేచేవాదాననా యక్షకిన్నరాః ॥౧౦॥ మనుష్యాఃపశుప
త్యాద్వాస్తత్తత్కర్మానుసారతః । అస్థిస్సాయావిరూప్యేతచ్చరీరంభాతిదేహినాం ॥౧౧॥ యోయవన్ననయో
హ్యత్వాభాతిసర్వశరీరిణః - తతః ప్రాణమయోహ్యత్వావిభిన్నశ్చంతరస్థితః ॥౧౨॥ తతోమనోమయోహ్యత్వావిభిన్న
శ్చాంతరస్థితః । తతోవిజ్ఞానఆత్మాతుతతోస్యశ్చాంతరస్థితః ॥౧౩॥ ఆనందమయితత్తాతుతతోస్యశ్చాంతరస్థితః । యోయ
మన్నమయస్సాయంపూర్ణఃప్రాణమయేనతు ॥౧౪॥ మనోమయేనప్రాణోపితథాపూర్ణస్యభావతః - తథామనోమయో
హ్యత్వాపూర్ణోజ్ఞానమయేనతు ॥౧౫॥ అన్తేనసదాపూర్ణస్సపాజ్ఞానమయస్సుఖం । తథానందమయశ్చాపిబ్రహ్మణాన్యేన
సాక్షిణా ॥౧౬॥ సర్వాంతరేణపూర్ణశ్చబ్రహ్మనాన్యేనకేనచిత్ । యదిదంబ్రహ్మపుద్గుభ్యంసత్యజ్ఞానసుఖాత్మకం ౧౭
సారమేవరసంలభ్యాసాక్షోద్దేహీననాతనం । సుఖభవతిసర్వత్రఅన్యధాసుఖితాకతః ॥౧౮॥ అసత్యస్త్రిపరానందే
స్వాత్మధూతేఖలాత్మసాం । కోజీవతిసరోజన్తఃకోవానిత్యంవిచేష్టతే ॥౧౯॥ తస్మాత్సర్వాత్మనాచిజ్ఞేభానమానోహ్య
సానరః । ఆనందమతిమఃఖాళ్యంజేవాత్మానంసదాజనః ॥౨౦॥ యదాహ్యవైషవతస్త్రిన్నదృశ్యత్వాదిలక్షణే నిశ్చే
దంపరమాద్వైతంవిన్దతేవమహాయతిః ॥౨౧॥ తదైవాభయశత్యస్తంకల్యాణంపరమామృతం । సమ్రాజంపరమంబ్ర

హృత్పరిచ్ఛేదవర్జితం॥౨౨॥ యదా హ్యేవైషవత్స్త్రిన్నల్పమప్యంతరంసరః॥ విజానాతితదాతస్యభయం స్యాన్నాత్రనం
శయః ॥౨౩॥ అస్యైవానందలేశేన స్తంభాన్తావిష్టుపూర్వకాః॥ భవంతిసుఖినోనిత్యంతారతమ్యక్రమేణతు॥౨౪॥ తత్త
త్పదవిరక్తస్యశ్రోత్రియస్యప్రసాదినః॥ స్వరూపభూతఆనందస్వయంభాతిపదేయథా॥౨౫॥ నిమిత్తకింఞ్చిదాభివ్యక్తి
శబ్దఃప్రవర్తతే॥ యతోవాచోనివర్తంతేనిమిత్తానామభావతః॥౨౬॥ నిర్విశేషేపరానందేకభంశబ్దఃప్రవర్తతే॥ తస్మా
దేతన్ననస్సూక్ష్మంవ్యాప్త్యంతంసర్వగోచరం॥౨౭॥ యస్మాచ్ఛ్రీతత్వగత్యాదిభాదికస్తే నిగ్రయాణిచ॥ వ్యాప్త్యంతానిప
రంప్రాప్తుంసమర్థానితానితు ॥౨౮॥ తస్యప్రాప్తనందమద్వంద్వనిర్గుణం సత్యచిద్భవం॥ విదిత్వాస్మాత్ప్రనోరూపం
నవిభేదికతశ్చన ॥౨౯॥ ఏవంవస్తువిజానాతిస్వగురోరుపదేశతః॥ ససాధ్వసాధుకర్తృభ్యాంసదానతపతిప్రభుః-౩౦-
తస్యతాపకరూపేణవిభాతమఖిలంజగత్॥ ప్రత్యగాత్మతయాభాతిజ్ఞానాద్యేవాంతవాక్యజాత్ ॥౩౧॥ శుద్ధమీశ్వరచై
తన్యంజీవచైతన్యమేవచ ప్రమాతాచప్రమాణాన్ప్రమేయంచఫలంతథా ॥౩౨॥ ఇతిస్తవధంప్రోక్తంభిద్యతేష్వవహః
రతః॥ మాయోపాధినిర్ముక్తంశుద్ధమీశ్వభిధీయతే॥౩౩॥ తథాతద్వత్తీసంబన్ధాత్ప్రమాణ మితికథ్యతే॥ అజ్ఞాతమపిచైత
న్యంప్రమేయమితికథ్యతే ॥౩౪॥ తథాజ్ఞాతంచచైతన్యంఫలమిశ్యభిధీయతే॥ సర్వోపాధినిర్ముక్తంస్వాత్మానంభావయే
త్సుధీః ॥౩౫॥ ఏవంయోవేదతత్వేనబ్రహ్మభూయాయకల్పతే॥ బ్రహ్మభూతస్యజ్ఞాదిర్నపునర్విద్యతేక్వచిత్ ॥౩౬॥
సర్వవేదాంతసిద్ధాంతసారంచచ్చియభార్తతః॥ స్వయంమృత్యాస్వయంభూత్వాస్వయమేవచశిష్యతే॥౩౭॥ సురాఃఏవం
సతికథంస్వామి౯భగవా౯సూత్రకృద్ధరిః॥ వ్యాసాభ్యోబ్రహ్మణోభ్యాసంపుచ్చీభూతస్యనాబ్రవీత్ ॥౩౮॥ ఆనందస్యా
త్తథాతస్యహ్యభ్యాసంప్రచురస్యసః॥ కణ్ఠతఃప్రోక్తవాంస్తత్రవదమేతుం ప్రజాపతే ॥౩౯॥ ప్రజాపతిః॥ ఆనందబ్ర
హ్మణోర్భేదంవినాసామాన్యతోబ్రువం॥ సతుభేదంగృహీత్వోక్తంవిశేషాదబ్రవీద్గురుః ॥౪౦॥ అభ్యస్యమానశ్చానంద
శ్చుతౌబ్రహ్మతునేతరత్॥ అతోవ్యాసవచస్సస్యమంశరంగంమమాపితత్ ॥౪౧॥ భేదఃప్రియశిరస్త్యాదికల్పనేనస్ఫుటో
స్తీవ॥ ఆనందబ్రహ్మణోవిద్వాచిశ్యోర్నాన్యచనాదపి ॥౪౨॥ క్లిష్టకల్పనయాబూయాదవ్యాసంబ్రహ్మణోయది॥ అగో
చరత్వాత్త ద్యోగవచోవ్యర్థం భవేత్సురాః ॥౪౩॥ అభయంచప్రతిష్ఠాంచశిస్తేయుక్తవహి ॥ ఆనందాద్వైక్యసిద్ధి
శ్చనయోగాదన్యతోభవేత్ ॥౪౪॥ యోగశ్చప్రచురానందేశుద్ధవాప్సిత్తగోచరే॥ బ్రహ్మజ్యేషభవేన్నాన్యబ్రహ్మజ్యోవి
షయత్వతః ॥౪౫॥ నిర్విశేషేపరానందేధ్యానయోగేనయోబుధః॥ సంయుక్తపీకతాంయతిన విద్వాన్యోగినాంపంః॥
వియుక్తస్యపరానందాద్భక్తిగ్రహణస్సత్యచిద్భవం - అన్యజీవస్యవద్యోగాదేవముక్తిర్నచాన్యథా-౪౬-అనన్తోహషణ్డో
హంపరిపూర్ణో హమవ్వయః - ఇతి బ్రహ్మసు సద్ధానం యోగ ఇగ్గభిధీయతే - ౪౭ - కథం ప్రియ శిరస్త్యా
దివిహీనేపున్భవే - అనుసంధేయతాహీనేయోగోబ్రహ్మణిసంభవేత్ - ౪౮ - ఆత్మనావిషయేబ్రహ్మణ్యాత్మనస్సి
త్తకర్తృకం - భవేద్భగద్గుణసద్ధానంశశ్చంకేతితత్తదా - ౪౯ - ఆనందమయమాత్మానంసంప్రసాదాభిధంసుధీః - సు
ముప్తంయోజయేత్తుగ్గజ్యోతిష్యా నర్థచిన్తయే - ౫౦ - షష్ఠమాదాత్మనోజీవాద్యః పరాచీనఉచ్యతే - పుచ్చభూ
తానయాపాదస్యర్వాచీనస్ఫురోత్తమాః - ౫౧ - తతానన్దసునేయజ్యర్వాత్మానంభ్యానయోగతః - తాదాత్మ్యమి
హసంప్రాప్యదేహోస్తేయాతుపుచ్చతాం-౫౨- వేదాన్తాస్సగుణబ్రహ్మపరాఃకేచనసత్తమాః - కేచిచ్చనిర్గుణబ్రహ్మప
రాస్తద్వయగాఃపరే-౫౩- అన్యేచిన్మానవిషయాఃకేచిచ్ఛూరూపగోచరాః - అన్యేతద్వయగాస్త్యత్రప్రప్తాంశకథి
తోమయా - ౫౪ - ఉక్తఃప్రియశిరస్త్యాదేవప్రాప్తిరితి పచ్చమః - అనన్దమయఇత్యత్రత్తుర్వస్సూపకృతాపిచ - ౫౫-
అతోనవద్యమేవైతద్వేదాన్తార్థ నిరూపణం - విచార్యయోగినోయూయం భవతామరపుంగవాః - ౫౬ - శ్రీగురు
మూర్తిః॥ ఏవంప్రజాపతేర్వాక్యంప్రత్యాబ్రహ్మ౯సురోత్తమాః॥ పూర్ణానన్దసరిబ్రహ్మయోగిశ్రేష్ఠాస్తథాభవత్॥

బ్రహ్మ - యథావదుక్తశ్చాస్త్రార్థస్వయానిష్పక్షపాతినా - తథాపిసగుణబ్రహ్మవిషయస్సంశయోస్తిమే - ౫౯ - మా
యామ యత్యాత్మగుణబ్రహ్మమిథ్యేతికేవల - అహుర్వేదాస్తవిద్వాంసోప్యేతన్నసహతేమనః - ౬౦ - బహుని
హిప్రమాణానిసన్తికర్షపరాణివ - యోవేదాదౌస్వరఃప్రోక్తఇత్యాదీనిజగద్గురో - ౬౧ - సర్వజ్ఞత్వం జగత్సృష్టిస్థితి
సంహారకర్తృతా - సర్వశక్తిత్వమప్యైక్యత్వంమాయినఃపరమేశితుః - ౬౨ - ఉపాసకానాంసర్వేషాంకర్మణాం ఫలసంగి
నాం - ఫలదాతేశ్వరోనోచేత్తేషాం వ్యర్థశ్చమోఘవేత్ - ౬౩ - మాన్యశా నాంముముక్షూణాం మో
క్షదాతాత్వ మీశ్వరః - ప్రత్యక్ష సిద్ధవేవాసి గురుమూర్తి ర్దయానిధిః - ౬౪ - తస్మాత్సర్వేశ్వరఃక శ్చిద్భూ
త్సాణోన్యోభవే దితి - మయా నిశ్చయతే స్వామిం స్తత్వతో బూహి సద్గురో - ౬౫ - * శ్రీగురుమూర్తిః *
అజ్ఞ దృష్ట్యే శ్చైవో నైవ సర్వజ్ఞ త్వాది భర్తృకః । కథం వేద ప్రసిద్ధస్య మిథ్యాత్వం సర్వదాభవేత్ - ౬౬ -
తస్మాద్దృష్ట్యాతు మిద్యైవ సగుణబ్రహ్మసంజ్ఞితః । మాయామహేశ్వరస్తత్రవైవసద్దేహకారణం - ౬౭ - తత్త్వరఃపరమ
శ్చేష్ఠః పూజ్యస్సే నైస్సురైరపి । అశేష ప్రాణినాం త్రాతా సవవ జగదీశ్వరః - ౬౮ - తథాపిపరతత్వ
స్యనిర్ణయార్థంవచశ్చుగ్మం । విశ్వాసస్తవమద్వాక్యే నూనంశ్రేయసగురోవిధే - ౬౯ - యస్మాజ్జాతం జగద్భూత్స
విష్ణురుద్రేస్త్రపూర్వకం । యేనజీవతియద్యాతితద్భూత్సపరమశ్చైవః - ౭౦ - ఇతితేషాన్త్రీమూర్తీనాంజన్యత్వమవగ
మ్యతే । మాయావిద్యాచజీవేశావాభాసేనకరోతివ - ౭౧ - ఇత్యాద్యాశ్చుగ్మయోగ్యస్యకల్పితత్వప్రచక్షతే । అని
త్యత్వాచ్చతేషాంస్యాదసత్యత్వంచతుర్ముఖ - ౭౨ - గుణత్రయవశాదేవబ్రహ్మవిష్ణ్వశ్వరాత్మకం । సగుణబ్రహ్మస్య
ప్ర్యాదికారణంప్రొచ్యతేబుధైః - ౭౩ - గుణానాంకల్పిత త్వేనమిథ్యాత్వంసిద్ధమేవహి । తథాసతీకథంవాచ్యస్యత్యస్స
సగుణేశ్వరః - ౭౪ - నిర్గుణోస్తీశ్వరస్సత్య ఇతిచేద్భూత్ససద్భవేత్ । నిర్గుణశ్వరాభిఖ్యా నముఖ్యావ్యావకల్పతే ।
బ్రహ్మ * ప్రాకృతానాంగుణానాంహిమిథ్యాత్వముపపద్యతే । అప్రాకృతానిత్యసిద్ధా అనంతాఃపరమాద్భుతాః ।
స్వకీయాఃపరమానన్ద రూపాస్సత్యాదయోగుణాః । యశ్వేశ్వరస్యసన్తిమే సగత్యోనభవేత్కుతః - ౭౫ - శ్రీగురు
మూర్తిః * ప్రాకృతానాంగుణానాం హిగుణనామభవేద్విధే । అప్రాకృతంపరంబ్రహ్మనిర్గుణంసచ్చిదాత్మకం - ౭౬ -
అకవాబ్రహ్మణఃప్రోక్తాదృశ్యత్వాదయోగుణాః । తథానన్దాదయశ్చపిసతుమాయాసముద్భవాః - ౭౭ - కల్పితా
వేదజీవేశౌతాభ్యాంసర్వంప్రకల్పితం । జగదీశకృతంప్రొక్తంసంసారోజీవకల్పితః - ౭౮ - త్వదుక్తేశ్వరసత్యత్వప్రతి
పాదకమానతః । పరత్వంబ్రహ్మణఃప్రోక్తంనూనంతచోపపాద్యతే - ౭౯ - ప్రకృత్యాం లయమాచన్నం యద్యైత
స్యనదీశ్వరః । తస్మాపిపరమంబ్రహ్మయన్తమేశ్వరఉచ్యతే - ౮౦ - ఉపాసనాయావై యర్థ్యంస్యాదిత్యుక్తంఖలుత్వ
యా । నహనిర్గుణోపాస్తేస్సగుణోపాస్త్యప్రాకృతా - ౮౧ - సగుణోపాసనోద్భూతమైశ్వర్యంమహాదద్భుతం । అ
విరక్తాలభస్తేస్యేహ్యుపేక్షస్తేముముక్షవః - ౮౨ - ఉపాసోపాసకోపాస్తిభేదోయత్రప్రణశ్యతి । అభేదోపాసనాత
స్మాన్నిర్గుణబ్రహ్మగోచరాత్ - ౮౩ - సద్యఃకైవల్యముక్తిస్సాన్యవాన్యథాపక్షసంభవ । తస్మాత్సర్వంపరిత్యజ్యనిర్గు
ణోపాసనంకురు - ౮౪ -

ఇతితత్వసారాయణఉపాసనాకాండస్యతృతీయపాదేత్రయోవింశోధ్యాయః

బ్రహ్మ * నమస్తేసర్వలోకేశస్వానుభూతిప్రదాయక । సద్గురోదక్షిణామూర్తే సర్వయోగీశ్వరేశ్వర - ౧ - నిర్విశేష
చిదానన్దబ్రహ్మతోపాసనంపరం । శ్రుత్యాత్వద్వదనాంభోజా త్కృతకృత్యోప్రసం శయం - ౨ - ఏవమభ్యాసయో
గేనవివిక్తస్థితిపూర్వకం । ఉపగమ్యపరాత్తైక్యంముక్తిస్సాన్యమచిరాదహం - ౩ - శ్రోతవ్యమఖిలంశ్రుత్వా సాక్షాద్గురు
ముఖాచభి । సర్వసంశయనిర్ముక్తస్తథాభ్యాసవరోభవేత్ - ౪ - మమత్వభ్యాత్తయోగేషుసంశయోవర్తతేబహుః ।
తత్సంశయివృత్త్యర్థంస్వాతన్త్రేణపునఃపునః - ౫ - ప్రశ్నానురోమిబహుధాక్షమస్వపరమేశ్వర । త్వంహికారుణి

కశ్యపాచార్యులవారు - ౧ - దేవ్యాడపానసంపూర్ణంవైదికంసాధునమ్మతం! సగుణాగుణభేదేనద్వివిధాభి
శ్రుతంమయా - ౨ - తథాపిదేవ్యుపనిషత్వేక్త్యుర్థంమమాధునాబ్రాహ్మయేనత్వదుక్తీనామపిస్యాత్సప్రమాణతా||
శ్రీగురుమూర్తిః * బ్రహ్మంఘృణిష్యవత్సామితాందేవ్యాశ్చుగ్రిహిమద్భుతాం! దేవ్యాడపాస్యతా ద్వేధాయస్యాం
సమ్యగుదీర్యతే - ౩ - పురాహిసశ్వదేవాశ్చతత్వజ్ఞానవశపరాం! దేవీంసర్వేశ్వరీంశాంతామపతస్థుర్యథావిధి-౧౦-
పప్రశ్నుశ్చబహుస్తోత్రైస్తోపయిత్వాసదాశివాం! శ్రుతిస్త్యుతిపురాణాదిప్రసిద్ధైస్సగుణైర్యుతాం -౧౧- దేవాః*
కాసిమాతర్మహాదేవిసర్వస్వాఘృణాన్వితా! ప్రకాశ్యస్తేయయాసర్వాదిశశ్చవిశోభిలాః -౧౨- దేవీ*అహమ
స్మిసురావసానాత్పాద్యహ్మస్వరూపిణీ! వత్సోజగద్ధిప్రకృతిపురాతనకముత్థితం - ౧౩ - శూన్యంచాహమశూన్య
భృగుఖండఃఖంతాస్త్వహం! విజ్ఞానజ్ఞాన్త్యవిజ్ఞానంబ్రహ్మబ్రహ్మహమేవచ -౧౪- వేదితవ్యమితిప్రాహ సాత్మా
దాభర్వణీశ్రుతిః! పశ్యభూతాన్యహంవేదోఽప్యవేదశ్చాస్త్వహంజగత్ - ౧౫ - అహంవిద్యాస్త్వవిద్యాహమజ్ఞాహ
మనజాప్యహం! యచ్ఛిర్భవంతిర్యగప్యేషా స్త్వహంరుద్రైశ్చరామ్యహం -౧౬- ఆదిత్యైర్వసుభిర్విశ్వేదేవైశ్చ
భౌదిభర్తృహంతామితావరుణావిద్యవన్త్యహంచాశ్వినావుభా-౧౭- అహన్తథామిసోమంచత్వష్టారంపూషణంభ
గం! విష్ణుపురుష్రమముతబ్రహ్మణఘృణాపతిం -౧౮- అహన్తథామిద్రవిణం సుప్రాప్యేహవిష్ణుతే! సున్వతే
యజమానాయరాష్ట్రీసంగమనీత్వహం - ౧౯ - సుపేహంచసునామస్యమూర్ధాపితరమేవచ! మమయోనిరసస్వస్త
స్సముద్రేసరితాంపతా - ౨౦- యవవంవేదస్తోత్రైవయాతిదేవీపదంసుధీః - ఇత్యుక్తాస్తేథదేవాస్తా మబ్రువన్లోక
మాతరం - ౨౧ - నమోదేవ్యైమహాదేవ్యైశివామైసతతంనమః - నమఃప్రకృత్యైభద్రామైనియతం ప్రణతాస్త
తాం - ౨౨ - తామగ్నివగ్ధాన్తపసాజ్వలన్తీంసర్వతోనిశం - జుష్టాంకర్తృఫలేష్వేకాందుర్గాంవైరోచనీమహం-౨౩-
దేవీంప్రపద్యేశరణంతరాన్నాశయతేనమః - ఇతిప్రణమ్యతాన్దేవీం తేదేవాఅథచాబ్రువన్ - ౨౪ - దేవీంచావమజ
నయన్తదేవాస్తాంవిశ్వరూపాంపశవోవదన్తి-సామోమద్దేవ మూర్ధన్తథానాథేనుర్వాగస్తానుపసుప్తతైతు - ౨౫-కా
ళరాత్రీంబ్రహ్మసుతాంవైష్ణవీంసృగ్దమాతరం - సరస్వతీందతుసుతాంనమామఃపావనాంశివాం-౨౬- మహాలక్ష్మీ చ
విష్ణుమేసర్వసిద్ధిచధీమహి- తన్నఃప్రచోదయాద్దేవీదేవీగాయత్రీసావితి - ౨౭- అజనిష్టచితిరిహదత్యయాదుహితా
తవ - తాన్దేవాఅన్వజాయన్తభద్రాఅమృతనిద్దవః-౨౮- కామోయోనిఃకమలావజ్జిహాణిర్గుహాహసామాతరిశ్వాభ్రా
మిన్ద్రాః- పునర్గుహాసకలామాయయాచపునః కోశావిశ్వమాతాదివిద్యోం - ౨౯ - ఏమాత్మశక్తిరేమాశ్రీర్మహావిద్యా
త్రయీమయా - పాశాంకుశధనుర్బాణధరైషావిశ్వమోహినీ - ౩౦ - యవవంవేదతోకంసతరత్యేవనసంశయః-భ
గవత్యస్తుమాతస్తేనమోస్తాన్పాతసుర్వతః -౩౧- సైషాష్టేవసవస్సైషారుద్రావీకాదశాపియే- సైషాచద్వాదశా
దిత్యావిశ్వేదేవాశ్చసోమపాః -౩౨- అసోమపాశ్చసైషాహియాతుధానాస్సురేతరాః - రతౌంసిచపిశాచాశ్చ య
తాస్సిద్ధాగుణత్రయం - ౩౩- ప్రజాపతీన్ద్రమనవస్సైషాకాలస్వరూపిణీ - సైషాచగృహనత్యత్రీజ్యోతీంషిప్రణమా
మిశాం - ౩౪ - తాంపాపహరిణీందేవీంభుక్తిముక్తిప్రదాయినీం - అనన్తాంవిజయాంశుద్ధాం శరణ్యాంశివదాం
శివాం - ౩౫- వియదాకారసంయుక్తం వీతిహూత్రసమన్వితం - అర్థేన్దులసితందేవ్యా బీజంసర్వార్థసాధకం - ౩౬-
ఏవమేకాక్షరంమన్త్రీయతయశ్శుద్ధచేతనః - ధ్యాయన్తిపరమానందం మాయాజ్ఞానాంబురాశయః - ౩౭- వాక్ష్వా
యాబ్రహ్మభూస్తస్మాత్తత్త్వంవక్త్రీసమన్వితం - మార్యోవామశ్రోత్రీబిన్దు సంయుక్తాష్ట తృతీయకః - ౩౮- నారా
యణేనసంయుక్తో వాయుశ్చౌధరసంయుతః - విచ్ఛేదవగ్లకోణస్సాన్యస్తహదానంద దాయకః - ౩౯- హృత్పుష్కరీకమ
ధ్యస్తాంప్రాతస్సూర్యసమప్రభాం - పాశాంకుశధరాంసౌమ్యాంవరదాభయహస్తకాం - ౪౦- త్రిణేత్రాంరక్తవశ

నాంభక్తకామదుఃఖభజే - సమామిత్వామహద్దేవీం మహాభయవినాశినీం - ౪౧- మహాదుర్గప్రశమనీం మహాకారుణ్యరూపిణీం - మహాదేవప్రియతమాం మహాఘాఘవినాశినీం - ౪౨- సుతస్వరూపన్నజానన్తి దేవాబ్రహ్మదయోపిత తస్మాత్తైస్సపోచ్యలేదేవీ దుష్టేయావిబుధోత్తమైః - ౪౩- అన్తోనవిద్యతేయస్యాగ్రహణం నోఽలభ్యతే - తస్మాత్తైస్స పోచ్యతేనంతాచాలత్యోవేదవాదిభిః - ౪౪- యస్యానజననస్తస్మాదజానైపోచ్యతేబధైః - సర్వత్రైవర్తతేనైకా తస్మాదేకోచ్యతేపిచ - ౪౫- ఏకైకవిశ్వరూపాసాతస్మాన్మైకోచ్యతేపిచ - అజ్ఞేయత్వాదిభిర్ధర్మైః పరిసిద్ధాన్తముపాస్తహే - ౪౬- మంత్రాగ్రాంమాతృకాదేవీ శబ్దానాంజ్ఞానరూపిణీ - జ్ఞానానాంచిన్తయాతీతాశూన్యానాం శూన్యసాక్షిణీ - ౪౭- యస్యాః పరతరన్నాస్తీనైషాదుర్గాప్రకీర్తితా - తాస్తుర్గాందుర్గమాదైవీందురాచారవిఘాతినీం - ౪౮- సమామిభవభీతోహంసంసారార్థవతారిణీం - అభర్వశీర్షంయోధీశేససర్వఫలమాఘ్నయాత్ - ౪౯- * బ్రహ్మ * స్వామిక కథమియందుర్గాదుర్జేయత్వాదిలక్షణా - ప్రోచ్యతే మూర్తిమత్వేన సుజ్ఞేయత్వాదిసంభవాత్ - ౫౦- అమూర్తి మదఖండంత తస్యచ్చిదా నందలక్షణం - బ్రహ్మహిశ్రుతిశీర్షోక్తం దుష్టేయత్వాదిలక్షణం - ౫౧- రూఢ్యాచదుర్గాశబ్దోయంసగుణబ్రహ్మవాచకః - తస్మాన్ననిర్గుణ బ్రహ్మపరోభవితమర్హతి - ౫౨- * శ్రీగురుమూర్తిః * బ్రహ్మైదుర్గామహాదేవీప్రకృతాహ్యభయాత్మికా - భోగమోక్షోభయార్థంజ తదుపాసనమీర్యతే - ౫౩- అతోమూర్తిమతీనైషాస్యాదమూర్తిమతీతథా - సగుణగుణరూపేయందుర్గాభ్యాయోగరూఢితః - ౫౪- అఖణ్డ సచ్చిదానందనిర్గుణబ్రహ్మరూపిణీం - ఉపాస్యమానాంస్వాభిన్నాన్దుర్జేయత్వాదిలక్షణాం - ౫౫- విద్యాస్వరూపిణీందుర్గాందుర్గమామపరోక్షతః - యోవిజానాతియోగీన్ద్రస్సనద్యోముచ్యతేభవాత్ - ౫౬- యత్యైనాంవిప్లవేదుర్గాంవేవోక్తాముభయాత్మికాం - సోధికారపదప్రాప్యక్రమాన్మైకోభవిష్యతి - ౫౭ - త్రిపురోపనిషతోప్రీక్తసురాయుషపలాదికం - దుర్ద్రవ్యజాతంయోవిప్రోవర్జయత్వాభవేచ్చిచాం - ౫౮ - భోగమోక్షంజనలభేన్నాశ్రనస్తేహకారణం - శ్రుత్యుక్తత్వధియాకుర్యాదన్యథాచేదధఃపతేత్ - ౫౯- వామోపాస్తిస్తుసాప్రోక్తాకామినాంక్షత్రవర్ణినాం సవిప్రాణాంకలౌతస్యానిషేధస్తర్యతేఖిలు - ౬౦- తస్మిన్నాగ్రేప్రవర్తేరకాయేశప్రాగౌతమాదిభిః - ఇత్యుక్తమేవబహుళః పూర్వంహి చతురానన - ౬౧- శ్రుత్యుక్తత్వా విశేషేణ సర్వే ధర్మాశ్చసద్విజైః - అనుష్ఠేయా ఇతిభాగ్నిత్యామస్యస్తేకేచనద్విజాః - ౬౨- ఉర్ధ్వపుష్ట్ర్విపుష్ట్ర్విచవేదాన్తోక్తంయథాద్విజైః - విభజ్యధీయితేతద్విధిభాగశ్చుతిసంఘతః || ౬౩ || క్షత్రియాణాన్నియమితాథర్మాంశ్చేద్యాప్యణశ్చరేత్ | మూర్ఖస్సంకరకారీనసరకేష్వేవపచ్యతే || ౬౪ || ఏవంవ్యవస్థాంధర్మాణామజ్ఞాత్వామోహతోజనాః | ఉపేక్షస్తేరహస్యాగ్రా అప్రోత్తరశతశ్రుతీః || ౬౫ || అప్రోత్తరశతేహ్యుక్తావామాచారాజుగప్సితాః | అతస్తాశ్చుతయాయేనకేనచిద్రచితాఘవి || ౬౬ || దశోపనిషదస్తాత్త్వజ్ఞానమాత్రావబోధనాత్ | నిత్యాఅకృతవాచస్సురధ్యేతవ్యాద్విజైరితి || ౬౭ || ఈదృశ్యాంశ్రుత్యుపేక్షాయాంకలిరేవతుకారణం | వామాచారబలస్తేన్ద్రిజిఃకుర్ధస్తవోద్విజైః || ౬౮ || అప్రోత్తరశతే ప్రోక్తాదశశ్రుత్యసమిరితాః | అవశ్యలభ్యామోక్షార్థాబహుధర్మాస్సుశోభనాః - ౬౯- బ్రహ్మప్రణవమాత్రాణాంవిభాగస్సప్తభూమయః - సమాధిషట్కమన్యేచధర్మాఉక్తాఅనేకశః - ౭౦- తస్మాదప్రోత్తరశతోపేక్షాం స్వప్నేషిమానవః - నకుర్యాన్తోహతోవాసియదీచ్ఛేన్స్తోక్షమాత్మనః - ౭౧- క్రమముక్తిప్రసిద్ధ్యర్థాదశోఽనపదోమతాః - ఉపస్తుక్తిపసిద్ధ్యర్థాద్వాగ్నింశచ్చుతయోమతాః | విదేహముక్తిసిద్ధ్యర్థ మప్రోత్తరశతంమతః || ౭౨ || తస్మాదప్రోత్తరశతేవిధే శ్రద్ధాధికాస్తుతే - ౭౩- దేవ్యాఉపాసనంయచ్చప్రోక్తం వైదికముత్తమం - తదా శేదానుసంధానం లక్షణంసప్యగాచర - ౭౪- * బ్రహ్మ * శక్తిమన్దవి నాశక్తిస్వప్రధానాకథంవిభో - అస్వప్రధానాచేత్తైస్సానోపాస్యా

చకదాచన 1౭౫ | తా నిక్రీకాఃఖలుమన్యస్తేష్వప్రధానామిమాంసురీ | ఉపాసిష్యేకథం బూహి సర్వజ్ఞశశిశే
ఖర1౭6||శ్రీగురుమూర్తిః | శక్తిర్నిపరమానైషాపరబ్రహ్మన్వరూపణీనిష్కళానన్దచిదుగిపా సర్వవేదాననిశ్చితా
స్వప్రధానైవమంతవ్యాశక్తిమంతవివాన్ధితేః | ప్రాగభావవిహీనాసాశక్తిమాప్రాగభావవా1౭౮| శక్తిశక్తిమ
తోరన్యదవాజ్ఞనసగోచరం | అరూపంబ్రహ్మసుతరాంబ్రహ్మన్నాత్రవివక్షితం1౭౯| అమూర్తచిత్స్వరూపైషాన
శక్తిస్తాన్తికైర్నతా | అతోశ్రతంత్రసంబద్ధోవైవశంక్యశ్చకించన 1౮౦|ఏవంసతతవోపాస్తాకోవిరోధోస్తిపద్మజ | అఖ
ణ్డానందచిదుగిపాశివాన్ధితనిరంతరం 1౮౧| శక్త్యుపాసనహీనస్యకుశ్రశక్తిర్భవివ్యతి | అశక్తస్యఫలకింవామోక్షో
వాభోగవవా 1౮౨| యథాత్వంసకలాకలోకాన్వశక్త్యాస్మప్టుమన్వసి | యథాచవిష్ణుస్సకలాక శక్త్యారక్షితమ
ర్నతి 1౮3| యథాచరుద్రస్సకలాకశక్త్యాసంహర్తుమర్హతి | యథాచపురుషశ్చక్త్యాజ్ఞానముత్పాదయేత్సతాం 1౮4|
యథాచనిష్కళంబ్రహ్మస్వానుభూతిన్తయానయా | తథాజీవో ముముక్షుశ్చస్వానుభూతీం తయాత్నయాత్ 1౮౫
శక్తిహీనోజడోజ్ఞేయస్తంభకుడ్యాదిజన్మరః | అతస్సర్వప్రయత్నేనశక్తిమేవసమాశ్రయ1౮6|నభేంద్రం వాసురేంద్రం
వాశక్తిహీనంకదాచన | బహుమన్యత్రవివాత్రనకోపిచతురానన 1౮7| అఖణ్డధ్యానయోగేన చిచ్ఛక్తింకరమాంస
తీం సర్వదోపాసమానానాంసకించ్చిదిహదుర్లభం 1౮౮| యస్యాప్రసాదాదేహోహం గురుస్థానంగతోస్తిచ | మ
మాపియానిదానంస్యాత్తాంవందేశక్తిముత్తమాం 1౮9| స్వానుభూతిస్వరూపిత్యా యస్యాస్సాత్మతక్పతేరహం | జా
నామివేదవేదాంతాంతాం వందేశక్తిముత్తమాం 1౯౦| యద్భుతేనైవమేహిష్యారుద్రవిష్ణాద్వాదయోభవత్ | మమాపిజన
నీనిత్యాతాంవందేశక్తిముత్తమాం 1౯౧| యదభిన్నోప్యహంయస్తిమచ్ఛిన్నాచిన్తయీషరా | ఆదిమధ్యాం తరహి
తాతాంవందేశక్తిముత్తమాం 1౯౨| ఏవంశ్రీగురువాభిప్రాయచనంపత్తసంభవః | శ్రుత్వావిన్తయమాపన్నశ్చక్తిమా
హంస్యచింతయా 1౯3| చిత్రాపితృభవస్తస్థిభావమేత్యముహూర్తకం | భునశ్చవినయో పేతఃపత్రచ్చనతి పూర్వ
కం 1౯4| బ్రహ్మ | శక్తిశక్తిమతోస్సామిన్నభేదో హిశ్రుతోమయా | కథంభేదస్త్వయాప్రోక్తభవాచిత్రమిదంమ
హత్ 1౯5|| శ్రీగురుమూర్తిః | అభేదవాదినోబ్రహ్మకమస్తవాన్మూలబుద్ధయః | సూక్ష్మబుద్ధ్యావిచారేహితయోర్భే
దస్సమీక్ష్యతే 1౯౬ - అభేదంతంబుభ్రేష్ఠాఃప్రాహురేవోపచారికం | త్వయాచవిదితంపూర్వం కతోవిన్తర్యతేఘ
నా 1౯7| తస్మాన్తయ భృపాస్యాన్తాంమత్సరాంచిత్రసాన్తికాం | అసన్యచేతాస్సతతంశక్తింసూపాస్వపద్మజ 1౯౮|

* ఇతితత్వసారాయణేడిపాసనాకాన్డస్యతృతీయపాదేచతుర్వింశోధ్యాయః *

బ్రహ్మ-విచిత్రాంబ్రహ్మనిష్ఠానానిష్ఠాంసద్గురువాయకః | శ్రోతుమిచ్ఛామ్యహంస్వామి | వద మేకరుణానిధే -౧-శ్రీగురు
మూర్తిః | అవధూతఃపురాకశ్చిద్ధరణ్యాంసశ్చచారహ | తేన్నిష్ఠాంవర్ణయామాపకశ్చిద్విద్వాంచ్చుః | ఋష్యతాం -౨-
-విద్వాన్ - సకల్యాసావత్తుంస్వయమపిపరబ్రహ్మవిదుషాంపరానిష్ఠాధాత్రాసకలవిదుషావామురజితా - స్వయంసాం
దేవాప్రిపురమథనేనధుః | వమథాస్యహంవస్తుంవాఞ్ఞామ్యతిమహాదిదంసాహసమహేలా -౩- మహాకశ్చిద్భన్యోఘవి
చరతినర్వాత్తకభహన్వసంసారాన్తుక్తికరికలితచిన్తద్రవధికం | వజం స్తిప్తకభుజ్జన్మపిపరమనశ్చన్మభహన్వయం
సర్వత్రాపిప్రసభమవధూతైకకరి రాన్ -౪- స్వయంచుందన్తుందన్తరతినశిరఃకంపమవనోద్రుజబున్తానీవాప్రస్థశిజ
బాహుద్వయభవా - సమున్మీలన్నేతోముకుళనయనోవాన్తిత్తముఖస్తరంగఃక్షీరాద్భాపతతిచతరంగోపరియథా -౫-
పురఃపశ్చాత్పర్వావపిచసతితంఘూర్ణనయనః | పిపశ్యంస్తభాంగః | పతతిఘవినశ్వాసరహితః | విలీనోచ్ఛ్వాసశ్చ
ప్యజలతసురానందభరితస్స్వయంబుర్భూర్భాకాన్త్రోనునుజభవసుప్తిభవచ-౬-పరంగాయన్నుచైచ్చివివోవజీవహాబ్జచి
దభాంసచాబ్రహ్మేవాహుస్థిరమితిచకోశ్యేకసుకృతీ | మహాన్మీచైర్మీచైశ్శలతిపరమానందసిద్ధ్యంతేకళం కూఽన్తాంసంప్ర

తిసరసిజాతమ్మృదుయథా || ౭ || తృణాదాయోగీన్ద్రక్వగిదమలద్వగత్తనయనోష్యథోచ్ఛ్వాసం కుర్వన్నథతుజగదేత
 తుగ్రతథతి హసన్ముత్థాయైవక్వచిదపివి త్రేప్రతిపదంహసన్ముచ్చైస్సభూద్దిశిదిశిచపిత్తోనరభవ 1౮|| కిమేతద్వైచి
 త్ర్యంకుతథజనాధాంతహృదయా అహోజీవావ్యర్థంజగదితిగృహీత్వాన్యతమపి మహామఃఖంయంతీత్యహహచు
 ల్లకన్వైజమసకృత్సౌర్యస్వోల్లేఖాదధికమనుకంపిచరతి || ౯ || కిమస్తాకంలోకైః ప్రభుభిరభవాకిం సురవరై
 ర్విధాతాకిం వాస్యాద్ధరిహరముఖైర్లోకపతిభిః | కిమేతైర్దేహైర్ద్యైరపిచబహుధాహం కృతిపదైరితి స్వస్థోధీరశ్చర
 తిధరణోభిక్షుకవరః || ౧౦ || సదాసచ్చిద్రూపేమయినతి కిమేతేనవపుషఃఫలం వేషేణస్యాదపి భవవిమాణ్డ్యాదివి
 కృతా | ఫలంశితౌరూపంయతభదమముంసచ్చిదమలంనరాకారశ్చ క్రేకుణపదుహితుర్లక్ష్యకృతం || ౧౧ || కదా
 చిద్భ్రష్టాం త్రిభువనపతింవిష్ణుమథతం కదాచిద్భ్రష్టాం ద్రష్టాన్వపదమపినశ్యన్త్యమనసా | పరంశోచస్తేతేకలభువ
 నజన్తస్థితిలయప్రకారప్రారబ్ధప్రతిహతనిజానందవిభవాః || ౧౨ || నమస్కారేష్వనైఃప్రతిపదమనం తాయవిదు
 షేకృతేష్వారాతోగవా ప్రభవతినమస్కారవిషయః | నదేహాదిర్భిత్వాసమభిహవనాహం పరతరస్వయంభిద్రూప
 శ్చాద్వయభితుహసంసమరుతే || ౧౩ || స్వనేత్రాదాపాంసౌచలనసమయేబ్రహ్మవిదుషఃప్రవాతప్రక్షిప్తేషనసిమను
 తేతాంప్రతిదృశం | అయంత్యద్వాపారేమృదమసకృదాక్షిప్యజయతీత్యయం బోధస్తేస్యాన్నయనమిహ మూఢతిహ
 సతి || ౧౪ || పరోహంసక్రేష్ఠోనిజనుఖసముల్లాసరసికస్వతఃక్షుప్తిదార్తంవపురపినముద్దిశ్యవదతి | నతేపిచాశాంతిర్జర
 రదహనోఢేపిశమితేమహా దుఃఖేతత్స్యాద్భూహిరనలతస్తేఫలమిదం || ౧౫ || స్వనిష్ఠస్వత్వన్నంహృదయహరమచ్చిద్ర
 నినదంసమాకర్ణ్యానంతంసుఖమపినభుజ్జ్వాపుశకితః | పరేస్వస్తికాలీనోభవతినిశినిదావిరహితస్థులచ్చిత్వాంఘ్ర్యాదిర్తను
 జభవవాహ్యేషువిముఖః || ౧౬ || నిరాకారస్వత్వోస్త్వపగతవికారశ్చవిమలశ్చిదాకారోవాస్త్విన్వపుషి మమథావాది
 రహితః | అముమ్మూమజ్జాత్వావదతిమనుజోహంతసుతరాంనరాకారంగ్రిష్టేప్రబలరవిసం తప్తమపిచ || ౧౭ || అరే
 లోకావాక్యంశుణుతమమవిద్వానయమితస్వస్వసక్తాంస్తేకృత్యప్రభవతిజాదేవవపుషః | అతోస్తికోవాస్యాద్విధిరపి
 నిషేధశ్చవిరసేశరే దుగ్ధాయాం గవికథమపేక్షాతదితరా || ౧౮ || జగత్సారోస్తాభిః పరభిగృహీత స్సుఖని
 ధిఃపరిత్యక్తం దూరేజడత మమిదం చాద్యభువనం | పునస్తన్న గ్రాహ్యం భ్రువమపితు గృహ్లాతుచజడః పశు
 ర్భుజ్జేసారాబహిరపినిరస్తేక్షుశకలా || ౧౯ || యతిఃపూజ్యస్సర్వేరితిభిలుపరం ఘృత్యతభతః పరస్తేదేహారేఫల
 మిహభవేదేవవదకింయతిత్వంతేదత్తంబహువిధమదాలంబనవతికృతార్థశ్చేదస్తాద్భవజగతిమామామనుసర || ౨౦ || శు
 తిస్తుత్పత్తికీనాంభవతిబహులజ్జావిగుణప త్పరబ్రహ్మత్వైక్యం గతవతినిరస్తాభిలవిధౌయథాకామిన్యాస్యాత్ప్రబలత
 రయత్తైరధికతం పుమాంసంపశ్యం త్యావిగతనిజలింగంజగతిసా || ౨౧ || సదృశ్యస్సాన్విత్రజ్జాదజగర సమాచార
 భతరైర్వర్షిలోకేస్త్రికవచిచిదాత్మైకవిదుషాం | తదన్యేమన్యస్తే హ్యయమిహమృతోమూర్ఛితభిః | స్వసం
 దిగ్ధప్రాణో యద భవదఖిణ్డైకరిసతః | ౨౨ | అహంతా జాతాచేజ్జగతి ఘట కుడ్యాదిషు నృణాం మమా
 పిన్యాదస్త్విన్నహమితిమతిర్దృశ్యవపుషి | అహన్నిత్యోఖిణ్డోస్త్వచలభహసర్వస్యజగతోనివానభిన్నాత్రస్వయమహమ
 హంతావిరహితః || ౨౩ || నిరస్తాద్భాసోహంవిమలపదయక్తోస్త్విగుణోనపశ్యామ్యాత్తాన్యతిగ్రమపి పరమాద్వై
 తసుఖవా || మదన్యద్యతిభిద్వదతియదిసందర్భయతివాపశు స్తస్మైకిన్మఃప్రతి వచనతోనాత్మవిదుషే || ౨౪ || అయ
 మ్మూకోవాన్దోబధిరభిశిఖాన్సంభుతరాజనానాంశ్రుణ్వన్నప్యయమిహశ్రుణోత్యేవనబుధః | స్వరూపేమూకత్వా
 ద్యఖిలగుణహీనేపరమకేస్వ సంవేద్యానందేప్రభవతిహి సమగ్నహృదయః || ౨౫ || సమగ్రీవస్త్విగ్ధస్వనయనయుగః

కోపినుకృతీశివన్నీలగ్రీవం త్రిణయనముమాణ్డీప్తవపుషం! హృదాసాశ్రుస్వేదోత్పళకమథనభింత్వదహారేశివోహం
 పూర్ణోహభిదహమితిధూమాచపతతి ||౨౬|| శనైర్నానాగాగ్నిఃపరమశివమానందవపుషంస్వయం దీపాకారం
 సతతమపినభింత్వవిబుధః | తతఃపూర్ణందేవంసకల జగదాధారమధికంజ్వలం తంస్త్రుత్వాస్త్యస్త్యహమితిఽలీనో
 త్రభవతి||౨౭|| సమాలోక్యస్వాక్షిణ్యపిచక్రశనక్షత్ర సదృశంశివంజ్యోతి రూపంతదనుపరమాకాశసదృశం|విచింతా
 ఖణ్డోహంనదహమచలోహంవిభురహన్నిరంశోబోధాత్తాస్త్యహమితిచస్త్రాంసకురుతే ||౨౮|| తటిల్లేఖాకారంప
 రమశివమానందజలధింభువోర్ధ్వేవీక్ష్యస్ఫుటమపిచ సంపూర్ణవచిరాత్ | ఇదంజ్యోతిఃపుష్పంసుఖమహమిహస్తీకివి
 బుధస్సముల్లిఖ్యస్వస్థోమస్థుణ నయనోయాతిధరణౌ ||౨౯|| షడాధారాంతస్త్రోవరశివఇహాస్తీ తితదనుస్వయంభిత్వా
 దేహంతదనుజగదేతచ్చనకలం | స్వయంజ్ఞామాత్రస్సుఖనిధిరఖణ్డైకరసమవ్యనం తంసంభుజ్జే శిథిల తనుబద్ధః పత
 తిచ ||౩౦|| భువోర్ధ్వేపశ్యశశశకలదీప్తింకృతరామధైతజ్యోతి సత్సకలజగదాపూర్ణమితిచ | వినిశ్చిత్వా
 హంతత్సతతమిసభింత్వమనసావరితాంతన్నిష్ఠాంవృజతిమృతతుల్యశ్చభవతి ||౩౧|| విరాడ్రూపంశంభుంసకలజ
 గదాకారమనిశంసముల్లిఖ్యాభిఖ్యాఅఖిలజడరూపాణిసహారక | అహంపూర్ణోఖణ్డోస్త్యచలఇతిసభింత్వవిబుధోనదీ
 తీరేశేతేతతనిజకరాంఘ్రిశ్చపుభినే ||౩౨|| జలాభాగికౌతాప్రథమ మథసభింత్వమనసా ఘటాకాశం తద్వత్త
 యమపిపరిచ్ఛేదరహితం | మహాకాశంస్త్రుత్వాప్యథచిదహమేవంవిభురితీస్వతః పూర్ణోవిద్వాత్బధిరఇవలోకోక్తి
 షుభవేత్ ||౩౩|| విరాడ్వావిశ్వోవాఖిలభువనసూత్రాత్సక ఇతఃసహంతర్యామీవాపరమసుఖవాంసైజసఇతః | పరః
 ప్రాజ్ఞోవాస్తు స్వయమిహసమత్తోన్యఇతిమేదృశప్రజ్ఞస్యాత్వభయమితిసర్వత్రచరతి ||౩౪|| పరజ్యోతీరూపఃపర
 మపురుషోస్తీతివిదుషామమాఖణ్డాత్కైక్యస్థితిపరిచయైకస్థిరమతే | కథమ్మాయాకారైర్విరిషమవిషయైర్బాధితతైర్భవే
 దిత్యేకాశీనిచరతిగచ్ఛద్గిరినిభః ||౩౫|| అకార్యంకార్యంవామమభవతిలోకేషనకిమన్యలభ్యంలభ్యంవాద్రుహిణహరిరు
 ద్రేభ్యశ్చపరి | ఇతోవాగస్తవ్యందివిపరమగంతవ్యమథవామనస్యేవన్మత్ప్రప్రచరతిచసంఘాషయతిచ ||౩౬|| అఖణ్డో
 హంసతోస్త్యచలఇహసచ్చిత్సుఖసిద్ధిఃపరోనిర్వాప్యపరోవిభురహమహన్నిష్కళిత | సముల్లిఖ్యస్నిగ్ధస్ఫురదనువిషేషా
 త్రియుగశస్స్వయంపీత్యాలాలాజలమపిముహుఃకోవిజయతి ||౩౭|| నదేహూహంప్రాణానచమనఇదం బుద్ధిరపినోన
 వైశుద్ధస్సన్మోగుణఇహతునితోహమచలః | పరిచ్ఛేదాతీతోస్త్యహమితిసమాధాయవిజనే మృతప్రాయోగృధ్రవృక
 మశకకాక్షైఃపరివృతః ||౩౮|| విజాతీయోభేదోనమయిచసజాతీయఇతరస్వభేద స్త్యస్త్యస్తాద్యవతి సుఖవిషూర్తిర
 ధికా | సముల్లేఖాదేవంహ్యలనవలితస్పందనహితస్వనే త్రాభ్యామ్మూత్రాఫలగణమివా శ్రుత్యజతిచ ||౩౯|| ఇదంస
 ద్వాసద్వాసదనదితివాభిన్నమ ధవాప్యభిన్నంభిన్నాభి న్నమితిచవికల్పోపివిబుధైః | అహోవ్యర్థోనిత్యంక్రియత
 ఇతిసభింత్వ హృదయే విషాదం హానభ్యుక్తుధమ పిజుగుహ్నాభ్యభజతే ||౪౦|| చతుర్బాహుం శంభుం పరమ
 దయముద్దజ్ఞనటనంహృదిధ్యానుక్పశ్యాన్నిరవయవమేకార్ణవమివ | చిదాకాశంపశ్యన్నహమితిపరిచ్ఛేదరహితంపత
 త్యుత్తిష్ఠత్యప్యథగళతిహాహేతిహాసతి ||౪౧|| సమస్తవ్యాపారవృత్తపరతమనోవృత్తిమథతా మఖణ్డాన్దగ్ధాప్యస్వపదవి
 షయ త్వేనవిబుధః | సమాధిస్థఃకోపిస్థిరసుఖరతోహంకృతీపర స్సమాధేరుత్తిష్ఠన్విమృదితమృతాశీవపతతి ||౪౨|| స
 మాధాసంపూర్ణంపరమనిజనిర్వృత్తికసుఖంస్వయంలభ్యానిత్య స్త్వలసవలితస్నిగ్ధనయనః | సముత్తిష్ఠంభుగ్నిన్వపివ
 చనమగ్ధిత్వన్మతాంగతప్రత్యుక్తిస్సంచ్చిధిలతనుసన్ధిఃపతతిచ ||౪౩|| శివోహన్నితోహభిదహమితిచోచ్చార్య తద
 న్మహాప్రవ్యాపారస్ఫురదమృతధారామపిపిబత్ | పురస్తంశివ్యంస్వాపరషపదవీంబోధయ తిచప్రమోదావ్యక్తోక్తి
 ర్వికృతనిజకణ్ఠస్వరమహూ ||౪౪|| అహంపూర్ణోస్త్యోస్త్యహమితిసమాధిస్థపురుషఃపరభిచ్ఛక్త్యైవస్వర సగతయా.

మర్దితమనాః | నిరాతంకస్వస్థోభిలహృదయవాచామవిషయః పృథివ్యాంసం శేతేపరిగళితభూమిస్స్వయమపి ||౪౫|| ప్ర
కాశస్యాభావేకథమిహాభవేదాత్మనశ్చదంజనానాంజ్యోతిష్కద్రవికిరణసన్దగ్ధనమతః | రవేరాత్మజ్యోతిఃపరమితి యతో
మత్పరమకంసభాత్యన్యజ్యోతిఃకేమపితుపరంజ్యోతిరభవం ||౪౬|| మహారోగగ్రస్తోవిషధరవిషవ్యాస్త ఇతరప్రహరణు
ణ్ణోవామృగవరకరచ్ఛిన్నఇహవా | ఇదానీంవాదేహేబహుశతదినాస్తేపతతువానమేశ్చిద్దోషోగుణ ఇతిచర్చింసావిన
రతి ||౪౭|| సహస్రార్తోత్పన్నమృదుర మమృతస్రావమమలంపిబన్యోగీ బ్రహ్మస్త్వహమిదమఖడ్గైకరసవత్ | ఇతిస్వ
స్థోనస్యాజ్ఞననమరణాపాయభయవాఙ్మరసంలభ్యాయంహీత్యధికసుఖవాన్వేదవచసా ||౪౮|| జపస్సాన్నినం హేమసస్స
కలయజనంక్షేత్రవసతిర్నమసాగ్రశ్చార్చయతిముఖసమారాధనమపి | వ్రతంశ్రద్ధాభక్తిశ్రవణమనధ్యానఫలవశ్య
హేమనిత్యంకర్తావ్యధభవతినిష్ఠావ్రతయగం ||౪౯|| బ్రహ్మ || భగవత్కృపానిష్ఠాస్త్వద్వక్త్రపంకజాత్ | శు
ణ్ణతోమమనద్దేహాఃకశ్చిత్సజ్జాయతేహృది ||౫౦|| కథంబ్రహ్మత్వవిదుషస్సుప్తిమూర్ఛాదివన్ముహూః | శరీరపతనం
భూమావృత్తానశ్చపునర్భవేత్ ||౫౧|| బ్రహ్మజ్ఞానోదయాదూర్వంచిత్తనంశుద్ధిహేతవే | క్రియమాణేసమాధౌ
హిదేహపాతోమనోలయాత్ ||౫౨|| పశ్చాదపినమాధిష్ఠేతుర్విజ్ఞేషహ్యనాత్మవిత్ | సమాధౌకర్తరూపేన్యక
ర్తృత్వేభేదదర్శనాత్ ||౫౩|| కర్తృత్వంహిసమాదాయసమాధిర్విధీయతేకథంకర్తృత్వహీనస్యసమాధిర్విదుషో
మతః ||౫౪|| ఇతిశ్రుత్వాచుహుదేవోదక్షిణామూర్తిరీశ్వరః | బ్రహ్మణంప్రేత్యువాచేదమ్మహాకారుణికోత్తమః ||౫౫||
శ్రీగురుమూర్తిః *సమాధిశ్చిత్తశుద్ధ్యర్థఇతివాదోసమజ్ఞానః | శ్రుతియుక్త్యనుభూతీనాం విరోధాచ్ఛిష్టనిద్రితః ||౬౬||
సమాధినావికల్పేననష్టేమనసీన్ద్రియే | కథంగురోర్మహావాక్యశ్రవణంజ్ఞానకారణం ||౫౬|| జ్ఞానోదయాశ్చరంచి
త్తప్రాణాదిలయహేతవే | మహాద్భిర్యోగిభిర్నిత్యంసమాధిక్రియతేసుఖాత్ ||౫౮|| నకుర్యాద్యది మోహేనస
మాధింస్వాత్మబోధవాఙ్ | అనాత్మవిత్సమానత్వాత్సంసారాద్ధౌముహూఃపతేత్ ||౫౯|| కర్తృత్వరూపస్సంసారోవి
జ్ఞేషనసమాధినా | నివర్తేతేతరేణాత్మజ్ఞానేనప్రబలేనవా ||౬౦|| జ్ఞానేనావ్యవినష్టంతత్కర్తృత్వస్థుఃఖికారణం | అ
దాయతన్నివృత్త్యర్థంససమాధిర్విధీయతే ||౬౧|| సమాధినావినష్టాస్తంకరణాదేగ్మహాత్మనః | యోగినోహ్యవహుత
స్యనిష్ఠాఃప్రాక్తాఃపురావిధే ||౬౨|| వాక్యార్థశ్రవణోత్పన్నస్వాత్మవేదనమాత్రతః | కేచిజ్జీవద్విముక్తత్వమగ్రస్తేని
స్సమాధికాః ||౬౩|| తేపరోక్షాత్మవిద్వాంసఃపార్శ్వార్థేతుక్షయంగతే | బ్రహ్మలోకం గమిష్యన్తిసతుయాస్త్యశ్రత
త్పదం ||౬౪|| విద్వత్త్వంయోగినామస్తియోగిత్వంవిదుషామపి | అన్యోవ్యత్వవిహీనత్వమపజ్ఞితమతజ్ఞహి ||౬౫||
క్రియమాణోవృధాయోగోవాక్యార్థజ్ఞానవర్జితైఃజ్ఞాతజ్ఞాతదవ్యధాజ్ఞానంసమాధ్యాచారవర్జితైః ||౬౬|| మనవోది
తవిజ్ఞానాన్నిదిధ్యాసనయోగితా | శ్రేష్ఠతయోదితంసమ్యక్జ్ఞానం శ్రేష్ఠతరంచిదుః ||౬౭|| సమ్యక్జ్ఞానాదపి శ్రేష్ఠత
మోయంనిర్వికల్పకః | సమాధియోగస్సర్వేషామనర్థానాన్నివర్తకః ||౬౮|| అస్మాన్సమాధియోగాత్తు శ్రేష్ఠంజ్ఞాన
న్నకిచ్ఛన | సమాధితితయస్యైవ పశ్చాత్కార్యత్వదర్శనాత్ ||౬౯|| దృశ్యశబ్దానువిధ్ధౌహి సమాధీనూమికాత్రయే |
బహువతుశ్శుభేచ్ఛాదౌ చత్వారస్తుసమాధయః ||౭౦|| సత్త్వసత్త్వాదికేజ్ఞేయః క్రమాచ్ఛామిచతుష్టయే | నిర్విక
ల్పాభిసత్త్య భూమికాయాంవిధీయతే ||౭౧|| నిస్సంకల్పాభిసత్త్యస్యః శ్చమ్యాంషద్వసంభవ | నిర్వృత్తికాభిధః
ప్రాక్త స్తస్త్వాంభూమ్యాస్తతఃపరం ||౭౨|| నిర్వాసనాభిధోభూమ్యాంసప్రమ్యాంప్రాచ్యతేబుద్ధైః | సమాధీనా
శ్చభూమినాం విధ్యేవన్త్యంసమన్వయం ||౭౩|| శుభేచ్ఛాదౌక్రమేనస్య రాయాభాభూమికాత్రయే | ముముక్షుఃపతే
ముక్తాశ్చత్వారస్తారతమ్యతః ||౭౪|| నతారతమ్యముక్తానాం సంసారాదుపపద్యతే | బ్రహ్మరూపతయాతేషామేక
త్వాదితచేచ్ఛుః - ౭౫-బ్రహ్మణామపిముక్తానాశ్చతుర్థాన్వైకరూపతా- ఉత్తరోత్తరముత్కర్షాన్నముఖ్యంసా

మ్యవర్షనం॥౨౬॥ స్వరూపసుఖవైశేష్యాత్తుర్యాదీనామహత్త్వాం-నివృత్తదృష్టదుఃఖత్యతారతమ్యాచ్చనైకతా॥౨౭॥
 నైతేనప్రకృతామోక్షాస్సగుణాభిచింతయ । సాలోక్యాద్యభిధాస్తేహి శుభేచ్ఛాయాఃపురామతాః ॥౨౮॥ నిర్గుణ
 బ్రహ్మనిష్ఠానాఞ్చతుర్థాంసమతాపితుః । పారిభక్షయవేళాయామరూపత్వవశాద్భవేత్ ॥౨౯॥ భవిష్యత్తదరూపత్వ
 సామ్యంనప్రకృతాంభిదాం । వర్తమానేపిసమయేనిరాకుర్యాత్కథంభవ ॥౩౦॥ తత్త్వమస్మాదివాక్యానాంప్రత్యక్షభృ
 హ్మైక్యవాచినాం । లక్ష్మ్యైర్గుణిర్గుణబ్రహ్మభిన్నామోక్షాభిషేధుః ॥౩౧॥ అరూపస్త్రిగుణాతీతంమోక్షాతీతమగోచ
 రం । మహావాక్యార్థతోదూరమితివేదాంతజిణ్ణిమః ॥౩౨॥ తస్మాన్నిర్గుణమోక్షాణ్ణాఞ్చద్యూపబ్రహ్మరూపిణాం । వా
 క్యార్థతాంవిదిత్వాత్వం సమాధీనాచరక్రమాత్ ॥౩౩॥ అనకృత్ప్రీక్త పూర్వాణాంసమాధీనామపిస్ఫుటం । ని
 రూపజేషునస్త్వైర్విరమిచ్ఛాసంజాయతేమమ ౪౪॥ శ్రుతపూర్వేష్వపిబ్రహ్మంచ్చత శోవాసహస్రశః । పునశ్చక్రవణే
 చ్చాతేతేషునిత్యంవిధీయతే ॥౪౫॥ యావన్నజాయతేచిత్తప్రాణరూపలయోమునేః । తావత్సమాధిశ్రవణం జీవన్ము
 క్తోపిసంభవేత్ ॥౪౬॥ సమాధిస్సాధనానాఞ్చసాధనమృతముత్తమం । సాధ్యానాఞ్చసమస్తానాం సాధ్యముత్తమము
 చ్యతే ॥౪౭॥ ఏవంసతికథంతస్యచర్ణనేపర్తసంభవ । మమోద్భవేదవరమఃకథంవాతచ్ఛ్రీతాతవ ॥౪౮॥ యత్సమా
 హితచిత్తస్యక్షణంవాజాయతేసుఖం । తల్లనస్యలవోపిస్యాన్న సాయుజ్యవదేపిహి ॥౪౯॥ ఏతంసమాధియోగవైపు
 రుషార్థైకసాధనం । అవర్ణయంవర్ణయామివర్ణయిష్యామిచాధికం ॥౫౦॥ ప్రాణావిలయమాయానిస్వధర్మైరభిలైస్స
 హ । చిత్తేన్ద్రియాణిచప్రాజ్ఞప్రకృతేనసమాధినా ॥౫౧॥ నిదిధ్యాసనయోగేనజీవన్ముక్తోపిపూరుషః । విదేహముక్తి
 సంసిద్ధ్యైసమాధ్యభ్యాసమాచరేత్ ॥౫౨॥ వాక్యార్థశ్రవణోత్పన్నజ్ఞానమాత్రేణధన్యతాం । మత్వాసమాధివిము
 ఖాభాన్తాలదైవ్వినిరోధుః ॥౫౩॥ సగుణేశ్వరసంయోగస్సమాధిర్నాన్యభివృద్ధిః- మత్వాసమాధితత్వజ్ఞాభాన్తాశ్చ
 దైవ్వినిరోధుః ॥౫౪॥ చిరకాలసముద్భూతభవరోగనివృత్తయే- వేదాంతసిద్ధశాస్త్రేషుసమాధిర్నివహకావధం॥
 అతస్సర్వప్రయత్నేనసరసీరుహసంభవ- సమాధిమేవసతతంకురుష్యపరమాత్మని ॥౫౬॥ అదైవతకేవలచిదేకరసస్వ
 రూపంబ్రహ్మస్త్రినిత్యమితిభావనయాతదాత్మా - తుర్యాంభువంసమధిగమ్యసిరిస్తబన్ధోప్యాదేహపాతమమలాః కుసు
 తాః సమాధీః ॥౫౭॥ స్వప్నేపిమాస్తుతవముఖ్యసమాధ్యపేక్షాజ్ఞానైకవాదివచనశ్రవణేష్యపేక్షా - ఇత్యేవతేహి
 తతమఃపరమోపదేశశ్చిత్తేనదాస్త్యవధృతస్సుదృఢంవిధాతః ॥౫౮॥ * * * * *

* ఇతితత్వసారాయణేఉపాసనాకాండస్యతృతీయపాదేషచ్ఛివంతోధ్యాయః *

౨౩-౪౫-౪౦-౪౧-౪౩-౪౦-౪౯-౬౪-౪౩-౪౬-౫౪-౫౫-ఆహత్యశ్లోకాః - ౧౦౦౦

బ్రహ్మ ॥ మహాదేవమహాబోధ మహాయోగప్రదాయక - ధర్మీణాన్యదయాసిన్ధో నమస్తేస్తుపునఃపునః ॥౧॥ శ్రుత్వా
 త్వద్వదనాంభోజాదుపాస్యత్వంపరాత్మనః - అనుపాస్యత్వవాదేమత్వక్తశ్రద్ధోభవంగురో - ౨ - తథాప్యదైవతచి
 న్నాత్రబ్రహ్మపాస్తిరనేకధా - బ్రహ్మప్రణవమాతాభిః ప్రోక్తేత్యతాస్తిసంశయః - ౩ - ప్రణవోవాచకః ప్రో
 క్తస్తవాచ్యంబ్రహ్మనిర్గుణం । వాచకస్యవిభేదేపినవాచ్యంభిద్యతేక్వచిత్ - ౪॥ యదివాచ్యంభిద్యేత వికారాలం
 బచాత్తదా । పగుణంభోగహేతుస్తదిత్యుపేక్షేవయుజ్యతే - ౫ - తేసాలోక్యాదయోమోక్షాస్సగుణోపాసనోద్భ
 వాః - నృణాంశ్రుతిస్త్యతిప్రొక్తాఃపునరావృత్తిపేతవః - ౬ - కైవల్యముక్తిరేకైవపారమార్థికరూపిణీ-జ్ఞానాదేవవ
 సాసిద్ధ్యేర్నాన్యేభ్యభిహితః - ౭ - తత్రకైవల్యముక్తేషుఞ్చమ్యాంగురునాయక - నిర్గుణబ్రహ్మరూపాయాన్న
 భేదశ్శూన్యతేక్వచిత్ - ౮ - వాచకప్రణవోపాస్తిర్నాతాభిస్సగుణాశ్రయా - భిన్నాస్తుబహుధావాచ్యబ్రహ్మ
 పాస్తిస్త్విహేద్యయా - ౯ - ఉపాసోపాసకోపాస్తిభేదోప్యదైవతవాదినాం - సుతరామనభిప్రేతః ప్రబలానామ్మహీ

తలే - ౧౦ - తథాసతికథంస్వామిన్నుపాస్యాబహవస్తథా - ఉపాసకాఉపాస్యాశ్చేత్యభిప్రేతోభవేదయం - ౧౧ -
 ఆమనుష్యాద్ధి లోకానా ముపకారాయమేభవాత్ - బోధయత్యాదరాదేవం రహస్యాథాశ్చుతీరితాత్ - ౧౨ - అ
 ద్వైతజ్ఞానమాత్రేణపరితుష్టాస్తుమానవాః - భేదవాదమిమంశ్రుత్వాహసేరకపరితోధృవం - ౧౩ - భేదవాదస్సరా
 తాంస్యాదుత్తమత్వాదతిప్రియః - మద్దానాభ్యమనుష్యాణాంతథాబూహియథాప్రియః - ౧౪ - ఇతిశ్రుత్వా మహా
 దేవోగురూతాంగురుశీర్షరః - బ్రహ్మణంప్రత్యువాచేదంసర్వజ్ఞఃకరుణానిధిః - ౧౫ - శ్రీగురుమూర్తిః || బ్రహ్మన్నయ
 నుతిశ్చాఘ్నేఃప్రశ్నస్సర్వహితఃకృతః-బుభువాక్యంనిదాఘాయసమాధానంవదామితే - ౧౬, బుభుః || సత్యంజ్ఞాన
 మనస్తయత్ప్రసిద్ధంబ్రహ్మనిర్గుణం - తద్వాచకంమహామన్త్రిన్నిదాఘశ్శునిసాదరం - ౧౭ - ఓమిత్యేకాక్షరేణైక
 మఖండంబ్రహ్మకథ్యతే తస్యహేడశమాత్రాభిర్విద్ధిబ్రహ్మణిహేడశ - ౧౮ - వాచకస్యభిదాయంహివాచ్యస్తదవిభిద్యతే
 నచైతాదృశభేదేనబ్రహ్మణస్సగుణాత్తతా - ౧౯ - స్వప్నేపిశంక్యాకైవల్యమోక్షరూపత్వదర్శనాత్ - సప్తభూమిభువ
 త్వారోజీవన్ముక్తాఇతిశ్రుతే|| నిర్విశేషపరబ్రహ్మస్వరూపాస్తేహిసమ్మతాః-అతస్స్వగతభేదేనభేదోబ్రహ్మణియుజ్య
 తే- ౨౦-విశ్వవిశ్వాదయోజీవాష్టోడశోక్తాఉపాసకాః-యథోపాస్యానిమాత్రాభిర్భ్రహ్మణ్యపిచహేడశ-౨౧-ఉపాస్యా
 పాసకైక్యాథాష్టోడశోపాసనాస్తథా-సమాధిరూపాశ్చుత్త్యస్తప్రసిద్ధాఃఖలుసువ్రత - ౨౩-నైకరూపాఃపరాత్మైకో
 పాసనాశ్చాస్త్రసమ్మతాః-ఉపాసలేయేతేమూర్త్యాఅద్వైతజ్ఞానవాదినః-౨౪- అద్వైతజ్ఞానమాత్రేణ కాత్యప్తిరుపల
 భ్యతేబహుధాచిత్తవిక్షేపాత్తేషాందుఃఖంభవత్యలం || ౨౫ || యథాసగుణముక్తీనాంపరలోకేభిదోవ్యతేతథానిర్గుణ
 ముక్తీరామిహ బ్రహ్మవిదాదిభిః || ౨౬ || యథాసగుణమోక్షేషువిద్యస్తేమాయికాగుణాః|తథానిర్గుణమోక్షేషువిద్యోప
 స్థాపితాగుణాః || ౨౭ || సమాయాయాశ్చ విద్యాయాఽక్యంవాచ్యంకదాచన| బన్ధమోక్షనిదానత్వాద్విరుద్ధగుణయో
 స్తయోః || ౨౮ || మాయాయాబద్ధ్యతేజంతస్సదాసంసారవర్తన| విద్యయాముచ్యతేతస్మాన్నిత్యానైకహేతునా|| ౨౯ ||
 బ్రహ్మవిచ్ఛవరోవర్యాన్వరిష్టఇతికీర్తితాః| జీవన్ముక్తాహివత్వారస్తారతమ్యేననిర్గుణాః || ౩౦ || సగుణబ్రహ్మవిదుషా
 న్ముజీవన్ముక్తతాశ్రుతౌ| స్మృతౌచప్రోచ్యతేతేషాముత్తరాన్త్యాదిప్రకీర్తనాత్ || ౩౧ || ఉత్తరాంత్యాదివిహీనాస్తే
 నిర్గుణబ్రహ్మవేదినః| జీవన్ముక్తాహివత్వారస్తారతమ్యేనసంస్థితాః || ౩౨ || ఆన్యస్యపాదాహంకారోదేహోస్వేగభి
 తోభవేత్|పుంసోద్విపాదాహంకారోద్వితీయస్యవరస్యచై || ౩౩ || త్రిపాదాహంకృతిర్థీమంస్త్రుతీయస్యవరీయసః|
 అహంకారస్తునిశ్చేషపరిష్టస్యాంతిమస్యహి || ౩౪ || బ్రహ్మైక్యముపేత్యైవపరస్తేమీససంశయః| తథాపితారత
 మ్యంస్యాత్స్వానుభూతిభిదావశాత్ || ౩౫ || సమాధికాలేస్వస్థూర్తిః కేవలంబ్రహ్మవేదినః| వ్యవహారేసిజప్రజ్ఞా
 మాత్రజ్ఞితేసువర్తతే || ౩౬ || పరస్యవ్యవహారేహిపాదస్వస్థూర్తిరుద్భవేత్| పరీయసోద్విపాదాత్స్వస్థూర్తిర్వ్య
 వహృతౌపునః || ౩౭ || పరిష్టస్యత్రిపాదాత్స్వస్థూర్తిర్వ్యవహృతౌభవేత్|వ్యాహారస్వస్యదృష్ట్యైవశరీరాభాసదర్శ
 నాత్ || ౩౮ || యదాసంపూర్ణ ఏవాత్మాసర్వవ్యాహారవర్జితః|అవిచ్ఛిన్నస్థూర్తిరేదస్యతదానీరూపతాంగతః || ౩౯ ||
 అయాపేబన్ధమోక్షాదిసర్వద్వంద్వవివర్జితే| మాత్రాతీతే విభాగోయన్నస్వరూపస్యవిద్యతే || ౪౦ || నిర్ధర్మకత్వాత్త
 ద్భ్రహ్మన్నజిజ్ఞాస్యముముక్షుభిః| నోపాస్యత్ప్రాధునాదేహేప్రసక్తిస్తస్యవైకుటః || ౪౧ || ఉత్తమాధమభావోయ
 మవిద్యద్విషయఃఖలు| కథన్నవిదుషోకస్యాంతిచేష్టుః|| ౪౨ || యథోత్తరస్థానికత్వాస్తోవిద్యోపస్థాపితౌస్స
 తాం| తథోత్తరస్థానికత్వాస్తోవిద్యోపస్థాపితౌసతాం || ౪౩ || అవిద్యకాగుణాః కామకోధాదయ ఉదాహృతాః|
 విద్యాగుణాశ్చవిదుషామృత్యాశ్చమదమాదయః || ౪౪ || అవిద్యాగుణహనాయస్వీకుర్యాదుత్తమాగుణాత్| విద్యా

యాబహుయత్నేనముముక్షుఃపురుషోత్తమః ||౪౫|| విద్యాయాస్తారతమ్యస్యవిస్ఫుష్టత్వాన్త సామతే|విద్యాఫలానాం
 మోక్షాణాంతారతమ్యఞ్చయుజ్యతే ||౪౬|| చతుర్థాంవిమషా మ్మౌక్షస్సమాగతికేచన | ఆహురైత్తత్సమీచీనం
 సుఖోత్కర్షణిక్వతః||౪౭|| దేహపాతోత్తరావస్థాచతుర్థాంతసమాభవేత్ | నహిసామోక్షనామ్నీతు మోక్షాతీతా
 భిధాన్రుతేః ||౪౮|| బద్ధస్యేవచమోక్షస్యకల్పితత్వంయదుచ్యతే | యుక్తమ్మౌక్షస్యనానాత్వన్నాత్రసం దేహకార
 ãం ||౪౯|| నిదాఘః|| మోక్షస్యయదినానాత్వంబద్ధస్యేవతదాగురో | వినాశోహ్యవకల్పేతకింఫలన్నస్యమానతః||౫౦||
 నిత్యశ్చమోక్షోభిమతస్సర్వేషాంమోక్షవాదినాం | మోక్షానిత్యత్వవాదేనత్వనిర్దోక్షోన్యతాంభవేత్ ||౫౧|| అనిత్య
 ఫలసంసిద్ధ్యైర్బలైవహిపరిశ్రమః|వివిధానాంసమాధీనాం విషయత్యాగపూర్వకం ||౫౨|| కర్మణామవరో హశ్చయ
 త్వాన్పరాన్నిగద్యతే | తథాజీవద్విముక్తానాంపునర్బద్ధఃప్రసజ్యతే ||౫౩|| పానఃపున్యేఖిలంశాస్త్రంసరత్థంబద్ధమో
 క్షయోః | తదాశాస్త్రస్యజనితాషీశస్సాన్యిల్లోకవచ్ఛకః ||౫౪|| తస్మాద్దురోమహాప్రాజ్ఞభేదవాదమయాక్తికం|అశౌ
 తచ్ఛపరిత్యజ్యసర్వాభేదంవదప్రభో ||౫౫|| ఇత్యుక్తస్సర్వతత్వార్థవేదినాముత్తమోత్తమః | ఋభుర్నిదాఘంధీమంత
 మిదంవచనమబ్రవీత్ ||౫౬|| ఋఘః|| శ్రుతియుక్త్యనుభూతిభ్యస్సర్వభేదంవదన్నహం|అయాక్తికఞ్చాత్రౌతచ్ఛాభే
 దంబూయాంకథంతవ ||౫౭|| గురుద్రోహీయదిస్యాస్త్యమహంవాశిష్యవచ్ఛకః | యదిస్యాంయుజ్యతే తాదృగభే
 దోక్తిస్తదామునే ||౫౮|| అహంహ్యైస్తతమస్తుభ్యంసచ్చిష్యాయసుషేధసే | హితోపదేశకత్వాన్తిశ్రుతియుక్త్యనుభూ
 తితః ||౫౯|| మోక్షస్యనిత్యతాంప్రాహుర్యద్బుష్ట్యామోక్షవాదినః | తత్త్వవర్జన్తహీనత్వమ్ముక్తస్యేత్యవధారయ ||౬౦||
 స్వర్గావరోహవజ్జీవన్ముక్తానాన్నకదాచన | భవిష్యతిపునర్బద్ధస్తత్రశంకైవమాస్తుతే ||౬౧|| బద్ధహేతోరవిద్యాయా
 స్తత్కార్యస్యాఖిలస్యచ | విద్యయైవవినష్టత్వాతాంపానఃపున్యవాద్దునే ||౬౨|| అశక్తికషరాశం తదవాజ్ఞన
 సగోచరం | అరూపంబ్రహ్మ తేజీవన్ముక్తానప్రాపుయ్యుర్యది ||౬౩|| పునర్బద్ధస్యశంకాస్యాచ్చక్తిమత్వేనహేతునాన్
 త్వరూపాప్తిహీనోస్తిదేహస్తేతేషుకశ్చన ||౬౪|| అధికారిభిదాంమత్వాదయాశుః పరమేశ్వరః | కథంమోక్షభిదాం
 శాస్త్రేబ్రువన్సాన్యిల్లోకవచ్ఛకః||౬౫|| మోక్షేష్యనిత్యతాబుద్ధ్యాసాధనేషునకశ్చన | ప్రవర్తేతేతిమంతవ్యం|దాఘ
 యమినాంవర ||౬౬|| సర్వేవిషయభోగేషుసంవిదిత్వాప్యనిత్యతాం | ప్రవర్తంతేయథాలోకే | ప్రవర్తేరంస్తథా
 త్రచ ||౬౭|| మోక్షేషిభేదంజానంతియేనద్గురుసుశిష్యాతః | తపవద్బుష్టదుఃఖేభ్యో ఏముక్తాఃపురుషోత్తమాః ||౬౮||
 నిదాఘః|| భగవన్నచ్యుతేభేదోబద్ధేస్త్విన్వ్యావహరికే | అభేదస్సర్వశాస్త్రేభ్యోమోక్షేవైపారమార్థికే ||౬౯|| ఏవం
 సతికథంస్వామిభవతాత్రాన్యథోచ్యతే | భవద్వాక్యంహిసంగ్రాహ్యంపథ్యమేవమయాఖిలం ||౭౦|| ఋఘః|బౌధ
 మేతన్నయోక్తస్తేపథ్యమేవాఖిలంవచః | అన్యథానోచ్యతేకేచ్ఛేదపిశాస్త్రోక్తవాక్యతః ||౭౧|| భేదాభివాదభేదో
 క్తిరీవాత్మపరమాత్మనోః|మోక్షేచభేదాద్భేదోక్తిర్యుజ్యతేపరమాత్మనః||౭౨|| విధిస్వగతభేదస్యమోక్షేబ్రహ్మస్వరూ
 పిణిసజాతీయస్యభేదస్యనిషేధశ్చేతినిర్విను||౭౩||జీవన్ముక్తాశ్చచత్వారస్తుర్యభూమ్యాదిసంస్థితాః | స్థూలసూక్ష్మైదితు
 ర్యత్వాత్మేపునష్టోజశేరితాః ||౭౪|| చత్వారోబ్రహ్మణఃపాదాయైరేవోరీకృతాబుధైః | బ్రహ్మస్వరూపోమోక్షశ్చే
 త్యేతైర్మోక్షభిదానకి ||౭౫|| జీవన్ముక్తాఇతిఖ్యాతాఅపిబ్రహ్మవిదాదయః | విదేహముక్తాఇతిచవత్సం శక్యాశ్చతు
 ర్విధాః ||౭౬|| విదేహముక్తోనైతేభ్యోయతోన్యోస్త్యేవకశ్చన | అరూపబ్రహ్మభూతస్తుమోక్షాతీతఇతిశ్రుతిః||౭౭||
 తథాజీవన్ముక్తాద్వైతాస్యాతాంబ్రహ్మవిద్వరౌ | వరీయాంశ్చవరిష్టశ్చవిదేహావితరౌమునే ||౭౮||గరూషసప్తచిత్తత్వా
 దాద్యయోస్సాన్యనుభూతితః | అరూపసప్తచిత్తత్వాదన్యయోశ్చస్వభావతః ||౭౯|| తస్మాదద్వైతసిద్ధాంతోనిదాఘసుదృ
 ఢోపితే | పూర్వపక్షతయాత్యక్తాసిద్ధాంతంభేదమాశ్రయ ||౮౦|| అస్మాత్స్వభేదాశ్రయణాచ్చగ్రిహ్మమోక్షాదిగోచ

రాత్ | నద్వైతిత్వం ప్రసజ్యేత తవ యద్భయకారణం | ౧౮౧ | స్వీకృతో యదభేదో యంపశ్యేచ్ఛాశ్చ సమాధయః | సఖలా
స్మ్యురతస్సత్యం మద్వాక్యమవధారయ * * * * * (౮౨)

* ఇతి తత్త్వ సారాయణ ఉపాసనా కాండస్య చతుర్థ పాదే ప్రథమో ధ్యాయః *

* ఋభుః * అథా తస్య ప్రపత్యోమి చతుర్థాం స్వాత్మయోగినాం | దేహేన్ద్రియాదిచేష్టాసునిదాఘోహ స్వతంత్రీ
తాం | ౧౦ | నిత్యేస్వాత్మనిసంయుక్తమపి స్వాత్మసమాధినా | శాంతం బ్రహ్మవిదం లోకోభ్యవహరేషు బాధతే | ౨ ||
కేచిత్ప్రేవర్తయన్త్యైవం బలాత్కామ్యేషు కర్తృసు | వాజపేయాదిషు శ్రోతవ్యపనిష్టేషు నిర్ధిషు || ౩ || కామ్యనున్ద్రీ
జపేషు న్యేన గుణోపాసనేషుపి | వైరాగ్యోపేక్షితార్థేషు ప్రత్యవాయభియాన్వితాః | ౪ | కేచిత్సన్యాసినమపి తిర్థ
క్షేత్రాదినిర్మితా | లోకోపకారిషు గ్రామ్యధర్మస్థాపనకర్తృసు | ౫ | వర్ణాశ్రమసమాచారనిగ్రహానిగ్రహాదిషు | తర్క
వ్యాకరణాద్యేషు శాస్త్రేషు స్వప్రియేషుచ | ౬ | నైమిత్తికేషు వ్యర్థేషు కేచిద్వైబ్రహ్మవిద్వరం | బలాత్ప్రేవర్తయన్త్యైవ
సదా సంశుద్ధమానసః | ౭ | అన్యేచైహికభోగార్థద్రవిశార్థవకర్తృసు | ప్రతిగ్రహాదిహపేషు కుటుంబావసరేషు
షు | ౮ | సన్యాసినశ్చ తం కేచిద్బాధంతే వన్తనైస్సదా | అపూర్వపుతసూపాద్యైర్భౌజైర్భృవివిధైర్భునే | ౯ | వేదా
న్తాద్యావనాద్యేషు తద్గర్భధరచనాదిషు | కర్తృసన్యాసిధర్మేషు వర్తయంతిచ కేచన | ౧౦ | వరీయస్త్యును ప్రాశ్యగ్రహ
స్థాసంభవంస్థితః | బాలోన్మత్తపిశాచాదిచర్యావాబాధ్యతేయతః | ౧౧ | కాపీచకటిసూత్రాదిధారణైశ్చౌరకర్త
ణా | కుంభాభిషేకైరాహారైస్సైర్వరచారనిరోధనైః || ౧౨ || తిష్ఠన్నిరస్యతేలోకైర్నచ్చన్నపినిరుద్ధ్యతే | వరీయానస్వ
తన్ద్రోయంస్వామినాభృత్యవద్భువి || ౧౩ | కామిన్యస్సైర్వరచారిణ్యవీనం సంమర్దయన్తిచ | పృథ్వేషాహోదస్యై
వంసర్వతాప్రస్వతంత్రతా || ౧౪ | నిష్ఠామన్యశ్శిలాప్రేతాజగరాదివదాస్థితః | వరిష్ఠోబాధ్యతేలోకైశ్శ్రీరోథాప
నేనచ || ౧౫ | ఆస్యరథేబలాదేవతస్యక్షీరాదీనియతే | పుణ్యేచ్ఛుభిశ్శరీరశ్చ సుఖతోష్టవేత్సనీ || ౧౬ || అరూఢనస్త
చిత్తాసోశ్చయానన్యాపిసర్వదా | ఈషచ్ఛ్వాససమేతత్వాత్సర్వేన్ద్రియరంస్పృశంతిచ || ౧౭ | ప్రతిమామివ కేచిత్త్రివి
ద్యైర్వస్తైశ్చ భూషణైః | అలంకుర్వంతిమాల్యాద్యైరనిశంతేసురాపి || ౧౮ | ఏవంహిజీవన్ముక్తాస్తేచ త్వరోపి
మహామతే | పరాధీనతయానిత్యంబాధ్యంతే లోకైర్జనైః || ౧౯ || నిదాఘః || సంసారపాశబద్ధానాం దేహాత్మజ్ఞాని
నామిహ | వైరాగ్యాదివిహీనత్వాదస్వాతంత్ర్యం నిగద్యతే || ౨౦ | కథంపాశవిముత్తానాం బ్రహ్మత్తజ్ఞానినామపి
వైరాగ్యాదిసమేతానామస్వాతంత్ర్యన్ద్రియోచ్యతే || ౨౧ || సుహృద్భుజంహిజనయేత్సర్వేషామస్వతంత్రతా | సర్వదుః
ఖవిముక్తాస్తేమహాత్మానస్తువిశ్రుతాః || ౨౨ || స్వామిభృత్యవదిత్యేషు ద్విష్టానోపివిపర్యయాత్ | సుతరానోపపద్యే
తప్రకృతేగురునాయక || ౨౩ || తృణీకృతప్రపశ్చానాం మహతాం యోగినాం యది | పారతన్ద్ర్యింభవేదేవం తదేక
స్యాపితద్భవేత్ || ౨౪ | తదాబ్రహ్మత్త్వవిత్వాత్తద్దేహాత్తజ్జత్వముత్తమం | ఇతిమత్వాజనైస్సర్వైర్వేదాం తస్మాన్
దుపేక్షితః || ౨౫ || తస్మాజ్జీవద్విముత్తానాం సర్వకార్యేషు సర్వదా | స్వాతంత్ర్యమేవవక్తవ్యం నాన్యథాసద్గురోత్స
యా || ౨౬ || ఇత్యుక్తస్స ఋభుర్బ్రహ్మసర్వతత్వాధ్యకోవిదః | నిదాఘంతంపురస్కృత్య సస్థితం వాక్యమబ్రవీత్ ౨౭ ||
* ఋభుః * నిదాఘతేమతీస్తీత్యౌప్యత్రకుణ్డిభవశ్యహూ | నవానానియథోక్తం హి పారతన్ద్ర్యిద్భవంసుఖం || ౨౮ ||
స్వాతన్ద్ర్యైపరమందుఃఖం పారతన్ద్ర్యమహత్సుఖం | మహంతస్త్యవగచ్ఛంతిస్వానుభూతివిశేషతః || ౨౯ || తాకి
కాఃఖలుమన్యన్తేస్వాతంత్ర్యేపరమంసుఖం | తేపికాలవ్యతిక్రాంతాత్రయఃఖం మహద్విదుః || ౩౦ || అన్తర్దుఃఖంస్వతం
త్రస్యపురుషస్యబహిస్సుఖం | పరతంత్రస్యదుఃఖంతుబహిరంతస్సుఖంమహత్ || ౩౧ || యోగినాం పరతంత్రాదాంబ
హిర్దుఃఖేభవత్యపి | అంతస్సుఖం మహత్సిద్ధంబ్రహ్మత్వైక్యానుభూతితః || ౩౨ || అయోగినాంస్వతంత్రాదాం దేహయా

త్రార్థకేభిలే వ్యాపారేన్ద్రహద్దుఃఖంస్పష్టంస్వామిమదర్శనాత్ ॥౩౩॥ యదిపాశవిముక్తానాంస్వాతంత్ర్యంత్రసం
భవేత్ ॥ దేహత్తజ్ఞానదార్థ్యేననశేముక్తాబహిర్ముఖాః ॥౩౪॥ అస్తర్ముఖానాందేహదావిదం త్వజ్ఞానసంభవాత్ ॥
స్వాతంత్ర్యగ్నుభవేదేవసర్వథా నాత్రసంశయః ॥౩౫॥ స్వరూపానుభవేతేహీస్వతంత్రాఅస్తరేబుధాః ॥ తే
మాంకభన్నతద్వాచ్యం స్వాతంత్ర్యం బాహ్యకర్తృసు ॥ ౩౬ ॥ యోగినస్తే మహత్తానో హ్యత్తనాత్తాన
మాత్మని సంయోజ్య బాహ్యచేష్టాసు వైముఖ్యం యంతి సర్వదా ॥ ౩౭ ॥ అస్తర్ముఖాః పరాధీనస్సాన్వీధీనస్తు
బహిర్ముఖాః ॥ ఇతిజానన్దీవిద్వాంసస్వపరార్థవివేకినః ॥౩౮॥ అస్తర్ముఖోనిజాధీనఃపరాధీనోబహిర్ముఖః ॥ ఇతిజానన్ద్య
విద్వాంసస్వపరార్థావివేకినః ॥౩౯॥ దేహయోగినమాత్తాన మాత్మయోగినమాచరణ ॥ అస్తర్ముఖిఇతిజ్ఞేయోనతు
స్వార్థైకవేదినః ॥౪౦॥ అత్తయోగినమాత్తానస్తేహయోగినమాచరణ ॥ బహిర్ముఖిఇతిజ్ఞేయోనపరార్థైకవేదినః ॥౪౧॥
స్వశబ్దస్సవికారేషునిర్వికారేవకథ్యతే ॥ జ్ఞేయోత్రసవికారార్థస్సాన్వీధీనత్వనిషేధకః ॥౪౨॥ పరశబ్దచ్చతద్భ్రష్టాన్వ
న్యత్రచగద్యతే ॥ జ్ఞేయోత్రాన్యార్థకఃప్రాజ్ఞేపరాధీనత్వసాధకః ॥౪౩॥ పరాధీనశరీరైస్సైస్సఖింయదనుభూయతే ॥
తత్తవీవాభిజానన్దినేతరేదేహతత్పరాః ॥ ౪౪ ॥ ఉపేక్షితశరీరాణాంయోగినామ్మహతాంసతాం ॥ అస్తస్సఖింవిదు
శ్చేత్తైదర్శిపాకరసన్తదా ॥౪౫॥ అస్తస్సఖిమనన్తస్తన్నచయోగాద్విదోద్భవేత్ ॥ సుఖాత్తాహమితిజ్ఞానాత్తైజసస్య
సుషుప్తివత్ ॥౪౬॥ సంయోగాదేవవిషయానస్తస్సర్వత్రజాయతే ॥ నతుతజ్ఞానమాత్రేణకస్యాపిమునినత్తమ ॥౪౭॥ చ
న్దనస్యహిసంయోగాద్భృదయేజాయతేసుఖం ॥ నతుశీతశతాజ్ఞానాత్తథాత్వమవధారయ ॥౪౮॥ రూపదర్శనమాత్రే
ణపుంసస్సంజాయతేసుఖం ॥ ఇతిచేన్నహితత్రాపిచతుస్సంయోగదర్శనాత్ ॥౪౯॥ సంయోగోహివియోగాన్తఇతికే
చనమన్వతే ॥ నైషోస్థియమస్త్వీయసంయోగేతదదర్శనాత్ ॥౫౦॥ వియోగస్సాన్వీధీసంయోగే విజాతీయపదార్థ
యోః ॥ నతుదృష్టోవియోగోత్రసజాతీయపదార్థయోః ॥౫౧॥ పయోంబునోర్యథాలోకేవియోగోహంసపక్షిణా ॥ ప
యసోరంబునోరైషకేనచిచ్ఛయథాభవేత్ ॥౫౨॥ తథాసంయుక్తయోఃప్రత్య క్షరయోర్థ్యానయోగతః ॥ అంశాంశి
నోర్వియోగస్సాన్వీధీసంయోగేచిన్తనోమతే ॥౫౩॥ ప్రాగుత్పత్తేరభిన్నస్యప్రతీబోయేనహేతునా ॥ వియోగోభూద్భవే
త్తేనపునశ్చేతివదేద్యని ॥౫౪॥ తత్రత్రుణుపురాశక్తివిలాసఃకారణంహ్యభూత్ ॥ వియోగస్యాథ ముక్తాతుసాశక్తిరు
పమర్దితా ॥౫౫॥ ముక్తస్యనపునర్జన్మహ్యుతేవివకుత్రచిత్ ॥ అత్రతాథాప్రపక్త్యైవయుక్తిఃకార్యోచితాబుధైః ॥
అసంభవాథాసంసిద్ధ్యేహేతుర్వాచ్యశ్చధీమతా ॥ అన్యథాహినవిద్యస్వంవ్యాఖ్యాతురపిసిద్ధ్యతి ॥౫౬॥ సహిప్రాక
క్షీణానత్వేసంభవేత్స్పృహీరీద్యశీ ॥ నపశ్చచ్చక్తిమత్వేవముక్తస్యాజన్మయచ్ఛ్రిం ॥౫౭॥ తస్మాన్తద్వచనేబహ్మన్న
శ్రద్ధామాస్తుశోభనే ॥ శ్రుతియుక్త్యనుభూతీనామవిరోధేనభాషితే ॥౫౮॥ నిదాఘః ॥ స్వామిన్తచ్చిత్తదోషాద్వాస్వ
భావాద్వాత్వదుక్తిః ॥ శ్రుతియుక్త్యనుభూతీవాం విరోధఃప్రతిభాత్యయం ॥౫౯॥ ఉత్పత్తికారణాదన్యల్లయకారణ
మిత్యయం ॥ యతోభూతానిజాయన్తఇతిశ్రుత్యావిరుద్ధ్యతే ॥౬౦॥ ఘటోమృదస్సముత్పన్నోలీయతేష్మదివైపునః ॥ అ
నుభూతిశ్చమహతాంతరైవబహుశత్రుతా ॥౬౧॥ తస్మాత్కారణభేదోక్తాసుతరాంసంశయాకులం ॥ మాంయథా
ర్థోపదేశేనసంరతుకరుణావిధే ॥౬౨॥ ఋభుః ॥ నిదాఘశ్రుణుసామాన్యశ్రుత్యాద్యాస్తాస్తద్విధీరితాః ॥ మయావిశేష
శ్రుత్యాద్యాఉచ్యతేకృపయాగురోః ॥౬౩॥ ఏతస్మాజ్జాయతేప్రాణఃప్రాణస్తేజసిచేత్యసౌ ॥ శ్రుతిద్యయార్థోద్వైవి
ధ్యంబీజస్యాహసమన్వితః ॥౬౪॥ బీజదుత్పద్యమానస్యవృక్షస్యవిలయోధువి ॥ పూర్వాచలోదితస్సూర్యో యాత్య
స్తంపశ్చిమాచలే ॥౬౫॥ అనుభూతిశ్చవిదుషాం మహతాన్తాదృశీభిలు ॥ సగుణాజ్జాయమానానాన్నిర్గుణేలయథ

త్యతః ॥౬౭॥ త్వచ్చిత్తదోషాదేవాభూద్విరోధోమద్యచస్సుతే। కాచణా న్తరచివ్రాయాంప్రత్యవాయోనకశ్చన౯౮॥
 బ్రహ్మచర్మవిధంబోక్తంపూర్వోత్తరదశాద్వయాత్। సర్వశక్తిసమేతజ్ఞసర్వశక్తివివర్జితం ॥౬౯॥ సర్వశక్తిమతిబ్ర
 హ్మజ్యోతిశ్చైవనన్దసాగరే। జాతస్యవిలయస్తత్రభవత్యేవచయద్యపి ॥౭౦॥ తథాప్యశక్తికబ్రహ్మ వ్యస్తత్వస్యదర్శ
 నాత్। సశక్తికాత్మసంపత్తికాణీతాతా-లికీయతః - ౭౧- సశక్తికావసానాదేద్విలయఃప్రతిరిష్యతే। పునర్జనమే
 వస్యాన్యుక్తానామపిసువ్రత - ౭౨- సశక్తికపరబ్రహ్మభిన్నంతేజశ్చతన్మసే- పరస్యాన్వేవతాయాం హీనంపద్యతఇతి
 శ్రుతిః - ౭౩- తేధ్యానయోగానుగతాఅపశ్యక్బ్రహ్మవాదినః। సశక్తికస్తస్య స్వావపరత్రధ్యానవర్జనాత్ - ౭౪-

చిచ్ఛక్తిమతినయం క్తస్సర్వదాధ్యానియోగతః- జీవన్ముక్తోహియోగీన్ద్రః పశ్యాత్పాప్రహ్నిత్యశక్తిమత్ - ౭౫- అ
 హింబుద్ధిమతాంశ్రేష్ఠనిదాఘయమినాంవర- నియమ్యకరణగ్రామంధ్యానయోగంసమాచర - ౭౬- ధ్యానయోగేన
 యుక్తస్త్వయవాభవసిచిచ్ఛనే-పారతన్ద్ర్యసుఖంసిద్ధ్యేత్వక్తదేహస్యతేషరం - ౭౭- అన్యదీయతయాత్యక్తదేహే
 స్త్రికాకాస్వతన్ద్రితా- యోగినాంయతచిత్రానాంస్వాత్మమాత్రేణతిష్ఠతాం - ౭౮- స్వాత్మప్రత్యయవన్తోహి యోగి
 నోముక్తబంధనాః- ప్రియాప్రియాభ్యాంబాహ్యభ్యాంసహస్యనేకదాచన - ౭౯- తస్మాత్సర్వప్రయత్ననిదాఘత్వమ్
 హమతే- పరమాత్మనిచిద్రూపేనయోజ్యాత్మానమాత్మనా - ౮౦- దుఃఖైకహేతుందేహాదిస్వాతన్ద్ర్యంజహిదుర
 తః- దేహాదిష్వస్వతన్ద్ర్యస్యనిశ్చితంహిమహత్సుఖం - ౮౧- * * * *

* ఇతితత్వసారాయణ ఉపాసనాకాండస్య చతుర్థపాదేద్వితీయోధ్యాయః *

నిదాఘః* స్వామివైరాగ్యహీనత్వాన్మమసంసారవృత్తిషు - అఖణ్డబ్రహ్మణైర్వన్నచిత్తంవృజితప్రభో - ౧- త
 స్మాద్ద్యోపదేశేనవైరాగ్యమ్మమసంభవేత్ - ఉపదేశస్తమేవాద్యప్రార్థయా మిణ్వదాననాత్ - ౨- ఋఘః* పు
 రాహికశ్చిద్యోగీన్ద్రస్సర్వవైరాగ్యసాగరః- చచారభువనేధీరస్తృణీ కృతజగత్ప్రయః - ౩- సవచిత్రేయదాయోధః
 ప్రాదురాసీత్తదైవతం- ఉచ్చైరుచ్చైర్యవైరాగ్యంసర్వేషామప్యబోధయత్ - ౪- యోగీన్ద్రః* వైరాగ్యహీనాః
 పురుషాధమాస్తేవైరాగ్యయుక్తాఃపురుషోత్తమాస్తే- ఆద్యాఃకళతాభరణంస్తర నిహ్యన్యేనభాంకాఞ్చనవార్తయా
 హౌ - ౫- వివేకవైరాగ్యమహాధనాభ్యస్సపివసంపన్నఇతిర్యతేనా- అన్యస్తుసాంసారికదుఃఖమగ్నోవిత్రాదృతస్వోద
 రపావకోహి - ౬- కళతంత్యక్తశ్చేదలమలమవిద్యాపరిణతంజగత్సర్వన్ద్యక్తంభవతిలభతేతేనచసుఖం - కళతా
 దన్యాసాంగృహపశుధనక్షేత్రవివిధశ్రియాన్త్యాగస్త్యాగోనహిభవతిసామాన్యవిషయః - ౭- ఆకాశాద్విరదాశ్వదైత్య
 సురతత్రతగ్రతశ్చిదాదికంసమ్యగర్థయతు తీతాదివమథాప్యభింమరక్షేత్రకే- ఈశసోపిచతుర్దశాధికజగతోటి
 స్తథావాస్యజత్వాత్మజ్ఞస్తనముగృహిష్యణుపపిప్రాయస్సఈశేశ్వరః ॥౮॥ చిన్తామ్నాకురుచిత్తరే క్వమభయంసర్వ
 త్రయాహిస్ఫుటంపూర్ణానందఘనోహమేషసతతన్వద్రక్షకోస్తీ ధువం-యేయేమూర్ఖజనాస్తవాసీతకరాస్తాంస్తా
 ఘటాభావయస్వాస్థ్యంవాప్యజనిశ్చలేపరమకజ్యోతిస్వభావేమయి - ౯- పితోర్రారసుతాద్యశేష సుహృదామిష్టే
 తరశ్చేదయన్వద్వాప్యపారథిహాత్మ యోగవిషయఃపూశ్చృత్యకూలాదివత్- నైర్వరంసజ్జరబోధయోగ సరణౌత
 త్రాపిశాస్త్రజ్ఞోబాధశ్చేద్యవచిత్రమానిపరమానందస్తతస్తేభవేత్ - ౧౦- ఏకశ్చేత్సణమత్రలబ్ధ ముపరిపేషాద్వి
 తీయేపణేలభేత్రతలేనహస్రలయుతేలక్షేతతఃకోటిషు- ఆకాశల్లిరుపద్యుపర్యపి నృణాంగచ్ఛత్యనంతాథావేతో
 వాభువిదర్శనశ్రుతిమతిధ్యానేషుబద్ధోభవేత్ - ౧౧- కేచిన్ద్రియవైఖలిగర్భసంస్థాబాల్యేచకేచిద్భువియావనేచ-
 కేచిన్ద్రుమ్యాఅపివార్ధకేతద్దృష్ట్యాకథంరోచతపషభోగః - ౧౨, పాతక్లాఘ్యత మచ్ఛతుష్పద శునస్సశ్చిన్ద్రనంతా
 దృశబ్రహ్మద్వేషిజనద్విపాచ్ఛనఇదంహ్యత్యన్ములూసమం- యస్మాత్తద్భవతీహతాదృశచతుష్పద్భగ్నిహవిద్యో
 జ్జకంచిత్తతోభకరంపరస్తుదహతిక్షిప్రంవివేకాలయం - ౧౩- మూఢాస్తేప్రలపస్తునామ బహుధాత్రైకిన్ద్రకార్యంభ

~~~~~
వేత్తేభ్యఃకిన్నుచలభ్యమాన్త్య విదుషస్సాన్వనస్తసంయోగిసఃకిన్నాన్వత్రసరిత్రటాకసలిలం వృక్షస్యమూలంఘలంలాకే
తాపనివారకక్షీతిరుహవ్యాప్తం వనంచిత్రకే -౧౪- అంసాత్సూత్రపరిష్కృతాక్షయమహః పాత్రవభాస్వత్రుటి
త్వీణాదణ్డలసత్రురాంగుళివరో రుద్రాక్షభస్మజ్వలః- శైవోద్ధానరసానుభూతివిలసత్స్పెరా ననః కోపిసన్వీభ్యాం
యాతిశ్చైశ్వనైఃఖలుమహానుభౌతతాథేపుమాన్-౧౫-ప్రస్థోఞ్చాక్షతహేతవేజతరసంపూర్తైప్రవృత్తిన్పభిః కార్యా
స్త్రిఘటికాద్వయంతదితరైఃకాలైర్భవేచ్ఛంకరం- తత్రాప్యస్తిసుఖంప్రవృత్తిసమయేశైవంపరంశాశ్వతంతత్వక్వా
హతజన్మినఃఖలుకృషాపాశాంస్యజన్మస్వయం -౧౬- చేవానామవిదుర్లభాపరతరా నిత్యోఞ్చవృత్తిస్తథాధాతు
ర్వాపిహరేర్హరస్యతుతయావృత్తైవసర్వేశతాం- మన్యేతత్సకళత్ర ఏవభువనే కృత్యోఞ్చవృత్తింజనః పూజ్యోవా
త్రవిరక్తిదారసహితస్సాన్వత్సర్వలోకేశ్వరః -౧౭- సన్యాసాశ్రమతోపరిష్టమిహాసమృన్యే గృహస్థాశ్రమం భిక్షావృ
త్తితడ త్రమాఖలుభవేన్నిత్యోఞ్చవృత్తిర్యతః-వీణాయుల్లరికామృదంగసహితశ్శ్రీశైవసంకీర్తనా నన్దేచిత్రలయోభవత్య
సుదినంవీభ్యాంస్వయం శాంభవైః-౧౮- అన్యేషుత్రిషుచాత్రమేషువసతాన్పూణాంగృహస్థాశ్రమాద్భిత్వార్థంఖలుభా
వ్యవశ్యముటజద్వారిప్రవేశోన్వహం భిక్షాద్దేహీమమేతి యాచనవచఃపాద్యుర్భవశ్చాననా తస్మాదాగరగతాతత్రమ
భిహ త్యేవన్నవీధీగతా ||౧౯|| వృత్తిరైవహిదృశ్యతేక్వచిదపిస్వేచ్ఛోఞ్చవృత్త్యాసమాయస్యాన్నాపివిధిర్నిషేధభవస
ద్భృష్టత్వనిష్ఠేజనే భిక్షావృత్తిరిహా త్రమాపివిధిభిర్భుక్తానిషే ధైస్తథాతస్మాత్తుంబురునారదాదయభి వోద్ధాయన్
సఖిణస్త్యటేత్ ||౨౦|| అపాశ్రయేతరవృత్తిమత్సువిరతిశ్రీప్రైర్వమస్త్రికతాయస్త్రి పుంసిలోఞ్చవృత్తిమతిసాన్వా
స్తేగృహస్థేస్థిరా బ్రహ్మేంద్రియమరవన్దితాంఘ్రికమలంతం ధ్వస్తపాశంప్రభుంచినా హీనమదీనమ న్నకరిపుంసత్వంవిరక్తం
భజే ||౨౧|| తుల్యోఞ్చవృత్త్యాజగరాభిధాన్యాద్వృత్తిర్నిగృహ్లాతియదృచ్ఛయాత్రం అతోగృహస్థోపి విరక్తినిష్ఠోమా
నోగ్ధివర్ణాశ్రమిణాంవరిష్ఠః ||౨౨|| మాతాపితావాసుహృదస్సుతాద్యాస్సన్యాత్త దుఃఖోపశమన్నకుర్యుః | కిన్త్వత్ర
దుఃఖోపరిదుఃఖవీ జేచిత్రార్జ నేతాం స్త్యజసజ్జయేయః ||౨౩|| నాహంబిభేషిహాభవేతి మాతృదేవశ్చృతేర్వాపిత్వదేవవి
షః|దేహత్వనిష్ఠాన్ఖలుకర్తృతాంస్తాన్సావచ్చయత్యద్య బిభేతిమత్తః ||౨౪|| ధిక్ధిక్ష్వాత్రపురిషశోణిత సిరారోమాస్థి
మాంసాలయశ్రీలోలాంఞ్చనకానమూన్నరతనూన్ధిక్ధిగ్ధనేచ్ఛావశాన్ | ధిగ్ధికాంశ్చశరీరపోషణ పరాస్తుష్టైశ్చస
స్యాదిభిర్ధిగ్ధిగ్ధావసతత్పరాన్ద్విజవరాభిభ్యాన్త హగర్దభాన్ ||౨౫|| లోకేస్త్రికపశవశ్చతుష్పదయుతాఃక్షీరాదిభిస్సం
త్రితాన్రక్షన్యాత్త సుఖైకహేతుభవంతైఃపాయూద్భవోత్పాదితైః | మూత్రైశ్చాశ్చిపునస్త్యమీతుపశవో బ్రహ్మద్విదో
ద్వ్యంఘ్రియస్వజ్ఞాంసాస్థిపురిషమూత్రమలినాఘ్నైవసాధూంశ్చుచీన్ ||౨౬|| లోకాపవాచభయతఃపరమాత్మని
ష్ఠాంసన్త్యజ్యసంస్మృతిసుఖంగరలోపమన్త్యం | చేతస్సమిచ్ఛసికంతోజగతామధీశంలోకాఃపరంపురుషమవ్యతి నూషయ
న్తి ||౨౭|| మానాభిమానసుఖదుఃఖహతాధనాధ్యాక్లిశ్యన్తఏవభవపాశనిబద్ధచిత్తాః|తాన్పశ్యతోపిత వమానసకా
న్సృహస్తిన్త్రాప్యేకురుప్రతిదినంఘవిశుక్తిబుద్ధిః||౨౮|| కదావాశాన్తిస్తేహృదయభవతీతఃపరమనజ్జనేభ్యోబాధోభూత్స
కలసుహృదశ్చాహితకరాః|శరీరంరోగార్తంనచదతిభిక్షామపిజనాస్తతస్తూస్త్రింస్థిత్యాత్మణమివశరీరన్త్యజజడం ||౨౯||
పరిత్యక్తేదేహేఘటసదృశఏతద్ఘటసమన్మబృన్దంకింకుర్యాద్ధనసుతకళత్రైకశరణం|అతోనాహందేహీన్త్యయమపిమ
దీయశ్చనజడస్త్యహంబ్రహ్మేవేతిస్థితిమహపరాంయమిసుద్ధాం ||౩౦|| ముముక్షుర్జాతశ్చేత్కృచిదపిఃకోప్యేవసుకృ
తీవినిర్గచ్ఛత్వారాన్నిజభవనకారాభవనతః|యథాహిర్వల్లీకాద్భహిరపివిన్గత్యసతతంస్వయంవాతాశీన్జయతిగురు
వాక్యంసపిబతు ||౩౧|| యదిభవతివిరక్తిర్బ్రహ్మలోకేవితస్యక్వసురతిహాలోకేనశ్వశేతుచ్ఛభోగే|౫భువరమపిచిత్రే
మన్యతేహీనభిక్షుంస్వయమటచికంసర్వదేశేషుధీరః ||౩౨||బ్రహ్మేన్ద్రవిష్ణ్వీశసురోత్రమానాందేశః పరిచ్ఛిన్నత్రయ
త్రయాన్తి | విరక్తిస్త్వస్యసమస్తదేశస్వీయాపరిచ్ఛిన్నభిక్షువోక్తిః ||౩౩|| వనేసుద్ధేఘనినాంగృహేవాసథాం

కణలోకపతేర్వికాలే । ఉద్యానకళీగృహమధ్యదేవకోవా నిరోధస్సువిరాగిణోస్తి ॥౩౪॥ విరక్తిఖడ్గేనతీక్షణ్ణ ధా
రేరాత్రావరణ్యాధ్వనికానుభీతిః । చోరాఘనర్పాఘపిశాచికాఘాఃకాహనిరాయాన్త్యభితోమహాన్తః ॥౩౫॥ పరి
వ్యాప్తంవజ్రాద్యభిలసిబిడైకోశనికరైర్విరక్తాఃపశ్యన్తోధనిభవనమత్యున్నతమపి । శిలామృల్లోష్టాద్వైర్విబిడమివకూపం
హివిరసంస్వయందూరాద్యాన్నిస్తయమపిచక్రతావముహురహూ ॥౩౬॥ స్వయంవస్త్రంమాల్యంవివిధమశనం భూ
షణమథోధనంవాసంప్రాప్తంతృణమివహీనస్త్యజ్యచరతాం । విరక్తానాంపుంసాంపదనశినపాంసుంహిశిరసావహాన్
లోకాన్సర్వానవతకృపయాకోపిమకృతీ ॥౩౭॥ తదీయైరుచ్చిష్టై రభిలషగదైశ్చర్య నికరైర్నుష్యాదేవాస్తేష్య భఖ
లుసజీవావిధిముఖాః । అతస్తాదృజ్ఞేష్టావిరతివనితాన్లిప్తచపుషః క్వకింకియాచి నైవిరతిశయసమ్మా దభరితాః ॥౩౮॥
అనస్తనిభవాహితేవిరతిరాజ్యలక్ష్మీయతాఅనస్తధనిశ్చతేవిరతికోశసంఘాలయాః । అనస్తయశశశ్చతేవిరతిచా
నశీలాన్వితాఅనస్తసుఖనశ్చతేవిరతియోషిచాలింగితాః ॥౩౯॥ సుపుష్కలమివంజగద్భవతుసస్యజాతైర్నపాతథాభవ
తుదూషితంనియతిహీనధూపేనవా । భవస్తుచజనాస్సయవిహతనై జవణాశ్రమానకిళ్ళివపిశోచత్రిమిషజగత్స్వర
క్తోబుధః ॥౪౦॥ తృణీకృతమిదంజగన్నిజక రేచవన్యంఫలంనచీజలముపాత్రితంవనమతశ్చశయ్యశ్శలం । కృతోయముప
ధానకంస్వవశవామచాహుశ్చమేకిమన్యదిహవ ర్తతేవిరతియోషిచాలింగితా ॥౪౧॥ ఖరోష్ట్రపిశుపక్షిణోప్యశనపానర
త్యాదిభిర్విజాన్సమసురజ్జయన్త్యతివిష్టచన్యస్థలే । అమీతునరజన్తవస్సకలదేర్లగేహస్థితాస్తవన్తినిజదాన్దవైః పర
మసౌఖ్యమాహుశ్చతత్ ॥౪౨॥ సౌముఖ్యేనకదాచిదిష్టవచనంశ్రుత్వాస్వభార్యాముఖాద్వస్త్రతృణపాదపద్మనముఖాః
కృతోష్టరాధేక్రియాః । స్త్రీబద్ధాఃక్రమయోలుతస్తుమనుజాభిఖ్యాస్సదాసద్దసునైర్విరన్ధికృతబాన్ధవావయ మిమేగ
చ్ఛమపివాభితిః ॥౪౩॥ కదాచిద్భార్యాస్యేస్త్రిత మపిచకించిన్నరపశుస్సమాలోక్యస్వర్గ ప్రచుదమివనద్యోనుభవతి ।
స్త్రీయోభోగోలభ్యోయదిపరమసాయుజ్య సుఖవత్కృతస్తాదృగ్జన్తోర్భవతి భవమోక్షోక్వనునుఖం ॥౪౪॥ బుఘ్నతౌ
జాతాచేత్యకలగృహపాకస్థలగతాన్యథేచ్ఛంస్వీకర్తృప్రహరతుచలోకస్తనుమిమాం । పరంవానిర్ద్యంబద్వన్ని జపద
మిహారుహ్యసుతరాజ్ఞయామోదేహూయంపతతుచహృదోయాతుపవనః ॥౪౫॥ వివేకవైరాగ్యమహాశ్వయన్తప్ర
బద్ధోధాఖ్యగరంమనోజ్ఞం । ఆరుహ్యమోక్షాయనచారిణాంస్యాతోహివానిరోధఃపురుషాధిపానాం ॥౪౬॥ హస
స్తులోకాఃకరతాశమస్యేకుర్వస్తులోష్టైప్రహరస్తుచాలాః । గ్రామాద్భూహిర్వాజగతో బహిర్వాత్మజన్త్యహూభాగ్య
మిదంమహాన్తే ॥౪౭॥ విరక్తిస్త్వస్యసుఖంకిమేలేజానీయురజ్ఞానతమోనిమగ్నాః । శరీరసం పోషణసక్త చిత్తామృతోః
కృతేనత్వతినష్టపుత్యుః ॥౪౮॥ ఉష్ట్రీవ్యాఘ్రఖరాశ్వదన్తిపశుభిస్సాకంఠ్థితిస్సౌఖ్యదాభూభృద్భూరుహకుడ్య కట్టిమ
ముఖైరన్యైశ్చవాన్ధావరైః । ఏతైఃపుత్రకళత్రమాతృసహజైస్సాకంక్షణంవాస్థితిర్దుఃఖస్తుఖమహోనవాచ్యమ చిరాత్త
త్యాజయస్తాంకృతీ ॥౪౯॥ మాతుఃప్రీతికరాక్రియాభవతి సాచారాతిదుఃఖప్రదాదారప్రీతికరాక్రియాపిచత ధామాతు
స్సుదుఃఖప్రదా । పుత్ర్యాప్రీతికరాసుతాహితకరాన్వేష్టాతుసర్వాప్రియాచాన్యోన్యంకలహూభవత్యపిసుఖంజాన
న్త్యహూసంస్మతా ॥౫౦॥ భృత్యాస్తేవశవర్తినోపిమశకమ్మస్యన్తపివాత్తజాస్సప్యకోపిత్వేగ్రహాలిత్పృణంకుడ్యచ్ఛపా
త్రాదయః । భార్యాసాపితుమన్యతేబహువిధైస్సంలూళితాపాక్తుషంకింవత్సేజరయాహతస్యపరమంకష్టంసరక్తస్యహా ॥
విత్తైస్సాధూనవతుసుతరాంప్రీత్యతాంవావిరక్త్యాగచ్ఛద్వారాద్భూహిరపిగ్రహాన్తగ్నపివాస్తువాస్తి ॥ అత్తజ్ఞస్యస్వయ
మిహాకళత్రస్యవాసేవకోస్తుస్వస్థానాన్నఃకిమితివిరతాధీరచిత్తాప్రయాన్తి ॥౫౧॥ కోహంకుతోవాజనిరస్యకోవాసం
రక్షకఃకోసుచరక్షణీయః । కోవాపితాకస్సుతభత్యహూస్త్రిన్విచారవాన్దుర్లభపివలోకే ॥౫౨॥ క్వచిన్ప్రీత్యశ్చిర
క్వచిదపిచభిక్షుఃక్వచిదసకపిశాచశోచన్తతఃక్వచిదపిజగద్వశ్యకభి । క్వచిచ్ఛస్త్యైష్టై క్వచిదపిచమన్తైస్సువికలశ్చ
చిద్జానీవాస్యాదిభవతిశంకాస్పదతనుః ॥౫౩॥ శ్చ శానేయాన్యాకాంప్రభవతిపురాణేచవిరతిశ్చగ్రీలేసాన్త్యాచేత్య

స్వామ్యుతరాన నగుణేత్వయిమహామతా । అత్యాదరయతో స్వేషపరి పృచ్ఛయథే సితం ॥౧౩॥ *నిదాఘః*సద్గు
రోకరుణాసిన్ధో వేదాశ్చత్వారతః । తేష్వశీత్యుత్తరశత పరాస్పర్శార్థగర్భితాః ॥౧౪॥ సహస్రశాఖా స్సం
ప్రోక్తాశ్చీరామేణహనూమతే । ఏకైకస్యాస్తుశాఖాయా ఏకైకోపనిషన్మతా ॥౧౫॥ అష్టోత్తరశతంసారం తత్ర
భాగచతుష్టయే । విదేహముక్తిహేతుత్వాదితినందితమ్మయా ॥౧౬॥ తథాపిసంశయస్తత్రమమసజ్ఞాయతేహృది
కథన్నాదేహముక్తిస్సాదశోపనిషదాభవేత్ ॥౧౭॥ అశరీరంవాచస ప్రమిత్యాదిశ్రుతిభిఃఖలుః । విదేహముక్తి స్సం
ప్రోక్తాదేహత్రయవివర్జనాత్ ॥౧౮॥ తుర్యాత్మైక్యచ్ఛబహుశః కథితంవాక్యశోధనాత్ । స్వానుభూతి విశేషాశ్చసి
ద్ధ్యేయరితిభాతిమే ॥౧౯॥ నిష్కళభ్యానయోగశ్చకవల్ల్యాదిమాచ్యతే । ఏవంసతికథస్తత్ర సాముక్తిః ప్రతిపిద్యతే॥
విదేహముక్త్యతీతంయద్భ్రహ్మనిష్ప్రతియోగికం । సర్వద్వంద్వవినిర్ముక్తమ వాఙ్మనసగోచరం ॥౨౦॥ అలక్షణమరూ
పశ్చస్రసిద్ధస్తవప్రభో । కేనాద్యుపనిషద్వాక్యైరసకృతోపి చ్యతేస్ఫుటం ॥ ౨౧ ॥ తస్మాద్విదేహముక్తిస్సాదశోపని
షదాపిచ । సిద్ధ్యేదేవేతిమేభాతియథార్థంబ్రాహ్మిసద్గురో ॥౨౨॥ *ముఘః*నిదాఘశ్రుణువత్సోమినాన్యథారామవా
గ్భవేత్ । సహిసాత్మాన్తహవిష్టోస్సర్వజ్ఞస్యాఖిలాత్మనః ॥౨౩॥ ముఖ్యాంశభూతస్సర్వత్ర ప్రసిద్ధశ్చశివాత్మకః । తద్వా
క్యేషుతువిశ్వాసఃకార్యఏవావిచార్యవై ॥ ౨౪ ॥ తథాపిసర్వేవేదాన్తాశ్శోధితాస్తేపునఃపునః । మయైవంసంగ్రహీ తశ్చ
తారతమ్యంమహామతే ॥ ౨౫ ॥ దశోపనిషదిబ్రహ్మన్నుక్తాశ్చసహత్తమాః । అవశ్యాపేక్షణీయాశ్చవైదేహ్యే ముక్త
యేబుధైః ॥౨౬॥ రహస్యాధానిగద్యస్తేహ్యష్టోత్తరశతేమునే । యాన్వినానైవసాముక్తిస్సిద్ధ్యేతాంస్తేవదామిచ ॥౨౭॥
బ్రహ్మప్రణవమాత్రాణాంవిభాగశ్చప్రపశ్యతః । అష్టావింశత్యుత్తరాహికతమాత్రాశ్చనిర్గుణాః ॥ ౨౮ ॥ సప్తముఖ్యాని
రూప్యస్తేశుభేచ్ఛాద్యాశ్చభూమికాః । దృశ్యానువిధప్రముఖాఅపి తేషాంసమాధయః ॥ ౩౦ ॥ తత్వజ్ఞవతితత్వానాస్త
త్రాస్తిచనిరూపణం । అష్టాంగయోగవాదశ్చమహాయోగీశ్వరాశ్రితః ॥ ౩౧ ॥ సంప్రోక్తాష్టోజ శావస్థాజాగ్రద్విశ్వాది
సంజ్ఞితాః । తాశ్చాతివర్ణాశ్రమిణామనుభూతయఉత్తమాః ॥ ౩౨ ॥ ఏతేన్యేచరహస్యాధాఅనుక్తాశ్చద శశ్రుతౌ । ఉ
చ్యస్తేష్టోత్తరశతేగోపనీయాఃప్రయత్నతః ॥ ౩౩ ॥ అవశ్యాశ్రయితవాశ్చసద్యోముక్త్యధిర్జనైః । ఏతేష్వవితేష్వత్రనా
దేహముక్తిరస్తిహి ॥ ౩౪ ॥ ఏతాసకరహస్యాధానభిప్రేత్యహి రాఘవః । ఆహాదేహవిముక్త్యర్థమష్టోత్తరశతంహరే॥
సర్వజ్ఞస్యదయాసిన్ధోస్సర్వలోకహితేషిణః । శ్రీరామస్యమహానిష్టోరన్యథాకింపహోభవేత్ ॥ ౩౫ ॥ తదన్యథ యితుం
శక్తోనరఃకోదేవఏవచ । యదాశ్రిత్యైవసర్వేతేహూర్వముక్తాస్తథాభవత్ ॥ ౩౬ ॥ స్వతఏవప్రమాణానాశ్రీరామవ
చసాంసతాం । ప్రమాణమన్యద్యోమర్మోపేక్షతేభాస్తవవనః ॥ ౩౭ ॥ దశోపనిషదాం సంజ్ఞాశ్శూన్యైస్తేష్టోత్తరశ
తే । నాష్టోత్తరశతాభిఖ్యాశ్శూన్యైస్తేదశకతథా ॥ ౩౮ ॥ అతఃప్రమాణమత్రైవదశకస్యావగమ్యతే । అష్టోత్తరశతే
తస్మాన్తాశంకిస్తాస్తవస్యథా ॥ ౪౦ ॥ కేచిద్ధిమన్తమతయశ్శంకస్తేష్టోత్తరంశతం । ఆప్రమాణమితిభ్రాన్తా శ్చన్య
భ్యాసాలసాజడాః ॥ ౪౧ ॥ దశకస్యాపియత్రైవప్రమాణమవగమ్యతే । అష్టోత్తరశతస్యాస్యప్రామాణ్యేకోనుసం శ
యః ॥ ౪౨ ॥ స్వస్యాపనిషదత్వోక్తింకేవలంయస్తవపేక్షతే । సదశైకప్రధానోన్యకుత్యన్తాధ్యయనాలసః ॥ ౪౩ ॥
అముముక్షురసన్నాథోదాంభికోలోకవశ్చకః । అష్టోత్తరశతంసారమాత్మద్రోహీ హ్యుపేక్షతే ॥ ౪౪ ॥ యస్తస్త్ర
దశకారూఢస్సద్వాత్రింశేధికారవాత్ । యోద్వాత్రింశాధిరూఢస్సశతశ్రుత్యధికారవాత్ ॥ ౪౫ ॥ ఏవంసతి దశా
రూఢైశ్చతోపేక్షాకథంమునే । కర్తుంశక్యాదివంశాప్తై స్సత్యలోకస్యవాభవ ॥౪౬॥ అష్టోత్తరశతాధిక్యప్రతిపాదన
తత్పరం । రామవాక్యమపిస్పష్టస్తత్రప్రాధాన్యవాదినః ॥ ౪౭ ॥ ఉపేక్షస్తేమహామోహపారవశ్యేనకేచన । ప్రతి వక్తా
స్తేతేసాంహిసాత్మాద్యైవస్వతోన్తకః ॥ ౪౮ ॥ సర్వోపనిషదాంమధ్యేసారమష్టోత్తరంశతం । ఇత్యనేన ప్రమాణేన

ద్వా త్రింశస్యశతాదపి ॥ ౪౯ ॥ ద్వా త్రింశాద్దశకస్యాపిసారత్వం సంభవేతి । మన్యన్తే కేచిదల్పజ్ఞా అనుమానా త్తుకేవలాత్ ॥ ౫౦ ॥ ప్రత్యక్షంహిప్రమాణంతద్బలీయోస్త్యనుమానతః । అష్టోత్తరశతాధిక్యవిషయం మునిసత్తమః ॥ క్రమముక్తిర్దశశ్రుత్యాద్వా త్రింశోపనిషద్ధిరా । జీవన్ముక్తిశ్చతశ్రుత్యావైదేహీముక్తిర్మయుః ॥ ౫౧ ॥ ప్రత్యక్షంరా మవాక్యార్థమనుమానేనకేనవా । ఆక్షేపయితుచత్రస్యాత్సమర్థోమానవోభువి ॥ ౫౨ ॥ బ్రహ్మణావిష్ణునాసాక్షాద్రు ద్రదోగురుజాపివా । నైవాన్యథయితంశక్యంరామవాక్యంస్ఫుటార్థకం ॥ ౫౩ ॥ నిదాఘః ॥ యథారామస్తథా వ్యాస సాక్షాత్సారాయణోద్భవః । ఇతిశాస్త్రప్రసిద్ధోర్థవిషహిశ్రీగురూత్తమ ॥ ౫౪ ॥ వ్యాసేనబ్రహ్మసూత్రేషుదశోపని షదఃఖలు । బహుశస్సర్వతాత్పర్యాద్భుక్త్యనేవిషయీకృతాః ॥ ౫౫ ॥ ద్వా త్రింశస్యశతస్యాపిచస్తువిషయా కృ తాః । క్వచిత్క్వచిదతస్తతనతాత్పర్యంద్వయోరపి ॥ ౫౬ ॥ సారాంశత్వమతిత్యాగాదేవతాత్పర్యవర్జనం । అనుమే యమితిప్రాజ్ఞైకైశ్చిదత్రసమీర్యతే ॥ ౫౭ ॥ శ్రుతేర్బలీయసీయుక్తిరనుమానాత్మికామతా । ననన్యానవచః కిచ్చి చ్చూర్చియతేతత్ముఖ్యకం ॥ ౫౮ ॥ తస్మాత్సర్వోపనిషదాంమధ్యేసారోదశశ్రుతిః । ఇత్యుచ్యమానంకైశ్చిన్ద్రేషనసో పిచరోచతే ॥ ౫౯ ॥ అత్రయోభవతచ్చిత్తేనిశ్చయోభవతిప్రభో । సవీవసర్వసద్దేహరోగాణామాపదంమహత్ ॥ ౬౦ ॥ ఇతిమన్యేదయాసిన్ధోసర్వజ్ఞగురుసత్తమ । మాంపాహిసంశయశ్చిత్వాప్రకృతంబలవత్తరం ॥ ౬౧ ॥ ఋఋఘః॥ వ్యా సస్సత్యవతీసూనుస్సర్వవేదపయోనిధిః । నారాయణాంశవివాత్రసంశయోనాస్తికశ్చన ॥ ౬౨ ॥ ప్రాధాన్యేనచ సూత్రేషుతేనైవవిషయీకృతాః । దశోపనిషదస్సత్వంతత్రాశయమిమంశ్రుణు ॥ ౬౩ ॥ బాలపాఠోపయోగేన సా మాన్యాద్యైతబోధనాత్ । ఆదాపరోక్షజ్ఞానిత్వం యాన్త్యనేనముముక్షువః ॥ ౬౪ ॥ ద్వా త్రింశోపనిషద్వాన్యచ్ఛ తంవాయదిసర్వశః । ప్రధాన్యేనాత్రగదితంతతస్సర్వేష్యశక్తితః ॥ ౬౫ ॥ సర్వధామోక్షశాస్త్రాణిత్వజేయర్హార తస్తతః । గోతృణన్యాయమాత్రిత్యదశోపనిషదాంగిరః ॥ ౬౬ ॥ ఆదోద్రవశ్చయా మాసేత్యేవంవిద్ధివిచక్షణ । నతు శ్రీరామవచసాంవ్యాసోక్తిభిరనన్వయం ॥ ౬౭ ॥ సారాంశత్వామతిత్యాగాదిమైస్త్యనుమీయతే । అసంగతమిదం మూఢైరనుమానంప్రకల్పితం ॥ ౬౮ ॥ ఈశ్వరీనైవయుక్తిస్సాన్యచ్ఛ్రీతే రత్రబలీయసీ । నచానుమానాపేక్షాస్తి రామవాక్యసతిస్ఫుటే ॥ ౬౯ ॥ యత్రకుత్రాపిచాన్యత్వంసీధ్యేచ్ఛేద్వాన్యసరామయోః । తదావ్యాసవచస్సేవ మను మానంవిధీయతాం ॥ ౭౦ ॥ అన్యయోర్వాన్యసజ్జేమిన్యోర్జ్ఞానకర్తృప్రవాదినోః । అపివైషమ్యరాపి త్యేలాకరక్షాధి కారిణోః ॥ ౭౧ ॥ అనన్యయోఃకథంవ్యాసరామయోర్విషమోక్తితా । శంక్యానిదాఘతన్మాత్రదుశ్శంకాస్తు తవాన ఘ ॥ ౭౨ ॥ సర్వోపనిషదాం మధ్యేసారమష్టోత్తరం శతం । ఇత్యేష సర్వసిద్ధాంతోనాత్రకార్యా విచారణా ॥ ౭౩ ॥

ఇతితత్వసారాయణ ఉపాసనా కాంక్షస్య చతుర్థపాదే చతుర్థోధ్యాయః

*ఋఋఘః॥ అథాతస్సంప్రవత్సామిసద్గురూపాసనాక్రమం । యద్విజ్ఞానాద్గురూపాస్త్యానిదాఘస్యాత్కృతీభవాన్ ॥ ౧ ॥ గురుశ్చసద్గురృశ్చేతిద్వివిధోదేశకోభవేత్ । తత్రాద్యోబహుధాకిర్తమస్త్రితన్త్రాదిభేదతః ॥ ౨ ॥ మన్దానాం మధ్య మానాశ్చాదేశికస్త్యధికారిణాం । ఉపాన్యశ్చనులోమ్యేనవయోవర్ణాశ్రమాదిషు ॥ ౩ ॥ ద్వితీయస్తుత్రిధాజ్ఞేయఃమ న్దమగ్యోత్తమాత్తనా । పూర్వోక్తోపనిషద్భాగత్రయబోధకతావశాత్ ॥ ౪ ॥ దశోపదేష్టామన్దస్యాన్యద్వా త్రింశస్య తుమధ్యమః । అష్టోత్తరశతస్యాన్యత్తమోదేశకోభవేత్ ॥ ౫ ॥ ఏతేత్రయోపి గురవస్తత్త్వమార్గప్రవర్తకాః । ఉపా స్యాసారతమ్యేనప్రాతిలోమ్యేనవైమునే ॥ ౬ ॥ ఉత్తరోత్తరముఖ్యస్య గురోస్సతిపరిగ్రహే । పూర్వపూర్వస్యగో ణస్యోపాసనంగౌణమిష్యతే ॥ ౭ ॥ గుర్వోరధికతేగాణముఖ్యయోగ్యమదర్శనే । శిష్యముఖ్యస్తమసుగర్యాత్పా

ర్వంశాంతతఃపరం ॥ ౮ ॥ గురూపాస్తీషుసర్వాసునమసాగరఃప్రశస్యతే । గురుప్రసాదహేతుశ్చంముఖ్యస్తస్యైవ
 గీయతే ॥౯॥ మహతోప్యపరాధస్యనమోద్భవ్తంక్షమాపకం । అతోననదృశీకాచిన్న మనైవాన్యై పాసనా ॥౧౦॥
 కాయైర్వాచికై స్సర్వైర్వాననైరపిసర్వదా । పరిచర్యావిశేషేస్తంసద్గురువోషయేత్సుధీః ॥౧౧॥ సద్గురుంయద్య
 పాసీతనమసాగరై స్త్రిసస్థిషు । కృశ్యంతిచైవశ్యేత్తత్పంజన్తాన్తరశతాబ్దితం ॥౧౨॥ తేనసంశుద్ధ చిత్తస్సన్యే
 దాన్తార్థానసంశయం । జ్ఞాత్వాసంసారపాథోధేస్తీర్ణిశ్చిహ్యభవేద్భవం ॥౧౩॥ శుశ్రూషాభిర నేకాభ్యవృత్తు
 భవద్గురుః । తదావిజ్ఞాపయేద్దీర్ఘమాసంసారేన్యస్యనంకటం ॥౧౪॥స్వామిదయానిధేపుత్రదా రవిత్తాదిమోహతః
 భవారణ్యేపరిభ్రాన్తుభిన్నోస్మిసుతరామహం ॥౧౫॥ జన్తాన్తరకృతానస్తసుకృతైరేవసంసృతా । ప్రవృత్తయోఖిలా
 వ్యర్థాఃకుణ్డితాఅభవన్తమ ॥౧౬॥ యదికేభ్యత్ఫలంబంధంప్రవృత్తైవిషయాత్తకం । వైతృష్ణ్యన్నభవేదేవమమసంసారవృ
 త్తిషు ॥౧౭॥ జరామరణరోగాణాంభ్రాన్తయాత్సభునాభృతం । అతివ్యాకులచిత్తోస్తిహ్యహరానిసరోచతే ॥౧౮॥ ఇ
 తఃపరంయథాజన్తజనజితరోనమే । భవేత్తథోపదిశ్యాథరక్ష మాంకరుడానిధే ॥౧౯॥ ఇతిసంప్రార్థయన్తానై న్య
 ద్గురోః పాదాంబుజవ్యయం । దృఢమాలంబ్యహస్తాభ్యాంశోకాశ్రూణియదాశ్చజేత్ ॥౨౦॥తదాసం పక్వచిత్తోసా
 వితిమత్వాససద్గురుః । జేదాన్తోక్తంపరబ్రహ్మకృపయోపదిశేన్తునే ॥౨౧॥ సద్గురూపాసనే శ్రద్ధా యస్యాభూద
 తిపుష్కలా ప్రసంసారాంబుధేస్తీర్ణోభవేదేవనసంశయః ॥౨౨॥ సద్గురోఃప్రాతిలోమ్యేచప్రమాణంసాదరం శ్రుణు
 గార్గ్యస్యబ్రాహ్మణస్యాభూద్భృహదారణ్యకేగురుః ॥౨౩॥ అజాతశత్రుస్తత్సజ్జఃప్రియోహిషహీపః । సుస్తద్య
 స్తాస్తమాత్రిశ్యతుర్యాత్తానముపాదిశత్ ॥౨౪॥ శుకస్యచయతేర్వాస్యససుతస్య బ్రాహ్మణస్యచ । గృహస్థఃక్షత్రి
 యశ్శ్రీమాజనకస్సోభవద్గురుః ॥౨౫॥ అతఏవంగురోస్తత్సదేశికస్యమహాత్మనః । ప్రాతిలోమ్యంసమీచీనంవిద్యో
 త్కర్ష బలేనతి ॥౨౬॥ ప్రాతిలోమ్యేతుఃప్యేణసగురూపాసనంమునే । బాహ్యంకార్యన్నమసాగరశుశ్రూషాదికదా
 చన ॥౨౭॥సర్వంమానసికంకుర్యాత్ప్రత్యుత్థానపురస్సరం । గురుభ్యానైకనితత్త్వపస్సద్యోవిముచ్యతే ॥౨౮॥అష్టోత్తర
 శతస్యైవదేశికంశిష్య ఉత్తమం । సర్వదాప్యనువరేత తద్వాక్యం భవభేషజం ॥౨౯॥ తద్వాక్య విషీరీతం
 చేద్గురోస్సాన్యదన్యయోర్వచః । సూరాదేవపరిత్యాజ్య మనాదరపురస్కృతం ॥౩౦॥ అన్యోక్తివిషరీతఃశ్చేదుత్తమా
 చార్యభాషితం । అంతికాదేవసంగ్రాహ్యమత్యాదరపురస్కృతం ॥౩౧॥ యదోత్తమగురోర్వాక్యే క్షద్ధధా తిమహః
 మతిః । తదాసర్వేషుదేవేషుజాయతేరోమహర్షణం ॥౩౨॥ నిదాఘః । అష్టోత్తరశతస్యోక్తోదేశికోయస్త్యయోత్త
 మః । నవిదేహవిముక్తోహిభవితవ్యోగురూత్తమ ॥౩౩॥ అరూపనష్టచిత్తామకరణస్సకథంగురుః । శిష్యాయవచనం
 బ్రూయాత్ప్రేతాదిసదృశస్థితిః ॥౩౪॥ ఋఘుః । నవిదేహవిముక్తస్యభవశ్యేవోపదేష్టుతా । నిమిత్తదేశికత్వస్యకేవ
 లంసంభవాన్తునే ॥౩౫॥ సాక్షాదష్టోత్తరశతవాక్యాద్ధన్యమేదేశికః । జీవద్విముక్తఏవస్యాత్సాక్షమాచారభాసు
 రః ॥౩౬॥ యథోపదేశవ్యాహరవినిర్మక్తస్సమాధిభిః । అరూపనష్టచిత్తాదిస్తదాదేహస్సకథ్యతే ॥౩౭॥ అహంత్వ
 మితిభేదోయంయస్యప్రాతీతతోపివా । నస్ఫురత్యాత్తమాత్రస్సవిదేహాభితికథ్యతే ॥౩౮॥ వాచ్యవాచక వాగ్విక్రవిభే
 దస్ఫుర్తివర్జనాత్ । మూకవత్సర్వదాయోస్తిసవిదేహాభిర్యతే ॥౩౯॥ విదేహముక్తిజనకమష్టోత్తరశతంబుధః । అ
 ధీత్యప్రాక్తద్ధానుభూతేరన్యంతుబోధయేత్ ॥౪౦॥ అధీతిబోధాచరణప్రచారణచతుష్టయం । ఉత్తరోత్తర కార్య
 త్వార్హూర్వపూర్వంతుకారణం ॥౪౧॥ ఇత్యేషనిఘమోభగ్నుః ప్రకృతేకేవలంమునే । యత్సర్వనియమా తీతస్సవి
 దేహానుభూతిమా ॥౪౨॥ ప్రచారణవిధిస్తత్రవిదేహేకథమర్థవాక్ । స్వాధాచరణ మాత్రేణత్యక్తా శేషవిధిత్వ
 తః ॥౪౩॥ అష్టోత్తరశతాధీతిప్రబుద్ధోయస్సమాచరేత్ । సమాధీన్నిర్వికల్పాదీన్ సహినస్తాఖిలక్రియః ॥౪౪॥ ఏకం

ఘోరోవిదేహస్సప్రచారణవిధింకథం। ఆశ్రయేద్విస్తృతాశేషశబ్దజాలోమహామనః॥౪౫॥ అస్తోత్రశతార్థానాంవి
దేహశ్చేద్భవేద్గురుః। అరూపనష్టచిత్రత్వంప్రసిద్ధంతస్యహీయతే॥౪౬॥ తస్మాజ్జీవద్విముక్తస్య యోగినోవదనాంబు
జాత్। అస్తోత్రశతార్థాస్తేశ్రోతవ్యాసున్నత్తుదర్శిభిః॥౪౭॥ గురూణాంగురవఃప్రోక్తా అస్తోత్రశతస్థితాః। తేషానైవ
వగురుఃకల్పిద్విద్యతేస్వాత్మదర్శినాం॥౪౮॥ విదేహముక్తిదేహేస్త్విద్యమానేషిసిద్ధతి। దేహపాతాత్పరంసిద్ధ్యేషి
వాణీనిరర్థకా॥౪౯॥ మోక్షాతితదశాయాహిశ్రుత్యుక్తాయాస్తదాగతిః। నసిద్ధ్యేషియథాదేహేముక్తిర్నోరీకృతాస
తీ॥౫౦॥ ముముక్షోస్సంస్మతేర్లోకేగురవోబహవోమతాః। ముఖ్యస్తేవోభవేత్తత్రగౌతాలస్యేయథోచితం॥౫౧॥
జనకస్యపదాచార్యగౌతాముఖ్యోద్విత్తీయకః। యజ్ఞవల్క్యభిధన్వీమాకసర్వజ్ఞోవిశ్రుతశ్రుతౌ॥౫౨॥ నిర్వాప్యజం
యదికుర్వీతగురూపాస్తినిరంతరం। గురుప్రసాదాసిద్ధావప్యస్యేశస్సంప్రసీదతి॥౫౩॥ తథాశాణ్డీల్యవిద్యాయాం
శ్రూయతేహితతోగురుం। ముముక్షుఃపురుషోనిత్యముపాసీతాతితత్పరం॥౫౪॥ నిదాఘః। స్వామిన్విదేహముక్తస్య
మహామానస్థితస్యవా। ఉపదేష్టుత్వసంసిద్ధింమన్యేహంశ్రూయతేఖలు॥౫౫॥ గురోస్తుమానంవ్యాఖ్యానంశిష్యాస్తుచ్ఛి
న్నసంశయాః। ఇత్యతోదేహముక్తస్యగురుత్వప్రతిషేధవాక్॥౫౬॥ త్వదుక్తానోపపన్నేతిచేతసా తర్కకేతమయా।
తాదృశేపితకేమేభయంసంజ్ఞాయతేహృది॥౫౭॥ యథాత్రసంశయచ్ఛేదస్సద్గురోమమసంభవేత్। తథాప్రసీదభ
గవంస్తవమేవశరణమ్మమ॥౫౮॥ ఋఘః। అరూపబ్రహ్మణఃప్రశ్నేసంజాతేశిష్యకర్తృకే। గురోర్హిమానంతూష్టింసబ
భూవేతిశ్రుతేర్గిరః॥౫౯॥ తేనశిష్యస్యతద్భక్తిహ్నవిషయస్సంశయోభిలః। భిన్నోభవత్యవాచ్యంతదితిశ్చయతోమునే॥
అరూపేతరచిద్రూపబ్రహ్మప్రశ్నేతుసద్గురుః। వాచోపదిశబ్రహ్మతేబ్రవాణీతిచశ్రుతేః॥౬౦॥ యస్యవాగింద్రియం
సత్యప్రాతిభాసికమేవవా। అస్తితస్యవిదేహత్వంసర్వథానోపపద్యతే॥౬౧॥ తస్మాద్విదేహముక్తస్యగురుత్వప్ర
తిషేధవాక్। మదుక్తానోపపన్నేతిదుస్తర్కజ్ఞాహిదూరతః॥౬౨॥ అరూపనష్టచిత్రాసుకరణస్యవిదేహినః। నిమిత్తగు
రుతాసిద్ధ్యేషిశ్చేష్టాజగరాదవత్॥౬౩॥ నతుసాక్షాద్గురుత్వంస్యాద్యన్నవాచోపదిశ్యతే। వాచైవహ్యుపదేశ్యంతం
నిర్వికల్పాద్యుపాసనం॥౬౪॥ సమిత్యాణిత్యశబ్దశ్చగురోర్ధార్మాస్థ్యబోధకః। నబోధయతినైషకర్తృయవిదేహవిష
యంఖలు॥౬౫॥ సద్గురుశ్చేదుపాసీతనియమేనాంతరంగతః। తస్యముక్తికరణాస్యాన్నాత్రసందేహకారణం॥౬౬॥
సద్గురూపాసనాహీనకల్పకోటిశతైరపి। సంసారసాగరాదస్తానైవోత్తీర్ణోభవిష్యతి॥౬౭॥ ధనధాన్యగృహక్షే
త్రవస్త్రీభూషాదిభిర్గురుం। యస్తోభయేన్నహంప్రాజ్ఞస్సోష్యోముచ్యతేద్రుతం॥౬౮॥ నిదాఘః। స్వానుభూతిమతస్సాన్వి
మిన్వైరాగ్యాదిమతోగురోః। కథన్ధనాదిషుప్రీతిరనాత్మవిదుషామివ॥౬౯॥ సద్గురోరపిచేద్రాగశ్శిష్యవిత్రాదిషుద్భ
వేత్। అన్యేషాంకిమువక్తవ్యంతన్యైవం గురుతోషణం॥౭౦॥ లోకేప్రత్యుపకారార్థముప కుర్వం తితా కికాః

తక్షవచేద్గురొకోవావిశేషస్సాన్వితృవేదినీ॥౭౧॥ తస్మాచ్ఛిష్యధనాదీనాంసద్గురుగ్రహణంవినా। స్వయమేవ పరంత
త్వంతస్మాఉపదిశేత్సతే॥౭౨॥ ఋఘః। ద్రవిణగ్రహణేప్రోక్తఃప్రత్యవాయోయతేర్గురోః। నత్వస్తిగృహిణఃప్రీతిస్తవ
వైరాగ్యన్నబోధయేత్॥౭౩॥ ఆత్మభోగోపయుక్తత్వచింతాజన్యత్వవర్జనాత్। శిష్యద్భూతధనోపేక్షాచింతాజ
న్యాహిసాభవత్॥౭౪॥ నవశిష్యాద్భూహీతానిరక్షేద్విత్తానిసద్గురుః। అత్యాసక్తివిహీనత్వాదానైర్భోగశ్చనాశ
యేత్॥౭౫॥ శరీరానిత్యతాబుద్ధేర్విదుషోధనరక్షణే। కథంమతిర్భవేద్భక్తిహ్నగౌరోస్త్యక్తేషణస్యచ॥౭౬॥ అ
థవాతస్యవిదుషస్సద్గురోర్భక్తిహ్నయోగినః। ప్రారబ్ధభోగమాత్రార్థావిత్తేచ్ఛానహిదూష్యతే॥౭౭॥ నవశిష్యేతరే
భ్యస్తద్గ్రహణంశాస్త్రీసంమతం। నానుశిష్యహరేతేష్టప్రాగ్భ్రుతివాక్యతః॥౭౮॥ తతస్సనైవర్విత్తాద్యైరుపా
సీతగురూత్తమం। నైషప్రత్యుపకారస్యాజ్ఞానన్నద్రవ్యమేవహిః * * * * *

* ఇతితత్వసారాయా ఉపాసనాకాండస్యచతుర్థపాదే పంచమో ధ్యాయః *

*నిదాఘః*భగవత్ భవదుక్తంయత్సద్గురూపాసనంమహత్ | తచ్చివోపాసనాత్పూర్వంకర్తవ్యంవాతతఃపరం ||౧||
 ||ఋఘః|| నిదాఘశ్రుణువత్సోమిశివోహేత్రివిధోమతః | సగుణోనిర్గుణోతీతఇతితత్త్రేషనిర్ణయః ||౨|| ఉపాస్యస్సగు
 ణిప్రాకస్స సద్గురూపాసనాచ్ఛివః | సగుణేప్రసాదస్యగురులాభాత్కత్వతః ||౩|| సద్గురుర్లభ్యతేయేనతదుపాస్తి
 బలాదథ | శివాత్కైతవ్యోజ్ఞానీనిర్గుణోపాస్తిమాచరేత్ ||౪|| అమూర్తస్యాపితస్యాస్య నిర్గుణస్య పరాత్మనః | చిదు
 పత్వాదుపాస్యత్వమభేదాదుపపద్యతే ||౫|| మూర్తిమాత్సగుణిపూర్వముపాస్యస్త్రుశివోపరః పూజ్యపూజకభావే
 నభేదాన్నాత్మైకతామియాత్ ||౬|| సర్వజ్ఞత్వాదిగుణకేతస్త్రిజీవానసర్వధా | కిష్కిర్జ్ఞత్వాదిగుణక ఐక్యం సంప్రా
 ప్తమర్హతి ||౭|| మూర్తామూర్తోభయతీతస్సర్వద్వంద్వవివర్జితః | అత్యంతావిషయత్వేననోపాస్యఇతిశ్రుతః ||౮||
 నవిజ్ఞేయశ్చవైరూప్యాదాచార్యాచ్ఛముముక్షుభిః | తత్వమస్యాదిదూరత్వప్రసిద్ధే శ్చమహామతే ||౯|| అతశ్శివంవిది
 త్వాప్రాకస్సచ్చిదానందలక్షణం | అమూర్తంసర్వగంజ్యోతిరుపాసీతనిరంతరం ||౧౦|| శివోహమిత్యభేదేన సోన్వేష్ట
 వ్యోముముక్షుభిః | అభేదభావనామేవప్రాహురస్వేషణంబుధాః ||౧౧|| శివోహంపూర్ణబోధోహం జ్యోతిషాంజ్యోతి
 రస్త్వహం | ఆనందఘనరూపోహం నివళోహన్నిరామయః ||౧౨|| ఇత్యేవమాదిభిశ్చబైరనువిధ ముపాసనం శివస్సాయా
 త్మోతాసాక్షాత్సాధనంవిధిస్తువ్రత ||౧౩|| యదన్వేషణరూపేణశబ్దవిధనమాధినాజీవస్తుక్తిపదంప్రాప్యంసోన్వేష్టవ్యో
 ముముక్షుభిః ||౧౪|| వైలక్షణ్యంధామసుయస్యృతిషుసిద్ధంభోజ్యాద్భోక్తుర్భోగతపవంప్రవిధాచ్ఛ | యస్మాచ్ఛ్చిత్వా
 నాస్తిచకశ్చిద్వ్యతిరిక్తస్తశ్చిన్తాత్రంసాక్షిణమేకంశివమీదే ||౧౫|| ఏకోధ్యేయస్సాస్వత్తతయేతిహివేదాంతేయోన్యత్స
 ర్వంశ్రూయతపషచసంత్యజ్యసర్వవ్యాపీభాతిచభగవాన్యో దేవస్తశ్చిన్తాత్రంసాక్షిణమేకంశివమీదే ||౧౬|| ఆకాశోయం
 స్యాద్యదిదహరోనానందఃకోహ్యేవాన్యత్ప్రతిభృదత్రగతఃప్రాణ్యాత్ | ఘనానందఃప్రత్యగభిన్నస్సకలాత్మాతశ్చ
 న్తాత్రంసాక్షిణమేకంశివమీదే ||౧౭|| ఆదిత్యాంతర్యామిణమీశ్వరమాత్మేచ్ఛగ్రాయత్రైవివానన్యమిహాన్వహమారా
 ధ్య | ప్రాప్తోత్యారాద్విష్ణుపదస్తశ్చివసంజ్ఞంతశ్చిన్తాత్రంసాక్షిణమేకంశివమీదే ||౧౮|| దుఃఖస్యాంతమభీష్నవపీ
 నంసద్రూపంబ్రహ్మభిఖ్యంసాస్వత్తతయాహృదియంమత్వా | ముక్తింయాంతీత్యత్రతునాన్యోస్తిచ పథాస్తశ్చిన్తాత్రం
 సాక్షిణమేకంశివమీదే ||౧౯|| సత్యజ్ఞానానంతరసోస్త్యపిచాస్థూలాహ్రస్వోజ్యోయోణుత్వ విహీనోనచదీర్ఘః | అ
 ద్వైతాత్తకపూర్ణశివోయోబ్రహ్మభ్యస్తంజ్ఞిన్తాత్రంసాక్షిణమేకంశివమీదే ||౨౦|| ధ్యాత్వధ్యానధ్యేయభేదాంయః
 పరిహృత్యస్వస్థోభూత్వాకేవలఏకఃపరిశిష్టః | సావనన్యత్వంపశ్యతి యజ్ఞస్సమభక్తస్తశ్చిన్తాత్రం సాక్షిణమేకం శివ
 మీదే ||౨౧|| యస్యైవైకంపాదమముంచైఘననాఖ్యంత్యక్వానానాకారతయైవత్రిభిరన్యైః | ఐక్యంలభ్యాభాతిచయో
 గీక్రమశోస్తింస్తశ్చిన్తాత్రం సాక్షిణమేకంశివమీదే ||౨౨|| సర్వాత్తస్థంసాస్వత్తతయాసంప్రతిపన్నస్వస్థంయంచైవ
 ర్వతయాచప్రతిపన్నః | పూర్ణానందోభాద్భగవంతఃపురుషస్సాస్త్రిశ్చిన్తాత్రం సాక్షిణమేకంశివమీదే ||౨౩|| సర్వ
 జ్ఞత్వంమాయికమీశేసంత్యక్వాప్రకీర్ణత్వంపద్యదమప్సిన్నసిజీవే | చిన్తాత్రైక్యంపశ్యతియోగీలక్షణ యతశ్చిన్తాత్రం
 సాక్షిణమేకంశివమీదే ||౨౪|| సర్వజ్ఞోపిస్వాధికహీనో సకలజ్ఞఃకిశ్చిద్భోపి స్వయమిహహీనోకిశ్చిద్భుః | జ్ఞానాజ్ఞా
 నాభ్యామపిచాన్యఃపరమాత్మాతంచిన్తాత్రం సాక్షిణమేకంశివమీదే ||౨౫|| ఓంకారార్థోహంసరహస్యఃపరిపూర్ణః
 ప్రత్యగ్రూపోభా చషణ్ణాత్మరగవ్యః | ఈశసోస్తీత్యేవసమాధ్యావిదితస్సాస్త్రితం చిన్తాత్రం సాక్షిణ మేకంశివ
 మీదే ||౨౬|| వైవాగమ్యవైష్ణవగమ్యశ్శివఏకస్మైవైరన్యైర్వేదమతస్థైర్మతగమ్యః | వైవాద్యైతధ్యాత్పభిరేవతు
 సంగమ్యస్తంచిన్తాత్రం సాక్షిణమేకం శివమీదే ||౨౭|| జ్యోతిర్లింగంసాస్వత్తనిదృష్టాదేహాదీక లోకాహిత్యాఖిణ్ణమ

సంతంపరిపశ్యత్ । జీవన్ముక్తోహంకృతిహీనశ్శివయోగీతంచిన్తాత్రం సాక్షిణమేకంశివమీదే ॥౨౮॥ నిత్యంశాంతంని
ర్గుణమాద్యన్నిటిలస్థందీపాకారంసద్గురుతోయంముద్రికయా । దృష్టావృత్యాభ్యాసవశాత్సాస్య త్పరిపూర్ణస్తంచిన్తా
త్రంసాక్షిణమేకంశివమీదే ॥౨౯॥ అక్షిణ్యేనందక్షిణతఃశం శశితుల్యంయం వ్యోమ్యోకీకృత్యశివేతంపరమేచ । సర్వా
త్మానస్సంస్మృతిపాశాదిహముక్తాస్తంచిన్తాత్రం సాక్షిణమేకం శివమీదే ॥౩౦॥ దృశ్యోదేహానాయమహం సత్సఖ
మాత్రశ్చిహ్నిహోస్తీత్యైక్యముపేతోపరియేన । సంసారోన్మోకమనంతంవిజహాతీతంచిన్తాత్రం సాక్షిణమేకం శివ
మీదే ॥౩౧॥ ఆకాశాదీకథూతవికారాన పలాప్యస్వాధిష్ఠానంశేషితమస్తీత్యచిరేణ । జ్ఞాత్వా యత్త్వా ముఖ్యతీచా
న్యాభిహవాచస్తంచిన్తాత్రంసాక్షిణమేకంశివమీదే ॥౩౨॥ జ్ఞాతేయస్తిక సర్వమిదం స్యాద్విది తభ్యాజ్ఞాతేయస్తిన్నై
వసమస్తంవిదితంస్యాత్ । నానుద్ధాయాద్యద్విదసత్సద్భవచశబ్దాం స్తం చిన్తాత్రంసాక్షిణమేకంశివమీదే ॥౩౩॥ వా
చంత్యక్త్వాసద్గురువక్త్రాచ్ఛృతివాక్యాన్వక్తారంయంప్రత్యగభిఖ్యంపరిపూర్ణం । లోకాతీతన్నైవవిహానక భవభా
క్స్యాత్తంచిన్తాత్రంసాక్షిణమేకంశివమీదే ॥౩౪॥ యోవైభూమాయస్సుఖరూపంపరమాత్మా ద్యావాపుష్పీచాపీయ
దంతర్గుణహీనః । ప్రాణప్రాణోదేహాగ్రహంపదలప్త్యగ్రజ్ఞాన్త్రంసాక్షిణమేకంశివమీదే ॥౩౫॥ ప్రాగ్ం కారం
పూడశ ధైవప్రవిభజ్యస్వత్వేనాత్మాభాగచతుష్టయతుర్యాంశాక । సవ్యక్ష్వశ్యంస్తత్రచతుశ్యం పదమేనంతజ్ఞున్తా
త్రంసాక్షిణమేకంశివమీదే ॥౩౬॥ యస్మిన్పీతంప్రోతమితీతంజగదేతత్తత్పర్యేణైవోపనిషద్భిఃప్రతిపాద్యే । సోహ
నాన్యకశ్చసమతోవిదురేవంతంచిన్తాత్రంసాక్షిణమేకంశివమీదే ॥౩౭॥ అవ్యక్తాదప్యస్తిపరోయఃపురుషోతేయస్మిన్నే
తతఃత్వమిదమజ్ఞేత్సుతిహీనైః । జ్యోతిరూపంభేదవిహీనంపరమార్థంతంచిన్తాత్రంసాక్షిణమేకంశివమీదే ॥౩౮॥ తత్త్వంత్యం
తత్సహమహంసోస్యస్థులత్తేత్యైక్యంవిద్యానత్రవిది త్వావిమలాత్మాసాస్య త్తారామోఖణ్డరసాత్మా ప్రతిసిద్ధస్తజ్ఞు
న్తాత్రంసాక్షిణమేకంశివమీదే ॥౩౯॥ దృఢవాదీనామాయతనంయస్సకలానామాత్మైతేషాం ప్రాణభృతామప్యభిలా
త్మా! జీవేభ్యోన్యోప్యత్రయదన్యేనచజీవాస్తంచిన్తాత్రంసాక్షిణమేకంశివమీదే ॥౪౦॥ ఆనందో హిస్యాత్మ చురో
యంమయడంతఃపుచ్చబ్రహ్మత్యాహురసత్తచ్చృతిహానేః । నాయంజీవః పశ్యమకోశాతీ తత్త్వాత్తం చిన్తాత్రం సా
క్షిణమేకంశివమీదే ॥౪౧॥ కాక్షేయాగ్నిరైవచవై శ్వానరశబ్దోభూతాగ్నిర్వానాఽతదీయోనచదేవః । శారీరో
వానాపితువిమలఃకూటస్థస్తం చిన్తాత్రంసాక్షిణమేకం శివమీదే ॥౪౨॥ జీవాజీవావత్రశరీరేవ సతోద్వా వేకోభు
క్షేకర్తృఫలంయస్మిత్వరోస్తాత్ । ఈరోనశ్చకపామయతీ తరవాక్యేతంచిన్తాత్రంసాక్షిణమేకంశి వమీదే ॥ ఛాందో
గ్యేహిశూయితవీవంతసత్త్వంతత్వంపుత్రాయారుణివాక్యస్మిరవద్యం । తస్మిన్తస్మాన్యత్రతథాముక్త్యపదేశాత్తంజ్ఞు
న్తాత్రంసాక్షిణమేకంశివమీదే ॥౪౩॥ అవ్యక్తస్యైవేతేతికర్తానుపపత్తేస్సాంభోక్తస్యాశబ్దతయాపిచజాడ్యేన । నజ్ఞేయ
త్వంయస్యతునోక్తానుపపత్తిస్తజ్ఞున్తాత్రంసాక్షిణమేకంశివమీదే ॥౪౪॥ లీలారూపా లోకవదేషాఖలు సృష్టిస్తీవ
స్యాస్యానైవఫలంపరితృప్తస్య । కర్తాపేక్షంజ్ఞానిమలాకేవిషమత్వంతజ్ఞున్తాత్రం సాక్షిణమేకంశివమీదే ॥౪౫॥
బౌదాసీన్యంవాస్తవమాత్మనిసంసిద్ధంసృష్టత్వాదిశ్చక్తిగధర్మోప్యపవన్నః । నావ్యక్తాదేరిత్యుపదేశాదసక్యద్వైతం
చిన్తాత్రంసాక్షిణమేకంశివమీదే ॥౪౬॥ జీవస్యైవోత్కాగ్నిరముష్మాదృతిరేనంలొకంప్రత్యప్యాగతిరవ్యస్యతుభూ
మ్యుః । నిశ్చేష్టత్వాన్నాపిచబుద్ధేర్బడతాయాస్తచ్చిన్తాత్రం సాక్షిణమేకంశివమీదే ॥౪౭॥ సంజ్ఞామూర్త్యోక్తైర్
ధీశస్యహికర్తృప్రదైకై కాంకుర్వతవీవం ప్రతిశబ్దాత్ । యస్మాజ్జీవోనన్యగతిహాభ్యుపగమ్యస్తచ్చిన్తాత్రంసాక్షిణ
మేకంశివమీదే ॥౪౮॥ భూతైర్జీవోనస్తరదేహా ప్రతిపత్తారన్త్యగ్యేవం కర్తృఫలానాముప భుక్త్యై । రేతస్సిగ్యోగో
భభవిష్యత్యహయస్మాత్తజ్ఞున్తాత్రంసాక్షిణమేకంశివమీదే ॥౪౯॥ విద్యాభేదోవేద్యభిదాపిప్రతిశీర్షేర్మోచ్యేతే

ప్రాకృతదృష్టేస్సగుణాస్యాత్ । అన్యైశ్చైవిర్గుణరూపాయ దధీనా తఞ్చిన్మాత్రంసాక్షిణమేకం శివమీదే ॥౫౧॥
కార్యోత్పన్నాత్సర్వపదార్థశివదృష్టిస్తంబాస్తేస్త్రించాస్తిచశాస్త్రంసదయంయం । వినోదోదోతగర్హ మనన్యో
ప్యకర్షంతఞ్చిన్మాత్రంసాక్షిణమేకంశివమీదే ॥౫౨॥ భూమానన్దపైస్సర్వ తుల్యస్తవి నాశీకూటస్థాత్పా హ్యక్షర
రూపేక్షరగమ్యః । యస్యబ్రహ్మక్షత్రమపిస్యాదశనాగ్ధంతచ్చిన్మాత్రంసాక్షిణ మేకం శివమీదే ॥ ౫౩ ॥ పురుషస్యా
స్త్రిన్వాగపిచిత్రేచి తఞ్చిపాణేపాణస్తేజసితేజోవిదుషోస్త్రిణా । యద్భూపన్దదేహవియోగేఽరలీనంతఞ్చిన్మాత్రంసా
క్షిణమేకంశివమీదే ॥౫౪॥ న్యూనాధిక్యన్తోత్తరదక్షిణసంజ్ఞాభ్యాముతాగ్రస్తస్యాప్యత్రవిదోస్తా దయనా భ్యాం
భిత్వాదిత్యంగచ్ఛతిసిద్ధంబ్రహ్మస్థంతఞ్చిన్మాత్రంసాక్షిణమేకంశివమీదే ॥౫౫॥ ఉత్పత్త్యా దివ్యావ్రతివర్జస్తవణిమాది
స్యాదైక్యర్యంముక్తభవానాంవిదుషాఞ్చ । నావర్తన్తేలోకమిమన్తేఖిలశబ్దా తఞ్చిన్మాత్రం సాక్షిణమేకం శివమీదే॥
శ్రీగురుమూర్తిః ఏవంశివస్యోపాస్యత్వనిర్గుణస్యపరాత్మనః । ఋభువత్తాన్నిదాఘస్సశ్రుత్వాతుష్టోబ్రవీదిదం॥
నిదాఘః సద్గురోకరుణాసిన్ధో కర్ణాభ్యాంత్యద్వహోమృతం । వైవంపిబాకృతార్థోస్త్రికింపక్ష్యేతవవైభవం౫౬॥
అన్తశ్శీతశతాంలభ్యాశాన్తతాపత్రయోస్త్వహం । యథాగ్రీష్మర్తుసన్త ప్రోమజ్జనాజ్ఞాన్తా పీహృదే ॥౫౭॥ శివేమ
నఃప్రతీష్ఠాప్యశ్రుతిసూత్రనిరూపితే । స్వస్త్వాదన్యన్నపశ్యామిపూర్ణానన్తరసాదహం ॥౫౮॥ తథాసిప్రతిభాతీదంనా
మయాపాత్తకంజగత్ । అనేనప్రతిభానేనదుఃఖంకిన్చిదుదేతిచ ॥౫౯॥ యద్యప్యేతచ్ఛజానామివాసనామాత్రకార
ణం । తథాపివాసనైసామేత్వచ్చిప్యస్యనయజ్యతే ॥౬౦॥ త్వననుగ్రహసంపన్నస్సర్వదుఃఖవివర్జితః । ఇతి భ్యాతి
శ్చలోకేస్త్రిణభవితవ్యేతిమేస్త్వహం ॥ ౬౩ ॥ యదిదుఃఖంభవేతి-ఇచ్చి త్వచ్చిప్యస్యాత్రకస్యచిత్ । సఃపూర్ణేతవమా
హాత్వేహ్యశంకీతవృధాజనః ॥౬౪॥రస్తాన్తే వాసనాక్షిణా యేనోపాయేనసద్గురో । భవేత్తంకృపయాబ్రూహినా
న్యోస్తిశరణంమమ ॥౬౫॥ ఋభు రేవన్నిదాఘోక్తస్సర్వజ్ఞః ప్రీతమానసః । ఇదమాహదయాసిద్ధిర్వాసనాక్షయమే
తవే ॥౬౬॥ *ఋభుః*నిదాఘనిపుణోయన్తే ప్రశ్నశ్లాఘ్యుతమోయతః । మన్యన్తేవాసనా దుఃఖమక్షయ్య మితిసాం
ప్రతం ॥ ౬౭ ॥ జీవన్ముక్తిపదంత్యక్వావిదేహత్వంయదాప్నయః । భవిష్యసితదైవత్వంనిశ్చేషక్షీణవాసనః ॥౬౮॥వి
దేహముక్తిరభ్యాసాత్సమాధీనాన్తునాన్యతః । నిర్వికల్పదిసంజ్ఞానాచ్చతుష్టామితిసిన్చిను ॥౬౯॥ అఖండేకర సన్భూర్తి
స్సహజాతేయదాభవేత్ । తదావిదేహముక్తోసిదేహవిన్మృతిమన్తయా ॥ ౭౦॥ అయాపనప్తచిత్తాసుకరణస్యవిదేహీ
నః । సంసారదుఃఖజనకఃకుతస్స్యద్వాసనోదయః ॥ ౭౧ ॥ ప్రతిభానోద్భవదుఃఖంస్వల్పమప్యాత్మ వేదినాం । మ
హాచేవప్రతీయేతదుర్బలస్యాల్పభారవత్ ॥ ౭౨ ॥ తస్మాత్ప్రీతప్రయత్నేన బుధస్తదుఃఖమార్జనం । క్షీప్రమేవ ప్రకు
ర్వీతనోపేక్షాతత్రయుజ్యతే ॥౭౩॥ సర్వత్రవిషయానన్దే నిరపేక్షస్యధీమతః । పూర్ణేనిర్విషయానన్దే సాపేక్షస్యచసు
క్రత ॥ ౭౪॥ అల్పదుఃఖనిధానంసాధాననాక్షయమాప్నయూత్ । శిష్యేచావాసనే పూర్ణంమహాత్వచ్చిగురోర్భవేత్॥
అతోనిర్వాసనానన్దమవిచ్చిన్నప్రవాహవత్ । సమాభ్యభ్యాసతశ్శీఘ్రీనిదాఘమతిమన్వజ॥ * * (౭౬)

* ఇతితత్వసారాయణపాసనాకాండస్యచతుర్థపాదేషస్తోధ్యాయః *

*ఋభుః*పునశ్చేప్రవక్ష్యామివాసనాక్షయకారణం । యచ్ఛ్చిత్వాసర్వదుఃఖేభ్యోనిదాఘత్వంవిమోక్ష్యసే ॥౧॥ స
మ్యగ్దర్శనవాక్ జీవద్విముక్తోప్యధునాభవాక్ । ప్రారబ్ధకర్మజనితవాసనావివశీకృతః ॥ ౨ ॥ వాసనానాంవిభాగఞ్చ
నజానాత్మవివేకతః । తద్విభాగంపదామ్యద్యశ్రుణుష్యావహితోమునే ॥ ౩॥ సప్తభూమ్యనురోధేనసప్తధాతుభవా
సనాః । సప్తధాతాశుభాస్సన్తివాసనాస్సర్వదేహీనాం ॥౪॥ శుభాసుఖాసనాస్వాద్యాభవేచ్ఛ్రీవణవాసనా । త
యానివర్త్యాత్వన్యాసుహృద్యాసగుణవాసనా ॥౫॥ మననాత్మికయాఫశ్చాచ్ఛభయాచ ద్వితీయయా । పరావరభి

దారూపాద్వితీయాన్యానివర్తతే ||౬|| తృతీయయాతుశుభయానిదిధ్యాసనరూపయా । నివర్త్యతేతృతీయాన్యాన్యా
 శుభాలోకవాసనా ||౭|| చతుర్థ్యా నిర్వికల్పాత్తనమాధ్యాత్మకయాపరా । అనేకవిధవిక్షేప హేతున్నా శాస్త్ర
 వాసనా ||౮|| నిస్సంకల్పసమాధ్యాతుపఞ్చమ్యాపఞ్చమీతథా । ప్రత్యక్షభోగాయతనస్థూలదేహ స్థవాసనా ||౯||
 నిర్వృత్తికసమాధ్యాచక్షుష్టాపత్తిశుభేతరా । విచిత్రవాసనారూపవివిధస్వప్నవాసనా ||౧౦|| నిర్వాసన సమాధ్యా
 తున ప్రమ్యాసప్రమీతథా । ఆవృత్తిద్వయసంయుక్తాక్షీయతేసుప్తివాసనా ||౧౧|| సర్వేషాంఞ్చ సుఖానాంతా జన
 న్యశుభవాసనాః । జనన్యస్సర్వదుఃఖానామశుభావాసనామతాః ||౧౨|| జీవన్మ్యదేప్రసిద్ధస్తోమాతరా మునిసత్త
 మ । విద్యావిద్యాభిధేతప్రవిద్యాజ్యేష్ఠేతరాసుజా ||౧౩|| యదానిహ నిజీవోసానిశ్శకంజ్యేష్ఠయా సుజాం । తదా
 సువాసనాభుక్తిః శుద్ధిదుర్వాసనాసుతాః ||౧౪|| ఆద్యాచతద్దుహితరోవర్ధయన్త్య ముమాదరాత్ । అన్యా చ
 తద్దుహితరోహోసయన్తీవమోహినీ ||౧౫|| అన్తకర్షతివేగేనయదాముంశుభవాసనా । తదాబహిష్సు వేగేనసం
 కర్షత్యశుభాదుక్రతం ||౧౬|| యథోన్నతస్థలారోహాశ్చిరేణాతైవసిద్ధ్యతి । శుభవాసన యామోక్ష పదారోహ
 స్తథామునే ||౧౭|| యథానిహ్నావరోహాస్తిన్నచిరేణప్రసిద్ధ్యతి । తథాబద్ధావరోహశ్చశుభవాసన యాఖలుః ||
 బ్రహ్మిణీతేతథాబ్రహ్మన్యథోక్తాథోన్యథాభవేత్ । విహికా ముష్టికా శేష భోగవాఙ్మోఘపురాత్యజ ||౧౮|| అథ
 వ్యాపారముత్సృజ్యకరణత్రయగోచరం । కేవలానందమాత్రేణస్వాత్మానమవశేషయ ||౨౦|| సమాధ్య భ్యాసదాధ్యే
 నస్వానుభూతిర్దృఢాయదా || అథూత్తవత దారభ్యస్వల్పదుర్వాసనోదయః ||౨౧|| జాతమాత్రేణనష్టా స్వాదశుభా
 వాసనాత్మని యథానిరదసంజాతావిద్యుద్భవతినత్తమ ||౨౨|| అఖణ్డైకరసానస్తేస్థితిమవ్యభిచారిణీం । ఉపలభ్యప
 రిత్యక్తసర్వదుర్వాసనోభవ ||౨౩|| ఉపలభ్యాస్థితిస్సేయమిత్యలనైవభావనం । వచనంవాచితస్తత్ర శూన్యస్తేల
 ష్టణాన్యపి ||౨౪|| అన్ధవన్ముకవత్పంగుబధిరాదివచేవయః । నిశ్చేష్టోనిర్వికారో స్తిసోఖణ్డైకరసస్థితః ||౨౫|| శుభానాం
 వాసనానాంతాఅశుభాఃప్రతిబంధకాః । ఇత్యేతద్విదుషాంలోకేమతమన్యత్ప్రహర్యాచ్యతే ||౨౬|| శుభవాసనయాస్వా
 త్మమననానందరూపయా । ప్రతిబంధభవేదేషాసమాధ్యానందరూపిణీ ||౨౭|| వాక్యార్థమననానందరసికస్సర్వదాయది
 భవేత్స్వపూర్ణానందస్యనపాత్రంప్రకృతస్యసః ||౨౮|| అతస్తంమననానందమపిత్యక్తృశుభోద్భవం । సమాధ్యానందరసి
 కోన్మోహంకుర్వీతసర్వదా ||౨౯|| ఆత్మానమపిసంపశ్యజీవన్ముక్తకదాచన । కామాచి వాసనావేగాన్నాత్మానం
 లభతేపునః ||౩౦|| కృచ్ఛేణధ్యానయోగేనసంగత్యాగపురస్సరం । లభ్యాపామరసాదృశ్యంవిజహాతిమహామతిః ||౩౧||
 వాసనోదయవేశాయాంకేచనప్రజ్ఞయాన్వితాః సంగమాదాత్మజస్త్యేవపామరాపమ్యవర్జితాః ||౩౨|| అశుభావాసనా
 దుష్టాన్వైరిణీకామినీనదా తద్వశస్యనిదాఘాత్రవిస్తృతిస్సుదృఢాభవేత్ ||౩౩|| వాసనాకుట్టలీదప్తమాత్మాంగుష్ఠం
 మహాబుధః । భిద్యాత్మమాధి శస్త్రేణనిశ్చంకంతీప్రమాత్మని ||౩౪|| స్వబోధదుగ్ధసంపూర్ణ మపికుంభంపరిత్యజేత్ । దు
 ర్వాసనావిమోషేతందూరాన్తరణకారణం ||౩౫|| వాసనామత్తమాతంగేస్వచోధాభిముఖేసతి । సమాధిపఞ్చవద
 సంకుర్యాదేవతదున్ముఖం ||౩౬|| ఆత్మాంశసదనేకస్మాద్వాసనావన్త్వి సంయుతే । ఆత్మాంశత్రయసద్వా నిపాలయే
 ద్వాసనాంబుధిః ||౩౭|| దుర్వాసనంమనోవిద్యాకకుర్యాదేవసువాసనం । పశ్చాదవాసనంతత్సాత్మన్యయజేవమహా
 త్మనః ||౩౮|| ఇమేదుర్వాసనారోగానశామ్యేయింకదాచన । నిర్వికల్పసమాధ్యాదిమహాసిద్ధావధంవివా ||౩౯|| వాస
 నామదిరాపాయాబ్రాహ్మణైర్భూత్తయోగిభిః । దూరాదేవపరిత్యాజ్యస్తాంత్రికోవైదికైరివ ||౪౦|| ఇంద్రియానా
 నివృత్తానాంవిషయేభ్యోముహుర్ముహుః । విషయోన్ముఖతాప్రాజ్ఞైర్వాసనేశ్య భిధీయతే ||౪౧|| సైహాసమస్తజంచూ
 నాంసహజావర్తతేఘ్ని విదుషోపిభవేత్సాచేద్విద్యయా కింతయాఫలం ||౪౨|| వాసనాన్తనుతాన్నిత్యాయస్తిషేల్మే

పలాత్మని సయోగివరశ్చైవస్వరైర్వైర్వానవోబుధేః ॥౪౩॥ దుర్వాసనానాంసర్వాసాంత్యాజ్యత్వం భవతఃపు
రాఅవోచంబహుశోబ్రహ్మర్షిదాఘపరమాశయాత్ ॥౪౪॥ ఏతమర్థంమమశ్రీమాన్వరాహాకృతిరీశ్వరః ఉవాచమయి
కారుణ్యాన్నారదస్యచధీమతః ॥౪౫॥ ఆదినారాయణస్సాత్మాద్రామచంద్రశ్చరాఘవః ఉవాచాత్యాదరేణైవహ్య
ముమర్థంహనూమతే ॥౪౬॥ తస్మైహనూమతేశ్రీమాన్సూర్యనారాయణోపిచ అబ్రవీదిముమేవార్థంసర్వయోగీంద్ర
సంమతం ॥౪౭॥ తస్మాత్త్వమకుభాస్వర్వాశ్శుభాఅపిచవాసనాః త్ర్యక్త్వాచిర్వాసనానందవాసనాంసర్వదాకురు ॥౪౮॥
శ్రీగురుమూర్తిఃఃఇత్యుక్తోమునిశార్దూలానిదాఘపద్మసంభవః ఋభుమాత్మవిదాంశ్రేష్ఠంధృష్ట్యాభూమా పపా
తహ ॥౪౯॥ అథాఖణ్డసుఖాంభోధాముహూర్తంలీనమానసః సమునిర్గురుపాదాబ్జే బాహుభ్యామవలంబ్యచ ॥౫౦॥
ఆనందాశ్రుప్రవాహేణశీతశేనపదద్వయం అభిషిచ్యముఖాబ్జేనపూజయామాససాదరం ॥౫౧॥ ఋభుణోత్థాపితఃప
శ్యాదుర్ధ్వచాహుస్సగద్గదం అద్భుతైర్విచితైర్దివైర్గుణైస్తంగురుమస్తువత్ ॥౫౨॥ నిదాఘః ఋభోస్సామిదయా
సిన్ధోసర్వవేదార్థసాగరః కింవత్త్యేతవమాహాత్మ్యమహంహాచామగోచరం ॥౫౩॥ శ్రీమత్పాదాంబుజద్వంద్వంపూజసి
యంసురైరపిస్పృష్టంమయాహింసోన్మిధనోన్మిచపునఃపునః ॥౫౪॥ దుర్వాసనాన్ధకారేణ ప్రచ్ఛన్నజ్ఞానచతుషం
స్వవాగరోదయాద్రక్షంస్తవమేవశరణం మమ ॥౫౫॥ దయాయాస్తవచేద్యశ్యాఅసన్యశరణేమయి కారణమైవప
శ్యామిపూర్వపుణ్యచయంవినా ॥౫౬॥ స్వతంత్రోసిరపేక్షస్తవసర్వజ్ఞసర్వశక్తిమాన్ మామేవంరక్షితుంకోవావిధి
రస్తితవప్రభో ॥౫౭॥ త్వమేవమమబన్ధుశ్చత్వమేవమమబాన్ధవాః త్వమేవమమిత్రశ్చత్వమేవమమదైవతం ॥౫౮॥
త్వదన్యదైవతంశ్రేష్ఠంయదిమన్యేకదాచన అధఃపతనమేవస్యాన్తమనాత్మైవసంశయః ॥౫౯॥ అథవాభావనామా
త్రంనాత్రకారణమిష్యతే ఈశ్వరాద్ధిగురుశ్రేష్ఠఇతిమానానిసర్వతః ॥౬౦॥ అథవాగురుతాభావేష్యస్త్వాధిక్యంతవే
శ్వరాత్ మామోపాధివిహీనత్వాత్త్యక్త్వావిద్యస్యసర్వధా ॥౬౧॥ కుంభితాధ్యానయోగేనహ్యంతః కరణవృత్తయః
ప్రాణాంశ్చకుంభయన్త్యేతానిదృశస్త్యదనుగ్రహః ॥౬౨॥ రేచకఃపూరకోవేహప్రాణానాన్నహ్యపేక్ష్యతే కుంభ
కస్తుస్వతస్సిద్ధ్యత్యన్తర్వృత్తిరోధనాత్ ॥౬౩॥ హతయోగంవినామహ్యంప్రాణాయామాత్మకంగురో ఉపాదిశన్త
హాయోగమహాప్రాణానలోపయః ॥౬౪॥ బ్రహ్మత్వైక్యానుసన్ధానమనుస్మృతతతయాకృతం వృత్తీనాంపూరకంపే
ద్దిమహాయోగైకగోచరం ॥౬౫॥ అనుసన్ధానవిచ్ఛేదప్రచ్యుతావాసనావశాత్ తమేవరేచకంవేద్దిత్వదనుగ్రహవై
భవాత్ ॥౬౬॥ భావనాభావితబ్రహ్మజ్ఞప్తిమాత్రేణసంస్థితం కుంభకంశాశ్వతంవేద్దివృత్తీనామసుభిస్సహ ॥౬౭॥ పర
స్తిబ్రహ్మణిద్ధ్యాతేస్వస్వరూపతయాదృఢం కుంభితావృత్తయఃప్రాణానిశ్యన్త్యేవేంద్రియాణిచ ॥౬౮॥ స్వస్వరూ
పానుభూతిశ్చస్వప్రకాశేక్షణాత్తికా అఖణ్డానందరూపాసాసముదేతినిరంతరా ॥౬౯॥ ప్రాణాశ్చేహేవలంబ్ర
హ్మధ్యానహీనేనకుంభితాదేహాకేవలముత్తిష్ఠేవృత్తునశ్యన్తివృత్తయః ॥౭౦॥ సేంద్రియాణిచనప్రాణాస్సాన్వనుభూతిశ్చ
వైతిసా దేహాత్థానేనకింస్వస్వమూఢవిస్తయహేతునా ॥౭౧॥ అతోన్తర్వృత్తియోగేన మహతాత్వదనుగ్రహాత్
స్వాత్మానమనుభూయాహంకృతకృత్యోస్తిసాంప్రతం ॥౭౨॥ ఇతిఃపరం మహాయోగమహాభ్యాసపశాదహం వాస
నాశ్చవిలాప్యాత్రవిదేహత్వమవాప్నుయాం ॥౭౩॥ త్వత్ప్రపాలేశలేశోవాయదిప్రాప్తోముముక్షుణా తస్యముక్తిక
రణేతిమన్యేహంసుదృఢంప్రభో ॥౭౪॥ పాపినామగ్రగణ్యోస్తుమూర్ఖోవాధూర్తశేఖరః త్వత్ప్రపాలేశపాత్రశ్చై
త్సహస్యోనాత్రసంశయః ॥౭౫॥ ఏవముక్త్వామహాభాగోనిదాఘామునిపుంగవః అనుజ్ఞాతశ్చగురుణాసమాధాన్ధితవా
న్విధే ॥౭౬॥ గురూపదిష్టమార్గేనమాధ్యభ్యాసమాచరన్ మాన్త్యవ్యతతత్ప్రాసనీరూపంక్షీణవాసనః ॥౭౭॥ ఆ
దోషిక్షిప్తచిత్తస్యనిదాఘస్యమహామునే మనోభవద్వికల్పనామనపేక్షంస్వసంస్థితం ॥౭౮॥ అథానపేక్షంబ్రహ్మ

త్వస్యకల్పనాశ్చ సుస్థితం॥ పశ్యన్ భద్రవృత్తైరప్యపాయాద్రసతాయయా ॥౩౯॥ అథాఖణ్డరసాత్త్వాయనిర్వాసచ
సుఖాత్మకః॥ బభూవతదరూపంయదవాజ్జననగోచరం * * * * * (౮౦)

* ఇతితత్త్వసారాయణ ఉపాసనా కాణ్డ్యు చతుర్థపాదే సప్తమో ధ్యాయః *

బహు ॥ భగవత్క్షణామూర్తే మహాయోగోయతః॥ తంపునశ్చోతుమిచ్ఛామిసప్రవచ్ఛాం దయాసిధే ॥౧॥
శ్రీగురుమూర్తిః॥ రామోదాశరథిశ్శ్రీమాత్పితరాజ్ఞావశాత్పురా॥ వనవాసశ్చకారేతి విశ్రుతంహిచతుర్ముఖ ॥౨॥
తత్రదర్శనమాత్రేణసర్వాభానునికృంతనం॥ అగస్త్యస్యాశ్రమంపుణ్యంయయాసరఘుపుంగవః॥౩॥ సురద్రుమసమావృ
తాఃఫలపల్లవశాలినః॥ యదుపాంతేషువర్తంతేసర్వాభీష్టప్రదాయినః ॥౪॥ మాలతీమల్లికాశోక కేతకీఽంశకాదయః॥
సుమహ్యహంస్సుగంధాభ్యాశ్శోభంతేయత్రసంతతం ॥౫॥ సర్వసంతాపహరీణిలతావేత్తాన్యనేకశః॥ ఋషాతాతపా
ధిక్యదాధాపహరణానిచ ॥౬॥ సింహవాక్యఘ్రిగజాదీరాంవాసస్థానేపియశ్రవ॥ మృగభీతిర్నకస్యాఽజాయతేస్త్రీఽన
న్యవా ॥౭॥ సరాంసితటిన్యశ్చుర్మరాణిచసర్వతః॥ తాపహరంతిసర్వేషాంశితశాంభోధిరన్యహ ॥౮॥ కంద
మూలానిభోక్త్యాణాంఫలానివివిధానిచ॥ లభ్యంతేయత్రసిన్ధుంకంరోగశాంతికరాణిచ॥౯॥ భూతప్రేతపిశాచాన్యయ
త్రసాత్మికతాంగతాః॥ పాథానామాచరంత్యేవశుక్రూషాంవినయాన్వితాః॥౧౦॥ తాపసాయత్రసిన్ధుంకంసర్వభరితై
తపాంసినః॥ ఉత్కృష్టసత్వతాయాన్తితామసాశతరాగతాః॥౧౧॥ యత్రపుణ్యవిశిష్టానిసన్తిదేవాస్సచాన్తవాః॥బ్ర
హ్మవిష్ణుమహేశాశ్చపాథానాంసుఖకారిణః॥౧౨॥ తంగత్వారఘుశార్దూలాదూరాదృద్ధాజ్ఞలిర్మృదు॥ భగవన్తమ
హర్షింతంకుంభజంసందదర్శహ॥౧౩॥ యస్సగర్విణాంశ్రేష్ఠాజ్ఞానినాయోగినామపి॥ సర్వవేదాంతసారజ్ఞశ్చమాదిగు
ణభూషితః॥౧౪॥ వశీసర్వస్యలోకస్యక్షేమకాంక్షీమహతపాః॥ మేరుతాసదృశస్థైర్యేగాంభీర్యేసాగరోపమః॥౧౫॥
సమీరతుల్యోసంగత్వేనైర్మల్యే స్ఫుటికోపమః॥ శుద్ధత్వేశుచినాతుల్యోబుద్ధత్వేమహిమస్తరాం ॥౧౬॥ నిష్ఠయాబ్రహ్మ
సదృశోదయయాకేశవోపమః॥ ధియాకుశాగ్రసదృశఃక్షమయాప్రథివీసమః॥౧౭॥ తందృష్ట్వామునిశార్దూలంకుంభజం
సరఘూవ్వహః॥ త్రిపరిక్రమ్యదూరేణప్రణామముహుర్ముహుః॥౧౮॥ బద్ధాజ్ఞలిపుటంసన్తరామచంద్రంసవైముని
ఆలోక్యోపాయయాసాత్త్వాన్వష్ణుబుద్ధ్యాససంభ్రమం ॥౧౯॥ అథమానుషరూపేణప్రచ్ఛన్నంహరిమీశ్వరం॥ మత్వా
తదానుగుణ్యేనవాచమూచేమహామునిః ॥౨౦॥ అగస్త్యః॥ భోరాజురాఘవశ్రేష్ఠస్యాశ్రమంతేమహీపతే॥ కాసల్య
సుప్రజాకింవామాతాక్షేమవతీతవ॥౨౧॥ పితాదశరథోరాజాకుశలీకిన్తవానఘ॥ భ్రాతరాభరతాఽఘ్నికంవాకుశలి
నాపరా॥౨౨॥ సాసీతాజానకికింవాతవక్షేమవక్షీప్రియా॥ లక్ష్మణేవాన్వీతియేనసహశ్వంకుశలకః॥౨౩॥ కుతోసు
ప్రేషయామాసవత్సవాత్సల్యభాజనే॥ రాజాదశరథోరామయువాంకానసమీదృశం ॥౨౪॥ ఇత్యుక్తోమునినాతేనశ్రీ
రామోమృదుభాషణః॥ లక్ష్మణంపార్శ్వతఃకృత్వానినీతఇదమబ్రవీత్ ॥౨౫॥ శ్రీరామః॥ భగవత్సర్వతత్త్వజ్ఞోభవా
నేవనసంశయః॥ తథాపిసంప్రదాయోయాయుక్తఃప్రశ్నోహిరౌకికః ॥౨౬॥ అహంహిసత్యసద్ధన్య పితూరాజ్ఞావశా
దిదం॥ అరణ్యమాగతస్సామిన్సీతయాలక్ష్మణేనచ ॥౨౭॥ సీతావియోగదుఃఖేనబాధ్యతేమన్తనోధునా॥ వియోగ
శ్చనభాత్యేషసీతయాత్యంతికోమమ ॥౨౮॥ తవదర్శనమాత్రేణసర్వసంతాపవర్జితః॥ అహంసర్వవత్కృచ్ఛదద్యాస్మి
తవసన్నిధౌ॥౨౯॥ ఇతిపరంయథాసీతాశోకోమాంనైవబాధయేత్॥ యథామయావలభ్యేతసాతథాప్రాధ్యయామ్య
హం ॥౩౦॥ ఏతత్ద్వయన్నచాసార్థ్యంసర్వశక్తిమతాత్వయా॥ త్వమేవపరమోబద్ధర్లుటకోభోగమోక్షయోః॥౩౧॥
త్వమేవమాతాపితరాసద్గురుస్తత్త్వబోధకః॥ త్వమేవాభయదాతాద్యత్వమేవశరణంమమ ॥౩౨॥ ఇతిరామవచస్సృత్యా
ససర్వజ్ఞోమహామునిః॥ విష్ణోర్గీలావిశేషోయంచిత్రఇతిచేతసి॥౩౩॥ మత్వాతదుచితంవాక్యంసర్వవేదాంతగర్భితం॥ జ్ఞాన
యోగైకవిషయంసాన్తస్మితమువాచహః ॥౩౪॥ అగస్త్యః॥ సత్యంజ్ఞానమనంతంయత్సర్వవేదాంతసంమతం॥ నిష్కళం

పిరియంశాన్తనిరవద్యన్నిరజ్జనం || ౩౫ || పాప్తాదిదోషరహితంఘృతాద్వివిధతం । తద్బ్రహ్మహమిజ్ఞాతాన్త
ప్రథమంజ్ఞానతాన్త్రజ||౩౬|| పశ్చాదహస్తదస్తీతిచింతనేనపునఃపునః । జీవన్ముక్తోభవత్ప్రసంసంప్రాప్యజ్ఞానయోగి
తాం || ౩౭ || అస్మాదేవమహాయోగాన్తనోనశ్యతిరాఘవ । నష్టేమనసినశ్యన్తిశోకమోహభయాదయః || ౩౮ || ప్రా
ణానాన్నపృథక్కార్యాచేదపూరకకుంభకాః । కార్యాన్తుచిత్తశుద్ధ్యర్థంబ్రహ్మజ్ఞానోదయాత్పురా || ౩౯ || సచాత్ర
ప్రాణవిలయోమహాయోగేరఘాత్రమ । నస్యాదితిత్వయాశంక్యంధ్యేయేతల్లయదర్శనాత్ || ౪౦ || అఖణ్డసచ్చిదానం
ధలత్తణంతమఘోపరం || బ్రహ్మహమస్తీత్యేకాంతయోధ్యాయతినీరస్తరం || ౪౧ || సబ్రహ్మణిపరానందేవీనస్సుతరాం
భవేత్ । సప్రాణస్సుమనస్కచ్చసేంద్రియశ్చనసంశయః || ౪౨ || మహాయోగసమారూఢోనశంక్యమృతభృతః । సమా
ధావీనతత్వస్యసఖీజస్యమహాత్మనః || ౪౩ || ప్రారబ్ధకర్మయోగేనపునరుత్థానసంభవాత్ । నమూర్చితశ్చవైవర్ణ్యాదర్శ
నాద్వదనాదిషు || ౪౪ || మనసోవృత్తయస్సర్వాస్సుప్తావివయదాత్మని । చిద్రూపేనద్వియప్రాణాడపశాంతింప్రజ
న్త్యలం || ౪౫ || తదాస్వయంప్రకాశాత్తస్వరూపానందసాగరే । నిమగ్నోనిత్యతృప్తో సౌమహఃషోగీనశోచతి || ౪౬ ||
ప్రాతిభాసికశోకస్తుతస్యస్యాత్ శుభభంగురః । సచ్చిత్స్వరూపప్రజ్ఞాయానిత్యసాన్నిధ్యసంభవాత్ || ౪౭ || యథాతు
మస్త్రబిందస్యవస్తేస్సర్వస్యవాభవేత్ । స్వశక్తిఃకుణ్డితైవంహి జీవన్ముక్తస్తచేతనః || ౪౮ || సరూపనష్టేచిత్రేతుతథాప్రా
ణేంద్రియాణిచ । సరూపనాశంగచ్ఛన్తియథారాజాతథాప్రజాః || ౪౯ || శ్రీరామః । సద్గురోబ్రహ్మణామోగః కథం
కార్యభహత్మనః । బ్రహ్మస్వరూపంవేదాంతై రఖిలైశ్చాచార్యైః || ౫౦ || అత్తాతుసగుణఃకర్మభోక్తృత్వాద్యవల
భితః । సగుణాగుణసంయోగఃకథంశుషార్ద్రయోరివ || ౫౧ || యద్యాత్మనోపివైర్గుణ్యంస్వతస్సిద్ధంభవేత్తదా । బ్రహ్మ
నన్యతయాకేనకస్యయోగోవిధీయతే || ౫౨ || మనఃప్రాణేంద్రియాణాఞ్చనిరోధోనిష్ప్రియాజనః । జ్ఞానమాత్రేణము
క్తేరిత్యాహుఃకేవలపణ్డితాః || ౫౩ || జ్ఞానోదయాత్పరంయోగఃకర్తవ్యభితిశ్చన । నప్రమాణంస్వతస్త్రాన్తాన్తుక్తాజ్ఞాన
స్యచేత్యపి || ౫౪ || జ్ఞానఞ్చైదైవతమేవాహుర్భిదాంతేపాధికీంమృషాం । ఘటాదివివయజ్ఞానమపి స్వాత్మీయమిత్య
థ || ౫౫ || జ్ఞేయావాంవివిధత్వఞ్చవాచారంభణమాత్రకం । జ్ఞాతుస్తుజీవసంజ్ఞస్య వాక్యైర్బ్రహ్మత్వమివ్యతే || ౫౬ ||
నసాంఖ్యేననయోగేననభక్త్యాచనకర్మణా । నోపాస్త్యానచదానేన మోక్షస్సిద్ధ్యతి కస్యచిత్ || ౫౭ || అదైవతజ్ఞాన
మాత్రేణత్వాప్తోక్తిజనితేనసః । అత్రైవసిద్ధ్యతిత్యేవంమతంజ్ఞానైకవాదీనాం || ౫౮ || యత్కైశ్చద్యదికుర్వీతబ్రహ్మజ్ఞా
నోదయాత్మరం । సకర్మినాత్మవిజ్ఞానీజ్ఞానినఃకర్మవర్జనాత్ || ౫౯ || నవిధిర్నపేదశ్చనపర్యాయవర్జ్యకల్పనం । బ్రహ్మవి
జ్ఞానినామస్తీక్వచిదిశ్యపితన్తతే || ౬౦ || ప్రబలేనప్రమాణేస్త్రికథంయోగోవిధీయతే । విధిశ్చేద్విధ్యతీతస్యబద్ధోముక్త
స్యసంభవేత్ || ౬౧ || తస్మాద్యోగవిధిస్తూరేపరిత్యజ్యాత్మవేదినః । స్వేచ్ఛంచరన్తునోదాధికచ్ఛిచ్చనుకృతాకృతైః || ౬౨ ||
ఇతిబ్రహ్మద్వయజ్ఞానీసిద్ధాన్తస్యమయాగురో । బహుశశ్చుగ్రితపూర్వత్వాన్నయోగేజాయతేరణిః || ౬౩ || ఇతిరామ
వచశ్చుగ్రత్వానర్వర్ణోమహామునిః । ఉవాచసస్మితంవాక్యమిదంతత్త్వవిదాంవరః || ౬౪ || శ్రుణుష్వరఘు శార్థాల
మహాయోగస్యతైభవం । జ్ఞానోదయాత్పరంకార్యోయస్సద్యోమోక్షకాంక్షీభిః || ౬౫ || అరూపబ్రహ్మణాయోగో
నాత్మనో త్రవివక్షితః । ప్రారబ్ధాభ్యస్తనాశేహయోగినస్సభవిష్యతి || ౬౬ || జీవతోముక్తిసిద్ధ్యైతుసచ్చిద్రూపేణవ
స్తునా । నిర్గుణేనాంశాంకస్యయోగఆత్మనభివ్యతే || ౬౭ || సగుణస్యాపవాదేననిర్గుణః ప్రత్యేగాహ్వయః । చిద్రూ
పాంశఃపతేజైవయుజ్యతేధ్యావయోగతః || ౬౮ || నిర్గుణాంశాంశినోరైక్యంజ్ఞాత్వాగురుముఖాత్తతః । ఐక్యానుభవ
సిద్ధ్యర్థమయంయోగోవిధీయతే || ౬౯ || జ్ఞానమాత్రేణముక్తిస్తుక్రమాదేవభవేన్నుచాం । సద్యోముక్తిస్తుయోగేనవి
నానైవకదాచన || ౭౦ || ప్రలపన్తుయథేచ్ఛన్తేబ్రహ్మజ్ఞానైకవాదినః । నతేమాంక్రమముక్తిస్సాన్యమూనేత్యతిరాఘ
వ || ౭౧ || అరూపబ్రహ్మవాదేన పున్యస్తేహ్యకలమ్బుషాం । వర్ణాశ్రమపరిభ్రష్టాస్తేయాన్నిరకంధుగ్రీవం || ౭౨ || ష

న ఆదినిరోధేహిమహాయోగైకగోచరే । మహాత్ప్రయోజనస్వప్నం శోకమోక్షాత్మకం మునేః ॥ ౨౩ ॥ జ్ఞానఞ్చ వాస్తవంభిన్నంస్వతపవపరాత్మనః । ఘటాద్యుపాధిపవయజ్ఞానఞ్చనివిధంబహు ॥ ౨౪ ॥ జ్ఞాతృజ్ఞానజ్ఞేయభేదోన్యవహరదశాగతః । మృషేతిశక్యతేవక్తుంకేనవారఘపుంగవ ॥ ౨౫ ॥ సాంఖ్యాదిభిర్యథాముక్తిస్సద్యశ్చగ్రత్యానిషిధ్యతే । తదైవజ్ఞానమాత్రేణేత్యవగచ్ఛమహామతే ॥ ౨౬ ॥ ఆప్తోక్తిశ్రవణేనైవకేవలేనాత్మవేదనాత్ । మత్వా జీవన్ముక్తిశ్చమాత్మనోయదిమానవః ॥ ౨౭ ॥ యోగంవర్ణాశ్రమాచారాంశ్చపేక్షేతసదర్శతః । స్వేచ్ఛాచార రతోన్యం పీడ్యతేయమకంకరైః ॥ ౨౮ ॥ జ్ఞానినోవిద్యతీతత్వంజ్ఞానినామేవసంమతం । నతుశ్రుతేస్సన్నితేర్వాత్మయోగినాంమహతాంకన్యచిత్ ॥ ౨౯ ॥ యదాబ్రహ్మాణిసంయుక్తోనోత్తిష్ఠతిమహామునిః । తదైవవిద్యతీతస్సాన్యదితి వేదాన్తనిశ్చయః ॥ ౩౦ ॥ భేదయోగంపరిత్యజ్యయథాద్వైతాత్మవేదనం । సంపాప్తస్తద్యదేతచ్ఛజ్ఞానన్యక్తావమహాబుధః ॥ ౩౧ ॥ అభేదయోగమేకాస్తేత్రధాభక్తిపురస్కరం । కృత్యానిశ్యం మహామానీనద్యోముక్తోభవేన్నరః ॥ ౩౨ ॥ తస్మాదద్వైతబోధోక్తిశ్చుక్తిపూర్వాప్యనేకశః । త్వయావిస్తరణీయాద్యయోగఃకర్తవ్యవచతుః * * * (౩౩)

❖ ఇతి తత్త్వసారాయణ ఉపాసనాకాండస్య చతుర్థ పాదేష్టమోఽధ్యాయః ❖

పునశ్చ తేప్రవక్ష్యామి శోక మోక్షాన్యకారణం । మహాయోగంరఘుశ్రేష్ఠసర్వవేదాన్త సంమతం । సయాపనప్రచితాసోష్ఠీవస్తుక్తస్యచాప్యథాప్రారబ్ధదేహపాతాన్తందుఃఖంప్రాతీతికంభవేత్ ॥ ౧ ॥ తచ్చప్రాతీతికస్థుఃఖమవస్థాత్రయసంభవం । సమాధిత్రయయోగేనమహావైవనివర్తతే ॥ ౩ ॥ అతస్తత్సచ్చిదానన్దలక్షణంబ్రహ్మచాగుణం । సమాధియోగవిషయం । విధంవిధిరాఘవః ॥ అభిజ్ఞేరసేబ్రహ్మణ్యఖణ్డైకారచేతసః । యావన్నిరోధోభవతి తావత్ప్రాణస్యచస్వతః ॥ ౫ ॥ యదామమోబహిర్యాతివాసనాబీజహోదితం । తదాప్రాణోపివేగేనవన్దిదాహావిముక్తవత్ ॥ ౬ ॥ ప్రాణేరుదేమనోనాశోనసిద్ధ్యతికథఞ్చన । రుదేమనసితుప్రాణనాశస్సిద్ధ్యతియోగినః ॥ ౭ ॥ అతోధీమాస్తహాయోగీహతయోగ పరాజ్ఞుభిః । ఆత్మయోగంప్రకరీతచిద్రూపేపరమాత్మని ॥ ౮ ॥ మహాయోగేనవశ్యానిస్సేన్ద్రియాణ్యఖిలానిచ ॥ ఉపశాన్తిసుఖంనిత్యమాత్మనఃప్రాపయన్తిహి ॥ ౯ ॥ ఇన్ద్రాదయోష్టదిక్పాలాబ్రహ్మవిష్ణుశివాఅపి । వశీకృతాభవన్త్యేవ మహాయోగేనరాఘవ ॥ ౧౦ ॥ యుంజీతాత్మానమనిశం బ్రహ్మణ్యద్వయదిద్భవే । యశ్చాచ్యుతస్తుతోజ్ఞేయస్సాత్మాన్నారాణోనరః ॥ ౧౧ ॥ యస్యనిర్గుణయోగేస్త్రికసర్వశోకనివారకే । శ్రుతేజాతామనస్తుష్టిస్తస్యయోగాన్తరంపుధా ॥ ౧౨ ॥ వాద్మికాయామమావాస్యానిఃపూర్ణశశాంకవత్ । అవిద్యావరణక్రాన్తేప్యసాజ్యోతిఃప్రకాశతే ॥ ౧౩ ॥ బ్రహ్మత్వజ్యోతిషస్ఫుర్తిస్సహజాయస్యయోగినః । సయోగిప్రవరస్సర్వాస్వతపవప్రకాశయేత్ ॥ ౧౪ ॥ అఖణ్డబ్రహ్మయోగేస్త్రికజీవన్ముక్త్యేకసాధనే । అధికారిపరబ్రహ్మవిజ్ఞానీహిరఘాతమ ॥ ౧౫ ॥ అతోబ్రహ్మత్వవిజ్ఞానంయోగసాధనమాత్మనః । గుహాపదేశమనన్తైప్రాపణీయం ముముక్షుభిః ॥ ౧౬ ॥ జ్ఞానోదయాత్పురాకార్యశ్చిత్తసంశుద్ధిసిద్ధయే । అంగుష్ఠాదిప్రమాణాత్మయోగాభ్యాసస్తపస్విభిః ॥ ౧౭ ॥ కూటస్థప్రత్యగాత్మాఖ్యజీవోపాసనసంజ్ఞితే । అస్త్రికసామాన్యయోగేతుసామాన్యంఫలమిష్యతే ॥ ౧౮ ॥ అస్మాత్సామాన్యయోగాద్ధిదేవయానేనవర్తనాక్రమముక్తిప్రసిద్ధాస్త్రిసతుసహ్యోవిమోచనం ॥ ౧౯ ॥ ఆద్యంసామాన్యయోగఞ్చముఖ్యయోగస్తమన్తిమం । ఉపేత్య మధ్యమజ్ఞానాత్మేవలాద్భువికేచన ॥ ౨౦ ॥ సంసారబద్ధనిర్ముక్తా అపునర్జన్మభాగినః । వయంప్రతిసంతుష్టాఅహూస్వేచ్ఛచ్ఛర్చనైః ॥ ౨౧ ॥ రాగద్వేషభయాదీనామనకాశన్మనాగపి । యదిదద్యాత్సయోగీవాజ్ఞానీవానభవిష్యతి ॥ ౨౨ ॥ వైరాగ్యరహితంజ్ఞానంకస్యాప్యత్రనశోభతే । యథావికేశస్సన్యాసివిశవానాచ్ఛభూషణం ॥ ౨౩ ॥ జగ్రీరామః ❖ యోగావకాశహీనంయదవాన్తననగోచరం । అయాపంబ్రహ్మదేహస్తేప్రాప్యమిత్యున్యతేత్వయా ॥ ౨౪ ॥ తదేవజ్ఞే

యమద్వైతసిద్ధాంతేష్వవగమ్యతే । తద్ధానినామిహశేషకోకమోక్షశ్చగీయతే ॥౨౫॥ తదన్యస్యాఖిలస్యావీరజ్జుసర్వా
దివత్సదా । మిథ్యాత్వాదితరోపాస్తీజన్యమిథ్యేతివైఫలం ॥౨౬॥ యదివాభవతావాన్యచ్చిద్రూపాదురరీకృతం
తదోపాస్యాత్పరంజ్ఞేయన్నాస్తీవదితుంతుమం ॥౨౭॥ యత్సేతూన్వానసంబన్ధభేదానాన్వ్యవదేశతః । చిద్రూపా
త్పరమస్తీతసూత్రకర్తృప్ర్య దీరితం ॥౨౮॥ అతోరూపస్తదస్త్యేవయత్కించద్వస్తుకేవలం । నచదేహేతదప్రాప్యమి
తినిర్ణయవాక్యంచితే ॥౨౯॥ దేహేస్త్విద్యమానేతదప్రాప్తంసత్యవస్తుచేత్ । సర్వలోకేషుదేహిత్యన్తస్య సర్వ
త్రవిశ్రుతం ॥౩౦॥ తస్మాదరూపస్తద్భిహ్నప్రాప్యమత్రైవదేహినా । ప్రాప్తిశ్చజ్ఞానరూపైవేత్యేవమద్వైతినాంమ
తం ॥౩౧॥ అసత్యవస్తుసంప్రాప్తిమపేక్ష్యోత్తమమేవయతే । సత్యవస్తుపరిజ్ఞానస్తదుక్తార్థశ్చమేషియః ॥౩౨॥
ఇతిరామచక్రస్మృత్యానమునీంద్రోఘటోద్భవః । యోగమార్గైకరసికఃప్రత్యువాచాత్మవిత్తమః ॥౩౩॥ *అగస్త్యః*
రామసిద్ధిమతాంశ్రేష్ఠతేషామద్వైతినాన్తుతం । శ్రుతియుక్త్యనుభూతీనాంవిరుద్ధస్తద్యథాశ్రుణు ॥౩౪॥ విద్యమానే
శరీరేస్త్విన్నప్రాప్యస్తదరూపకం । ఇత్యత్రశ్రుతిరేషాస్తీహ్యభసంపత్స్యఇత్యపి ॥౩౫॥ అవాక్యనసగమ్యత్వాత్
ద్వాక్యనసయోస్సతోః । ఆప్రాప్యమితియుక్తిశ్చసాద్ధీయంహివిచక్షణ ॥౩౬॥ అఖణ్డోహమనన్తోహం పరిపూర్ణో
హమద్వయః । ఇతిజీవద్విముక్తానామనుసూతిశ్చపిశ్రుతా ॥౩౭॥ అఖణ్డత్వాదయోధర్మానయజ్ఞస్తే విరూపిణి
నిర్ధర్మకత్వాంగీకారాదుభాభ్యామపిరాఘవ ॥౩౮॥ సేత్వాదివ్యపదేశేభ్యశ్చిద్రూపాత్పరమస్తీతు । నాసత్యత్వం
క్వచిత్తోక్తిక్తంచిద్రూపస్యపరాత్తనుః ॥౩౯॥ సత్యంజ్ఞానమనన్తజ్ఞాత్యేవంసత్యత్వదర్శనాత్ । యోగశ్చ త్రైవ
సంప్రాక్తస్సూత్రకర్తృమహాత్మనా ॥౪౦॥ జీవన్ముక్తస్యదేహాన్తేచిద్రూపస్యాప్యపాయతః । అసత్యమితి నోవాచ్యం
యుజ్ఞానేనముముక్షుణా ॥౪౧॥ యుక్తోపిమన్యతేసత్యంస్వానుభూత్యేకగోచరం । తచ్చిద్రూపం బృహద్భిహ్న
యుంజానఃకిముతాత్మని ॥౪౨॥ ముముక్షుర్యద్యసత్యత్వంమత్వాదుర్జననాదిహం । చిద్రూపయోగవిముఖః పర్వ
తాగ్రాదివాపతేత్ ॥౪౩॥ అయస్కారస్యసావర్ణ్యవ్యవహారోయథావృధా । తథాముముక్షోర్నిరూపబ్రహ్మవ్యా
హరణవ్యతే ॥౪౪॥ స్వర్ణకారస్యసావర్ణ్యవ్యాహరణవత్త్వదాం । అరూపవ్యాహృతిర్యుక్తేత్యేవంమాన్తుచతేమతిః ॥౪౫॥
తేషామవ్యవహార్యైకనిష్ఠానాంవ్యాహృతిఃకథం । నప్రవాగిన్ద్రియాణాంవావిరూపవ్యాహృతిఃకథం ॥౪౬॥ అరూప
విదుషామద్యతస్త్విష్టాహిభవివ్యతి । అతోవ్యాహృతసంసిద్ధిరితిచేన్తోపపద్యతే ॥౪౭॥ ప్రాప్తిశ్చజ్ఞానరూపేతి మత
స్తేషాంవిరుద్ధ్యతే । దేహేస్త్వికసతీతత్వాప్యమిత్యేతచ్చరఘూత్తమ ॥౪౮॥ ప్రాప్యత్వంయదితస్యస్యాదిహజ్ఞేయ
త్వమేవవా । యోగావకాశహీనత్వవచనస్తస్మిరర్థకం ॥౪౯॥ జ్ఞేయత్వధర్మవత్సేవసగుణత్యప్రసంగతః । అత్య
న్తధర్మకాస్తీత్వవచనానర్థతాతతః ॥౫౦॥ తస్మాదుపాన్యంజ్ఞేయశ్చబ్రహ్మచిద్రూపమేవతత్ । జ్ఞేయాతీతమరూ
పన్నజ్ఞేయంమోక్షాయదేహినా ॥౫౧॥ నాభేదశ్చోపపద్యేతవిజ్ఞేయతదతీతయోః । విజ్ఞేయోపాన్యయోర్నాపిభేద
స్వల్పోమహామతే ॥౫౨॥ యథానాభేదసంసిద్ధిరుపాన్యతదతీతయోః । తథానాభేదసంసిద్ధిర్జ్ఞానోపాన్యో శ్చత
చ్ఛ్రుణు ॥౫౩॥ జ్ఞానంప్రమాణజనితంబ్రహ్మత్వప్రత్యయాత్మకం । ఉపాసనస్తుబ్రహ్మత్వప్రత్యయా వృత్తిరూపకం
ఏవంసతిపరబ్రహ్మజ్ఞానసంప్రకృతమేవతత్ । ఉపాసనస్తుతూపాస్తిసంప్రకృతంజ్ఞానముద్యతే ॥౫౪॥ అజ్ఞానవ్యతరేకే
ణజ్ఞానస్యోపాసనేన్వయః । వ్యత్యయవ్యతిరేకేణోపాస్తేస్తుపాసనేన్వయః ॥౫౫॥ ఉపాసనమిదంపూర్వంపార్వ
త్యాఃపరమేశ్వరః । ఉపాచపృష్ఠకైలాసేసర్వజ్ఞశ్చన్ద్రశేఖరః ॥౫౬॥ *పరమేశ్వరః* నూమఖణ్డచిదానన్త మశరీర
నిరజ్ఞానం । ఉపాసతేమహాత్మానోయథాతచ్ఛ్రుణుశైలజే ॥౫౭॥ తత్త్వమస్యాదివాక్యార్థశ్రవణాన్తననాదపి ని
స్సంశయం పరాత్తైక్యంవిదిత్వానద్గురోర్ముఖాత్ ॥౫౮॥ వివిక్తదేశేయాంకాంచిత్కుటిం కృత్వామనోరమాం । త

త్రైవసర్వదావాసంకుర్వతేమోహవర్జితాః ॥౬౦॥ పాతరుత్థాయనియమాత్సంహేతాశ్రమోచితం । కర్మనిర్వ
 ర్త్యకుఢ్ధాత్మవచసస్సాత్వికాశయాః ॥౬౧॥ పద్దంపిరాసనంవాధతత్పుఖాసనమేవవా । ఆస్థాయసద్గురూద్యానస్మా
 ర్వకమ్తాముపాసతే ॥౬౨॥ శుకోవైయాసికిఃపూర్వమ్మత్తప్రాప్తాత్తవేదనః । వైరాగ్యేణసుతీవేణభూషితాత్మామ
 హాయతిః ॥౬౩॥ బద్ధపద్మాసనోభూత్వాసుమేరోర్యసుధాతలే! ఇద్వియాణసమాహృత్యవిషయేభ్యశ్చచేతసా ॥౬౪॥
 తత్ప్రతిష్ఠాపయామాసచేతోమయచిదాత్మని । శనైశ్శనైరఖణ్డాత్తభావనామాచరన్తుసిః ॥౬౫॥ నిత్యోహంనిర్వికల్పా
 హంజ్యోతిషాంజ్యోతిరన్త్యహం । పరిపూర్ణస్వరూపోహమాదిమధ్యాన్తవర్జితః ॥౬౬॥ సర్వాధార స్వరూపోహమ
 శరీరోహమచ్యుతః । సచ్చిదానందరూపోహన్నిర్గుణోహంసదాశివః ॥౬౭॥ ఇత్యేవమాదిభిశ్చద్వైతకర్వక్ ప్రత్యయనంతం
 మదభేదమనుప్రాప్యతస్థాగిరిరివాచలః ॥౬౮॥ తదాజ్యోతిర్మయేపూర్ణేతేనసాత్మాత్మతేమయి । ప్రశాంతాభవంస్త
 స్యమనఃప్రాణాదయోమునేః ॥౬౯॥ జీవన్ముక్తస్యతస్మాథ మతిస్తీవ్రతరాశ్యభూత్ । విదేహముక్తాప్యత్థానహీనా
 యాంపర్వతాత్తజే ॥౭౦॥ మయైవాచరితోవిఘ్నస్తత్రతీవ్రప్రయత్నతః । సర్వలోకహితాయైతద్దోగమార్గప్రవృత్త
 యే ॥౭౧॥ సహ్యాధికారికశ్చేస్తోయోగమార్గప్రవర్తకః । మయానియమితఃపూర్వంతత్ప్రాకర్యానురోధతః ॥౭౨॥
 జీవన్ముక్తోపిసమునిర్వైరాగ్యాతికయేనతు । విదేహముక్తవత్సైన్ధూలదృష్ట్యావలోకితః ॥౭౩॥ ప్రపచ్చవ్యవహారే
 షువైముఖ్యంయస్యసర్వదా । వ్యవహారదశాహీనశ్లోభతేనవిదేహవత్ ॥౭౪॥ మునినాతేనసదృశోన విరక్తోష్ఠ్పికే
 భువి । దృష్టోమయాహిభరతోప్యనేభూన్మృగరాగవాత్ ॥౭౫॥ వినావిషయభోగేషు వైరాగ్యంకస్యతాదృశః । స
 మాధియోగస్సంసిద్ధ్యేత్సవ్యోముక్తిప్రదశ్శివే ॥౭౬॥ తాదృశోహిమహాయోగీ సదావైరాగ్య భూషితః । పూజసి
 యోఖిలైర్దేవైర్చృష్టాణావిష్టునాపిచ ॥౭౭॥ త్వయాచసర్వదాపూజ్యోనాశ్రకార్యావిచారణా । యతోమయా
 పిహృదయేపూజ్యతేసనిరన్తరం ॥౭౮॥ *అగస్త్యః*వివంపశుపతిర్దేవఃపార్వత్యైయోగముత్రమం । ఉవాచ సర్వ
 వేదాన్తరహస్యాగ్ధం రఘూద్వహ ॥౭౯॥ తస్మాత్సప్తఞ్చమహాభాగ శోకిమోహనివృత్తయే । మహాయోగం కురు
 ష్వాద్వబ్రహ్మభిధ్యానలక్షణం ॥౮౦॥ *శ్రీగురుమూర్తిః*బ్రహ్మస్వేనంరఘు శ్రేష్ఠఉపదిష్టో మహర్షిణా । యోగా
 భ్యాసపరోభూత్వాజీవన్ముక్తిపదంయయా ॥౮౧॥ అథతేనోపదిష్టఞ్చక్రతం పాశుపతఞ్చరత్ । మత్ప్రసాదేనసీ
 తాంతాంలభ్యాయోధ్యాపురేబభౌ ॥ * * * * * (౮౨)

—ఇతితత్త్వసారాయణఉపాసనాకాణ్డస్య చతుర్థపాదే నవమోధ్యాయః—

బ్రహ్మ*వృత్తీనాం శోభనంబ్రూహిసద్గురోమమశంకర । యేననిర్వృత్తికానన్త స్వయంసిద్ధ్యే ద్దయానిధే ॥౧॥
 *శ్రీగురుమూర్తిః*పుగానారాయణశ్శ్రీమాన్వైకుంఠనదనోమహాత్ । త్వత్ప్రతాసర్వదేవేభ్యఉవాచాగ్ధమముంహరిః ॥
 సహివిష్టుర్జగన్నాథ స్సర్వోస్సర్వశక్తిమాత్ ॥ మమప్రియతమశ్చాన్తస్సర్వలోకహితేరతః ॥౩॥ తంప్రణమ్యసురా
 స్సర్వేసంపూజ్యచక్షుథాపధి । పత్రచ్చుర్వినయోపేతాభవమోత్తైకకాంక్షిణః ॥౪॥ భగవన్నాత్మతత్త్వజ్ఞావయం
 స్తస్త్యత్కృపాబలాత్ । తథాపిశోకమోహాదినివృత్తిరోపజాయతే ॥౫॥ బ్రహ్మత్వైకత్వవిజ్ఞానాదేవముక్తిర్నచా
 న్యతః । ఇతివేదాన్తవైశ్యజ్ఞానీమఃకమలాపతే ॥౬॥ యస్తైశ్శలాయయతోపి క్షంతదసిద్ధౌ పృథాహితత్ । ఆ
 తోనిష్ఫలమేవేదంజ్ఞానంమన్యామహేవయం ॥౭॥ వేదాన్తేష్వప్యవిశ్వాసవేతేనైవోపజాయతే । గురువాక్యేషుచైవ
 న్ముక్తాగతిర్వదకేశవ ॥౮॥ ఇతిపృష్టోమహావిష్టుర్దేవేసుసత్త్వవిమర్శిభిః । ఉవాచకరుణాసింధుస్సర్వజ్ఞస్సర్వరక్షకః ॥౯॥
 *విష్టుః*జ్ఞానమాత్రేణముక్తిస్సాన్యదిత్యేతాసుసురోత్తమాః । శ్రుత్యాచార్యోక్తిషుశ్రద్ధారాహిత్యంశ్రేయసేభవేత్ ॥
 అర్థవాదేషురమతేమన్దధీస్తేషుయోసరః । సహిస్వేచ్ఛావిహారేణశ్రేయసఃప్రచ్యుతోభవేత్ ॥౧౦॥ జ్ఞానోత్పత్తేః

రంకార్యస్వరైస్సవ్యోముముయుభిః । బ్రహ్మజ్యైశ్యమహాయోగఃప్రసిద్ధోహి శ్రుతాస్తృతౌ ॥౧౨॥ స్థూలారుద్రతి
కాన్యాయమనుసృత్యము క్తయే । జ్ఞానజ్ఞాసాధనంజ్ఞితృపరంపర్యేణకర్తృతే ॥౧౩॥ జ్ఞానంవినానయోగేస్త్రిగ్గు
రుంకర్ణిత్రవర్తయేత్ । సిద్ధజ్ఞానస్యపుంసోహిసిద్ధ్యే ద్యోగాధికారితా ॥౧౪॥ అతోనాజ్ఞస్యజ్యేతతేష్వశ్రద్ధా
కదాచన । శ్రుత్యా చార్యో క్త్యవిశ్వాసా దజ్ఞోహి పతితో భవేత్ ॥ ౧౫ ॥ అనా త్తజ్ఞః పరాత్మై క్యం
జ్ఞాత్వా గురుముఖాదథ । మత్వా యోగం పరే జ్ఞేయ కుర్యా దేకా న్రమా త్తనః ॥ ౧౬ ॥ బ్రహ్మజ్యైశ్య
మహాయోగాదస్తాచ్యరమసాధనాత్ । సద్యఃకైవల్యసంసిద్ధిస్సర్వవృత్తియూత్సరాః ॥౧౭॥ దేహి నోపృత్యయోనం
తాబహుదుఃఖైక హేతవః । నిత్యానందప్రదాశ్చాన్యాస్తాసాంభేదంవదామివః ॥౧౮॥ అహంవృత్తిస్సరీరాదాసర్వదుః
ఖంప్రయచ్ఛతి । ఇదమాద్యాస్తదుత్పన్నావివిధావృత్తయస్తథా ॥౧౯॥సదీనముప్రగిర్యాదిప్రపంచాకారతాంగతాఃవృ
త్తయస్థూలరూపిణ్యస్సాన్వంతఃకరణసంస్థితాః॥౨౦॥ ఆవిద్యకావిశేషాయేవిశేషాశ్చమాయికాఃతత్తదాకారతాం
ప్రాప్తావృత్తయస్సన్దిజన్తుషు ॥౨౧॥ జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తిస్థావృత్తయోపిచదుఃఖదాః । యథ్యద్వృత్తిమదత్రాస్తి
తత్తద్దుఃఖవదేవహి ॥౨౨॥ సుషుప్తావృత్తిహీనత్వాత్సుఖమేవేతికేదన । తదనంగతమస్యాంహినిగూఢా వృత్తయోభి
లాః ॥౨౩॥ సుఖంత్యావిద్యకంతత్రదృష్టాంతత్యోపపాదనాత్ । అజ్ఞానావృతిమత్వాశ్చదుఃఖమేవవిచారణే ॥౨౪॥
ప్రజ్ఞానఘనరూపేహితుర్యోర్వృత్తికేసుఖం । దార్ఢ్యాంతికత్వకథనాచ్చ తిన్నత్యోస్స్వయంవిదుః ॥ ౨౫ ॥ తర్కవ్యా
కరణాద్యేషుకాస్తేష్వపివృత్తయః । శ్రుత్యాదిష్వపిభోగాథేష్విమాదుఃఖైక హేతవః॥౨౬॥ శ్రోత్రాదీంధ్రియవృత్తి
నాంశబ్దాద్యానాంపునఃపునః । కామాదిచిత్తవృత్తీనాందుఃఖదత్వమపిస్ఫుటం ॥౨౭॥ సగుణోపాసనాద్యానాంతపు
లానాభ్యుసర్వధా । సాలోక్యాచిన్వరూపత్వాద్వృత్తీనాందుఃఖహేతుతా॥౨౮॥ తస్మాదేవంవిధాన్సర్వాశ్శోభనీయా
హివృత్తయః । ఏతాసాంశోభకావృత్తిస్సుఖేణుద్ధ్వంసుఖదాస్సురాః ॥౨౯॥ నిర్గుణబ్రహ్మ నిత్యంస్యాద నిత్యమఖిలజ్ఞా
గత్ । జీవేగాదికమిత్యేషాప్రథమానందకారణం ॥౩౦॥ వివేకాభిధయావృత్త్యాత్వనయా సగుణాశ్రయః । మాయి
కావృత్తయస్సర్వాశ్శోభితాస్సుర్వసంశయః ॥౩౧॥ వైరాగ్యవృత్తిరితరాత్వతీయాస్తుకమాదికాః । ముక్తిశ్చరూ
పిణీతార్యావితాస్సుర్వైవృత్తయః ॥౩౨॥ ద్వైతవృత్తిష్వనేకాసుప్రత్యక్షర్షనరూపిణీకాచిద్వృత్తిరతిప్రేమాచిత్త
శుద్ధ్యేకకారణం ॥౩౩॥ అభవష్టిమహావాక్యతాత్పర్యశ్రవణోదితా । సాక్షీవృత్తిరహంబ్రహ్మేత్యభేదజ్ఞానరూపిణీ॥౩౪॥
అస్యాంపృతాశుజాతాయాంసర్వాశ్చద్వైతవృత్తయః । శోధితాస్తత్తజ్ఞేనశ్యవ్యనితైశ్చారదాభివత్ ॥౩౫॥ ఇయచ్ఛ
నాక్షీవృత్తిస్సాన్వితార్కకారణభేదతః । ద్వివిధాశ్రవణోద్ధైకామననోద్ధేతరాతియోః ॥౩౬॥ ఆద్యాతుకారణీభూ
తావాక్యార్థశ్రవణోదితా । అన్యస్యాంకార్యభూతాయాంశోధితాతీయతేసురాః ॥ ౩౭ ॥ దృశ్యానువిద్ధసంజ్ఞోహిస
మాధిర్మనరాత్మకః । తపోభిధకథసాప్రాజ్ఞైరువ్యతేబ్రహ్మవాదిభిః ॥౩౮॥ కార్యస్యకారణేప్రోక్తోవిలయశ్చత్రకర్ణ్య
తే । అన్యథేవేదమన్యాయ్యమితిచేన్నైషదూష్యతే ॥౩౯॥ ఆవిద్యకానాంవృత్తీనాంలయప్రకరణేతథా । కార్యస్య
కారణేవాచ్యోలయస్సర్వశ్రవేరితః ॥౪౦॥ ఇదంప్రకరణంవిద్యావృత్తీనాంవిలయఃప్రతి । ప్రవృత్తంతదిహేవంహివిల
యాయుజ్యతేన్యథా ॥౪౧॥ సైషాప్యఖణ్డౌకారాయాంసాక్షీవృత్తిరథోత్తమా । నిదిధ్యాసనజాతాయాం తీయతేని
ర్విపర్యయం ॥౪౨॥ సాచత్రేధావిభజ్యైఃత్రిభిస్సత్వాదిభిర్గుణైః । శోద్యతేయోగిభిశ్చేష్టేష్టేదేనస్వగతేనచై ॥౪౩॥
తిస్యాగామపివృత్తీనాంతాసాంవిద్యావిశేషతః । ఉత్తరోత్తరముఖాదేవ్యఖణ్డత్వన్నలుప్యతే ॥౪౪॥ అఖణ్డారాజసీ
వృత్తిరామస్యాశ్చేష్టతాంప్రజేతే । రాజస్యాశ్చతథాజ్ఞేయాసాత్వికీర్జరరోత్తమాః ॥౪౫॥ కార్యకారణతాజ్ఞేయా

పూర్వవచ్చాత్రభేదతః। ఉత్పత్తౌకారణంసత్వోవిలయేకారణంరజః॥౪౬॥ తథోత్పత్తౌరజోహేతుర్విలయేకారణం
తమః। తస్మాద్విహంగ్యధాయుక్తాగుణానాంకార్యహేతుతా॥౪౭॥ నిర్వికల్పాదిభిస్తీస్రాప్యేతాశ్శోధ్యాస్సమాధిభిః।
ఆసుశ్రేష్ఠతమావృత్తిరఖణ్డకారవృత్తిషు॥౪౮॥ యానత్వరూపిణీనైవహ్యఖణ్డకరసాత్త్వికా। విదేహముక్తివిషయాన
ర్వృత్తివిశోధినీ॥౪౯॥ నిర్వృత్తికమిదన్నిత్యంసుఖంప్రోక్తంమునీశ్వరైః। కాస్తాభూతస్యమహతస్సుఖస్యాన్యైవసి
ద్ధయే॥౫౦॥ సుఖానిచృత్తిజన్యానిపూర్వోక్తానిమహాబుధాః। అపేక్షునేవివేకాదిసాధనైఃక్రమశస్సురాః॥౫౧॥ బ్ర
హ్మవిద్యావికారేషువివేకాద్యాసువృత్తిషు। ఉత్తరోత్తరవృత్త్యాస్తా పూర్వపూర్వాప్యయన్వతః॥౫౨॥ నతాజతా
సాంవృత్తిరాంక్షణికత్వాదిదూషణం। క్రమేణభవదుఃఖానాంక్షయస్తాభిర్హిస్తిసిద్ధ్యతి॥౫౩॥ ఆవిద్యకోత్తరోత్పాదేత
త్పూర్వస్యనిరోధతః। సూత్రకారోక్తతద్వోపస్సావకాశోత్రనామరాః॥౫౪॥ ప్రకృతాహిపరబ్రహ్మవిద్యావృత్త్యుచ్ఛ
వాచ్యయా। అతోనిరుద్ధ్యమానాయాహేతుత్వముపపద్యతే॥౫౫॥ చిద్వృత్తయథమాస్సర్వావివేకాద్యామహత్తమాః
విశుద్ధసత్వరూపత్వాన్నోపేక్ష్యనేమనీషిభిః॥౫౬॥ ఆవిద్యకాగమమాత్వాహ్యపేక్షునేప్రకేచన। విద్యావిద్యావి
భాగజ్ఞైరుపేక్ష్యనేచతేబుధైః॥౫౭॥ ఉత్తరోత్తరసంపత్త్యాపూర్వపూర్వానిశోధ్యతే। అతోనశూన్యవాదశ్చక్ర
కనీయఃకదాచన॥౫౮॥ నిర్వృత్తికత్వసంప్రాప్తావపినద్యూపతావశాత్। ఆస్తిక్యమేవభవతిచిన్తాత్రత్వావధార
ణాత్॥౫౯॥ నిర్వృత్తికసుఖాచన్యనిర్వాసనసుఖాదపి। యదరూపమనిర్వాచ్యమలతూణముదీర్యతే॥౬౦॥ తచ్చ
సామాన్యసత్తాకంవిద్యావిద్యోభయతిగం। అస్తీత్యేనోచ్యతేప్రాజ్ఞైర్మనాస్తీతికేనచిత్॥౬౧॥ నతుసాస్తిత్వ
వృత్తిస్సాన్యోరృక్షానరూపిణీ। అపరోక్షనిదానస్యచిద్రూపవిషయత్యతః॥౬౨॥ అస్తిబ్రహ్మేతివృత్తిర్హినిదానం
పూర్వభావినీ। అహంబ్రహ్మేతిభావిన్యః పశ్చాద్వృత్తేర్భవేత్సురాః॥౬౩॥ అరూపంతదిహస్తీతిజానీయాద్యదిమాన
వః। అవిద్యావృత్తిమత్వేన సవీవాధః పతేభుః॥౬౪॥ విద్యావృత్తిభిరుక్తాభిర్యశ్శోధయతిబుద్ధిమాణాః। వృత్తీరా
విద్యకాస్సర్వాస్సరూపోథావశిష్యతే॥౬౫॥ విద్యాయావృత్తయస్సర్వా అవిద్యావృత్తయోపిచ। అన్యతాఇతిధీకృ
త్తింకేచిదైవృత్తిశోధనం॥౬౬॥ విద్యావృత్తివిశేషేస్తైవిద్యావృత్తయోభిలాః। నశ్యస్తీతిచయత్జ్ఞానంతత్యే
చిద్వృత్తిశోధనం॥౬౭॥ అసంగతావిమాపతావాద్యేశాస్త్రాన్యధాగ్రహణే। ద్వితీయేవృత్తినాశస్యజ్ఞానమాత్రా
దసంభవాత్॥౬౮॥ సమాధివృత్తిభిర్నశ్యన్త్యాత్మవిశేషవృత్తయః। ఇతిజ్ఞాత్వాతదభ్యాసంత్యావహుస్సద్వృత్తిశోధ
నం॥౬౯॥ వృత్తిత్వవ్యవహారస్యసమానత్వాత్ ద్వయోరపి। జాడ్యంసమాధివిశేషవృత్త్యోరాహుస్సమంపరే॥౭౦॥
తచ్చసంగతమేవస్యాత్సుఖన్నిత్యంసమాధినా। విశేషేణమహద్దుఃఖంజాయతేహిసురోత్తమాః॥౭౧॥ సమాధివృత్తి
రాత్మానంకరోత్యన్తర్ముఖంసదా। విశేషవృత్తిరాత్మానంకరోతిచబహిష్కుఖం॥౭౨॥ సమాధిభిర్నిర్గుణానుబాహ్య
వృత్తిమయోగినః। యత్సుఖంజాయతేతస్యతదేవసదృశంమతం॥౭౩॥ అనుభూయసుఖన్నిత్యం తాదృశంయోగిస్త్వ
యా। బాహ్యవృత్తివికారోత్థసుభేకోరమతేబుధః॥౭౪॥ పీత్వాగాంగోదకంతృప్తఃకోసుత్తరోదకంపిబేత్। కోవా
నుకూలదారోసత్పరదారాపరిగ్రహేత్॥౭౫॥ తస్మాదాత్మసుఖావాప్త్యేనమాధిభిరహర్మికం। అవిద్యాజనితా
వృత్తీశ్శోధయేద్బుద్ధిమాణాఃపుమాణా

॥౭౬॥

* ఇతితత్త్వసారాయణ ఉపాసనాకాండస్య చతుర్థపాదేదశమోధ్యాయః *

విష్ణుః అథాతస్సంప్రవక్ష్యామివృత్తిమచ్ఛోధనంసురాః। యేననిర్వృత్తికస్సాత్మాత్పరమాత్మాత్రకాశతే॥౧॥ సురాః
వృత్తివృత్తిమతోరైక్యాద్వృత్తిశోధనమాత్రతః। వృత్తిమచ్ఛోధనంసిద్ధమథాచ్ఛవతికేశవ॥౨॥ విష్ణుపేషణవద్వ్యభోధవ
జ్యేషఃక్రమః। ఇతిసోభాతసర్వజ్ఞసవిద్యస్సాద్ధ్యసాధువా॥౩॥ విష్ణుః। వృత్తివృత్తిమచేకత్వమాపచారికమివ్యతే। వ

స్తుతస్తుతయోధ్యేదస్సుత్తుద్వయోస్తిర్జరాః ||౨|| వృత్తిరాజ్ఞోఽన్యసంసిద్ధ్యాకర్తృత్వనోపపద్యతే|ఆత్మనోకరణోన్యస
చిదుక్రొసస్యతక్రేవచ ||౩|| అతఃకర్తృత్వసంసిద్ధ్యైకచ్చిద్వృత్త్యాత్మనోస్తయోః|అంతరావృత్తిమాకజ్ఞేయస్సర్వవ్యాహ
రగోచరః ||౪|| చిత్తాన్నిధ్యేనవృత్తిహంజడానామపికర్తృతా| భవేదితివదన్త్యేకేతరాంతచ్ఛనయుజ్యతే||౫||చిత్తాన్ని
ధ్యమవిద్యాయావసాత్సాన్నిగద్యతే| అవిద్యకానాంవృత్తినాశ్చేదాభాసస్యసన్నిధిః ||౬|| అతచ్ఛిద్వృత్తిమధ్యే
యచ్ఛిదాభాసోభయాన్వితః|కర్తోభయాత్కరోజీవస్సజ్ఞయోవృత్తిమాకసురాః ||౭|| చిత్తాన్నిధ్యముపేత్త్యేవసర్వం
స్థావరజంగమంజగద్భాతీతికాస్త్రంతులక్షణాశ్రయణోచితం ||౮|| కర్తాశ్రయంవృత్తిమశ్వం వృత్తయఃకరణాశ్ర
యాః| నిరాశ్రయస్తృకర్తాశ్చావృత్తిమృత్తి మతోఃపరః ||౯|| ఏవంసతికథంముఖ్యమైక్యంతస్సృత్తికద్యతోఽవక్తం
శక్యమతఃకార్యంవృత్తిమచ్యోధనంపుథక్||౧౦||వృత్తయోయైర్విశోధ్యస్తే వివేకాదినమాధిభిః| వృత్తిమస్తస్యతైరేవక
పుథక్వేతిచేన్నహి ||౧౧|| శోధ్యస్తేవృత్తయోన్యాభిర్వృత్తిభిస్సవ్యగ్వాసినః| వృత్తిమస్తస్యకద్యధిరపః పార్థక్యమివ
తే ||౧౨|| యతఃకర్తృవ్యతిరేకేకరణస్యాన్వతంతతా| కర్తృత్వంకర్తృధీనంతదిత్యేతత్తుసత్తామతం||౧౩||కరణ
వ్యతిరేకేణకర్తృత్వవర్జనాత్| కర్తృత్వంకరణాధీనమితితైశ్చిదుదీర్యతే||౧౪|| ప్రాధాన్యంకరణస్యోక్త్యాజడత్వం
ప్రతిపద్యతే| తతఃకర్తృరాత్తనస్తవ్యసీత్వంసంప్రతిపద్యతే ||౧౫|| అకర్తాత్మాసుసద్ధానాత్కర్తాత్మా శోధ్యతేయ
తః| అతోనిర్వృత్తికథ్యానాద్వృత్తిమస్తంవిశోధయేత్ ||౧౬|| విశుద్ధసత్వవృత్త్యస్తఃప్రతిబింబితచేతనః| జీవన్ముక్తభ
తిఖ్యాతోస్త్యఖణ్డాకారవృత్తిమాక||౧౭|| అఖణ్డకరసాత్కాన్యోబింబభూతోస్తికశ్చన|అతోస్తిబింబోపాధిభ్యాం
ప్రతిబింబాత్మకఃపరః ||౧౮|| ఉపాధ్యవ్యతిరేకీత్వంప్రతిబింబస్యచేవ్యచేత్|తదాహికర్తృకరణభిదానిర్దేశవాగ్మృధా||
బింబస్యతునకర్తృత్వంయుజ్యతేచేతనాత్తనః|అకర్తృత్వప్రసిద్ధేస్తత్కర్తృపాధ్యోర్భిదాస్థితా||౧౯||ఉపాధిశోధ్యమా
నాహిబహిరేవవిసృతి| శోధ్యమానస్తథాన్యస్తుస్వాంతర్మత్యత్వపాధిమాక ||౨౦|| వ్యతిరేకాదుపాధేశ్చ తథో
పాధిమతోన్వయాత్| అర్థవన్తోక్షశాస్త్రంస్యాన్నాన్యధాసురపుంగవాః ||౨౧|| అన్వయవ్యతిరేకాభ్యాంపృత్తీర్వృ
త్తిమతోపిచ| యశోభయతినిశ్చంకంసవపురుషోత్తమః ||౨౨|| వృత్తిశోధనమగ్రా తాన్యవృత్తి మచ్యోధనేకృతే|
వృత్తిమచ్యోధననైవంవృత్తిమాకకారణంయతః||౨౩|| దృశ్యత్వాత్కార్యతాపృత్యేర్నృత్వావృత్తిమతోన్యతా| దృ
శ్యవ్యయోర్విభాగజ్ఞోజ్ఞేయశోభితవృత్తిమాక ||౨౪|| కార్యకారణయోర్మృశ్యద్రష్టృర్జడచిదాత్మనోః| వృత్తివృత్తి
మతోస్త్యాగాచ్యోధితోవృత్తిమానపి ||౨౫|| పూర్ణబోధస్వరూపత్వమువైతధ్యానయోగతః| వృత్తిమచ్యోధనా భావే
హ్యపగచ్ఛేన్నసంస్మృతిః ||౨౬|| అశుద్ధవృత్తిమాకజీవోబ్రహ్మవైశుద్ధవృత్తిమత్| కార్యకారణయోధ్యేదాభేదాకా
లవ్యయాస్తతా ||౨౭|| సర్వవృత్తికపదంయూవన్నసిద్ధ్యతివివేకినః| తావద్బ్రహ్మణీయుఃజీతశుద్ధవృత్తిమతిస్వకం||౨౮||
అశుద్ధావృత్తయస్సర్వాస్తద్యతాంబ్రహ్మణాసహ| శుద్ధవృత్తిమతాయోగాన్నశ్యన్త్యే వామరోత్తమాః ||౨౯|| అం
బుపూర్ణానుభావేభూస్వాంబునాంభువిమోచనాత్| నిరాకారాఃప్రణశ్యన్తి దర్శనావిషయాన్యచిత్ ||౩౦||శుద్ధ
వృత్తిమదద్యైతమపిబ్రహ్మచిదాత్మకం| స్వవృత్తిభేదాత్త్రైవిధ్యంగత్వాభాతిన్వయంసదా ||౩౧|| విశుద్ధాంతామ
సీంవృత్తియదాశ్రిత్యవిరాజతే| తద్యోగేనతదన్యస్త్రిలియతేశుద్ధరాజసే ||౩౨|| విశుద్ధాంతరాజసీంవృత్తియచ్ఛా
శ్రిత్యవిరాజతే| తచ్చయోగాత్తదన్యస్త్రిలియతేశుద్ధసాత్వికే ||౩౩|| విశుద్ధాంసాత్వికీంవృత్తియచ్ఛాశ్రిత్య విరాజ
తే| తచ్చయోగాత్తదన్యస్త్రిలియతేవృత్తివర్జితే ||౩౪|| వృత్తిమద్యావ్యతావృత్తేర్నతువృత్తిమతస్సతః|వృత్తివ్యా
ప్యవ్యమాంకన్యంయధాస్యాద్దేహదేహినోః ||౩౫|| యద్యపిప్రతిబింబగ్యవృత్తివ్యాప్యత్వమీత్యతే| దృష్టత్వాజ్జలచం
ద్రదౌ తథాప్యేతదదర్శనం ||౩౬|| అవివేకదశాయాం హిశుత్రేర్వాప్యపకతామతా| వివేకేపితు బింబాత్మ

ప్రజ్ఞయావ్యాకృతాల్పయా ॥౪౦॥ ఉపాధ్యంత. గతత్వేనప్రతి విబన్ధనవాత్తనః। ఆస్తాముపా ధివ్యాన్య త్వం
తావతానచదూప్యతే ॥౪౧॥ పేటికా స్తర్గతత్వేనపేటికావ్యాప్యతాయథా । నవరత్నస్యచివ్యస్య సూత్రకారస్య
నైసురాః ॥౪౨॥ అవిద్యాకార్యతోపాధేఃప్రతివిబన్ధనస్థుటం । ఆత్మకార్యత్వమిత్యస్తాదపివ్యాప్యహివృత్తయః।
అత్తానిర్వృత్తికోకర్తానన్యంగోనిర్వణోవిభుః । ఇతిసర్వైశ్చవేదాన్తేస్సయ్యగేవావధారితుః ॥౪౩॥ అతస్తస్యనవృ
త్తిస్యంకర్తృత్వజ్ఞునసంగతా । సగుణత్వావినుత్వేచవయ్యజ్ఞేహిసర్వధా ॥౪౪॥ వృత్తిరాజ్ఞునవృత్తి త్వాద్య
క్తిరైవోపపద్యతే । అతస్సవృత్తితాద్యుక్తికైత్యసాధ్యో నరేతరః ॥౪౫॥ ఆజ్ఞైవవృత్తినశతస్సవృత్తిత్వాది మా
నివ । వ్యవహారదశాస్వేపంప్రతిభాతీచేన్నహీ ॥౪౬॥ తస్యవృత్తివశత్వేతస్మిన్వృత్తిత్వాదికం వృధా । నచ వృత్తి
వశత్వోక్తావినశబ్దోర్థవాణభవేత్ ॥౪౭॥ వృత్తిస్య త్వివశత్వజ్ఞమిద్యైవేయదివ్యతే । తతోనవ్యవహారస్యప్రత్యేక
స్యగతిస్సురాః ॥౪౮॥ నిర్వృత్తిత్వావిగోధనవృత్తిత్వంఘటాదివత్ । ఏకస్యైవాత్మనోయుక్తమితిచేత్తన్నసం గతం॥
నిర్వృత్తిత్వసవృత్తిత్వేపరస్పరవిరోధి । ఏకస్మిన్నోపపద్యేతేనమకాలేకభజ్జన ॥ ౪౯ ॥ స్వరూపానుపమద్వేన మృ
దోస్తిఘటతాపితు । మృత్తాత్ర తావనవస్థానాన్త్యుక్త్యుత్వంతిరోహితం ॥ ౫౦ ॥ బీజోపలబ్ధిః కార్యస్య భావేష్యేన
జ్ఞసాంకుశా । సామాన్యబోధమేతుత్వాన్నముఖ్యాసావకల్పతే ॥౫౧॥ సామానాధికరణ్యజ్ఞానసామాన్య విశేష
యోః । తత్వమస్యాది వాక్యేషుస్వీకృతంలత్యువాచ్యయోః ॥౫౨॥ సామాన్యాంశావశేషాయవిశేషాం శోపషర్గం
అపేక్ష్యతేచసర్వత్రసర్వైర్వేదాన్తిభిస్సురాః ॥౫౩॥ మృతాసామాన్యస్యబుద్ధత్వాత్తద్విశేషేఘటాత్తకే । కృత్స్న
ప్రసక్తివిషసాన్యత్వద్వస్తాన్తోత్రనాథవాణ ॥౫౪॥ ఐన్ద్రజాలికకర్తాతుభూమిఃపారమాద్ధికః । తస్మిన్లోకస్య స
మూరోహన్నవ్యోస్తిప్రాతిభాసికః ॥౫౫॥ ఏవందైవిధ్యసంసిద్ధిరాత్మనోపిసురర్షభాః। సవృత్తికోయంజీ వాత్తాప
రోనిర్వృత్తికోమతః ॥ ౫౬ ॥ వ్యవహారదశాసంస్థోవృత్తిమాణప్రాతిభాసికః । పరమార్థదశాసంస్థోనిర్వృత్తిః పార
మాద్ధికః ॥౫౭॥ వృత్తివృత్తిమతోరేవంభేదంనిర్వృత్తికస్యచ।జ్ఞాత్వావిగోధనంయోగైఃకురుద్ధ్వంసురపుంగవాః ॥౫౮॥
ఃసురాఃఃవృత్తిమచోధనేస్యామిన్సంశయోజాయతేపునః। శోధయేద్వృత్తిమాన్వృత్తింవృత్తిమన్తంకఈశ్వర ॥౫౯॥
నిర్వృత్తికస్యకర్తృత్వవర్జనాత్సరమాత్మనః । నశోధకత్వసంసిద్ధిఃపంగోర్గమనకర్తృవత్ ॥౬౦॥ వృత్త్యన్యస్యయథా
వృత్తిశోధకత్వముదీరితం । తథావృత్తిమదన్యస్యతస్మిన్శోధకతోచితా ॥౬౧॥ వృత్తిమాణస్వయమేవస్వంశోధయేద్దిత్య
సంగతం । శోధ్యస్యేనన్వసాపేక్ష్యస్తదానేరసవృత్తికే ॥౬౨॥ ఇదంవృత్తివిషయోవృత్తిస్తచోధ్యతోచితా।
అహంవృత్తివిషయోవృత్తిమాంచోధ్యతాస్యకా ॥౬౩॥ తస్మాదసంభవంస్వామిన్వృత్తిమచోధన.గురో । ఇతిని
స్సంశయంక్షిప్రంభిన్దిసన్వజ్ఞ కేశవ ॥౬౪॥ ఏవంసర్వైస్సురైఃపుష్టోభగవాణభక్తచక్షుః। శ్రీయఃకాన్తోజగన్నా
ధఇదంసన్తి తమబ్రహ్మ ॥౬౫॥ ఃవిష్టుఃసాధుఃపుష్టహియస్తాభిస్సర్వజ్ఞాఅమరోత్తమాః । తథాపిసంభవఃప్రోక్షం
వృత్తిమచోధనంమయా ॥౬౬॥ వృత్తిమాణస్వయమేవ స్వంశోధయేదితిసంగతం । తస్యేదన్వయమన్నవృత్తివదే
తేఘ్రణుతాదరాత్ ॥౬౭॥ నిర్వృత్తికాత్తతావృత్తివిజిప్తహంత్యగోచరః । తద్వృత్తిరహితోజీవఇదన్వస్యతు
గోచరః ॥౬౮॥ అహన్వవిషయస్యస్యాన్తేతేనావృత్తికాత్తతా । అహంప్రత్యయసాక్షిత్వాత్తస్యనిర్వృత్తికా
త్తనః ॥౬౯॥ అత్తాహంవృత్తిమాణద్వేధావాచ్యలక్ష్యభేదతః । లక్ష్యోత్తాసాక్షిభూతత్వాన్త్యుఖ్యాహం వృత్తి
మాణభవేత్ ॥౭౦॥ వాద్యాత్తాసాక్ష్యభూతత్వాద్గౌఢాహంవృత్తిమాణభవేత్ । సాక్షిణోహంత్యసంసిద్ధ్యాసా
క్ష్యస్యేనన్వముచ్యతే ॥౭౧॥ తస్మాత్సంశోధయేద్ధీమాన్వృత్తిమన్తంస్వకంస్వయం। ఇశ్యేషఉపదేశోవస్సత్యంహిత
తమస్సురాః ॥౭౨॥ వృత్తిమద్యతిరేకేణవైవనిర్వృత్తికఃపరః । ఇత్యాహుఃకేచిదన్వైతవాదినస్తంనసంగతం ॥౭౩॥

~~~~~
వృత్తిమాన్మథునంసారీశోకమోహభయాన్వితః । నిర్వృత్తికన్యసంసారీశోకమోహదివర్జితః ॥౨౬॥ అస్యాన్య
వ్యతిరేకేత్వేనాస్త్రిభ్యాసోనిరర్థకః । వృత్తిమద్యోగమాత్రేణశోకమోహాద్యవర్జితాత్ ॥౨౭॥ వృత్తిమాన్మత్రిసుకా
లేషుమహానేవతువృత్తితః । అణువదృఢితిమూఢావామిత్యాహుశ్చాసమన్జనం ॥౨౮॥ నిర్వృత్తికన్యసర్వక్రమహ
త్వంకథ్యతేశ్రుతౌతత్వంసవృత్తికస్యాపిభవేచ్ఛేద్వృత్తిరేవకా ॥౨౯॥ వృత్త్యభావేమహత్వంస్యాదవృత్తిభావేణతా
పిచ । వృత్తిభావేమహత్వస్తువచ్ఛుకాద్వైతివాక్యతః ॥౩౦॥ శ్రుతియుక్త్యనుభూతీనాంవిరుద్ధంధర్మదౌర్జన్యయోఽసా
మానాధికరణ్యంహిపరస్పరవిరుద్ధయోః ॥౩౧॥ నిర్వృత్తికాత్మానన్యత్వే పరమాధ దశావశాత్ । సవృత్తికన్య
సంసిద్ధేకథువృత్తేస్తదన్యతా ॥౩౨॥ దశాద్వయన్యసంసిద్ధ్యహ్యంశిత్వోచ్చంతాత్మనః । శాస్త్రోక్తంతత్ర సత్యా
యాంసాంశత్వముపపద్యతే ॥౩౩॥ నచాంశసన్నిహృద్ధేప్రవృత్తిరుపపద్యతే అంశస్యసన్నిధావేమబద్ధేర్వియయో
గతః ॥౩౪॥ అతోంశహీనావస్థావద్భక్తిగన్యసన్నిధాజడా । బుద్ధిశ్చేష్టతథ్యేతన్నతమద్వైతీనాంహ్యసత్ ॥౩౫॥
అంశశ్చవృత్తిమాన్మజీవోవ్యవహరదశాంగతః । శోద్ధోనిర్వృత్తికాత్మైక్యసమాధ్యభ్యాసతస్సురాః ॥౩౬॥ ఆత్మబుద్ధ్య
స్తరాశేవకశ్చిదధ్యక్షుఃకథ్యతే । సజీవోవృత్తిమాన్మజ్ఞేయోహ్యణరేవేతిబుద్ధివత్ ॥౩౭॥ అణుత్వంయదిజీవన్యబుద్ధ్యపే
తాంవివాన్వితః । మహత్వశ్రుతికోపస్సాద్వితిచేన్నైతికథ్యతే ॥౩౮॥ జీవన్యమోక్షావస్థాయా మ్మహత్వావగమాత్త
థాతత్వమస్యాదిభిర్వాక్యైర్భక్తిగ్రహ్నత్వావగమాదపి ॥౩౯॥ అణుత్వంచమహత్వంచ దశాభేదేనవాస్తవం । యది
స్యాద్వైతసంసిద్ధిరితిచేన్నైతికథ్యతే ॥౪౦॥ వాస్తవ్యాన్యణతాగౌణీయవహరదశాగతా । మహత్వంవాస్తవంచమన్యం
పరమాధదశాంగతం ॥౪౧॥ సజీవన్యక్తతాంకేచిత్సమ్యక్ప్రహ్నవిదోఽదుః । నాదేహముక్తతాంబహ్నవిచ్ఛేదస్య
చతద్వ్యసత్ ॥౪౨॥ తుర్యధూమ్యాంఘ్రిత స్సర్వక్జ్ఞానీజీవద్విముక్తిభాక్ । సప్తమ్యాంసంస్థితోదేహవిముక్తకలిని
శ్చయాత్ ॥౪౩॥ పాగ్భాన్యన్తసంపాతేవిదేహకలిచేత్తదామోక్షాతీతదశాశ్రాంతివైయగ్ధ్యంపాగ్భయాత్సురాః ॥
తస్మాదసంశయంజ్ఞేయక్రమాదాన్తచతుష్టయః । బద్ధశ్చజీవన్యక్తశ్చవిదేహశ్చతతఃపరః ॥౪౪॥ సురాః ॥ జీవన్య
మోక్షావస్థాయాంమహత్వంసేత్యతీతియతే । భవతోభిమతంస్వామింస్త్రశంకోపజాయతే ॥౪౫॥ అపూర్వసిద్ధంచే
దన్యమహత్వజ్ఞాయతేతతః । జాయమానస్యనాశస్సాన్యదత్తిపూర్వజ్ఞతద్భవేత్ ॥౪౬॥ మహత్వంపూర్వసిద్ధంచేదు
పదేశోవృథాభవేత్ । ఇతిచేన్నైషదోషస్సాన్యగణన్యగ్రముపత్వతః ॥౪౭॥ ఔపాధికరణత్వంహిభిమాన్జీవేమహత్వ
ని । ఆరోపితమనాత్మజ్ఞేస్తవృత్తిగూరోర్ముఖాత్ ॥౪౮॥ తత్వమస్యాదివాక్యానాముపదేశోర్ధవానితి విభాతినోజ
గన్వాధయథోర్ధంబ్రాహ్మినద్గురోః ॥౪౯॥ విష్ణుః । అపూర్వసిద్ధమేవాన్యమహత్వముపజాయతే । ఆస్తాంచనాశవేననదో
షోస్తివకశ్చన ॥౫౦॥ అణుత్వనాశపూర్వహిమహత్వస్యేత్యతేలయః । అణుత్వనాశమాత్రేణపురుషార్థస్యసంభ
వాత్ ॥౫౧॥ పూర్వసిద్ధంయదిర్యేతమహత్వముపదేశవాక్ । వృద్ధైవాణుత్వవిభ్రాన్తిచనంసంభవజ్ఞానః ॥౫౨॥
ఉత్పాద్యంత్యాదిప్రసిద్ధ్యవసత్యాజీవాణుతాధునా । ఆరోపితత్వకథనే స్వేచ్ఛాచారోభవేత్సురాః ॥౫౩॥ ఉపాధిగు
ణతశ్చాత్మగుణతోస్యాణుతాశ్రుతేః । అవగమ్యతవేనభ్రమవాదోనిరర్థకః ॥౫౪॥ ప్రాగుప్సత్తేర యజ్ఞోవోమహా
నపితతస్వయంభూత్వాణురథతద్భావాన్తహాభవతివైసురాః ॥౫౫॥ భ్రాన్తిసిద్ధస్య వార్తాగణావణుతాయాః
పరాత్మనః । ద్యేయత్వంశ్రుతిభిఃప్రొక్తంభవేదేవనిరర్థకం ॥౫౬॥ భ్రాన్తేశ్చగణమాత్రేణ నివృత్తి ర్భవతిద్రుతం ।
రజ్జుసర్పాదిదృష్టాంతైర్ధ్యానస్యానవకాశతః ॥౫౭॥ ఉత్పత్తింపరిణామంవాజీవాణుత్వస్యచేద్వదేత్ । బ్రహ్మజ్యేష్ఠం
విధిత్వాథక్యామేతాదాత్మసిద్ధయే ॥౫౮॥ వృత్తిమన్తమశోద్ధేషాస్వానుభూతి ర్భవేద్వది । దద్ధ్యనున్తక్యజా
యేతనవనీతచ్ఛతాపహృత్ ॥౫౯॥ జీవేవృత్తిమతిస్తాహిచ్ఛిదాంశౌసుధాశనాః । యథాస్తానవనీతశ్చతక్రందద్వి

స్వభావతః ॥౧౦౧॥ తయోర్జడాంశభూతాంతాంవృత్తిసంశ్యజ్యబుద్ధిమాన్ । చిదంశంవృత్తిమం తంతంనిర్వృత్తాపు
 వసంహరేత్ ॥౧౦౨॥ యథాతక్రంపరిత్యజ్యనవనీతంసుసర్పిషి । సంతప్తపాత్రయోగేనఋతషేవోపసంహరేత్ ॥౧౦౩॥
 నిర్వృత్తికేపరానందేపరిపూర్ణేచిదాత్మని । యదోపసంహృతోజీవోఽన్యత్తిమాన్యుచ్యతేతదా ॥౧౦౪॥ నిర్వృత్తికాత్మా
 నన్యత్వేప్యన్యవృత్తిమతస్సదా । తస్యవృత్తిమదన్యత్వంవృత్తివృత్తిమతోరిత ॥౧౦౫॥ ఘటాకాశోమహాకాశా న్యనవ
 వభవత్యపి । మహాకాశోఘటాకాశానన్యోరమరపుంగవాః ॥౧౦౬॥ ఏవంసతిపరాత్మాన జీవా దన్యోభవేష్టలు । అ
 తఃపరై క్యసంసిద్ధ్యజీవశోధనమన్వహం ॥౧౦౭॥ సర్వైర్ముముక్షుభిఃకార్యం దేవైర్వాదేవనాయకైః । బ్రహ్మణా వా
 మయావాత్రబ్రహ్మధ్యానాత్కంఠ్యువం ॥ ౧౦౮ ॥ వృత్తిమచోఽధనంసన్యా ద్భృన్తా ధ్యానం వినాయతః । తతో
 నిర్వృత్తికధ్యానమాచరద్ధ్వంసురాధిపాః ॥ * * * * * ॥౧౦౯॥

* ఇతితత్వసారాయణ ఉపాసనాకాండస్యచతుర్థపాదే ఏకాదశోధ్యాయః *

విష్ణుః అథాతస్సంప్రవక్ష్యామివృత్తిహీనాత్మశోధనం । విదేహముక్తిద్వారేణయేనానూపోవశిష్యతే ॥౧॥ నిర్వృ
 త్తికాత్మాచిమ్రాపస్సత్యస్సంప్రతియోగికి ॥ ముముక్షుభిరభేదేనధ్యేయోయోభిహితఃపురా ॥౨॥ స్వగతంభేదమాత్రి
 త్యత్రిపాదామృతరూపవాన్ ॥ సరాజతిత్రయాశీర్షేధ్యాశృసాకర్యహేతవే ॥౩॥ విశుద్ధంతామసం తస్యరాజనంసా
 త్వికంచహత్ ॥ ధ్యాత్వాస్వరూపమమలం హేయవృత్తివివర్జితం ॥౪॥ తాదాత్మ్యముపలభ్యాధనీరూపత్వంయత్రాప్న
 యాత్ ॥ తేనకార్యానతిష్ఠాఘ్నాన్ సమాధింస్త్రీన్యదామివః ॥౫॥ నిస్సంకల్పభిధోపూర్వమథనిర్వృత్తికోమతః ॥ అ
 ధనిర్వాసనఃప్రోక్షఃక్రమాదేతాన్ సమభ్యసేత్ ॥౬॥ విశ్వాఖ్యోవృత్తిమాన్ జీవోయదైవాద్య సమాధినా । విశోధ్య
 తేతదాతేనసహన్యశ్చవివృత్తికః ॥౭॥ తైజసాఖ్యోయదాజీవో ద్వితీయేనవిశోధ్యతే ॥ తదాతేనసహన్యశ్చపరస్వాత్ర
 యవల్లనాత్ ॥౮॥ సుషుప్తాఖ్యోయదాజీవ స్త్రితీయేనవిశోధ్యతే ॥ తదాతేనసహన్యశ్చసుషుప్తప్రతియోగికి ॥౯॥
 యథేనసదాహ్యేనసమైవాగ్నిశ్చలీయతే ॥ తథాసవృత్తినాసాకన్నిర్వృత్తికఇతిస్థితం ॥౧౦॥ *సురాః* నిర్వృ
 త్తికస్యధ్యేయత్వముచ్యతేభవతాహరే ॥ తత్రసంశయవంతస్తస్సర్వేవయమమీగురో ॥౧౧॥ తద్ధినిర్వృత్తికంవస్తువే
 దాంతేష్వవధార్యతే ॥ వాచామతీతంమనసామితిసర్వత్రకేవ ॥౧౨॥ అనుపాస్యమవిజ్ఞేయమనాల్త్యమరూపకం
 అద్వంద్వమఖిలాతీతంతత్కథంధ్యేయమచ్యుత ॥౧౩॥ తచ్చజీవద్విముక్తస్యప్రారబ్ధవతనాశ్చరం । అవశిష్యతఇత్యుక్తంత
 ధ్యేయమిహాకింహరే ॥౧౪॥ నిర్వృత్తికత్వజ్ఞిమ్రాపబ్రహ్మణస్సత్సఖాత్మనః ॥ మాయావిద్యాద్యతీతత్వాద్యద్యచ్ఛే
 తత్రయిఃపతే ॥౧౫॥ విద్యావిశేషవత్వస్యస్వీకారారోపచారికం ॥ తన్నమఖ్యమిహ గ్రాహ్యం విద్యచ్ఛేషద్వలో
 చన ॥౧౬॥ తత్రాపివిత్సుఖానస్తేచృత్యయస్స్వగతాఃఖిలు ॥ ఊరీకృతావిద్యాదినివృత్త్యర్థాజనార్దన ॥౧౭॥ ఏవంవృ
 త్తిమతస్తస్యబ్రహ్మణఃపరమాత్మనః ॥ నిర్వృత్తికత్వన్నోవాచ్యమితిసోభాతినద్గురో ॥౧౮॥ నిర్వృత్తికేచిదానందేశో
 ధ్యమానేపరాత్మని ॥ సవృత్తికాత్మసంప్రకేలీనేయదవశిష్యతే ॥౧౯॥ తదరూపమనాఖ్యే యమవాత్మానసగోచరం
 సర్వద్వంద్వవినిర్ముక్తంసద్వాసద్యేతిసంశయః ॥౨౦॥ సచ్ఛేత్తదేవపూర్వోక్తంబ్రహ్మసంప్రతియోగికం ॥ అసచ్ఛేత్త
 చ్చసూర్వోక్తోజీవోబుద్ధ్యాదివృత్తిమాన్ ॥౨౧॥ ఉభయాత్మకతావాస్యాదథవాసుభయాత్మతా ॥ నాద్యోవిరోధా
 న్నాస్త్యోచ్చకూన్యవాదప్రసంగతః ॥౨౨॥ లోకాజీవప్రసిద్ధాభ్యామేతాభ్యామితత్పరం ॥ కుత్రాపిజీవ బ్రహ్మభ్యాం
 స్వామిస్సూక్రాయతేపివ ॥౨౩॥ వృత్తిమానేషసంసారిపోసంసారిత్వవృత్తికః ॥ తాభ్యామన్యఃక ఏవస్యాత్తస్యకిం లక్ష
 ణంవద ॥౨౪॥ నచాలక్షణహీనస్యవస్తుత్వముపపద్యతే ॥ నృశృంగాదేరవస్తుత్వాదలక్షణవతఃప్రభో ॥౨౫॥ అలక్షణ
 మితిశుక్త్యాప్రోక్తమస్యేకదేశతః ॥ మాయాలక్షణహీనత్వంకేవలంవాచ్యమచ్యుత ॥౨౬॥ విద్యాలక్షణహీనత్వమపి
 తస్యేరితంయది ॥ తస్యకూన్యస్వరూపత్వేకస్సందేహాస్తిమాధవ ॥౨౭॥ కింవాతథాఽథాస్తిత్వప్రతిపాదనతఃఫలం ॥

శ్రోతృణామస్త్రీబద్ధానాముక్తానాంవాజగత్పతే || ౨౮ || తత్సిద్ధాంతత్వకథనాత్తదధ్యేయత్వ బోధనాత్ | అపిమూ
యైకదయాసిద్ధోబుద్ధీర్హౌహయసీవనః || ౨౯ || సిద్ధాంతవస్తునస్సత్వాద్వాచ్యంధ్యేయత్వమాదరాత్ | అధ్యేయత్వే
తదప్రాప్తేర్వ్యర్థాతమపదేశవాక్ || ౩౦ || నచత్వదుపదేశస్యవైయర్థ్యముపపద్యతే. వేదవాక్యావిశేషతావత్త్వద్వా
చాంజగతీపతే || ౩౧ - ధ్యానంవినాతదేకాంతవ్రతాదేవకేవలాత్ - తత్త్వాగ్రీప్యేతేతిచేత్సాన్నివృత్తం తేబూ
హితత్తథా || ౩౨ || తదాస్మాకంత్యదీయానాంమమోనానాశాదివర్జనాత్ | స్వేచ్ఛావిహారాత్సజ్జాతమయశోస్తుతవాధి
కం || ౩౩ || నిర్వృత్తికాత్తాభిధ్యానంమనోనాశాదికారణం | ఉపదిష్టంహ్యతోదోష ఇతిచేన్నైషయజ్యతే || ౩౪ || కే
నాస్మాకంమనోనాశోనభవేదితితేగిరా | శంకోపజాయతేతస్మాదస్యస్యప్రాప్యతోక్తితః || ౩౫ || యస్యధ్యానాద్వయ
స్మయమనసాగ్రస్తత్పరంకుతః | ప్రాప్యంభవేదతో స్మాకంబూహిత్యంవచ్చినాంవినా || ౩౬ || విష్ణుః || జీవోహివృత్తి
మాక్ ధ్యాతాబ్రహ్మనిర్వృత్తికంపరం | ధ్యేయంసచ్చిత్సఖానంతంనాత్రసంజేహకారణం || ౩౭ || ధ్యాతృధ్యేయో భయాతీ
తమరూపంయన్నిగద్యతే | తన్నివృత్తికశబ్దన్నశబ్దగమ్యత్వవర్జనాత్ || ౩౮ || నిర్వృత్తికస్తు యద్భక్తిస్తాసవృత్తిప్రతి
యోగికం | తద్వేదశబ్దగమ్యంస్యాత్సచ్చిదానందలక్షణం || ౩౯ || సర్వశబ్దసుదూరంబ్రహ్మనిష్ప్రతియోగికం | నిర్వృ
త్తికాత్పరంకిచ్చిపరూపంయదలక్షణం || ౪౦ || నిర్వృత్తికత్వమన్యైవప్రాచ్యతేహత్యాపచారికం | ముఖ్యస్తు చిత్స్వరూప
స్యధ్యేయన్యైవోపపద్యతే || ౪౧ || వృత్తయస్వగతాస్సంతుతావతాసకథంవిభుః | పరమాత్మాచిదా కాశోవృత్తి
మాక్ స్యాత్సురోత్తమాః || ౪౨ || శ్రీరామస్యమనుష్యత్వంయథాలోకైరుదీర్యతే | తథైవవృత్తిమత్వంస్యాన్నిర్వృత్తి
కపరాత్తనః || ౪౩ || యదిరామేమనుష్యత్వం స్థిరమేవావధారయత్ | రామభక్తోభవేల్లోకే సద్భిక్ష్యాఘృత్యసర్వ
దా || ౪౪ || తదాబ్రహ్మణిచిద్రూపేవృత్తిమత్వంవదత్పుమాత్ | బ్రహ్మవిత్సజ్జనక్లృష్టప్రభవేన్నిర్జరాధిపాః || ౪౫ || త
స్మాత్సవృత్తికాత్తత్వమమత్వాచింతయేవిధౌ | కురుద్వంసర్వదాసచ్చిద్భక్తిష్టాధ్యానంసురోత్తమాః || ౪౬ || అవశిష్యత
ఇత్యుక్తంయదద్వంద్వమరూపకం | తత్సదిత్యవ్యతేజేవబ్రహ్మభ్యామితరత్పరం || ౪౭ || సద్భిశాస్త్రప్రసిద్ధంతద్వివిధంకాస్త్ర
సంమతం | ఏకంధ్యేయమభేదేనబ్రహ్మసత్ప్రతియోగికం || ౪౮ || ధ్యేయాతీతంపరంప్రాప్యంశూన్యాశూన్యవిలక్షణం | అత్య
ంతాలక్షణంబ్రహ్మగూపన్నిష్ప్రతియోగికం || ౪౯ || వాచ్యవాచకనిర్ముక్తంలక్ష్యలక్షణవర్జితం | నామమాత్రంకథంబూయాం
తద్విద్యాలక్షణాశ్రయం || ౫౦ || సిద్ధంసంసార్యసంసారిజేవబ్రహ్మేతరచ్చక్రతాతత్సత్ప్రవృత్తాహా నాద్భుహ దార
ణ్యోకోక్తితః || ౫౧ || సిద్ధాంతవస్తుచ్చితస్యాస్తిహ్య ధ్యేయత్వచ్చితసర్వధా | అవశిష్టత్వశబ్దాదప్యత్యంతావిషయస్వతః || ౫౨ || త
స్మాత్సేమాయితాయామప్యత్రశాస్త్రార్థబోధనే | బుద్ధిమోహాయితృత్వన్నశంక్యంస్వప్నేఃభోసురాః || ౫౩ || సిద్ధా
ంతత్వేసితస్యాస్తిధ్యేయత్వన్నకథచ్ఛన | అధ్యేయత్వేతదప్రాప్తిర్నచకంక్యాకదాచన || ౫౪ || విశ్వమాయానివృత్తా
తదరూపప్రాప్తిసంభవాత్ || అతస్సాన్ధైవమస్తవ్యాతదస్తిత్వోపదేశవాక్ || ౫౫ || తస్యత్రవణమాత్రేణ తత్త్వాగ్రీప్యే
తేతివోచ్యతే | చిద్రూపధ్యాననిష్ఠానామస్తేతత్ప్రాప్తిబోధనాత్ || ౫౬ || తస్మాన్నమాయశోలేశోఽస్తిన్నస్యాత్స
రోత్తమాః | స్వేచ్ఛావిహారశబ్దస్యాప్యవకాశవివర్జనాత్ || ౫౭ || ప్రాప్యత్వోక్తాపరూపస్యచిద్రూపస్య పరాత్తనః
అభిధ్యానమనోనాశకారణన్నభవేత్కుతః || ౫౮ || ధ్యేయంధ్యానేనసంప్రాప్యముక్తబద్ధోనరోత్తమః | ధ్యేయాతీత
మథాప్నోతీత్యత్రకిచ్చిన్నదూష్యతే || ౫౯ || ధ్యేయత్వభోచపలభ్యత్వంచిచ్ఛక్తస్యరసాత్తనః | శ్రుత్యుక్తమస్తిత్వస్యస్య
లభ్యత్వంకేవలంసురాః || ౬౦ || తన్నినిర్గుణసంప్రాప్తిస్సగుణధ్యానతోభవేత్ | ఇతిచేన్నైషయజ్యతే భావనావైరి
త్యతః || ౬౧ || యాదృశీభావనాపుంసస్సిద్ధిర్భవతితాదృశీ | నాన్యథాహిశుక్తిస్త్యతోఽస్తిసిద్ధోర్థోయముచ్యతే || ౬౨ ||
తథాచేన్నిర్గుణధ్యానాన్నిర్గుణప్రాప్తిర్యతాం | కథన్నునిర్గుణాతీతప్రాప్తిర్నక్తిరితి చేద్వదేత్ || ౬౩ || ప్రాప్తస్సిర్గుణ
రూపస్యపుంసోహేయాంశవర్జనాత్ | అతీతంసిద్ధ్యతీప్రపంస్వయమేవేతిజానన || ౬౪ || హేయాంశాననివర్తనేనగు

నిచాప్రితస్తవమీ! సంసారిత్వాదయస్తన్ననిర్గుణాప్తికదాచన ||౬౫|| నిర్వృత్తికాభిధస్తన్ననిర్గుణం బ్రహ్మసింహ-
ళం! విభజ్యైవత్రిధాధ్యేయంవిరూపబ్రహ్మసిద్ధయే ||౬౬|| అవిభజ్యానుసన్ధానంయదికుర్యాత్సన్మతిమాన్ | లబ్ధని-
ర్వృత్తికాత్వైవభవేన్నరూపలాభవాన్ ||౬౭|| విభజ్యనాభిధ్యాయితాలబ్ధనిర్వృత్తికస్సచపాదత్రయవిభాగస్యబ్ర-
హ్మవిద్గోచరత్వతః ||౬౮|| శుద్ధసత్వగుణోపేతమయివేదాంతసంస్థితే! జాయేతవచ్చిన్తోక్తి స్సా కథన్నిర్జరపుంకవాః||
వృత్తింయశ్శోధయేన్తర్క్యోవృత్తిమస్తచ్చసాక్షిణం | నిర్వృత్తికచ్చపశ్చ త్సదృష్టదుఃఖనివృత్తయే ||౭౦|| ఇత్యేతం
మమసిద్ధాంతంవేదాంతైకానుసారిణం! అనుసృత్యభవంతోత్రకృతకృత్యాభవంతువై||౭౧|| సప్రపశ్చమమూనర్థాన్తదు-
క్తాపురుషార్థదాన్ | ప్రచారయధ్వంసర్వత్రసచ్చిప్యద్వారతస్సురాః ||౭౨|| సర్వలోకోపకారార్థమేవయుష్మాక-
మాదరాత్ | మయోపదిష్టావేదాంతరహస్యార్థాస్సురర్షభాః ||౭౩|| లోకేషుసులభావవగురవస్తత్వబోధకాః | సుల-
భాశ్చతథాతత్వానుభవప్రతిబోధకాః ||౭౪|| ఏవంతుతత్వానుభవసాధనప్రతిబోధకాః | దుర్లభాస్తద్భవన్తోమివిది-
తాశేషసాధనాః ||౭౫|| లోభావివైవసర్వేషాం ముముక్షూతాంస్వవేదినాం! ఉపాదిశన్తుమత్ప్రిత్యైస్సయన్నిర్జరస-
త్తమాః ||౭౬|| శ్రీగురుమూర్తిః! ఏవంతేవిష్ణునాదేవాఉపదిష్టాదయాశునా! లోకేప్రచారయామానుస్యానుభూ-
తిమిమాంవిధే ||౭౭|| సమస్తవేదాన్తరహస్యవేదినామూరారిణాంపద్మజశోధనత్రయం! యదుక్తమేతేనవినానకస్య
చిత్సద్యోవిముక్తిఃపురుషస్యసంభవేత్ ||౭౮|| శోధ్యత్రయంశోధయతస్సమాధిభిస్సర్వరూపసాక్షాత్కృతీరుద్భవేత్సత్వతః
విచారమాత్రేణతుశోధయన్నరోమిధ్యాధియాన్వైరవిహరవాన్భవేత్ * * * ||౭౯||

* ఇతితత్త్వసారాయణ ఉపాసనా కాణ్డస్య చతుర్థపాదేద్వాదశోధ్యాయః *

*౮౨|| ౮౧|| ౮౨|| ౭౪|| ౮౦|| ౭౬|| ౮౦|| ౮౩|| ౮౨|| ౭౬|| ౧౧౯ | ౭౯ * ఆకాశ్య శ్లోకాః * ౧౦౦౦||
బ్రహ్మ! హితోపదేశవిషయాంమహానారాయణాభిధాం! వదోపనిషదంస్వామింఛోతుమిచ్ఛామితామహం |౧|
శ్రీగురుమూర్తిః! పరతత్త్వరహస్యార్థజిజ్ఞాసుఃపూర్వకోవిధిః! సహస్రవత్సరంతీవ్రంచచారపరమంతపః | ౨| తేనో-
గ్రతపసా శ్రీమాన్మహావిష్ణుః ప్రసన్నధీః! ఆవిరాసీద్దయాసింధుస్తదగ్రేపద్మలోచనః | ౩| తందృష్ట్వాపరమేష్ఠినతదాసం-
తుష్టమానసః! ప్రణమ్యబహుధాభక్త్యాపరిపప్రచ్ఛమాధవం | ౪| విధి! భగవన్! పరతత్త్వస్యరహస్యం బూహిమే-
గురో! త్వమేవతస్యవక్తాసినాన్యకశ్చనవిద్యతే | ౫| యతస్త్వమేవసర్వజ్ఞస్సర్వశక్తిస్త్వమేవచ! త్వమేవసర్వాధా-
రశ్చసర్వరూపస్త్వమేవచ | ౬| త్వమేవసర్వలోకేశస్త్వంసర్వస్యప్రవర్తకః | నివర్తకస్త్వమేవైవత్వంసర్వస్యరహ-
లకః||౭|| త్వమేవసదసద్రూపస్త్వమేవోభయవర్జితః! త్వమేవాంతర్బహిర్యోగప్రస్థం వైస్సూక్ష్మతరోమహాన్ ||౮||
మహతోష్ఠిమహీయాం స్త్వంచూలావిద్యావివర్జితః! త్వమేవమూలావిద్యాయామహత్యాశ్చవివర్తకః ||౯|| నివర్తక-
శ్చతస్యాస్త్యంత్యుపవిద్యావిహరవాన్ | అవిద్యాధారకస్త్వచ్చవిద్యావేద్యస్త్వమేవచ ||౧౦|| త్వమేవవిద్యారూప-
శ్చవిద్యాతీతస్త్వమేవచ! సర్వకారణహేతుస్త్వంసమష్టిశ్చక్తిరేవచ ||౧౧|| అఖణ్డానన్దరూపస్త్యం పూర్ణానన్ద-
స్త్వమేవచ! త్వమేవాతీతయాపేతనిత్యానందస్వరూపవాన్ ||౧౨|| త్వమేవతుర్యతుర్యశ్చతుర్యాతీతస్త్వమేవచ! ఆ-
నందోపనిషన్మగ్యస్త్వమేవాఖిలశాస్త్రగః ||౧౩|| బ్రహ్మేశానాదిభిస్సర్వైస్త్యంవిమృగ్యోమనైస్సదా! సత్వైర్ము-
ముక్షుభిస్త్యశ్చవిమృగ్యఃపరమామృతః ||౧౪|| త్వమేవసర్వంమోక్షశ్చత్వంవైతన్తోక్షసాధనం | కింశ్చేత్తద్యవతిరిక్త-
న్నవస్తుతస్సూక్ష్మవర్ణనే ||౧౫|| యత్కింశ్చేత్ప్రతీయేతత్పార్థితమితీహధీః! తస్మాత్త్వమేవసర్వాత్తగురుశేషవితా-
పిచ ||౧౬|| త్వంసర్వస్యనియంతాచసదాధ్యేయస్త్వమేవచ | ఇత్యస్తాషీజ్జగన్నాథంమహావిష్ణుశ్చతుర్ముఖః ||౧౭|| తే-
నస్తోత్రేణసుపితోభగవాన్సాఘసాధ్వితీ! ప్రశంసాపూర్వకంసర్వంరహస్యంతేవదామ్యహం ||౧౮|| బ్రహ్మంస్త్యం
సావధానేనప్రణమ్యేత్సవదస్మదం! ఉవాచమధురంవాక్యమమృతస్యంసిన్దవదా ||౧౯|| శ్రీమహావిష్ణుః || త్రై

ర్వణశాఖాయాం దేవదర్శి తియాశుతా || పరతత్వరహస్యాఖ్యమహానారాయణశ్రుతిః ||౨౦|| గురువిషయసంవాదప్ర
సిద్ధశ్చపురాతనః | తత్రజాగ్రితద్ధానాన్దహం తోబ్రహ్మతాంగతాః ||౨౧|| సర్వేభిన్నాఃప్రణ శ్యస్తయస్యక్రవణ
తోపిథే | సర్వంరహస్యంవిదితంయస్మైవజ్ఞానతోభవేత్ ||౨౨|| తత్స్వరూపంతవేదాసీంవదామిశ్రుణుసాదరంయ
ద్విజ్ఞానాద్భవాబ్రహ్మాబ్రహ్మతాఞ్చగమిష్యతి ||౨౩|| శాన్తోదాన్తో విరక్తశ్చవిశుద్ధో గురుభక్తిమాన్ | తపోని
వృన్సుశిష్యశ్చబ్రహ్మశిష్యగుంప్రజేత్ ||౨౪|| అభతందణ్డవన్నత్వాప్రదక్షిణపురస్సరం | వినయోనోపసంగమ్యభూత్వా
ప్రాంబలిరేవచ ||౨౫|| భగవత్సద్గురోస్వామిన్తమవక్తవ్యమాదరాత్ | రహస్యంపరమతత్వమితిబ్రాహ్మీయాన్తదూ
క్తిభిః ||౨౬|| అతిహర్షేణసంయుక్తోగురుశ్చత్యాదరాన్వితః|బహుకృత్యైవతంశిష్యమిదంబ్రాహ్మీయాన్త హామతి||౨౭
బ్రహ్మకాలశ్రయాబాధ్యంకాలైశ్చాన్యైరచాధితం | సగుణగుణరూపంతదాదిమధ్యాన్తవర్జితం ||౨౮||సర్వమేతచ్ఛత
ద్భక్తిహ్మమాయాతీతంగుణాధికం | అనంతమప్రమేయశ్చపరిపూర్ణమఖణ్డతం ||౨౯|| అద్వితీయంపరానందస్వరూపం
సత్యచిద్భవం | నిత్యశుద్ధంవిబుధశ్చనిత్యమక్తశ్చశాశ్వతం ||౩౦|| సర్వేషాంశ్యాపకంజ్యోతి రపరిచ్ఛిన్నమక్షరం | ప్ర
మాణావిషయంసర్వంమనోవాచామగోచరం ||౩౧|| వేదాంతైరఖిలైర్వేద్యందేశతఃకాలతోపిచ | వస్తుతత్వ పరిచ్ఛేద
రహితంపూర్ణచేతనం ||౩౨|| తురీయశ్చనిరాకారన్నిరాధారన్నిరామయం | ఏకమేవాద్వయస్త్రిత్యమ నిర్వాచ్యంస్వ
యంప్రభం ||౩౩|| ప్రణవస్యస్వరూపంతత్త్రిణవాత్తకమేవచ | ప్రణవేనైవసంగజ్గంభతు మ్పాదాత్తకం పరం ||౩౪||
*విధిః*భగవత్బ్రహ్మణోప్రోక్తంలక్షణం సశ్యమచ్యుత | యదన్యదధునాప్రోక్తం కిన్తత్పద చతుష్టయం ||౩౫|| ఇతి
పృష్టౌజగన్నాథస్సర్వజ్ఞోభక్తవత్సలః - మహావిష్ణురువాచేదంబ్రహ్మణంశిష్యమాత్మజం ||౩౬|| *మహావిష్ణుః*అద్యో
హ్యవిద్యాపాదస్సాద్విద్యాపాదోద్వితీయః | శృతీయస్తానన్తపాదస్తుర్యపాదస్తురీయః ||౩౭|| తురీయతుర్యాతీత
స్తుపాదాతీతస్త్రిదగతే | తస్మిన్నేవక్రమేణైతేచత్వారోయాన్తివైలయం ||౩౮|| పరతేప్రథమేపాదేమూలావిద్యా
భయకరీ | సర్వసంసారదుఃఖానాంబీజచ్ఛాన్యక్రపద్మజం ||౩౯|| విద్యానన్తతురీయాంశాస్సర్వపాదేషుచస్వయం | తి
ష్ఠన్తివ్యాప్యచైతన్యస్వరూపాశ్చమూలాత్తకాః||౪౦||తత్తత్పాదాన్యతస్తత్తత్స్వపదేశస్తువస్తుతః | అభేదఏవవైజాత్య వి
హీనత్వాచ్ఛతుర్ముఖ||౪౧||తత్రాథస్తవమీహోహశబ్దోవిద్యయాభవత్ | తస్యోపరితనంపాదత్రయంవిద్యాసుఖాత్మకం||
అద్వితీయమనాద్యన్తన్నామయాపవివర్జితం|అఖణ్డంసచ్చిదానన్దంబ్రహ్మై కంకథితంపురా||౪౩||తదద్యపాదభేదేనచతుర్వి
ధముదీర్ఘతే|అత్రమేసంశయశ్చిత్తేజాయతేమధుసూదన||౪౪||ఏకత్వంబ్రహ్మణస్సర్వోక్తిమనై కత్వమేవచ | ద్వయోచరిషి
సత్యత్వంవిరోధాదుపపద్యతే||౪౫||కృత్స్నప్రసక్తిరేకస్వేకార్యరూపేణసంభవేత్ | అథసావయవత్వశ్చనై కత్వేపంక
జేషా||శ్రుతయస్తుభయశ్చోహుర్విషు-శత్వాదిపర్వనాత్ |విద్యావిద్యావిభేదాచ్చచతుష్పాత్వోపపద్యతే||౪౬|| శ్రుతి
విప్రతిపత్తేతుమీమాంసాసమపేక్ష్యతే | మిమాంసాచక్రతాశ్రీమన్ భవతావ్యాసరూపితా ||౪౭|| తాంపశ్యతో పి
మేస్వామిన్సంశయోననివర్తతే | తత్రాఖిశ్చితార్థస్యస్ఫుటానవగమాద్గురో||౪౮|| కృత్స్నప్రసక్తితైత్తివస్యాచ్ఛ
తుష్పాశ్చశ్రుతేరితి | నకోపశబ్దమూలత్వా ర్విషు-శాదిశ్రుతేరితి ||౪౯|| ఏవంభవతిసూత్రార్థేశుతోఽపూర్వోక్త
యోర్ద్వయోః | ఐకముఖ్యంకిమేవాసీద్వదమేసద్గురోహతే ||౫౦|| తస్మాద్భక్త్యమివబ్రూహిపిస్పష్టార్థమిదంమమ
సూత్రాధికరణంస్వామిన్తయితేకరుణాస్థితేత్ ||౫౧|| ఇతిపృష్టౌజగన్నాథశ్శ్రీగోవిందో జనార్దనః | బ్రహ్మణమ
గ్రతఃకృత్వాస్థుటమూచేదయానిధిః ||౫౩|| *మహావిష్ణుః*కృత్స్నప్రసక్తికోవస్యపరిహారాయకేచన | రజ్జుసర్పా
దివత్సర్వంకార్యమాహుర్వికల్పితం ||౫౪|| తదసంగతమేవస్మాత్పరిణామానురోధినః | ఆక్షేపస్యవివర్తోక్త్యానమా
ధానంహిదూష్యతే ||౫౫|| కర్తృభాగేషుసన్దేహేజాతేనతిహికర్తృతాం | నివర్త్యతేనకర్తోక్త్యానతజ్ఞానోక్తిభిర్బు
ధ్దై ||౫౬|| అతోదోషద్వయస్యాపిపరిహారోయథాభవేత్ | సమీచీనస్తథావత్స్యేశ్రుణుష్వకమలోద్యవ ||౫౭||చ

తుష్టాన్వంస్వతస్సన్ధంబ్రహ్మణిపరమాత్మనః । సాధకాభ్యాససాకార్యాన్వన్వయంమోక్ష కాంక్షిభిః ॥౨౮॥ నిమగ్న
 త్యాచయశ్చబ్రానకుష్టేయారసేనచ । మాయకావిద్యకాశేషకళాహంసఃపదత్రయే ॥౨౯॥ పూర్వసిద్ధతయాతస్య
 చైతన్యత్వావిరుద్ధతే । ఏకస్యైవచతుష్పాత్యవర్తనాత్పంకజోద్భవః॥౩౦॥ ఏకత్వంకారణంకించా త్రిపాత్యంజేత సంత
 యే । ఏకత్వస్తద్విగ్రహిత్యస్యహేతుత్వవధార్యతే ॥౩౧॥ శేషశేషిత్యవాదేతుశేషఏకత్వమివ్యతే । శేషిత్రపా
 త్యమిత్యేతత్సహ్యశేవావధార్యతే ॥౩౨॥ కారణంస్యాత్మభంశేషఇతిచేచ్ఛుగ్రిహపద్మజ । ఏకత్వంకారణంతద్వివరో
 షజ్ఞానగోచరం ॥౩౩॥ త్రిపాత్యంకార్యభూతస్తదవరోహానుభూతిగం । స్వతశ్శేషిత్యమాప్నోతిత్యత్రకోన్వస్తీసు
 శయః ॥౩౪॥ ఆరంభావసరేకార్యంశేషశ్శేషీతుకారణం । విలయావసరేకార్యంశేషీశేషస్తుకారణం ॥౩౫॥ త్రిపా
 భూర్థోవదితంయస్తుపరబ్రహ్మసమిర్యతే । తనైకత్వత్రిపాత్యావిద్యవహారాస్పదంభవేత్ ॥౩౬॥ అత్యంతావహా
 ర్యత్వాదశబ్దత్వాచ్చసర్వథా । సర్వద్వంద్వవిరుక్తంతనైకతనైకమేవవా ॥౩౭॥ నచైకత్వమహావిద్యాపాదగస్త
 ద్వివక్షితం । తస్యైకత్వానుదబ్రహ్మకార్యస్వస్యావధారణాత్ ॥౩౮॥ యథానానాప్రపచ్చస్యబ్రహ్మైకకారణం
 మతం । తస్యైకస్యత్రిపాద్భిన్నబ్రహ్మణికారణమతం॥౩౯॥ విద్యాపాదోయథాభిన్నస్త్రిపాభవతిపద్మజావిద్యాపా
 దవీవంహిత్రధాభిన్నోస్త్రితచ్చగ్రిహం ॥౪౦॥ విశ్వశ్చత్రైజగన్పాజ్ఞఇతిజీవత్రయత్త్వానాజాగ్రదాద్యాన్వవస్థాసుసంసారిత్వం
 గతస్సదా ॥౪౧॥ పాదత్రయస్యావిద్యాయావిద్యాయాశ్చస్తరాభవత్ । యదేకబ్రహ్మతద్వేదాత్వభూదంశాంశభేదతః॥
 అవిద్యాపాదతుల్యోంశోవిద్యాపాదాదిమోంశవా ॥చాతుర్విధ్యంద్వయోరేవంమన్తవ్యంసూక్ష్మబుద్ధిభిః॥స్థూలసూక్ష్మ
 విత్తుర్యాంతైర్విద్యాపాదచతుష్టయం । యథాజూడకథాభిన్నంతథావిద్యాచతుష్టయం ॥౪౨॥ శుద్ధేష్టోషశ పాదైస్తు
 నిత్యైర్విద్యామయైపరైః । అశుద్ధానపరాకపాదాకఘ్నన్త్యవిద్యామయాకబుధాః ॥౪౩॥ హేయోఅవిద్య కా
 అంశోబ్రహ్మవిద్యామయాంపరే । ఉపాదేయాఇతిజ్ఞాత్వాతానుపాసీతబుద్ధిమా ॥౪౪॥ త్యాజ్యాం శానపరిత్య
 జ్యప్రాప్యంశాననవాప్యవ । హేయోపాదేయశూన్యాత్తకథయాకింప్రయోజనం ॥౪౫॥ యోగాభ్యాసవిశేషైస్తాక
 ప్రాప్యంశాకప్రాప్నువన్తియే । తైస్యక్తా ఏవ హేయాంశాస్స్వయమేవభవన్తితే ॥౪౬॥ సమాధియోగైస్తై రేవ
 హేయాంశాకానన్త్యజన్తియే । తైప్రాప్యంశాస్స్వయంప్రాప్తాభవన్త్యంభోజసంభవ ॥౪౭॥ మిథ్యామిత్యేతివ
 చసానమిథ్యాచిన్తసేనవా । సత్యశ్చసత్యమిత్యుక్త్యానసత్యశ్చిన్తసేనవా ॥౪౮॥ మిథ్యామిత్యేవకర్తవ్యం సమా
 భ్యభ్యాసయోగతః । సత్యశ్చసత్యంకర్తవ్యంవిషయస్థిత్యయోగతః ॥౪౯॥ తస్మాదవస్తుత్యాగాయవస్తులాభా యచా
 దరాత్ । సమాధియోగయక్తాత్మాకాలన్నయచతుర్ముఖ ॥౫౦॥ మిథ్యాపేసత్యాత్మకతాముపేతా సంసారదుః
 ఖంహిమహర్షదాతి । ప్రత్యక్షసిద్ధస్యకథన్తిపృథ్విర్నిధ్యోక్తిమాత్రేణభవన్యన్యూతాం ॥౫౧॥ అతోఘటాదీన్రూపకాది
 కాన్వాయథోపమ్యద్యైవచమృత్యువర్ణా । శీఘ్రేతవీవంవికృతీర్విలాప్యధాన్యాత్పరశ్శివ్యశవీకతత్వా ॥

*(౪౪)

—*ఇతితత్వసారాయణిపాసనాకాణ్డస్యచతుర్థపాదే త్రయోదశో ధ్యాయః*

*విధిః*భగవంస్తవసాకారనిరాకారభిదాంపదా యజ్ఞాన పూర్వకం కార్యో యోగా భ్యాసో మయా ధునా ॥ ౧ ॥
 *మహావిష్ణుః*అహంహిద్వివిధోభామివేదాస్తేష్యభివేషి । సాకారశ్చనిరాకారోదశాద్వయవశాద్విధే ॥౨॥ తప్రసా
 వయవోహ్యేషసాకారోనిత్యతాంగతః । నిరాకారస్తునిత్యోకాన్విర్గతావయవోస్త్రిచ ॥౩॥ సాకారశ్చద్విధాప్రోక్త
 శ్శక్తిస్వయవశాదహం । సోపాధికశ్చమాయాయావిద్యాయానిరుపాధికః ॥౪॥ ససోపాధిక పాకారేకభజ్యే నిత్యతా
 భవేత్ । నిరుపాధికసాకారేనకథజ్ఞదనిత్యతా ॥౫॥ సోపాధికోహిసాకారోమాయావిద్యావిజృంభితః । నిరుపాధిక
 సాకారస్సవిద్యైకవిజృంభితః ॥౬॥ సోపాధికఃపరిచ్ఛిన్నఃపాణిపాదాదీసంయుతః । అపరిచ్ఛిన్న ఏదానోన్వీన్వనం

గోనిరుపాధికః । ౭ । నిరుపాధికసాకారనిత్యశుద్ధనిర్జ్ఞానం । నిత్యబుద్ధం విముక్తజ్ఞానమామాహుర్బ్రహ్మవాదినః॥౮
నిరుపాధికసాకారోద్వివిధస్సంప్రకీర్తితః । నిత్యసాకార ఇత్యత్రముక్తసాకారఇత్యపి । ౯॥ ఆద్యస్తతూన్యస్తత్రాద్య
శ్శాశ్వతస్సర్వగోమహాః॥ త్రిపాదామృతయాపోహం పరంజ్యోతిర్మయఃపరః । ౧౦॥ అన్యస్తూ పాసనాదాధ్యాద్యే
ముక్తింపూర్వకాగతాః । తేషామృదైక్యసంపత్త్యానిసాకారస్సవహా ॥౧౧॥ తత్రస్సాన్యనిత్యసాకార శ్శాశ్వతో॥
నిరుపాధికః । అన్యస్తముక్తసాకారోశ్శాశ్వతోనిరుపాధికః ॥౧౨॥ నిత్యసాకారదృష్ట్యైవవిబుధాశ్శుక్తిపారగాః
నిరుపాధికసాకారనిత్యమాహుశ్చతుర్ముఖ ॥౧౩॥ అశాశ్వతఃకథముక్తసాకారఇతిచేచ్ఛుః । తేనిరాకారతాం
యాన్తిముక్తసాకారతాంగతాః ॥౧౪॥ మోక్షాతీతదశామ్యేషాసానిరాకారతావిధే । అతోనముక్తసాకారేశా
శ్వతత్వంప్రసిద్ధతి ॥౧౫॥ సశాశ్వతఃకథనిత్యసాకారఇతిచేచ్ఛుః । ముక్తేతరవిముక్త్యర్థనిత్యోపాన్యతయాన్యతః॥
నిరాకారేతరత్వేన నిత్యసాకారతాంగతః । త్రిపాదైతస్యరూపేణశాశ్వతోస్తినిరంగకః ॥౧౬॥ విధిః ॥ సాకారశ్చ
నిరాకారశ్చమేకోసికేశవ । విరుద్ధధర్మయోచకస్థితీర్మహ్యపపద్యతే ॥౧౭॥ దేశతఃకాలతోవాస్యాద్వస్తుత శ్చేద్ధి
దాత్వయి । తదావిరుద్ధయోర్వస్తుంశక్యతేనస్థితీర్మరే ॥౧౮॥ సర్వభేదవిహీనత్వన్వఖలైశ్శుక్తిమస్తతైః । ఉద్భవ్య
లేతవశ్రీమన్నేవంసతిభిదాకుతః ॥౧౯॥ కుతస్తవాద్విస్తీయస్యకేవలస్యపరాత్మనః । ఆకారస్సాన్యదుపాధిర్వానిరా
కారస్యసర్వదా ॥౨౦॥ సాకారత్వమిదంసత్యంయదిస్యాత్తవమాపతే ॥ నిరాకారత్వమన్యత్తద్వాచ్యమిద్యేతిసర్వ
ధా ॥౨౧॥ నిరాకారత్వమేవస్యాత్సత్యంచేత్తవకేశవ । సాకారత్వమిదమిద్యేత్యేవవాచ్యంనిరంగుశం ॥౨౨॥ ఉభ
యోరపిసత్యత్వంవాసత్యత్వన్నయజ్యతే । అదైవతశుక్తికోపాచ్ఛూన్యవాదప్రసంగతః ॥౨౩॥ యదినశ్చత్వమిష్టే
తసాకారస్యతదాత్మనః । ముక్తిస్సాకారసంప్రాప్తిలక్షణైవప్రసిద్ధతి ॥౨౪॥ సాకారముక్తాలభాయంసాధనైశ్శుక్తి
భాషితైః । బద్ధవపునర్నోక్షేప్యనేకతోవరీకృతైః ॥౨౫॥ చతుర్విధాసుసగుణసాలోక్యాద్యాసుముక్తిషు । పునర్బ
న్ధప్రసిద్ధోస్తియథోపాస్తిమతాన్పుణాం ॥౨౬॥ తథైవైతాసుసాకారముక్తిరూపాసనావతాం । పునర్బద్ధప్రస
జ్యేతేత్యేవమేభాతినద్ధరో ॥౨౭॥ మహావిష్ణుః । బ్రహ్మన్నభయసత్యత్వవిర్విశంకంవినిచ్ఛిసు । స్వభావసిద్ధావాకార
నిరాకారా హిమేష్ఠితా ॥౨౮॥ సాకారత్వంవినాచేత్సాన్యనిరాకారత్వమాత్మనః । గగనస్యైవజాడ్యంహిప్రసజ్యేత
తదావిధే ॥౨౯॥ మహావాయోశ్చదేవస్యవిరోధోనాస్తివైయథా । నసాకారనిరాకారవిరోధోస్తితథామమ ॥౩౦॥
త్రిపాజ్యోతిర్త్రయాకారిష్టుమాహుఃపణ్డితోత్రమాః । కేచిదత్రనిరాకారసంజ్ఞయాపంకజోద్భవ ॥౩౧॥ త్రిపాదూర్ధ్వో
దితంతస్తునిరాకారమరూపకం । అతీతసంజ్ఞయావాచామృతసామప్యగోచరం ॥౩౨॥ తాత్పర్యైక్యేపిసంసిద్ధేద్వయో
శ్చవ్యవహారయోః । శ్రాతస్యాతీతశబ్దస్యప్రకృతాదేవసాధతా ॥౩౩॥ తస్మాదయంసమీచినోవ్యవహారోనిరాకులః
అసద్విధార్థకస్సర్వైస్సంగ్రాహ్యాస్సాదరంబుధైః ॥౩౪॥ నకేవలంశ్రుతేశ్చబ్దసాన్ధోభవతీవద్భజ । నిరాకారోహి సంసిద్ధ
సాన్ధికారప్రతియోగికః ॥౩౫॥ తస్మాదన్యతయాతీతంకించ్ఛిన్నిష్ప్రతియోగికం । యదినాభ్యుపగమ్యేతవిరూపాభావఆ
పతేత్ ॥౩౬॥ త్రిపాజ్యోతిర్త్రయాకారవిజ్ఞానంసహజమ్మమ । యతోన్యతోవిరోధోన దేహికారేణమేమునా ॥౩౭॥ త్రిపాదాకా
రామకృష్ణాదిరూపేష్యపాత్యనోనిర్వికారిణః । విరోధస్తత్తదాకారైర్నకస్త్రిమితామునా ॥౩౮॥ త్రిపాదాకా
రతోవ్యేవన్నవిరోధోనిరాకృతః । ఇతిచేత్తత్రవత్సామిశ్రణివ్యజలజోద్భవ ॥౩౯॥ నవిరోధోభవేన్నిత్యసాకారేదేవకే
వలం । నతూక్తముక్తసాకారైఃప్రార్థప్రతిబద్ధతః ॥౪౦॥ ముక్తసాకారవస్తోహి జీవన్ముక్తామహాబుధాః । ప్రార్థ
పాతేలీయస్తేనిరాకారేవిరూపిణి ॥౪౧॥ నచసాకారముక్తానాంపునర్బద్ధకదాచన । మాయాసంబద్ధరాహిత్యాత్సాలో
క్యాద్యాస్వివక్ష్యచిత్ ॥ ౪౨॥ సాలోక్యాద్యాహిసగుణామాయామయ్యశ్చముక్తయః । అతస్తాప్రతిపన్నానాంపున
ర్బద్ధోపియుజ్యతే ॥౪౩॥ ఉపాన్యత్యేనమానేపిశుక్త్యుక్తేనాయ్యమాయినోః । ఉపాసనానాముక్త్యాఖ్యంఫలశ్చసనమంభ

వేత్ ౪౫॥ అథవా పాశ్యతాప్య స్తినసమానాతయోర్విధేహాయాహీదస్తయోపాస్యస్తవస్యస్వతయాత్వహం॥ ౪౬॥ జీవా
నామైకస్థానామపినీరూపతాతతః॥ ప్రాణణీయామమత్వాప్తపూర్వాదూరస్థితస్యచ॥ ౪౭॥ ఏతేనైవప్రసిద్ధామేనవైర్విరి
త్యముపాస్యతా॥ ఉపాసకత్వంసర్వేషాంజీవానాన్నిత్యమేవచ॥ ౪౮॥ నిత్యోపాసకతాస్యాశ్చేన్నక్తివారాప్తధాన్యణాం
ఇచ్ఛేన్నమదైక్యేనభావినాముక్తిసంభవాత్॥ ౪౯॥ భావిన్యపిమదైక్యేత్రతేషాంనోపాస్యతాభవేత్ । ఉపాస్యస్థా
ద్వారాతదుపాస్యాతీతలాభతః ॥ ౫౦॥ ఉపాస్యవస్తుతాదాత్మ్యంకల్పకోట్యాప్యనాశితేత్ । తేషాముపాస్యతాజీవ
స్తుక్తానాముపపద్యతే ॥ ౫౧॥ ద్విత్రిక్షణసమారంభసమయాస్తేహితద్భ్రువంనశ్యశ్చేకధర్మాద్యదాత్మ్యాత్మాన్యదుపా
స్యతా ॥ ౫౨॥ మమతూపాస్యతా సిద్ధాద్వివిధస్యాపిసర్వదా । అవినాశితయాకల్పకోట్యాపిజలజోద్భవ ॥ ౫౩॥
సగుణానాశ్చ ముక్తీనాన్నిర్గుణానాం లయే సమే । సిద్ధుణ శ్రవణా జాకో విశేష ఇతిచేచ్ఛగ్రిణు ॥ ౫౪॥
భుక్త్వా సగుణ ముక్తాస్తే విషయా నన్ద మద్భుతం । అధః పతన్తిస్వర్గాది లోకేభ్య ఇవమా నవాః ॥ ౫౫॥
భుక్త్వానిర్గుణముక్తాస్తుమోక్షానందమఖణ్డతం । ఉద్ధవంగచ్ఛంతి నీరూపబ్రహ్మవృత్తివివర్జితాః ॥ ౫౬॥ తస్మాన్నిర్గుణ
మోక్షార్థంవిద్యాపాదత్రయాత్తకం । బ్రహ్మమానిత్యసాకారముపాసీతమహామతిః॥ ౫౭॥ నారాయణస్యమేసర్వవ్యాప
కత్వంసదాస్తివై । జీవస్యమోక్షావస్థాయాంకేవలన్నతుసంసృతా ॥ ౫౮॥ ఏవంసతికథజ్ఞోవో మత్సమత్వంసదాప్ర
జేత్ । అతఏవహిసర్వజ్ఞకిశ్చిర్జ్ఞత్వాదిభిర్భిదా ॥ ౫౯॥ అంశాంశిత్యాభిదాచాస్తిసేవ్యసేవకతాపిచ । రత్యరతుక
తాజన్యజనకత్వజ్ఞసన్తతం ॥ ౬౦॥ ఏవంబ్రహ్మన్నహంజీవాజీవస్తుక్తాశ్చసర్వధా । ఉత్కృష్టోపనికృష్టశ్చైశ్చిదంతై
ర్భవామ్యహేమా ॥ ౬౧॥ దృష్టదుఃఖానుభూతిర్నిస్వల్పకాలావధిర్నతా । జీవస్తుక్తస్యసామేతుదీర్ఘకాలావధిర్నతా॥ ౬౨॥
యావన్నలభానీరూపబ్రహ్మమాత్రేణనంస్థితిః । దృష్టదుఃఖంభవేత్తావత్స్వల్పంస్వల్పతరశ్చివా ॥ ౬౩॥ మద్దేహస్వావ
ధిఃకల్పసహస్రేషుబహువ్యహా । జగద్రక్షణదుఃఖంమేనతావద్ధిప్రకాశ్యతి ॥ ౬౪॥ భృత్యస్యేవచజీవస్య స్వామివా
జ్ఞాత్రపాలనం । కార్యంమన్నియతంకర్తృపూర్వకత్వానుసారతః ॥ ౬౫॥ యథాచస్వామినస్సర్వధరణీ పాలనంస్థితం ।
తథామమసమస్తస్యజగతఃపాలనంస్థితం ॥ ౬౬॥ నిర్దేశభృతకన్యాయాతరద్రుర్దుఃఖంమహాన్నహి । అకర్తురపిభర్తుసమ
హద్దుఃఖంసమీక్ష్యతే ॥ ౬౭॥ తస్మాజ్జీవద్విముక్తశ్చజీవోపివమదుత్తమః । ఇతిమన్యేజగద్వృత్తిజనితాయాసచిన్తనాత్॥
విధిః॥ నిరుపాధికసాకారనిత్యసాకారవాక్ భవాత్ । నిరాకారఇతిఖ్యాతః కథంవాభగవచ్ఛ్రుతా ॥ ౬౮॥ అఖణ్డైక
రసాకారత్వదన్యనైవకీజ్ఞన । పరంవాస్త్యపరంవేతిశ్రూయతేచశ్రుతాహరే ॥ ౬౯॥ త్వత్పరంయదికిజ్ఞేత్సాన్ని
రాకారంశ్రుతీరితం । తదాతదేవసాక్షాత్త్వంమోక్షసిద్ధ్యైనిబోధమే ॥ ౭౦॥ కింబోధయసేసాకారోపాసనేమాంము
హుర్దుహుః । ఉపాసనశ్రమోవ్యర్థస్త్యద్దాసస్యనయుజ్యతే ॥ ౭౧॥ నాభవద్యస్యసాకారసాక్షాత్కార స్సవహి ।
చోదనీయస్తథోపాస్తాక్వాహంసాక్షాత్కృతాత్మకః॥ ౭౨॥ విష్ణుః॥ భవాత్ సాక్షాత్కృతాత్మాపినకారేన్నైవసతథా
స్తితు । మదేకదేశసంపత్త్యాపునర్జన్మాదివర్జితః ॥ ౭౩॥ మత్కృత్సాక్షాత్కారాయమదుపాసనమర్థవత్ । మద్దా
సన్యైవయుజ్యేతనేతరస్యపశోర్విధే ॥ ౭౪॥ చోదయామ్యహమేనంత్యాంసాకారోపాసనేమమ । అత్యంతాప్తతమ
త్వేనసందేహామాస్తుశ్చన ॥ ౭౫॥ మత్పరంతన్నిరాకారంశ్రుత్యక్తంకిజ్ఞనాస్తితు । సయుక్తందేహిణః పుంసఃప్రే
యసస్త్రిబోధనం ॥ ౭౬॥ ప్రతిషేధవచశ్చృతముపాస్యేతరగోచరం । విధిసాకారతోన్యస్యస్వా పాస్యత్వవివర్జ
నాత్ ॥ ౭౭॥ అఖణ్డైకరసాకారేమయినిత్యచిదాత్మని । ఉపాస్యమానేస్వాభేదాత్తత్త్విద్యేత్తేనిరాకృతి ॥ ౭౮॥ నిరా
కారఇతిఖ్యాతిర్మయ్యుక్తపద్మజ । తాదృశీహిమమావస్థాశిష్యతేస్వావసానతః ॥ ౭౯॥ ఉపాస్యత్వమిద వైవనస్వత్వే
నచనిరస్యహితస్త్వాన్తదుపదేశేనకీజ్ఞిర్వాస్త్యపితేభలం ॥ ౮౦॥ తేదత్వన్తనిరాకారమవాజ్ఞనసగోచరం । ఆయాసం

బ్రహ్మవిజ్ఞేయమితేకవిద్విదుస్త్వనత్ ॥౨౨॥ అనువాన్యస్వయాపన్యవిజ్ఞానాత్ ॥ ౨౩॥ ముముక్షుశాస్త్రస్య
 తాంబ్రహ్మం ప్రదాస్తామద్యమాస్తుతత్ ॥౨౪॥ తద్విజ్ఞానాన్వనోనాశోనైవసిద్ధ్యతిశ్యచిత్ ॥ మనోనాశవిహీనస్యనవ
 దుఃఖక్షయోభవేత్ ॥౨౫॥ నచాప్రక్షీణదుఃఖస్యభవమోక్షోప్రకర్త్యతే ॥ నచాసంసారముక్తస్యజ్ఞాన్వముపపద్య
 తే ॥౨౬॥ నావిజ్ఞానవిహీనస్యబ్రహ్మపాననయోగ్యతాప్రచాప్త్యపాన్యతాన్యస్య సాకారాత్పరమాత్మనః ॥౨౭॥ త
 స్మాత్సాకారమాత్మానస్త్విశేషభేదాత్కంఠఖడ్గైకరసస్పృశ్యముపాస్వాభేదతోవిధే ॥౨౮॥ అద్యైవతే గిరాకార
 వాభ్యాదేదపినామ్రయాః ॥ ద్విపరాధావసానత్వాదధికారస్యపద్మజ ॥౨౯॥ * * * *

—* ఇతితత్వసారాయణ ఉపాసనాకాండస్య చతుర్థపాదే చతుర్థశ్లోకాయః *—
 విజ్ఞః ప్రసక్తతేగ్రవత్స్వామిసాకారోపాసనంమహత్ ॥ యేనైవవిమోహద్యుక్తోకమాక్షితోభవేత్ ॥౧॥ అఖ
 త్తైకరసాకారమదుపాసనయానయా ॥ కర్తవ్యయాపరబ్రహ్మత్యైక్యవిజ్ఞానభిస్త్వతః ॥౨॥ భూతాశ్చవర్తమానాశ్చభవి
 స్యంతశ్చసంస్రతేః ॥ విముక్తాఅభవకానన్దిభవిష్యదీవపద్మజ ॥౩॥ తత్వసుస్యవిభిర్వాక్యైర్భక్తిఃప్రేక్ష్యమనంతయం
 విజ్ఞాయస్వానుభూత్యర్థంబ్రహ్మపాసీతబుద్ధిమాన్ ॥౪॥ విజ్ఞానగోచరంబ్రహ్మసత్యజ్ఞానాదిలక్షణం ॥ అఖడ్గస్త్విష్టి-
 యంశాంతస్త్వికల్పనిరంజనం ॥౫॥ నిర్విశేషన్నిరాకారభేదాకారస్మరావయం ॥ సర్వాధార నిరాధారంజ
 రామరణవర్జితం ॥౬॥ అవిత్రియంతదేవాహంపూర్వోస్త్వాకాశవత్సదా ॥ అసంగోవాయవచ్ఛస్త్విస్త్వకాశోస్త్వి
 సూర్యవత్ ॥౭॥ అమృతాంశురివాత్యస్తం శీతశోస్త్విసమంతరః ॥ అచచ్ఛలస్వరూపోస్త్వినిస్తరంగసముద్రవత్ ॥౮॥
 అద్వయానందరూపోస్త్విసదాగాఢసుషుప్తివత్ ॥ అతిస్వచ్ఛస్వరూపోస్త్విశుద్ధస్పటికవచ్ఛృంగః ॥ ఏవయో భావయేన్ని
 త్యంవిరక్తోవిజనస్థితః ॥ తస్యనిష్ఠాస్వయంసిద్ధేర్భావనానుగుణాఖలు ॥౧౦॥ భావనాననురూపాచేన్నిష్ఠా శ్శేతకన
 చిత్ ॥ స్యాతాంశుతిస్త్వత్రివ్యధేభృంగకీటోపమాపిసా ॥౧౧॥ అద్వష్టపూర్వస్వగౌదావిశ్వాసశ్చాస్త్రదిర్భవతే ॥ ఆ
 స్థికానాంస్వతస్సిద్ధోయభాభవతిచేతసి ॥౧౨॥ తథాబ్రహ్మగృహ్యేషేనన్దిదానందలక్షణే ॥ విశ్వావశ్చాస్త్రదిర్భవ్యా
 స్యాత్సేనాభ్యా సాత్త్వదర్శనం ॥౧౩॥ అహంబ్రహ్మేత్యనుస్మాయతప్రత్యయావృత్తిమాచరణ ॥ బ్రహ్మతానామ్రాయా
 చేత్సక్రీకర్తృభలం కథం ॥౧౪॥ శ్రుత్యనేధ్యేయ తానోక్తాన్గణబ్రహ్మణోమమ ॥ ఇత్యాశుస్సగృభం కేచిద్వే
 దాన్తిత్వాభిమానివః ॥౧౫॥ లేతువేదాన్తగ్రన్థస్యాప్యనభిజ్ఞాఅనత్తమాః ॥ జగత్ప్రేతారణవ్యగ్రా ఇతిమేనిశ్చయామ
 తిః ॥౧౬॥ నిమగ్నంధ్యాయమానస్తంతతఃపశ్యతఇత్యపి ॥ ధ్యానయోగాదవైహీతధ్యాననిర్వఘనాదితి ॥౧౭॥ తేధ్యా
 నయోగానుగతాఅపశ్యన్తిచేద్యసి ॥ శ్రుతిరాలోక్యచేద్భూరియురైవంతేబూరియరన్యథా ॥౧౮॥ ఉపక్రమాది
 భిన్నింగైస్త్రోతత్రాగుణంవరం ॥ బ్రహ్మైవైకృతంస్పష్టంధ్యేయమిశ్యవగమ్యతే ॥౧౯॥ లేచనిర్గుణమేవాహుఃస్వాన
 వాదపరాజ్ఞుభాః ॥ తత్రతత్రోయాశీర్దేప్రకృతంబ్రహ్మపద్మజ ॥౨౦॥ భోక్తైఃకతకైవల్యేవైతాశ్చరణసంస్థితైః
 శ్శేయతాంబ్రహ్మణస్సప్తానత్వాహుఃపాపవైభవతే ॥౨౧॥ స్రవస్తేజ్ఞానపర్యాయాధ్యానశబ్దాశ్చక్రిరితాః ॥ ఇతి
 స్వేచ్ఛానుసారేణశబ్దార్థశ్చబ్రువన్త్యహూ ॥౨౨॥ సకృత్ప్రత్యయవినాస్తేజ్ఞానశబ్దార్థవ్యతే ॥ అసకృత్ప్రత్యయో
 ధ్యానశబ్దార్థస్తత్యవేదిభిః ॥౨౩॥ ఏవంసతికథంజ్ఞానధ్యానశబ్దైకతోచితా ॥ యశ్చకృత్ప్రత్య యార్థమ్యవసకృత్ప్ర
 త్యయాశ్చతత్ ॥౨౪॥ అతస్తస్మిన్గుణంజ్ఞేయంసగుణంధ్యేయమిత్యముం ॥ వాదనిరర్థకంవిద్ధి త్వంబ్రహ్మజ్ఞానవాది
 నాం ॥౨౫॥ లోకేచానుభవోద్భవోయతి-శ్చేద్వస్తులభయే ॥ ఆదాజ్ఞానంతతోధ్యానంకర్తవానేత్యతేజనైః ॥౨౬॥
 ముదాత్యైక్యంగురోర్వక్తాద్భూత్వామౌసంశయంపుమాన్ ॥ ముదాత్యైక్యంనచభ్రామే త్వవీవమదుపాసకః ॥౨౭॥ ఆభే
 దభేదసన్నిత్యజీవాత్పరమాత్మనోః ॥ పరస్త్విన్యోజయేజ్జీవంగవీవమదుపాసకః ॥౨౮॥ దిహికాముష్టికాణభోగా

స్తత్వావిష్టాపితమౌక్తమాన్ । మదేశశరణోయోస్త్రిస ఏవమదుపాసకః ॥౨౯॥ దేహాదివాసనాప్ర్యత్వైవై రాగ్యేణబ
లీయసా । మదన్వేషణశీలోయస్సవమదుపాసకః ॥౩౦॥ బాధ్యమానోపిబహుభిర్విశ్రై యదేవకృతైస్తరాం । యో
నముచ్ఛిలిమన్నిష్ఠాసవమదుపాసకః ॥౩౧॥ పుత్రదారాదిభిర్నిత్యంపీడ్యమానోపియోబుధః । ధ్యానాన్నచ్యవతేనీప్సి
యాత్సవమదుపాసకః ॥౩౨॥ స్వాత్రమావశ్యకన్నిత్యంకర్తకేవల మాచరన్ ॥ త్యక్త్వాకామ్యానిమన్నిష్ఠస్సవ
మదుపాసకః ॥౩౩॥ మత్సర్వాణివమద్భక్తిర్నద్యోగాన్తదుపాసనాః । త్యక్త్వామదేశనిష్ఠో యస్సవమదుపా
సకః ॥౩౪॥ వినివృత్తంమనస్సగ్గవివయేభ్యో ఖిలాత్సని । యఃప్రతిష్ఠాపయేభ్యోగీనవీవ మదుపాసకః ॥౩౫॥ సగు
ణోపాసనంత్యక్త్వానిర్గుణజ్ఞానమవ్యభి । నిర్గుణధ్యాననిరత స్సవమదుపాసకః ॥౩౬॥ హేయాన్నిత్యాను పాదేయ
మనుపాదాయతచ్ఛయః । ఉపాదేయముపాదత్రేసవమదుపాసకః ॥౩౭॥ ఇదంభావమహంభావ మపిత్యక్త్వాబహి
స్తతః । స్వభావంత్యజతిస్వస్తికసవమదుపాసకః ॥౩౮॥ తామసావ్రాజసాన్నిత్యాగృహీత్వాసాత్వికాన్ గుణాన్ ।
యశ్శోభితేమయిస్థిత్యాసవమదుపాసకః ॥౩౯॥ స్వాస్యశ్యంమయినిజ్ఞాయమదనన్యత్వమాత్సని । ఆత్మానంయోర్మ
యేన్తహ్యంసవమదుపాసకః ॥౪౦॥ ఆత్మానమాత్మనోజ్ఞాప్యసావ్యత్తనశ్చాత్మనిస్థిరం । యోజయన్నాత్మసంతృప్త
స్సవమదుపాసకః ॥౪౧॥ వృత్తీవృత్తిమతశ్చావౌత్సక్త్వా నిర్వృత్తికంతతః । యశ్శోభయతిధన్యాత్మాసవ స్యాన్తదు
పాసకః ॥౪౨॥ ఆత్మానంత్రవిధంవిశ్వజైజసప్రాజ్ఞసంజ్ఞకం । త్రివిధేమయియుజ్ఞానస్స చస్యాన్తదుపాసకః ॥౪౩॥
హ్మప్రణవమాత్రిత్యజ్ఞాత్వామాంబోడశాత్మకం । ఆరోహతిక్రమేణాత్రసచస్యాన్తదుపాసకః ॥౪౪॥ సప్తభూమిషుమాం
భిన్నమభిన్నశ్చోచగమ్యయః । ఉత్తరోత్తరమాతిప్తేత్సచస్యాన్తదుపాసకః ॥౪౫॥ నిర్వికల్పాదికాన్నిత్యంసమాధీనాచ
రన్క్రమాత్ । యోహన్తిదృష్టదుఃఖానిసచస్యాన్తదుపాసకః ॥౪౬॥ విజ్ఞాయస్వగతంభేదంశాస్త్రతోగురుతోపియః । భి
నత్త్యభిజ్ఞతాంస్వస్యసచస్యాన్తదుపాసకః ॥౪౭॥ నానాత్వమవ్యసానాత్వమాదిమధ్యస్థితంత్యజన్ । పునర్నానాత్వమే
వైతిసచస్యాన్తదుపాసకః ॥౪౮॥ విజాతీయపరిత్యాగాత్సజాతీయముపాహరన్ । స్వగతంశోభయేద్భేదం సవమదు
పాసకః ॥౪౯॥ సహజసప్తచిత్తానుకరణానిస్వయోగతః । అరూపనాశంకమయేత్సచస్యాన్తదుపాసకః ॥౫౦॥ జీవన్ము
క్తిపదంత్యక్త్వావైదేహ్యానుక్తయేనదా । సహజంకురుతేయోగంసచస్యాన్తదుపాసకః ॥౫౧॥ అభ్యాసాద్దుఃఖమిత్రా
న్మాంప్రాప్యాభకురుతేనరః । అభ్యాసంసుఖమిత్రంయస్సచస్యాన్తదుపాసకః ॥౫౨॥ సర్వాన్వికారాన్దృష్ట్వాపికుక్తి
కారజతాదివత్ । ఖల్రుషవచ్చిక్చీర్దుర్యస్సచస్యాన్తదుపాసకః ॥౫౩॥ వచనానిచవాచ్యానిత్యక్త్వావక్తారమాత్సని । ఏకీకృ
త్యావివిభజేత్సచస్యాన్తదుపాసకః ॥౫౪॥ లక్షకేభ్యశ్చలత్యేభ్యోలక్షితారంభృగ్దగ్ధన్ । అభ్యేవహూన్ పూర్ణాన్ స
చస్యాన్తదుపాసకః ॥౫౫॥ స్థూలంసూక్ష్మశ్చబీజశ్చత్యక్త్వాధ్యానశ్చిదాత్మనః । తురీయంకురుతేభ్యానంసవమదుపాసకః ॥
యేనకేనప్రకారేణమదుపాసనమాచరన్ । పురుషోక్తకృత్యోత్తరేతరేమాయయావృతాః ॥౫౬॥ మదుపాస్తాచత్ర
ధాపూర్వప్రఖ్యావతాంభవేత్ । తత్రాత్రధ్ధాతులోకానాం పూర్వ పాపవతాంధ్రువం ॥౫౭॥ అక్రద్ధాంమదుపాస్తా
యజ్జనయత్యాత్మవేదనం । తన్నహపాపినామేవసంభవేన్నాన్రసంశయః ॥౫౮॥ మదుపాసనతాత్పర్య మాదావస్తే
చసంభవేత్ । తేషాంపుణ్యవతామేవతటస్థశ్చాత్మవేదనం ॥౫౯॥ నిమోమస్సగుణధ్యానమాదాకుర్యాన్నరోత్తమః
అస్తేచనిర్గుణధ్యానం విద్యాన్తద్యేతునిర్గుణం ॥౬౦॥ జ్ఞానస్యధ్యానశేషత్వంవదన్నూర్ధ్వన్నిగచ్ఛతి । ధ్యానస్యజ్ఞానశే
షత్వంవదన్పతతిసహ్యాధః ॥౬౧॥ యదేవవిద్యయేత్యేషాశ్రుతిరప్యాత్మవేదనాత్ । పరంకర్తవ్యమౌపతన్నజ్ఞా
నస్యశేషితా ॥౬౨॥ జ్ఞానస్యసర్వశేషిత్వంయతహ్యుర్ధానవాదినః । మోక్షమార్గమ్యతాస్సర్వేషేసుప్త బ్రహ్మవా
దినః ॥౬౩॥ ప్రతిషేధనియేనిత్యంద్వివిధంమదుపాసనం । స్వేచ్ఛావిహారిణస్త్యాజ్యాస్తేహిసతాకర్యవాదినః ॥౬౪॥ మ
ద్యోగంయేవిన్దన్తి శ్రవణైకప్రధానతః । భగీష్టావిషయసంసక్తా భగీష్టాస్తేభ్యాన్తివాదినః ॥౬౫॥ జీవన్ముక్త్యా

నూహుస్సచాయేతద్వి రోధతః । ఉత్కృష్టా కేవలతత్తా ముత్కృష్టా బ్రహ్మవాదినః ॥౬౭॥ మదుపాస్తిమకు
 ర్వస్తస్సదాభోగైకవృత్తయః । అట నిపశువల్లోకేహన్తాసం గాత్సవాదినః ॥౬౮॥ యేషువక్తృశ్చైక ర్తృశ్చభోక్తృ
 త్వత్రాస్తతాదయః । సన్త్యలుప్తాఅహూతేహిత్రికాలాద్వైతవాదినః ॥౬౯॥ చేష్టనేసర్వదాయేషా మిన్ద్రియణిద
 శాప్యహూః । విషయేష్యేవతుచ్ఛేషుతేహ్యకర్తృత్వవాదినః ॥౭౦॥ కామక్రోధాదయోయేషుసమృద్ధాస్సన్తి దుర్గుణాః
 తేహన్తః సువివర్తనేసిర్గుణాత్తైకవాదినః ॥౭౧॥ సంకల్పశ్చవికల్పశ్చకుర్వతేవిషయేషుయే । బతతేభువిజీవన్తి మనోమిథ్యా
 త్వవాదినః ॥ యేతునైవంపదన్త్యేవస్వప్నేషి విమలాశయాః । విరాజన్తేమహత్త్వానస్తేధన్యామత్సరాయణాః ॥ మదుపా
 సననిష్ఠానాంశాస్త్రోక్తేనైవవర్తనా । సర్వేన్ద్రియాణివశ్యాని భవేయస్మిత్తాశ్వవత్ ॥౭౨॥ తాన్ద్రికైర్వైది కాస్సంగం
 యథాకుర్ముర్నుకుత్రచిత్ । తథైవాద్వైతవిజ్ఞానవాదిభిర్దుపాసకాః ॥౭౩॥ యతఃకుతశ్చిత్పాపా చ్చేదివశిష్టాత్క
 దాచన । సంగోజాతస్తథాప్యేషాన్మమనఃతోభమాత్సయత్ ॥౭౪॥ తేత్వవశ్యమనసత్వా ద్భానినోదుర్గుణాక
 రాః । మదుపాసకసంగేనక్షుభాఃకుర్ధాభవన్తిచ ॥౭౫॥ ఆగతాసుమహాపత్సుదేవరాజకృతాస్వపి । అతితుచ్ఛధీయా
 యుక్తాహసన్తిమదుపాసకాః ॥౭౬॥ అద్వైతజ్ఞానినస్త్యస్త్యేనంపదాగమలోలుపాః । ఆపచ్ఛ్రవణమాత్రేణ మూర్ఖా
 క్రాన్తాఃపతన్త్యధః ॥౭౭॥ శాస్త్రోక్తసాధుమాగ్దేషు నియమేనైవసచ్చరన్ । మదుపాసకఅపీష్ఠితి మఖంయద్వత్పతి
 వ్రతా ॥౮౦॥ అమాగ్దేషుచరన్మూర్ఖసాధులోకైకవచ్చకః । జ్ఞానీదుఃఖమ్మహద్యాతిన్వైరిణీ వసదాభువి ॥౮౧॥ బ్ర
 హ్మనన్దం సదాభుజ్జ్వాబ్రహ్మత్వే పాసకోభృశం । దేహగాస్తహతోరోగాన్తరణంవాసనిన్దతి ॥౮౨॥ విషయానన్దర
 సికోబ్రహ్మజ్ఞానీపురోదితః । ఆరోగ్యభిరజీవిత్యం బతనన్దతిసన్దతి ॥౮౩॥ దూరీకృతాఅసన్న్యాగ్నాస్సన్న్యాగ్నాస్సన్వవశే
 కృతాః । మదేకధ్యాననిరతైరహంభ్యాత్తతయాశ్రితం ॥౮౪॥ వశీకృతాఅసన్న్యాగ్నాస్సన్న్యాగ్నాదూరతేకృతాః । వాఙ్మా
 త్రజ్ఞానిభిర్మూర్ఖైశ్చిత్దేహతయాప్యహం ॥౮౫॥ సర్వవ్యాపారవిముఖామదుపాసనతత్పరాః । అన్తరేవమహానన్దం
 రహస్యంభుజ్జ్వాతేనశం ॥౮౬॥ సర్వవృత్తున్ముఖావాచాజ్ఞానినస్తుబహీర్షుఖాః । బ్రహ్మనన్దంసదస్యేవ కాచాగ్ధేభినయ
 నిజై ॥౮౭॥ తస్మాదేవంవిధాన్సర్వానద్వైతజ్ఞానినోజనాన్ । ఉపేక్యభవమోక్షాయమాముపాస్వచతుర్ముఖ ॥౮౮॥

* ఇతితత్వసారాయణఉపాసనాకాండస్యచతుర్థపాదేపచ్ఛదశోధ్యాయః *

విధిః ॥ భగవత్పుండరీకాక్షగోవిన్ద మధుసూదన । శ్రియఃపతేజగన్నాథ నమస్తేభక్తవత్సల ॥౧॥ మయాత్వద్వదనాం
 భోజాత్సావనద్దామృతపురితాత్ । సర్వేవేదాన్తసారాంశాశ్చ తావివనసంశయః ॥౨॥ తథాపిలేజోబిన్ద్వాఖ్యాం
 శ్రుతింశ్రీమన్ముఖాదహం । శ్రోతుమిచ్ఛామిసర్వాత్తప్రసీదకరుణానిధే ॥౩॥ ఇతిశ్రుత్వావిధేర్వాక్యం హరిశ్చక్రధ
 రోగురుః । తేజోబిన్ద్వాపనిషదంతాంవత్తుముపచక్రమే ॥౪॥ శ్రీమహావిష్ణుః ॥ తేజోబిన్దుపరంధ్యానం విశ్వాత్సహృది
 సంస్థితం । ఆణవంశాంభవంశాన్తస్థూలసూక్ష్మంపరబ్రహ్మయత్ ॥౫॥ దుఃఖాశ్శ్చదురారా ధ్యందుష్ప్రీత్యమ్ముక్త
 మవ్యయం । దుర్లభంతత్సవ్యయంధ్యానంమునీనాచ్ఛమసిషిణాం ॥౬॥ యతాహరోజితకోర్ధోజితసంగోజితేన్ద్రియః ।
 నిర్వద్వోన్దోసరహంకారోనిరాశీరపరిగ్రహః ॥౭॥ అగమ్యాగమకర్తాయోగమ్యాగమనమానసః । ముఖేత్రీణిచవిన్దేత
 త్రిధామాహంసఉచ్యతే ॥౮॥ పరంగుహ్యతమంవిద్ధిహ్యస్తతస్త్రినిరాక్రయః । సోమరూపకలాసూక్ష్మావిష్టోస్తత్పర
 మంపదం ॥౯॥ త్రివక్త్రంత్రిగుహిణంత్రిధాతురూపపర్జితం । నిశ్చలంనిర్వికల్పశ్చ నిరాకారంనిరాక్రయం ॥౧౦॥ ఉ
 పాధిరహితంస్థానంవాఙ్మనోతీతగోచరం । స్వభావం భావసంగ్రహ్యం సంగూతశ్చయదచ్యుతం ॥౧౧॥ అనానా
 నస్తరాతీతస్తుస్పృహ్యం పూర్ణమద్వయం । చిన్త్యమేవంవినిర్ముక్తంశాశ్వతంధృవమక్రియం ॥౧౨॥ తద్భక్తిహ్మణస్తద
 భ్యాత్తత్తద్విజ్ఞోస్తద్భురాయణం ॥ అచిన్త్యశ్చిన్తయాత్తానంయద్యోమపరమంస్థితం ॥౧౩॥ అమాన్యంశూన్యభావ

స్తుకూన్యతీతంహృదిస్థితం । నధ్యానశ్చనవధ్యాతానధ్యేయోధ్యేయవచ ॥౧౪॥ సర్వశ్చనవరంకూన్యంనవరన్నప
రాత్వరం । అచిన్త్యమప్రబుద్ధశ్చనసత్యన్నపరంవిదుః ॥౧౫॥ మునీనాంసంప్రయుక్తశ్చనదేవానపదేవిదుః । లోభ
మోహంభయందర్పంకామంకోగ్రభశ్చకేల్బిషం ॥౧౬॥ శీతోష్ణేత్సుప్తిపాసేచసంకల్పకవికల్పకౌనబ్రహ్మకులదర్పశ్చ
నమునిర్గ్రన్థిసశ్చయం॥౧౭॥నభయన్నసుఖందుఃఖంతథామానావమానయోః । ఏతద్భావవినిర్మక్తంతద్భగ్నిస్తాబ్రహ్మ
తత్పరం ॥౧౮॥ యమోహినియమస్త్యాగోమానస్తేకశ్చకాలతః । ఆసనమ్మలబద్ధశ్చ దేహసావ్యశ్చదృక్స్థితిః ॥౧౯॥
పాణిసంయమనశ్చైవప్రత్యాహరశ్చధారణా । అత్తధ్యానంసమాధిశ్చపోక్తాన్యంగాన్వితైత్రమాత్ ॥౨౦॥ సర్వం
బ్రహ్మేతివైజ్ఞానాద్వియగ్రామసంయమః । యమోయమితీసంప్రోక్తోభ్య సనీయోముహుర్ముహుః ॥౨౧॥ సజాతీ
యప్రవాహశ్చవిజాతీయతిరస్కృతిః । నియమోహిపరానన్దో నియమాతీగ్రియతేబుధైః ॥౨౨॥ త్యాగఃప్రపశ్చ
రూపస్యసచ్చిదాత్మావలోకనాత్ । త్యాగోహిమహతాంపూజ్యస్సద్యోమోక్షప్రదాయకః ॥౨౩॥ యస్తాద్వా
చానివర్తంతేలపాప్రయమనసానహ । యస్తాన్సంయోగిభిర్గమ్యంతద్భవేత్సర్వదాజడైః ॥౨౪॥ వాచోయస్తాన్నివర్త
ంతేతద్వత్తుంకేనశక్యతే । ప్రపశ్చోయదివక్తవ్యస్సోపిశబ్దవివర్జితః ॥౨౫॥ ఇతివాతద్భవేస్తా నంసర్వంసమాజసంస్థి
తం । గిరామానస్తుబాలానామయుక్తంబ్రహ్మవాదినాం ॥౨౬॥ ఆదావస్తేచమధ్యేచ జనోయస్తిన్నవిద్యతే । యే
నేదంసతతంవ్యాప్తంనదేశోవిజనస్తృతః ॥౨౭॥ కల్పనాసర్వభూతానాం బ్రహ్మాదీనాంనిషేధతః । కాలశబ్దేననిర్దిష్టం
హ్యఖణ్డేనస్తమద్వయం ॥౨౮॥ సుఖేనైవభవేద్యస్తిన్నజస్రంబ్రహ్మచిన్తనం । ఆసనస్తద్విజానీయాదన్యత్సుఖవినా
శనం ॥౨౯॥ సిద్ధయేసర్వభూతాదివిశ్వాధిపానమద్వయం । తస్మిన్కసిద్ధింగతా సిద్ధిస్థాస్తత్సిద్ధాననమువ్యతే ॥౩౦॥
యన్ములంసర్వలోకానాంయన్ములశ్చిత్తబద్ధనం । మూలబద్ధస్సదాసేవ్యోయోగ్యోసౌబ్రహ్మవాదినాం ॥౩౧॥ ఆం
గానాంసమతాంవిద్యాత్సమేబ్రహ్మణీనియతే । నోచేన్నైవసమానత్వమృజుత్వం శుష్కవృక్షవత్ ॥౩౨॥ దృష్టింజ్ఞాన
మయీంకృత్యాపశ్యేద్భగ్నిస్తామయజ్జగత్ । సాదృష్టిఃపరమోదా రాననాసాగ్రావలోకనీ ॥౩౩॥ దృష్టిదర్శనద్వ
్యానాంవిరామోయత్రవాభవేత్ । దృష్టిస్తత్రైవకర్తవ్యా ననాసాగ్రావలోకనీ ॥౩౪॥ చిత్తాదిసర్వభావేషుబ్ర
హ్మత్వేనేవభావనాత్ । నిరోధస్సర్వవృత్తిరాంప్రాణాయామస్సఉచ్యతే ॥౩౫॥ నిషేధనంప్రపశ్చన్య రేచకాన్యస్స
మీరితః । బ్రహ్మేవాస్తీతియావృత్తిఃపూరకోవాయురువ్యతే ॥౩౬॥ తతస్తద్వృత్తివైశ్యల్యంకుంభకః పాణిసంయ
మః । అయశ్చొపిప్రబుద్ధానామజ్ఞానాంఘ్రిణిపీడనం ॥౩౭॥ విషయేష్వాత్మతాందృష్ట్యామనశ్చిత్తరజ్జనం । ప్ర
త్యాహరస్సవిజ్ఞేయోభ్యసనీయోముహుర్ముహుః ॥౩౮॥ యత్రయత్రమమోయాతిబ్రహ్మణస్తతదర్శనాత్ । మనసా
ధారణశ్చైవధారణాసాపరామతా ॥౩౯॥ బ్రహ్మేవాస్తీతిసద్వృత్త్యా నిరాలంబతయాస్థితిః । ధ్యానకర్తేనవిఖ్యా
తాపరమానందదాయినీ ॥౪౦॥ నిర్వికారతయావృత్త్యాబ్రహ్మకారతయాపునః । వృత్తివిస్తరణంసమ్యక్సమాధిరభిధీ
యతే ॥౪౧॥ ఇమశ్చొక్యత్రిమానన్దంతావత్సాధుసమభ్యసేత్ । లక్ష్మేయావత్తణాత్పంసప్రత్యక్ష్యంసంభవేత్స్వ
యం ॥౪౨॥ తతస్సాధననిర్మక్తస్సిద్ధోభవతియోగిరాట్ । తత్స్వయాపంభవేత్తస్యవిషయో మనసాంగిరాం ॥౪౩॥
సమాధాన్రియమాణేతువిఘ్నాఆయాన్తివైబలాత్ । అనుసన్ధానరాహిత్యమాలస్యం భోగలాలసం ॥౪౪॥ లయస్త
మశ్చవిక్షేపస్తేజస్సేదశ్చమాన్యతా । ఏవమహివిఘ్నదాహుర్భ్యం త్యాజ్యంబ్రహ్మవిశారదైః ॥౪౫॥ భావవృత్త్యాహి
భావత్వంమాన్యవృత్త్యాహిమాన్యతా । బ్రహ్మవృత్త్యాహిపూర్ణత్వం తయాపూర్ణత్వమభ్యసేత్ ॥౪౬॥ యేహివృ
త్తింవిహాయేనాంబ్రహ్మభ్యాంపావనీంపరాం । వృద్ధావతేతుజీవన్తిపశుభిశ్చనమానరాః ॥౪౭॥ యేతువృత్తింవిజా
నన్తిజ్ఞాత్యావైవర్థయన్తియే । తేవైసత్పురుషాధన్యావద్వ్యాస్తేభురనశ్రయే ॥౪౮॥ యేషాంవృత్తిస్సమావృద్ధావ

రిపక్వాచసాపునః । తేవైపచ్చగ్రహతాంప్రాప్తానేతరేశబ్రహ్మదినః ॥౪౯॥ కుకలాబ్రహ్మవారాయాం వృత్తిహీ
నాస్సురాగిణః । తేష్యజ్ఞానతయానూనంపునరాయాన్వియాస్తివ ॥ ౫౦॥ నిమేషార్థస్థితప్రతివృత్తింబ్రహ్మమయీం
విచా । యథాతిష్ఠస్థిబ్రహ్మద్యాస్సనకాద్యాశ్చకాదయః ॥౫౧॥ కారణంయస్యవైకార్యం కారణస్తస్యజాయతే
కారణస్తత్వతోనశ్యేత్కార్యాభావేవిచారతః ॥౫౨॥ అభక్తధంభవేద్యస్తు యద్వైవాచామగోచరం । ఉదేతిశుద్ధం
చిత్తానాంవృత్తిజ్ఞానంతతఃపరం ॥౫౩॥ భావితంతీవ్రవేగేనవస్తుయన్నిశ్చయత్తకం । దృశ్యంహ్యదృశ్యతాస్మిత్వా
బ్రహ్మకారణేచిన్తయేత్ ॥౫౪॥ విద్యాన్నిత్యంసుఖేతిష్ఠేద్ధియాచిద్రసపూర్ణయా । ఏవంవిధానుభూతిర్యామైవప్రా
ప్త్యామనీషిభిః ॥౫౫॥ కుమారోభగవత్బ్రహ్మకవప్రచ్ఛనవదాననా । అభక్తైకరసంబూహించిన్తాన్త్రంమేదయాసిధే॥
ఇత్యుక్తఃపునఃసాంబంధ్యవృజ్ఞానసర్వక్రియాక ॥ ౫౬॥ వణ్ముఖంస్వాత్మజందేవసేనాపతిమువాచహ ॥౫౭॥ సాంబంధ్యః॥
అభక్తైకరసస్త్యమభక్తైకరసజ్ఞాత్ ॥ అభక్తైకరసంభావమభక్తైకరసంస్వయం ॥౫౮॥ అభక్తైకరసోమన్త్రోహ్యభక్తై
కరసాక్రియా । అభక్తైకరసంజ్ఞానమభక్తైకరసంజలం ॥౫౯॥ అభక్తైకరసాభూమిరభక్తైకరసంవియత్ ॥ అభక్తైకరసం
శాస్త్రమభక్తైకరసాత్రయ ॥౬౦॥ అభక్తైకరసంబ్రహ్మచాభక్తైకరసంవ్రతం । అభక్తైకరసో బీహాప్యభక్తైకరసో
హ్యభిః ॥౬౧॥ అభక్తైకరసోబ్రహ్మహ్యభక్తైకరసోహరిః । అభక్తైకరసోరుద్రశ్చాభక్తైకరసోస్వహం॥౬౨॥ అభక్తై
కరసంఽత్తా అభక్తైకరసంగురుః । అభక్తైకరసంలక్ష్మ్యం అభక్తైకరసంమహాః ॥౬౩॥ అభక్తైకరసందేహమభక్తైకరసం
మనః । అభక్తైకరసంచిత్తమభక్తైకరసంసుఖం ॥౬౪॥ అభక్తైకరసంవిద్యా అభక్తైకరసావ్యయః । అభక్తైకరసంవి
త్యం అభక్తైకరసంపరం ॥౬౫॥ అభక్తైకరసంకిచ్చేదభక్తైకరసంవరం । అభక్తైకరసాదన్యన్నాస్మినాస్తివదానన ॥౬౬॥
అభక్తైకరసాన్నాస్తిహ్యభక్తైకరసాన్నహి । అభక్తైకరసామిహ్యేదభక్తైకరసాదహం ॥౬౭॥ అభక్తైకరసంస్తూలం సూ
క్ష్మంచాఖణ్డరూపకం । అభక్తైకరసంవేద్యమభక్తైకరసంభవాక ॥౬౮॥ అభక్తైకరసంగుహ్యమభక్తైకరసాచికం అభ
క్తైకరసాజ్ఞాతి రభక్తైకరసాస్థితిః ॥౬౯॥ అభక్తైకరసామాతా అభక్తైకరసఃపితా । అభక్తైకరసాభ్రాతా అభక్తైకరసం
పతిః ॥౭౦॥ అభక్తైకరసంసూత్రం అభక్తైకరసంవిరాట్ ॥ అభక్తైకరసంగూత్రం అభక్తైకరసంశిరః ॥ ౭౧॥ అభక్తైకర
సంచాస్తరభక్తైకరసంబహిః । అభక్తైకరసంపూర్ణమభక్తైకరసామృతం ॥౭౨॥ అభక్తైకరసంగోత్రమభక్తైకర
సంగ్మహం । అభక్తైకరసంగోప్యం అభక్తైకరసంశశీ ॥ ౭౩ ॥ అభక్తైకరసాస్తారా అభక్తైకరసోరవిః । అభక్తై
కరసంక్షేత్రమభక్తైకరసంక్షమా ॥౭౪॥ అభక్తైకరసంశాస్త్రమభక్తైకరసోగుణః । అభక్తైకరసంసాక్షీఅభక్తైకరసంసు
హృత్ ॥౭౫॥ అభక్తైకరసంబంధురభక్తైకరసంసఖా । అభక్తైకరసంరాజాఅభక్తైకరసంపురం॥౭౬॥ అభక్తైకరసంరాజ్యమభక్తై
కరసంప్రజాః । అభక్తైకరసంతారమభక్తైకరసంజహః ॥౭౭॥ అభక్తైకరసంధ్యానమభక్తైకరసంఽదం । అభక్తైకరసం
గ్రాహ్యమభక్తైకరసంమహత్ ॥ ౭౮ ॥ అభక్తైకరసంజ్యోతి రభక్తైకరసాఘనం । అభక్తైకరసంభోజ్యం అభక్తైకర
సాహవిః ॥౭౯॥ అభక్తైకరసంసామిఅభక్తైకరసాజయః । అభక్తైకరసంస్వర్గం అభక్తైకరసాస్వయం ॥౮౦॥ అభక్తైక
రసంసర్వజ్ఞిన్తాత్రమతిభావయేత్ । చిన్తాత్రమేవచిన్తాత్రమభక్తైకరసంరసం ॥౮౧॥ భావవర్జితచిన్తాత్రంసర్వజ్ఞిన్తా
త్రమేవహి । ఇదఞ్చసర్వజ్ఞిన్తాత్రమయఞ్చిన్తాత్రమేవహి ॥౮౨॥ * * * * *

* ఇతితత్వసారాయణేఉపాసనాకాండస్య చతుర్థపాదేషోడశోధ్యాయః *

అత్తాభావశ్చచిన్తాత్రమఖణ్డైకరసంవిదుః | సర్వలోకశ్చచిన్తాత్రశ్చత్రామత్రాచచిన్తయం ||౧౦|| ఆకాశోఽభింజలువా
యరగ్నిర్భ్రష్టరూపి వః | యత్కేచిద్యన్మకేచిద్యన్మసర్వశ్చచిన్తాత్రమేవహి ||౧౧|| అఖణ్డైకరసంసర్వయద్యచ్ఛిన్తాత్ర
మేవహి | భూతంభవ్యంభవిష్యద్భవసర్వశ్చచిన్తాత్రమేవహి ||౧౨|| ద్రవ్యంకాలశ్చచిన్తాత్రంజ్ఞానంజ్ఞేయశ్చచేవహి | జ్ఞా
తాచిన్తాత్రరూపశ్చసర్వశ్చేన్ద్రయమేవహి ||౧౩|| సంభాషణశ్చచిన్తాత్రంయద్యచ్ఛిన్తాత్రమేవహి | అసచ్ఛగచ్ఛచిన్తా
త్రస్తమాద్యశ్చేన్ద్రయంసదా ||౧౪|| ఆదిరస్తశ్చచిన్తాత్రంగురుఃప్ర్యాదిచిన్తయం || దృగ్దృశ్యంయదిచిన్తాత్ర మస్తిచేచ్ఛి
న్ద్రయంసదా ||౧౫|| సర్వాశ్చర్యంహిచిన్తాత్రందేహశ్చిన్తాత్రవేవహి | లింగశ్చకార్యజ్ఞైవచిన్తాత్రాన్నహివిద్యతే
అహంత్యజ్ఞైర చిన్తాత్రమ్మూర్తా మూర్తాది చిన్తయం | పుణ్యంపాపశ్చ చిన్తాత్ర జ్ఞేవశ్చిన్తాత్రనిగ్రహః ||౧౬||
చిన్తాత్రాన్నాస్తి సంకల్ప శ్చిన్తాత్రాన్నాస్తి వేదసం | చిన్తాత్రాన్నాస్తి మన్తాది శ్చిన్తాత్రాన్నాస్తి
దేవతా ||౧౭|| చిన్తాత్రాన్నాస్తిదిక్పాల శ్చిన్తాత్రాద్వ్యావహారికం | చిన్తాత్రాత్పరమంబ్రహ్మ చిన్తాత్రాన్నా
స్తికోపిహి ||౧౮|| చిన్తాత్రాన్నాస్తిమాయా చచిన్తాత్రాన్నాస్తి పూజనం | చిన్తాత్రాన్నాస్తిమస్తవ్యం చిన్తా
త్రాన్నాస్తి సత్యకం ||౧౯|| చిన్తాత్రాన్నాస్తికోశాదిశ్చిన్తాత్రాన్నాస్తి వైవసు | చిన్తాత్రాన్నాస్తిమానశ్చచిన్తా
త్రాన్నాస్తిమానకం ||౨౦|| చిన్తాత్రాన్నాస్తివైరాగ్యంసర్వచిన్తాత్రమేవహి | యచ్ఛయవచ్ఛచిన్తాత్రంయచ్ఛ
యావచ్ఛదృశ్యతే ||౨౧|| యచ్ఛయవచ్ఛదూరస్థంసర్వచిన్తాత్రమేవహి | యచ్ఛయవచ్ఛభూతాదియచ్ఛయవచ్ఛల
క్ష్యతే ||౨౨|| యచ్ఛయవచ్ఛవేదాన్తాస్సర్వం చిన్తాత్రమేవహి | చిన్తాత్రాన్నాస్తిగమనంచిన్తాత్రాన్నాస్తి మోక్ష
కం ||౨౩|| చిన్తాత్రాన్నాస్తిలక్ష్యంచచిన్తాత్రాన్నాస్తిలక్షణంచిన్తాత్రాన్నాస్తివాచ్యాదిసర్వచిన్తాత్రమేవహి ||౨౪||
అఖణ్డైకరసంబ్రహ్మచిన్తాత్రాన్నహివిద్యతే | శాస్త్రేమయిత్వయాశేచహ్యఖణ్డైకరసోభవాత్ ||౨౫|| ఇత్యేకరూపక
తయాయోవాజానాత్యహంత్యతి | సకృదానేన ముక్తస్సాన్య తస్యవిగ్నానేస్వయం గురుః ||౨౬|| శ్రీమహావిష్ణుః | ఇతి
శ్రుత్వాపితుర్వక్త్రాత్కుమారః పితరంపునః | ఆత్మానుభూతింమేఘాగ్రీహి త్యేవంపప్రచ్ఛషణ్ముఖం ||౨౭|| సహా
వాచమహాదేవోసిలకంఠస్త్రిలోచనః | ఆత్మానందైకరసికస్సాన్వనుభూతీచ్ఛమాత్మజం||౨౮|| సామృశివః | పరబ్రహ్మస్వ
రూపోహంపరమానందమస్త్యహం కేవలంజ్ఞానరూపోహంకేవలంపరమోస్త్యహం ||౨౯|| కేవలంసత్య రూపోహ
మహంత్యక్తాహమస్త్యహం | సర్వహీనస్వరూపోహంచదాకాశమయోస్త్యహం ||౩౦|| కేవలాకారరూపోస్తి శుద్ధ
రూపోస్త్యహంసదా | కేవలజ్ఞానరూపోస్తి కేవలప్రాయమస్త్యహం ||౩౧|| నిర్వికల్పస్వరూపోస్తి నిరీషాహస్తినిరా
మయః | సవాసక్లస్వరూపోస్తి నిర్వికారోహమవ్యయః ||౩౨|| సజ్జైకరసరూపోస్తి సదాచిన్తాత్రవిగ్రహః | అపరిచ్ఛి
న్నరూపోస్తి హ్యనన్తానన్తరూపవాత్ ||౩౩|| సత్పరానన్త రూపోస్తి చిత్పరానన్త మస్త్యహం | అన్తరా న్తరూ
పోస్తి హ్యవాక్తననగోచరః ||౩౪|| ఆత్మానన్తస్వరూపోహంసత్యానన్దోస్త్యహంసదా | ఆత్మారామ స్వరూపోస్తి
హ్యహమాత్మాసదాశివః ||౩౫|| ఆత్మప్రకాశరూపోస్తి హ్యత్త జ్యోతిరసోస్త్యహం | అదిమధ్యాన్తహీనోస్తి హ్య
కాశసమ్యక్సోస్త్యహం ||౩౬|| నిత్యాశుద్ధ చిదానన్త సత్తామాతో హమవ్యయః | నిత్యబుద్ధవిముక్తైక సచ్చిదానన్త
మస్త్యహం ||౩౭|| నిత్యశేషస్వరూపోస్తి సర్వాతీతోస్త్యహంసదా | సర్వాధిష్ఠానరూపోస్తి సర్వదా విద్మహోస్త్య
హం ||౩౮|| కేవలాభావవిహీనోస్తి చిత్తహీనోస్తి సర్వదా | చిత్తవృత్తివిహీనోహంచదాత్మైకరసాస్త్యహం ||౩౯|| స
ర్వదృశ్యవిహీనోహంకృగ్రూపోస్త్యహమేవహి | సర్వదాపూర్ణ రూపోస్తి నిత్యశుద్ధోస్త్యహంసదా || ౪౦ || అహం
బ్రహ్మైవసంస్థానోహమేవైతన్యమేవహి | అహమేవాహమేవాస్తి భూమాకార స్వరూపవాత్ || ౪౧ || అహమేవమ

హానాత్మాహ్యహమేవపరాత్పరః । అహమన్యవదాభామి హ్యహమేవశరీరవత్ ॥౩౪॥ అహంశిష్యవదాభామిహ్య
హంలోకత్రయాశ్రయః । అహంకాలత్రయాతీతోన్యహంవేదైరుపాసితః ॥౩౫॥ అహంశాస్త్రేగ్రాన్థీతోన్యహం
చిత్రేవ్యవస్థితః । మత్స్యక్తన్నాసికిచ్చిద్వామత్స్యక్తాపృథివీతువా ॥౩౬॥ మయాతిరిక్తయద్యద్వాతత్తన్నాస్తీతిసిచ్చి
ను । అహంబ్రహ్మస్మిసిద్ధోస్మినిస్యశ్చద్ధోన్యహంసదా ॥౩౭॥ నిర్గుణఃకేవలాత్మాస్మినిరాకారోన్యహంసదా । కేవ
లబ్రహ్మమాత్రోస్మిహ్యజరోన్యమరోన్యహం ॥౩౮॥ స్వయమేవస్వయంభామిస్వయమేవసదాత్మకః । స్వయమే
వాత్మనిస్యస్థస్వయమేవపరాగతిః ॥౩౯॥ స్వయమేవస్వయంభుక్తేస్వయమేవస్వయంరమే । స్వయమేవస్వయంజ్యోతి
స్వయమేవస్వయంమహః ॥౪౦॥ స్వస్యాత్మనిస్వయంఽన్యేస్యాత్మస్యేవవిలోకయే । స్వాత్మస్యేవసుఖాసీనస్వాత్మమా
త్రావశేషకః ॥౪౧॥ స్వచైతన్యేస్వయంస్థాన్యేస్యాత్మారాజ్యేసుఖరమే । స్వాత్మసింహాసనేస్థిత్యాస్వాత్మనోన్యన్నచిన్త
యే ॥౪౨॥ చిద్రూపమాత్రంబ్రహ్మైవసచ్చిదానందమద్వయం । అనందఘనవివాహమహంబ్రహ్మస్మి కేవలం ॥౪౩॥ సర్వదాసర్వ
శూన్యోహంసదాత్మానందవాసహం । నిత్యానందస్వరూపోహ మాత్మాకాశోస్మినిత్యతః ॥౪౪॥ అహమేవహృదాకాశే
చిదాదిత్యస్వరూపవాక్ । అత్తనాత్మనిత్యప్రోస్మిహ్యరూపోన్యహమవ్యయః ॥౪౫॥ ఏకసంఖ్యావీహీనోస్మినిత్యముక్త
స్వరూపవాక్ । ఆకాశాదపిసూక్ష్మోహ మాద్యన్తాభావవాసహం ॥౪౬॥ సర్వప్రకాశరూపోహంపరాపరసుఖో
న్యహం । సత్తామాత్రస్వరూపోహంశుద్ధమోక్షస్వరూపవాక్ ॥౪౭॥ సత్యానందస్వరూపోహంజ్ఞానానందఘనో
న్యహం । విజ్ఞానమాత్రరూపోహంసచ్చిదానందలక్షణః ॥౪౮॥ బ్రహ్మమాత్రమిదంసర్వం । బ్రహ్మణోన్యన్నకిచ్చినతచే
వాహంసదానందంబ్రహ్మైవాహంసనాతనం ॥౪౯॥ త్వమిత్యేతత్తదిత్యేతన్నత్యోన్యన్నాస్తికిచ్చిన । సదాచైతన్యరూపో
హమహమేవపరశ్చివః ॥౫౦॥ అతిభావస్వరూపోహమహమేవసుఖాత్మకః । సాత్మ్యవస్తువిహీనత్వాత్మాక్షిత్వన్నాస్తి
మేసదా ॥౫౧॥ కేవలబ్రహ్మమాత్రత్వాదహమాత్మాసనాతనః । అహమేవాదిశేషోహమహంశేషోహమేవహి ॥౫౨॥
నామరూపవిముక్తోహమహమానందవిగ్రహః । ఇద్ధిగుణభావరూపోహం సర్వభావస్వరూపకః ॥౫౩॥ బద్ధముక్తివి
హీనోహంశాశ్వతానందవిగ్రహః । ఆదిచైతన్య మాత్రోహమఖణ్డేకరసోన్యహం ॥౫౪॥ వాఙ్మనోగోచరశ్చాహం
సర్వత్రసుఖవాసహం । సర్వత్రపూర్ణరూపోహంభూమానందమయోన్యహం ॥౫౫॥ సర్వత్రతృప్తిరూపోహంపరా
మృతరసోన్యహం । ఏకమేవాద్వితీయంసద్బ్రహ్మైవాహన్నసంశయః ॥౫౬॥ సర్వశూన్యస్వరూపోహం సకలాగమ
గోచరః । ముక్తోహంమోక్షరూపోహంనిర్వాణసుఖరూపవాక్ ॥౫౭॥ సత్యవిజ్ఞానమాత్రోహం సన్నాతానందవా
సహం । తురీయాతీతరూపోహంనిర్వికల్పస్వరూపవాక్ ॥౫౮॥ సర్వదాహ్యజరూపోహంనీరాగోస్మినిరజ్ఞానం । అహం
శుద్ధోస్మిబుద్ధోస్మినితోస్మిప్రభుఃస్వహం ॥౫౯॥ ఓంకారార్థస్వరూపోస్మినివశంకామయోన్యహం । చిదాకార
స్వరూపోస్మినిర్వాహారస్వరూపవాక్ ॥౬౦॥ సహికిచ్చిత్స్వరూపోస్మి నాహమస్మిన్సోన్యహం । నిరంశోస్మిని
రాభాసోనమనోనేంద్రియోన్యహం ॥౬౧॥ నబుద్ధిర్నవికల్పోహం నచేహదిత్రయోన్యహం । నజాగ్రత్స్వప్నరూపో
హంససుషుప్తిస్వరూపవాక్ ॥౬౨॥ సతాపత్రయరూపోహంనేపథాత్రయవాసహం । శ్రవణన్నాస్తిమేసీధేర్నననశ్చచి
దాత్మని ॥౬౩॥ సజాతీయన్నమేకిచ్చిద్విజాతీయన్నమేవ్చచిత్ । స్వగతశ్చనమేకిచ్చిన్నమేభేద త్రయం క్వచిత్ ॥౬౪॥
అసత్యంహిమనోరూపమసత్యంబుద్ధిరూపకం । అహంకారమనద్భితినిత్యోహంశాశ్వతోన్యజః ॥౬౫॥ దేహాత్రయమ
సద్విద్ధికాలత్రయమసత్సదా । గుణత్రయమసద్విద్ధిహ్యహంసత్యాత్మకశ్శుచిః ॥౬౬॥ శుతంసర్వమసద్విద్ధివేదంసర్వమసతే
దా । శాస్త్రంసర్వమసద్విద్ధిహ్యహంసత్యచిదాత్మకః ॥౬౭॥ మూర్తిత్రయమసద్విద్ధిసర్వభూతమసత్సదా । సర్వతత్
మసద్విద్ధిహ్యహంభూ మాసదాశివః ॥౬౮॥ గురుశిష్యమసద్విద్ధిగురోర్నన్త్ర మసత్తతః । యద్యశ్యం తదసద్విద్ధి

మాంవిధితథావిధం ||౬౯|| యచ్చిన్ద్ర్యంతదసద్విధియన్ద్ర్యయంతదసన్సదా । యద్విధం తదసద్విధినమాంవిధిత
థావిధం ||౭౦|| సర్వాన్పాశీనసద్విధినర్వాన్సోగనసత్వితి । దృష్టంశుతమసద్విధితప్రోతమసన్దయం||౭౧||కా
ర్యాకార్యమసద్విధినర్వాసర్వమసన్దయం । పూర్ణాపూర్ణామసద్విధిభర్తాభర్తమసన్దయం ||౭౨|| లాభాలాభమస
ద్విధిజయాజయమసన్దయం । శబ్దసర్వమసద్విధిస్పర్శసర్వమసత్సదా ||౭౩|| రూపసర్వమసద్విధిరసం సర్వమస
న్దయం । గంధసర్వమసద్విధినర్వాజ్ఞానమసన్దయం||౭౪|| అసదేవసదాసర్వమసదేవభవేచ్ఛవం । అసదేవగుణసర్వంస
న్దాత్రమహమేవహి ||౭౫|| స్వాత్మమన్త్రంసదాపశ్యేత్సాత్మమన్త్రంసదాభ్యసేత్ । అహంబ్రహ్మస్మిమన్త్రోయం
ద్యక్ష్యంపాపంవినాశయేత్ ||౭౬|| అహంబ్రహ్మస్మిమన్త్రోయమవ్యమన్త్రంవినాశయేత్ । అహంబ్రహ్మస్మిమన్త్రో
యందేహదోషంవినాశయేత్ ||౭౭|| అహంబ్రహ్మస్మిమన్త్రోయంజన్మపాపంవినాశయేత్ । అహంబ్రహ్మస్మిమన్త్రో
యంమృత్యుపాశంవినాశయేత్ ||౭౮|| అహంబ్రహ్మస్మిమన్త్రోయంద్వైతదుఃఖంవినాశయేత్ । అహంబ్రహ్మస్మిమ
న్త్రోయంభేదబుద్ధింవినాశయేత్ ||౭౯|| అహంబ్రహ్మస్మిమన్త్రోయంచిన్తాదుఃఖంవినాశయేత్ । అహంబ్రహ్మస్మిమన్త్రో
యంబుద్ధివ్యాధింవినాశయేత్ ||౮౦|| అహంబ్రహ్మస్మిమన్త్రోయంచిత్రబద్ధంవినాశయేత్ । అహంబ్రహ్మస్మిమన్త్రోయం
సర్వవ్యాధీన్వినాశయేత్ ||౮౧|| అహంబ్రహ్మస్మిమన్త్రోయంసర్వశోకంవినాశయేత్ । అహంబ్రహ్మస్మిమన్త్రోయంకా
మాదీన్నాశయేత్క్షణాత్ ||౮౨|| అహంబ్రహ్మస్మిమన్త్రోయంక్రోధశక్తింవినాశయేత్ । అహంబ్రహ్మస్మిమన్త్రోయంచ
త్తప్రతివిదానాశయేత్ ||౮౩|| అహంబ్రహ్మస్మిమన్త్రోయంసర్వలృప్తీన్వినాశయేత్ । అహంబ్రహ్మస్మిమన్త్రోయంకోటిదో
షాన్వినాశయేత్ ||౮౪|| అహంబ్రహ్మస్మిమన్త్రోయంసర్వతన్త్రంవినాశయేత్ । అహంబ్రహ్మస్మిమన్త్రోయంఆత్మాజ్ఞానంవి
నాశయేత్ ||౮౫|| అహంబ్రహ్మస్మిమన్త్రోయమాత్మలోకజయప్రదః । అహంబ్రహ్మస్మిమన్త్రోయంఆశ్రతరంగ్యసుఖ
ప్రదః ||౮౬|| అహంబ్రహ్మస్మిమన్త్రోయమజడత్వస్ఫురియచ్ఛతి । అహంబ్రహ్మస్మిమన్త్రోయమనాత్మాసురమర్దనః ||౮౭||
అహంబ్రహ్మస్మిమన్త్రోయమనాత్మాఖ్యగిరిస్తరేత్ । అహంబ్రహ్మస్మిమన్త్రోయమనాత్మాత్వాసురాన్తరేత్ ||౮౮|| అహంబ్ర
హ్మస్మిమన్త్రోయంసర్వాన్స్తావోమోక్షయివ్యతి । అహంబ్రహ్మస్మిమన్త్రోయంజ్ఞానానందంప్రియచ్ఛతి ||౮౯|| సప్తకోటిమహా
మన్త్రోజన్మకోటితప్రదాః । సర్వమన్త్రోనముత్సృజ్యహ్యేతంవన్త్రంసమభ్యసేత్ ||౯౦|| ఏతమేవమహామన్త్రో
మభ్యసేద్యదిబుద్ధిమాన్ । సన్యోముక్తిమవాప్నోతి నాస్తిసందేహమన్వపి * * * ||౯౧||

* ఇతితత్వసారాయణ ఉపాసనాకాండస్య చతుర్థపాదేన ప్రదశోధ్యాయః *

అథపప్రచ్ఛవడ్వక్త్రీకుమారఃపరమేశ్వరం । స్థితంజీవద్విముక్తస్యబూహీతివరయోగినః ||౧|| తచ్చుత్తాసమహాదే
వస్సర్వజ్ఞఃకరుణానిధిః । అతినన్దుష్టహృదయఃప్రోవాచగుహమాత్మజం||౨||సాంబళివః || చిదాత్మాహంపరాత్మాహంనిర్గు
ణోహంపరాత్మరః || ఆత్మమాత్రేణయస్తిష్ఠేత్సజీవన్ముక్తఉచ్యతే ||౩|| దేహత్రయాతిరిక్తోహంశుద్ధచైతన్య మన్త్యహం ।
బ్రహ్మహమితియస్యాన్తస్సజీవన్ముక్తఉచ్యతే ||౪|| ఆనన్దఘనరూపోస్తిపరానన్దఘనోస్త్వహం । యస్యదేహాదిక
న్నాస్తిసజీవన్ముక్తఉచ్యతే ||౫|| యస్యకామాదికన్నాస్తియస్యకామ్యాదికన్నహి । పరమానన్దపూర్ణోయస్సజీవ
న్ముక్తఉచ్యతే ||౬|| యస్యకింఞ్చిదహన్నాస్తియస్యబ్రహ్మేతినిశ్చయః । యస్యసర్వాత్తభావోస్తిసజీవన్ముక్తఉచ్యతే ||
యస్యద్వేషమతిర్నాస్తియస్యిన్ద్రాత్రేణతిస్థితి । శోకమోహాదిన్రుక్తస్సజీవన్ముక్తఉచ్యతే ||౮|| చైతన్యమాత్రోయస్యాన్త
శ్చిన్ద్రాత్రైకస్వరూపవాన్ । సర్వప్రపూర్ణరూపాత్తాసర్వత్రాత్మావశేషకః ||౯|| ఆనన్దరతిరవ్యక్తః పరిపూర్ణచిదా
త్మకః । శుద్ధచైతన్యరూపాత్తాసర్వసజ్జ వివర్జితః ||౧౦|| నిత్యానన్దఃప్రసన్నాత్మాహ్యన్యచిన్ద్రావివర్జితః । కింఞ్చిదస్తివ్య
హీనోయస్సజీవన్ముక్తఉచ్యతే ||౧౧|| నమేచిత్రన్నమేబుద్ధిర్నాహంకారోనచేన్ద్రియం । నమేదేహః కదాచిద్వాన
మేప్రాణాదయఃక్వచిత్ ||౧౨|| నమేహాయానమేకామో నమేకోధఃపరోస్త్వహం । నమేకింఞ్చిదిదంవాపినమేకింఞ్చ

త్యచిజ్జగత్ ॥౧౩॥ సమేదోమోనమేలింగంసమేచక్షుర్నమేమనః । సమేశోత్రన్నమేనాసానమేజిహ్వసమేకరః॥౧౪॥
 సమేజాగ్రన్నమేస్యన్నమేకారణమణ్విః । సమేతురీయమితియస్సజీవస్తుక్తఉచ్యతే ॥౧౫॥ ఇదంసర్వన్నమేకించీద
 యంసర్వన్నమేక్యచిత్ ॥ సమేకాలోనమేదేశోనమేవస్తురమేచుతిః॥౧౬॥ సమేస్నానంసమేసంభ్యాసమేదైవన్నమేస్థలం
 సమేతీర్థన్నమేసేవాసమేజ్ఞానన్నమేపదం ॥౧౭॥ సమేబద్ధోనమేజన్మరమేవాక్యన్నమేరవిః । సమేపుణ్యన్నమేపాపన్నమే
 కార్యన్నమేశుభం ॥౧౮॥ సమేజీవభిస్వాత్తాసమేకించీజ్జగత్త్రయం । సమేమోక్షోనమేదైవతన్నమేవేదోనమేవిధిః॥౧౯॥
 సమేస్త్రికన్నమేదూరంసమేబోధోనమేరహః ! సమేగురుర్నమేశిష్యోనమేహీనోనచాధికః ॥౨౦॥ సమేబ్రహ్మనమేవి
 ఘ్నర్నమేదుద్రోనచన్ద్రమాః । సమేపృథ్వీనమేతోయంసమేవాయుర్నమేవియత్ ॥౨౧॥ సమేవహ్నిన్నమేగోత్రన్నమే
 లక్ష్మ్యర్నమేభవః । సమేధ్యాతానమేద్యేయంసమేధ్యానంసమేమనః ॥౨౨॥ సమేశీతంసమేచోష్ణంసమేతృప్తానమే
 ఊధా । సమేమిత్రన్నమేశత్రుర్నమేమోహోనమేజయః ॥౨౩॥ సమేపూర్వన్నమేపశ్చాన్నమేచోర్ధ్వన్నమేదిశః
 సమేవక్తవ్యమల్పంవా సమేశోతవ్యమణ్విః ॥౨౪॥ సమేగన్తవ్యమీషద్వా సమేస్తర్తవ్యమణ్విః । సమేభోక్తవ్యమీష
 ద్వానమేధ్యాతవ్యమణ్విః ॥౨౫॥ సమేధోగోనమేరాగోనమేయోగోనమేలయః । సమేమాఙ్గీన్నమేశాన్తఃసమేబ
 ధ్ధంసమేక్రియం ॥౨౬॥ సమేమోదోప్రమోదోవా సమేస్థూలన్నమేకృశం । సమేదీర్ఘన్నమేహ్రాస్వన్నమేచృద్ధిర్నమేకు
 యః ॥౨౭॥ అధ్యారోపోపవాదోవాసమేదైకన్నమేబహు । సమేఅద్యన్నమేమాన్ద్యంసమేపటుమదణ్విః ॥౨౮॥
 సమేమాంసన్నమేరక్తంసమేవేదోనమేహ్యాగ్నక్ ॥ సమేషజ్ఞానమేస్థిర్వా సమేత్వగ్ధాతుసన్తకం ॥౨౯॥ సమేశుక్లం
 సమేరక్తంసమేనీలన్నమేపృథక్ ॥ సమేతాపోనమేలోభోముఖ్యగౌణన్నమేక్వచిత్ ॥౩౦॥ సమేభ్రాత్రిర్నమేఘైర్వంస
 మేగుహ్యన్నమేకులం । సమేత్యాజ్యన్నమేగ్రాహ్యం సమేహాస్యన్నమేనయః ॥౩౧॥ సమేవ్రతం సమేగ్హ్నిర్నమేశో
 వ్యంసమేసుఖం । సమేజ్ఞాతానమేజ్ఞానంసమేజ్ఞేయన్నమేశ్వయం ॥౩౨॥ సమేతుభ్యంసమేమహ్యంసమేత్వజ్ఞాన
 మేత్వహం । సమేజరానమేబాల్యంసమేయావనమణ్విః॥౩౩॥అహంబ్రహ్మస్త్వహంబ్రహ్మస్త్వహంబ్రహ్మణిస్త్వయః
 చిదహంభిశహభ్యేతిజీవస్తుక్తస్సఉచ్యతే ॥౩౪॥ బ్రహ్మైవాహంభిదేవాహంపరోవాహన్నసంశయః । స్వయమేవస్వ
 యంహంసస్వయమేవస్వయంస్థితః ॥౩౫॥ స్వయమేవస్వయంపశ్యేత్స్వాత్తా రామేసుఖేవసేత్ । స్వాత్తానన్తంస్వ
 యంభోక్ష్యే జీవస్తుక్తస్సఉచ్యతే ॥౩౬॥ స్వయమేవైకపీరోగ్రే స్వయమేవప్రభుస్త్వయతః । స్వస్వరూపేస్వయం
 స్వప్యేజీవస్తుక్తస్సఉచ్యతే ॥౩౭॥* * * * *

* ఇతితత్వసారాయణ ఉపాసనాకాండస్యచతుర్థపాదేష్టా చశోధ్యాయః *

అఖప్రోవాచపుత్రాయవైదేహీముక్తలక్షణం । శ్రోతుకామాయసర్వజ్ఞసద్గురుస్సామ్న ఈశ్వరః ॥౧॥ సాంబరీచిః॥
 బ్రహ్మభూతప్రశాంతాత్మబ్రహ్మనన్దమయస్సుఖే । స్వస్వరూపోమహామూనీవైదేహీముక్తవీరసః ॥౨॥ సర్వాత్మాన
 మరూపాత్మాశుద్ధాత్మాత్వహముజ్ఞితః । ఏకవర్జితఏకాత్మానర్వాత్మాస్సాత్మమాత్రకః ॥౩॥ అజాత్మాచామ
 తాత్మాహంస్వయమాత్మాహమవ్యయః । లక్ష్మ్యాత్మాలలితాత్మాహంతూష్టిమాత్మస్వభావవాక్ ॥౪॥ అనన్తాత్మా
 త్రియోహ్యల్పామోక్షాత్మాబద్ధనర్జితః । బ్రహ్మైవాహంభిదేవాహమేవంవాసినచిన్త్యతే ॥౫॥ ఏవమేవేతిస్థానో
 వైదమేవేతివానహీ । చిన్తాప్రతేవయస్తీష్ఠేదైవదేహీముక్తవీరసః॥౬॥ నిశ్చయఃపరిత్యజ్యత్వహంబ్రహ్మేనీశ్వయ
 అనన్దభరితస్వానోవైదేహీముక్తవీరసః ॥౭॥ సర్వమస్తీతివాస్తీతినిశ్చయస్త్వజ్యతిస్థతి । అహంబ్రహ్మస్తివాస్తీతిస
 చ్చిదానన్దమాత్రకం ॥౮॥ కిచ్చితోచిత్-దాచిచ్ఛరాత్మానంసంస్పృశత్యసా । తూష్టిమేవస్థిత స్తూష్టింతూష్టిం
 శ్యన్నకిచ్చిన ॥౯॥ పరమాత్మాగుహాతీతస్సర్వాత్మాపూతభావనః । కాలభేదంవస్తుభేదంకేశభేదంస్పృశకం ॥౧౦॥

కింఞ్చిచ్ఛేదస్తతస్యాప్రికింఞ్చిద్వాపినవిద్యతే । అహంస్వప్తదిదంసోయంకాలాత్కాలహీనకః ॥౧౧॥ దేవాత్మాదే
 వహీనాత్మామేయాత్మామేయవర్జితః । సర్వత్రజడహీనాత్మా సర్వేషామస్తరాత్తకః ॥౧౨॥ శూన్యాత్మాసూక్ష్మ
 రూపాత్మావిశ్వాత్మావిశ్వహీనకః । సర్వసజ్జల్పహీనాత్మా చిన్మాత్రోస్తీ తినర్వదా॥౧౩॥ కేవలంపరమాత్మాహం
 కేవలజ్ఞానవిగ్రహః । సత్తామాత్రస్వరూపాత్మానాన్యత్రాత్మజ్జగన్మయం ॥౧౪॥ జీవేశ్వరాదినాకృత్రి వేదశాస్త్ర
 ణ్యహన్వితి । ఇదంచైతన్యమేవేతిఅహత్తాతన్యమిత్యపి ॥౧౫॥ జడరూపమిదంసర్వమహామేకోజడాత్తకః । ఇతిని
 శ్చయశూన్యాయోవైదేహీముక్తవసః ॥౧౬॥ చైతన్యమాత్ర సంసిద్ధస్యాత్మారామ స్సుఖాసనః । అపరిచ్ఛిన్న
 రూపాత్మాఅమఘ్నాలాదివర్జితః ॥౧౭॥ గుణాగుణవిహీనాత్మా దేశకాలవివర్జితః । సాక్ష్యసాక్షిస్విహీనాత్మాకింఞ్చి
 త్కింఞ్చిన్నకింఞ్చన ॥౧౮॥ నామరూపవిహీనాత్మాపరసంచిత్సుఖాత్తకః । తుర్యతుర్యఃపరానమోవైదేహీముక్తవసః॥
 తురీయతీత రూపాత్మా శుభా శుభా వివర్జితః । యోగాత్మా యోగ యుక్తాత్మా బద్ధముక్తి ర్వివర్జితః ॥౨౦॥
 యస్యప్రపఞ్చ భానఞ్చ బ్రహ్మకార మహీహనా । స్వస్వరూపేస్వయం జ్యోతిస్స్వ స్వరూపే స్వయంరతః॥ ౨౧॥
 వాచాను గోచరానన్దో వాఙ్మనో గోచరస్వయం । అతీతా తీత భావోయో వైదేహీ ముక్తవ వసః ॥౨౨॥
 చిత్త వృత్తే రతీతోయ శ్చిత్తవృత్తవ భానకః । సర్వవృత్తి విహీనాత్మా వైదేహీ ముక్తవవసః ॥౨౩॥ తస్మిన్
 కాలేవిదేహోస్తిదేహస్త్వగవర్జితః । ఈషన్తాత్రంస్తృతఞ్చేన్నతదాసర్వసమన్వితః ॥౨౪॥ పరైరదృష్టబాహ్యత్వా
 పరమానందచిన్మయః । పరైరదృష్టబాహ్యత్వాసర్వవేదాన్తగోచరః ॥౨౫॥ బ్రహ్మమృతరసాస్వాదోబ్రహ్మమృతరసా
 యనః । బ్రహ్మమృతరసానక్తోబ్రహ్మమృతరసస్వయం ॥౨౬॥ బ్రహ్మమృత రసేమగ్నోబ్రహ్మనన్ద శివాన్వితః । బ్ర
 హ్మమృతరసేత్మప్తోబ్రహ్మనన్దానుభావకః ॥౨౭॥ బ్రహ్మనన్దశివానన్దోబ్రహ్మనన్దరసప్రదః । బ్రహ్మనన్ద పరజ్ఞోతిర్చ
 హ్మనన్దనిరన్తరః ॥౨౮॥ బ్రహ్మనన్దరసాన్నాదోబ్రహ్మనన్దకుడుంబకః । బ్రహ్మనన్దరసారూఢో బ్రహ్మనన్దైకచిన్మయః ॥
 బ్రహ్మనన్దరసోద్వాహఃబ్రహ్మనన్దరసంభరః । బ్రహ్మనన్దజలైర్యుక్తోబ్రహ్మనన్దాత్మనిస్థితః ॥౩౦॥ ఆత్మరూపమిదంసర్వ
 మాత్మనోన్యన్నకింఞ్చన । సర్వమాత్మాహమాత్మాస్తిపరమాత్మాపరాత్తకః ॥౩౧॥ పూర్ణరూపో మహానాత్మాప్రి
 తాత్మాశాశ్వతాత్తకః । నిత్యానందస్వరూపాత్మావైదేహీముక్తవవసః ॥౩౨॥ సర్వాన్తర్యామిరూపాత్మా నిర్మలా
 త్మానిరాత్తకః । నిర్వికారస్వరూపాత్మాశుద్ధాత్మాశాన్తరూపకః ॥౩౩॥ శాన్తాశాన్తస్వరూపాత్మావైకాత్మత్వవి
 వర్జితః । జీవాత్మాపరమాత్మేతిచిన్తాసర్వస్వవర్జితః ॥౩౪॥ ముక్తాముక్తస్వరూపాత్మా ముక్తాముక్తవివర్జితః । బద్ధ
 మోక్షస్వరూపాత్మాబద్ధమోక్షవివర్జితః ॥౩౫॥ ద్వైతాద్వైతస్వరూపాత్మాద్వైతాద్వైతవివర్జితః । సర్వాసర్వ
 స్వరూపాత్మాసర్వాసర్వవివర్జితః ॥౩౬॥ మోదప్రమోదరూపాత్మామోదాదివివర్జితః । సర్వసజ్జల్పహీనాత్మా
 వైదేహీముక్తవవసః ॥౩౭॥ నిష్కలత్వానిర్మలాత్మాశుద్ధాత్మాపురుషాత్తకః । అనన్దాదివిహీనాత్మాఅమృతాత్మామృ
 తాత్తకః॥౩౮॥ కాలత్రయస్వరూపాత్మా కాలత్రయవివర్జితః । అఖిలాత్మాహ్యమేయాత్మా మానాత్మామానవర్జితః॥౩౯॥
 నిత్యప్రత్యక్షరూపాత్మానిత్యప్రత్యక్షనిర్జితః । అన్యహీనస్వభావాత్మాఅన్యహీనస్వయంప్రభః ॥౪౦॥ విద్యావిద్యాదిహే
 యాత్మావిద్యావిద్యాదివివర్జితః । నిత్యానిత్యవిహీనాత్మాఇహముత్రవివర్జితః ॥౪౧॥ శమాదిషట్కశూన్యాత్మాముము
 త్తాత్వాదివివర్జితః । స్థూలదేహవిహీనాత్మామాత్మదేహవివర్జితః ॥౪౨॥ కారణాదివిహీనాత్మావిజ్ఞానాదివివర్జితః । అ
 న్నకోశవిహీనాత్మాపాణికోశవివర్జితః ॥౪౩॥ మనఃకోశవిహీనాత్మాజ్ఞానాదివివర్జితః । అనన్దకోశ హీనాత్మా
 పఞ్చకోశవివర్జితః ॥౪౪॥ నిర్వికల్పస్వరూపాత్మా సవికల్పవివర్జితః । దృశ్యానువిధహీనాత్మాశబ్దవిధవివర్జితః ॥౪౫॥
 సదాసమాధిశూన్యాత్మాఅదిమధ్యాన్తవర్జితః । ప్రజ్ఞానవాక్యహీనాత్మాఅహంబ్రహ్మస్త్వివర్జితః ॥౪౬॥ తత్త్వమస్యాదిహే

నాత్మాయమాత్మేత్యభావకః । ఓంకారవాచ్యహీనాత్మానర్వవాచ్యవివర్జితః ॥ ౪౭ ॥ అవస్థాత్రయహీనాత్మాఅక్షరాత్మా
చిదాత్మకః । అత్తజ్ఞేయాదిహీనాత్మాయతిగ్భేదిదమాత్మకః ॥ ౪౮ ॥ సదాసత్వాదిహీనాత్మాలోకాలోకావివర్జితః ।
భానాభానవిహీనాత్మావైదేహీముక్తవసః ॥ ౪౯ ॥ ఆత్మానమేవవీక్ష్యస్వఆత్మానంబాధయస్వకం । స్వమాత్మానంస్వ
యంభుజ్జ్వస్వస్థో భవషడానన ॥ ౫౦ ॥ స్వమాత్మనిష్ఠ యస్తప్తస్వమాత్మానంస్వయంభుర । ఆత్మానమేవమోద
స్వవైదేహీముక్తిగోభవ ॥ ౫౧ ॥ శ్రీమహావిష్ణుః॥ ఇతిశ్రుత్వాకుమారస్సపణ్డుఃపరమేశ్వరాత్ । ఆత్మానందసాస్వాదర
సికస్సర్వదాభవత్ ॥ ౫౨ ॥ ఏవంత్యంబుచతుర్వక్రమస్తుభాష్టాతవానసి । తస్మాదతఃపరన్నాన్యచ్ఛ్రీతవ్యం తవవి
ద్యతే ॥ ౫౩ ॥ శ్రీగురుమూర్తిః॥ ఇతిశ్రుత్వామహావిష్ణోస్సర్వజ్ఞాత్పూర్వకోవిధిః । స్వాత్మానందంసదా భుజ్జనాగలాటి
తోభవద్విధే ॥ ౫౪ ॥ * * * * *

* ఇతితత్వసారాయణఉపాసనాకాండస్యచతుర్థపాదేవీకోసవింశోధ్యాయః *

బ్రహ్మ॥ గురుమూర్తేదయాసిన్ధోప్రహ్లాదాయ పురాహరిః । ఉపాదితత్వరాతైక్యమితిచశ్రూయతేమయా ॥ ౧ ॥ తత్త్వ
ర్థంశ్రోతుమిచ్ఛామిభవద్వక్రసరోరుహత్ । బూహిమేనర్వతత్వార్థ రహస్యజ్ఞగురూత్తమ ॥ ౨ ॥ బహూనాఽహి
హరిఃపూర్వంపరాతైక్యముపాదిశత్ । కఃప్రహ్లాదస్యసంవాదేవిశేషఇతిమావద ॥ ౩ ॥ హరిభక్తాగ్రగణ్య స్సవిశ్రుతోజ
గతీతతే । పరాపరైక్యంభక్తస్యకథంవాచ్యమహత్తః ॥ ౪ ॥ భక్తోహిసగుణాస్తిత్వ బుద్ధిమాన్ ద్వైతభావనః । అ
ద్వైతత్రవణేకత్వాపిధాయస్వస్యభావతి ॥ ౫ ॥ వేదాంతోక్తపరాతైక్యత్రవణానధి కారిణే । సేవ్యసేవకభేదస్య నిత్య
త్వచ్ఛివిజానతే ॥ ౬ ॥ తస్మైసగుణభక్తాయప్రహ్లాదాయకథంహరిః । పాత్రాపాత్రవిభేదజ్ఞఃపరతత్వముపాదిశత్ ॥ ౭ ॥
నిర్గుణాస్తిత్వదీర్ఘస్యసవివేక్యత్రపాత్రతాం । యాతితస్మాద్ధరస్వామిన్ధరమేహరిసంశయం ॥ ౮ ॥ శ్రీగురుమూర్తిః॥
నిష్కామాసగుణభక్తిర్నిర్గుణాస్తిత్వధీనమా । తస్మాద్భక్తవరస్యాపి ప్రహ్లాదస్యమహత్తనః ॥ ౯ ॥ పాత్రత్వంసవిని
శ్చిత్యసర్వజ్ఞః కమతేక్షణః । ఉపాదితత్వరాతైక్యన్నాత్రదోషోస్తిపద్దజ ॥ ౧౦ ॥ ప్రహ్లాదశ్చమహాభాగో విష్ణోస్సక్త
మనాఃపురా । తీవ్రవ్రహ్మచారాన్దేవిష్ణుఃపాదురభూత్పురః ॥ ౧౧ ॥ శంఖచక్రధరంచేవంసర్వాభరణభూషితం । శ్రీ
మన్తంగరుదారూఢం తమగ్రస్థ స్థదర్శహ ॥ ౧౨ ॥ దృష్టుమాత్రేణచోత్థాయప్రహ్లాదస్యమహాతపాః । ప్రదక్షిణత్రయం
కృత్వాప్రణామముహుర్తుహుః ॥ ౧౩ ॥ అభతద్భక్తిమాహాత్మ్యాత్పుష్పీతోహరిరబ్రవీత్ । యదీప్సితస్తేప్రహ్లాద వత్సత
త్ప్రచ్ఛామితి ॥ ౧౪ ॥ ఏవముక్తస్తదాసాశ్రుపులకిప్రీతమానసఃకటాక్షవీక్షణాదేవహారేరద్వైతవేదనః ॥ ౧౫ ॥ ప్రహ్లా
దస్సర్వవేదాన్తరహస్యార్థనిధింహరిం । అతిగంభీరయావాచాతుష్టావగురుమాత్తనః ॥ ౧౬ ॥ ప్రహ్లాదః । యఃపృథ్వీయం
మయత్యథాన్తరగమశ్చౌదిత్యసంప్రాపత్యింతయద్భీతంపపతేనిలఃప్రతిదినభోచేనూర్యోస్యయం । యస్మాజ్జైతమిదశ్చాగ
త్ప్రవిలితంయాత్యేవయస్మిన్కలయంతస్త్రీహరయేనమోస్తుగురవేతుభ్యంస్వయంజ్యోతిషే ॥ ౧౭ ॥ ఓతలప్రోసమిదంజగచ్చ
నకలంయస్మిన్కపరస్త్వీన్విభౌ । మిత్ర్యేవేతీసమస్తవేదశిరసాంవృత్తిశ్చనిర్ధారితుంయస్మాన్నాపరమస్తికేవలమఖాదేక
స్వయానాశ్చతః । నస్త్రీహరయేనమోస్తుగురవేతుభ్యంస్వయంజ్యోతిషే ॥ ౧౮ ॥ దేహీనాహమితివృద్ధస్యఃఖిలాప్రా
ణాశ్చనానాన్తథేత్యేవంనాహమిదం మనశ్చమతిరక్యేహ చనాహంకృతిః । మూలాజ్ఞానమిదచ్ఛనా హమితియద్వి
ద్యాకలదామన్యతేతస్త్రీహరయేనమోస్తుగ రవేతుభ్యంస్వయంజ్యోతిషే ॥ ౧౯ ॥ యోసంగః పురుషస్సమస్తజగ
త్తామభాగభూతోవిభుర్యస్మిన్క సంవిదితేనమస్తమపితజ్ఞాతంభవేత్తత్వతః । యఃపూర్ణస్సుఖనిర్భరశ్శ్రుతి శిరో
వేద్యఃపురానోమలస్తస్త్రిహరయేనమోస్తుగురవేతుభ్యం స్వయంజ్యోతిషే ॥ ౨౦ ॥ స్వర్గాదేవుటపాకరీతిమనయాత్మ

భ్యానయోగాదయజ్ఞీవస్వంప్రతిపద్య రూపమమలంసత్యాత్మకంకేవలం। మిథ్యా రూపమిదంజ్ఞానాభిపురుషఃకర్తృత్వయః
భాన్వితంతస్మైశ్రీహరయేనమోస్తుగురవేతుభ్యంస్వయజ్ఞోతిషే ॥౨౧॥ తోయగ్నిన్నతసుర్మిజామివపరంధూన్వన్వరా
శోమలంత్యక్వాస్వాశ్శ్యమయంసమావృతమలోజీవోవిచారాత్స్వతః । నైర్మల్యంప్రతిపద్యయద్గతమిహస్వాస్థ్యంవృజ
త్యాత్మనస్తస్మైశ్రీహరయేనమోస్తుగురవేతుభ్యంస్వయజ్ఞోతిషే ॥౨౨॥ చార్యద్యోతకచోరిమార్గచరణానన్వీత్యతన్యాగ
తోగచ్ఛన్నాత్మధనాదికానిలభతేతేభ్యోయథాపూరుషః । ఏవంయంలభతేముముక్షురఖిలావస్థావిచారాత్రమాత్మ
స్మైశ్రీహరయేనమోస్తుగురవేతుభ్యంస్వయజ్ఞోతిషే ॥ శైవాలావృతమంబుహస్తచలనాత్స్వచ్ఛయథాలోక్యతేజవే
నైవమనాద్యబోధవివృతోయస్సత్యబోధాత్మకః । త్యాగాదావరణస్యవీత్యతథాస్వత్వేనయద్విద్యయాతస్మైశ్రీహర
యేనమోస్తుగురవేతుభ్యంస్వయంజ్యోతిషే ॥౨౩॥ ఏవన్నత్యావహత్తానమ్మరారింలోకనాయకం । ఆత్మనన్దరసాల్లా
సఃప్రహ్లాదఃపుష్టవానిదః ॥౨౪॥ *ప్రహ్లాదః* । భగవంస్త్యక్తుభాంభోబాచ్ఛృత్యాహంవేదమస్తకాక । బ్రహ్మైవా
హన్నమత్తోన్యద్రుతిజానామ్యసంశయం ॥౨౫॥ తథాపిబ్రహ్మణిస్వస్తి నఖడ్డా నస్తసాగరే । దుఃఖవిజస్య మనసోల
యోనైవోపజాయతే ॥౨౬॥ మనోలయంవిన్నాన్యతిగచ్ఛిత్పశ్యామిసాధనంభవదుఃఖనివృత్తైచబ్రహ్మనన్దాను ధూ
తయే ॥౨౭॥ లఖణ్డానన్దరూపోహమితిమేస్త్యేవసశ్చయం । మనోలయవిహీనస్యకిమేతేనఫలంహరే ॥౨౮॥ నానావి
క్షేపసంయుక్తంస్వానుభూతినిరోధకం । యథామనోమేలీయేతతథోపదిశసద్గురో ॥ ౩౦ ॥ ఏతచ్ఛృత్యామహా
విష్ణుస్సన్వజ్ఞఃకరుణాకరః । సర్వవేదాన్తసారజ్ఞఇదంవచనమబ్రవీత్ ॥౩౧॥ శ్రీమహావిష్ణుః । శ్రుణ్వష్టపత్నప్రహ్లాదత
వవత్సామిసామ్ప్రతంమనోలయస్యయతోప్రీక్తంసాధనంవేదపారమైః ॥౩౨॥ వివిక్తదేశేష్వాసీనైర్నిగ్రహితేన్ద్రియై
ర్భృశం । యదనుష్ఠీయతేధ్యానంగురూక్తేనైవవర్తనా ॥౩౩॥ తదేవసాధనంవిద్ధిప్రత్యయావృత్తిలక్షణం । ధ్యానం
వినానకస్యాపిభవేదత్రమనోలయః ॥౩౪॥ ఉత్కాన్త్రాచసుషుప్తావమూర్ఛాయాఞ్చమనోలయః । ధ్యానంవిన్దైవద్య
ష్టోస్తీత్యేషాశంకాతుమాస్తుతే ॥౩౫॥ వృత్తీనాంకేవలస్తత్రలయోభవతిచేతసః । లయవారాతు విజ్ఞేయాభవతై
వోపచారికీ ॥౩౬॥ వృత్తివృత్తిమతోశ్చాస్త్రాదభేదోహ్యాపచారికః । నిశ్చితోనతుజానీ హిప్రహ్లాదపరమార్థ
తః ॥౩౭॥ ఉత్కాన్త్రాద్యాస్యవస్థాసుయదిస్యాన్తనసోలయః । తేనజన్తనివృత్తిశ్చాస్త్రాధ్యాసక్రమోవృధా ॥౩౮॥
వృత్తీనామపిసర్వాసాముత్కాన్త్రాదౌనముఖ్యతః । లయోవాచ్యోనిగూఢత్వాత్పునరుత్పత్తిదర్శనాత్ ॥౩౯॥ ఏవం
సతికథంజ్ఞిత్రలయోముఖ్యోవధాతితుం । శక్యతేతత్రభోధీమంస్త్యమేవాలోకయాత్తనా ॥౪౦॥ తస్మాదావిద్యకావ
స్థాస్వేతానుధ్యానవర్తనాత్ । మనోలయోనకస్యాపిప్రసిద్ధ్యేకదాచన ॥౪౧॥ ప్రాణనిగ్రహరూపేతురేవపూరకకుం
భకైః । యోగాభ్యాసేవదన్త్యేవయోగినస్తేమనోలయం ॥౪౨॥ విచార్యమాణేతత్రాపిసద్ధ్యతిమనోలయః । ధ్యా
నంవిన్దైవతీనత్వాన్తనసఃకుంభకేతదా ॥౪౩॥ సుప్త్యాదావివృత్తీనాంకేవలంలయఉచ్యతే । యద్యప్యవిద్యావస్తేషా
నతథాపిసుఖాయన ॥౪౪॥ ప్రాకుంభకాచ్ఛపశ్చాచ్ఛమధ్యేచధ్యానవర్తనాత్ । మనోలయస్యతత్రాస్తివోపపత్తికథ
జ్ఞున ॥౪౫॥ యద్యప్యేతేనయోగేనభినత్యైచకుణ్డలీం । గ్రన్థిత్రయంపరంజ్యోతిరాత్మానమపివశ్యతి ॥౪౬॥ ప్రాప్నో
తివివిధాస్సిద్ధీరారోగ్యోచ్ఛాజరాత్తతాం । సతావద్ధిరపిస్వీయమనోలయమిహాక్వచిత్ ॥౪౭॥ జ్యోతిర్దర్శనమాత్రే
చ్ఛర్యోగీచేత్సిద్ధితుచ్ఛధీః । బ్రహ్మలోకమపాప్నోతినత్వత్రైవమసోలయం ॥౪౮॥ బ్రహ్మలోకార్థకోతాగ్రన్తితైవ
శ్యాద్యోగినోపిన । సలయకథమస్యేషాంసంభవేదానవాదినాం ॥౪౯॥ లేచకపూరకస్తుక్వాకుంభకం సుఖస్థి
తః । ముద్రాబద్ధవిశేషేణజ్యోతిఃపశ్యతిచేతికాత్ ॥౫౦॥ కుంభకాపహృతస్వాస్త్యవృత్తిమత్వవివర్తనాత్ । ధ్యానమహా

సోపితజ్యోతిర్ముచుమోలయమాపుయత్ ||౫౦|| ఖట్యోలివిద్యుస్సృటికశశ్యాదిజ్యోతిఃసామివ | నానావర్ణతయాం
గుర్మాద్యాకారత్వచాత్మనః ||౫౧|| పూర్ణజ్యోతిష్త్వహీనత్వాద్ద్యేయస్యధ్యాత్మమానసం | నలీయతేతథాజ్యోతిస్తీ
యతేపిచపూర్వవత్ ||౫౩|| అసేనచిత్తసంకుద్ధిర్లయేన స్యాన్మనఃశయః | ముమక్షోరధికారశ్చవాక్యాన్త్రవచేభ్య
శం ||౫౪|| అన్యచ్ఛసగుణధ్యానాద్భృశ్యతేత్రమనోలయః | సోపితగోచోనముఖ్యసాన్విద్యైతిమాత్రపరోయతః ||౫౫||
మూర్త్యభిధ్యానవేగేనమనోజ్యోత్సంక్రమంప్రవచత్ | లక్ష్మ్యచ్యుతంలయంయతిసుప్తవత్పాగ్నిసంయుతః ||౫౬|| కదాచి
న్నీనవాయుచ్ఛసయోగీధ్యానతత్పరః | భవేన్నాన్వితవన్నైవమపిముఖ్యోలయోన్యసః ||౫౭|| వాక్యాన్త్రవచేనామౌ
న్విరుంబహుగోచరే | అపిచిత్తలయోనస్యాన్మఖ్యోగోచోన్యసంశయం ||౫౮|| వాక్యాన్త్రమననారూఢేత్వాన్మవి
జ్ఞానసంయుతే | దృశ్యవిద్ధసమాధిస్థేభవత్యేవమనోలయః ||౫౯|| తథాపిసాతీన్మత్యైకవిలీనత్వాదనలయః | నిషర్వ
స్తస్సవిజ్ఞానీనముఖ్యంలయమాప్తవాత్ | ౬౦ | అసత్వావరణోన్మక్తోన్యథానావరణావృతే | అముఖ్యలీనచిత్త
త్వాన్మజీవన్మక్తఉచ్యతే ||౬౧|| ఏతేభ్యోయఃపరోనన్యనిదిధ్యానసనిష్ఠయా | అఖణ్డవృత్తలీనోభూత్సముఖ్యస్తస్సనో
లయః ||౬౨|| శబ్దవిద్ధసమాధిస్తస్సమృద్ధాన్యవిపర్యయః | త్యక్తాభానావృత్తిశ్చాన్మజీవన్మక్తఉచ్యతే ||౬౩|| సూ
ర్యకోటిప్రకాశాత్మజ్యోతిస్సూర్దిపురస్సరం | యచ్చిత్తంలీయతేస్వప్తికాసజీవన్మక్తఉచ్యతే ||౬౪|| అహంబ్రహ్మే
త్యభిధ్యానయోగాదానన్యాయస్యచ | లీయస్తేమనసాప్రాణాన్మజీవన్మక్తఉచ్యతే ||౬౫|| అఖణ్డజ్యోతిరానన్దస్సూర్ది
ర్దిగన్మితిచేతసః | యస్యాలీనన్మకీర్ణైస్త్వసజీవన్మక్తఉచ్యతే ||౬౬|| సరూపనష్టచిత్తాసురఖణ్డాకారవృత్తిమాత్ | ఉ
తాగ్రన్తాగ్నివిహీనోయస్సజీవన్మక్తఉచ్యతే ||౬౭|| అదృష్టపూర్వాఖణ్డాత్తజ్యోతిర్దర్శనవిస్తయత్ | స్రబ్ధీధూతశ
రీరోయస్సజీవన్మక్తఉచ్యతే ||౬౮|| స్వానుభూతికసాస్వాదాత్సన్మితిత్వాన్మయంప్రభః | సర్వాత్తభావనాతీతస్స
జీవన్మక్తఉచ్యతే ||౬౯|| పరాపరైకతాధ్యానజనితోయన్మనోలయః | సుదుర్లభోమనుష్యాణాం తత్రాపిజ్ఞానవాది
నాం ||౭౦|| జ్ఞానాదేవపరంశ్రేయోజ్ఞానాదేవపరంసుఖం | జ్ఞానాదేవపరాశాన్తిరితిమన్యవ్రవపహి ||౭౧|| యది
జ్ఞానాత్మరోయోగోబ్రహ్మత్వైకత్వగోచరః | తేనైవసర్వసంసిద్ధిరితిజానీయురాత్మని ||౭౨|| తదాతేజ్ఞానోన్యశ్రస్స
మృక్పాప్యమనోలయం | ఉచ్చేరన్యోగిరాశ్రేష్ఠాస్సన్యోముక్తానరోత్తమాః ||౭౩|| జ్ఞానమాత్రేణ ధన్యత్వమన్య
స్తేహ్యత్కేనాంవృథా | అకర్తృత్వాభినయనాంకథస్తేషాన్మనోలయః ||౭౪|| సమాధియోగలీనాత్మత్యక్తలోకాదివా
ససః | ఉతాగ్రన్మిపిన్దైవైతిపునర్జననవాక్కుతః ||౭౫|| జాలేతత్వలయేబ్రహ్మప్రాప్తిర్భవితుమర్హతి | జ్ఞానీవృత్తిల
యాదేవబ్రహ్మప్రాప్తస్తుమన్యతే ||౭౬|| ఉతాగ్రన్తావసుషస్తావప్రాప్తంబ్రహ్మేవసిద్ధిణం | ఇతిసర్వశ్రయద్బూతే
నచతస్యమనోలయః ||౭౭|| మనోలయవిహీనస్యయదిజీవద్విముక్తతా||శ్రుతిస్తృతిమత్రైవస్యాత్మింసమాధివిధేఃఫలం||
నసమాధివిహీనాకశ్చిదాపునయాత్మమనోలయం | నచజీవద్విముక్తత్వంవిన్దైవాత్రమనోలయం ||౭౮|| అస్తాదపిపరా
చిన్తోజీవన్మక్తమనోలయత్ | విదేహముక్తమనసోలయస్సహిమసంలయః ||౮౦|| అరూపనష్టచిత్తాసోరుత్తమోత్తమ
యోగినః | యస్యదేహస్త్పతిర్నాస్తివిదేహమాముక్తవసః ||౮౧|| యస్మిన్నవిద్యాతతాగ్రవికారాత్యన్తికాప్య
యః | సమాధిభిరభూన్మిత్యైర్విదేహమాముక్తవసః ||౮౨|| తాదృశంలయమాపన్నఃపునరుత్థానవర్జితః | మహా
యోగీస్థితప్రజ్ఞోవిదేహమాముక్తవసః ||౮౩|| సకాన్మన్యపునఃపాకమివయోత్రమనోలయం | పునఃకృత్వాన్మమా
త్రోన్మివిదేహమాముక్తవసః ||౮౪|| దగ్ధేనమయస్కారోభన్తసాత్కురువేయథా | తథాయస్య మనోలీనంవిదే
హమాముక్తవసః ||౮౫|| అయంహిదుగ్ధభతరోలయస్యచలయోమహాత్ | యంప్రాప్తస్యాచిరాదేవవీరూపావా
ప్తిరిష్యతే ||౮౬|| తదలక్షణమద్వంద్వమపాప్తసగోచరం | అరూపన్నామమాత్రంహియోమౌతీతస్మిన్మన్యతే ||౮౭||
విదేహముక్తస్తస్మిన్మయావన్నైవతినదాత్మకః | సత్తాపామాన్యతాతావన్నాన్యసిద్ధ్యన్యదేహీనః ||౮౮|| ఏవస్తేవి

విభాగప్రకారం యోగామహామతే ప్రహ దాత్రాధికారస్తుజీవస్తు క్తలయే స్తితే । ౮౯ । తస్మాత్పరాపరైకత్వనిది
 ధ్యానయోగః । అఖిణ్డకారవృద్ధిస్థోయాహివత్సవనోలయం । ౯౦ । ఇద్విగ్నియాణిస సా సన్నియవ్యపరాత్త
 సి ప్రతిష్ఠాపయచేత్ స్వయంభృకభావనయానునా ॥౯౧॥ అహంబ్రహ్మస్మినితోస్మినిర్గుణోస్మినిజ్ఞాననిమగ్నోస్మినిరి
 హున్తి సచ్చిదానందలక్షణః ॥౯౨॥ సగ్వత్రపరిపూర్ణోస్మి జ్యోతిషా జ్యోతిరస్త్వహం । ఆదిమధ్యాంతహీనోస్మి జ
 రామరణవర్జితః ॥౯౩॥ స్వయంభవముక్తోస్మి సజ్జగోపాదివర్జితః । అవస్థాత్రయహీనోస్మి దేహాత్రయవివర్జితః ॥౯౪॥ నిత్య
 శుద్ధవిబుద్ధోస్మినిత్యముక్తోస్మి కేవలః శుద్ధచైతన్యోహివోస్మి ప్రపంచేకవర్జితః ॥౯౫॥ ఇత్యేకమాదిభిన్నవైశ్ణవక్రియవైశ్ణ
 ర్విరస్తం । భావయాత్వాననుజ్వేతం ప్రహ్లాదశ్వమనన్దితః ॥౯౬॥ ఏవంధ్యావరస్తవ్యశ్చేవమే వాచిరాద్భవే
 యాద్యశేభావనాసిద్ధిస్తాన్వశ్యేపమానత్వం ॥౯౭॥ ప్రగురుమూర్తిః ॥ ఇత్యుక్తోధీమశాంక్రేష్టః ప్రహ్లాదోహరిణాత
 దానియవ్యకరణగ్రామమకాక్షీచ్ఛాననాస్తథా ॥౯౮॥ అతివైరాగ్యపూర్వేణధ్యానయోగేనతేనతు । లీనాభానావృ
 త్తీననుసంప్రాణేర్వియోగ్యమాత్ ॥౯౯॥ స్రజ్జామాత్రస్థితి ప్రాప్త్యభావనాస్తేయసాత్తమాం । అఖిణ్డపరంజ్యో
 తిస్త్వయాపేలయమామయా ॥౧౦౦॥ అవిచ్ఛాతేపరంజ్యోతిష్యాత్తత్యేనమహాత్మనః । వైరాగ్యతి శయాదేవక్షిప్ర
 మాసీన్తనోమయః ॥౧౦౧॥ స్వానందానుభవేచ్ఛాయా ఆధిక్యాచ్చమహామతేః । ప్రహ్లాదస్యాతివేగేన స్వయాపేభూన్త
 నోలయః ॥౧౦౨॥ యస్యావాత్త సువైరాగ్యంసారాగ్యంవాపరాత్తసి । నసంపూర్ణం సచాప్నోతి షష్టపద్ధం మనో
 లయం ॥౧౦౩॥ నతుప్రహ్లాదవచ్చక్రియాన్మనదో త్రరక్షణే । అతోధికారిభేదేనలయ కాలచ్ఛభిద్యతే ॥౧౦౪॥ గురుమ
 గ్రహితంవిష్ణుంసర్వలోకైకపాలకం । అప్యహానన్నఖడ్డాత్తస్య మలేసత్యచిద్వనే ॥౧౦౫॥ సర్వవేదాన్తసం సిద్ధేసిద్ధుజ్ఞేని
 మృతామృతే । ప్రలీనచిత్తప్రాణాదిప్రహ్లాదోభూన్తహామతేః * * * * * (౧౦౬)

* ఇతితత్వసారాయా ఉపాసనా కాణ్డవ్యచతుర్థపాదే వింశోధ్యాయః *

॥బ్రహ్మ॥ స్వామిక్రబ్రహ్మణీలీనోభప్రహ్లాదఃకథముద్భితః॥ హరిశ్చక్రిమువాచైనంతత్సర్వంవదమేగురో ॥౧౦౭॥ గ్రీగురుమూ
 ర్త్తిః ॥ బ్రహ్మకాలీనమనఃప్రాణేప్రహ్లాదేవమృతోపమే । స్రజ్జాన్మయతుంబాహ్యంహారిర్వత్యేన్యబోధయత్ ॥౧౦౮॥ తస్మి
 న్మనుదితప్రజ్ఞేలేనాథోపాగతోహరిః । తముద్యోధయతుశ్చక్రేస్వయంవైపాణిపేషణం ॥౧౦౯॥ తేనచానుదితప్రజ్ఞామ
 స్త్రిశస్త్రైరహింసత । లేనాప్యనుదితప్రజ్ఞేప్రహ్లాదేనతికేశవః ॥౧౧౦॥ ప్రాణసంశయమాపన్నః కుల వ్రజ్జేకాగోష్ఠ్యైశ్చ
 తస్యంశయవినిర్ముక్తఉద్యోధార్థమచిన్తయత్ ॥౧౧౧॥ అనేనోద్యోధయామ్యేనంశంభుధ్యానేనసాంప్రతం । మహతానై
 కనిష్ఠ్యైర్జ్యోధదక్షేణవాణితి ॥౧౧౨॥ సద్యస్సంతుభ్యుమభవత్తేనసర్వమివజ్జగత్ । శంఖధ్వనేనకిణ్చిద్యానచచాలవిభేస
 తు ॥౧౧౩॥ లేనాప్యనుదితప్రజ్ఞంతంవీత్యాభజనార్థవః । అత్యాశ్చర్యమనావీవంపునచ్ఛనమచిన్తయత్ ॥౧౧౪॥ అపానేన్తం
 గజేప్రాణోయావన్నాన్మృదితోహృది । తావత్సాకుంభకావస్థాయోగి భిర్గానుభూయతే ॥౧౧౫॥ బహిరస్తంగతేప్రా
 ణేయవన్నా పానఉద్ధతః । తావత్పూర్ణం సమావస్థాం బహిస్థం కుంభకంవిదుః ॥౧౧౬॥ అత్రాయంతు
 బహిఃకుంభం ప్రాప్తవాసిస్తినేతరం । అన్తర్వాగ్న్య నిరోధేన తథాజ్ఞాన్తరైరపి ॥౧౧౭॥ తస్మాదత్రైక ఏవా
 యము పాయోస్త్యి వబోధనే । నాన్యః కోపీతి నిజ్చిత్త్య సర్వ జ్ఞ స్సర్వ శక్తిమాన్ ॥ ౧౧౮॥ హరిః ప్ర
 జ్ఞాద కేహేన్తస్యక క్త్యావాయు రూపతః । ప్రవిశ్య బ్రహ్మ నాడిన్తాం సర్వశ్రేష్ఠా మనాలయత్ ॥ ౧౧౯॥
 బహిర్వ్రహ్మణీనస్య పాణాదేరఖిలస్యవ । యామూలంసర్వవాచీనామధిష్ఠాత్రస్వయంప్రభా ॥౧౨౦॥ దీర్ఘజ్యోతిర్ల
 తాకారాస్త్వాతస్యన్దీపనదా । జీవధాతుఃప్రసిద్ధా స్తిమమహ్నాఖ్యాశరీరీకు ॥౧౨౧॥ తస్మాంహి చలితా యాంస
 ప్రహ్లాదస్సుప్రవశ్స్వయం । ఉత్థాయత్రీహరేపాదపద్మజద్వయమగ్రహిత్ ॥౧౨౨॥ యథాసర్వస్యవాలాగ్రేవతా

స్తస్యాపిమర్దితే । ఉన్నమయ్యముఖంవేగాత్ఫుత్సుర్వకసనివర్తతే ॥౧౭॥ యథాచవృక్షశాఖాయాఞ్చలితాయస్త
దగ్రగం । ఫలంపతతిభూమాతత్పక్వంవాపక్వమేవవా ॥౧౮॥ తథాబహిర్విలీనోపి ప్రహ్లాదః పరమాత్మని । పున
ర్హృద్దేశసంస్థోభూత్సప్రాణస్సమనాస్వయం ॥౧౯॥ పరిపూర్ణేవిలీనస్యలయకాలేసివర్తతా । సంబంధోస్త్యేవ బద్ధ
త్వాదారభేనస్వకర్తృతా ॥౨౦॥ అరూపస్యానవాప్తత్వాదారభ్యస్యాప్యనాశతః । అఖణ్డబ్రహ్మలీనోపిశ్రితదేహో
స్త్యసంశయం ॥౨౧॥ దీర్ఘభావముపేతాపిజకూకాత్పణసంశ్రితా । తృణాన్తరస్యగ్రహణాత్పిగస్తి నని రాశ
యా ॥౨౨॥ చిద్రూపబ్రహ్మణిస్వచ్ఛేవిలీనప్రాణచేతసః । జీవన్ముక్తస్యవాదేహముక్తస్యాస్తితౌనాస్థితిః ॥౨౩॥ ప్ర
క్షీణారబ్ధకర్తృవవిదేహాభినిశ్చయః । తథాప్యస్త్యేకదేశాంశస్తత్రారబ్ధచతుష్టయే ॥౨౪॥ అథప్రహ్లాదమాబద్ధచ
రణంగద్గదస్వరైః । న్నువన్తంహరిరాలోక్యప్రహ్లాదంహృదయేయయా ॥౨౫॥ యస్మాత్ప్రకృప్యోహ్లాదోభూద్ధరేర
పిమహాత్మనః । సోన్వర్ధనామాయోగీన్ద్రశీఘ్రస్మసింహశ్రయోబభౌ ॥౨౬॥ బాలంబాలారకసంకాశం హరిభక్తభి
రోమణిం । ఉద్ధాప్యపాణిభిస్త్వియ్యైరేవమాహశ్రియఃపతిః॥౨౭॥ శ్రీమహావిష్ణుః* ప్రహ్లాదత్వంకృతార్థోనీజీవన్ము
క్తోధునాధృవం । సంసారపాశబద్ధేభ్యోమాభైష్ఠీ స్త్యమితఃపరం ॥౨౮॥ హృదయగ్రన్ధయోభిన్నావిచ్ఛిన్నాస్సర్వ
సంశయాః । ప్రక్షీణానిచకర్తృణిపరమాత్మావలోకనాత్ ॥౨౯॥ లయయోగావ సానస్తేబ్రహ్మభ్యా సోర్ధవాన
భూత్ । త్వమద్యపరిపూర్ణోసినచ్చిదానన్దలక్షణం ॥౩౦॥ సత్యబోధస్వరూపోసినిషగ్భోసినిరామయః । అవస్థా
త్రయహీనోసిపశ్చకోశపరోసిచ ॥౩౧॥ నిత్యశుద్ధస్వరూపోసినిత్యసిద్ధోసినిర్జరః । నిత్యముక్తస్వరూపోసి స్వానన్దా
త్తాసినర్వగః ॥౩౨॥ షడ్భావాదివిహీనోసిప్రజ్ఞాన ఘనలక్షణః । మాయావిద్యాద్యతీతోసితత్వాతీతోసినిర్భయః॥
జీవేశ్వరాదిహీనోసినర్వపూజ్యోసినిర్మలః । విద్యానన్దరసస్థోసిబ్రహ్మైవాసినసంశయః ॥౩౩॥ ఇత్యుక్తో హరితా
సాతాత్ప్రహ్లాదోవినయాన్వితః । బద్ధాఞ్చలిపుటోభూత్వామృదుపప్రచృచూధవం ॥౩౪॥ *ప్రహ్లాదః*భగవత్పూ
ర్వమప్యేవంశ్రావయామాసిధైవమాం । తత్త్వమస్యాదిభిర్వాక్తైర్భేదజ్ఞానసిద్ధయే ॥౩౫॥ యథాస్వాజ్ఞానసన్దేహ
విపర్యాసేషుసత్సుమే । ఉపాదిశస్తదైవాద్యతేష్వసత్త్విత్తసంశయః ॥౩౬॥ శ్రీమహావిష్ణుః* ఏవమేవపురాతుభ్యము
పదిష్టంమయాధృవం । తథాపితత్రభేవోస్త్రిశ్రుణువత్సమహామతే ॥౩౭॥ ఉపదేశోక్తయిపూర్వంకథితా అధునా
తుతే । స్వానుభూతేప్రసిద్ధాయాఅనువాదోక్తయశ్శుభాః ॥౩౮॥ పూర్వోపదిష్టవాక్యస్థంజ్ఞేయశ్చాసిపద స్త్యయా
భవిష్యదర్థకస్త్యేదాసంసార్థక్యదర్శనాత్ ॥౩౯॥ వర్తమానతయాపూర్వముపదేశస్తువత్సతే । సత్వరంశ్రవణా
ద్యేషుప్రప్యజ్జిననార్థకః ॥౪౦॥ బ్రహ్మార్థకోపిప్రణవఉద్గీఘోపాసనేయథా । కర్తార్థకస్తథావిద్ధిప్రయోగస్థలభే
దతః ॥౪౧॥ జ్ఞానప్రకరణేపూర్వంపశ్చాన్త్యేవబోధతః । భవిష్యదర్థకంజ్ఞేయంప్రయుక్తాసిపద స్త్యయా ॥౪౨॥ యో
గప్రకరణేపూర్వంపశ్చాన్త్యేవయోగతః । వర్తమానార్థకంజ్ఞేయంప్రయుక్తాసిపద స్త్యయం॥౪౩॥ మదభేదశ్చమద్భే
దఃకార్యకారణభేదతః । అభూత్పూర్వ స్త్యయాదాసీమ్మదభేదస్తుకేవలం॥౪౪॥ అధునాహిత్యమేవాహమహమేవత్వమేష
వా । ఆవయోరన్తరన్నాస్తియథాసలిలతోయయోః ॥౪౫॥ మత్స్వరూపైక్యయోగేనయానుభూతర్కహత్తమాప్ర
హ్లాదభవతాప్రాప్తాన్యథామేషాసుదుర్లభా ॥౪౬॥ మద్భక్తాస్సాత్త్వికాయేస్యైర్యేచమద్జ్ఞానినోమలాః । తేసర్వేపిత్ర
మేదైవమదైక్యంయాన్తిచేతరే ॥౪౭॥ త్వాదృశాస్తుమహాత్మానఃపూర్ణమద్యోగీమోజనాః । నద్యేవమదైక్యన్తేయాన్తి
నా స్త్యత్రసంశయః ॥౪౮॥ మదభేదమవాప్యత్వజ్జీవన్ముక్తోసియద్యపి । వినాసమాధీన్నాన్యత్రైకర్తృశ్చార్థవిద్య
తే ॥౪౯॥ తథాపిలోకరమార్థంమద్భక్తాగ్రేసరోభవత్ । మద్భక్తిమేవసతతంకురు భక్తాన్తథేకరాత్ ॥౫౦॥ 1న
హిమద్భక్తిహీనస్యజ్ఞానయోగాఙ్గికంకియత్ । మద్భక్త్యైవపురానర్వేవిముక్తాభవబద్ధనాత్ ॥౫౧॥ మద్భక్త సద్భ

శోలోకకోపినాస్త్యేవమానవః । మద్భక్తదర్శనాదేవప్రాణిరాంపాపమోచనం ॥౫౩॥ ప్రశాంతాత్మాహిమద్భక్త
స్సదావైరాగ్యసంయుతః । మన్నామక్తిర్నపరోమధ్యేవరమతేభృతం ॥౫౪॥ మద్భక్తాభవబద్ధోత్థంప్రవిహాయమహా
ద్భయం । మదానందైకభరితామమయాన్తిపరంపదం ॥౫౫॥ మయిసత్త్వాయతేభక్తిఃపుణ్యేన్యన్తశతార్జితైః । నృణాన్
యాత్వసాంప్రీతస్సర్వాభీష్టందదామిచ ॥౫౬॥ మద్భక్తిరహితామర్త్యైకర్తకుర్వన్తువాళిలం । వేదాన్తాన్వాసతస్త్యత
సర్వంవ్యర్థన్నసంశయః ॥౫౭॥ మదీయభజనానక్తస్సర్వా లోకాఃపునాత్యమూః । బ్రహ్మదయోపి దేవాస్తేమద్భక్త
రాధనోత్సుకాః ॥౫౮॥ తస్మాన్మద్భజనంనిత్యంప్రహ్లాదత్రధయాన్వితః । కురుష్వసావధానేనచేతసామ దనుజ్జయ ॥
ఇతిశ్రుత్వాహరేర్వాక్యంప్రహ్లాదస్సమహామనాః । ఓమిత్యంగీచకారాథ ననామచయదాతదా ॥౬౦॥ సర్వజ్ఞఃకరు
ణాసిన్ధుర్నారాగ్లోకనాయకః । సర్వలోకహితానక్తస్త్యన్తర్థిగమద్ధరిః ॥౬౧॥ అథాగ్రస్థమనాలోక్యభగవన్తం
సనాతనం । హాహాస్వామిన్నితిక్రోశన్సుర్భక్తాన్తఃపపాతనః ॥౬౨॥ ముహూర్తంప్రేతవద్భూమాపతిత్వావివశః
పునః । లబ్ధసంజ్ఞోహరింస్త్యుత్వాపరితస్సోలుతస్మితౌ ॥౬౩॥ అనహ్యేనవిహాదేనకణ్ఠమ్ముక్త్యురుదృఙ్బహూః ॥౬౪॥ ప్రలా
హంశ్చాకరోద్ధీమాఃప్రహ్లాదోవివిధాన్స్తదా ॥౬౫॥ *ప్రహ్లాదః* సాస్వామిన్ననాథం మాండీనంచాలభ్యా గతిమద్వ
యం । హిత్యాహన్తకవాయాతోస్యసుక్తావకింకరోన్ముహం ॥౬౬॥ త్వద్దర్శనంవినానాహంతృణమప్యత్రజీవితం ।
క్షమాస్తీతివిదిత్వావికథన్త్యంగతవానసి ॥౬౭॥ కాయేనమనసావాచానకిచ్చిదపిసద్గురో । మయాపరాధమేవ
స్త్యంకుతోసిగతవాఃప్రభో ॥౬౮॥ త్వయానావిదితంకిచ్చిస్సర్వజ్ఞానాదవిద్యతే । దీనానామపిదీనోహంకింవత్స్యే
జగదీశ్వర ॥౬౯॥ త్వామహంసర్వభావేనగతోస్మిశరణంభయ । మత్పురిత్యాగవిషయాకుతస్తేవచ్ఛనేదృశీ ॥౭౦॥ కా
పట్యంశ్రితవాఃకింవామయ్యాసురధియథవా । చిత్తపాకానలంబుద్ధ్యాతిరోహితఉపేతుయా ॥౭౧॥ నకిచ్చిదప్యహ
జ్ఞానేనిరాలంబోస్మిసర్వధా । త్వదాశ్రయణసంతోషోహేతుఃకీకోహ్యమాత్ ॥౭౨॥ అనన్తదివ్య కల్యాణ
మూర్తిర్నర్మదృష్టిగోచరా । తిరోహితాత్వదీయాచేత్కిమస్మాన్నయనద్యయాత్ ॥౭౩॥ కింవావాచానయాస్వా
మిన్స్త్యత్సంభాషణహీనయా । త్వత్పదామ్బుజసంస్పర్శహీనేనశిరసాచకిం ॥౭౪॥ త్వత్సన్నిధ్యవిహీనేనశరీరేణా
మునామమ । నకిచ్చిదపిపశ్యామిఫలమత్రక్రియఃపతే ॥౭౫॥ *శ్రీగురుమూర్తిః*అనహిష్టుర్వియోగంతప్రహ్లాదోజగ
తీపతేః । ఏవంప్రలాప్యబహుశస్వబోధాత్పడపారమత్ ॥౭౬॥ *ప్రహ్లాదః* విష్ణుస్సత్యవిదానన్త స్వరూపోస్త్య
హమవ్యయః । విష్ణుస్తిరోహితఇతిహ్యకాణ్డేభ్రమవివమే ॥౭౭॥ అపరోక్షీకృతేవిష్ణోస్వయంజ్యోతిషిసిన్ధుశే । చ
దాకాశస్వరూపేమేకుతఃక్రోశతదృశః ॥౭౮॥ అపేనాభాగవతీమాయాసానిర్వా చ్యాసుదుస్తరా । భగవత్కృ
పయాతీర్థాప్యాచ్ఛాదయతిమాంపునః ॥౭౯॥ నహ్యస్మాన్నిష్కలౌనన్తస్వరూపాదస్తికిచ్చన । అమూర్తస్యాది వి
ష్ణోరేకుతోవిష్ణువియోగవాక్ ॥౮౦॥ విష్ణుభివోవాబ్రహ్మవా నమతోన్యకదాచన । ఇతిసుస్థీరబుధైరవ్య హేమేగ్లే
శతదృశః ॥౮౧॥ అఖణ్డచిత్సుఖాంభోధామమనంమగ్నచేతనః । ఈదృశోద్యవిషాదస్తుకర్త శేషైకకారణః ॥౮౨॥ నిర
స్త్రశోకమోహాదేర్మమనిత్యంసుఖాత్మనః । యోగిరోపిదృశఃశ్లేశస్సతామాశ్చర్యకారకః ॥౮౩॥ అథవాయం మమగ్లే
శస్సుతరాంయుజ్యతేథునా । సాహిభాగవతీమూర్తిఃపూర్ణబోధోపమామమ ॥౮౪॥ శంఖచక్రగదాపద్మధారిణీ
భాస్వరాస్వయం । పీతాంబరధరాదివ్యాసర్వాభరణభూషితాః ॥౮౫॥ అనన్తాగరుడాదౌధా స్వానన్తఘనరూపిణీ
శర్వైరేవైస్సమారాధ్యానరైర్విమహర్షిభిః ॥౮౬॥ దర్శనీయామహాపుణ్యేన్యన్తకోటిశతార్జితైః । శాస్త్రసీలాంబు
దశ్యామాసర్వావయవసన్దరా ॥౮౭॥ తస్యాఽలోకనాభావే శుక్తాయేతనకస్యవా । బ్రహ్మవిత్తద్వరిష్టోవాప్రశే
చ్ఛోకంనసంశయః ॥౮౮॥ భగవద్దర్శనాపాయాతోన్యోపాయోస్తివైమహాః । ఈదృశేస్యపాయేకోనశోచతి
నముగ్ధాతి ॥౮౯॥ భగవద్దర్శనోపాయాన్నాన్యశ్చోపాయఇవ్యతే । సంసారశోకమోక్షస్యోత్సాహస్త్వద్దర్శనం పరం ॥

తాదృశాలోకనాపాయేమమదుభిష్య తాదృశం । యుక్తమేన సద్దేహామే న్యథాక్వ ధృతిజ్ఞతా ॥ ౯౦ ॥
 * శ్రీగురుమూర్తిః * ఏవంసదాలోపసగాత్తయోగినివ్యవహర్యాగమృతానిధూమా । శ్రీనాథసాదాం బుదసక్తచి
 త్తాబహూనకార్మీ చృతుకాస్యలోకాః ॥ ౯౧ ॥ ప్రహ్లాదవృత్తావృతముంపరత్తిశ్రుణ్వనివామే సకృదాత్మభక్త్యా
 తేమాకరస్థామృతయోగనిస్థాదతుర్ముఖాహస్మియతంపదామ్ ॥ * * * (౯౩)

—*ఇతితత్వసారాయణ ఉపాసనాకాండస్య చతుర్థపాదేవకవిశోభాశ్వాసః*—

శ్రీగురుమూర్తిః* ఆధాతస్సంప్రవక్ష్యామిప్రవణామ్మక్తిదంపరం । సంవాదశ్చనతమత్రసాన్దయోరుత్తమంపథే ॥ ౧౦ ॥
 ససత్కుమారః* నామిన్వేదాస్తతత్వజ్ఞపదాన్యకమణానిధే । తత్వమస్యావిభిర్వాతైస్త్వస్త్వవృత్తాబ్జోద్గతైరహం ॥ ౧౧ ॥
 జానామ్యద్యాత్మయాధార్థ్యమయాధార్థ్యమనాత్మనాం । మమసంశయలేశోపితత్రివైవిజాయతే । ౩ ॥ బ్రహ్మ
 పాహన్నశోన్మీనిన్మాత్రోహంనదేహవా । సప్రూపోహన్నచప్రాణస్సత్యోహన్నేద్రియాణ్యహం ॥ ౪ ॥ నిత్యోహంస
 మనస్సహంశుద్ధోహంనచధీహం । బుద్ధోహంనాస్త్వహం కాశోముక్తోహంబిత్తమేవన ॥ ౫ ॥ అభిష్టానన్దరూపో
 హంనాబద్ధాదికషప్త్యహం । సర్వవ్యాపకరూపోహంనలోకత్రితమంజడం ॥ ౬ ॥ భూమాత్మాహంనకామాదివిప
 కాత్పాహంనీచ । అదైవసంబోధరూపోహంసర్వదైవ్యతవివర్జితం ॥ ౭ ॥ నిష్కళానన్దరూపోహంసకళానన్దవర్జితః
 సచ్చిదానన్దరూపోహంనతాదివివర్జితః ॥ ౮ ॥ పూర్ణామృతస్వరూపోహంనపరిచ్ఛిన్నబోధవా । సర్వాసుస్యూ
 తరూపోహంనాహంవిచ్ఛిన్నచేతనః ॥ ౯ ॥ ప్రజ్ఞానఘనరూపోహంనాజ్ఞానసనరూపవా । సర్వకారణరూపోహంస
 ర్వకార్యవివర్జితః ॥ ౧౦ ॥ బ్రహ్మేవాస్తీహంనోన్యదణమాత్రంనవిర్యతే । దృశ్యమానమిదంసర్వంజగన్విధైశ్చ సర్వ
 ధా ॥ ౧౧ ॥ పరమాత్మనిచ్చిరూపేమయిషాన్వేరన్తరే । మిథ్యాత్వకంజగద్భూతిశుక్తికారణతాదివత్ ॥ ౧౨ ॥ జౌ
 పాధికోయం సంసారః కర్మత్వాద్యాత్మకోపివ । నాత్మనోబోధయాపస్యసాక్షిబోసం
 గరూపిణః ॥ ౧౩ ॥ ఆత్మన్యాకోపితం సర్వమిదమావిద్యకర్ణాత్ । స్థాణౌచోరఇవాసత్యన్నతుస
 త్యమిదంబి ॥ ౧౪ ॥ జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్త్యాభిమతస్థాప్రయమాత్మని । యరీయేకత్వితం భ్రాన్త్యావృత్తౌ
 సర్వభవాన్యథా ॥ ౧౫ ॥ సర్వేలోకాశ్చమిత్రేజ్వలన్తయశ్చసంప్రయః । దేవతన్యైరామిథ్యాసూనమృతమరీచివత్ ॥
 పూజ్యపూజకభావశ్చపితృపుత్రభిదాపిచ । సర్వమిత్థేవమయోథంగధర్వసగరంయథా ॥ ౧౬ ॥ త్వమహస్తదిదం
 సోయంత్యదీయాదికమేవచ । సర్వాణ్యపిచశాస్త్రాదిమిత్ర్యాకాశసుమాదివత్ ॥ ౧౭ ॥ బ్రాహ్మణాత్మత్రియాస్త్రైశ్చ
 త్సూదాఅపిచసంకరాః । పశుపక్ష్యైవయోమిత్ర్యాప్యైస్త్రైబాలిచవస్తువత్ ॥ ౧౮ ॥ అద్విరీయదిదానన్దపరబ్రహ్మత
 రేకతః । యద్యత్ప్రీతియలేవస్తుతత్త్విత్ర్యావృత్తుంగవత్ ॥ ౧౯ ॥ ద్రష్టృదర్శనదృశ్యాదివికేదోయోవగచ్యతే । ఆయంస
 ర్వశ్చమిత్రైవజ్యోరససుతోయథా ॥ ౨౦ ॥ అహమేకోన్మీనిత్యోన్మీనమతోన్యముకించున । యదికించున్మీరీచేతమి
 థ్యైవేతిపిసశ్చయః ॥ ౨౧ ॥ నిర్వికారిదిదానన్దాన్త్రోన్యస్సకలమ్మృషా । ఇతిజానామిభగవన్నాత్మానమపరోచితం
 అస్తిబ్రహ్మేతిబోధోహిపరోమజ్ఞానమీర్యతే । అహంబ్రహ్మైత్యముంబోధంస్వపరోకంవిదుర్ముఖాః ॥ ౨౨ ॥ బ్రహ్మ
 బోధోహమిప్రజ్ఞామమనైవోపజాయతే । అతోపరోవజ్ఞానంమేమన్యేసిద్ధమిహిప్రభో ॥ ౨౩ ॥ ఏకస్మాదేవవిజ్ఞానాత్సర్వం
 విజ్ఞాతమిశ్యతే । సర్వజ్ఞత్వశ్చమేసిద్ధమిహివక్రవ్యమేవహి ॥ ౨౪ ॥ ఏవంజ్ఞానవతోవ్యద్యయమస్వాదికాదానన । సం
 సారేజాయతేదుఃఖుసహ్యంసతరామహి ॥ ౨౫ ॥ గ్వల్పాయమపిజాతాయంసంసారిక్యామిహాపది । మనో
 భవతివేత్సుబ్ధంమద్రేభేనసరోయథా ॥ ౨౬ ॥ వివరేషునిగుణామిన్ద్రియాణాన్నివగ్రనే । మిథ్యాత్వజనునన్ధా
 యాద్యశోన్మీన్మీదయానిధే ॥ ౨౭ ॥ ఇన్ద్రియాణామకర్తోహంవిద్యదేభ్యోనివగ్రనే । కథంనోధంకుర్యాంవస్వన్నా

స్మిగ్ధమనంవిహ ॥౩౦॥ బ్రహ్మేవాహమిదంసర్వమ్మిద్యైవైశ్వేదసిశ్చయః । నాలంహంరక్షితందుఃఖాదస్తాత్ సాం
సారికాత్ప్రభో ॥౩౧॥ కింజగజ్జీవమిథ్యాశ్చశ్చయేనదృశేనవా । అన్యేనబ్రహ్మసత్యత్వసిశ్చయేనదృశేనవా ॥౩౨॥
సదాబ్రవీమిమిథ్యాత్వంధ్యాయామిమనసాపిచ । విషయేషుతథాప్యేతన్నోధావతిచేగతః ॥౩౩॥ కామాదయశ్చరి
షవోమర్దయంత్యేవసిగ్ధయం । శత్రుమిత్రాదికేద్యంధ్వేసామృతేశోపిమేనచ ॥౩౪॥ భోగేచ్ఛాపర్థతేనిత్య మిహాము
త్రార్థగోచరా । అపకారిణికోపశ్చయహానేవోపజాయతే ॥౩౫॥ లోకవాసనయాబద్ధంశాస్త్రవాసనయాతథా । దే
హవాసనయాచిత్తంవైకల్యాయాతిసర్వదా ॥౩౬॥ యద్యత్ప్రియతమంవస్తుతత్తద్వికలతాంగతం । అలోక్యమను
వైకల్యంనుహంహ్యోకశ్చజాయతే ॥౩౭॥ దేహస్తగ్ధతమాత్మానన్దధిభాద్ధిస్థితంభ్రమత్ । మథాతిశకలాకారంను
నోమశనదద్ధవత్ ॥౩౮॥ గృహశాధనభాన్యాశాక్షేత్రాశాభూషణాదిషు । వస్త్రేష్వీశాతథాపుత్రపౌత్రాశాపిచ
వర్ధతే ॥౩౯॥ మహతీమనుకాభాశాయయాత్మావివశీకృతః । యేనైవలోకపూజ్యత్వంధనేవావిరతిఃప్రభో ॥౪౦॥
సూయాజాయతేస్వాఖిపరవిత్తసమృద్ధిషు । సర్వత్రచఃరోతార్హత్రవణేషుతథైవమే ॥౪౧॥ బ్రహ్మత్వైకత్వ విజ్ఞానం
నజానేకుత్రవాగతం । సుసారాపదిజాతాయాంప్రవాతేమశోయథా ॥౪౨॥ ఈదృశాదాత్మవిజ్ఞానాద్బుద్ధుదక్షాభం
గురాత్ । కథమేషకృతార్థస్యానిభవసమ్మగ్నమానసః ॥౪౩॥ సర్వజ్ఞత్వంకథంశిష్టాబూయ్యైతత్తత్కోవిదాః । అ
ద్యైతబ్రహ్మవిత్వంవాకథంశాస్త్రోక్తమాత్మనః ॥౪౪॥ నహిబ్రహ్మవిదంబూయ్యైర్హవోత్రాజితేన్ద్రియం । అవ
శ్యహృదయంభ్రాంతంవిషయేష్వపిషణ్డితం ॥౪౫॥ సంసారేమేయథాపూర్వం విద్యమానేసతిప్రభో । ఆత్మవిత్వంకథం
వాచ్యంబహిర్భాస్తేన్ద్రియాత్మనః ॥౪౬॥ ఇన్ద్రియాణిసతిష్ఠన్ద్రియవశేక్షణమప్యహూ । కర్షన్ద్రివిషయావతాన్యనా
యాసమనాత్మసు ॥౪౭॥ విషయాద్వినివృత్తేతుస్వభావేన్ద్రియేక్వచిత్ । అన్యత్ప్రవర్తతేన్ద్రివిషయేతేతరత్తతః ॥
ఏవంతరంగవత్సర్వాణీన్ద్రియాణిపునఃపునః । అవిచ్ఛిన్నంప్రవర్తతేవిషయేషునిరాత్మసు ॥౪౮॥ సర్వేన్ద్రియనివ
ర్తతుస్వభావాత్సుప్తిరాత్మనః । స్వాస్యవేదనరాహిత్యాత్తదాజాడ్యంశిలాదివత్ ॥౪౯॥ మానావమాన జనితసుఖ
దుఃఖవతోమమ । ఆత్మజ్ఞత్వంభవేచ్ఛేత్తత్పామరఃకోనువిద్యతే ॥౫౦॥ అనాత్మవిదుషాం ఛర్మయే నిన్ద్యాశ్చాస్త్ర
నిశ్చితాః । తేషుసత్స్వనపాయేషు మమాత్మజ్ఞత్వవాగసూ ॥౫౧॥ వాచాకేవలమాత్మానంబ్రహ్మేభూతంవదామ్య
హం । నతుబ్రహ్మత్వతానన్ద లేశలేశోపిజాయతే ॥౫౨॥ సదానుభూయమానశ్చైదిదందుఃఖంభవేచ్ఛృషా । సర్వ
మృషేతివాచైవ సర్వేషామ్మక్తిరాపతేత్ ॥౫౩॥ అథవాపాధికందుఃఖంనాత్మనోస్తికదావన । ఇతిజ్ఞానాత్పలంకింమే
దుఃఖోద్విగ్నస్యసర్వదా ॥౫౪॥ ఆత్మనస్సుఖరూపత్వాదుపాధేశ్చజడత్వతః । దుఃఖోపపత్తిశ్చేత్యేషావాగ్య్వర్థాదుః
ఖదర్శనాత్ ॥౫౫॥ ఆవిద్యకత్వాశ్చైత్యక్షదర్శనస్యాప్రమాణతా । ఇతిచేన్ద్రాస్తుశాస్త్రస్యదుఃఖశాన్త్యర్థతావచః ।
జ్ఞానాదేవవిముక్తిస్సాన్యదాప్తోక్తిశ్చవణోదితాత్ । బ్రహ్మత్వైకత్వవిషయాదితిశ్చత్వా హమాదరాత్ ॥౫౬॥ వా ।
కార్యర్థంత్వస్తుభామోజ్ఞాదాత్వానిస్సంశయందృశం । సర్వమ్మిశ్వేతినిశ్చిత్యా ప్యేవశ్చైద్దుఃఖమాత్మనః ॥౫౭॥ కథ
న్తవాస్తతాయుక్తావేదాన్తానాశ్చసత్యతా । తస్మాచ్ఛ్రుతాగురూక్తాచజాతోద్యమమసంశయః ॥౫౮॥ బ్రహ్మత్వైక
త్వవిజ్ఞానాత్సర్వమిథ్యామతేరపి । వర్ణాశ్రమనిబద్ధత్వాద్దుఃఖమేవమమేతిచేత్ ॥౫౯॥ వర్ణాశ్రమపరిత్యాగేస్వేచ్ఛాచారో
నిరంకుశః । భవేన్నతుప్రవృత్త్యుత్తదుఃఖస్యోపశమఃకృచిత్ ॥౬౦॥ యదిదుఃఖనివృత్తిస్సాన్యదాశ్రమత్యాగమాత్రతః ।
బ్రహ్మజ్ఞానంకిమర్థంమేస్వామింస్త్వముపదిష్టవా ॥౬౧॥ జ్ఞాతవ్యమేవచాద్యైతంభవానాహపురామమ । నత్వస్థుషే
యమాత్మయవర్ణాశ్రమనిరాసతః ॥౬౨॥ అద్యైతంయద్యనుష్ఠానయోగ్యంస్యాదాత్మవేదిధిః - సాంకర్యమేవసర్వే

పామూత్రమాణాంప్రసజ్యతే ||౬౫|| అసంకరా యేశకృతసేతుల్లంఘనదోషభాక్ | రారవాదిషుపచ్యేతనరకేషు
హీనద్గురో ||౬౬|| స్వవర్ణాశ్రమసన్త్యాగాద్యదిస్యాత్కృతకృత్యతా | కిమర్థంబహుశాయాసంకర్తకార్యంమనీషిభిః||
విషమోపరమాభావేజ్ఞానాద్వాత్యాగతోపివా | నకేచ్చిదపిలోకేస్త్వికప్రయోజనమముత్రవా||౬౮|| లోకాతీతపరబ్రహ్మ
ప్రాప్తిరేహోత్పరంభవేత్ | ఆత్మజ్ఞానాద్వితీయస్తుమతిర్హరీకృతామమ ||౬౯|| యస్యాస్తియాదృశీనిస్థా తస్యాస్తేతా
దృశీస్థితిః | అన్త్యస్తృత్యనురూపాహిగతిశ్చాస్త్రేషునిచ్చితా ||౭౦|| తస్మాన్మమభవాంభోధౌమగ్నచిత్తస్యపాపినః |
విషయాశానిబద్ధస్యమోక్షవార్తాపినార్హతి ||౭౧|| సంసారదుఃఖలేశస్యాప్యనివర్తకమీదృశం | ఆత్మజ్ఞానంగురోమా
స్తుమాస్తుమాస్తుకదాపిమే ||౭౨|| స్వేచ్ఛాచారైకవీజస్తద్విజ్ఞానంమమప్రభో | సంసారమోక్షసిద్ధ్యర్థముపాయా
న్మరమస్తిచేత్ ||౭౩|| తదుపాదిశ్యమాంక్షీప్రంసంసారాద్దుఃఖసాగరాత్ | ఉత్తారయదయాసిన్ధో త్వమేవశర
ణంమమ ||౭౪|| * * * * *

* ఇతితత్వసారాయణ ఉపాసనాకాండస్య చతుర్థపాదేద్వావింశోధ్యాయః *

సూన్దః | శ్రుణుష్వసావధానేనచేతసాత్వంమహామతే | సనతుమాతతత్వార్థసంసిద్ధ్యైకథయామితే ||౧|| బ్రహ్మజ్ఞై
కత్వవిజ్ఞానాచ్చృత్యాచార్యోద్భవాదపి | నకచ్చిత్కృతకృత్యస్యాత్కృత్యమేవత్వయోదితం ||౨|| శతకృతోవదత్వేత
త్సర్వంమిథ్యేతిచేతసా | మన్యతాంవానదుఃఖస్యభవోత్థస్మత్కతిచ్ఛవేత్ ||౩|| నచలేనాత్మబోధేనకామాదిరిషవోజితాః
భవేయిర్విషయేభ్యశ్చనేద్రియాణిజితానితే ||౪|| కేవలజ్ఞానసంపన్నాస్వేచ్ఛాచారవశాదిహ | వర్ణాశ్రమపరిభ్ర
ష్టాఃపతేయిర్నరకేషుచ ||౫|| తస్మాదద్వైతసత్యత్వధియూత్రవణజాతయా | ద్వైతమిథ్యాత్వబుద్ధ్యాచనప్రయోజన
మణ్వపి ||౬|| యేనమోక్షఫలంప్రార్థంసద్యవీవభవేత్తవ | తద్యదామిశ్రుణుష్వాద్యముఖ్యస్తత్సాధనోత్తమం ||౭|| బ్రహ్మ
ణాసచ్చిదానన్దలక్షణేనపరేణయః | యోగవీవాత్మనఃప్రోక్తస్సనద్యోమోక్షసాధనం ||౮|| అహంబ్రహ్మస్మినితోస్మివి
మలోస్మినిరాదుయః | ఇత్యేవంభావనారూపస్సయోగాభ్యాసఉచ్యతే ||౯|| బ్రహ్మజ్ఞైకత్వవిజ్ఞానానన్తరం యదిబుద్ధి
మా | యోగాభ్యాసవిధింముఖ్యంవిద్వానేతముపాశ్రయేత్ ||౧౦|| సకన్యవీవనద్యోస్తాత్వం సారాద్ధుస్తరాదపీతి
ర్ణోభవతికామాదిశత్రవోపిజితాభృశం ||౧౧|| నహ్యశ్రయన్తిలోకేషుమన్దభాగ్యానరాధమాః | విధీయమానంవేదా
న్తైర్బ్రహ్మయోగమనుత్తమం ||౧౨|| అద్వైతజ్ఞానమాత్రేణకృతకృత్యత్వమానినః | స్వేచ్ఛచ్ఛరన్తితేమూఢాఃకర్త
వ్యవిధివన్తితాః ||౧౩|| తాదృశీనియముత్సృజ్యమద్యాక్యాద్విదితేనతి | బ్రహ్మణ్యఖణ్డేస్వాత్మానందోజయస్వాత్మభా
వనాత్ ||౧౪|| తేనతేయోజనేనాశుమనఃప్రాణేంద్రియాణిచ | తద్వృత్తయశ్చలీయేరక్షదుఃఖానిచమహాన్త్యపి ||౧౫||
బ్రహ్మైక్యయోగాభ్యాసేనవిनाకల్పశతేష్వపి | బ్రహ్మజ్ఞానేనతేన్ద్రైర్వాతల్లయోనభవిష్యతి ||౧౬|| బ్రహ్మైవాహమి
తిజ్ఞానమ్మిదమేవాపరోక్షకం | ఇతియద్భవతాప్రోక్తం తేనమూఢోసివైమునే ||౧౭|| మదన్యదస్తిబ్రహ్మైవేదచేత్స
విచేకవాక్ | బ్రహ్మైవాస్మీతిచేద్యేదపరోక్షజ్ఞానవాక్సతు ||౧౮|| సమాధినాపరబ్రహ్మణ్యద్వితీయేచిదాత్మకే | యు
క్తోభవేద్యదిప్రాజ్ఞానోపరోక్షాత్మబోధవాక్ ||౧౯|| యుక్తస్యబ్రహ్మభూతత్వాద్బ్రహ్మవిత్వన్నయజ్యతే | ఇతిశం
క్యన్త్యయోనైవపునరుత్థానదర్శనాత్ ||౨౦|| వినాచేత్పునరుత్థానంయుక్తోభవతియోగిరాట్ | సబ్రహ్మభూతవీవస్యా
ద్విదేహీమాముక్తవీవచ ||౨౧|| పునరుత్థానవీజేనసహాయుక్తస్తుయోగవాక్ | బ్రహ్మపరోక్షవిజ్ఞానీజీవన్ముక్తస్సవీవచ ||
శబ్దానువిద్ధసంజ్ఞేనయుక్తస్యాపిసమాధినాబ్రహ్మపరోక్షవిదుషఃకర్తవ్యేషుసమాధిషు ||౨౩|| నిర్వికల్పాదిహాక్షేష
పరోక్షజ్ఞానవాన్మరః | కర్తవ్యాన్తరహీనత్వమాత్మనఃకథయత్వహి || ౨౪ || బ్రహ్మభిధ్యానరూపస్యోదిధ్యాసన

రూపిణిః సవికల్పసమాధ్యాఖ్యయోగాభ్యాసస్యనువ్రత ॥౨౫॥ అవశ్యాపేక్షణీయస్యసద్యోముక్తిచ్చభిర్జనైః వచనా
సగుణసద్వైతబ్రహ్మగోచరతాజ్ఞాదః ॥౨౬॥ కేవలశ్రవణోద్భూతనిర్గుణాద్వైతబోధవాక్ నిదిధ్యాసనయోగేస్త్రిప్రప
రైతకథంమునే ॥౨౭॥ అతస్తస్యాప్రయుక్తస్యగర్వమిధ్యాత్వవాదినః ఉల్లంఘితవిధేస్సేచ్ఛావిహారాశ్చనంఘ్రివ ॥
అహంబ్రహ్మేతిబోధేనపరోక్షేణననశ్యతి । కదాప్యవిద్యాతతాగర్వచనప్రాణేన్ద్రియాదికం ॥౨౮॥ స్వేచ్ఛాచారః
కథన్నస్యాత్ప్రజానాంవచ్ఛనాయతు । మనఃప్రభృతికంసర్వంమిథ్యైవేత్యాహసర్వదా ॥౩౦॥ దృష్టాంతాంస్తత్రమిథ్యా
త్వేబహునాహచదుర్మతిః । రజ్జుసర్పనృశృంగాదీభోగమాత్రోన్నుభేద్వియః ॥౩౧॥ తస్మాత్తస్మాన్మతేజ్ఞానంశ్ర
వణైకోత్థితమ్మునే । సమాధివిధిశేషత్వజ్ఞానశూన్యంహీనిఫలం ॥౩౨॥ నిదిధ్యాసనయోగస్తు మద్యాక్యాన్నిత్యమా
చర । నాస్మాద్వశ్యమన సకస్యత వదుఃఖం భవాద్భవేత్ ॥ ౩౩ ॥ అద్వైతజ్ఞానమాత్రేణ కృతార్థ త్వస్తు తేపు
రా । అవాచం ద్వైతవిభాగ్ని నివృత్త్యై శ్రవణాదరాత్ ॥ ౩౪ ॥ ప్రాప్నోతి ధ్యాసనా తాగర్వ మననచ్ఛ
తతఃపురా । శ్రవణం తత్త్వమస్యాది వాక్యార్థ స్వాత్మ దర్శినా ॥ ౩౫ ॥ తస్మా దద్వైత విజ్ఞానం శ్రవణా
న్నననాదపి । ప్రాపణీయమితిప్రోక్తంయుక్తమేవపురామయా ॥౩౬॥ అజ్ఞానినోహికర్మత్వ సంసారోవిశ్రుతోమ
హాః । జ్ఞానినోపినచేత్కింవాజ్ఞానాదితినమన్యతాం ॥౩౭॥ అనివృత్తేపినసాచేత్రిహుజ్ఞానాత్తహమునే । అజ్ఞాన
స్యనిష్కృతత్వాత్సఫలంజ్ఞానముచ్యతే ॥౩౮॥ అజ్ఞానఛేన్నివరైతజ్ఞానాతానంసృతిస్తతః । విలీనేకారణేకార్థంకు
తస్యాదితిచేచ్ఛ్రిణు ॥౩౯॥ జ్ఞానాన్నివృత్తమజ్ఞానమ్ములావిద్యాత్కన్నసా । ప్రతిబద్ధాత్కతేవనసంసారనివ
ర్తకం ॥౪౦॥ అహంబ్రహ్మస్త్వహంబ్రహ్మస్త్వహంబ్రహ్మస్త్వసంశయం । జగన్విధ్యాజగన్విధ్యాజగన్విధ్యానసం
శయః ॥౪౧॥ ఇతిబ్రువన్తశతశోమన్యంతాంవాసహస్రశః । యోగాభ్యాసంవినాబ్రహ్మ నాత్మమిధ్యాజగన్నచ ॥౪౨॥
యోగాతేచిద్విముచ్యస్తేజ్ఞానాతేచిద్వ్రతాదిభిః । కేచిద్భక్త్యాజపైఃకేచితగర్భభిఃకేచనేతిచేత్ ॥౪౩॥ నైవమస్తి
మతంలోకేకస్యాసివిదుషోమునే । మోక్షస్యసాధనస్తేవకంచితశుద్ధ్యర్థకాపరే ॥౪౪॥ ఇతిజానన్తివిద్వాంసస్తత్రకే
చిన్తహమతే । అద్వైతజ్ఞానమేవాహుఃకేచిదద్వైతయోజనం ॥౪౫॥ జ్ఞానప్రాధాన్యవాదిభ్యోయోగప్రాధాన్యవా
దిభః । ఉచ్యతేబహవోదోషాఃప్రమాణైర్బహుభిస్తథా ॥౪౬॥ యోగప్రాధాన్యవాదిభ్యోజ్ఞానప్రాధాన్యవాదిభః । ఉ
చ్యతేబహవోదోషాఃప్రమాణైర్బహుభిస్తథా ॥౪౭॥ ఆత్రాహన్నిశ్చితార్థస్తేవదామిశ్రుణుసాదరం । అద్వైతయోగ
ఏవస్యాత్సాత్మాన్తోత్తస్యసాధనం ॥౪౮॥ జ్ఞానస్తుపూర్వకాలీనంముఖ్యస్తేత్వ్యక్తమేవచ । దుర్బలానిసృష్టాణానిభవ
న్తిజ్ఞానవాదినాం ॥౪౯॥ బ్రహ్మత్వైకత్వయోగేనశుద్ధచిత్తస్యయోగినః । తత్త్వమస్యాదివాక్యార్థ శ్రవణేధిక్యతివిదుః ॥
అసంగతతమంపిద్ధితదేతద్జ్ఞానినాంమతం । యోగాభ్యాసవిహీనత్వాత్పురాజ్ఞానోచయాదపి ॥౫౦॥ స్వపక్షమనుస్మత్యా
త్రజ్ఞానసాధనమేవవా । అద్వైతయోగఞ్చాత్మగర్వైవంబ్రూయుస్తదాధునివం ॥ ౫౧ ॥ యోగారూఢస్యవిధ్వ
స్తమనఃప్రాణేన్ద్రియత్వతః । వాక్యార్థశ్రోతృతాభావాత్కథంభేదపిస్తమ ॥ ౫౩ ॥ జన్మాన్తరేతుసోభ్యస్తో బ్రహ్మ
యోగోధునాస్వతః । జ్ఞానస్యజనితత్వేనేత్యాహుస్సగ్వేపితేవత ॥ ౫౪ ॥ అహంబ్రహ్మేతిజ్ఞానీసర్వంమిథ్యేతిమన్యతే
విషయేషుప్రవృత్తోస్తిమహామోహేనవేష్టితః ॥ ౫౫ ॥ అహంబ్రహ్మేతియోగీతునామనామన్యతేతథా । విషయేభ్యో
నివృత్తోస్తిమహాయోగేనవేష్టితః ॥ ౫౬ ॥ తస్మాద్జ్ఞానాత్పరోయోగస్సద్యఃకైవల్యకారణం । శ్రుతిస్తృతిపురాణేషుప్ర
సిద్ధోస్తివైమునే ॥ ౫౭ ॥ జ్ఞానోదయాత్పరంకార్యోయోగఇత్యత్రకచ్ఛన । శిష్టాచారంవదామ్యద్యసనత్సుతతవశ్రు
ణు ॥౫౮॥ శుకోనామమహాయోగీమనిరైస్వియాసికిఃపురా । స్వయంపితృశ్చవదనాజ్ఞానకాచ్ఛమహీపతే ॥ ౫౯ ॥ బ్రహ్మ
త్వైకమసన్దేహంవిదిత్వాధవిరాగతః । మహామోర్గుహంగత్యాబద్ధపద్మాసనస్థితః ॥ ౬౦ ॥ నిర్వికల్పసమాధింససవి

కల్పపురస్సరం । సంవత్సరసహస్రాణి కారాచక్రాలశయః । ౬౦ । ఏవమన్యేచబహువిధాః పూజ్యే మహర్షయః ।
 జ్ఞానోపాయాత్పరః యోగం బ్రహ్మత్వైరత్వగోచరః । ౬౧ । కృత్యైవ సుదృఢం సర్వసంసారభయవర్జితాః । జీవన్ముక్తి
 పదం ప్రాప్య పరాత్మప్రీతిం పాగమన్ । ౬౨ । తవాపితృప్రాతాదృశ్యాం బ్రహ్మత్వైరత్వగోచరం నాస్తిచేత్సుదృఢాబుద్ధి
 ర్లోగాభ్యాసం సదాకురు । ౬౩ । యోగాభ్యాసవిహీనోపి లోకజ్ఞానీహతాశయః । తృప్తిర్వైభవయశ్యేషవర్జిత
 రుణసుఖం । ౬౪ । స్వరూపానుభవాపేతో యోగాభ్యాసవివర్జనాత్ । స్వానన్దం భాసులేజ్ఞానీబధిరోగనసాఖ్యవత్ ।
 జ్ఞానీ సర్వత్రైరన్యం వాచైవ సదసి బువన్ । భుక్తేరహసేభోజ్యాని జారాదివిశేషవ । ౬౫ । యోగీతు సర్వస్వార్
 న్యం వాచైవ సదసి బువన్ । బలాదుపనరోభోగే విరతః కుషీరోగివత్ । ౬౬ ॥ జానీ బ్రహ్మవిజానాతి కేవలం స్వాస్థ్య
 క్తయా । నతు తత్సుఖమాప్నోతి నిర్ధనోఽనినయథా । ౬౭ । యోగీ బ్రహ్మణి సంయుక్తో యాతి బ్రహ్మపుత్రతయా
 తత్సుఖం సర్వదాప్నోతి ధనీధనసుఖం యథా । ౬౮ ॥ విషయేష్వేవ వలతేజ్ఞానీ మత్వా విముక్తతాం । సంసార పాశం
 హంసి సజ్జరస్థశ్చకోయథా ॥ ౬౯ ॥ సత్త్వక్రచిషయో యోగీ సర్వజ్ఞోముక్తబద్ధనః । వినిశేచరః బ్రహ్మచార్య కాశే గరు
 డోయథా । ౭౦ ॥ జ్ఞానీ హి విషయైః భుక్తే ప్రాణిహింసాపురిస్సరం । భీతాంశ్చ కురుతే లోకాన్యాన్ శ్రోత్రాన్యాం
 చ్ఛ్వాసదానివ । ౭౧ ॥ యోగీతు స్వామృతం పితౄనర్వప్రాణ్యభయద్రవః । వనేభువరతస్సైవరం హంసోపద్య నమం
 యథా । ౭౨ ॥ తస్మాత్త్వమధురా బ్రహ్మజ్ఞానీ సన్నపి సువ్రతః । ఆనన్దనాన్తయే బ్రహ్మయోగాభ్యాసం సదాకురు ॥ ౭౩ ॥

— శిథితత్వసారాయణ ఉపాసనాకాండస్య చతుర్థపాదే శ్రయోవింశోధ్యాయః —

సనత్కుమారాః । స్వామిన్వేదాన్తసారజ్ఞసర్వజ్ఞశిఖివాహనః । అఖిన్దాసచ్చిదానన్దస్వాత్మయోగీశ్వరేశ్వర । ౧ ॥ త్వస్య
 ఖాజ్ఞాన్తయాజ్ఞాతం పరత్వం స్వాత్మయోగీనాం । జ్ఞానభ్యోసంకయన్త్రప్రప్యవ్యన్నాస్తికించన । ౨ ॥ తథాప్యపానరా
 జ్ఞానముక్తృప్రమితీకేచన । ఆహుస్తత్రమమస్వామిన్వేశ్వర ఉపజాయతే । ౩ ॥ ఉపాస్యం సగుణం బ్రహ్మ స
 ర్వజ్ఞం సర్వశక్తిమత్ । జగత్సృష్టితలయకారణం మాయాసర్వకృత్ ॥ ౪ ॥ ఉపాసకస్తుజీవోపాకీర్ణిష్టస్సవల్ప శక్తిమాన్ ।
 ఉపాస్యాద్విపరీతోస్త్రిసదైస్త్రిస్త్రిదైర్గుణైరిహ ॥ ౫ ॥ ఉపాసరాచసాదైక్యం ప్రయచ్ఛకీకవాచన । ఉపాస్యపాసకాశేన
 సత్యబద్ధవిమోచనా । ౬ ॥ ఉపాసరాయామారూఢోఽవ్యముత్రవిషయాత్మకం । అణిమాదికమైశ్వర్యం భుజ్యేహవర్త
 లేపునః । ౭ ॥ సత్యలోకే వవైకుణ్ఠే కైలాసే వామహత్తమే । సాలోక్యం వాథసాధూశ్యం సామీప్యం వాథతత్పరం । ౮ ॥
 సాయుజ్యం వాప్నోజీవోహి సగుణోపాసనాబలాత్ ॥ ౯ ॥ స్వగౌడివపునర్భూమాజాయన్తశ్చిత్రముత్యతే । ౧౦ ॥ కైవల్యము
 మన్యాన్త్రపశ్యమీంసముపాగతాః । ఇమమ్మానవమావర్తన్నానర్తకేకదాచన ॥ ౧౧ ॥ సేయమ్ముక్తిశ్చ సంసిద్ధ్యే సిద్ధ్య
 ణజ్ఞానీనాం సతీ । సిద్ధిం బ్రహ్మసంప్రాప్తిలక్షణానిత్యనిర్మలా ॥ ౧౨ ॥ నిర్గుణబ్రహ్మచక్షేయమహాబ్రహ్మేతి నాన్యథా ।
 విదితత్వానభేదేన రజైక్యముపపద్యతే ॥ ౧౩ ॥ సగుణేకథమైక్యం స్యాద్భేదోపాసి తేస్వతః । అభేదోపాసనస్తత్ర
 సకార్యస్తమసి విధిః ॥ ౧౪ ॥ ఉపాస్యత్వాభ్యుపగమే బ్రహ్మణోద్వైవృతతశ్చుతిః । కదాచ్యర్థవతీనస్యాన్తోత్పేక్షిత్వైత
 సుభవాత్ । ౧౫ ॥ మోక్షేఽప్యపాస్యాద్భిన్నోయముపాసకశివస్థితా । బద్ధదుఃఖముహద్దచ్చేత్సాన్వ్యాధీనాథభృ
 త్యైవత్ ॥ ౧౬ ॥ మోక్షేపి బద్ధదుఃఖశ్చేత్తస్య మోక్షస్య సద్గురో । కథమ్మోక్షశిథిప్రాజ్ఞైర్నామవాక్యమీరితుం ॥ ౧౭ ॥ బ్ర
 హ్మణ్యపాస్యే సుసిద్ధయత్సుఖం తృప్తిమేవతత్ । ఉపాసకేన ప్రాప్తశ్చైతదాదుఃఖం ప్రణశ్యతి ॥ ౧౮ ॥ జగద్వాన్తి
 పారవర్ణం హి మోక్షే సుఖముపాసకః । ప్రాప్నోతీత్యుచ్యతే తత్ర కథమాత్మైక్తికం సుఖం ॥ ౧౯ ॥ కల్పమప్యన్తరం
 త్యాజీవాత్పరమాత్మనోః । మహద్భయమవాప్నోతీత్యహమా లేవచతుః ॥ ౨౦ ॥ జీవాత్పరమాత్మా నామపా

సోమపానకత్వతః। నిత్యభిన్నానుభవత ప్రసాద్భిర్భృతి నాభయం ॥౨౦॥ జ్ఞాత్వజ్ఞేయత్వ పక్షేతు జీవాన్మపరమాత్మ
నోః। నిర్గుణాత్వతయానిత్యాభేదస్సిద్ధ్యతిచాభయం ॥౨౧॥ ప్రాక్పరిహితయోగ్యేదాన్మనిత్యాభేదవత్వయః। నా
నోనయుక్తఃప్రాకృతభాగ్నిమాత్రస్యవర్మనాత్ ॥౨౨॥ కాలత్రయేస్యభిన్నత్వాజ్ఞేవోబ్రహ్మైవనాపరః। భాగ్నిన్యా
హ్యన్యభివాభాతిబ్రహ్మంశభవవాభునా ॥౨౩॥ స్త్రీవేషధారిపురుషస్త్రీషుకాలేషుపూరుషః। స్త్రీత్వస్తుపక్ష్యేభా
న్యైవతదన్యేషాంప్రతీయతే॥౨౪॥ ఏవంజాతీయకాస్సనిదృష్టాన్తాబహవంభుః। త్రికాలాన్యైవతవాదస్యదృ ధీకరం
చచ్ఛవః॥౨౫॥ పాక్ష్విగ్రహోదాదభిన్నోపిజీవోవిద్యావశంకతః। ఆత్మానంమన్యతేభాగ్నిన్యాబ్రహ్మభిన్నచ్ఛవః॥
అప్రోక్తిశ్చకాథేనస్వాత్మబోధేనసభ్రమః। యదానివర్తతేనాదిస్తదైక్యంకతవానివ ॥౨౬॥ బుద్ధ్యాద్యుపాధివిషయం
భేదప్రాతీతికన్నరః। నమన్యతేయదాస్వప్తింస్తదాజ్ఞానీతికథ్యతే ॥౨౭॥ సఏషఏవతద్విద్యాసాత్మాతైకవల్యమ
శ్చుతే। అన్యస్తూపాసకోభోగాఃఘట్టైస్సంసృతిభాగ్భవేత్ ॥౨౮॥ యద్యప్యపాపనాన్నిత్యంక్రియమాణమకామతః
ఉపాసకానాంపాపూనాన్సస్యాత్తుచ్ఛఫలప్రదం॥౩౦॥ తథాపినిత్యైవల్యమోత్సాహస్థప్రదన్నతు। జ్ఞానాంకథూతా
మోక్షేచ్ఛాచ్ఛితశుద్ధింప్రయచ్ఛతి ॥౩౧॥ సగుణోపాసనేతత్రబహుళశంకలహోపిన। బహుజన్మప్రదోన్మాదామన్యో
న్యజ్ఞాయతేఘవి ॥౩౨॥ కేచిచ్ఛవఃపరోదేవస్తద్భక్తాస్త్వితరేఖలాః। విష్ణుదిదేవాభిత్వాహుశ్చివోత్కర్తైకమాన
సాః ॥౩౩॥ అన్యేవిష్ణుఃపరోదేవస్తద్భక్తాస్త్వితరేఖలాః। శివాదిదేవాభిత్వాహుర్విష్ణుతరైకమానసాః ॥౩౪॥ అ
న్యేతుకక్తిరేనైకాతద్భక్తాస్త్వితరేఖలాః। విష్ణుబ్రహ్మదయోదేవాశ్చివస్తద్వశభ్యోపి ॥౩౫॥ అన్యేచాన్యాన్భజన్తోర
దేవాకసూర్యానలాదికాః। తత్తదుత్కర్షమేవాహురతోస్తీకలహోమహాః ॥౩౬॥ సోప్పాస్యదేవతోత్కర్ష
సంసిద్ధ్యైపరదూషణం। అవశ్యకార్యమేవాస్తితేనపాపచ్ఛవర్ధతే ॥౩౭॥ ఉపాసకస్యశుక్లత్వంకంపశుత్వం స్పష్టమేవ
చ। పశుఃపశుపతిందేవముపాసీతతునేతరః ॥౩౮॥ పశూనాంపాశవిచ్ఛేదంపతిరాత్యన్తికంయది। కుర్యాత్తదాపశు
త్వేనపతిత్వచ్ఛవతేర్నహి ॥౩౯॥ స్వస్యాపతిత్వజనకంపశూనాంకథమీశ్వరః। అపశుత్వంపశుపతిఃకుర్యాత్సకరుణం
శివః ॥౪౦॥ భోగమాత్రప్రదానేనపశూన్జివాంస్తుపాలయత్ ॥౪౧॥ పశుపత్యభిధాన్నిత్యాంప్రాప్తంపశుపతిర్నృపః ॥౪౨॥
తస్మాన్నమోక్షసంసిద్ధిఃపశూనాంపత్యుపాసనాత్ ॥౪౩॥ ఇత్యుపాస్తిచ్ఛనిస్తనిజ్ఞానిషష్ఠ్యభిప్రాయో ॥౪౪॥ ఉపాసకాస్తుప
ర్వేషిజ్ఞాత్వజ్ఞానచ్ఛనర్వదా। నిస్తనిజ్ఞేయమప్యేవంబహ్వభిర్యుక్తిఃస్వయం॥౪౫॥ ఉపాసనేనమోక్షచ్ఛాశ్చతాన
న్తస్మారితం ॥స్వేషామాహురస్తేహంభోగచ్ఛావాన్తరంభలం ॥౪౬॥ ఉభయేషాంవివాదాంస్తుత్రత్యాభిమతిమే
మనః। గాఃకూలద్వయసంభూతశాడ్యాలోకనాదివ ॥౪౭॥ స్వామిక్దీనదయాసిద్ధోసర్వజ్ఞసకలేశ్వర ॥ఏవంభాగ్ని
స్యనాస్త్యైవతద్దన్యశ్శరణమ్ము ॥౪౮॥ త్వంశర్వవేదవేదాన్తసిద్ధాన్తార్థానశేషతః ॥జ్ఞాతవానసిసర్వజ్ఞాత్వస్మితుర్గతీ
తాననాత్ ॥౪౯॥ త్వయానావిదితఃకశ్చిద్రహస్యాస్థితోత్రవిద్యతే ॥త్వత్కృపాయదిజాతామేనశ్యేదేవేద్యభోభిమః॥
త్వమేవమమమాతాచత్వమేవచపితామమ ॥త్వమేదమమబంధుశ్చత్వమేవచసఖామమ ॥౫౦॥ సంసారసాగరేనిత్యన్నా
నాసంశయవీచిభిః ॥అన్తోభితస్యమేస్వామిక్కర్ణధారస్త్యమేవహి ॥౫౧॥ నానావిధైర్మహానరైఃకామక్రోధాది
నామభిః ॥పరివేష్టితచిత్తస్యగరుడస్త్యంప్రసీదమే ॥౫౨॥ ఆశాద్విరదశుద్ధాన్తర్లగ్నస్యమమషష్ఠ్యభి ॥ప్రచ్ఛాద్యముఖ
మేకంత్వంప్రసన్నోభవసత్వరం ॥౫౩॥ సంసారరోగైరాన్తస్యమమానస్యగతేరిహ ॥అసహ్యతరదంభస్యభవత్వం
సిద్ధమూలికా-౫౩-త్వదన్యంనగురుంమన్యేస్వప్నేపిభవతారకం ॥తస్మాన్తాంపాహిమాంపాహిమాంపాహికరుతానిధే
పద్మాసురార్చనమశేషమునీన్ద్రగ్రాజ్యంసర్వామగేన్ద్రమకుటోల్లసదంఘ్రియగ్ధం ॥సర్వాగమేద్యపరతత్వమమంషదా

స్వంత్యామేవసద్గురుమహంసతతన్నమామి ||౫౫|| యస్సర్వసంసృతిభయాపహ ఏకఈడ్యస్సద్యో ముముక్షుభిరఖిణ్ణన్
 జస్సరూపః | సచ్చిన్తయఃపరమనిత్యసుఖాత్త కోయస్తావమేవసద్గురుమహంసతతన్నమామి ||౫౬|| యత్పాదపంకజవి
 లోకనజాతహర్ష బాష్పం బుసి క్తతనవోబహవోవిముక్తాః | నాద్యాపిమాతురుదరంక్వచి దాత్నువ నిత్యామేవసద్గురు
 మహంసతతన్నమామి ||౫౭|| సంసారదుఃఖ దవపావకదహ్యామానశ్చన్త్యాదిసద్గుణవిహీనమనాస్సకామః | మూ
 ఢోప్యహంభవవిమోచన కాంత్యయాద్యత్వామేవసద్గురుమహంసతతన్నమామి || ౫౮ || కామాదిభిష్టదరిభిఃప్రబలై
 ర్విశంకఃసంపీడ్యమానభహషణ్బుఖతావకోపి | ఏషోస్త్యునన్యశరణః పరమాత్మబన్ధోత్వామేవసద్గురుమహంసతతన్న
 మామి ||౫౯|| సకన్తత్వదీయచరితాన్మౌళిలామయఘ్నాన్యత్రాస్తికోసు భువివర్ణయితుంసమర్థః | భూమ్యగ్నిదివ్యసరి
 తోవిదురేవశక్తింత్యామేవసద్గురుమహంసతతన్నమామి ||౬౦|| పశ్చాన్ననాదధికతా మివనీలకణ్ఠారూఢస్తరస్విజయ
 తేపితృలాలనాద్వా | బాలంకుమారమపినిర్మలబోధవృద్ధంత్యామేవసద్గురుమహంసతతన్నమామి ||౬౧|| క్రీకార్తికేయ
 గుహషణ్బుఖశక్తిపాణేవల్లినమేతశిఖివాహనతారకారే | శ్రీదక్షిణాననసముద్భవపాహినిత్యంత్యామేవ సద్గురుమ
 హంసతతన్నమామి * * * * * ||౬౨||

* ఇతితత్వసారాయణ ఉపాసనాకాండస్య చతుర్థపాదే చతుర్వింశోధ్యాయః *

సకన్తః || సనత్కుమారమాభైషిస్తావమహంభవసాగరాత్ | ఉత్తారయితుముద్యుక్తోస్త్వా యదరాచేవసాఽప్రతః ||౧|| ఉపా
 సనాత్పరంజ్ఞానమితియద్జ్ఞానవాదినాం | మతస్తదనదేవేతిత్వమ్దుక్త్యావినిశ్చిన్ ||౨|| ఉపాస్యంసగుణంబ్రహ్మే శ్యేషోస్తిని
 యమోనచ | నిర్గుణస్యాప్యపాస్యతావత్స్వాత్మ త్వేనమనీషిభిః ||౩|| విపరీతగుణత్వేనజీవేక్ష్యమసంభవం | తథాప్యపా
 స్తిస్సాదద్యాదైక్యంప్రత్యక్షరాత్తనోః ||౪|| సనిత్యబద్ధోజీవస్సాన్యనిత్యముక్త శ్చనేశ్వరః | జీవస్య పశ్చాన్తుక్త
 త్వాద్బద్ధత్వాత్ప్రజ్ఞహేళితుః ||౫|| నిత్యముక్తస్వభావస్తుపరంబ్రహ్మైకమేవతత్ | ఉపాస్యంసచ్చిదానన్దలక్షణం
 సర్వగమతం ||౬|| సగుణోపాసనై వస్యాదణిమాదివిభూతిదా | పునరావృత్తిహేతుశ్చపుణ్యలోకా త్సనత్సత ||౭||
 నిర్గుణోపాసనాత్వేషానసాలోక్యాదికారిణీ | కైవల్యముక్తిమత్రై వపశ్చమీన్త్రాఽప్రయచ్ఛతి ||౮|| పునరావృత్తిర
 హితసాలోక్యాదిపదానితు | నిషామసగుణోపాస్త్యాకూటస్థోపాసనేనచ ||౯|| నిర్ధ్యునినిర్గుణబ్రహ్మజ్ఞానేనచ సతా
 మ్మునే | జ్ఞానస్యోపాస్తిశేషత్వజ్ఞానినాంసాధువర్తనాం ||౧౦|| అహంబ్రహ్మేతియద్జ్ఞేయస్తదేవబ్రహ్మనిర్గుణం | జ్ఞా
 త్వాపశ్చాదుపాస్యంస్యాదాత్మత్వేనేతినిశ్చయః ||౧౧|| ఉపాస్యత్వాభ్యుపగమేబ్రహ్మణోద్వేతతాత్రుతేః | నా
 నర్థక్యంవిముక్తాహిప్రత్యద్భ్రహ్మైక్యమిష్యతే ||౧౨|| బద్ధేభిన్నోప్యయశ్చోవోమోక్షేబ్రహ్మైకతాంవశేత్ | అతోస
 దుఃఖఖగ్ధోపిస్వాతన్త్రాన్త్రస్రసంభవేత్ ||౧౩|| జగద్వాపారవర్జస్తుసుఖన్నాయముపాసకః | ప్రజేత్సద్యోము
 ముక్షుత్వాదుతాన్త్రాన్త్రాదివివర్జితః ||౧౪|| ఉపాస్యోపాసకతోవ్యక్త్యానిత్యభిన్నావిమానచ | జీవాత్మ పరమార్తా
 నౌముక్తావేకత్వనిశ్చయాత్ ||౧౫|| తస్మాదుపాసనాయాథోన్మోభయంకిచ్చరాత్నుయాత్ | జ్ఞాతృజ్ఞేయత్వ పక్షేహి
 భేదవాఙ్మోభయమాత్నుయాత్ ||౧౬|| కాలత్రయేప్యభిన్నత్వజ్ఞోవాత్మపరమాత్మనోః | ప్రాగ్భేదభ్రాన్తిమాత్రశ్చప్రో
 చుస్తేజ్ఞానవాదినః ||౧౭|| తదనంగతమేవస్యాత్ప్రాగ్భేదోయాద్యశోమతః | తాదృశస్యైవపశ్చాత్స్యాన్యవృత్తిరి
 సనత్సత ||౧౮|| ప్రాగ్భ్రాన్తిమాత్రస్వీకారే పశ్చాత్తన్త్రాన్త్రసంక్షయః | భవేన్నైవతు భేదస్యజీవాత్మ పరమా
 త్మనో ||౧౯|| ప్రాగ్భేదస్తుప్రసిద్ధోస్తిస్ఫులింగగోర్విరివస్వతః | బుద్ధ్యపాధివశాదేష భేదశ్చవివేకివాక్ ||౨౦|| వా
 క్యార్థశ్రవణోత్థేనజ్ఞానమాత్రేణచేదిహ | సద్యోముక్తింప్రజేతకశ్చిదభేదో పాసనంవిహ ||౨౧|| ఉపాస యన

చతుర్థపాదే ద్వావింశోధ్యాయః

అత్రేణకన్యాపాణిగ్రహంవిना । గృహస్థాశ్రమితాంగశ్చేద్విషయానందమేవవా ॥౨౨॥ చిత్తశుద్ధిప్రదోపాస్తిక
 శుద్ధానతఃపురా । సగుణానిర్గుణాంశీయావ్యత్రతేహ్యవివక్షితే ॥౨౩॥ బభేదజ్ఞానినాంసద్యఃకైవల్యానందసిద్ధయే । అభే
 సనసాక్షాన్నిర్గుణస్యవివక్షితం ॥౨౪॥ అఖణ్డోహమితిధ్యానమభేదోపాసనంమతం । సాత్విక్యాం సగుణో
 కలహమాస్తిసకశ్చన ॥౨౫॥ శైవోవావైష్ణవోవాన్యస్యోపాస్యోత్కర్షమాత్మని । మన్యేతకేవలంకాంతోనాన్య
 దు ॥౨౬॥ శ్రుతిస్త్వతిపురాణానాన్వేషతోత్కర్షవాదినాం । నశంక్యమేవస్వప్నేపితాత్పర్యంపరదూ
 షణే ॥౨౭॥ పాస్తిదార్థ్యంసంసిద్ధ్యేసాధకస్యవిశేషతః । తత్తదుత్కర్షమేవాహుఃప్రమాణాన్యభిలాన్యసి ॥౨౮॥
 సగుణశ్చోగుణరూపద్వయంపశుపలేర్గుతం । తత్రాద్యంసగుణంధ్యానైకక్రమాన్నిర్గుణమానయేత్ ॥౨౯॥ ప్రా
 ప్తేతునిర్గుణరూపేపశుఃపశుపతిర్భవేత్ । సతిత్వచ్ఛపతేస్సిద్ధంనిత్యంపశ్వంతరావనాత్ ॥౩౦॥ తస్మాదాత్మ్యవికేపా
 శవిచ్ఛేదేపతినాకృతే । నకశ్చిదపిదోషాస్తి ససత్పుత్రమహామతే ॥౩౧॥ భోగమాత్రప్రదాత్పత్వన్నవైపశుపతేర్గు
 తం । మోక్షదత్వప్రసిద్ధేచ్ఛత్రదోషవివర్జనాత్ ॥౩౨॥ ఏవంపూర్వోత్తరావశ్యకార్యామేనాముపాసనాం । తేవి
 నిష్టస్తుపాపిష్ఠామాస్తుచిత్తస్యతేవ్యథా ॥౩౩॥ శ్రుతిస్త్వతిపురాణానాన్నిష్కృష్టార్థోధునోచ్యతే । శ్రుణువ్యసావ
 ధానేనచేతసాత్వంససత్సుత ॥౩౪॥ సగుణోపాసనంకార్యమాదానిషామచేతసా । అధనిర్గుణచిదుగ్రాపబ్రహ్మాంశో
 పాసనంపరం ॥౩౫॥ అథతత్వమసీత్పుక్త్యాజానీయాన్నిర్గుణాత్మతాం । పశ్యాద్భ్రష్టాచామస్తీతినిర్గుణోపాస్తిమా
 చరేత్ ॥౩౬॥ అన్యచ్ఛకేచ్ఛేద్యత్వామిరహస్యస్తేమహామునే । నవాచ్యంయస్యకస్యాపిస్వప్నేపితకదాచన ॥౩౭॥ దే
 వతాసుసమస్తాసుసగుణానూత్తమోత్తమా । శివాఖ్యాదేవతైకైవభుక్తిముక్తిప్రదాయినీ ॥౩౮॥ తత్రాపిపక్షిణామూ
 ర్తిసంజ్ఞాగురుపదేస్థితా । సర్వోత్కృష్టతమాజ్ఞేయాసుదృఢంభవతామునే ॥౩౯॥ స్వశిత్వత్వాభిమానేనమయైవంప్రో
 చ్యతేత్విత్తి । నమస్విథాస్తటథోహంవైర్గుణ్యేనసమత్వకః ॥౪౦॥ శ్రుత్యాకీనామృతస్తేత్వన్నిర్గుణోపాసనశ్చతత్ ॥౪౧॥
 స్యంబూహ్నిమైవత్వంకేవలజ్ఞానవాదినాం ॥౪౨॥ ఉపాస్తినిష్ఠకాస్తేహిస్వేచ్ఛాచిహరణేరతాః । వైవస్వతాయవర్త
 న్తేనిశ్చితాఅధమాధమాః ॥౪౩॥ తేషాముపశితస్తేత్వాన్నిర్గుణోపాసనాంపుమాక । సర్వజ్ఞోపితేదేవతైస్సాకన్న
 రకధ్నువం ॥౪౪॥ జ్ఞానిభిస్తాద్యజ్ఞైర్లోకేవజ్ఞితాస్సాధవస్తకః । పూర్వపుణ్యవిశేషేణతత్రవైరస్యమాపుయః ॥౪౫॥
 తేషామయిత్వయావశ్యముపదేశోద్భుతోమహాక । ఉపాస్తిచార్గోదయయాస్వయమేవససత్సుత ॥౪౬॥ ససత్సు
 మారః ॥ భగవత్పరబ్రహ్మభిస్వామికదీనత్రాణపరాయణ । భవద్వాగమృతంపితౄత్వతకృత్యోత్త్యహంప్రభో ॥౪౭॥ త
 థాపికిశ్చేద్యత్వాంపార్థమామిదయానిధిం । తత్పాదపంకజద్వంద్యేభక్తిరేనిశ్చలాస్త్వితి ॥౪౮॥ త్వదభిన్నత్వ
 మాలోక్యత్వదైక్యోపాసనావశాత్ । జీవన్ముక్తిపదంప్రాప్యకృతకృత్యోప్యహంగురో ॥౪౯॥ యతోనియమితస్థానే
 స్త్యాధికారికయోగివాం । అతస్సగుణభక్తిరేప్రార్థాపధినిశ్చితా ॥౫౦॥ అధికారవిహీనానాప్తసుమ్యాణాంహిశాస్త్ర
 తః । బ్రహ్మత్వైకత్వవిజ్ఞానేనిపిధ్యేతపరత్రసా ॥౫౧॥ తేషాన్వద్వష్టిసర్వాపరాహిత్యాధీనజన్తనాం । త్వత్సేవకత్వ
 మాత్రేణత్వచ్ఛిష్యత్వవివర్జనాత్ ॥౫౨॥ ఆదేహపాతాత్త్వద్భక్తినియమోనాస్తివేదనాత్ । నిర్గుణబ్రహ్మణోమోక్ష
 మాపుయ్యస్సంస్మరేత్ ॥౫౩॥ తేషామపిచసాభక్తిగ్లోకహేతోర్నియమ్యతే । ఏవంగతిత్వచ్ఛిష్యస్యసాక్షాన్వేక్షిముత
 ప్రభో ॥౫౪॥ గురుశిష్యభివాత్యాగస్తూపదేవ్యవర్జనాత్ సమాధ్యచస్థాదృష్టేర్వానతూపాస్యత్వగోచరః ॥౫౫॥ త
 స్మాత్త్వత్వాదజలజపకరన్దంపిబన్తమ । మనష్షట్పదవతస్సవియోగంసోధుచుర్హతి ॥౫౬॥ అతఏవంసదాచిత్తేభిరోధా
 నంవినామమ । త్వన్మూర్తేస్ఫురణందృష్టదుఃఖహన్యైత్వపేక్ష్యతే ॥౫౭॥ భక్తవాత్సల్యబద్ధేనభవబద్ధోస్తిమోచితః । ని
 ష్కేపిబద్ధోసిచిత్రంభక్తమనోగుణైః ॥౫౮॥ కేంబహుక్త్యాసమస్తజ్ఞసుబ్రహ్మణ్యదయానిధే । యథాయంరతు

తత్సనారాయణోపాసనాకాండే

తయోహంతథాపేసిచిన్తయ ॥౫౮॥ త్వదన్యశ్చరణన్నాస్తిమమకోపిజగత్ప్రయోగిజానావ్యహన్వశ్చసర్వేదేహ
తయోపిచ ॥౫౯॥ ఏవంపతకథంకార్యామయ్యపేక్షాత్వయప్రభో తస్మాన్నామాదరేణైవరక్షరక్షనమోస్తుశోభో
త్రేగురుమూర్తిః ॥బ్రహ్మస్నేహంసుతోమేవరమగురువరస్తాం సనత్కుశ్రవాచం శ్రుత్వానస్తుప్తచిత్తస్సకల వివిషదాంప్రే
త్యతామేవసద్యః మగ్ధేచిత్తంసవేగంవచనచిలపథాయోగినః ప్రావిశ తద్దృష్ట్యాస్తద్భాస్సురాస్తేనకలగురు సనశ్చదురు
పాదేప్రణేమః ॥౬౦॥ ఇత్యుక్త్యాదక్షిణామూర్తిస్సర్వయోగీశ్వరేశ్వరః స్వస్వరూపేణనంయుకోహంసః మూ
వాన్స్వకం ॥౬౧॥ బ్రహ్మపినిర్గుణబ్రహ్మపాస్త్రైభవమాత్మనావిచిత్త్యధ్యానయోగేనస్వసాధిష్టడరిభిః
కీర్తకాలసమాధిర్హివభవేద్గురుసన్నిధౌ శిష్యస్యగురుచాథాజ్ఞాపాలనవ్యగ్రచేతసః ॥౬౨॥ అతఃక్షణాత్సముత్థాయన
మాభేఃపంకజోద్భవః సమాధిష్ఠగురోర్వక్త్రమాలోక్యముముచేతరాం ॥౬౩॥ బ్రహ్మత్తోపాస్త్రీకాణ్డంయచివతస
త్వద్యాన్నయంభక్తియుక్తస్సస్తేనోభూతిహంవాభవతుచమదిరాపీనరోహీనజన్నాముక్తస్సర్వాసుబృహ్దాత్మరమగురు
పదాంభోజభక్త్యాస్వరూపం జ్ఞాత్వాయుక్తఃపరస్త్రిన్ భవతినిజసుఖంప్రాప్యనద్యోమిముక్తః ॥౬౪॥ సంగోప్యాధఃస
తేహోవిగుణసుఖనిజోపాసనాకాణ్డ ఏషస్వావద్దోల్లాసగర్భస్సరస పదయుతశ్చాశుయస్యాప్రసోదాత్ యావైమే
కర్తకాణ్డప్రణయనమనసస్సత్వరాస్త్యానసస్త్రిన్వాణీమేనాన్నమామిస్సృజిత శశికలాశుభ్రీమూర్తిః ॥౬౫॥ ౧౬౫

* ఇతి తత్త్వసారాయణ ఉపాసనాకాండస్య చతుర్థపాదోపశ్చింశోధ్యాయః *

ॐ పాసనాకాణ్డిస్సమాప్తః

[illegible]